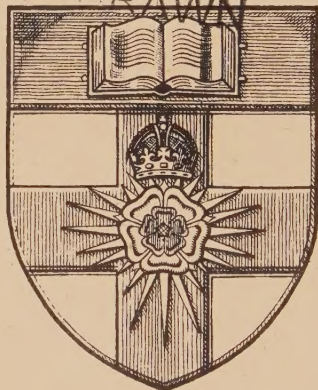

[5] 016.282 [Hurter]

016.282

Gal...

SHL
WITHDRAWN

UNIVERSITY OF LONDON
LIBRARY

Paginis 901—926. et 1223—1230., quae huic parti desunt, continebantur indices theologorum illorum, quorum mentio fit in fasc. II. III. et IV., qui seorsim prodierant. Cum autem fasciculo V. subjectus sit index universalis totius tomi II., illi indices in hac editione, quae complectitur fasc. omnes, utpote jam superflui, omissi fuere.

NOMENCLATOR LITERARIUS

RECENTIORIS THEOLOGIÆ CATHOLICÆ

THEOLOGOS EXHIBENS

QUI INDE A CONCILIO TRIDENTINO FLORUERUNT

AETATE, NATIONE, DISCIPLINIS

DISTINCTOS.

TOMUS II.

PARS 2.

EDIDIT ET COMMENTARIIS AUXIT

H. HURTER S. J.

S. THEOLOG. ET PHILOS. DOCTOR, EJUSDEMQUE S. THEOL. IN C. R.
UNIVERS. OENIPONT. PROFESSOR P. O.

CUM APPROBATIONE CELSISSIMI ET REVERENDISSIMI EPISCOPI BRIXINENSIS ET
FACULTATE SUPERIORUM.

OENIPONTE.

LIBRARIA ACADEMICA WAGNERIANA.

1879-1881.

THEOLOGICÆ CATHOLICÆ

SECVLVM SECVNDVM

POST CELEBRATVM CONCILIVM TRIDENTINVM.

PARS SECVNDV.

AB ANNO 1721—1768.

OENIPONTE.

LIBRARIA ACADEMICA WAGNERIANA.

1879-1881.

123078.

Seite 901—926 und 1223—1230 dieses Bandes enthalten die Indices Theologorum für die einzelnen Hefte, in welchen dieser Band s. Z. ausgegeben worden ist, und die in dieser Bandausgabe, weil durch den Gesamt-Index zum vollständigen II. Bande überflüssig geworden, beseitigt worden sind.

I. Theologia scholastica

ab a. 1721—1740.

431. Conspectus nostri literarii initium sumentes pro more a theologia *scholastica*, id jam in antecessum animadvertimus, ex quamplurimis, quos nominabimus, theologis, vix unum vel alterum esse, cujus fama ipsi diu supervixerit: quare brevibus esse nobis licet. Nullus videtur in *Italia* data opera s. *Thomae summam* vel *libros magistri sententiarum* commentariis illustrasse. S. *Anselmi* doctrinam in systema redigere nisus est Nicolaus Maria Tedeschius duplici opere: *Scholae d. Anselmi doctrina* sive 1080 theses ex logica, physica, metaphysica, morali seu ethica, theologia scholastica et dogmatica, ad mentem d. Anselmi, Romae 1705. in 4; *doctrinae synopsis*, in qua universa theologica tum scholastica tum dogmatica ad s. Scripturae auctoritatem, pontificum sanctiones, decreta conciliorum ac ss. patrum dogmata, praecipue vero d. Anselmi . . . collimata proponitur; necnon ex ecclesiastica historia selectae controversiae ad illam spectantes juxta veterum scriptorum fidem, chronologiae rationem et criticae scientiae leges excitantur et dirimuntur, ib. 1708. in 4. Natus est Tedeschius nobilibus parentibus Catanae 1671. et adolescens inter hierosolymitanos equites receptus. Cui militiae mox renunciando ordinem s. Benedicti est ingressus obnitentibus patre et consanguineis, quibus ter propterea fuga est elapsus. Votis solemnibus a. 1686. emissis admotus est

gravioribus disciplinis, in quibus multum profecit, adeo ut in catanensi universitate s. theologiae laurea fuerit donatus. Romam accersitus theologiam dogmaticam et scholasticam juxta mentem s. Anselmi docuit in collegio s. Pauli. A Clemente episcopus liparensis creatus est a. 1710.; Romam deinde revocatus, ut esset congregationi ss. rituum a secretis, dictus est (1722.) archiepiscopus apamiensis († post a. 1730.). Magna sagacitate et dexteritate Scoti doctrinam in summam theologicam ad modum summae s. Thomae redegit ex universis ejus operibus Hieronymus a Montefortino O. S. Franc. strict. obs., Romae 1728. ss. t. 5 (6) in f., opus rarum et carum (fr. c. 175). Joannes Syrus O. Praed. wadanus i. e. de Ovado prope Genuam, postquam edidit *universam philosophiam aristotelico-thomisticam* Venetiis 1709. t. 4 in 2. v. in f., *universam* quoque *thomisticam theologiam dogmaticospeculativam* in lucem emisit Bononiae 1727. v. 4 in f. Hujus sodalis Ludovicus Maschi ordinis magister et congregationis s. inquisitionis in Urbe qualificator († 28. Nov. 1739.) opus reliquit *theologico-thomisticum*, cujus tamen accuratam notitiam non habemus. Innocentius Besozzi seu Besuzzi brixianus (n. a. 1662., † 10. Apr. 1728.), clarus et nitidus theologiae professor, suppresso nomine scripsit¹⁾: *Theologiae scholasticae praelectionibus scholasticis accommodatae* pp. 4, Brixiae 1703. et 1704. in 8. Gerardus Maria Capassi O. serv. b. M. V., florentinus²⁾ n. 22. Jan. 1653.,

1) Ipsius quoque est: *Anatome conversationis amatoriae pro disciplina juvenum conjugia quaerentium continnata et confessoriorum, parochorum, concionatorum et episcoporum intelligentiae exposita*, Brixiae 1704 in 4.

2) Hujus sodali P. Viani, Ambrosii Mezzabarbae in sinensi legatione socio eidemque a confessionibus († 1739,) tribuuntur *theologica prolegomena* valde erudita. Edidit quoque: *Istoria delle cose operate nella*

qui vitam sat agitatam duxit¹⁾ († 22. Nov. 1737.), statuit *conclusiones ex theologia et philosophia selectas*, Florentiae 1687. (in indice decr. 1. Apr. 1688.). *Intellectus triumphans, in dogmaticis captivus, in scholasticis liber*, Florentiae 1683. Genuinitatem actorum ss. Crescii et sociorum martyrum, quae Laderchi (n. 476.) ediderat, editis scriptis impugnavit. Carolus Cornacciolus O. Carm. († 1737.), publico praelo vulgavit *decreta synodalia bobiensis dioecesis, prolusiones de scholastica theologia* et varias *epistolas*, in quarum una suis subditis praecepit, ut constitutionem *Unigenitus* per publicum actum simpliciter, puro corde, nullis omnino conditionibus aut tergiversationibus admixtis cum omnibus et singulis in eo contentis integre acceptarent. Cyrillus a s. Maria (prius dictus Sanctarchangelus) Crippa O. Carm. mediolanensis (n. 5. Maji 1662. † 1733.) edidit: *Theologia juxta ss. literas, concilia et ss. patres scholasticis dogmaticisque ratiociniis communita* ex collegio salmanticensi ad compendiosorem methodum redacta t. 1. de visione et incomprehensibilitate, scientia et voluntate Dei atque de praedestinatione et reprobatione, Cremonae 1720. in 4. Joannes Baptista Sandi, patricius venetus et juris utriusque doctor²⁾: *dissertationes dogmaticae de mysteriis ss. Trinitatis et incarnationis D. N. J. Christi 4 ll.* expositae, Venetiis 1736. in 4. Benedictus Angelus Maria Canali O. serv. b. M. V.

China da Mons. Giov. Ambr. Mezzobarba, Patriarca d' Alessandria- Legato apostolico in quello impero et di presente vescovo di Lodi, Parisiis 1741. in 8. (fr. 2), de cujus tamen genuinitate motae sunt controversiae.

¹⁾ Cf. Fabronius, *vitae italorum doctrina excellentium* 7, 224—256. In suspicionem etiam venit, quod eorum partibus faveret, qui clanculum impugnabant bullam *Unigenitus*, unde scripto purgare se debuit.

²⁾ Ipsius quoque sunt *Lezioni sopra il libro sacro del Genesi*, Venetiis 1733. in 4.

praeter *cursum philosophicum ad mentem doctoris solennis Henrici de Gandavo* iterato editum reliquit *disputationum theologicarum* t. 2., in quibus 6 ll. disserit de divina voluntate, de praedestinatione et reprobatione, de beatitudine, de angelis, de divina incarnatione, de ss. Trinitate juxta genuinam Henrici de Gandavo mentem; edidit quoque *doctrinam catholicam de septem sacramentis* conscriptam ab Antonio Maria Castelli O. Generali, cui adjecit tractatum *de matrimonio*, Venetiis 1734. in f. Idem argumentum ex parte tractavit ejus sodalis Joannes Maria Bertoli (ab aliis dictus Bertolo, Bertollo, Bertholdus) natus a. 1678. Venetiis, jurisprudentiae (1718.) Vicentiae professor († 1737.), in op.: *Concilium tridentinum sive canones de sacramentis baptisinate, confirmatione et eucharistia dissertationibus scholasticis, dogmaticis, moralibus et polemicis illustrati*, Venetiis 1712—14. t. 3 in 8., in quo usum theologiae scholasticae in studio theologico adversus exceptiones tuetur. Fortunatus Venerius O. Barn. opus sat rarum composuit, quod inscripsit: *Rectae fidei cardines et recta fides de Deo, gratia, sacramentis* etc. Romae 1735. t. 8. Salvator Montalbanus O. Cap. praeter *sambucam rationalem eucharistico certamini adhibitam*, qua opinio docens formulas oblatas et in actu consecrationis oblitatas consecratas manere, penitus a fundamentis evertitur, Panormi 1701. in 4. (fr. 10), opus edidit theologicum, in quo ostenditur immaculatam Dei genitricem fuisse prorsus immunem ab omni debito contrahendi originale peccatum, Panormi 1723. v. 3 in f.; *de immaculata b. Mariae V. conceptione* pariter egit Joannes de Luca Neapoli 1739. in 4. (fr. 4).

432. E *polonis* mentione dignus est¹⁾: Hadrianus Mias-

¹⁾ De Benigno Sichrowski O. S. Aug. († 1737.) bohemo supra

kowski S. J., theologiae professor († 1737.), cujus sunt: *Deus in essentia unus, in personis trinus* sex disputationibus theologicis propugnatus, Pragae 1723. in f.; 1728., 1730; *Deus homo seu incarnatio Verbi divini et excellentia Deiparae V. Mariae*¹⁾ quinque disputationibus theologicis propugnatae, ib. 1728. in f.; *angeli theologice propugnati*, Posnaniae 1730. in f.; 1732; *tractatus de fine ultimo et beatitudine creaturae rationalis*, ib. 1731. in f.; *tractatus theologicus de actibus humanis* duas potissimum disputationes de voluntario et libero complectens, Sandomiriae 1742. in f. E *transilvanis* memorandus est Alexius Csato O. S. Franc. nobilibus ortus parentibus, theologiae professor, et suae demum provinciae praepositus, cujus exstat opus in-scriptum: *Deus discernens seu dissertationes theologiae scholastico-dogmaticae de gratia omnium et praedestinatione sanctorum*, Claudiopoli 1739. in f. Ex *Belgio* huc spectant: Marinus Panger O. Min., qui edidit *theologiam scholasticam, moralem, polemicam* juxta mentem doctoris subtilis, praemissa Duns Scoti vita, Augustae Vindelicorum 1732. t. 4 in f. (fr. 32); Carolus Guislin Daelman natus 1670. Montibus in Hannoveria, theologiae doctor et professor lovaniensis, et collegii Hadriani praeses († 21. Dec. 1731.), cujus est *Theologia seu observationes theologiae in summam d. Thomae*, Antverpiae 1734. v. 9 in t. 8 (fr. 5); Ignatius Albertus Sverts O. S. Aug., lovaniensis doctor ²⁾,

egimus n. 368. Henricus Dussik S. J. pariter bohemus, theologiae per undecim annos professor, et Augusto II. Poloniae regi per annos sexdecim a confessionibus († 13. Maji 1737.), *quaestiones theologicas de fide, spe et caritate* publice propugnandas proposuit, Pragae 1711. in 4.

¹⁾ De hujus immaculata conceptione e *polonis* disseruit etiam Stephanus Puzyna theologiae doctor († 1738.).

²⁾ Reliquit *synopsim quaestionum theologicarum* in s. theologiae prolegomena et l. p. summae s. Thomae, Coloniae 1732.

et hujus sodalis Aurelius Piette, doctor et professor lovaniensis († 1730.), qui dedit *elucidationes difficiliorum theologiae quaestionum*, Lovanii 1730. pp. 6 in 8. (fr. 3); Joannes Feytens S. J. professor lovaniensis¹⁾; quibus addatur Franciscus Noel S. J., de quo t. I. pag. 263. egimus²⁾.

433. In *Gallia* floruerunt Paulus Lugdunensis O. Cap., qui composuit totius (positivae, scholasticae et moralis) *theologiae specimen* ad usum theologiae candidatorum scholastica methodo compendiose delineatum, Lugduni 1721, 1729-1731; 1734. Venetiis 1743. (fr. 5); in parte morali probabiliorismum tuetur. *Jansenius exarmatus* in epistolis instructivis et anti-hexaplis contra modernos jansenismi errores et praesertim contra 101 propositiones Quesnelli, opus gallice³⁾ ab eo conscriptum, latine versum ab ejus sodali Martino Lucernensi, Soloduri 1720. p. 3 in vol. 1 in 4. (M. 12); Nicolaus l'Herminier s. facultatis parisiensis doctor, poenitentiarius et archi-

¹⁾ Plurimas proposuit de variis argumentis theologicis theses, quas cf. apud Backer, *Bibliothèque des Ecrivains de la Comp. de Jésus* ed. 2. t. 1. col. 1851. ss.

²⁾ Natus is est in oppido Hestrud provinciae Hannoviae a. 1651. Strenuus fuit et eruditus missionarius in imperio sinensi, qui edidit *observationes mathematicas et physicas in India et China* a se factas (ab a. 1684—1708.), et latine reddidit sinensis imperii ll. 6 classicos, nimirum adutorum scholam, immutabile medium, l. sententiarum, Mencium, filialem observantiam, parvulorum scholam, Praegae 1711. in 4. Complexus quoque est philosophiam sinicam tribus tractatibus, scil. *de cognitione primi entis*, *de caeremoniis erga defunctos*, *de ethica*, Praegae 1711. in 4., opus admodum rarum. Cf. de his Abel Remusat in *Biogr. univ.* 31,335. et Backer t. 2. col. 1567. ss. Bis in causa caeremoniarum sinensium Romam missus est († 1729.).

³⁾ *Anti-hexaples ou Analyse des 101 propositions du N. T. du P. Quesnel . . . pour servir de reponse aux Hexaples ou Ecrit a six Colomnes sur la Constitution Unigenitus*, Lugduni 1716. t. 2. in 12; 1721.

diaconus ecclesiae cenomanensis († 1735.), cujus *summa theologiae* (scholasticae et positivae) ad usum scholarum accommodatae, Parisiis 1701-1711. t. 7 in 8., a nonnemine laudatur¹⁾ propter methodum valde perspicuam et tironum captui accommodatam, sed gravem aliorum incurrit censuram²⁾. Bernardus

¹⁾ Ita Mich. a s. Joseph in *bibliogr. critica* 2, 400. Cf. de hac *summa Journal des Savans* 29, 276; 30, 465. Aliud ejusdem opus est *tractatus de sacramentis*, Parisiis 1736. v. 3 in 12., cui praemissa est vita auctoris.

²⁾ En quae legimus in *Dictionnaire des livres jansénistes* 4, 16: „Le système de cette Théologie est nu Jansénisme radouci, un demi Jansénisme, qui n'en est que plus dangereux. Dès que l'Ouvrage parut, il fut attaqué par une brochure intitulée: *Dénonciation de la Théologie de M. L' Herminier à Nosseigneurs les Evêques* en 1709. (De hoc scripto cf. *Mémoires de Trévoux* 1709. t. 3. art. 117. pag. 1509—24). L'Auteur en conséquence d'une si vive attaque, donna une seconde édition de son *Traité de la Grace*, où il unit plusieurs cartons pour faire disparoître les propositions les plus révoltantes; mais le Dénonciateur ne se contenta point de ces palliatifs et il publia en 1711. une *suite de sa Dénonciation*, où l'on voit en qui consiste la nouvelle hérésie, et quels sont les subterfuges de ses Sectateurs. Les efforts de ce Théologien catholique ne furent pas inutiles, quelques Evêques censurèrent la Somme . . . et entre autres M. l'Evêque de Gap dans son Mandement du 4. Août 1711. Nous avons, dit ce Prélat, reconnu et jugé, jugeons et déclarons, que l'Ouvrage du sieur l'Herminier . . . même depuis la nouvelle correction est contraire à la Doctrine catholique, et conforme à celle de Jansénius sur les matières de la liberté et de la grâce . . . Au reste, cette Théologie est des plus superficielles. L'Auteur n'a ni discernement dans ses preuves, ni force dans ses raisonnemens, ni intelligence dans l'interprétation de l'Ecriture sainte et des Pères, ni certitude dans ses principes, ni liaison dans ses idées. Ce n'est par tout que contradictions; ce qu'il a avancé dans un endroit, il le détruit dans un autre. On a dénoncé . . . son ouvrage aux Evêques de France comme suspect et dangereux pour la foi: je pourrois le dénoncer aussi aux personnes raisonnables comme contraire au bon sens et come rempli d'absurdités.“ Quae tamen censura nimis acris et exaggerata videtur.

Rabaudy O. Praed., celeberrimus theologiae professor in academia tolosana († 1731.), qui scripsit *exercitationes theologicas ad singulos partes summae s. Thomae*; Hadrianus a Nancæo O. Cap., cujus est *liber argumentationum super praecipuas theologiae difficultates*, Bambergae t. 2 in 8; Petrus Jos. Cortasse S. J. aptensis in Provincia († 1740.), theologiae professor, qui gallice vertit Dionysii Areopagitae de divinis nominibus opus¹⁾ illustravitque annotationibus criticis, philosophicis, theologicis et dogmaticis, Lugduni 1739. in 4.

434. Omnium tamen celeberrimus hac aetate in Gallia fuit Carolus du Plessis d'Argentré. Natus est nobilissimis parentibus in arce patria du Plessis in dioecesi rhodensi 16. Maj. 1673., eademque die fuit baptizatus propter instans vitae periculum. Clericus factus est 4. Martii 1689. et presbyter ordinatus 19. Sept. 1699. Theologiae studuit in Sorbona cursumque absolvit jam a. 1693. Adimpletis de more omnibus conditionibus, qua occasione tam sagacis ingenii praebeuit specimen, ut quasi in proverbium abiret, doctoratus laurea fuit donatus 29. Martii 1700., quem honorem mox alii comitati et consecuti sunt, nam Olivier Jegou de Quervillio episcopus trecoriensis eum constituit 7. Jan. 1707. suum vicarium generalem, et rex, collata ei abbatia, ab eleemosynis eum sibi esse voluit a. 1709. Demum electus fuit a rege 26. Oct. 1723. episcopus tullensis. Non obstantibus curis episcopâlibus quotidie si domi esset septem horas consecrabat studiis: et tamen promptus erat ad omnes, qui ad illum accederent, comiter excipiendos. Sedulus in annunciendo verbo Dei, in excipiendis confessionibus, assistendo moribundis, in lustranda singulis annis saltem aliqua dioe-

¹⁾ Hujus operis cum laude mentio fit in *Mémoires de Trévoux* 1740. a. 65. pag. 1453—1462.

cesis parte. Zelo vere apostolico simul et paterno invigilabat clero et seminario, promovebat exercitia spiritualia', abusus qui irrepserant tollere nitebatur. Singulis feriis sextis unum ex nosocomio commensalem habere voluit. Quare ingens erat luctus universae dioecesis, cum decederet 27. Oct. 1740., nam lucidissimum erat omnis virtutis exemplar et verus pater pauperum ¹⁾. Plurima reliquit opera. Potiora sunt: *Elementa theologica*, in quibus de auctoritate et pondere cujuslibet argumenti theologici disputatur, cum appendice (in ed. 2.) *de auctoritate Ecclesiae* in condemnandis haereticis et perversis quibuscunque scriptis, Parisiis 1702. in 4. (fr. 12); 1705. in 4., quod opus est tractatus de locis theologicis plane insignis nitida methodo et accuratione conscriptus ²⁾. *Lexicon philosophicum*, Hagae comitis 1706. in 4; *de supernaturalitate* seu de propria ratione, qua res supernaturales a rebus naturalibus differunt ³⁾, Parisiis 1707. in 4; *Martini Grandin doctoris et professoris sorbonici* (cf. n. 303.) *opera* ⁴⁾, 1710. et 1712. t. 5 in 4., quibus inseruit *de praedestinatione ad gloriam*

¹⁾ Cf. plura in elogio quod legitur in *memoriis trivult.* 1743. a. 9. p. 223—235., ubi de eo dicitur: »Ce que le S. Esprit a dit de Moyse, qu'il étoit chéri de Dieu et des hommes, on peut le dire de M. d'Argentré. Le meilleur homme du monde et de la plus grande simplicité; parfaitement honnête homme, et d'une droiture ravissante; bon Chretien et d'une innocence de mœurs, qui ne s'est jamais démentie en aucune rencontre; grand Prélat et avec toutes les qualités que l'Apôtre demande: quiconque l'aura connu, ne lui refusera aucun trait de ce court Eloge.«

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1703. a. 15. p. 212—29. In appendice adjecta tuetur Ecclesiae infallibilitatem in *factis dogmaticis*, quem in finem in sententiam anteriorum theologorum diligenter prorsus inquit, eorumque in hac veritate admittenda consensum manifestum reddit. Cf. ib. 1705, a. 169. pag. 1922—38.

³⁾ Cf. *Mémoires* 1708. a. 28. p. 387—401.

⁴⁾ De qua edit. deque dissertationibus adjectis cf. *Mémoires* 1710. a. 167. p. 2025—45.

et reprobatione commentarium historicum (t. 3.): *de voluntate divina antecedente et consequente salvandi homines* veterum ac recentiorum testimonia (t. 3.); *index mss. commentariorum de rebus theologiae* a quibusdam priscis interpretibus magistri sententiarum conscriptorum; *de contritione et attritione scholasticorum sententiae*; *de propria efficientia sacramentorum N. L.*; *sententia s. Bernardi* de ablutione pedum a Christo instituta; *sententia dictorum s. Hilarii de doloribus Christi*; *de Honorio papa* (t. 5.). *De numine Dei* ut rerum omnium effectoris, 1720; *collectio effatorum divinae Scripturae*, quibus mysteria fidei catholicae et dogmata explicantur contrariiue errores refelluntur, 1725. in 4; *theses philosophicae et theologicae* tum in amorem generatim sumptum, tum in amorem divinum et spem theologicam. Sed praecipuum ejusdem opus magnae eruditionis et utilitatis est¹⁾: *Collectio judiciorum de novis erroribus*, qui ab initio XII. sec. post incarnationem Verbi usque ad a. 1713. in Ecclesia proscripti sunt et notati; censoria etiam judicia insignium academiarum, inter alias parisiensis et duacensis etc. cum notis, observationibus et variis monumentis ad theologicas res pertinentibus, 1724. t. 1. (ab a. 1100—1520.); 1733; t. 2. (ab a. 1521—32.) 1736. t. 3. in f. Gallice inter alia edidit: *Analyse de la foi Divine avec un Traité de l'Eglise*, Lugduni 1699. t. 2 in 12; *Dissertation, dans laquelle on explique en quel sens on peut dire, qu'un jugement de l'Eglise catholique, qui condamne plusieurs Propositions de quelque Ecrit Dogmatique est une règle de Foi*, Tulli 1733. a consilio regio prohibita; *Explication des Sacramens de l'Eglise*, ib. 1734. t. 3 in 12; *Explication de la Premotion Physique*, ib. 1737. in 4.

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 76, 556—65. et 677—86; 86, 435—42. et 653—61.

435. Hac quoque aetate¹⁾, sicut praecedenti, plures in *Germania* scholasticam theologiam excoluerunt. Inter hos forte eminet Ludovicus Babenstuber O. S. Ben., Deiningae in Bavaria a. 1660. natus. Prima suae doctrinae specimina Salisburgi in philosophica cathedra a. 1690. patefecit, magisque in dies prodidit postquam ab a. 1695—1702. explicandis casibus conscientiae, ab a. 1702—1710. theologiae scholasticae et ab a. 1710—1716. s. Scripturae insudavit. Tertio praeterea egit Vice-rectorem atque procancellarium ab a. 1709—1716. Reversus dein ad Malense coenobium, in quo a. 1682. ordinem s. Benedicti est professus, vita laboriosa 1726. excessit²⁾. Praeter haud incelebrem *philosophiam thomisticam* salisburgensem seu cursum philosophicum secundum doctrinam d. Thomae, Augustae Vindelicorum 1705. in f., 1724. t. 4 in 1 v. in f., 1738; aliaque opera philosophica edidit: *Regula morum seu dictamen conscientiae*, Salisburgi 1697. in 4; *principia, bonitas et malitia actuum humanorum*, ib. in 4; *de jure et justitia* ib. 1699. in 4. Ex his aliisque conflavit *cursum theologiae moralis* (seu ethicae supernaturalis) salisburgensis, Augustae V. 1718. v. 2 in f. (M. 6), 1735. In hac tr. 8. p. 4. disp. 3. a. 4. reperitur disquisitio, utrum anima Trajani precibus Gregorii M. liberata fuerit ex inferno. *Deus absconditus in sacramento altaris*, Salisburgi 1700. in 4; *Sacrosanctum missae sacrificium*, ib. 1710. in 4; *Deus trinus* 1705. in 4; *Deus unus* 1706. in 4; *gratia divina* 1706. in 4. cum variis vindiciis prae-

¹⁾ Hac epocha floruit quoque Procopius Divisick O. Praem. e canonica lucensi, cujus est *Ara theologica*, in qua luminare majus et luminare minus seu duo tractatus de Deo uno et de beatitudine continentur, Rhetii 1735. in 4.

²⁾ Cf. Oliv. Legipontius *hist. rei liter. O. S. Ben.* 3, 444; 2, 283.

determinationis physicae; *peccatum originale*, 1709. ib. in 4; quaestiones *de Matre Dei* 1712. in 4; *dissertationes theologicae contra Quesnelli propositiones*, forte idem ac opus inscriptum: *dissertatio theologica*, in qua ostenditur differentia inter scholam d. Thomae et Quesnelli ac Jansenii, Augustae V. 1720. in 4. *Theologiam speculativam* t. 8 Graecii et Augustae V. edidit 1715., 1723. et 1736. in 8. Sigismundus Pusch S. J. graecensis († 29. Jul. 1735.), philosophiae et theologiae professor; pariter universam theologiam speculativam publicis praelectionibus in universitatibus pragensi, wratislaviensi et olomucenci traditam exhibuit Praegae 1740. v. 2 in f., ejus sodalis Franciscus Kolbe pragensis (n. 16. Febr. 1682., † 9. Apr. 1727.), quae non videtur nisi alia editio *disputationum speculativo-theologicarum in summam d. Thomae*, Praegae 1740. t. 8 in 8. (M. 10 $\frac{1}{4}$.) Ejus quoque est¹⁾ *theologia universa* cum annexis quaestionibus historico-scripturisticis super vita et mysteriis D. N. J. Christi per diversi generis observationes interstinctis. Theologiae compendia in publicam lucem dederunt Jacobus Mibes S. J. bohemus, philosophiae et theologiae professor, universitatis olomucensis cancellarius (n. 18. Nov. 1648., † 1726.), Ferdinandus Meixner O. Praem. olomucensis (n. 8. Sept. 1672., † 1728.) theologiae dogmaticae professor, cujus exstat *epitome theologica* seu quaestiones et resolutiones ex universa theologia selecta ad mentem d. Thomae Aq., Olomucii 1727; ejusque sodalis Franciscus Posch canonicus plagensis et s. theologiae professor († 27. Sept. 1731.). Universam fere theologiam compendiose tractavit Nicolaus Hoehn S. J. in universitate moguntina professor, scil. de *Deo uno et trino*, de *incarnatione*, de *sacramentis*, de *fine ultimo*, et *actibus*

¹⁾ Alia ejusdem opera cf. apud Backer 2, 498.

humanis, de virtutibus theologicis et moralibus, Moguntiae 1728—33. t. 5 in 8. et Thiebault Kreyenriet O. Cist. alsata, qui etiam *apologiam Joan. Caramuelis* scripsit, Brundisiae 1731. in 4.

436. De argumentis *specialibus* et quidem *de Deo* disputarunt Hyacinthus Peri O. S. Ben. e monasterio s. Lamberti, et Josephus Thalhamer O. S. Aug. († 1736.); *de ss. Trinitatis mysterio* juxta mentem s. Thomae Aq., Viennae 1738. (in 4. M. 8 $\frac{1}{4}$) Hermannus Josephus a ss. Trinitate O. S. Aug.; *de visione, scientia et voluntate Dei* Ratisbonae 1716. in 4. Bernardus Schallhamer O. S. Ben. monasterii tegernseensis ¹⁾, natus Salisburgi 3. Febr. 1680., philosophiae et theologiae professor († 31. Oct. 1732.), cujus praeterea sunt: *Lacrymae Christi* seu tr. de contritione, ib. 1722. in 8; *aquae vivae* seu efficacia, causalitas et effectus sacramentorum ib. 1728. in 8; diss. *de gratia* ad mentem s. Augustini ib. 1730. in 8; *de gratia* s. Anselmi et d. Thomae, ib. 1730. in 8; *de distinctione specifica, loco et motu angelorum*, ib. 1732. in 8; *vox tonitruum in rota* sive legitima ac verior conscientia ib. 1732. in 8. *De incarnatione* scripserunt Henricus Dücker S. J. guestphalus, theologiae professor bambergensis (n. 15. Nov. 1650., † 23. Dec. 1721. vel 1. Jan. 1722.) in opere *Christus Deus homo*, Bambergae 1696. in f.; Mathias Hoenicke S. J. (n. 24. Dec. 1664., † 18. Apr. 1724.), Carolus Meyer O. S. Ben. e monasterio s. Udalrici et s. Aefrae, professor salisburgensis, et ejusdem universitatis procancellarius ab a. 1719. († 1732.)

¹⁾ Eodem anno decessit ejus secundum carnem et spiritum frater Paulus, cujus supersunt disputationes tres sive *congressus philosophici* 1. cum scotistis; 2. cum recentioribus philosophis; 3. labores Herculis scholastici, 1699. in 8. Cf. Baader, *Lexikon verstorbener bayerischer Schriftsteller*, 2. 2. pag. 81.

tribus operibus¹⁾. *Quaestiones ex 2. 2. et ex 3. p. d. Thomae* tractavit Monachii 1697. in 4. Joannes Baptista Ininger O. S. Aug. monacensis, ter suae provinciae praepositus († 18. Febr. 1730.). Alanus Ritter O. S. Ben. in monasterio wessofontano, n. 1674; theologiae ab a. 1725—1734. Salisburgi professor († 9. Martii 1737.) reliquit²⁾ in eandem summam d. Thomae *theoremata theologica*, Salisburgi 1734. in 4. Praetermissis autem Sigismundo Büttner O. S. Aug. mellrichstadiensi³⁾ theologiae professore wirceburgensi, Apro-niano Huber, priore Augiae majoris⁴⁾, Andrea Roth O. Praed. provinciae suae praeposito († 23. Jan. 1735.) et Caspares Erhard O. S. Ben. ad s. Emmeranum Ratisbonae (n. 3. Jan. 1685., † 29. Maji 1729.), qui reliquit⁵⁾ plura ad theologiam

1) Quae recensentur in *hist. univers. salisb.* l. 2. c. 7. n. 265. Disputavit quoque *de jure et justitia*, Salisburgi 1715. in 4; *de ss. eucharistia* 1717. in 4; de secundo Christi adventu, 1721. in 4; *de statu futuri seculi* seu de futura mundi, beatorum, damnatorum et parvulorum conditione 1722. in 4.

2) Alia ejusdem opera cf. apud Baader l. 2. p. 175. Edidit etiam: *Selectae ex universa theologia quaestiones*, Salisburgi 1728—33; *mysterium incarnationis* contra haereticorum errores disputationi academicae subjectum, ib. 1731. in 4; *homo in triplici naturae statu theologicè consideratus*, ib. 1733. in 8.

3) Hujus opera cf. in Ossinger *biblioth. augustiniana* pag. 171. Edidit etiam tractatum contra quosdam, qui sententiam de attritione cum benevolo amore initiali aversabantur, cujus titulus est: *Vera et sincera animae peccatricis in Deum offensum conversio per poenitentiam caritate divina formatam theologicè explicata* sive disputatio theologica, in qua ostenditur, ad poenitentiam fructuose peragendam satis non esse attritionem servilem, sed necessariam esse filialem; immerito igitur sententiam attritionis servilis sufficientiam asserentem dici theologicè certam, Herbipoli 1728. in 4.

4) Cujus est *Concordia libertatis creatae cum efficacia intrinseca gratiae*, Constantiae 1719.

5) Cf. Baader, *gelehrtes Baiern* pag. 302.

mysticam spectantia et disputationes duas inscriptas: *Habitus naturalis noviter expensus*, Ratisbonae 1718. in 4., et *habitus supernaturalis expensus* ib. 1718. in 4., reliqui sunt Raphael Kondig O. Cist. e monasterio Salem in dioecesi constantiensi, cujus exstat *Harmonia philosophica et theologica doctrinae s. Thomae et thomistarum*, typis monasterii salemitani 1718. v. 2 in f. (M. 18½); Procopius Frischmann O. Praem. e canonia strahoviensi, pragensis († Sept. 1728.), qui edidit *resolutiones quaestionum theologicarum de Deo uno et trino*, Pragae 1727. in 4; *de divina praedestinatione et reprobatione* ib. 1728. in 8; *de virtutibus, vitiis et peccatis*, ib. 1724. in 8; quaestiones selectiores *de actibus humanis*, 1722. in 8.

437. In *Hispania* quam plurimos theologos reperimus, qui majori jure quam fere omnes hucusque laudati, scholastici appellari merentur. Joannes Perez Lopez O. S. Franc. natus in oppido Marae communitatis bilbilitanae, omnibus fere sui ordinis muneribus honorificis functus, in pontificio sacello sub Innocentio XII. concionator († 1724.), *commentarios* reliquit¹⁾ in 1. et 3. l. *sententiarum*, Barcinone 1690. v. 2 in f. *Vitam doctoris subtilis* adamussim conscripsit Caesaraugustae 1683. in 8. *S. Thomam* commentariis illustrarunt Thomas Madalena O. Praed. aragonensis, theologiae magister atque professor, qui edidit *observationes literales in summam d. Thomae* ex codice alcañizensi²⁾; Antonius

¹⁾ Ejus quoque est *Scotus philosophicus antiquorum sapientia exquisitus* et virorum nominatorum commentariis narratus, Barcinone 1687. v. 2 in f. Qua occasione mentione dignus est Joannes Hidalgo O. S. Aug., cujus exstat *cursus philosophicus ad mentem b. Aegidii Columnae*, Cordubae 1736. t. 4 in 4., opus sat rarum (fr. 16). Antonius Cordeyro, de quo mox, auctor est *cursus philosophici conimbricensis* Olisipone v. 3 in f.

²⁾ Edidit quoque *examen thomisticum*, in quo plurima pro capita-

Cordeyro S. J. lusitanus ex insula angrensi, qui in variis universitatibus philosophiam et theologiam tradidit (n. 1641; † 1722.), in *theologia scholastica* in praecipua partium d. Thomae, Olisipone 1716. in f.; Joannes a s. Michael O. Carm. discalc., cui adaptari potuit illud Photii de Athanasio ad Therasim: „In sermonibus ubique locutione clarus est, et brevis et simplex, acutus tamen et altus et argumentationibus omnino vehemens, et in his tanta ubertas, ut admirabilis. Logicis autem methodis nihil tenuiter, nil juveniliter ut pueri et rudes, sed philosophice et magnifice († 1730.).“ Hanc laudem sibi promeruit suis *commentariis in 1. p. d. Thomae* de quaestionibus prooemialibus, de Deo uno, de visione beatifica ac lumine gloriae, Hispali 1720. in f.; *de scientia Dei, de voluntate Dei, de praedestinatione sanctorum, de reprobatione impiorum*, Barcinone 1723; Joannes de Alliaga O. Praed. in academia salmanticensi primarius antecessor *quaestionibus commentariis in 1, 2. s. Thomae* juxta miram ejus doctrinam, Salmanticae 1726. v. 6 in f. (fr. 60); Didacus de Castilla O. Carm. celeberrimus theologus scripsit *Speculum theologiae baconianae et commentaria quodlibetica* in libros sententiarum Joan. Baconii carm. angelici, Cordubae 1731. v. 4 in f., opus rarissimum (fr. 60).

438. *Theologiae cursum* seu *summam* elaborarunt: Joannes Marin S. J. oconensis, in academia complutensi theologiae professor per 23 an., principi Ludovico Philippo, postmodum Hispaniae regi, a confessionibus (n. 3. Nov. 1652., † 20. Jun. 1725.), qui prius seorsim singulos tractatus ediderat, collectim deinde sub titulo *theologiae speculativae et*

libus scholae thomisticae opinionibus diligenter agglomerat. Cf. *Genér theol. dogmatico-scholastica* 1, 184. Alterius libri, quem scripsit adversus card. Cienfuegos doctrinam de eucharistia, infra faciemus mentionem.

*moralis*¹⁾, Venetiis 1720. v. 3 in f.; iterum 1748. et 1760. (M. 27), quae tamen relata fuit in librorum prohibitorum indicem decr. 5. Jul. 1728. et 10. Jul. 1729; Paulus a Conceptione O. Carm. Peraltae in regno Navarrae ortus, philosophiae et theologiae professor, totius hispanae congregationis praepositus generalis, vir doctrina, eruditione, regulari observantia clarissimus (1726.), cujus sunt *tractatus theologici* juxta s. Thomae et cursus salmanticensis doctrinam, Parmae 1724. v. 4 in f. (ed. ut videtur jam tertia fr. 36); Matriti 1722., 1726. v. 5 in f.; Josephus de Cuellar O. S. Franc., s. theologiae lector ac regius concionator († 1734.), qui digessit *theologicum cursum* juxta mentem et ordinem v. doctoris subtilis, Matriti 1725. t. 2 in 4; Vincentius Ferrerius O. Praed. valentinus, philosophiae et theologiae magister, atque in academia valentina doctor atque professor († 1738.), qui scripsit „medullata brevitae et perspicua dictione²⁾“ *epitomen cursus theologici* ad mentem d. Thomae doctoris angelici, in qua controversias omnes, quae hac tempestate agitari solent in scholis succincte ac solide discutit ac resolvit, Valentiae 1724—1730. t. 4. In t. 2. disputat contra probabilismum³⁾. Edidit quoque (hispanice) *summam moralem*, ib. 1736; 1754. (ed. emend.); 1770; 1775; 1779. t. 2 in 4.

439. De *Deo* disseruerunt Franciscus de Sande S. J. (n. 4. Jul. 1660., † 11. Dec. 1726.) theologiae professor in

1) Tractatum *de actibus humanis*, Compluti 1705. in 12. commendant *Mémoires de Trévoux* 1708. t. 1. a 9. p. 114. propter expositionis nitorem et lucem et propter methodum vere scholasticam.

2) Ita Mich. a s. Joseph in *bibliogr. crit.* 4, 473.

3) Quae disputatio prodiit seorsim: *Opusculum theologicum de conscientia*, in quo declinatis nimiae severitatis et benignitatis extremis medium tritum inoffensumque demonstratur iter ad incorruptae disciplinae sanctitatem tuendam ac vindicandam, 1715. in 8.

suo op. *Candidatus eborensis* ad lauream theologicam instructus, Eborae 1726. in f. et Joannes de Ferreras regiae bibliothecae praefectus (n. 1652., † 1735.), insignis ecclesiastes et in omni disciplinarum genere versatissimus, spretis quoque infulis episcopalibus clarus. Plura opera theologica, inter quae etiam commentarius in ll. sententiarum, reliquit manuscripta; haec prodierunt: *disputationes theologicae de Deo uno et trino*, Matriti 1735. t. 2 in 4; *de Deo ultimo hominis fine*, ib. 1735. in 4. (fr. 2); *disputationes scholasticae de fide*, Compluti 1692. in 4. Becerra O. Min. edidit *asserta theosubtilia vel theologica systemata Duns Scoti* de essentia et efficacia voluntatis divinae et moralitate voluntatis humanae et de fide, Barcinone 1737. v. 2 in f. Dominicus Perez O. Praed., primarius antecessor in academia complutensi et collegii s. Thomae ejusdem universitatis studiorum regens, auctor est tractatus *de scientia Dei tum necessaria tum libera* juxta d. Thomae mentem, Matriti 1747. in f. (fr. 3); *de fide*, ib. 1744. in f., *de ineffabili incarnationis mysterio* juxta s. Thomae mentem, ib. 1732. in f.; de quo etiam exstat tractatus auctore Joanne de Campo Verde S. J. toletano in academia complutensi professore primario (n. 12. Oct. 1658., † 12. Febr. 1737.), Compluti

¹⁾ De ejus vita cf. *Elogio historico de Don Juan de Ferreras* . . . por Don Blas Antonio Nasarre y Ferriz, Matriti 1743., cujus compendium exhibent *Mémoires de Trévoux* 1743. a. 60. pag. 2203—2220., ubi etiam elenchus reperitur operum editorum et ineditorum. Ex editis celeberrima est ejus *Historia de España*, Matriti 1700—26. t. 16 in 4., de qua ita l. c. legimus: C'est ici le plus considérable et le plus connu des Ouvrages de Dom Ferreras. Le suffrage de toutes les Nations place cette Histoire au dessus des meilleurs Ecrivains espagnols, qui ont traité le même sujet. Il a seulement essuyé quelques critiques de la part de ses Compatriotes, qui y ont repris quelques fautes de style et d'inexactitude. «

1711—12. v. 3 in 4. Antonius Arbiol O. S. Franc. in oppido de Torrellas natus, s. theologiae lector, vir egregie doctus et humilis corde, qui licet a. 1720. ad civitatensem ecclesiam electus esset antistes, nullatenus electioni acquievit († 1726.), plurima reliquit opera (pleraque ascetica), e quibus¹⁾ huc spectant: *Selectae disputationes scholasticae et dogmaticae de fide divina, de mysteriis fidei et eucharistia, de divina Scriptura, de revelationibus privatis*, Caesar-augustae 1702. et 1725. in f. (fr. 4); Felix Alamin O. Cap., concionator apostolicus, non solum disputavit contra judaeos, mohammedanos et haereticos (Matriti 1727. in 4.), sed et *de beatitudine hominis naturali ac supernaturali*, ib. 1723. in f. Cajetanus Benitez de Lugo O. Praed., episcopus zamorensis († 1739.) edidit opus inscriptum: *Concursus Dei praevis et efficax necessario cohaerens cum libero arbitrio humano a necessitate libero ex s. Scriptura, conciliis et ss. patribus, praesertim Augustino et Thoma, depromptus. Vera etiam Christi gratia illuminans, vocans et efficaciter adjuvans infideles, excoecatos et obduratos etc. atque a Jansenii et Quesnelli erroribus vindicata*, Romae 1730. in f.; 1737. t. 4 in 4., ed. altera, in quo acriter et strenue suae scholae tuetur theoremata²⁾. Mathias Blanco S. J. Durango in America meridionali n. c. a. 1660., theologiam docuit Mexici († 1734.), ex parte idem tractavit argumentum in l. *funiculus triplex d. Thomae praemotione, scotico comitante decreto et scientia media contextus* sive tractatus de libertate creata sub divina scientia, voluntate et omnipotentia, Mexici 1746. in 4. Josephi

¹⁾ Cf. Joan. a s. Antonio in *bibl. franc. univ.* 1, 92. s.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1743. a. 44. pag. 1014—20. In hoc opere tuetur romani pontificis infallibilitatem in rebus fidei definiendis atque nullitatem appellationis ad futurum concilium. Opus est admodum rarum (ed. 1. M. 60).

de Aguilar S. J., qui in America meridionali theologiam docebat, exstant *tractationes posthumae* in 1. p. s. Thomae, Cordubae 1731. v. 5. in 4. (fr. 20).

440. Sed jam accedamus ad theologum forte celeberrimum hujus epochae, ad cardinalem Alvarum Cienfuegos. Natus est Alvarus Oveti in Asturia 27. Febr. 1657. Parentes ejus antiqua illius civitatis nobilitate praediti, impensum in pueri educatione studium adhibuerunt; nec ipse eorum vota fefellit. Sub cura enim patrum societatis Jesu pietatem coluit et intentum literis adjecit animum. Societatem Jesu ingressus 1676. est et studiorum curriculo absoluto philosophiam Compostellae, theologiam Salmanticae docuit. Magni factus est a Joanne Thoma Henriquez regni architalasso, qui ingruente bello pro successione monarchiae hispanicae partes sequebatur Caroli III. Austriae archiducis; hinc Cienfuegos hujus quoque sibi conciliavit gratiam. Cum vero res Caroli in deterius vergerent, Henriquez in Lusitaniam confugere coactus est, cui aerumnarum et fugae socius adhaesit, quem etiam morti proximum extremis juvat christianae pietatis officiis. Propterea Caesari acceptus pro illo Olisipone permansit caesareus administer. Exinde Viennam vocatus aliquanto obscuram vitam ibi duxit: a Caesare tamen tanti habitus fuit, ut eum Romae suum oratorem habere vellet, ac sacra purpura decorandum Clementi XI. proponeret, quam 30. Sept. 1720. obtinuit. Mox dictus est episcopus cataniensis in Sicilia et inde 1724. translatus ad archiepiscopatum Montis regalis. Congregationibus addictus fuit concilii tridentini, episcoporum et regularium, sacrorum rituum, immunitatis ecclesiasticae, rerum consistorialium et examinis episcoporum. Cum interim Carolus Borbonius utramque Siciliam arreptis armis sibi vindicasset, archiepiscopatu suo quamvis invitus renunciare est coactus. Verum Carolus imperator, ut damnum quadamtenus

recompensaret, Alvarum ad quinqueecclesiensem episcopatum nominavit (1735.), quam tamen ecclesiam nunquam invisit, quod plena sui archiepiscopatus cessio primum mense Majo 1739. locum habuerit, quo anno venerandae aetatis senex 19. Augusti decessit. Edidit *Aenigma theologicum* seu potius aenigmatum et obscurissimarum quaestionum compendium, nunquam hactenus solutum, nec solis viribus ingenii plane solvendum, expeditissime enodatur modo nova quadam via et singulari cogitatione: qua solide et profunde stabilita veluti ex radice feracissima lucis oritur clarissima et universalis explicatio plurium implexissimarum difficultatum tum intra fines arcani Trinitatis et libertatis divinae, quam extra, scholasticorum mentes torquentium et in factiones oppositas vehementer concitantium, ita ut ea doctrina semel firmata admissaque vel omnino dispareant vel exsulent a theologia nostra vel apertissime dissolvantur in unumque deinceps in praefatis tractatibus conspirent omnes, perinde ac si alma pax magna ex parte illuxisset orbi literario, quam personatam inducimus hoc vulgari lemmate, quo jure ineffabilis pluralitas divinarum personarum in unitate essentiae nullatenus contradicat vulgato principio per se noto: quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, Viennae 1717. v. 2 in f. (fr. 150). Ferunt nonnullas occurrentes in hoc opere propositiones obfuisse ejus ad cardinalatum promotioni, adeo ut caesarea fuerit opus maiestate ad has vincendas difficultates. Sed celebrem reddidit nostrum auctorem opus inscriptum: *Vita abscondita* seu speciebus eucharisticis velata per potissimas sensuum operationes de facto a Christo Domino ibidem indesinenter exercita circa objecta altari et amori vicina; ejus mira utilitas et claritas et ad tuendam veram rationem tum sacrificii incruenti tum sacerdotii necessitas: fructuumque ex ea fecunda radice prodeuntium ubertas, raritas et vetusta vetustas. Accedit con-

junctio intima (eucharistiae peculiaris gloria) sancte communicantis cum Servatoris nostri anima tamquam cum motore assumente, postquam desinit sacramentalis praesentia, nondum theologis satis nota, quaeque incipit et proficit in via et exundat in patria, Romae 1728. in f.; opus rarum (fr. 40), in quo, ut inquit Genér, mirabilia mirabiliter edisseruntur. Ita tuetur corpus Christi, quod in eucharistia, spectata solum naturali virtute, sensuum externorum exercitio non fruitur, eo potiri modo supernaturali¹⁾. Singularis vero est ejus sententia de essentia sacrificii missae²⁾. De conjunctione in-

1) Quae sententia videtur em. card. Franzelin tr. *de ss. eucharistiae sacramento* th. 11. coroll. 2. probabilis, imo et pia. Prolixum hujus operis, in quo fere omnia nova et ingeniosa, conspectum exhibent *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 1. pag. 5—57. et a. 11. p. 191—221.

2) Hujus sententiae summam ita paucis complectitur em. card. Franzelin l. c. th. 16. in annot.: »Putat, Christum Dominum, dum praesens fit per consecrationem, primum exercere aliquos actus vitae sensitivae modo non connaturali quidem per se huic statui sacramentali, sed quia humanitas elevatur virtute divina ad tales actus exercendos. Tum vero, pergit auctor, ipse Christus hanc vitam sensitivam sacrificat et actus illos vitales suspendit, donec in commixtione specierum panis ac vini tamquam imagine resurrectionis eos actus iterum resumit. In hac igitur sacificatione vitae sensitivae collocat ipse formalem rationem intrinsecam incruenti sacrificii. »Credimus scopum attigisse, inquit, per vitam actualem sensitivam aut a sensibus pendentem Christi Domini sub speciebus, quam tanto studio promoveri conati sumus hac scriptione; non sane per illam existentem et perseverantem, ut planum est, sed per ipsam quā ablatam aut impeditam, postquam exstitit actu, et subinde realiter sacrificatam . . . Hanc vitam Christus ipse Dominus ut supremus sacerdos immolat solus, et simul offert, quatenus actus vitales miraculose productos imperio suae voluntatis humanae suspendat sive removeat, decernatque non elicere ulteriorem ullum, sive non uti potentia instrumentaria productiva illorum pro libito ipsius, donec per quasi resurrectionem et commemorationem resurrectionis simpliciter, in mixtione corporis et sanguinis ad vivum repraesentatam et imitatione quadam exercitam, resumat vitam

tima, quam acriter tuetur, ita scribit Genér¹⁾: „Ingeniosissimus Alv. Cienfuegos, quem Centigneum dixerō . . . in celeberrimo eucharistico opere . . . disp. 8. edidit tamquam antiquo-novum de ss. eucharistia assertum, proluxa doctaque Ludovici Belluga cardinalis adprobatione confirmatum et communitum. Quod nempe unio assumptiva Christi Domini cum praefervide communicante sit primarius ejus augustissimi sacramenti effectus; adeo ut desinentibus sacramentalibus speciebus permaneat in pectore Christi anima, assumatque communicantis cor et spiritum unione quadam, ei simili, qua angeli corpora, in quibus sese repraesentent, ab scholasticis assumere dicuntur. Porro in ea egregia dissertatione nec pietatem, nec ingenium, nec solidam doctrinam, nec amplissimam omnis generis eruditionem desideraveris. Opus dixeris omnibus numeris absolutum; videlicet subtiliter excogitatum, dilucide propositum, amplissime probatum, oppido defensum. Assertum istud eucharisticum apud hispanos scholasticos haud vulgari plausu ut plurimum receptum est; ipsumque e cathedra scholaribus, ac e suggestu fidelibus pervulgatum. Unus in illud calamum acuit Thomas Madalena; ex ord. Praedicatorio (de quo supra n. 437.), qui an. Chr. 1730. opusculo praenotato: *Ludus aestivalis circa fervorem igneum*²⁾, illud sat leviter, utpote ludens, nec raro eisdem, quae jam auctor sibi objecerat subtiliterque solverat, oppugnavit. Nonnihil

actualement usumque liberum virtutis instrumentariae.“ Certe sententia haec ita comparata est, ut cautum theologum ipsa sua singularitate absterreat.

¹⁾ *Theol. dogmatico-scholasticae* t. 1. prodr. 1. c. 1. n. 61.

²⁾ Adjicitur titulo: Vox Domini intercidentis flammam ignis novae opinionis ardore succensi et theologica sufflatione extincti. Auctor autem putat, cardinalis argumenta se facile enervare, suas vero argumentationes tam existimat ineluctabiles et ipsas adversarii vires excedentes, ut libellum suum claudat dicens: *Lege et mirare!*

incautos minusque in acumine scholastico gnaros haec opella commovit, nec parvos inter scholas rumores peperit, ac similitates excitavit. Divisa tamen ingenia sunt, nonnullis Madalenam, plurimis Centigneum consecrantibus. Ex iis bini e societate theologi aperto Marte, sed larvatis nominibus, eum ludum geminatis editis voluminibus confutarunt. Nempe Franciscus Rabago († 1764.), tunc temporis in romano collegio pro Hispania scholasticus professor, postmodum Ferdinandi VI. Hispaniae regis a confessionibus, sub nomine Frederici Granvosca ¹⁾, et Paschasius Agramunt, olim theologiae clari nominis valentinus magister ²⁾, sub larva Ascanii Perea et Hontemár: quibus addito juniorem eorundem sodalem, qui

¹⁾ Dissertationis theologiae titulus est: *Christus hospes, stabile beneficio eucharistiae apud selectissimas animas ponens domicilium*. In hoc libro eleganti et erudito testatur auctor, se Madalenaë libellum attente legisse et plura in eo miratum, quae non laudanda, sed improbanda fatetur. Et **1.** quidem miratur, quod nulla ei data occasione adversus eminentissimum et modestissimum auctorem joculari potius, quam disputare videatur; **2.** quod cum plusquam 30 objectiones contra illius opinionem adduxerit, vix ullam invenerit satis probabilem; pleraeque enim, inquit, improbabilissimae sunt et quae in diversa absurda prolabantur: quae vero aliquam habent probabilitatem, illae petuntur ex opinionibus, probabilibus quidem, sed quae a multis etiam theologis jam diu probabilissime dissolutae erant; **3.** quod cum ex suis objectionibus plures ex cardinalis sapientissimi opere desumpserit, ubi eas ipse solvit et inefficaces esse ostendit, hoc ille dissimulaverit; **4.** denique, quod non raro ignorantia laboraverit eorum, quae impugnare decrevit, ut videatur proinde vel non intellexisse vel sinistram intelligentiam de industria affectasse, ut propriis argumentis locum relinqueret, quem alioquin minime haberent. Ita Mich. a s. Joseph *bibliogr. crit.* 3,340.

²⁾ In op.: *Allegatio theologica physico-polemica pro unione eucharistica asserta ab em. Alv. card. Cienfuegos*, Valentiae 1732. in 4. Erat Agramunt valentinus n. 1688., in patria academia theologiae professor † 25. Martii 1728. Alius sodalis Franciscus Xav. Alegre opus cardinalis ad scholarum usum in compendium redegit.

Centigneum exarata vindicavit apologia, doctorum aliquot iudicio prelo digna; sed quae tamen justis de causis contexta pluteo conquievit. Illis reposuit Madalena cito uberius opusculum inscriptum: *Allegatio theologica et certamen eucharisticum*, quod itidem alio in modum dialogi opposito Ludovicus de Murcia, Capucinus theologus, ingeniose et erudite perstrinxit. Nec ultra, quod sciam, certamen publicum protractum est.“

441. Reliqui sunt tres, qui b. Mariae Virginis praerogativas vindicarunt: Carolus de Moral O. S. Franc., toletanus, inquisitionis qualificator ac generalis ordinis arcarius († 1731.), in opere plane egregio et jure laudando: *Theologia mariana* i. e. fons illimis theologiae scoticae marianae e paradiso virgineo lactices suos ubertim effundens seu b. Mariae V. excellentia doctrina Joan. Duns Scoti enucleata, Matriti 1730. t. 2 in f. (fr. 36). Amplectitur hoc opus tractatus de essentia et attributis maternitatis; de praedestinatione Deiparae, de justitia originali, gratia et impeccabilitate; de merito et virtutibus theologicis et moralibus; Antonius de Peralta S. J. mexicanus ¹⁾, Mexici in maximo ss. apostolorum Petri et Pauli collegio primarius s. theologiae professor (n. 10. Apr. 1668., † 1736.) in *dissertationibus scholasticis de ss. Virgine Maria*, Mexici 1721.; et Dominicus Lossada O. S. Franc. Mantuae Carpentanorum natus, optime de religione meritis, suae provinciae praepositus et commissarius generalis Indiarum, in *discussione theologica super definibilitate proxima mysterii immaculatae conceptionis Dei Genitricis*, Matriti 1733. in f. His addantur nonnulli

¹⁾ Ejusdem auctoris sunt *dissertationes scholasticae de scientia media*, Mexici 1724. in 8; Antverpiae 1734. in 8; *de divinis decretis*, Mexici 1727. in 8; Antverpiae 1734; *de s. Josepho*, Mexici 1729. in 8; Antverpiae 1734.

qui *theologiam mysticam* excoluerunt, ut Josephus a Spiritu sancto O. Carm. boeticus, philosophiae et theologiae doctor atque professor († 1739.), qui elaboravit *cursum theologiae mystico-scholasticae* eruditione, stilo et praeclara methodo scriptum, in quo abditissima dubia mystica explanantur methodo scholastica juxta miram solidamque doctrinam angelici praeceptoris d. Thomae. Hispali 1719. t. 1. in f., iterum (ed. 4) 1730. per auctorem recognitum et ab innumeris mendis, quibus scatebat, absolutum; complectitur tomus 1. mysticae theologiae synopsim, quam isagogen appellat et quaestiones praevias. Tomus 2. prodiit ib. 1721; 3. et 4. a. 1730; 5. Matriti 1734. et 6. posthumus ib. 1740. Dolendum, quod auctor piissimus ac doctissimus tantum opus imperfectum reliquerit, nec ultimam ei manum apponere potuerit. Scriptoris dictio clara est ac perspicua, et vel obscurissimas difficultates uberrima luce perfundens. Methodus nimis forte scholastica, sed stilus nec redundans, nec incompertus. Et licet auctor a scholasticorum subtilitatibus minime abhorreat, diligentissime tamen scrutatur verum ss. Scripturarum sensum mentemque ss. patrum et gravissimorum in utraque theologia doctorum. Potissimum vero sectatur doctrinam s. Theresiae et s. Joannis a Cruce, et utriusque sententias mirifice illustrat. In nonnullis tamen haud exigui momenti rebus minus probat opiniones illustris sodalis Antonii a Spiritu s. auctoris *directorii mystici* (cf. n. 293.), quem tamen merito laudat ¹⁾). Hujus doctrinam tenentur lectores theologiae mysticae in ordine carmelitano tum in lectionibus, tum in thesibus propugnare. Emmanuel Ignatius Reguera S. J. aquilensis (n. 1668.) per viginti et quatuor annos philosophiae et theologiae professor, *Praxim theologiae mysticae* P. Mich. Go-

¹⁾ Ita Michael a s. Joseph in sua *bibliogr. crit.* 4,239.

dinez S. J. († 1644.) hispane prius editam latine reddidit et plenis (prolixisque) commentariis tam speculative quam practice illustravit per scholia, quaestiones et corollaria ex Scriptura, conciliis, ss. patribus, mysticis primariis et theologis ratiociniis, Romae 1740. et 1745. t. 2 in f. Josephus Lopez Ezquerra scripsit *lucernam mysticam* pro directoribus animarum, Venetiis 1722. in 4; 1750. (fr. 7).

II. Theologia positiva et polemica.

442. Quo plures ex *hispanis* theologiae scholasticae incubuerunt, eo pauciores reperimus, qui theologiam *positivam et polemicam* excoluerint: neque mirum, cum Hispania non tot exagitata fuit errorum procellis, quot aliae regiones. Non tamen propterea grassantes tum errores neglexerunt, sed opportunitate data in suis disputationibus scholasticis eos strenue solideque refutarunt. Quare hic paucos nominabimus. Petrus Manso O. S. Aug. madritanus, doctor et professor salmanticensis, praeter *cursum philosophicum ad mentem b. Aegidii romani*, Cordubae 1709; Salmanticae 1718. t. 5 in 4., plura edidit opera: *S. Augustinus sui interpres*, ib. 1719; *s. Augustinus gratiae sufficientis assertor et vindex* contra jansenianos et alios, dissertatio de gratia sufficiente post Adami peccatum, synopsis causae quesnellianae, ib. 1719. in 4; *s. Augustinus gratiae efficacis efficacismus propugnator* contra haereticos, Madriti 1729. in 4; *s. Augustinus sanctae vocationis exaltator* contra haereticos priscos et recentiores, ib. 1727; *s. Augustinus de peccato originali*, ib. 1731. t. 2; *disputationes theologicae ad mentem d. Augustini, d. Thomae et b. Aegidii romani*; accedunt additiones *de peccato originali* et depulsio errorum indiculi formati a scriptore responsionum, Matriti 1733. in 4. (M. 12). Quas-

dam Manso de natura divinae gratiae opiniones tuetur, quae plerisque minus probantur. Eas copiose impugnavit Alliaga O. Praed. in sua thomistica theologia (cf. n. 437.). Inter cetera autem auctoris nostri scripta illud potissimum opus pluribus ex qualibet schola theologis displicuit, quod inscripsit: *De virtutibus infidelium ad mentem s. Augustini reflexio vindex* pro eminentissimo cardinali Henrico de Noris. Hoc enim statim ac opus apparuit, totus ferme literatorum Hispaniae coetus commotus est. Thomistae, ut appellant, habebant utique cur caverent ab auctore, qui praedeterminantem et ab intrinseco efficacem gratiam adeo fuerat execratus, ut de ipsa ausus fuerit asserere: Haec praedeterminatio expresse est contra P. Augustinum, expresse etiam contra praeceptorem angelicum, ac plane evertit doctrinam de gratia traditam ab Augustino et praeceptore angelico ex ss. literis. Omnes demum cuiusvis scholae theologi nescio quid ex novo tractatu de jansenismo timere coeperunt. Quo factum est, ut opus brevi ad tribunal fidei delatum publico edicto anno 1722. his de causis fuerit poscriptum, nempe quod contineat opiniones temerarias, quaeque tali modo ab auctore eo in libro explicantur, ut faveant erroribus modernorum sectariorum; et quod etiam contineat haeresim jam expresse damnatam, atque alias propositiones haereticas, prout sonant et jacent. Idem tamen opus postea expurgatum denuo est recusum; sed vel sic paucis acceptum. Interea doctissimus Emmanuel Navarro (n. 366.), in quem contra Quesnellum de virtutibus infidelium disserentem, eaque occasione card. Norisii opinionem impugnantem auctor Norisii vindex multa probra et scommata multa congesserat, responsiones adornavit ad capitula quarundam objectionum mansuetarum spectantium ad controversiam de virtutibus infidelium inter theologos et quesnellistas agitatam. Uterque nobilis concertator strenue dimi-

cavit. Utinam sicut docte ac subtiliter, ita placide et incruente. Felix de Molina seu de los Molinos O. Cap., concionator fervidus et missionarius apostolicus, praeter assectica reliquit contra Molinos *Espejo della verdadera y falsa Contemplacion*, Matriti 1695. in 4; *Impugnacion contra el Talmud de los Judeos, Alcoran de Mahoma y contra les Hereses*, 1727. in 4. Hieronymus a s. Augustino O. Excale. ss. Trin. Red. Capt., granatensis, olim lector primarius in collegio malacitano, deinde Romae in collegio de propaganda fide, edidit controversias polemicas de *Ecclesia vera Christi militante romano-catholica* contra haereticos priscos et recentes, Romae 1737. in f. Universum opus recta methodo perspicuaque dictione scriptum est, nec dissimulantur argumenta haereticorum, sed in medium afferuntur manifestisque responsionibus dissolvuntur. *Erotemata critica* sive disquisitiones vetero-novas resolutionibus scitu dignis breviter enucleatas in rebus tum humanis tum divinis, Granatae 1765. t. 3 in 4. (fr. 3); Ildephonsi Roldan O. S. Bas. exstat opus admodum rarum: *Divisio lucis a tenebris* h. e. d. Basilii M. et d. Thomae doctrinae a dogmatibus Jansenii et Quesnelli separatio, Matriti 1721. p. 2 in 1 t. in 4. (5½ fr.).

443. In *Italia*¹⁾ elaboravit Placidus Troici O. S. Bern. *theologiam positivam, polemicam, scholasticam et historicam*, Neapoli 1738. v. 6 in f.; Josephus Victor Zambaldi

¹⁾ Venetiis obiit 2. Maji 1740. Cacciatturo de Arachiel natione armenus, theologiae doctor ac missionarius, qui Arzerone in Armenia minore natus a. aetatis 15. Romam venit, ibidemque in collegio de propaganda fide confecto laudabiliter studiorum cursu¹, tam Venetiis, quam Constantinopoli suis concionibus vastaue eruditione magnum sibi nomen comparaverat. Reliquit *summam* brevissimam *universalis theologiae speculativae, dogmaticae, positivae et moralis*, Romae 1726. in 4. Cf. *Continuat. hist. eccles. Fleurii* l. 233. §. 35.

O. S. Hier., theologiae lector, *dissertationes theologicas, scholastico-dogmaticas de locis theologicis, de Deo, de angelis, de operibus sex dierum, de homine* etc. ad mentem s. Hieronymi, Patavii 1722. t. 2 in 4; 1728—38. pp. 11 in t. 2 in 4., opus nonnihil rarum (M. 14); Antonius Vaira venetus, Patavii primarius ss. canonum antecessor, episcopus parentinus, dein Adriae († 1732.) *de praerogativa oecumenicae nomenclationis et potestatis romani pontificis a constantinopolitanis praesulibus usurpata* historicam disertationem¹⁾, Patavii 1704. in f. De romano pontifice pariter disseruit Joannes Bapt. Bernardus Pozzolo O. Somasch. in *Rationali summi pontificis gemmis seu libris 12 distincto*, Romae 1716. et 1727. v. 2 in f., quod opus est admodum rarum (fr. 60), oppositum in primis erroribus Launoji et Dupinii. L. 5. disserit de papa et regibus; 6. de papa et concilio; l. 7. de infallibilitate papae; l. 9. de dominio temporali papae; l. 10. de potestate papae circa ea, quae sunt juris naturalis, divini et humani etc. De eodem argumento praeclare disputavit adversus primatus s. Petri hostes Augustinus Mathaeucci O. S. Franc., lucensis († 1722.) in opere dogmatico adversus heterodoxos tum antiquos, tum recentes, quo complectitur *controversias fidei de Ecclesia*, de membris Ecclesiae, de iudice controversiarum, de regimine Ecclesiae, de primatu Petri, de romano pontifice, de infallibilitate rom. pontificis, de conciliis, Venetiis 1715. in 4. (fr. 3); Coloniae 1716. Sed et alia conscripsit opera egregia ad theologiam practicam spectantia: *Cautela confessarii pro foro sacramentali* occasione decretorum s. m. Alexandri VII., Innocentii XI. et Alexandri VIII. ac ceteris animarum rectoribus exhibita ad ss. canonum, con-

¹⁾ Synopsis hujus operis exhibent *acta erudit. lips.* 1706. pag. 354—58.

ciliorum ac apostolicarum constitutionum praescriptum et legem aptata, Venetiis 1716. in 4; 1734; *observationes doctrinales adversus quietistarum errores* ab Innocentio XI. proscriptos et ss. Scripturarum oraculis, conciliorum decretis ac patrum auctoritatibus improbatos, ib. 1711. in 8.; *officialis curiae ecclesiasticae* ad praxim pro foro ecclesiastico tum seculari tum regulari utiliter aptatus ac ss. pontificum literis, oecumenicorum conciliorum decretis, ss. canonum institutis, necnon recentioribus ss. congregationum rescriptis opportune instructus, ib. 1717. in 4.; 1723. (fr. 3); *practica theologo-canonica ad causas beatificationum et canonizationum pertractandas* juxta formam decretorum ss. congregationis, literarum apostolicarum, ss. canonum praescriptum receptasque doctrinas, ib. 1722. in 4. Joannes Chrysostomus Scarpho O. S. Bas. mammolensis († 1740.) orator, poeta, mathematicus, antiquarius, praeter alia supervacaneam eruditionem continentia¹⁾ edidit *sacra stromata theologico-dogmatica, scholastica et moralia selecta*, Romae 1709.

443. Joannes Baptista Ptolomaeus (Tolomei) S. J. natus est 3. Dec. a. 1653. in Gamberajae florentini ducatus oppido. Ab incunabilis pietatem sciendique ardorem spirabat. Neglectae enim puerilis aetatis solatiis in paternae domus bibliotheca otium ducebat suum, reliquas diei horas precibus literisque consecrans. Decimum quintum annum attigerat, quum Pisas traductus fuit, ut in celebri illa academia legali facultati daret operam. Tunc mos illi incoepit insomnes quandoque noctes traducere, quam postea vitae rationem in reliquo servavit aetatis spatio. Erat ipse inter fratres natu major:

¹⁾ Cf. Zavaroni in *biblioth. calabra* p. 198; Feller *Biogr. universelle* 3,355. et *acta erud. lips.* 1737. p. 331., ubi plurima ejusdem opuscula singularibus titulis inscripta, quae de singularibus etiam argumentis agunt, enumerantur.

et tamen vehemens illum cupido incesserat ingrediendi societatem Jesu. Saepe patrem rogaverat, ut piis ejus votis annueret. Pater vero, ut filium dehortaretur atque a proposito dimoveret, eum Romam misit atque addixit collegio clementino sub cura patrum de Somascho, in quo adeo profecit, ut philosophicis thesibus, quas publice propugnavit, praeclarum acutissimi ingenii ederet specimen. Inde vero patris sui jussu Pisas rediit, ut impensius legali studio incumberet. Mortuo autem paulo post patre Romam reversus a. aetatis 21. societati Jesu se addixit: quam ingressus nihil jam eorum praetermisit, quae ad sui perfectionem et communem aliorum utilitatem pertinere existimaret. Praeprimis igitur addiscendis linguis graecae, hebraicae, chaldaicae animum appellit; illyricam quoque, dum Ragusii rhetorices professor degeret, gallicam, anglicam et hispanam didicit. Poeta insuper eximius versus fundebat ex tempore eosque adeo elegantes, ut ii veterum poetarum salibus conspersi viderentur. Romae rhetorices et theologiae professor fuit. Theologiae intensissima incubuit diligentia, et ut eam elegantiores et uberiores redderet, assidue s. Scripturae, conciliorum et patrum volumina versabat: sacras etiam V. T. literas frequentissimis auditoribus interpretatus est. Mox propter egregiam prudentiae famam, quum annum 35. ageret, ad munus procuratoris generalis universae societatis promotus fuit: quo functo philosophiae in collegio romano tradendae praeficitur. Tanta autem erat in eo ad res investigandas sagacitas et ad excogitandum ingenii feracitas, ut ad ejus excipiendas lectiones auditorum multitudo fere incredibilis conflueret. Hanc amicorum impulsu publici juris fecit sub titulo: *Philosophia mentis et sensuum secundum utramque Aristotelis methodum pertractata* metaphysice et empirice Romae 1696. in f., quam pluries excusam cupide exceperunt exterae gentes, praesertim vero germani,

quos inter celeberrimus Leibnitius¹⁾ et acta eruditorum lipsiensium Ptolomaei opus eximiis prosecuti sunt encomiis. A tradenda philosophia ad polemicam theologiam gradum fecit. Controversas fidei quaestiones, quas jamdudum card. Bellarminus publice enucleandas susceperat, quasque ex eo fere tempore intermissas Ptolomaeus lugebat, ipse iterum tradere instituit. Quidquid ab haereticis ad suam usque aetatem aut prave excogitatum aut falso dictum est, diligentissime conquisivit et refutavit. Decem per annos polemicas has quaestiones elucubravit et publice tradidit, quas moriens comburi mandavit: adeo in tanta sapientia humiliter de se sentiebat. Vindicias et additiones ad Bellarmini controversias absolverat, quae tamen mss. manserunt. Interim constituitur collegii romani rector, quod munus non imperio obibat, sed comitate, mansuetudine et exemplo. Multorum vices unus sustinebat et licet tot dissitis curis distraheretur, singulorum tamen studiis et moribus prospiciebat. Sacris praesertim officiis intentus saepe et ad longum tempus precibus vacabat. Ab excipiendis confessionibus nunquam abstinebat. Anno 1709. pontificis imperio in consilium sacrorum coetuum coaptatus fuit; consultor nempe sacrorum rituum, indicis, indulgentia-

¹⁾ Leibnitius in *epist. relata in diario litteratorum Italiae* t. 38. pag. 35; *acta erud. lips.* a. 1698. p. 367., ubi inter alia legimus: „J. B. Ptolomaeus novo habitu philosophiam illam (peripateticam) prodire voluit, si quisquam alius, felicissime Aristotelem cum recentioribus committens. Ita enim hoc opere sectatur Aristotelem, ut mathematica eaque facillima methodo utiliora ejus praecepta exponat, et praeterea novos philosophos tantum abest ut fastidiat, ut potius in consilium saepius advocet, et recens inventorum, quae jactant, pleraque Aristotelem haud latuisse doceat. Advertunt autem „in editione augustana (1698.) *theologiae naturalis* subjunctam insuper esse *ethicam* (quae deest in editione *romana*), in qua de voluntate ejusque objecto bono, de passionibus, virtutibus ultimoque fine hominis erudite atque eleganter disseritur.“

rum et examinis episcoporum renunciatus est: inde prae-
figitur collegio germanico et hungarico. Clemens XI. vero, cui
tanti viri pietas et doctrina, et suscepti pro Ecclesia labores
explorati erant: die 18. Maji anni 1712. eum in sacrum
purpuratorum patrum coetum adscivit sub titulo s. Stephani
in monte Coelio. Adstabat ipse in eodem collegio cuidam
thologicae disputationi, quo tempore electionis certior factus
est. Primo intermittere disputationem vetuit. Mox urgente salu-
tantium et undique confluentium turba, moestus aufugit, atque
in cubiculum ita se abdedit, ut nemini eo die sui adeundi
potestatem fecerit. Lacrymans totamque noctem vigilans,
gravissimam ad Pontificem scripsit epistolam, et petitis ex
theologia rationibus totis viribus postulavit, ut collatum hono-
rem a se amoliretur. Clemens vero ne vir modestissimus
diutius recusaret, imperii religione deterruit. Postridie visi-
tatus a cardinali Fabronio cive suo, pontificio obedientiae
praecepto adactus fuit. Sic recusandi sublata spe, ita digni-
tatem sustinendam censuit, ut nihil de pristino vivendi genere
remitteret. Congregationibus datus fuit s. Officii, concilii tri-
dentini, indulgentiarum, sacrorum rituum, reliquiarum, exa-
minis episcoporum, indicis et visitationis apostolicae. Saepe
praeterea a Clemente XI. de gravissimis Ecclesiae contro-
versiis consultus fuit, et ad profligandos errores, praesertim
in causa quesnelliana, gliscentes non semel adhibitus. In col-
legium romanum secessit duobus cubiculis contentus, lectulo
tantum et librorum pluteis ornatis. Familiarium commodo
et ut publica expleret munia, palatium ibi contiguum con-
duxerat, quo necessitate impellente externo ponte ferebatur.
Victu tam frugali tamque arido usus est, ut ceteris admi-
rationi esset, quomodo actuosam illam vitam agere posset;
si quis lectior mensae cibus apponebatur, hunc pauperibus
reservabat. Privatum quidem ille vescebatur, sed in pervi-

gilio s. Aloysii et s. Ignatii, quos mirifice colebat, publice capiebat cibum, sed flexis genibus, spectandus in hoc humili situ sodalibus suis. Incorrupti mores, singularis abstinencia, vigiliae, et maxima in seipsum severitas voluptatis loco illi fuerunt. Quatuordecim fere per annos nunquam domo prodiit solatii aut remissionis animi gratia. Adstitit tamen assiduusque fuit sacris illis coetibus, quibus fuerat adscriptus. Anno demum 1725., solemniori hominum expiationi destinato, gravissimo conflictari morbo coepit, quo pariter laboravit usque ad initium sequentis anni 1726. Die igitur 15. Januarii de desperata ejus valetudine certior factus a P. Gallutio ejus conscientiae moderatore et sacramenti poenitentiae administro, non expavit ad nuncium mortis. Cupido atque animo quasi gestiente sacris rite munitus fuit. Advenientem ad se Benedictum XIII. demisse rogavit, ne morti proximum atque in cubiculi angustiis agentem pontificia majestate perturbaret. Sic ille die 19. ejusdem mensis Januarii sanctissime mortem oppetiit annum agens 73. Plura reliquit opera mss¹). Ex his recentiori aetate prodierunt *de romano b. Petri pontificatu dissertationes (8) polemicae*²). Disserit in his 1. de actis s. Petri secundum eorum ordinem chronologicum; 2. de annis romani episcopatus s. Petri; 3. de die martyrii s. Petri; 4. de proximis s. Petri successoribus; 5. de argumento nega-

¹) Ea recensentur in contin. *hist. eccl. Fleurii* l. 223. §. 60.

²) In *miscellaneorum ex mss. libris bibliothecae collegii romani S. J. serie altera*, Romae 1867. in 8., in qua etiam reperitur Conradi Janningii e S. J. *de die martyrii d. Petri ad eundem Ptolomaeum ep.* Cf. de hoc opere *Civiltà cattolica* 1867. mensis Junii t. 10. pag. 706. ss., ubi de Ptolomaeo dicitur: »Il Cardinale Tolomei poi che ne è l'autore ebbe vivendo fama d'ingegno sì perspicace e di dottrina così svariata nel trattare le controversie della fede, a giudizio ancor de Protestanti, che dopo il Bellarmino non sarà facile trovare chi l'uguagliasse.«

tivo ex actis apostolorum et epistolis s. Pauli; 6. de s. Petri apostolatu circumcisionis; 7. de corrupto statu ecclesiae romanae; 8. de episcopatu s. Petri romano ac generatim de successione apostolorum, quibus subjectae sunt duae ejusdem dissertationes de ordine et ecclesiastica hierarchia. *De Christo Deo* polemico-dogmaticae conclusiones, Romae 1698. in 4.

444. Josephus Baronius, sacerdos neapolitanus, edidit *dissertationes theologicas de traditionibus, de s. Petri et rom. pontificis primatu, de ss. cultu et invocatione, ac de ss. reliquiarum ac imaginum cultu* contra Jacobi Picenini apologiam, Neapoli 1725. in 4. Stephanus Lorenzoni presbyter Orat. scripsit *dissertationem theologico-analyticam de vero intellectu trium celeberrimorum capitum 10. 11. et 12. l. s. Augustini de correptione et gratia* seu de vera et falsa distinctione de auxiliis gratiae, Patavii 1730. in 4., qui Serrio duce secundum rigidiorē scholae thomisticae mentem disputat de noto illo discrimine auxilii quo et auxilii sine quo non, quod s. Augustinus prima vice l. c. tradit. Hanc dissertationem refellere aggressus est Carolus Merlin S. J. († 1747.) in p. 3. operis: *Véritable clef des ouvrages de saint Augustin contre les Pélagiens*, Parisiis 1732. (etiam ap. Migne *patrol.* 47, 967. ss.). Josephus Maria Perri-mezzi O. Minim., vir doctus et eruditus, ex episcopo Sca-larum et Ravelli, moxque Oppidi, archiepiscopus bostrensis, ss. D. praelatus domesticus et pontificio solio assistens († 1740.) reliquit praeter alia ¹⁾ *in sacram de Deo scientiam dissertationes selectas historicas, dogmaticas, scholasticas*, t. 8 Neapoli 1730. in f. (M. 18). — *Propositiones damnatas*

¹⁾ Cf. Zavarroni in *bibl. calabra* pag. 192. Inter ejus opera duo sunt adhuc notanda: *Dell'immunità de'sagri luoghi*, Neapoli 1725. in f.; *de natione tortorum Christi adversus Hyac. Serry*, Romae in 4.

a Clemente XI. (bulla *Unigenitus*) solide refutavit t. 8 in 4. Romae 1718. Gregorius Selleri O. Praed. perusinus (n. 12. Jul. 1654.), studii romani et dein neapolitani regens, Clementi XI. a confessionibus, qui eum secretarium constituit congregationis Indicis, consultorem s. inquisitionis, et demum a. 1711. s. Palatii magistrum. Benedictus XIII. purpura eum honoravit, sed vix elapso anno a promulgatione hujus promotionis decessit 31. Maji a. 1729. Ipse pontifex ejus interfuit exsequiis. Contra eundem Quesnellum disputavit Franciscus Zavarroni O. Minim., in cujus praepositum generalem electus est a. 1727; pluribus congregationibus adscriptus erat, card. Lambertini, qui postmodum fuit Benedictus XIV., theologus, Clementi XI. et Benedicto XIII. acceptissimus. Decessit a. 1740. aetatis 69. Reliquit ¹⁾ opuscula anonyma duo, quorum primum (specimen operis majoris) inscribitur: *Le cento una Proposizioni estratte dal. l. delle Riflessioni morali sul N. T. condannate dal Sommo Pont. Clemente XI. nella Bolla Unigenitus considerate come continenti il Sistema di Giansenio e come condannabili per se stesse*, Mediolani 1723. in 8.; alterius titulus est: *Chronologiae sacrae et profanae synopsis a creatione mundi usque ad adventum Christi*, in sex aetates digesta secundum vulgatam annorum quatuor millium (aeram), ib. 1722. Josephus Sanfelice S. J. neapolitanus Jansenium aggressus est in opere *Jansenii doctrina ex thomisticae praeceptis et institutis damnata*, Neapoli 1728. in 4. Occasionem huic operi elegantissime conscripto et vere egregio praebuit jansenianorum calumnia, sanctae sedis decretis, quibus ipsorum confixa fuit haeresis, damnatam simul fuisse thomistarum de gratia ex se efficaci sen-

¹⁾ Plura de hoc auctore de suo ordine benemerito cf. apud Zavarroni (ejus nepotem) in *bibliotheca calabra* pag. 198.

tentiam. Jam vero auctor eruditus nitide ostendit theologiae thomisticae principia exigere jansenianae opinionis proscriptionem ¹⁾).

445. De literaria republica plurimis s. eruditionis voluminibus editis optime meruit Laurentius Cozza O. Min. Montis Falisci 31. Martii 1654. natus. Vix decimum quintum aetatis annum egressus in coenobio urbevetano ordini s. Francisci Minorum Observantium nomen dedit: in eo per omnes honorum gradus probatus, diversarum provinciarum visitator constitutus, aliisque magistratibus ac hierosolymitana praesertim praefectura magna cum laude functus est. Quamprimum enim ad sacra loca pervenerat, mox consueta morum comitate, prudentia ac moderata severitate collapsam disciplinam reparavit et pristinam inter sodales concordiam ante gravibus turbis turbatam restituit. Neque his contentus, dissensiones insuper, quae inter maronitas et Jacobum Petrum antiochenum patriarcham diu fervebant, feliciter exstinxit, ac vicarii apostolici dignitate auctus praefatum patriarcham a maronitis jurisdictione exutum suae sedi reddidit. Restituta igitur animorum consensione ruinam proxime impendentem simulque funestum, quod haud temere timebatur, schisma ab universa maronitarum natione prospero sane successu propulsavit. Clarius tamen sui zeli et prudentiae specimen prae-buit, dum Samuelem Capesulis patriarcham alexandrinum eo adduxerit, ut hic ejurato schismate cum sede apostolica sincere animo se conjungeret et misso Romam legato debitam Clementi XI. obedientiam polliceretur (1713.). Plura passus

¹⁾ Prolixam hujus alioquin haud magni operis epitomen exhibent *Mémoires de Trévoux* 1730. t. 4. a. 121. pag. 2211—2229; 1731. t. 1. a. 7. p. 147—165; t. 2. a. 35. p. 666—680. Auctor noster duplici quoque opere aggressus est impiam plane famosi P. Giannone *historiam civilem regni neapolitani*.

discrimina sexennium ita in Oriente exegerat. Eximiis demum auctus meritis maximeque commendatus a s. congregatione de propaganda fide Romam revocatur (1715.). A Clemente XI. honorifice exceptus vicecommissarius generalis totius ordinis sui renunciatur, atque ab Innocentio XIII. examinatus cleri romani nominatur. Comitatus totius ordinis, quae ferme per 20 annos Romae intermissa fuere, rursus indixit, in quibus praesente summo pontifice in supremum universi ordinis praepositum eligitur (1723.). Quo supervixit tempore Innocentius frequens ejus praesentia usus est. Eundem vero Laurentius morientem (1724.) extremis juvit officiis et salubres cum illo de rebus divinis sermones usque ad mortem miscuit. A Benedicto XIII. 9. Dec. 1726. inter presbyteros cardinales relatus sacrisque congregationibus s. Officii, episcoporum et regularium, indicis librorum prohibitorum, indulgentiarum, rituum et propagandae fidei adscriptus est. Sed pluribus pressus infirmitatibus parum iis adesse potuit ac fere nunquam domo prodiiit. In coenobio s. Bartholomaei in insula privata sua bibliotheca et nonnullorum sodalium delectabatur familiaritate. Publico fere luctu 75 annos natus diem clausit extremum 18. Jan. 1729. Haec ejusdem sunt opera: *Historia polemica de graecorum schismate ex ecclesiasticis monumentis*, Romae 1719. 1720. v. 4 in f.; „opus, ut inquit Michael a s. Joseph¹⁾, vere mole simul et perfectione magnum.“ *Commentarii historico-dogmatici in l. s. Augustini de haeresibus ad Quodvultdeum*, ib. 1707. t. 2. in f., in quibus a Simone mago usque ad Marcionem haereses viginti duae recensentur, refutantur et egregie singulae cum recentioribus

¹⁾ *Bibliogr. crit.* 3, 145. Plura de hoc cardinali cf. apud Guarnacci, *vitalis et res gestae pontificum romani et S. R. E. cardinalium* a Clemente XI. ad Clementem XII. pag. 499. s. et in *contin. hist. eccl. Fleuri* l. 225. §. 35.

conferuntur. *Vindiciae areopagiticae*, in quibus praemissa vita s. Dionysii Areopagitae (a. Mich. Syncello adornata) una cum notis, pro parisiensi episcopatu et ejus passionis tempore (undique ex scriptoribus succincte collecta) afferuntur judicia (eruditorum) et rationes, quibus demonstratur, opera s. Dionysio Areop. attributa esse hagiographa et ejusdem sancti vere genuina, Romae 1702. in 4. (fr. 12). Adjecit etiam Joannis Novii pro operibus s. Dionysii adversus Laurentium Vallam *apologiam*. Cum autem viri critici horum operum genuinitatem impugnent ex ritibus, qui in iisdem describuntur, qui primo Ecclesiae seculo nondum videntur viguisse, magnam admodum vindiciarum suarum partem in ea disciplina ecclesiastica, qualis in operibus areopagiticis cernitur, primitivae Ecclesiae asserenda impendit. *Tractatus dogmatico-moralis de jejuniis ecclesiasticis*, Romae 1724. in f.; *dubia selecta emergentia circa sollicitationem in confessione sacramentali*, ib. 1709. in 8; 1711. in 12. Praetermissis Galimberto, cujus est opus rarum *Lutero convinto* opera di controversia 1739; Ludov. Rusca O. Min. († 1733.) et Augustino Romano Fiori O. Camald., cremonensi, abbate faventino († 3. Febr. 1738.), reliquus est Joan. Sianda O. Cist. Monte regali natus, cujus exstat *Lexicon polemicum*, in quo potiorum haeticorum vita (succincte) perstringitur, omnes contra fidem errores colliguntur, Dei verbo scripto vel tradito, conciliorum auctoritate et rationibus breviter reprobantur, inserta conciliabulorum omnium, schismatum et controversiarum, quae ad ecclesiasticam historiam pertinent notitia, addita demum operis complemento bibliotheca polemica (perfunctoria et imperfecta), Romae 1733-34. t. 2 in f., opus cui deest judicium criticum.

446. Ex Italia ad Germaniam transeamus, in qua sicut longe acriores efferbuerunt controversiae, ita multo major concertantium reperitur numerus. Verum plerosque nominasse

sufficiet. E *societate Jesu* potiores, qui in primis lutheranos vel reformatos impugnarunt, sunt: Simon Mayr S. J. natus 24. Oct. 1650. in Bavariae oppido Duntenhausen, † 13. Jan. 1721., qui contra Godefridum Lomer scripsit; quem etiam praeter alios Caspar Maendl ingolstadiensis, quondam in academia oenipontana philosophiae professor († 1728.), impugnavit¹⁾: propterea et ipse impugnatus a Lomer, Siegmann, Wagner, Müller etc. Godefridus Sittartz Kempenae electoratus coloniensis urbe n. 21. Sept. 1650., strenuus²⁾ prorsus in vinea Domini operarius († 27. Nov. 1725.), cui agendum erat adversus Borgelen, Mayer etc.; Henricus Colendal coloniensis n. 15. Apr. 1672., insignis plane concionator († 23. Jan. 1729.), qui egregiis scriptis novatores (praesertim Christianum Meyer et Gerardum Meuschen) acerrime exagitavit; Thomas Binner, qui scripsit adversus Ernestum Fridericum Zobel, latentem sub nominibus Chriestlieb Rezendorf, Florenz Dietrich Serbs etc. plurimum libellorum contra doctrinam catholicam editorem; Franciscus Schmitz coloniensis n. 3. Dec. 1660., zelosissimus et intrepidus per annos 33 sacer orator, qui tamen propter acerbiores subinde dicendi libertatem bis cathedram mutare jussus est († 7. Febr. 1731.); Joannes Kraus bohemus (n. 22. Maj. 1649. † 18. Mart. 1732.), e cujus calamo opuscula controversistica fere omnia germanice scripta facile 60 prodierunt ab a. 1714—1720. non sine approbatione et fructu lectorum; Franciscus Christen pariter bohemus (n. 25. Maji 1682., † 6. Martii 1733.), theologiae professor; Joannes Trom theologiae et juris canonici professor; Josephus Averhausen Kempenae n. 8. Jul. 1664., qui optione sibi

1) Cf. Veith *biblioth. augustanæ* alfab. X. pag. 42—45.

2) Cf. Hartzheim *in bibl. colon.* p. 104.

data praelectionibus theologicis sacras praetulit conciones, quas in ecclesia metropolitana coloniensi per 28 annos ad confertissimam populi multitudinem habuit († 23. Jul. 1734.); Joannes Milan silesius (n. 1662., † 1738.), annis 38 per Hungariam et Russiam missionarius, qui etiam sectam schwenkfeldianam est aggressus; Franciscus Nonhardt pariter silesius (1680—1735.), qui reliquit 159 conciones de controversiis in op. germanico, quod inscribitur *oppugnata semper, nunquam expugnata veritas*, Augustae et Graecii 1731. in f. Georgius Kauffmann, Joannes Foerschian pragensis (n. 1688., † 8. Jan. 1740.), Joannes Ringelhan bohemus (1680—1740.), cancellarius academiae olomucensis, dein wratislaviensis, et qui horum praecipuus videtur, Joannes Jacobus Scheffmacher alsata n. 27. Apr. 1668; theologiae polemicae in universitate catholica argentoratensi (1715.) professor et hujus academiae rector († 18. Aug. 1733.), qui plurimos protestantes ad catholicam fidem perduxit. Ejus epistolae *de controversiis* vere sunt classicae, nec satis commendari theologis possunt: excellunt enim sincerrissimo veritatis studio, stilo ab omni acerbitate alieno, praesertim probationum soliditate et nitore, cui mens veri amans aegre resistet¹⁾. Quamobrem saepius collectae hac inscriptione: *Lettres d'un Docteur allemand de l'université catholique de Strasbourg à un gentilhomme et à un Magistrat protestants*, in lucem prodierunt, Argentorati 1733. 1748; 1750. etc. t. 2 in 4; Rotomagi 1769. t. 3 in 12., cui additioni editor anonymus adjecit ep. 13. de praesentia reali corporis Christi in

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1728. a. 63. p. 1089—1122., ubi advertitur de auctore: „Il y a recueilli ce que son expérience lui a fait trouver de plus efficace pour toucher les Luthériens, depuis plusieurs années qu'il travaille à les ramener au sein de l'Eglise;“ 1733. a. 11. p. 193—222; a. 22. p. 475—496; *Journ. des Sav.* 94, 382—92.

eucharistia; in ed. lugdunensi 1839—40. t. 4 in 8; et 1847. t. 4 in 12. editoris cura stilus ad recentioris aetatis elegantiam reformatus fuit. Prodierunt harum epistolarum synopsis et versiones. Disputat autem in his epistolis eximius theologus de Ecclesia, regula fidei, primatu pontificis et de episcopis, de confessione, de defectu potestatis sacerdotalis in ministris protestantibus, de haeresibus renovatis per protestantes, de sacrificio missae, de reali praesentia Christi in eucharistia deque obligatione eum in hoc sacramento adorandi; de communione sub utraque specie, de invocatione sanctorum (cum apologia hujus epistolae), de orationibus pro defunctis deque purgatorio, de justificatione peccatoris. Plures e protestantibus nisi sunt hisce epistolis respondere, ut Joannes Henricus Meister (le Maître), Armand de la Chapelle, Weismann, Scholl, Pfaffius, cancellarius tubingensis etc. Alia auctoris nostri opera sunt: *Catéchisme de controverse*, Argentorati 1751. in 12., qui saepe prodiit; *Licht in den Finsternissen* d. i. die Wahrheit katholischer Lehr auf ein ganz leichte und klare Weiss gründlich und unpartheyisch vorgestellt; die widrige Lehren aber handgreiflich widerlegt, Coloniae 1723; 1773; Augustae V. 1725. etc. Strenuus plane et ferax scriptor polemicus fuit Maximilianus Wietrowski pragensis (n. 11. Jan. 1660. † 28. Febr 1737.), qui praeter scripta philosophica edidit *selectas conclusiones theologicas* in 8 tomulos distributas, Pragae 1726. in 8; 1729; *historiam de ariana haeresi* in compendium redactam, ib. 1722—23. t. 4 in 12., *historiam de haeresi iconoclastarum* in compendium reductam, ib. 1722. t. 2 in 12.; *de magno schismate graecorum*, ib. 1723. t. 2 in 12.; *de haeresi lutherana*, ib. 1724. t. 2; *de magno schismate Occidentis*, ib. 1724; *de bello sacro pro liberanda terra sancta*, ib. 1724. t. 3; *de haeresi calviniana*, ib. 1725; *de gestis*

praecipuis in pontificatu s. Gregorii M., ib. 1724. t. 2 in 12; *de conciliis oecumenicis seu generalibus*, ib. 1730; *de schismatibus, quibus Ecclesia Dei praesertim sec. IX. affligebatur*, ib. 1736; *Historia de primatu et praerogativis episcopi romani seu summi pontificis Ecclesiae universalis*, ib. 1731. Joannes Absolon pariter bohemus n. 1669., † 23. Aug. 1730.), theologiae professor et academiae olomucensis cancellarius, *epitomen* exhibuit *theologicam* seu quaestiones et resolutiones de universa theologia succincte cum suis difficultatibus collectas, Pragae 1718. t. 8 in 4; *immaculatam* quoque *conceptionem magnae Dei Matris Virginis semper fidelis Mariae* illustravit et asseruit per conclusiones theologicas, Pragae 1717. in 8.

447. Fab. Hinckelmann O.S. Franc. exhibuit *medullam celebriorum controversiarum fidei* inter catholicos, Lutherum, Calvinum, graecos et hebraeos, Ingolstadii 1717. (M. 3.); Joachimus rapperswillanus O. Cap. edidit opus (rarum) inscriptum: *Reformatio difformis et deformis*, demonstratio novatorum reformationem esse gratis et perperam factam, s. Scripturae et primitivae Ecclesiae inconformem ac pro deformatione habendam, Argentorati 1726. v. 3 in t. 1 in 4. (M. 6). Hujus sodalis Renatus coloniensis († 9. Martii 1730.) lutherana dogmata refutavit (Rastadii 1717.). Joannes Ferler O. Praed. augustanus, qui in praecipuis provinciae studiis e. g. bulsanensio, graecensi, landishutano et augustano profundae theologiae specimina annis 23 dedit († 5. Maji 1735.), scripsit: *Licht und Schatten* d. i. gründliche Auslegung aller Artikel d. h. römisch-katholischen Glaubens-Bekennntnuss, Augustae 1730. in 8., in quo confessionem augustanam solide modesteque refellit. Accedunt duo e clero seculari et quidem ex ditione quondam coloniensi eodem anno (1739.) defuncti, scil. Petrus Scheffer pastor in Obercassel

et Bernardus Balduinus Fley conductus Stangenfeldt ¹⁾, in gymnasio Montis humanioris et philosophicae literaturae annos 28 professor, ecclesiae ad ss. apostolos canonicus et protonotarius apostolicus, qui decessit annos natus 82. Inter alia edidit: *Harmonia evangelico-lutheranorum nova asymphona* d. i. Eine unrichtige Uebereinstimmung der zeitlicher mit den alten brandenburgischen Lutheranern in dem Punkt der Gegenwart Christi im Abendmahl, contra harmoniam evangelico-lutheranorum novo-antiquam Emminghausii ministri lutherani svertensis, Coloniae 1735. in 4. E laicis mentione dignus est Joannes Caspar de Boecken, consiliarius aulicus et syndicus urbis salisburgensis, institutionum professor, cujus omnes novem filii varios ingressi sunt ordines religiosos († 28. Maj. 1733. a. aetatis 85.). Ejus sunt inter alia haec opera: *Veritas romanae solius salvificae catholicae fidei* contra alias doctrinas ab ea alienas defensa et duodecim characteribus infallibilibus theologico-juridice demonstrata, Landshuti 1712. in 8.; *deductio fundamentalis theologico-scripturistico-juridica*, qua argumentis manifestis demonstrative ostenditur, soli summo pontifici romano supremam in universam Ecclesiam potestatem et de fide definiendi jus competere, nec ab illo ad concilium generale recte appellari posse, Salisburgi 1723. in 4. Non desunt qui scripserunt adversus Quesnellum. Ita Brocardus a s. Laurentio O. Carm., sittardiensis, pluribus annis tum philosophiae tum theologiae lector, qui scripsit ²⁾ *de bulla Unigenitus et nullitate appellationis*

¹⁾ De utroque consule Hartzheim in *bibl. colon.*

²⁾ In bibliotheca coloniensi p. 40. adscribuntur ei etiam *Theologia moralis fundamentalis* sive tractatus theologicus de voluntario et involuntario et de regulis moralitatis ad mentem ss. Augustini et Thomae casibus conscientiae elucidatus et conferentiis carolinis accommodatus, Coloniae 1735. in 12; et *alphabetum morale* seu theologia moralis

ad futurum concilium generale, Treviris 1719; *dissertationem theologico-polemicam de controversiis occasione schismatis quesnelliani*, ib. 1726. Franciscus Hertzig (Herzig) S. J. moravus, theologiae professor (n. 1674., † 1732.) edidit: *Propositiones Quesnellii per bullam Unigenitus justissime damnatae*, Wratislaviae 1717. in 12; *Calvinus Corn. Jansenii iprensus ep. s. Scripturae, pontificibus, conciliis et ss. patribus, praeprimis Augustino, e diametro oppositus*, ib. 1716. in 12; *manuale controversisticum seu methodus compendiosa veritatem fidei catholicae contra errores oppositos nervose propugnandi*, ib. 1718. in 8; 1732; *haeresis bonorum*, ut se vocant, *christianorum a Jac. Böhm inventa et a. 1718. Reichsteinae in Silesia detecta*, ib. 1719. in 12; *haeresis schwenkfeldiana* etiamnum per quosdam Silesiae inferioris ducatus serpens a. praecedente 1718. in judicium vocata, nunc luci publicae . . . exposita, ib. 1719. in 12; *manuale parochi* seu methodus compendiosa munus parochi apostolicum rite obeundi, ib. 1716. in 8; 1717; 1720. et saepius alibi; *manuale confessarii* seu methodus compendiosa munus confessarii rite obeundi, Augustae Vind. 1717. p. 2 in 8., 1720. et saepius postea. Martinus Hlawaczek S. J. pragensis (n. 21. Dec. 1677.; 18. Febr. 1722.) theologiae professor, cujus est *concordia dogmatum Quesnellii cum Jansenio* adversus genuinam rom. Ecclesiae catholicae et d. Aur. Augustini doctrinam explicata et refutata, Olomucii 1721. in 8.

448. Etiam per *Hungariam* et *Poloniam* plures fuere,

casibus conscientiae ordine alphabetico dilucidata, [ib. 1739. t. 2. in 8. Sed in titulo hi libri adscribuntur Brocardo a s. Nicolao O. Carm. per Allemariam inferiorem provinciali, qui videtur alius esse a Brocardo a s. Laurentio. Illius exstat quoque *Professio fidei catholicae* secundum veras verae fidei regulas explicata, Francofurti 1758. v. 3 in t. 2 in 8. (M. 3½).

qui huc referri debent. Ita Tobias Arent S. J. polonus (n. 10. Jun. 1646., † 8. Apr. 1724.) theologiae de controversiis annis decem et septem in academia vilmensi professor; Wolfgangus Bossanyi S. J. hungarus (n. 21. Jun. 1669., † 31. Aug. 1726.) philosophiae et theologiae professor, cui nonnemo tribuunt notum *sacculum distinctionum* sive philosophicum ABC continens ordine alphabetico distinctiones in philosophia usitatissimas distincte explicatas, Tyrnaviae 1717. in 12. Auctor est *theologiae polemicae* praecipuas fidei controversias complectentis, Bartphae 1751. Hujus sodalis Gabriel Hapi pariter hungarus, Tyrnaviae philosophiae et theologiae professor, qui concionibus suis plures ad veram Ecclesiam reduxit (n. 28. Aug. 1658., † 24. Martii 1728.), reliquit *institutiones christianas*, in quibus etiam de Scriptura s., traditione et iudice controversiarum, de primatu Petri et romanorum pontificum, de Ecclesia etc. disputat, Tyrnaviae 1715. et ss.; Gabriel Szerdahelyi S. J., Munkácsini in Hungaria natus 20. Sept. 1660., philosophiae et theologiae professor academiae tyrnaviensis et cassoviensis cancellarius († 25. Jan. 1725.), cujus nonnulla exstant opuscula polemica ¹⁾; ita et Joannes Raicsani S. J. neutriensis (n. 23. Jun. 1671.; † 12. Mart. 1733.), cujus sunt: *de vera et falsa fidei regula*, in qua ostenditur, nihil posse fide divina credi, nihil in rebus controversis decidi nisi ad Ecclesiae sensum recurratur, Cassoviae 1723. in 8; *peregrinus catholicus* de peregrina unitaria religione discurrens, ib. 1726. in 8; *signa Ecclesiae* seu via facilis in notitiam Ecclesiae Christi institutae veniendi, ib. 1728. in 12.; *fides salutaris soli religioni romano-catholicae propria* seu demonstratio a nemine posse elici actum salutarem fidei extra religionem romano-

¹⁾ Cf. Backer 3, 1023.

catholicam, Tyrnaviae 1731. in 8; *itinerarium athei ad veritatis viam deducti*, in quo atheizantium objectae nebulae lucidissimo veritatis sole disperguntur, Viennae 1704. in 12; Tyrnaviae 1737. in 12; *commenta adversus sanctam romano-catholicam Ecclesiam pridem ab aliis detecta, denuo exposita et refutata*, Cassoviae 1745. in 12. Joannes Batsmeyer strenuus fidei catholicae progugnator edidit *documenta veritatis fidei romano-catholicae*, Tyrnaviae 1735. in 8. Praetermisso vero Joanne Balogh S. J. transilvano (n. 29. Sept. 1677; † 14. Aug. 1740.) tres in primis mentione sunt digni: Godefridus Hannenberg S. J. polonus, qui acriter exagitavit haereticos in regno Poloniae. Ex pluribus scriptis haec sunt potiora: *Theologia controversa* totam fidei catholicae doctrinam succincte et dilucide complectens, Posnaniae 1723. in 8; *Fünfzehn Motiven*, welche alle Lutheraner bewegen können sich lieber mit der römisch-katholischen Kirche zu vereinigen (sine auctoris nomine) 1722. in 4; *demonstratio septicollis*, quod dissidentes verbi ministri non sint ministri (etiam germanice et polonice), Posnaniae 1723. in 8; *conclusio theologica*, qua celebris illa ratione protestantis ministerii exorta controversia revera dirimitur, quod dissidentium verbi ministri non sint presbyteri, Calissii 1728. in 8; *Miphiboseth spiritualis* i. e. religio seu fides aulica claudicantium in utramque partem seu syncretistarum, adio-phoristarum et libertino-pietistarum arbitrantium, quemvis, modo sit christianus et honeste vivat, in sua secta salvari posse, controversias vero, quae de ceteris agitantur, ecclesiarum dumtaxat altercationes et res minime ad salutem necessarias esse ad recte ambulandum, ib. 1730. in 8; *Defensio bb. V. Mariae contra nostrae tempestatis haereses*: in qua specialis cultus et invocatio ejus manifestis argumentis evincitur, ib. 1728. in 12., etiam Tyrnaviae. Gregorius Gengell

S. J., in academia leopolitana theologiae professor († 21. Maj. 1730.), haec praeter alia edidit: *Eversio atheismi* seu pro Deo contra atheos ll. 2, Brunsbergae 1716. in 4. Liber secundus complectitur tractatus tres: in 1. expenduntur ad veritatis lancem argumenta, quibus Theodorus Abucara, d. Anselmus, Ant. Perez, Esparza, Marinus et Cartesius subruere nituntur atheismum; in 2. doctissimorum novem veterum philosophorum et in 3. sapientissimorum 12 patrum rationes validae atheismi eversivae referuntur; adjecit opusculum: *gradus ad atheismum*, ib. 1717. in 8.; *admiranda Lutheri* pp. 3, dicta et facta Lutheri, admiranda mendacia lata in patres, concilia et s. Scripturam; errores in doctrina et resolutionibus, Pragae 1714. in 4. (M. 4 $\frac{1}{2}$); *admiranda Zwinglii et Calvinii* tribus exposita tractatibus: in 1. admirandus praeceptor Zwinglii, item admirande erronea ejus doctrina et prophetia exponuntur ac discutuntur; in 2. exponuntur admiranda Calvinii mendacia, admiranda item ejus superbia, maledicentia et impietas admirandeque erronea ejus gesta; in 3. tractatu demum admirandi errores Calvinii tum in ejus doctrina fidei, tum in datis ab eo variorum casuum resolutionibus contenti exponuntur et refelluntur, ib. 1717. in 4; *admiranda jansenismi* tribus exposita tractatibus, Brunsbergae 1715. in 4; *vindiciae marianae innocentiae* per enervationem propositionum 40 illibatae conceptioni pretiosissimae Dei parentis adversantium, Leopoli 1725. in 4; *de judicio particulari dissertatio* multifariis comprehensa quaestionibus, ib. 1725. in 4; *tractatus theologicus de judicio universali* necnon de signis ac rebus proxime antecedentibus judicium, item de rebus illud consequentibus, Calissi 1727. in 4. Tractatus hic complectitur 5 disputationes. In 1. agitur an, ubi et quando futurum sit judicium universale; in 2. de signis et rebus proxime antecedentibus resurrectionem mortuorum

et iudicium; in 3. de ipsa resurrectione; in 4. de adventu iudicis et forma iudicii; in 5. de statu mundi et futura ejus conditione post iudicium universale finitum. *De immortalitate animae humanae veritas*, quae totius vitae christianae est basis, multifariis quaestionibus propugnata et illustrata, Calissii 1727. in 4. Denique Christ. Peichich, missionarius apostolicus et abbas s. Georgii csanadiensis, natione illyricus, exhibuit *speculum veritatis inter orientalem et occidentalem Ecclesiam refulgens*, in quo separationis ecclesiae graecae a latina brevis habetur recensio, Venetiis 1725. in 12; prius illyrice sed mendosissime editum. In priori parte synoptice schismatis historiam usque ad captam Constantinolim narrat; in posteriori vero parte controversias potiores recenset latinos inter et graecos, scil. de azymo, de purgatorio atque generatim de statu animarum post solutionem a corpore; de primatu Petri ejusque sucessorum deque processione s. Spiritus a Filio quoque¹⁾.

449. In *Anglia* causam catholicam propugnarunt Guilielmus Darrell S. J., magni meriti missionarius († 28. Febr. 1721. a. aetatis 70.), cujus praeter alia sunt: *The case reviewed or an answer to the case stated by Mr. L. (Lesly, Londini 1712. in 8.)*, in which it is clearly schewed, that he has stated the case wrong between the Church of Rome and the Church of England, and placed both Doubt and Certainty on the wrong side: in 22 dialogues with an advice to the Author and a post script concerning the Eucharist, Londini 1717. in 8. (ed. 2.); *A treatise of the real Presence* in answer to the Author of the „Case stated,“ in which'tis clearly schewed we have both Scripture and Fathers on our side and consequently something besides „An untin-

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1731. a. 15. p. 305—326.

telligible Jargon of Metaphysicks;“ ib. 1721. in 12; Josephus Rodolphus comes Hamilton, ex 'aula Adelaidis, electricis Bavariae, puer quatuordecim annorum transiit ad patres theatinos 27. Sept. 1665., qua occasione Amadeus voluit appellari. Zelo animarum flagrans missionibus in India orientali destinatur, sed crebris morbis afflictus redire cogitur. Eodem zelo animatus plures a vera fide devios in Germania convertit et in utilitatem suorum concivium collegit *quinquaginta rationes et motiva*, cur in tanta varietate religionum et confessionum fidei in christianitate moderno tempore vigen-
tium sola religio romana sit eligenda et omnibus aliis praeferenda, Coloniae 1710. in 12. Decessit 17. Mart. 1722. Jacobus Schier O. S. Franc., episcopus primo dunensis, dein conoriensis († 1725.), plures libros polemicos lingua patria conscriptos suppresso nomine et clanculum edidit. Eduardus Hawarden, vulgo Harden, lancastriensis, qui in collegio duaceno insignis ingenii commendatione studiis operam dedit, ibique philosophiam, dein theologiam docuit. Redux in patriam diu missionarium egit († 23. Apr. 1735.) scriptisque egregiis causam catholicam promovit: *de caritate et veritate*, in quo ostendit citra caritatis laesionem affirmari, extra Ecclesiam non esse salutem; *fundamenta fidei catholicae; vera Christi Ecclesia demonstrata ex divinis literis et primitiva traditione* adversus Lesby; *regula fidei* nova facili-
que methodo exposita; adversus Clarke et Whiston divinitatem Filii et Spiritus s. strenue vindicat adjiciens simul doctrinam priorum trium seculorum de hoc argumento¹⁾. Thomas Baillé (Baillie) O. S. Ben., scotus, librum edidit controversiarum (Wirceburgi 1729. in 8.), in quo ostendit damna illata a calvinismo in Scotia; Cornelius Nari hibernus, parochus

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 19, 505.

dublinensis, vir virtutibus, zelo et doctrina excellens († 3. Mart. 1738.), aliqua reliquit de controversiis scripta¹⁾, necnon versionem anglicam N. T. cum annotationibus marginalibus, Londini 1705—1708. Thomas Gould, pariter hibernus, corikiensis, qui tamen semper extra suam patriam commoratus est, nam Pictavii in Gallia theologicis studiis operam dedit totumque se calvinianis per pagum pictaviensem reducendis non sine magno fructu consecravit, propterea missionarius pictaviensis dictus (n. 1657., † 1734.), qui praeter alia scripsit²⁾: *La véritable croyance de l'Eglise catholique* 1720; *Traité du sacrifice de la messe*, 1724; *Entretiens où l'on explique la doctrine de l'Eglise catholique par l'Ecriture sainte*, 1727; *Recueil des objections que font les protestans et les réponses des catholiques*, 1733.

450. In *Belgio* magis exarserunt controversiae adversus jansenianos et quesnellistas, cum multi ex Gallia profugi ibi latitarent atque liberculis perfidis omnia inundantes graves turbas in Gallia a se excitatas foverent. Legerius Carolus Decker Montibus in Hanovia natus a. 1646., philosophiae Lovanii professor et ecclesiae mechlinensis decanus († 14. Oct. 1723.), plura reliquit opera ad tuenda Ecclesiae decreta adversus illorum novatorum opiniones; *Jansenismi historiam* Lovanii 1700. cum *duplici apologia* ib. 1700. et 1702; *Bajanismi historiam* brevem, ib. 1699., et nonnulla scripta adversus jus ecclesiasticum a van Espen editum³⁾. Isaacus

1) Cf. *Biogr. univ.* 18, 184; *Journal des Savans* 76, 665—70.

2) Cf. Feller 2, 234. ed. paris. 1845.; *Biogr. universelle* 3, 28.

3) Cf. Feller 2, 234., qui simul de hoc theologo refert, eum evicisse, falsum esse, quod Zacharias pontifex damnaverit Vigilium propter assertos antipodes. Ipsius quoque est *Responsio ad libellum* exquisita ad fallendum arte compositum, cui titulus: *Considerationes circa exactiorem formulae alexandrinae . . . et ostensa via pacis conformiter ad*

de Bruyn S. J. antverpiensis n. 25. Nov. 1650., theologiae professor († 10. Oct. 1724.), acriter exagitavit jansenianos pluribus editis propugnatisque Lovanii thesibus, restitit quoque erroribus Martini Henrici de Swaen¹⁾; Alphonsus Huylenbrucq S. J. bruxellensis, in seminario gandavensi theologiae professor, Philippo alsato, archiepiscopo mechlinensi a confessionibus (n. 2. Aug. 1667.; † 31. Maj. 1722.), cujus praeter alia sunt ²⁾: *Haeresis jansenianae praeclusa effugia* 1709. in 8. sub nomine Antonii de Lucca; *errores et synopsis vitae Pasch. Quesnel*, cujus 101 propositiones constitutione ss. D. N. Clementis papae XI., quae incipit *Unigenitus*, per Ecclesiam damnatae sacris literis ac doctrinae ss. patrum opponuntur; accedunt instrumenta publicationum, quibus eadem constitutio per Europam est annunciata, Antverpiae 1717. in 8; *scriptum cui titulus: quaestiones de constitutione Unigenitus*, (quod tribuitur Opstraet) *refutatum a belga catholico*, Bruxellis 1719. Eandem bullam defendit Bartholomaeus des Bosses S. J., in *epistolis* (e gallico latine redditis) *abbatis N. ad episcopum N.*, quibus demonstratur aequitas constitutionis *Unigenitus* . . . necnon libellis adversus hanc constitutionem editis respondetur, Coloniae 1715. in 12; 1716; Lovanii 1716. et Graecii 1716. ed. aucta. Natus est des Bosses Herviae a. 1668. Ornatus erat variis iisque praeclaris naturae et gratiae donis, quae

mentem ss. pontificum (Delphis 1711.) Lovanii 1711. in 8. Plura (5) ejusdem opuscula prodierunt collecta Lovanii 1703. in 12., de quibus cf. *Mémoires de Trévoux* 1705. a. 177. p. 2020—31.

¹⁾ Cf. Backer 1, 925.

²⁾ Cf. Backer 2, 231. Reliquit ms. imaginem primi seculi jansenistarum v. 3 in f. cum parte 4. In ea exhibet bibliothecam chronologicam librorum praecipuorum jansenistarum seu eorum, qui suspecti sunt de hac haeresi.

assiduis virtutum et scientiae exercitiis toto tempore vitae suae augere et perficere conatus est. Erat indolis admodum candidae, facilis et perhumanae: puritatem conscientiae et solidam pietatem in se et in aliis satagebat conservare et promovere: hinc apud omnes erat magno in pretio et amore. In universitate coloniensi theologiam moralem, polemicam et speculativam multis annis docuit. Praeter ingenium vastum ad abditissima mysteria theologiae et naturae penetranda fictum et factum memoria pollebat felicissima eorum non solum, quae rudibus, sed quae jam plenis ac maturis annis audierat aut unquam legerat instar bibliothecae vivae repraesentans quidquid exquisitum in quovis artium aut disciplinarum tractandarum certamine gestum fuerat ab eruditis, aut porro gerendum aut eruderandum ventilandumque superesset. Ea res grandem illi aestimationem peperit apud eruditos: inter catholicos em. Ptolomaei, Tournemine et Lacroix, inter protestantes Godefr. Leibnitii et Christiani Wolfii literis et elogiis commendari non semel meruit. Tria problemata maxime cordi habebat, quibus solvendis vigilias et curas suas dicavit. Primum de origine mali in mundo a Deo Optimo condito, cui nodo solvendo cum Leibnitii Theodiceam aptam judicaret, eam latinam fecit praemissis catholicis documentis, quibus licentiam in opinionibus Leibnitii omnes christianorum sectas ad unam reducere praesumentis ac somniantis damnavat ac coercebat. Alterum argumentum erat doctrina s. Augustini de gratia primi et lapsi hominis magnoque illo perseverantiae dono. Tertium saxum, quod fere ad mortem

¹⁾ *Godefridi Guil. Leibnitii tentamina theodiceae de bonitate Dei, libertate hominis et origine mali latine versa et annotationibus illustrata*, Francofurti 1719, in 12. Leibnitius ipse hanc versionem recensuit additamenta quae in originali desunt adjecit.

usque versabat, erat restitutio antiqui et puri systematis physici aristotelici et thomistici; cum enim videret, nullum etiam hoc et proximo aevo excogitatum systema fuisse a Kepplero, Cartesio, Gassendo, Newtono, quorum fundamenta et causas non ante hi duumviri philosophiae et expendissent et liquidissime dissolvissent; optabat illud antiquum, rigidum et unice sibi verum physices generalis systema reviviscere: cum enim nemo eodem patre peritius nosset et lustrasset omnes Peripati hostes; sane huic spartae par erat unus e paucis. Meditabatur etiam collecta in eum finem farragine quantitati propriam accidentis physici et absoluti, adeoque a materia realiter distincti et separabilis rationem optimis argumentis asserere, ut hoc principio semel stabilito realem Christi in eucharistia praesentiam sub solis speciebus cum humana ratione in concordiam evidenter redigeret. Verum cum annis 36 inter non indecoros scholarum pulveres transactis otium nactus esset nunquam et cathedra relicta illico morbo non uno conflictari coepisset, consilii executionem senectus et mors praevenierunt, quam 24. Aprilis oppetiit 1738.

451. Prae ceteris vero bullam *Unigenitus* solide et erudite defendit Jacobus Fontana (Fontaine) S. J. n. 28. Febr. 1650; † 18. Febr. 1728. in admodum prolixo opere *Ss. D. N. D. Clementis papae XI. constitutio Unigenitus theologicè propugnata* . . . cum synopsi (in qua succincte complectitur, quod fusius antea disputaverat), Romae 1717. v. 4 in f.; Dilingae 1720. v. 4 in f. Singulas seorsim vel plures propositiones affines simul expendit, omni theologorum argumentorum genere refellit, et quidquid jansenianorum sagacitate excogitatum unquam fuit in propositionum favorem, accurate discutit, ut ita damnationis aequitatem demonstret. Praeter theses publice Lovanii propugnatas et epistolas contra jansenistas sub nomine Didaci de Oropega editas scripsit

ad Innocentium XII. P. M. disquisitionem historico-theologicam, an jansenismus sit merum phantasma pp. 3 in 8.; *difficultates propositas* eximio D. Martino Henrico de Swaen ejusque approbatoribus DD. Gummaro Huygens, Joanni Lovino, Joan. Sullivane, Joan. Liberto Hennebel, Joan. de Cuyper, P. Agathangelo a s. Clemente p. 1. et 2. Lovanii 1691. 1692; 3. Coloniae 1692; respondit de Swaen epistola ad Didacum (ut se vocat) de Oropega sive *resolutio difficultatum* etc. 1692. in 4. *Fraus quinque articulorum a pseudo-Augustini discipulis primum Alexandro VII., nunc iterum Alexandro VIII. obtrusorum* sive eorum cum Augustino iprensi convenientia demonstrata per Corn. a Cranebergh lovaniensem theologum, Coloniae 1690. in 4., quod opusculum (huic theologo tribui solitum) relatum fuit in indicem librorum prohibitorum ¹⁾. Eodem anno (1728.) decessit Bernardus Desirant O. S. Aug., brugensis, s. theologiae doctor lovaniensis, historiographus regius, ac Romae in Sapiencia professor, qui graves lites habuit cum Van Espen, Malcorps, Heyendal etc. atque etiam contra jansenianos et quesnellianos disputavit. Praeter plura alia ipsius sunt ²⁾: *Actio epistolaris de gratia et libero arbitrio* contra jansenianismum latentem in 33 propositionibus excerptis e quibusdam R. D. Nic. Heyendal, prioris rodensis et lectoris,

¹⁾ Backer I, 1903. affirmat hoc opusculum non amplius reperi in editionibus indicis librorum prohibitorum a. 1770., sed reperitur in ed. a. 1838. Forte haec animadversio spectat ad disquisitionem historico-theologicam, cujus etiam fecimus mentionem, quam dicit proscriptam fuisse; sed modo non amplius recensetur inter libros prohibitos. Ceterum opuscula, quibus hoc scriptum occasionem dedit, vel quae respicit, cf. apud Backer l. c.

²⁾ Ossinger in *bibl. august.* pag. 291. s. Duo tamen ex his libris in indicem relati fuere.

dictatis, Aquisgrani 1712. in 4; *s. Augustinus vindicatus* contra Quesnelli propositiones et contra Joan. Frickii inclementiam Clementis XI. examinatum, J. W. Jegeri et G. F. Jenicken examina bullae Clementis XI. et anonymi hexaplas, Romae 1721—23. t. 7 in v. 3 in 4. (M. 18½); *Honorius papa vindicatus* salva integritate conc. VI. seu historia monothelismi contra ultima jansenistarum effugia, Aquisgrani 1711. in 4. (M. 6); *de auxiliis divinis in via media s. Augustini*, Lovanii 1687; *de Ecclesia et pontifice*, ib. 1684; *de romani pontificis infallibilitate*, ib. 1687. De eodem argumento disseruit Matthaeus Dolmans O. Praed. († 1730.) in opere eleganti: *Certa infallibilitas Ecclesiae romanae et pontificum* non solum circa fidem et mores, sed etiam in canonizatione sanctorum adversus Meusonem Heydenryck. Petrus Ludovicus Danes flander, n. 1684., docuit cum satisfactione Lovanii philosophiam; dein 1714. constitutus est Antverpiae parochus ad s. Jacobum, mox (1717.) Ypram vocatus, factus est canonicus, seminarii episcopalis praeses atque poenitentiarius. Defuncto Daelman successit (1732.) Lovanii in cathedra theologica († 28. Maj. 1736.). Reliquit *institutiones doctrinae christianae* sive compendium theologiae dogmaticae et moralis methodo catechetica concinatum, Lovanii 1713; Venetiis 1733. t. 2. in 12. ed. secundis curis retractata et aucta; *de fide, spe et caritate*, Lovanii 1735. in 12., quem tractatum Feller impense laudat praestantioribusque de hoc argumento accenset; *generalis temporum notio*, Ypris 1726; aucta a Martino Page, Lovanii 1741; notis illustrata et continuata ad a. 1772. a. M. Paquot, ib. 1773., quae editio est commendatione digna.

452. Petrus Lambertus le Drou O. S. Aug. leodiensis adhuc juvenis confratres suos Huyi, Bruxellis atque Lovanii docere jussus est altiores literas, quod tanto discipulorum

profectu et nominis fama praestitit, ut inter universitatis lovaniensis doctores cooptaretur (26. Sept. 1673.). Romae postmodum degens additus est a facultate lovaniensi deputatis, quos miserat ad Innocentium XI. pro urgenda plurium propositionum laxarum damnatione (cf. supra pag. 474.), quae impetrata fuit (2. Mart. 1679.) post plures congregationes, quibus saepe ipse pontifex interfuit. In Belgium redux theologicam cathedram iterum conscendit; a. 1680. designatus est studiorum regens in lovaniensi coenobio et a. 1682. electus in provincialem per Belgium. Bononiam vocatus sacras literas ibidem exposuit, sed mox a. 1687. a pontifice Romam accitus, publicus s. Scripturae in Sapientia interpret studiorumque praefectus in collegio de propaganda fide est declaratus, et post triennium sacrarii apostolici praefectus et episcopus porphyriensis (1692.). Serenissimus princeps Josephus Clemens ex ducibus Bavariae, Coloniae elector et leodiensis episcopus, dotibus viri captus ejusque zelum in animarum salute perspectum habens a summo pontifice enixis precibus impetravit, ut sibi porphyriensem episcopum cederet, quem sedis leodiensis vicarium generalem in spiritualibus constitueret (1712.). Decessit octogenarius 6. Maji 1721. Edidit: *Trias patrum* sive theologia ex tribus ss. patribus Aur. Augustino, Gregorio M., mellifluo Bernardo, necnon ex ss. canonibus deprompta, Leodii 1679. Controversias excitarunt ejus *dissertationes quatuor de contritione et attritione*, quibus ostenditur, non requiri in reconciliationis sacramento perfectam et se sola justificantem contritionem, certum tamen non esse, nec a tridentino definitum¹, imo nec verum, quod sufficiat attritio servilis, praesertim cognita, sed opus esse aliquo saltem imperfectae caritatis actu, seu Dei propter se super omnia dilectione, hancque cum peccato et extra gratiae sanctificantis consortium stare posse ac demum singularum

ejusmodi opinionum genealogia texitur ¹⁾, Romae 1707. Lovanii 1707; Monachii 1708. Scripsit has controversias sine stili acrimonia adversus Barth. Ricci sodalem, qui disputans de attritione cum anonymo auctore (Francolini) l. *de dolore ad sacr. poenitentiae rite suscipiendum necessario* Romae 1706., statuerat, sufficere ad sacramentum poenitentiae attritionem ex timore servili profectam. In hoc vero certe errat le Drou, quod doctrinam concilii tridentini, qua declaratur, contritionem caritate perfectam justificare etiam ante quam actu sacramentum suscipiatur, intelligat de contritione caritate *habituali* formata, et quod ad contritionem perfectam, quae extra sacramentum justificet, exigat non quamcunque caritatem perfectam, sed eam quae sit in certo gradu intentionis et fervoris. Contra has dissertationes scripsit Augustinus Michel canonicus regularis understorfiensis O. S. Aug. (de quo ad an. 1751.) *discussionem theologicam* 4 dissert., quas in puncto contritionis et attritionis posuit rev. et illustr. D. P. Lamb. Ledrou, Augustae Vind. 1710. in 4; cui opusculo opposuit auctor noster aliud inscriptum *confutatio discussionis theologiae* etc., Patavii 1713. in 8. Exinde conquievit haec controversia.

453. Haud mediocrem nominis famam adeptus est Livinus de Meyer S. J. gandavensis dignus discipulus P. Isaaci de Bruyn (cf. sup. n. 450.), n. 25. Febr. 1655. Literas humaniores tradidit sexennio, in quibus adeo excelluit, ut egregia carmina latina pangeret; philosophiam docuit quadriennio, dein interpretatus est s. Scripturam, mox theologiae moralis et scholasticae rexit cathedram († 19. Martii 1730.). Potiora ejusdem opera sunt: *De operibus poenalibus sacramenti*

¹⁾ Cf. de hoc opere *Journal des Sav.* 46, 241—246; *Mémoires de Trévoux* 1709. t. 1. a. 16. pag. 245—262.

poenitentiae et certitudine morali tractatus rigori quorundam circa baptismum (de quo scripserat Joan. Opstraet, qui dein suas opiniones editis libellis adversus hunc tractatum nisus est tueri) oppositus, Lovanii 1696. in 8. sine auctoris nomine; *Praxis et doctrina communis Ecclesiae absolvendi mox peccatores ordinarios* vindicata adversus doctrinam de laborioso baptismo ejusque appendicem (editam ab Opstraet Leodii 1696. in 8.); cum *animadversione* in epistolam cui titulus: *Lettre d'un docteur catholique au P. Cyprien*, Lovanii 1697. in 8; cui mox adfecit *confutationem* (Coloniae 1697. in 8.) responsionis Joannis Opstraet. *De mente s. concilii tridentini circa gratiam physice prae-determinantem dissertatio prima* contra l., qui sub nomine Antonii Reginaldi nuper prodiit, auctore Liberio Gratiano theologo, Antverpiae 1707. in 8; 1709; contra quam duo prodierunt libelli, quorum unus (seu epistolae quatuor, Antverpiae 1712. in 8.) est Hieronymi Henneguier O. Praed.; *dissertatio secunda*, qua argumenta Antonii Reginaldi ex concilio tridentino refelluntur et in illum retorquentur, Bruxellis 1708; 1709. in 8; *dissertatio tertia* contra librum, qui sub nomine Reginaldi prodiit et nuperos ejus defensores, ib. 1708., 1709. in 8. In praefatione proluxa librum refellit: *Chimère du jansénisme. De pelagianorum et massiliensium contra fidem erroribus diss. quarta*, qua Jansenii et aliorum in hac materia errata referuntur et confutantur; cum *appendice*, qua diss. 3. ab objectis vindicatur; accedit *appendix secunda* adversus recentem Clementis XI. denunciatores schismaticum Aegidium de Witte etc., ib. 1709., 1710., etiam in Zachariae thesauro theolog. t. 5. In hac dissertatione eleganti et accuratissima, a. 5. probat contra Alvarez et Lemos (et etiam recentissimos, qui eundem errorem transcribere solent) Pelagium ex sententia Augustini nunquam

necessitatem gratiae interioris fuisse confessum: et quidem falli insigniter eos, qui loquendo de tertio quodam Pelagii stadio, illum gratiam sufficientem admisisse contendunt, ut exinde probent nihil plus gratiae Molinae et Lessii asseclas exigere, quam Pelagius aliquando exigeret¹⁾. *Parallelum antiquae et praesentis Ecclesiae in praescribenda et exigenda fidei formula adversus haereses exortas*, et veterum ac recentiorum refractoriorum in eadem formula impugnanda, Bruxellis 1711. in 8; Lovanii 1728; *responsio ad l. F. Henrici a s. Ignatio* (cf. sup. pag. 859.), cui titulus *gratiae per se efficacis sive augustinianae thomisticae* adversus injustam jansenismi accusationem justa defensio, ubi etiam theologia moralis sanctorum adversus injustos detractores defenditur (Lovanii 1713.), Bruxellis 1715. in 8; *quaestio theologica*, an liceat juxta mentem apostolicae sedis et nominatim juxta declarationem constitutionis Clementis XI., quae incipit *Vineam Domini Sabaoth*, jurare formulam Alexandrii VII. retento interius obvio, proprio et naturali sensu quinque propositionum, quem reipsa in l. Jansenii habent, ib. 1716. in 4; *aurea sententia s. Augustini*: Roma rescripta venerunt, causa finita est, infallibilitati summi pontificis favere ostenditur et a nuperis patroni protestantium (scil. adversus acceptionem bullae Unigenitus per facultatem theologiam lovaniensem factam) cavillis vindicatur per theologum romano-catholicum, Lovanii 1719; *causam Cypriani non favere, sed obesse causae protestantium ostenditur* per theologum romano-catholicum; accedit appendix, qua refutatur scriptum: *Fraus septuplex libelli seditiosi*, qui inscribitur: *Dogma triplex* a paucis Lovanii protestantibus assertum utrique potestati ecclesiasticae et seculari expendendum (quod opusculum

¹⁾ Cf. Mich. a s. Joseph in *bibliogr. crit.* 3, 222. s.

est nostri auctoris hac eadem in causa, Lovanii 1719.) detecta per discipulos facultatis theologiae lovaniensis antiquae (i. e. a jansenistis) et utrique potestati ecclesiasticae et seculari denunciata, Lovanii 1719. in 8; quod argumentum novo conatu retractavit, ib. 1719; *patronus protestantium in causa Liberii et concilii ariminensis ad extrema redactus* ostenditur per theologum romano-catholicum¹⁾, ib. 1719. in 8; *dissertatio de operibus referendis in Deum et de operibus infidelium*, Lovanii 1729. in 8. Praecipuum vero ejusdem opus est: *Historiae controversiarum de divinae gratiae auxiliis sub summis pontificibus Sixto V., Clemente VIII. et Paulo V. ll. 6*, quibus demonstrantur ac refelluntur errores et imposturae innumerae, quae in *historia congregationum de auxiliis* edita sub nomine Augustini le Blanc (Serry) notatae sunt, et refutantur *acta omnia earundem congregationum*, quae sub nomine Fr. Thomae de Lemos prodierunt. Auctore Theodoro Eleutherio theologo, Antverpiae 1705. in f. Praefatio prolixa seorsim prodiit Venetiis 1745. Cum vero Serry librum apologeticum adversus hanc historiam ediderit, opposuit Meyer *historiae controversiarum de divinae gratiae auxiliis . . . ab objectionibus R. P. Hyacinthi Serry vindicatae ll. 3*; accedunt *dissertationes* quatuor (quas supra laudavimus), Bruxellis 1715. in f. In hac historia auctor noster veritati maxime studet, et quae ipsi adversantur certis monumentis dissipat²⁾.

¹⁾ Plurimos libellos ex utraque parte ad hanc causam spectantes cf. apud Backer 2, 1286. ss.

²⁾ Cf. Mich. a s. Joseph, *Bibliogr. crit.* 3, 222; Feller 3, 12; *Mémoires des Trévoux*, quae hujus operis prolixam exhibent epitomen a. 1705. a. 151. pag. 1709—1744., quam ita absolvunt: Au reste le caractère particulier de cette histoire est la force et la solidité. L'Auteur n'y avance rien sans preuve; et ses preuves sont ordinairement convain-

454. Ad *Galliam* transeuntes, a celebri Livini de Meyer antagonista incipiemus, cujus jam mentionem fecimus. Jacobus Hyacinthus Serry O. Praed. natus est Tolonii patre doctore physico regiaeque classis archiatro. Ingenio acri et vivido humaniores literas ea facilitate didicit, ut supra sodales seu stricta seu soluta oratione palmam semper reportaret. Philosophiam docuit sodales parisienses non mediocri nominis sui fama, nec minorem e sacro pulpito gloriam in regia urbe sibi comparavit. Ab ordinis magistro a. 1690. Romam vocatus est, moxque a cardinali Alterio in theologum adscitus, et etiam congregationis Indici adlectus est consultor. Parisios rediit a. 1696. ad capiendam magisterii lauream, qua donatus est 23. Martii 1697. Eodem anno eruditionis ejus fama excitus senatus venetus eum selegit et accivit, qui cathedram theologicam regeret. Decessit 12. Martii 1738. a. aetatis 79. exactis 40 in docendi munere. Haec ejusdem sunt opera: *Historiae congregationum de auxiliis divinae gratiae sub summis pontificibus Clemente VIII. et Paulo V. ll. 4*, quibus etiam data opera confutantur recentiores hujus historiae depravatores, maxime vero nuperrimus auctor libelli gallici inscripti: *Remontrances a M. l'archevêque de Rheims* sur son ordonnance du 15. Juill. 1697., et actorum fides adversus inanes epistolae leodiensis argutias vindicatur, auctore

cantes. Ceux qui se donneront la peine de comparer son Ouvrage avec l'Histoire qui a paru sous le nom d'Augustin le Blanc, demeureront pleinement convaincus que cette dernière n'est qu'un longue suite de faussetez, avancées sans preuves ou sur des témoignages qui ne peuvent avoir aucun poids. » *Acta eruditorum lips.* a. 1707. p. 368. synopsis hujus operis exhibentes scribunt: »Eruditionis atque ingenii praestantissimi laudem Eleutherio, nec ipsis ejus, ut putamus, invitis adversariis tribuimus. Namque res hoc ipsa docet, et dicendi quoque genus elegans, comptum, vegetum, argumento, quod tractat, accommodatum satis superque comprobatur. » Cf. ib. p. 388—397; et 1717. pag. 1—14; 59—69.

Augustino le Blanc s. theol. doctore¹⁾, Lovanii 1700. in f. (M. 18). Huic operi paulo post subjunxit: *Addenda suis locis* in historia congregationum de auxiliis etc. Nondum prelum egressa erat haec historia, cum jam aliqui illam aggredierentur, quorum unus ad auctorem scripsit epistolam hoc titulo: *Lettre de Mons. l'Abbé . . . sur la nouvelle histoire des disputes de auxiliis*, qu'il prepare, Leodii 1698. in 12. Cui post historiae perfectam editionem respondit auctor epistola, cui titulus: *Lettre de M. l'abbé Blanc* auteur de l'histoire de la congrégation de Auxiliis pour servir de response à la lettre du secrétaire de Liège, 1699. in 12. Sed paulo post prodierunt (Leodii circa a. 1701.): *Questions importantes à l'occasion de la nouvelle histoire des congrégations de auxiliis*. Respondit illico Serry l. inscripto²⁾: *L'histoire des congrégations de auxiliis justifiée* contre l'auteur des questions importantes etc., Lovanii 1702. in 12. Reposuit iterum leodiensis scriptor hoc libro: *Errata de l'histoire des congrégations de auxiliis . . .* condamnée par l'inquisition générale d'Espagne, avec une réfutation de la réponse au livre des Questions importantes, Leodii 1702. in 8. Cui Serry satisfacere nisus est responsione hujus tituli: *Le correcteur corrigé*, suite de la justification de l'histoire

¹⁾ Ceterum haec historia proscripta fuit ab inquisitione hispana a. 1701. tamquam continens propositiones scandalosas, [seditiosas, summis pontificibus, sanctae inquisitionis officio, inquisitori magno pluribusque viris illustribus injurias. Quod vero Feller (3, 12.) refert: Ce fut l. P. Quesnel qui révit le manuscrit et qui se chargea d'en diriger l'édition, quodque primum affirmavit Livinus de Meyer, dein auctor op. Dictionnaire des livres jansénistes 2, 235. contigit teste Serrio (ed. suae historiae l. 1. c. 5.) auctore inscio, [rogatu bibliopolae atque ita, ut Quesnellus nihil in opere mutaverit.

²⁾ Cf. de hoc opere *Journ. des Sav.* 30, 516—547. et de responso sequenti ib. 32, 547—550.

des congrégations de auxiliis contre l'auteur du faux errata de cet ouvrage; avec une lettre au même auteur touchant sa prétendue réfutation de la réponse aux questions importantes, Namurci 1704. in 12. Comparuit demum historia supra laudata Livini de Meyer, cui opposuit Serry jam sub suo nomine: *Historia congregationum de auxiliis divinae gratiae* sub summis pont. Clemente VIII. et Paulo V. in 4 ll. distributa sub ascitito nomine Aug. le Blanc Lovanii primum publicata, nunc autem magna rerum accessione aucta insertisque passim pro re nata adversus nuperos oppugnatores vindicationibus asserta, defensa, illustrata: cui praeterea accedit l. 5. superiorum librorum apologeticus adv. Theod. Eleutherii eodem de argumento pseudo-historiam, auctore et defensore F. Jac. Hyac. Serry O. Praed. etc.¹⁾, Antverpiae 1709. in f. (M. 18). Prodiit iterum Venetiis 1740. Interea prodiit libellus hoc titulo: *Véritable tradition de l'Eglise sur la prédestination et la grâce* par M. de Launoy, Leodii 1702. in 12. opus posthumum, de quo tamen nonnemo dubitat utrum sit Launoyi²⁾. In hac opella Launojus s. Augusti-

¹⁾ Cf. de hac editione *Journal des Sav.* 47, 350. ss.

²⁾ Cf. plura de hoc et Serryi responsione apud Mich. a s. Joseph in sua *bibliogr. crit.* 2,528. col. 1,407. ss., ubi inter alia scribit: »Nos in doctissimo Serrio eruditionem zelumque laudamus, qui fulgentissimum Ecclesiae jubar Augustinum strenue vindicat a pestifero illo impiae satyrae consarcinatore . . . Non proinde tamen probare in Serrio possumus, quod egregios vereque eximios e societate (Jesu) theologos tamquam ejusdem temeritatis et impietatis reos accuset, quos ille ignorare non potuit strenuos ejusdem Augustini vindices exstitisse in iis doctrinae capitibus, quae catholica dogmata spectant, quamquam non eum receperint circa alias opiniones, quae citra omnem fidei orthodoxae jacturam ab iis probabiliter propugnantur, ab aliis autem probabiliter etiam rejiciuntur.« Cf. etiam *Journal des Savans* 33, 498—507. Ceterum etiam P. Daniel hunc l. Launojo adscriptum refellit in op.: *Défense de s. Augustin* contre un

num velut traditae antea de praedestinatione et gratia in Ecclesia doctrinae desertorem suggillat et ceu novorum dogmatum fabricatorem sequentibus seculis a doctoribus ecclesiasticis impugnatum contendit, ut Lutheri, Calvini similiumque a sana doctrina segregum praecursor habendus sit. Eam impugnavit Serry libro inscripto: *S. Augustinus summus praedestinationis et gratiae doctor* a calumnia vindicatus adv. Joan. Launoji traditionem foetu posthumo recens editam et peculiari Clementis XI. P. M. decreto nuper (28. Jan. 1704.) inustam, Coloniae 1704. in 8. Hic libellus infamatorius s. Augustini et Serryi responsum aliquot aliis scriptis occasionem praebuit. Cum vero Gabriel Daniel S. J. librum hoc titulo edidisset: *Traité théologique touchant l'efficacité de la grâce*, où l'on examine ce qui est de foi sur ce sujet et ce qui n'en est pas¹⁾, Parisiis 1705. in 12; (Luxemburgi) 1706; et Parisiis 1706., Serrius respondit hoc alio libro: *Schola thomistica vindicata*: seu Gabrielis Danielis e S. J. tractatus theologicus adversus gratiam se ipsa efficacem censoris animadversionibus confutatus: quibus moliniana inventa pro fidei

livre, qui a parù depuis peu sous le nom de M. de Launoy, où l'on fait passer ce s. Père pour un novateur sur la prédestination et sur la grâce, Parisiis 1704; de quo cf. *Journal des Savans* 32, 149—162. et *Mémoires de Trévoux* 1704. a. 1 pag. 3—17.

¹⁾ Propter materiae affinitatem mentionem hic faciemus etiam Angeli a Passione in seculo dictus Beritaut O. Carm., provincia aremoricus († 3. Jul. 1731. a. aetatis 72.), theologiae professoris, qui scripsit: *Le disciple pacifique de s. Augustin sur la liberté, la grâce et la prédestination*: avec une dissertation de l'autorité de s. Augustin dans les dites matières, Parisiis 1715. et 1729. t. 2 in 4., ubi de erroribus Pelagii et semipelagianorum, necnon de conciliis eos damnantibus disserit. Scripsit etiam *la Théologie des Pères des premiers siècles de l'Eglise*, Rhedonis 1728. t. 3 in 8.

dogmatibus ab eodem Daniele venditari, Augustini doctrinam non exponi, sed impeti, scholam angelicam inique traduci ac suggillari demonstratur¹⁾, Coloniae 1706. in 8. Respondit²⁾ Daniel *tractatus sui theologici* t. 2., Parisiis 1706. in 12. *Exercitationes historicae, criticae, polemicae de Christo ejusque virgine matre*: quibus judaeorum errores de promisso sibi liberatore nova methodo refelluntur; christianae religionis mysteria omnia ad certam historiae fidem exiguntur, explicantur, defenduntur, Venetiis 1719. in 4. (M. 9) et eodem anno Mediolani (ed. neglectior et penitus invenusta), in indicem tamen librorum prohibitorum 11. Martii 1722. relatae³⁾. *D. Augustinus d. Thomae ejusque angelicae scholae conciliatus in quaestione de gratia primi hominis*

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 34, 1069—1079.

²⁾ Alia opuscula, quae prodierunt occasione controversiarum inter P. Daniel et Fr. Hyac. Serry cf. apud Backer 1, 1516; *Journal des Savans* 33, 534—538. De opere P. Daniel mox laudato cf. ib. 33, 880. ss.; 35, 1—13., ubi inter alia legimus: „Il (Daniel) entreprend encore de montrer, que ces disciples s. Thomae, ne s'accordent nullement avec leur maître, et qu'ils ont renoncé à la doctrine de l'Ange de l'Ecole, pour embrasser celles de Bañes. Il ne nie pas à la vérité que s. Thomas n'ait enseigné une promotion, même physique; mais il prétend qu'il y a une contradiction parfaite entre ce que dit le s. Docteur sur cet article et ce que soutiennent les nouveaux Thomistes. Cf. etiam *Mémoires de Trévoux* 1705. a. 126. pag. 1407—1415; 1706. a. 152. p. 1843—53.

³⁾ Feller de hoc opere ita judicat (3,12.): „Il y attaque particulièrement l'*Historia familiae sacrae* de Sandini. Il y a de l'érudition, mais de sentiments singuliers et des choses injurieuses aux plus saints et plus célèbres écrivains de l'Eglise.“ Contra Sandini, qui suam historiam sacram nonnisi a. 1735. edidisse videtur, scripsit: *Animadversiones anticriticae in historiam s. familiae* ab Ant. Sandini novissime scriptam, Parisiis 1735. in 8., et cum hae non omnibus satisfacerent, suppresso typographi nomine, loco et anno adjecit *mantissam ad animadversiones anticriticas in historiam sacrae familiae* in 8.

et angelorum ¹⁾, Patavii 1723. in 8; 1724. ed. multo auctior magnaue rerum accessione illustrata (M. 6). Occasione bullae *Unigenitus* acres ubique locorum agitabantur controversiae de romani pontificis infallibilitate, aliis eam strenue vindicantibus, aliis eam negantibus. Mediam viam ingredi sibi videbatur Serry in op. *de romano pontifice in ferendo de fide moribusque iudicio falli et fallere nescio et conciliis oecumenicis auctoritate, potestate et jurisdictione superiori*; accedit: de mente ecclesiae gallicanae et academiae parisiensis circa praefata duo sedis apostolicae privilegia, Patavii 1732. (fr. 6). In eo propugnat, papam quidem in rebus fidei ac morum infallibilem esse, dummodo praecesserit matura cum celebrioribus theologis consultatio et demum judicialis cardinalium consensus accesserit. Relatum fuit hoc opus in indicem librorum prohibitorum decr. 14. Jan. 1733. illudque acriter impugnavit anonymus edito libro sub titulo: *Romani pontificis privilegia adversus novissimos osiores vindicata*, duplex dissertatio cum duplici appendice, Venetiis 1734. Mox respondit Serry adversario opponens librum inscriptum: *Infallibilitatis pontificiae iustis terminis circumscriptae explicatio atque defensio*, necnon dissertatio apologetica adversus novissimum privilegiorum pontificiorum vindicem, Coloniae 1734. impressum, quod senatus venetus libri editionem non permetteret (fr. 3½). Attamen Serrius inter ipsos sodales habuit, qui ejus sententiam acriter impugnaret. Erat is Aloysius Maria Lucinius, theologiae magister et romanae inquisitionis commissarius generalis, auctor, ut videtur, illius libri anonymi, quem laudavimus. Quare Serrius a. 1735. non Parisiis, ut in titulo fingitur, sed Venetiis priorem tractatum admodum auctum iterum publici juris fecit: *Fr. Hyac. Serry*

¹⁾ Cf. de hoc opere *Mémoires de Trévoux* 1724. a. 18. p. 581-601.

*primarii theologi patavini ab Al. M. Lucinio R. J. C. G. aperta jam fronte provocati iterata defensio seu infallibilitatis pontificiae justis terminis circumscriptae fusior explicatio firmiorque defensio, dissertatio apologetica secundis curis adornata (M. 5¼). Ambrosii Catharini vindiciae de necessaria in perficiendis sacramentis intentione theologica disputatio*¹⁾, Patavii 1727. in 8. Contra hanc prodiiit *dissertatio theologica, historica, dogmatica, scholastica, moralis de intentione in sacramentorum ministro necessaria*, auctore Fr. Lamberto Gaud valreascensi O. Praed. in avenionensi academia doctore aggregato, necnon perpetuo in cathedra s. Thomae moralis theologiae professore, 1729. In eo opere omnes quidem theologos refellere aggreditur Lambertus, qui sua aetate Catharini sententiae patrocinium susceperat; at in Serrium potissimum stilum suum exacuit, qui hoc argumentum prae ceteris latius pertractaverat. Id causae fuit, cur novam harum vindiciarum editionem auctam atque illustratam adornaret, cujus titulus: *Vindiciae vindiciarum Ambros. Catharini seu de necessaria in perficiendis sacramentis intentione theologica dissertatio, contra domesticum impugnatorem vindicata, defensa, confirmata magnaue rerum accessione aucta et illustrata*, Patavii 1730. in 8., et 1733. *Graeci theologi de Christo pascha suum praemature atque in pane fermentato celebrante dissertatio* a theologo latino censoriis notis dispuncta et confutata, ib. 1730. Demum²⁾ post ejus mortem prodierunt *praelectiones*

1) Cf. *Journal des Sav.* 86, 534—43.

2) Plura de ipso cf. apud Echardum *Scriptores Ord. Praed.* 2, 803. ss. et in praef. *praelectionum theolog.* Indiculum operum suorum adjecit Serry *vindiciis vindiciarum* Ambrosii Catharini, quarum supra mentionem fecimus. A nonnullis adscribitur nostro auctori *theologia supplex* coram Clemente XII. P. M. clementinae constitutionis *Unigenitus*

theologicae - dogmaticae - polemicae - scholasticae habitae in patavina academia, adjectis variis auctoris opusculis alias jam editis sed rarioribus, Venetiis 1742. t. 5 in 4. (M. 18½).

455. Haud minoris celebritatis est [alter Serrii adversarius, cujus jam mentionem fecimus, Gabriel Daniel S. J. rotomagensis ¹⁾ n. 1649., philosophiae et theologiae professor, qui decessit a. 1728. relictis quam plurimis operibus stilo eleganti conscriptis ²⁾. Ad rem nostram haec potiora sunt: *Traduction du système d'un docteur Espagnol sur la dernière Pâque de N. S. J. Christ* avec des réflexions sur ce système et sur la discipline des anciens Quatuordécimans par rapport a ce sujet ³⁾, Parisiis 1695. Hic doctor hispanus est Ludovicus de Leon, de quo egimus t. 1. pag. 158. s. *Lettres théologiques* (10) au R. P. (Noel, Natalis) Alexandre, où se fait le parallèle de la doctrine des Thomistes avec celle des Jésuites sur la Morale et Grâce, Coloniae bis (sed revera Rotomagi et Lugduni) 1698. in 12. editae; 1704. Prodierant prius seorsim Rotomagi 1697., atque vere

Dei Filius explicationem et intelligentiam submitte rogans, Coloniae 1736. (damnata decr. 14. Jan. 1737.), in qua auctor variis subdola arte propositis probatisque dubiis reapse quesnellianarum thesium eximium patrum agit.

¹⁾ De eo ita scribit doctissimus du Plessis d'Argentré in *comment. historico de praed. et reprob.* c. 9. sect. 6. ad a. 1608: „Theologus insignis, de cujus ingenii praestantia praeclarisque dotibus plura dicere liceret, nisi obstaret singularis ejus modestia, quam equidem laedere nolim.“

²⁾ Cf. prolixum elenchum apud Backer 1, 1513. ss. Scripsit autem non solum adversus Serrium, sed etiam adversus Cartesii systema, Blasii Pascal *Lettres provinciales*, Vivianum Laborde etc. Non immerito laudatur op. *Histoire de France* depuis l'établissement de la monarchie française dans les Gaules, Parisiis 1713. t. 3 in f. saepius editum et in varias linguas versum. Cf. Feller 2, 604.

³⁾ Cf. de opusculo *Journ. des Savans* 24, 13—16.

eximiae sunt, nam singulari prorsus perspicuitate et accurate de argumentis subtilibus disputat. *Dissertation théologique* sur cet axiome de s. Augustin: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*, Parisiis 1714. in 12. (ed. 2.); *dissertation théologique sur la nécessité morale et l'impuissance par rapport aux bonnes oeuvres*, ib. 1714. in 12. cum continuatione, ib. Directae sunt hae dissertationes adversus theologiam scholasticam et moralem Ludovici Haberti, de qua supra egimus n. 380. *Lettre à une Dame de qualité* où l'on examine jusqu'à quel point il est permis aux Dames de raisonner sur les matières de religion, Parisiis 1715; Leodii et Lugduni 1715. Haec aliaque opuscula collecta prodierunt sub inscriptione ¹⁾: *Recueil des divers ouvrages philosophiques, historiques, apologétiques et de critique*, Parisiis 1724. t. 3 in 4.

456. Adversus *jansenianos* ²⁾ pugnarunt Zacharias a s. Joanne Baptista O. Carm. Excal. († 1725.), cui tribuitur etiam cursus integer *theologiae moralis* et Vincentius

¹⁾ Cf. de hac sylloge *Mémoires de Trév.* 1725. a. 94. p. 1856—96.

²⁾ Renatus Josephus du Bois S. J. in lucem edidit et Benedicto XIII. obtulit *Collectionem novam actorum publicorum constitutionis clementinae Unigenitus* post nuperam cardinalis et archiep. parisiensis Lud. Ant. de Noailles acceptationem, Lugduni 1725. in 4. Jansenistis accenseri debent Joannes Louail († 1724.), de quo cf. Feller 3, 8; Antonius Dorsanne, doctor sorbonicus, vicarius et officialis card. Noailii, quem ipse ut sedi apostolicae tam pertinaciter opponeret, instigavit († 1728.), facta et fabellas collegit pro conscribenda historia (non tamen sincera) jansenismi. Cf. Feller 2, 605. Theodoricus Josephus Franciscus Fagnier de Viaixnes O. S. Ben. (n. 10. Martii 1659; † 1735.), qui edidisse dicitur Serrii historiam congregationum de auxiliis cum praefatione 200 pag., quae tamen in pluribus exemplaribus suppressa fuit. Disserit in ea de vita et scriptis Thomae Lemosii, sed stilo acri in jesuitas. Jacobus Fouilloux, licentiatus sorbonicus, qui plura pro causa janseniana scripsit († 1736.).

Thuillier O. S. Ben. congr. s. Mauri natus 1685. in oppido Coucy dioecesis laudunensis. Vir hic erat acer ingenio et labore indefessus, diu philosophiae et theologiae professor († 1736.), cujus haec praeter alia exstant opera¹⁾: *Ouvrages posthumes de Dom Jean Mabillon et de Dom Thierry Ruinart*, Parisiis 1724. v. 3 in 4.; latine vertit ll. 8 *Origenis adversus Celsum*, quam versionem de la Rue suae editioni operum Origenis inseruit; *Histoire de la nouvelle édition de s. Augustin* donnée par les PP. Bénédictins de la Congr. de S. Maur, Parisiis 1736. Appellaverat ipse cum tot aliis sectae jansenianae fautoribus a bulla *Unigenitus*, sed appellationem suam retractavit, qua de re scripsit: *Lettre d'un ancien Professeur en Théologie* de la Congr. de S. Maur, qui a révoqué son appel à un autre Professeur de la même Congrégation, qui persiste dans le sien, ib. 1727. in 12., quam secuta est eodem anno alia epistola de eodem argumento; 1729. ed. 3. In hac duplici epistola candide appellantium artes et fraudes narrat, quibus et ipse inductus fuit ad appellandum²⁾. Magnum rumorem per Galliam eadem excitavit pluresque induxit ad suam appellationem revocandam. Hinc a quatuordecim episcopis meruit approbari, sed ex altera parte appellantium turbam, imo et aliquot sodales ad iram provocavit et vindictam, quam editis libellis et dicteriis infamibus pro more sumpserunt. Joannes le Porq (quem Alex. a s. Joanne de Cruce in *continuatione Fleurii* l. 222. §. 33. vocat Franciscum de Porcy) congr. Orat. per 50 annos theologiae professor († 1722.) scripsit³⁾ *Les sentimens de s. Augustin sur la grâce* opposez à ceux de Jansénius,

¹⁾ Cf. Tassin *Histoire littéraire de la congrégation de S. Maur*.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 83, 360—371.

³⁾ Cf. *Biographie univ.* 35, 416.

1682. in 4.; seconde édition revue et augmentée par l'Auteur en differens endroits et en particulier d'une XVII. preuve, où l'on fait voir l'opposition des sentimens de Jansénius avec l'esprit de pieté par les ouvrages de pieté des Auteurs de ce temps de la plus grande [reputation, Lugduni 1700. in 4. Sed causam catholicam strenue egit Henricus de Thyard de Bissy cardinalis et meldensis episcopus n. 25. Maji 1657. in Burgundia. In prima statim aetate probitatis ac sagacitatis igniculi tam luculenter elucebant, ut ad res praeclare gerendas et magna Ecclesiae obsequia olim praestanda ipso naturae beneficio procreatus crederetur. Sedulo incubuit studiis theologicis et canonicis factoque publico suae doctrinae experimento in Sorbona doctoratus honores adeptus est. Tum vero s. Scripturae patrumque lectioni intentus fidei veritates adversus sectarios tueri studuit seque in controversiis tam dogmaticis quam theologicis versatissimum reddidit. Curante P. de la Chaise, qui Ludovico XIV. a confessionibus fuit eumque magni fecit, abbas Nobiliaci dictus est, brevique renunciatus episcopus tullensis (1687.), quam ecclesiam per septemdecim annos non sine magno zeli apostolici elogio rexit. Defuncto celeberrimo Bossueto episcopo meldensi (1704.) ad hanc ecclesiam translatus est. Alacri solertique animo impugnavit jansenianorum sectam, contra quam 1710. *instructionem pastorem* edidit, in qua Ecclesiae auctoritatem in decidendis factis dogmaticis egregie stabilivit et Juenini institutiones theologicas (cf. supra n. 380.) proscripsit. Non defuere tamen qui eam impugnare molirentur: ipse vero eorum subterfugia 1712. et 1716. doctissimis observationibus refutavit non sine maximo summi pontificis omniumque recte sentientium approbatione. Ampliorem laudem sibi conciliavit, dum pro constitutione *Unigenitus* impenso studio semper stetit atque decisionis hujus pontificiae hostes acerrime insectatus, eorum

erroribus tenacissimus fidei catholicae assertor sese opposuit¹⁾. Quapropter Ludovicus XIV. egregium hunc pastorem, cui ecclesia gallicana tantum debuit, sacra etiam purpura ornamendum censuit. Regis votis Clemens XI. obsecundans eum hisce verbis cardinalem creavit (22. Maj. 1715.): „Creare similiter intendimus alium cardinalem, nempe ven. fratrem Henr. de Thyard de Bissy episcopum meldensem, cujus eximia in Nos, in Ecclesiam universam, imo et in ipsam catholicam religionem merita, sive pro ecclesiastica libertate tuenda, cum tullensi ecclesiae praeesset, sive pro orthodoxae veritate doctrinae propugnanda, postquam ad meldensem translatus fuit, satis nobis comperta sunt et nota.“ Magnis expensis praesul hic novas aperuit in sua dioecesi scholas, largis assignatis stipendiis pro selectioribus philosophiae et theologiae studiosis. Antecessorum suorum statuta pro restauranda cleri disciplina in unum collegit librum, et novis iisque oppido salutaribus auxit. Ludovico regi usque ad extremum vitae halitum immote adstitit, ac sedulo accessum cardinali Noaillo archiepiscopo parisiensi ad regem moribundum praepedivit, ne ejus suasionibus regia statuta contra jansenianos edita forte immutarentur. Nil praetermisit eorum, quae ad hunc cardinalem sacrae sedi conciliandum conferre censeret. Post-

¹⁾ Feller 3, 19: „Son Traité théologique sur la constitution *Unigenitus* en 2 vol. in 4. passe pour un des plus estimés et des plus complets sur cette matière.“ Prodiit Parisiis 1722., deque eo etiam de Bure *Bibliographie instructive*, Théologie, p. 280. scribit: „Ouvrage recherché et un des plus estimés qui aient paru sur cette matière. Les Exemplaires n'en sont point communs.“ *Mandement et Instruction pastorale* . . . contenant la réfutation d'un Ecrit adopté par MM. les Evêques de Pamier, de Senez, de Montpellier, de Boulogne, d'Auxerre et de Mâcon et intitulé: Réponse à l'Instruction Pastorale de M. le Cardinal de Bissy de 1722. sur la Constitution *Unigenitus*, Parisiis 1725. in 4., de quo prolixè disserit *Journal des Savans* 79, 235—261.

quam vero jansenistarum oppositio ad eum temeritatis gradum pervenit, ut etiam a papa ad generale concilium provocarent, ac reipsa quatuor Galliae praesules appellarent, Henricus contra illos scriptum praestantissimum elucubravit (1720.), quod tamen, cum illud regius procurator ceu gallicanae ecclesiae libertatibus adversum denunciaret, non modo typis edere prohibitus fuit, atque etiam parisino clero comitia habere vetitum, ne forte plura ejusmodi scripta publici juris fierent. Nihilominus velut murum aeneum factioni jansenianae conatibus, ubicunque potuit, se opposuit. Iterum contra quosnellistas in potestatis pontificiae defensionem et appellantium confusionem edidit *pastoralem instructionem*, qua hi impotenter exacerbati fuere, unde pro more parlamentum parisiense ultimum ipsorum refugium instigarunt, ut in cardinalis instructionem inquiri juberet. Verum Ludovicus XV. parlamento hoc negotium discuti interdixit. Non tamen propterea quievit turbulenta factio. Quo enim ardentius cardinalis pontificis jura et constitutionis aequitatem verbis et scriptis propugnabat, eo magis Ecclesiae adversarii dicteriis et calumniis eundem insectabantur, adeo ut suis querelis tandem tanti praesulis ab urbe parisina exsilii causa exsisterent. Brevi tamen detecta malevolorum nequitia, cardinalis victor inter festivas proborum acclamationes Parisios revocatus est. Paulo post idem fatum eodemque successu tulit, quin propterea detereretur, devios in viam veritatis reducere et diuturna haec, quibus gallicana ecclesia scindebatur, dissidia componere. Demum tot laborum assiduitate fractus ac lento corporis languore tabescens vitae suae finem appropinquare praesensit; quocirca sepositis omnibus aliis curis unice de animae suae

¹⁾ Plura de ipso cf. apud Alexandrum a s. Joanne in *continuat. hist. eccl. Fleuri* l. 230. §. 25; *Gallia christiana* 8, 1661. ss.

salute sollicitus fuit pieque obiit 26. Jul. 1737. a. aetatis 81. Simon Petrus Stievenard, Fenelonio a secretis, qui eum etiam canonicum fecit 1703., curavit novam editionem *instructionis pastoralis* hujus episcopi de jansenianorum systemate atque in ejusdem praefatione accuratum exhibet illius operum catalogum 1715. Vindicavit quoque Fenelonium triplici apologia adversus Billuart, qui eum in op. *Thomisme triomphant* 1725. accusaverat, quod thomistarum systema cum systemate jansenianorum confuderit. Edidit insuper *concer-tationes jansenianorum*, Coloniae 1730. in 8. Obiit ¹⁾ 19. Aug. 1735.

457. De *apologia religionis* revelatae et christianae multi meruerunt ²⁾, cum jam exeunte sec. XVII. et ineunte XVIII. quaquam versus incredulitatis semina per Galliam diffunderentur. Ita Denyse, Parisiis philosophiae professor, in op.: *La vérité de la Religion chrétienne* démontrée par ordre géométrique ³⁾, Parisiis 1717. in 12; Remigius Desmont O. S. Ben. in s. Mauritii Belliloci coenobio in tractatu edito ad atheismum et deismum auctoritate et testimoniis ipsorummet ethnicorum confutandum; Petrus Jacob. Blondel

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 43, 548.

²⁾ Huc forte referri potest Ignatius de Laubrussel S. J. verdunensis n. 27. Sept. 1663., philosophiae, dein theologiae scholasticae professor († 9. Oct. 1730.), qui scripsit: *Traité des Abus de la Critique en matière de Religion*, Parisiis 1710. t. 2 in 12., de quo ita judicat Backer 2, 660: »Cet ouvrage montre beaucoup de lecture et beaucoup de critique; mais nous ne le croyons pas exempt de préjugés.« Cf. de eo *Journal des Savans* 50, 89—101. et *Mémoires de Trévoux* 1711. t. 2. a. 114. pag. 1311—1338; Feller 3, 34., qui scribit: »Son but était de venger la religion des coups impuissants qui lui portent les incrédules et les hérétiques; il y a de bonnes choses, mais elles pourraient être énoncées avec plus de dignité et de force.«

³⁾ Cf. de hoc opere *Journal des Savans* 62, 543—551.

parisiensis († 1730.) in op.: *Les Vérités de la Religion enseignées par principes*¹⁾, Parisiis 1705. in 12.; Dugard sacrae facultatis parisiensis magister in oratione *de spiritualitate et immortalitate animae humanae*²⁾, Parisiis 1735. in 4; Zacharias Chardon de Lugny, quem ad veram Ecclesiam reduxit Bossuet († 23. Junii 1733. a. aetatis 90.), vir admodum modestus et strenuus, cujus plura exstant opera³⁾: *Traité de la religion chrétienne*, dans lequel on voit le pouvoir que J. Christ a donné à son Eglise, sa différence d'avec les églises hérétiques et l'obligation qu'ont tous les Chrétiens de s'attacher étroitement à la vraie Eglise, Parisiis 1697. t. 2 in 12.; *Recueil des Falsifications* que les Ministres de Genève ont faites dans l'Ecriture Sainte en leur dernière traductions de la Bible: avec les motifs pour lesquels il paroît, qu'ils les ont faites et la réfutation de leurs excuses sur ces faits, ib. 1707. in 12.; *nouvelle méthode pour réfuter l'établissement des églises prétendues réformées* et de leurs religions et pour défendre la stabilité de l'Eglise et de la Religion catholique, apostolique et romaine dans sa possession perpétuelle, ib. 1731. in 12. Claudius Buffier S. J. in Polonia parentibus gallis a. 1661. natus, vir in omni literarum, humaniorum praesertim, genere versatus († 1737.), qui plurima reliquit opera ingeniose et venuste conscripta⁴⁾, quo-

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 33, 570—575.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1736. a. 11. pag. 163—169.

³⁾ Cf. *Journal des Savans* 25, 287; 36, 593.

⁴⁾ Cf. eorum catalogum apud Backer 1,936. ss. et post ejusdem elogium in *Mémoires de Trévoux* 1737. a. 85. pag. 1500—1510., ubi de eo inter alia legimus: »Ce goût ressemble assez à celui du sage Socrate, qui consistoit à instruire en amusant, et à insinuer la raison par un détour agréable et de fins raisonnemens, qui menent à convenir qu'on auroit eû tort de penser autrement que lui... Celui qui le caractérisoit le plus,

rum aliquot collecta prodiere hoc titulo: *Cours général et particulier des sciences sur des principes nouveaux et simples* pour former le langage, l'esprit et le coeur dans l'usage ordinaire de la vie, Parisiis 1732. in f. Huc vero spectat: *Exposition des preuves les plus sensibles de la vraie Religion*¹⁾, ib. 1732. in 12.; 1761; in collectione illa laudata et t. 9. collectionis editae a Migne: *Démonstrations évangéliques* etc., Parisiis 1844.

458. Omnium tamen, qui huc referri possunt, celeberrimus est Petrus Daniel Huetius cadomensis n. 8. Febr. 1630. Vivaci praeditus ingenio et insatiabili discendi ardore omnia vicit impedimenta, quae haud pauca, ipso adhuc puero, ejus studiis obstitere²⁾. Nondum excessit annum decimum

consistoit à répandre sans y penser, sur ses entretiens, sur ses Ecrits et sur ses manières toujours ouvertes un air de décence et gayeté, d'enjouement et de vérité, qui l'a fait chérir jusqu'à la mort dans le monde poli et savant.^c Cf. Feller 3,478., qui nonnihil rigidius de ejusdem operibus judicat. *Biogr. univers.* 6,233. Strenuus quoque fuit Cl. Buffier operis socius in edendis doctissimis *memoriis trivultiensibus* ab. a. 1701—1757.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 46. pag. 888—917; ubi a. 49. pag. 957—972. reperitur *Addition au Traité du P. Buffier* sur les preuves les plus sensibles de la Religion, Lettre à M. le C... de...; *Journ. des Sav.* 97, 94—110; *acta erud. lips.* 1735. p. 230—32.

²⁾ Has difficultates et studendi ardorem ita ipse describit in *commentario de rebus ad illum pertinentibus* l. 1: „Cum invidiam illorum (aequalium) excitaret amor ille literarum, qui in me erat, nihil praetermissum ab illis est, quo me averti posse crederent a studiis: libri mei subrepti, chartae concerptae, vel aqua perfusae, vel sevo illitae, ut scripturam nostram respuerent; cubiculi nostri oclusae fores, ne, dum ipsi ludo darent operam, ego illic cum libello delitescerem; quod et saepe factum a me deprehenderant. Cum autem rure ageremus, per autumnales ferias, tum vero nefas esse putabant, libros attingere, totosque dies vel lusitando vel venando vel deambulando duci jubebant. Me vero cum alia traheret voluptas,

et tertium, et jam absolverat politioris humanitatis curriculum. Cui cum incumberet, magnum prodidit poeticae artis talentum, quod si data opera excoluisset, celebre sibi ea adeptus esset nomen: specimina saltem, quae subinde dedit, laudem prorsus merentur. Exinde geographiae et philosophiae studio se dedit ducibus Hallaeo professore regio et Mambruno S. J., qui traditum sibi discipulum tenero amore prosecutus est et quam diligentissime sibi instituendum proposuit. Quem in finem eum mathesim docuit. At degustata vel primoribus labris geometria, tanta Huetio insedit hujus scientiae percipiendae cupiditas, ut in ea excolenda noctes atque dies consumeret omniaque ei sorderent prae geometria. Magnopere quidem id improbabat Mambrunus, sed nil effecit, quam ut discipulus cautius cum ipso ageret studiumque quo ardebat dissimularet, plusculumque temporis tribueret philosophiae. Adeo autem in mathesis studio profecit, ut adolescens annorum 16 publice et cum magna auditorum approbatione disputaret de omnibus ejusdem partibus. Emisit per illos dies Cartesius novam philosophandi methodum, quae juvenilem quidem et inexpertem Huetii animum cepit diuque tenuit, sed in provectioni aetate vitiis ejus perspectis non amplius ei probabatur ¹⁾, ut patet ex sua *censura philosophiae carte-*

antequam excitati essent e somno, exoriente sole, domo clam egressus, vel condebam me in silvam, vel raptim certe opacam aliquam sectabar umbram, quae me placide legentem et studentem ab oculis eorum protegeret. At illi me diu per dumos quaesitum, velut indagine cinctum, extrahebant tandem e latibulis, vel lapillorum madentiumve glebarum jactu, vel aqua clam per siphones inter arborum ramos immissa. Sed quantum conatus nostros tardabat condiscipulorum livor ac malignitas, tantum eos provehebat insitum mihi a natura infinitum illud discendi desiderium.“

¹⁾ Qua de re ita scribit *comment. cit.* l. 1: „Nec facile dixerim, quantam admirabilitatem fecerit nova haec philosophandi ratio in animo

sianae, Parisiis 1689. in 12.; 1694. aucta; Helmstadii 1690. in 4.; Franequerae 1690. in 12.; Hanoverae 1690., Campis (Campen) 1690. Postea edidit: *Nouveaux Mémoires pour servir à l'histoire du Cartesisme*, Parisiis 1692; Amstelodami 1698. in 12. ed. auctior., sed absque auctoris nomine. Ex altera parte ad amoeniorum literarum delicias et antiquitatis notitiam traxit ipsum Samuelis Bocharti *geographia sacra*, quae tum excudi coepta est Cadomi: ex quo opere erudito suam non modo intellexit inopiam, sed graviter quoque tulit; quam ob rem apud se decrevit reliquis abstinere studiis, quoad hebraicae et graecae literaturae non omnino rudem notitiam acquireret¹⁾: quam ut copiosius hauriret ipsum Bochartium convenit, licet Cadomi ministrum calvinistarum, cujus saepe, sed caute et occulte ac fere noctu consuetudine familiariter est usus. Cum Christina suecorum regina Bochartium ad se vocasset, Huetius itineris socium se adjunxit. Antea tamen adivit Lutetiam cum ob celebritatem urbis, tum

juvenili, et veterum sectarum rudi; cum ex simplicissimis et facillimis principiis deprompta viderem speciosa miracula, et velut sponte exortam mundi hujus compagem totamque rerum naturam. Ac per multos certe annos arctissime devinctum me tenuit cartesianae factionis studium; tum praecipue cum per Hollandiam et Germaniam viros graves atque doctos velut fascinatione quadam tenaciter Cartesio viderem addictos; diuque insanientis hujus sapientiae consultus erravi, donec maturescente aetate, totoque hoc doctrinae apparatu a fundamentis perspecto, vela dare retrorsum, et cursus iterare sum coactus, cum inanibus structuris niti eam, totamque ab imo solo vacillare certissima ratione deprehendissem.

¹⁾ Qua diligentia literarum hebraicarum studio incumberet ipse refert *comment.* cit. l. l. hisce verbis: Idem studium „majore conatu post annos aliquot repetii. Exinde vero per continuos 30 annos nulla abiit dies, quin duas tresve horas studio huic impenderim vel libris sacris evolvendis, vel terendis rabbinorum scriptionibus, nullis absteritis vel itinerum vel negotiorum impedimentis: ita ut omnes divinae legis libros hebraice scriptos quater et vicies a capite ad calcem hactenus perlegerim.“

ob comparandos libros, tum ad visendos reipublicae literariae viros principes, Sirmondum in primis, Petavium, Labbeum, Vavassorem, Rapinum, Cossartium, Comirium, Dechamps, Garnerium, Puteanos fratres, Naudaeum etc., quorum conversatio ejus discendi ardorem plurimum accendit et promovit. Anno 1652. cum Bocharto viam per Hollandiam in Sveciam aggressus est, qua occasione Salmasium et Vossium invisit: sed cum reginae valetudo ex nimia studendi contentione male esset affecta ideoque ejus fervor literarius remitteret, parum liberaliter exceptus fuit Bochartus. Huetius post trium mensium commorationem ¹⁾ patriam repetiit, postquam sedulo rariores codices perlustravit et ex praestanti codice commentariorum tomos aliquot Origenis in Matthaeum et tractatum ejusdem de oratione descripsit: unde prodiit origenianorum commentariorum editio, quam post aliquot annos curavit. Jam ergo post longas excursiones, quarum occasione ubique locorum omnes celebriores viros invisere solebat, otii compos factus in bibliothecae suae latebras se retulit, in iisque latuit annos sexdecim, per mensem tamen quotannis ad lustrandas bibliothecas Lutetiam adiit. Quo tempore praecipua ei cura fuit commentarios Origenis a se descriptos retractare ad eosque latine reddendos et observationibus exornandos et reliquis hujus auctoris ejusdemque generis scriptionibus, quascunque nancisci posset, adjungendo sedulo se comparare. Ultra decennium protractus est hic labor, qui occasio ei fuit scribendi prius *de interpretatione* ll. 2 Parisiis 1661. in 4.; Stade 1680.

¹⁾ Postquam Christina regno abdicavit, Romamque se recepit, Huetium accersit (a. 1659.), qui tamen totus Origenis editione immersus, memor quoque fatorum Bochartii, causas hinc inde quaesitas praetextuit, quominus regio favore uteretur. Pariter recusavit munus admodum honorificum instituendi in literis regis suecici suffragiis regni procerum ei delatum.

in 12.; Hagae Comitum 1683. in 8., quo opere immoderatam interpretum licentiam coercere conatus est, eosque potissimum, qui in libris ss. transferendis suam navant operam. Laudatur in eo magna eruditio, sagax crisis et stilus latinus exquisitus. Ad promovenda studia in sua patria novam condidit cum doctis amicis (1662.) academiam, in qua sodales dissererent de rebus physicis, de chirurgia in primis et medicina, de astronomia et chymia. Propter tam sollertem studiorum promovendorum, praesertim vero literarum humaniorum ardorem annua pensione donatus fuit a Ludovico rege. Tandem prodiit opus, cui tamdiu se consecraverat et quod per tot annos occupatum eum tenuerat, scil. *Origenis commentaria* (non omnia) *in s. Scripturam* graece-latine cum latina interpretatione, notis et observationibus, Rothomagi 1668; Parisiis 1679; Francofurti 1686. t. 2 in f. Adjecit libros tres, quibus omnia, quae ad Origenis vitam, scripta erroresque spectant, erudite et solide enucleavit¹⁾. Cogitavit de edendis omnibus Origenis operibus, sed aliis occupationibus praepeditus fuit. Cum hisce aliisque scriptis magis semper inclaresceret Huetii fama atque innotesceret omnigena ejus eruditio, rex ad meliorem Delphini filii institutionem inter alios literatos viros, quorum congressu proficeret, ipsum etiam selegit (1669.): sed obstitit Perinius principis institutor, quo tamen fatis functo (1670.) in ejus locum successit Bossuetus, cui Huetius additus fuit in tanto munere adjutor. In Delphini familiam et comitatum adscitus, licet multum temporis deberet ejus studiis²⁾ aulicisque officiis impendere vitamque inquietam

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 2, 353—358. et in primis Joan. Alb. Fabricius *bibl. graecae* t. 5. pag. 216.

²⁾ Magnam partem habuit in edendis auctoribus classicis *in usum Delphini*, verum, ut ipse ait in *comment. de rebus suis*, non ut operarius, sed ut operis procurator et ἐργολάτης.

agere, nam saepe mutandae erant sedes, suscipienda itinera, varia adeunda et percurrenda loca, apud animam statuit, nullas sinere omnino sibi perire horas, ne eas quidem, quae aliis vacuae esse solent frustraue conteri vel in faciendo itinere, vel in levando animo vel in conciliando somno, quem admodum contraxit: haecque subcesiva tempora novo eoque eruditissimo adornando operi consecrabat, quod inscripsit: *Demonstratio evangelica*, Parisiis 1679. in f., ed. rara, prae ceteris exquisita, quod in ea nonnulla reperiantur, quae ceteris editionibus desunt; 1687; 1690. ed. recognita, castigata et amplificata; Amstelodami 1680. t. 2 in 8., 1694. in 4; Lipsiae 1694; 1704. et 1722. in 4; Bassani 1782; in Migne *cursu completo s. Scripturae* 2, 262-679. Hoc opus majori plausu receptum fuit ab exteris, quam a gallis: et licet omnes admirentur summam et exquisitam eruditionem, desiderant tamen nonnulli majorem probandi soliditatem¹⁾. In eo me-

¹⁾ Ita scribit Buddens in *isagoge historico-theol. ad theol. universam* l. 2. c. 1. §. 17. p. 431: »Diversa, quod non dissimulandum. opus hocce expertum est doctorum virorum judicia. Nihil de Jo. Tolando dicam atheorum facile impudentissimo, a cujus iniquis obtrectationibus Huetium vindicarunt Jac. Fayus in *defensione religionis* nec non Mosis et gentis judaicae diss. poster. cap. 1. et 2. pag. 168. ss. et Morinus in peculiari diss., quae exstat in *dissert. varii argumenti* de religione et philologia a Tilladeto lingua gallicana editis t. 1. pag. 438. ss.; nec Chateletium commemorabo auctorem libelli: *la politique du clergé de France*, qui p. 1. pag. 74. scribere non veretur, confirmari potius ex ejus lectione atheos in sua impietate quam emendari: cujus aliis merito improbatur sententia, ut observat Mart. Difenbachius *de vero mortis genere*, ex quo Henricus VII. imp. obiit s. 1. § 37. pag. 89., ubi plura de opere hocce huetiano suppeditat. Fuerunt namque et alii, qui laudi hujus operis nihil detractum voluerunt: nec tamen dissimularunt, non ubique eam conspici concludendi rationem, quae omnibus satisfaciatur. Cf. Joan. Fabricius in *hist. bibl. fabric.* 4, 30., qui plures hujus operis laudatores affert, e quibus ita Sam. Puffendorf

thodo mathematica utitur et V. Testamenti cum novo foedere cohaerentiam et concordiam demonstrat. Dividitur vero in 6 libros. In 1. auctoritatem et antiquitatem V. et N. Testamenti probat; in 2. agit de canone ss. librorum; in 3. prophetias V. T. exponit; in 4. exhibet parallelismum V. T. cum N.; in 5. disputat de sceptro Judae et in 6. de 70 hebdomadibus Danielis ¹⁾. Dum huic vacaret operi, assidua sanctorum voluminum tractatione et attenta rerum sacrarum meditatione sensit se ad ecclesiasticum vitae institutum allectum, nec ita tamen, ut initiari jam tum vellet sacris ordinibus, quibus se necdum maturum putabat, sed ut saltem voluntatem suam externo cultu testaretur. Post aliquot dein

fratri suo scribit (*acta erud. lips.* suppl. 2, 98.): »Fateor, ita impense me istius operis lectione captum, ut magnopere seculo gratulandum judicem, reperto tanto ingenio, cui infinitam eruditionis ac judicii vim circa ejusmodi potissimum materiam occupare placuit, quam nobilitate ac utilitate sua nulla alia superat. Augusta hic omnia, ornata, ad gravitatem composita, quali maximi regum (Ludovici XIV.) filio offerre decebat.« Cf. Werner *Geschichte der apol. und polem. Literatur der christl. Theologie* 5, 137. ss.

¹⁾ Ubique penes philosophos et poetas gentiles studet reperire reliquias vel vestigia licet deformata revelationis divinae. »Id tamen systema, inquit Genér *theol. dogmatico-scholust.* t. 3. pag. 3. annot., quamlibet acutissimo ingenio uberrimaque eruditione propositum et explanatum haud omnibus probatum est, quod nempe veteres quosque philosophos ad patriarchas hebraeorum, praepimis ad Moysen, obtorto collo, et in obsequium fidei, trahere videatur. Hic quidem Bruckeri sensus in *hist. philos.* t. 4. p. 561., qui alias in huetianis commentariis, quos infinita propemodum selectaque eruditione confertos jure depraeedicat, solidiorem severioremque criticen desiderat.« Affine est opus eruditum Guilielmi de Lavaur, advocati parlamenti parisiensis († 1730.), *Conférence de la Fable avec l'Histoire Sainte*, où l'on voit que les grandes Fables, le Culte et les Mystères du Paganisme ne sont que des copies altérées des Histoires, des Usages et des Traditions des Hébreux, Parisiis 1730. t. 2 in 12., in

annos, cum 46. aetatis annum ageret, parendum vocantis Dei nutibus etiam in hoc esse duxit, ut sacros ordines susci- peret (a. 1676.). Mox (1678.) ei rex contulit alnetanam abbatiam ordinis cisterciensis, cujus loci deliciis ita captus est, ut post suum ab aula secessum (1680.) summo illuc recurreret studio singulis quibusque annis ad primum hiru- dinis volatum, totasque aestates transigeret in dulcissimo otio, noctesque et dies versaretur in exquisitarum doctrinarum me- ditatione, non alias tam quietam tamque beatam studiorum sedem nactus. Inde prodierunt *alnetanae quaestiones*, quibus difficilis argumenti assumpsit tractationem de rationis et fidei concordia; quae partes esse debeant rationis in suscipienda fide, usquequo pertinere debeat fidei in rationem imperium. Tum etiam adductis docuit exemplis, nihil tam alienum a sensu communi vel ad credendum vel ad agendum proponi nobis a sancta nostra religione, quorum dogmatum et prae- ceptorum vel consimilia vel etiam a fide moribusque homi- num magis aliena gentes optimis institutis temperatae vel non crediderint, vel in usum consuetudinemque non recepe- rint; proptereaque nullam superesse causam, cur ea ab impiis hominibus repudientur ¹⁾. Prodiit opus Cadomi 1690. in 4; Lipsiae 1692; 1701. et 1709. in 4; Venetiis 1761., in quo tamen nonnulli forte plus ingenii quam iudicii deprehendunt, nam in eo Pyrrhonismo munit viam et, ut inquit Brucker ²⁾,

quo tamen occurrunt conjecturae minus probabiles. Cf. *Journ. des Sav.* 92, 183—92.

¹⁾ *Acta erudit. lips.* a. 1692. p. 145—153.

²⁾ L. cit. pag. 564., et pag. 565. addit: „Imbecillia pleraque sunt quae affert, confusa et ad accuratae ratiocinationis leges haud exacta; quae vero ex omnium religionum silva congressit et ad demonstrandam veritatem religionis christianae attulit, ita depravata a domestica signi- ficatione et proprio ac genuino sensu sunt, ut plane indigna huetiana

revelationis assertionem rationis eversione inaedificat. Indidem ex alnetano secessu manavit opus *de la situation du Paradis terrestre* ¹⁾, Parisiis 1691. in 12., a Joan. Georgio Pritio latine versum Lipsiae 1694; Amstelodami 1698. et inter *criticos sacros* receptum, cum l. *de navigationibus Salomonis*, quem pariter Alneti scripsit. Hoc vero argumentum eum induxit, ut opus componeret immensae eruditionis inscriptum: *Histoire du commerce et de la Navigation des Anciens*, Parisiis 1716. in 12; Bruxellis 1717. Anno 1685. designatus fuit Huetius episcopus suessionensis; cum autem omnis fere negotiorum ratio inter sedem apostolicam et aulam regiam propter varias controversias sublata esset, plures abiire anni, donec pontificium confirmationis diploma impetraret: interim vero Sillerii precibus inductus sedem regio favore sibi destinata cum abrincensi commutavit (1689.). Ecclesiam hanc administravit per decem propemodum annos nihilque ei fuit antiquius, quam ut collapsam tanto jam tempore episcopo carentis disciplinam in integrum restitueret. Quamobrem mature expensis priscorum antistitum legibus, quae statuta synodalia vulgo appellantur, et aliis undecunque collectis, novas easque prudentia et spiritu ecclesiastico plenas ipse condidit ac rite promulgavit. Cumque progressu temporis notior in dies ipsi fieret commissus grex et ea, quae ex usu erant accuratius procuranda, in comitiis dioeceseos,

fama ea tractatio videri queat. Maxime vero vehementer veterum philosophorum systemata corrumpit, et perditissimos errores inducto fuco ita pinxit, ut concordare cum sacris dogmatibus videri queant. Quae ratio est, cur valde hic labor viris doctis displicuerit, et innumeros in eo naevos illi detexerint. «

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 20, 1—13; *acta erud. lips.* 1692. p. 297., ubi et tabula chorographica, qua Huetius sententiam suam illustrat, exhibetur.

quae singulis annis convocare solebat, exorientia mala novis institutis coercebat. Qua sollicitudine et zelo ecclesiae sibi concredita faciem feliciter renovavit. Abdicato 1699. episcopatu primum se recepit Fontanetum, cujus abbatiam rex illi concessit, verum propter innumeras lites, quae occasione hujus transmigrationis et commorationis oriebantur, taedio affectus Parisios secessit, ubi penes patres societatis Jesu sedem stabilem fixit. Hic ultimos viginti vitae suae annos transegit, tempus a morbis liberum inter pietatis officia et studia literaria dividens¹⁾. Decessit demum optimus senex 26. Jan. 1721. a. aetatis 91. Praeter opera, quorum jam mentionem fecimus vel quae argumenti theologici non sunt, scripsit: *Lettre de M. Morin de l'Academie des inscriptions à M. Huet* (sed ea est ipsius Huetii) *touchant le Livre de M. Tolandus, Anglois, intitulé Adeisidaemon et origines judaïcae, in memoriis trivultiensibus* 1709. a. 121. pag.

¹⁾ Plura de ipso cf. in *commentario de rebus ad eum pertinentibus*, Amstelodami 1718. in 12., cum *quaestionibus alnetanis*, Lipsiae 1719. in 4; Venetiis 1761; *Mém. de Trév.* 1721. a. 34. pag. 708—733; a. 42. pag. 900—906; Nicéron, *Nachrichten von den Begebenheiten und Schriften berühmter Gelehrten*, herausgegeben von Siegm. Jac. Baumgarten, Halae 1749. t. 1. pag. 331. ss.; *Biogr. univ.* 21, 17; *Kirchenlex.* 5, 357. ss.; *acta erud. lips.* 1719. p. 53; Feller 2, 154., qui ita inter alia scribit; „Huet est un des trois évêques qui ont le plus honoré le siècle de Louis XIV. par leurs lumières. Le mérite de Fénélon et de Bossuet balance puis longtemps les suffrages, pourquoi ne placerait on pas avec eux, dans cette espère de concurrence, l'illustre évêque d'Avranches? Son savoir a peut-être moins de grâce française; mais il a plus de grâce grecque et latine: il a moins d'éclat, mais peut-être plus de profondeur, et certainement plus de variété et d'étendue. L'usage modeste et sans prétention qu'il en a fait, le silence et la retraite qui l'ont dérobé aux yeux des hommes, semblent ajouter aux titres de sa gloire.“ Brucker *historiae criticae philos.* t. 4. pag. 552—574; Flottes *Etudes sur de Huet*, Montispelessuli 1857.

1588-1618. et in *sylloge opusculorum* Huetii, quam curavit Tilladetus († 1731.) hac inscriptione: *Dissertations (24) sur diverses matières de religion et de philologie*¹⁾, Parisiis 1712. t. 2 in 12., Hagae 1714; *Traité philosophique de la foiblesse de l'Esprit humain*, Amstelodami 1723. in 12. Quo in libro (ex quaestionum alnetanarum parte priori derivato) scepticorum cavillationes ita produxit, ut animum ad scepticismum saltem philosophicum (nam fidei agnoscit certitudinem) pronum demonstraret ac traditionalistarum systemati viam sterneret, ipsemet, inquit Buddeus²⁾, de intellectus imbecillitate scribens eandem memorabili exemplo confirmat. *Huetiana* ou *Pensées diverses* du M. Huet, cura Oliveti Parisiis 1722. in 12., in quibus praeter ea, quae ad ejus vitam, atque ad illos viros eruditos, quibuscum familiariter conversatus est, spectant, plura alia reperiuntur, quae de rebus theologicis, interpretationem Scripturae in primis concernentibus, philologicis, criticis, physicis et mathematicis passim commentatus est³⁾. Hactenus de Huetii operibus. „Inerant illi, inquit Brucker l. c. p. 573., eae animi dotes eoque fruebatur naturae favore, sine quibus mediis ad gloriae culmina in civitate erudita grassari haud licet. Maxime vero illi, quam a natura praestantissimam acceperat, indoli summam junxit diligentiam laborisque improbi patientiam prorsus

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 52, 169—176. et 243—252.

²⁾ In *isagoge* cit. l. 1. c. 4. §. 22. p. 230. Hinc nonnemo de hujus libri genuinitate dubitavit, indignum tanto viro judicans ea recoquere et per compendium reddere, quae a Sexto Empirico olim proposita et dudum explosa sunt. Cf. *acta erud. lips.* 1724. pag. 230—237; sed in primis *Mémoires de Trév.* 1725. a. 47. pag. 989—1021. Olivetus, hujus libelli editor, genuinitatem tuetur in apologia memoriis trivoltiensibus opposita, Parisiis 1726. in 8. Cf. *Histoire littéraire del l'Europe* 1716. Août a. 3.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1724. pag. 463; *Journ. des Sav.* 72, 167.

inexpugnabilem, eam studiorum contentionem, ut nec inter edendum, nec inter quiescendum a studiis sibi temperaret. Cumque facultatibus afflueret et nativitatis praerogativa facile summis ubique viris commendaretur, non potuit industriae ejus amplissima deesse materies, suppeditatis iis auxiliis, quibus immensa lectionis copia parari solet . . . Maxime vero ingenium nactus erat supra modum elegans, fecundum, vivum et vi quadam imaginationis concinna suffultum . . . Nec memoriae defuit fidelitas ea largissime suggerens, quae ex multorum annorum lectione infinita in commentarios retulerat . . . Verum quas affluentissimas possidebat eruditionis divitiis parem judicandi aciem non adfuisse merito dolendum est . . . Ceteras vero animi virtutes virum magnum egregie ornavisse omnino fatendum est. In aulae enim luxu et vitae commoditatibus admodum affluentibus sobrie vixit . . . Solas autem vitae delicias ex literarum studiis et conversatione virorum eruditorum captavit, quibus, licet religionis professione dissentirent, humanum se, comem et serviendi cupidum praebuilt.“

459. Fidem catholicam praesertim *adversus protestantes* propugnarunt ¹⁾: Ludovicus Gerardus de Cordemoy parisiensis (n. 7. Dec. 1651.), doctor sorbonicus, strenuus et indefessus fidei catholicae apologeta († 7. Febr. 1722.). Haec potiora ejusdem sunt opera: *La méthode, dont les Pères se sont servis* en traitant de Mystères (ex scriptis ab. de

¹⁾ Huc etiam referri posset Guillotii de Marcilly *Relution historique et théologique d'un voyage en Hollande et autres Provinces des Pais-Bas*, dans laquelle on verra le détail des conversations de l'Auteur avec M. le Marquis de Langallerie sur les principaux points de la Religion enrichie des notes critiques, historiques et chronologiques, Paris 1719. in 12., quae est tractatus de controversiis inter catholicum et calvinianum, de quo cf. *Journal des Sav.* 67, 347—356.

Moissy), Parisiis 1683. in 4.; *Récit de la conférence du Diable avec Luther*, fait par Luther même dans son Livre de la Messe privée et de l'Onction des Prêtres, traduit du Latin avec des Remarques, ib. 1681. et 1684. in 12.; *Traité de l'Invocation des Saints*, ib. 1686. in 12.; *Traité de l'Eucharistie* ib. 1687. in 12. Haec collectim prodire cum *Reflexions sur l'union des Calvinistes et des Luthériens* sub titulo *Divers Traités de Controverses*, ib. 1701. in 12. *Traité contre les Sociniens*, ou la conduite, qu'a tenue l'Eglise dans les trois Siecles en parlant de la Trinité et de l'incarnation du Verbe, ib. 1696. in 12., quod opus est apologia fidei nicaenae patrumque antenicaenorum¹⁾. *L'éternité des peines de l'Enfer* contre les Sociniens²⁾, ib. 1697. in 12.; *Lettres sur differens sujets de Controverse*, ib. 1702. in 12.; *Traité de l'infailibilité de l'Eglise*³⁾, ib. 1713. in 12.; *Traité des saintes Images* prouvé par l'Ecriture et par la Tradition contre les nouveaux Iconoclastes, ib. 1715. in 12., addita sunt tria alia opuscula; *Traité des saintes Reliques*⁴⁾, ib. 1719. in 12., in quibus tractatibus auctor noster nitide, accurate et solide disputat de dogmatibus catholicis. David Augustinus Brueys monspessulanus⁵⁾ n. 1640. parentibus calvinianis scripsit contra Bossueti

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 24, 487—94.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 26, 340. Anastasius quidam O. S. Franc. edidit *Histoire du Socinianisme*, sa origine et son progrès avec les caractères, erreur et livres distingués de la secte, Parisiis 1723. in 4. (M. 16), cujus epitomen exhibent *acta eruditorum lips.* 1726. p. 259. ss.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1714. a. 87. pag. 1213—1233; *Journal des Savans* 56, 143—150.

⁴⁾ Cf. *Mémoires des Trévoux* 1719. a. 72. p. 1357—71; *Journal des Savans* 66, 235—240.

⁵⁾ Cf. plura de eo in *Biogr. univ.* 6, 88; Raess, *die Convertiten seit der Reformation* 8, 232. ss.

expositionem fidei catholicae, sed deinde Bossueti opera veritatem agnovit et ad veram rediit Ecclesiam, cujus fidem strenue deinceps propugnavit adversus Jurieu, Lenfant et La Roque, qui tamen a. 1719. († 5. Sept. 1731.) etiam rediit ad Ecclesiam catholicam. Suae conversionis rationes exponit in op.: *Examen des raisons, qui ont donné lieu à la séparation des Protestans*, Lutetiae 1683. in 12., adversus quod plures, inter quos Jurieu, calamum arripuerunt¹⁾. Quare Brueys iterum contra Jurieu et Claudium in certamen descendit edito l.: *Traité de l'Eglise en forme d'Entretiens*, ib. 1687. in 12., in quo omissis quaestionibus de ea agitatis demonstrat, calvinistas sibi in principiis contradicere²⁾. *Traité de l'Eucharistie* en forme d'entretiens, 1686; *Traité de la sainte Messe* 1683., 1700; *Histoire du fanatisme de notre temps* t. 4 in 12. 1692; 1709; 1713; 1737; *Traité du légitime usage de la raison* principalement sur les objets de la foi, Parisiis 1717. in 16; 1727. *Défense du culte extérieur catholique et les défauts du service public de la religion réformée*, avec la réfutation des deux réponses à l'examen des raisons de la séparation des Protestants et réponse à Jurieux contre l'adoration de l'Eucharistie, Amstelodami 1686. in 12. (M. 6^{1/5}); quae quidem opuscula solide, concinne et stilo elegantissimo sunt conscripta. *Traité de l'obéissance des Chrétiens aux Puissances temporelles*, où l'on montre par l'Ecriture sainte et par l'Histoire de l'Eglise, en quoi les Chrétiens doivent obéir

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1684. pag. 446—457.

²⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1688. p. 193. s. Simile quoque opus edidit Carolus Piettre O. S. Ben.: *La vraie et la fausse Religion* par forme d'entretiens entre un Religieux et un Protestant, qui doutant de sa Religion médite son retour dans l'Eglise Romaine, Parisiis 1729. in 12., de quo cf. *Mémoires de Trévoux* a. 18 p. 197—233.

à leurs Souverains de contraire Religion, en quoi ils doivent refuser de leur obéir et quelle conduite ils doivent tenir dans leur refus¹⁾, ib. 1710. in 12. (M. 6); Ultrajecti 1635; Hagae 1735. Postmodum tamen relictis disputationibus theologicis otium ingeniumque suum ad scribendas fabulas pro scena convertit. Joannes Lombard S. J. Ludovico XIV. a concionibus, cujus est opusculum plane egregium²⁾: *Abrégé des controverses sur la Religion* ou Méthode courte pour discerner la véritable Religion chrétienne d'avec les fausses qui prennent ce nom, Nancaei 1723. in 16.; Parisiis 1725. in 12.; 1731; 1736; 1755; Mechliniae 1817., in collectione Migne *Démonstrations évangéliques*, Parisiis 1847. t. 14. col. 1070-1178. Ambrosius Lallouette parisiensis n. c. 1653., canonicus († 1724.) reducendis ad Ecclesiam protestantibus non absque fructu intentus, scripsit *Discours sur la présence réelle*, Parisiis 1687. in 12.; *Discours de la communion sous une espèce*³⁾; *Histoire des traductions françaises de l'Écriture*

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 47, 660—668.

²⁾ De quo Feller, qui per errorem illud adscribit Petro Jos. Orleans S. J. († 1698.), ita censet: »L'ordre, la clarté, la simplicité et l'évidence des réflexions entraînent et persuadent tout lecteur que le préjugé n'aveugle pas. Nous n'avons rien de mieux en ce genre, à considérer la brièveté et le laconisme de l'ouvrage, sinon, peut-être, le petit traité de Lessius, *de capessenda vera religione*.« Cf. *Mémoires de Trévoux* a. 1724. pag. 1925—1941.

³⁾ De hac scripsit etiam Petrus Varignon cadomensis (n. 1654., † 1722.), sacerdos, insignis alioquin mathematicus, cujus est *Démonstration de la possibilité de la présence réelle du Corps de J. Christ dans l'Eucharistie*, in collectione *Pièces fugitives sur l'eucharistie*, Genevae 1730., in qua utitur methodo geometrica et principiis philosophiae cartesianae, cui erat addictus. Sed David ipsi opposuit: *Réfutation d'un système imaginé par un Philosophe Cartésien*, qui à prétendu démontrer géométriquement la possibilité de la Présence réelle, Parisiis 1729. in 12.,

sainte, ib. 1682. in 12., in qua protestantium mutationes detegit factaque singularia (sed non semper exacte) refert. Haec simul prodierunt ib. 1692. Renatus de Vois, seu Theodorus a s. Renato O. Carm. pictaviensis (n. 1665. † 1728.) solide scripsit *de ordinationibus anglicanorum adversus Courrayer*¹⁾; adversus calvinianos Ludovicus Daures O. Praed. et ipse quondam calvinianus († 10. Maji 1728.); adversus Claudium Maynard in op. *La religion Protestante convaincue de faux dans ses regles de foy et raisonnemens de ses défenseurs*²⁾, Parisiis t. 2 (M. 4). Adversus presbyterianos hierarchiam ecclesiasticam defendit Bernardus atrebatensis O. Cap. theologiae lector, in l. *l'ordre de l'Eglise ou la primauté et la subordination ecclésiastique* selon s. Thomas³⁾, Parisiis 1736. in 12. Pontificis infallibilitatem asseruit Matthaeus Petit-Didier (Parvo-Desiderius) O. S. Ben. congr. s. Vitonis⁴⁾, bonarum artium cultu ornatus, bonus

de qua cf. *Mémoires de Trév.* 1730. a. 85. pag. 1570—80. et *Journal des Sav.* 91, 98—115.

¹⁾ *Justification de l'Eglise romain sur la réordination des Anglais épiscopaux*, Parisiis 1718. t. 2 in 12. de quo opere fuse agitur in *biblioth. carmelit.* Aurelianis edita t. 2. p. 786. ss. Cf. *Biogr. univ.* 49,400.

²⁾ Aliud ejusdem opus est: *L'Eglise protestante détruite par elle même* ou les Calvinistes ramenés par leurs seuls principes à la véritable foy, Parisiis 1689. in 8., de quo cf. Raess, *die Convertiten seit der Reformation* 8, 385. ss.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1736. a. 88. pag. 1850—59. Alia ejusdem opera in Bern. a Bononia *bibl. script. Capuc.* pag. 48.

⁴⁾ Hujus frater Joannes Josephus Petitdidier S. J., seminarii argentoratensis director et universitatis mussipontanae cancellarius, vir eruditus et strenuus († 10. Aug. 1756.), plura reliquit, inter quae *Dissertation sur les mariages des Catholiques avec les Hérétiques*, quae non solum valida, sed et licita esse tuetur; *Lettres critiques sur les Vies de saints par Baillet* in 12., numero 13, quae seorsim prodierunt

theologus, exercitatus historicus, religionis catholicae propugnator zelosus. Natus est in s. Nicolai Lotharingiae oppido 18. Dec. 1659. Studiis philosophicis et theologicis summa cum laude decursis, a capitulo generali suae congregationis a. 1682., cum necdum diaconus esset, ad philosophiam et theologiam sodalibus praelegendam selectus fuit. Utraque sparta feliciter expleta cuidam religiosorum doctrina insigniorum sodalitio praefectus, coepit cum iisdem ss. Ecclesiae patrum scripta discutere, cujus studii fructus exstitit opus eximium adversus multos Dupinii errores inscriptum *Remarques sur la Bibliothèque ecclésiastique de M. Du Pin*, Parisiis 1691-93. t. 3. Anno 1715. electus fuit in abbatem senonensem, dein 1723. in praesidem generalem suae congregationis. Post biennium Romam adiit, ubi a Benedicto XIII. benigne exceptus a. 1726. episcopus macranensis in partibus infidelium et praelatus assistens creatus est. Quin sacrum benedictionis munus pontifex ipse eidem impertire dignatus, eumque collata pretiosa infula in haec verba affatus est: „Quia intinxisti calamum pro summa sede, ipsa sedes sancta te remunerat.“ Scripserat nimirum eo tempore, quo maxime controversia de pontificis infallibilitate in Gallia exarsit, *Traité de l'infallibilité du Pape*, Luxemburgi 1724. in 12., mutata priori sententia, quam cum plerisque aliis illius aetatis theologis gallis propter famosam cleri gallicani declarationem, astutia tamen extortam a. 1682., tenuerat et satisfaciens pro sua a bulla *Unigenitus* appellatione. Quod opus mox prohibitum fuit a parlamento metensi et parisiensi ¹⁾. Jussu pontificis versum est in linguam italicam, et a Gallo Cartier

sine nomine typographi, auctoris, loci etc.,; simul junctae sunt admodum rarae.

¹⁾ Cf. Ziegelbauer 2, 154., ubi etiam breve Benedicti XIII. ad auctorem nostrum exhibetur.

O. S. Ben. latinitate donatum Augustae Vindelicorum 1727. Hujus velut appendix est: *Dissertation historique et théologique*, dans laquelle on examine que a été le sentiment du Concile de Constance et des principaux Théologiens qui y ont assisté sur l'autorité du Pape et sur son infallibilité¹⁾, Luxemburgi 1724. in 12. In ea tuetur synodum definisse tantum superioritatem concilii supra papam pro tempore schismatis. Roma in Lotharingiam redux pro defensione summae sedis praeclarum edidit opusculum hac inscriptione: *Justification de la Morale et de la discipline de Rome, et de toute l'Italie* contre un livre anonyme, qui a pour titre: *La Morale des Jésuites et la Constitution Unigenitus* comparée à la Morale des Payens²⁾, 1727. in 12. Obiit repentina morte in sua abbatia d. 15. Jul. 1727. Reliquit³⁾ praeterea

¹⁾ On trouve, inquit Feller 3, 31., dans cet ouvrage des extraits d'un traité de Gerson, qui ne répond guère à l'idée que l'on a ordinairement de cet homme célèbre; mais il y a apparence ou que ce traité n'est pas de lui, ou qu'il a été substantiellement altéré par le luthérien Van der Hart, qui le publia le premier, quoiqu'on puisse en excuser plusieurs expressions par les circonstances tout-à-fait pénibles et alarmantes où se trouvait l'Église durant le grand schisme. Cf. Ziegelbauer, qui occasione hujus libri scribit 2, 499: „Quid? quod Gersonii doctrina plane sit seditiosa, pestifera, execrabilis, utpote quae non modo rebellionibus ac seditionibus, sed et generalibus subditorum a suis principibus defectionibus januam pandat, imo potestatem tribuat eos vita privandi?“

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 86, 661—69.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 28, 212—229; *acta erud. lips.* 1700. pag. 16—18. Adscribitur eidem quoque *Apologie des Lettres au Provincial* (famosi Paschalis) contra P. Danielelem S. J. Attamen ipse Petitdidierius Romae in suis *documentis sanae et orthodoxae doctrinae P. Matth. Petit-Didier* declaravit (30. Sept. 1726.), se illius auctorem non esse. Hoc saltem certum videtur, apologiam hanc, si est ipsius, non eo, quo illam composuit modo, sed cum pluribus haud exiguis additionibus prodiisse. Plura de auctore nostro cf. apud Ziegelbauer *hist. rei liter.* O. S. Bened. 3, 455., deque hac apologia 2, 188.

dissertationes (34) *historicas, criticas, chronologicas in Scripturam s. V. T.*, Tulli Leucorum 1699. in 4.

460. Plures composuerunt *cursum theologiae* vel positivae vel etiam polemicae vel per modum catechesis¹⁾. Inter hos eminet Honoratus Tournely, Antipoli (Antibes) parentibus conditionis humilis 1658. natus. Puerulus porcos pascebat, sed ab avunculo sacerdote adjutus eo fructu literas Parisiis didicit, ut brevi inter aequales ingenii sagacitate, doctrinae copia ac dictionis elegantia plurimum excelluerit. Vix licentiae stadium egressus ac doctoratus ornatus (1686.) Duacum mittitur (1688.) ad docendam theologiam. Quadriennio expleto Parisios a collegio sorbonico revocatur. Docendi munus ibidem magna nominis fama sustinuit ad annum usque 1716. Vixit deinde privatus dignus honoribus, quos non habuit, neque unquam concupivit. Vir erat spectatae virtutis, magnae docilitatis erga Ecclesiae judicia, quae strenue semper propugnavit; apoplexia tactus oculis captus est atque demum decessit 26. Dec. 1729. Strenue exagitavit janse- nianos, ab his vicissim conviciis muneratus, plurimumque egit,

¹⁾ Huc referri possent *Institutiones catholicae* in modum cateche- seos, in quibus quidquid ad religionis historiam, Ecclesiae dogmata, mores, sacramenta, preces, usus, caeremonias pertinet, brevi compendio explanatur, ex gallico idiomate in latinum translatae Parisiis 1725. (ed. rara); Vene- tiis 1768. t. 2. in f.; 1780; Avenione 1737. t. 12 in 8. (fr. 10); Mediolani 1846. t. 7 in 8. (fr. 8). Hujus operis auctor est Franciscus Amatus Pouget Orat., doctor sorbonicus, natus Montepesulis 28. Aug. 1666. Colbertus monspesulensis episcopus eum sui seminarii constituit rectorem. Opus supra indicatum innotuit primum sub nomine catechismi montispeulensis (Parisiis 1702; 1705; 1713.), qui tamen a Clemente XI. damnatus fuit 1. Febr. 1712., cujus exemplum plures episcopi secuti sunt. Auctor opus latine vertit, sed morte praeventus (1723.) edere non potuit, quod praestitit ejusdem sodalis, atque ita prodiit simul correctum, hinc Colbertus eam versionem damnavit; ea vero non est prohibita, imo ad- modum commendatur a Feller 3, 9. Cf. *Biographie univ.* 35, 543.

ut a facultate theologica reciperetur bulla *Unigenitus* atque ut doctores dissidentes ad debitam subjectionem inducerentur¹⁾. Haec ejusdem sunt opera: *Praelectiones theologicae*, Parisiis 1725. t. 16 in 8., quae merito laudantur ab eruditione, doctrinae soliditate et perspicuitate, stilique nitore, hinc saepius excusae fuere, continuatae et in compendium redactae, ex quibus quam plurimi theologi illius seculi sua volumina irrigarunt²⁾. Auctor anonymus (Collet) adjecit³⁾ theologiam

¹⁾ Cf. Alexander a s. Joan. de Cruce in *continuat. hist. eccles. Fleurii* l. 225. §. 17. et 44., ubi refertur ejus elogium coram facultatis patribus a syndico pronunciatum, in quo praeter alia legimus: „Flebilis ille quidem bonis omnibus occidit, sed nulli ordini flebilior quam nostro, cujus erat, et erit semper eximium ornamentum. Tanta erat verborum ejus in comitiis nostris autoritas et gratia, et adeo suavi pollebat eloquio, adeo splendido nitore amantem veri mentem suam exponebat, ut facile ad se raperet animos, eosque, vi blanda, ad suam plenam judicii amplectendam sententiam adduceret. Praeditus omnibus ingenii dotibus, sua singulari eruditione insignis, meritis conspicuus, apud magnates viros magno positus in loco, jamque a multis annis amplissima fruens fama sui, alienus erat prorsus, qui sibi inde aliquid arrogaret; vir convictu facilis, suavissimae indolis ac beneficae, nocere cuiquam nescius, studens prodesse cunctis . . . Libri autem, quos tanto studio defunctus magister ad rei literariae ornamentum, ad ordinis nostri decus et gloriam, ad scholarum theologicarum commodum et utilitatem typis edidit, laudem ejus enuntiabunt in Ecclesia, praestabuntque, ut non recedat memoria ejus, sed nomen ejus requiratur a generatione in generationem.“

²⁾ Illas in compendium redigerunt Montaigne, Robinet et Collet. Prodiit etiam *Medulla theologiae tournelianae* sive praelectionum theologicarum de gratia Christi, quibus damnata Baji, Jansenii et Quesnelli dogmata clare et nervose refelluntur, Coloniae 1735. t. 2 in 4. (fr. 3.)

³⁾ Hujus editionis t. 2 fuse recensentur in *bibliogr. crit.* Michaelis a s. Joseph 2, 476. ss. De toto opere cf. *Mémoires de Trévoux* 1725. a. 56. p. 1137—1200; a. 59. p. 1230—1276; 1726. a. 15. p. 332—380; Julii a. 3. p. 82—125; a. 90. p. 1821—1859; 1727. a. 54. p. 1083—1120; a. 84. p. 1655—1694; 1728. a. 29. p. 426—458; 1730. a. 19.

moralem (et dogmaticam quoad sacramenta complementi instar, licet Tournely haec jam tractaverit), hinc prodierunt inscriptae *cursus theologicus scholastico-dogmaticus et moralis* sive praelectiones theologicae¹⁾, Venetiis 1731. et 1746. t. 16 in 4; 1750. t. 19; et secundum hanc editionem Coloniae 1734; 1752—65. t. 9 in f., cum continuatione Colleti (M. 44); sine hac Parisiis 1765. t. 11 in 4., Venetiis 1790. t. 11. in 4. (fr. 40.). Andreas le Soudier, doctor theologus sacrae facultatis parisiensis et pastor ecclesiae parochialis s. Petri de Callogelo edidit *cursum theologicum* facilem et sine duce tutam sternentem viam ad baccalaureatum, licentiam et doctoratum duplici tractationis forma, quarum altera dicitur institutio theologica pro examine, altera theologia argumentativa pro thesi, Parisiis 1724. in 4. Ludovicus Mesnil S. J., academiae argentoratensis cancellarius, *doctrinam et disciplinam Ecclesiae* ipsis verbis ss. codicum, conciliorum, patrum et veterum genuinorum monumentorum secundum seriem temporum digessit et exposuit, (usque ad a. 1198., quo pertingit in suis annalibus Baronius), Coloniae 1730. t. 4

p. 342—54; a. 43. p. 782—796; *Journal des Savans*. 81, 156—172; 384—405; 83, 136—50; 84, 23—38; 86, 409—418; 617—640; 89. 146—55; 92, 82—88; 94, 25—39. Acrius vero impugnavit Tournelium auctor anonymus in op. *Tournely convaincu d'erreurs et de mauvaise foi dans ce qu'il a écrit sur les matières de la grâce*: exposition des vrais sentimens sur ces sujets, t. 1. Coloniae 1761; t. 2 et 3. (alicubi in Gallia) 1771., in quo tamen opere erronea defenduntur. Cf. *Nova bibliotheca ecclesiastica friburgensis* t. 1. fasc. 4. pag. 551. ss. De editione veneta advertit Feller 2, 231: „On s'y est donné la liberté de faire, surtout au traité de Ecclesia, des retranchements qui n'ont pas fait honneur à l'éditeur.“ Cf. Rohrbacher *Histoire universelle de l'Eglise catholique* l. 48. t. 12. p. 411. ed. Vivès Parisiis 1876., qui eam optimam theologiam dogmaticam censet, quae hucusque in Gallia prodierit.

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 101, 291—301.

in f., Venetiis 1752; 1777., quod opus ab eruditis multum laudatur. Nam in eo non solum historicum agit sinceram vitae Ecclesiae imaginem exhibens, sed et theologum, dum a narrationis serie et simplicitate non recedens singularum aetatum recta pravaque dogmata, non adulterata, sed ipsius auctorum verbis expressa recitat atque recenset, et recensendo confirmat vel confutat. Praeterea reperitur in hoc opere quaedam velut bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum, quorum praecipua opera designat, argumenta recitat atque de eorundem qualitate sobria quadam ac prudenti critica edisserit ¹⁾. Joannes Claudius de la Poype de Vertrieu episcopus pictaviensis († 1732.) cooperante P. Salton S. J. in lucem dedit compendiosas *institutiones theologicas* in usum seminarii, Pictavii 1708. t. 2 in 8., 1753. t. 6; 1772. t. 4; 1778. t. 6 in 12., quae clero non omnino arriserunt. Ejusmodi institutiones ad usum seminariorum edidit etiam Edmundus Simmonet S. J. langrensis (n. 1662.), s. theologiae professor et universitatis mussipontanae cancellarius († 18. Apr. 1733.) Nancaei 1721—28. t. 11 in 8., Venetiis 1731. t. 3 in f. Quo in opere rigidis censoribus adeo displicuit propositio, pontificem posse approbare confessarium in dioecesi invito episcopo, ut eam eliminare oportuerit. Joannes Claudius Sommier Vallisvilleriis in Burgundia 22. Jul. 1661. natus, collegiatae ecclesiae ad s. Didacum praepositus et archiepiscopus caesariensis a Benedicto XIII. creatus († 5. Oct. 1737. a. aetatis 76.) edidit eruditam atque bene dispositam *Histoire dogmatique de la Religion* ou Religion prouvée par l'autorité divine et humaine et par les lumières de la Raison t. 6 in 4. (fr. 8); in 1. et 2. Campis (Champs) 1708.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1731. pag. 2128—50; Mich. a s. Joseph 3, 244.

disserit¹⁾ de religione in statu naturae ante legem mosaicam; in 3. et 4. de religione in statu legis, Parisiis 1710.; in 5. et 6. de ea in statu gratiae (Nancaei); *Histoire dogmatique du saint Siège*, Nancaeii et s. Didaci 1716—33. t. 7 in 12, quae gallis minus arrisit²⁾, quam latine reddidit Cajetanus Cenni; *Histoire de l'église de st. Diez*, s. Didaci 1721. in 12. (M. 9) et *Apologie de l'Histoire de l'église de Saint-Diez* ib. 1737. in 4., adversus Nicolai de Brouilli canonici *Défense de l'église de Toul* 1727. in 4.

III. Disciplinae ad ss. literas spectantes.

461. Ex iis, qui ss. literas coluerunt, vix unus est alicujus nominis exegeta. Inter eos vero, qui disciplinis auxiliaribus operam dederunt, eminet Jacobus le Long parisiensis n. 19. Apr. 1665. A patre Melitam mittitur, ut ordini equitum melitensium s. Joannis hierosol. se adjungeret, sed ante absolutum tirocinium sanitatis causa Parisios rediit, ubi studiis absolutis Oratorium est ingressus (1686.). Admodum delectabatur mathesi et philosophia cartesiana, unde magna animarum conjunctio inter ipsum et Malebranche orta est; plurimas quoque linguas callebat, necnon versatus admodum erat in historia literaria, hinc bibliothecae in conventu parisiensi ad s. Honoratum praeficitur (1699.), quam etiam plurimis codd. auxit. Reliquam totam vitam ibi inter studia fervore insatiabili transegit³⁾. Si tempus curandis rebus dome-

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 43, 77—83; 51, 50—57; *Mémoires de Trévoux* 1710. a. 139. pag. 1699—1716. Plura de ipso auctore cf. in *Bibliographie univ.* 43, 81. s.

²⁾ Synopsin quandam exhibet Migne *patrol. lat.* 127, 937—970.

³⁾ Cf. *biographia*, auctore Desmolets praefixa ed. 2. bibliothecae sacrae. Cf. *Nicéron* 1, 428—434; *Seback Kirchenlexikon* 6, 434; *Journal des Savans* 74, 107—115; *Biogr. univ.* 24, 24; *Feller* 2,

sticis, somno, necessariisque naturae officiis, et fovendo cum doctis quam plurimis, seu coram, seu per epistolas commercio tritum exceperis, omne fere reliquum in scriptione et studio insumebat; ita ut ne minimo quidem momento illum otiosum quisquam invenerit. Per tres aut quatuor menses quotannis noctes ducebat insomnes: huic morbo nullum unquam remedium adhibuit, gaudebat econtra quod non dies tantum studiis, sed et noctes transigeret. Prandium aut coena vix quartam horae partem absumebant; cibos vorare potius quam gustare solitus. E mensa in libros advolabat; hinc maxima stomachi nata debilitas, ac tandem mors consecuta. Rusticabatur quam rarissime, nec nisi ad paucos dies, ne sua studia interromperentur; raro etiam apud suos epulabatur. Sero pane tantum et pomis aut crudis aut coctis coenabat. Paucissimo vino semper usus est, nullis autem unquam deliciosis liquoribus, nec ipsius fabae arabicae potu, quem literati fere omnes tanti aestimant, et etiam ad studia promovenda quam maxime idoneum judicant. Qui in promptu erat cibus, is ei pretiosior, quod ad famem sedandam, non ad voluptatem ederet. Eundem semper vitae modum tenuit. Ab officiis divinis raro abfuit, licet multiplicibus studiis intentus, curisque aliis distractus. Ingenium illi sagax, judicium acre, vis imaginationis, quam vocant, aut mediocris aut nulla. Poëtae omnes, Virgilius, Homerus, illi sordebant: ad gallorum carminum recitationem dormitabat. Solebatque artem rhetoricam mendaciorum artem vocare. Hinc non mirum illius sermonem rudem esse et incomptum, cum elegantias omnes

215; Fabricius *hist. bibl. fabric.* 6, 159., qui p. 162. refert: »Morti vicino parochus ad ipsum vocatus sacramenta denegavit, nisi appellationem revocaret contra bullam *Unigenitus* . . , sed card. et archiep. Noallius benigniorem se exhibuit . . . ac de vicariis quempiam ad eum ablegavit, qui id officii praestaret.«

flosculosque sermonis uti vitia resecalet, ab eisque refugeret. Erga pauperes largus, sibi maxime parcus erat, hereditatesque pingues vel adire nolebat vel inter egenos distribuebat¹⁾. Decessit 13. Aug. 1721. a. aetatis 56. Haec potiora ejusdem opera: *Bibliotheca sacra* sive syllabus omnium fere s. Scripturae editionum ac versionum, Parisiis 1709. t. 2 in 8., quam auctam edidit Christ. Frider. Börner Lipsiae eodem anno t. 2 in 8. Interim auctor noster opus multum ampliavit adjectis quam plurimis aliis scriptis ad s. Scripturam spectantibus atque ita multum aucta prodiit, eo interim defuncto, cura sodalis Desmolets ita inscripta: *Bibliotheca sacra* in binos syllabos distincta, quorum prior, qui jam tertio auctior prodit, omnes sive textus sacri sive versionum ejusdem quavis lingua expressarum editiones²⁾, necnon praestantiores mss. codices cum notis historicis et criticis exhibet; posterior vero continet omnia eorum opera quovis idiomate conscripta, qui huc usque in s. Scripturam quidpiam ediderunt, simul collecta tum ordine auctorum alphabetico disposita, tum serie ss. librorum. Huic coronidis loco subjiciuntur grammaticae et lexica linguarum praesertim orientalium, quae ad illustrandas ss. paginas aliquid adjumenti conferre possunt, Parisiis 1723. t. 2 in f. Editionem hanc (ex parte) emendavit, supplevit, continuavit A. G. Masch Halae 1778-90. p. 2 (ex 4) t. 5 in 4. *Bibliothèque historique de la France*, contenant le Catalogue de tous les Ouvrages tant imprimés que mss. qui traitent

¹⁾ Ita in vita ejus supra citata.

²⁾ Edidit jam antea: *Discours historique sur les principales éditions des Bibles Polyglottes*, Parisiis 1713. in 8., de quo cf. *Mémoires de Trévoux* 1713. a. 143. De ipsa bibliotheca sacra cf. Michael a s. Joseph in *bibliogr. crit.* 2, 540—51; *Journal des Sav.* 43, 181—91; et 209—221; *Mémoires de Trévoux* 1709. a. 76. pag. 964—974; *acta erudit. lips.* 1710. pag. 426—438.

de l'Histoire de ce Royaume ou qui ont rapport, avec des notes critiques, Parisiis 1719. in f., opus immensae eruditionis, quod ter quaterque integrum sua manu conscripsit. Novam mox hujus operis accuratoremque editionem cogitavit, at morbo interveniente id quod animo conceperat perficere non potuit. Ceterum ingentem adhibuit in ea adornanda diligentiam. „Testis ipse sum, inquit in ejus vita Desmolets, sexcenties hunc Lutetiam fere totam peragrasse, ut annum, quo quis obierat, aut unam nominis literulam a propinquis demortui sciscitaretur. Testes erunt exteri, quoties eos eadem de re per literas interrogavit. Nec tempori scil. parcebat, nec marsupio, ut in re vel minimi momenti veritatem certitudinemque assequeretur. Memini hunc a R. P. Nic. Malebranche, cui prae theologia, metaphysica, mathesi et physica disciplinae omnes sordebant, saepius et quidem blandiuscule irrisum fuisse, quod in res tam parvi momenti tempus tereret; cui noster reponebat: Veritatem vel in minimis semper sectandam eamque tanti esse faciendam, ut omnes ad eam adipiscendam vires intendere debeamus.“ De Fontette novam adornavit editionem correctam et auctam, 1768. t. 5 in f. Dum his operibus insudaret ad aliud immensae prorsus molis opus se accinxit vir impiger, historiae scil. Franciae scriptores coetaneos sub praelum mittere tresque quotannis duosve saltem in folio tomos edere cogitabat. Summa itaque cura ex probatis monumentis regum francorum chronologiam contexuit eamque contulit cum doctissimorum aevi chronologorum tabulis, Petavii scil., Cointii, Mabillonii, Francisci Pagi et ab. de Longueruë, quam deinde Fontette in suam recepit editionem. Curavit¹⁾ etiam editionem operis Hadriani Baillet *Histoire*

¹⁾ Cf. etiam *Journ. des Sav.* 67, 643—651., ubi exstat ejusdam epistola ad Martin pastorem ultrajectensem de celebri testimonio l. ep.

des démêles du Pape Boniface VIII. avec Philippe le Bel, Parisiis 1718. in 12.

462. Petrus de Bretagne O. S. Aug., gallus, doctor sorbonicus, Maximiliano II. electori Bavariae a confessionibus († 1733.) edidit: *Clavis davidica* seu compendiosus ad s. Scripturam apparatus; exponuntur s. Scripturae origo, antiquitas, sensus, auctoritas, divinitas, canones etc.; explicantur editiones variae orientalis, hebraicae, syriacae, arabicae, graecae, septuaginta, latinae, vulgatae, polyglotta etc., Monachii 1718. in 8; *tractatus de excellentia musicae antiquae hebraeorum et eorum instrumentis musicis* ex s. Scriptura, ss. patribus et auctoribus antiquis illustratus cum figuris, ib. 1718. sine auctoris nomine. Paschasius Sala valentinus et in patria academia ss. literarum interpres scripsit *sacrum veterum hebraeorum calendarium* dissertationibus illustratum, 1752. opus posthumum; sicut et commentarius *de ponderibus et mensuris veterum hebraeorum* ad s. Scripturae intelligentiam, Matriti 1772. in 8. Joannes a s. Anna O. Carm. († 1727.) tractatum isagogicum in s. Scripturam, necnon *chronicon sacro-biblicum*, totius s. Scripturae historicum, et *deutero-praedicamenta biblica* elaboravit (sed utrum prodierint nos latet); Petrus Polo O. Min. valentinus, theologiae lector, provinciarum majoricensis et gotholoniae, posteaque valentinae minister provincialis, descripsit *mansiones festaque hebraeorum* cum diario duplici, altero sacro, in quo gesta ex s. Scriptura per anni dies adducuntur, loca sacra describuntur, exponuntur et interpretantur: altero sacro-profano, in quo et per anni dies fasti festaque gentilium adducuntur¹⁾,

Joan. 5, 7. et 35, 79 supplementum Wolffii historiae dictionariorum hebraicorum addit.

¹⁾ Caspar Hartzheim S. J. coloniensis (n. 1678.), frater forte celeberrimi Josephi Hartzheim, de quo alias, dedit *explicationem fabula-*

vertuntur ad sacra, christianae religionis proponuntur fasti, Barcinonae 1725. t. 2 in f., opus concionatoribus destinatum, et si Emmanueli de Villaroël in prologo galeato suarum ephemeridum credimus, humili stilo magnaue oscitantia conscriptum. Aliud ejusdem opus sunt *Mansiones morales et mysticae* ad fratres et moniales simulque mansiones encomiasticæ¹⁾, Valentiae 1737. 1738. t. 4 in f.; Pl. Arizzarra O. Praed., italus, collegit *elementa s. hermeneuticae*, Castri-novi 1740. in 4. (fr. 2). Petrus Guarin O. S. Ben. congr. s. Mauri, gallus, in linguis orientalibus peritissimus (n. 1678., † 29. Dec. 1729.), praeter *grammaticam hebraicam* et *chaldaicam* composuit *Lexicon hebraicum et chaldaeo-biblicum*, in quo non solum voces primigeniae, verum etiam derivatae cum omnibus earum accentibus ordine alphabetico disponuntur et latinis earum interpretationibus, quas exhibent optima, quae hactenus prodierunt, vocabularia hebraica et chaldaica: praemittuntur graecae, quas suppeditant LXX. interpretum translatio, et quae supersunt, Aquilae, Symmachi, Theodotionis, V., VI. et VII. editionum fragmenta: accedunt nomina propria virorum, mulierum, idolorum, populorum, regionum, urbium, montium, fluviorum etc. cum praecipuis eorum etymologiis, Lutetiae Parisiorum t. 2 in 4. Auctor pervenerat tantum ad litteram ζ inclusive, sequentes 7 litteras elaboravit Nicolaus le Tournois, reliquas Philibertus Girardet; praefatio est Jacobi Martin; continet haec editio etiam vitam auctoris nostri. De *chronologia sacra*²⁾ plures disputarunt:

rum et superstitionum, quarum in s. Scripturis fit mentio, vario hinc inde sensu praeter literalem, ut allegorico, morali, anagogico etc. exornatam, Coloniae 1724. in 8.; Patavii 1731.

¹⁾ Cf. Mich. a s. Joseph in *bibliogr. crit.* 3, 464.

²⁾ Referri huc possunt duo alii, scil. Franciscus Maria Biacca, eruditus presbyter parmensis (n. 12. Mart. 1673., † 15. Sept. 1735.), qui

Vincentius Mascarell S. J. Valentiae n. 8. Apr. 1660., in academia salmanticensi scholasticae theologiae professor et divinorum librorum interpres († 13. Apr. 1730.), qui reliquit¹⁾ *sacras dissertationes* praesertim chronologicas in divinam Scripturam, Vallissoleti 1721—29. t. 4 in 8. et Valerius Felix Azzoguïdi bononiensis († 1728.), cujus exstat *chronologica et apologetica dissertatio* super quaestiones (duas) in sacram Genesis historiam excitatas, Bononiae 1720. in 4., quarum una ad annum vocationis Abrahami, altera ad tempus commorationis israelitarum in Aegypto spectat²⁾.

463. *Sacram historiam* texuerunt Franciscus Rague-

edidit *Trattenimento istorico e cronologico* opposto al Trattenimento del P. Cesare Calino (de quo ad a. 1749.), con che si mostra, non esser la storia delle Antichità Giudaiche di Gioseffo Ebreo ne falsa, ne discordante dalla s. Scrittura, della quale a luogo a luogo si discutano diversi Passi. Si aggiungono le Tavole Cronologiche sì moderne che antiche ad insieme conciliate; ed al compimento dell'Opera si danno per Appendice due dissertazioni intorno alle settimane di Daniello, Neapoli (verius Mediolani 1728.) t. 2 in 4., cum duplici responso ad apologiam quandam operis Calini, Neapoli (Mediolani) 1728. et Veronae 1734. Cf. plura de eo deque ejus scriptis ad literas humaniores spectantibus apud Affò *Memorie degli Scrittori et Letterati parmigiani* 7, 60—65. Lesquevin canonicus noviodunensis proposuit *Système tiré de l'Ecriture Sainte sur la durée du Monde* depuis le premier avènement de J. Christ jusqu'à la fin des Siècles, Parisiis 1733. in 12., in quo contendit inter primum et secundum Christi adventum spatium intercedere annorum 2401. Cf. *Mémoires de Trévoux* 1734. a. 28. pag. 522—532.; Claudius Hennequin, vicarius generalis albensis et canonicus parisiensis, qui edidit *Vulgatam annotationibus et tabulis historicis, geographicis et chronologicis illustratam* 1731. t. 2 in f. Cf. *Bibl. univ.* 20, 65.

1) Scripsit quoque tractatum theologicum, dogmaticum et canonicum de libertate actus divinae fidei, ex quo 43 Quesnelli propositionum justa deducitur damnatio ad mentem Clementis XI. P. M. in constitutione *Unigenitus Dei Filius*, Salmanticae 1719. in f.

2) Cf. *Acta erud. lips.* 1721. p. 246.

net ¹⁾ rotomagensis (natus c. 1660.; † 1722.), et Joannes Heuzet ²⁾ natus c. 1660. s. Quintini, professor parisiensis († 1728.); Franciscus Macaeus (Macé), parisiensis n. 1640., canonicus (Chefcier) ecclesiae s. Opportuni (1685.) a consiliis et eleemosynis Ludovico XIII., vir eruditus et pius († 1721.) exhibuit *Abrégé chronologique, historique, moral de l'ancien et du nouveau Testament*, Parisiis 1704. t. 2 in 4., quae synopsis est valde utilis, gravis et perpetuus commentarius in biblia universa ³⁾. Aliud ejusdem opus utile est: *La Science de l'Ecriture Sainte* divisée en quatre Tables, dont la première est de l'Ecriture Sainte en général; la seconde de l'Ancien Testament; la troisième du Nouveau; la quatrième contient les Comparaisons du N. avec l'Ancien ⁴⁾, ib. 1708. in 4. Fusius de universa s. Scriptura in forma dialogorum disputavit Paulus Sebastianus Medici, qui ex judaica superstitione ad fidem catholicam conversus ferventissimus verbi divini praeco judaeos ad verae fidei cognitionem adducere immoto studio adlaborabat. Magni Etruriae ducis theologus fuit et theologiae necnon linguae hebraicae in academia florentina professor († 18. Sept. 1738.). Ad promovendam judaeorum conversionem plurima reliquit scripta ⁵⁾, ut *ritus et hebraeorum consuetudines*, quem l. Nicolaus Stratta, olim rabbinus, postea catholicus, notis illustratum iterum edidit addita epistola ad totam gentem judaeorum, Venetiis

¹⁾ Cf. Feller 3, 336; *Biogr. univ.* 46, 546.

²⁾ *Biogr. univ.* 67, 179.

³⁾ *Mémoires de Trévoux* 1704. a. 167; *Journal des Savans* 33, 158—167., in quibus hic commentarius admodum commendatur.

⁴⁾ *Journal des Savans* 39, 487. Vertit quoque gallice Testamentum duodecim patriarcharum notisque illustravit, Parisiis 1713. in 12. Cf. *ibid.* 54, 78—88.

⁵⁾ Cf. Alexander a s. Joanne de Cruce in *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 231. §. 35.

1740. in 8. Sed inter ea eminent ejus *dialoghi sacri*, Venetiis 1731—34. t. 30 in V. T. et 11 in N. T. in 8., adjecta est: *La cantica dei Cantici di Salomone* tradotta in versi italiani, auctore Josepho Bianchini pratensi.

463. Commentarium in s. Scripturam admodum utilem Menochii (cf. n. 211.) iterum edidit Josephus Renatus Tournemine, rhedonensis, vir eruditissimus et in variis disciplinis summus. Natus est parentibus nobilibus 2. Apr. 1661. Juvenis 19 annorum societatem Jesu est ingressus, in qua magno plausu literas humaniores docuit, dein philosophiam et sexennio theologiam. Cum in omni disciplinarum genere versatus esset, felici ingenio, tenaci memoria, judicio sagaci, stilo nitido et eleganti praeditus, Parisios adscitus fuit (1701.) qui operam suam conferret in edendis memoriis trivultiensibus ¹⁾. Per plures annos doctissimas in iis publi-

¹⁾ Cum *Mémoires de Trévoux* saepe utamur atque Tournemine magnas habuerit in iisdem edendis per plures annos partes, quaedam de illis dicemus. Inchoatae fuere Trivultii ab a. 1701. fasciculis menstruis in 12. inscriptae: *Mémoires pour l'Histoire des sciences et des beaux arts*. De earum scopo haec legimus in praefatione: »Ces nouveaux Mémoires doivent contenir des extraits de tous les livres de science imprimez en France, en Espagne, en Italie, en Allemagne, et dans les royaumes du Nord, en Angleterre etc.« Insuper promittunt publicationem »des pièces manuscrites de critique; des explications des médailles curieuses; de nouveaux éclaircissemens sur des passages de l'Ecriture sainte; des découvertes qui regardent la physique, la médecine et les mathématiques; quelque nouveau phénomène; quelque machine nouvellement inventée etc.« Editores fuerunt patres societatis Jesu, plerumque celebriores, quos illa ea aetate aluit. Primus et velut harum memoriarum conditor fuit Catrou († 1737. de quo infra), cui adjunctus est Tournemine. Inter socios, qui temporis lapsu strenue operam suam in iis edendis contulerunt, laudari merentur Hardouin, Despineul, Merlin, Germon, Le Tellier, Buffier, de Courbeville († 1740.), Blainville, Hongnant († 1745.), du Cerceau († 1730.), Castel, scriptor ferax († 1757.),

cavit dissertationes et operum synopses, quibus eruditorum in se convertit animos: atque ab eo tempore per annos circa 40 epistolarum commercium fovit cum omnibus fere viris doctis: quoscumque poterat, juniores praesertim, consilio et opera juvabat, gaudens de eorum profectu tamquam de suo. Neque solum in literis juvenum procurabat quoque modo poterat profectum, sed et in pietate: ipse enim praeerat piis studiosorum sodalitatibus, eorum excipiebat confessiones atque quotannis tradebat exercitia spiritualia atque frequentibus exhortationibus ad virtutis excitabat studium cum magno juven-

Bougeant, Marquer († 1725.), Souciet, Brumoy († 1742.), Chatelard, Bonin, Duclos († 1743.), Sarrabat († 1733.), Panel († 1777.), Charlevoix († 1761.), Rouillé († 1740.), Simon de la Tour († 1766.), Berthier († 1782.), sub cujus administratione (1745—1762.) maximam forte celebritatem et pretium adeptae sunt. Sed cum 1762. in Gallia societas Jesu fuerit suppressa, ordinis socii opus continuare non poterant. Alii in eorum locum successerunt, ut Joan. Ludovicus Jolivet, medicinae professor rotomagensis († 1764.), Mercier congr. s. Genovefae, Saint-Leger, Guyot (brevis admodum tempore), Aubert (ab a. 1766. sub titulo *Journal des Beaux-Arts et des Sciences*), Castilhon (ab a. 1774.), Grosier quondam S. J. (ab a. 1778. sub inscriptione *Journal de Littérature, Sciences et Arts*). Demum a. 1782. prodire desierunt. Magna fuit harum memoriarum suo tempore celebritas et auctoritas, hinc versae fuere in linguam italicam; calviniani batavi, duce ut videtur Clerico, novam curarunt editionem, sed immutatam secundum eorum placita, quae ultra priora 9 volumina (1701—1705.) non est progressa. Ne tot margaritae hisce 180 voluminibus absconditae gravi eruditorum damno perirent, illorum velut substantiam seu flores exhibuit Poncius Augustinus Alletz advocatus eruditus († 1785.) in op. *l'Esprit des Journalistes de Trévoux*, Parisiis 1771. t. 4 in 12. Selectas vero dissertationes seu animadversiones collegit ultimus earum editor Grosier in op.: *Mémoires d'une société célèbre*: verum ex sex tomis prodierunt tantum tres 1791. Cf. plura ap. Sommervogel in *Essai historique sur les Mémoires de Trévoux*, quod prostat in ejusdem *Table méthodique des Mémoires de Trévoux* (1701—1775.) t. 3 Parisiis 1864. p. 1.

tutis studiosae commodo et fructu. Imo vel populi rudis curam gessit subinde rus excurrrens atque missionibus apostolicis ad poenitentiam melioremque frugem excitans. Magna interim moliebatur opera erudita et utilia, sed nimium minoribus semper intentus, nunquam illa exsequi poterat. Secum rigidus erat, erga alios humanus, comis et obsequiosus. Decessit magno eruditorum moerore 16. Maji 1739. anno aetatis 79. Haec potiora ejusdem opera: *R. P. Joan. Menochii commentarii totius Scripturae* ex optimis quibusque auctoribus collecti¹⁾, Lutetiae Parisiorum 1709. t. 2 in f., de qua praestantissima editio jam egimus t. 1. n. 211. Hic tantum recensebimus dissertationes eruditas, quas Tournemine t. 2. adjecit: 1. de annis patriarcharum cum appendice (2.), utrum sententia superiori dissert. explicata contraria sit patribus, vulgaris autem chronologia in patrum consensu fundata; 3. de primo sacrae et profanae chronologiae vinculo, epocha Sesostris; 4. de nova ratione chronologiae Judicum disponendae; 5. de chronologia regum Juda et regum Israel; 6. de chronologia regum Assyriorum, quorum historia cum historia sacra connexa est; 7. de regibus medorum, quorum mentio in s. Scriptura; 8. animadversiones in P. Possini S. J. diss. de Assuero Estheri et Dario medo Danielis; 9. diss. de Amalecita et macedone, in qua difficillima quaedam Scripturae loca explicantur; 10. de regibus chaldaeis, praesertim de Nabuchodonosore; 11. de Cyro rege persarum; 12. de 70 hebdomadibus Danielis, etiam in editione dogmatum theologicorum Petavii, quam curavit Zacharias. Hae dissertationes prodierant jam in memoriis trivultiensibus; nonnullae exstant etiam in *thesauro theologico* Zachariae. Ceterum plura alia supplementa adjecta sunt editioni venetae commentariorum Me-

¹⁾ Cf. de hac editione *Journal des Savans* 66, 64—72.

nochii, Bassani 1771. t. 3 in f. *Lettre sur la question, si N. S. mangea l'Agneau Pascal la dernière année de sa vie.* Haec epistola [directa est ad Honoratum a s. Maria, qui eam edidit t. 2. op. *Réflexions sur la Critique*, eique ibidem respondet. Negative solvit autor noster quaestionem. *Eclaircissemens sur quelques endroits de l'Histoire des Juifs de M. Prideaux*, doyen de Norwich, in quibus disputat 1. de destructione Ninive et duratione imperii assyriorum; 2. de libris V. T., quos protestantes a canone excludunt, in editione operis Prideaux parisiensi¹⁾ 1726; *Réflexions sur l'athéisme attribué à quelques peuples par les premiers Missionnaires*, qui leur ont annoncé l'Evangile²⁾; de atheismo quoque disputat adversus Bayle et Spinoza in praefatione praemissa operi Fenelonii *Démonstration de l'Existence de Dieu* tirée de la connaissance de la nature et proportionnée à la foible intelligence des plus simples, Parisiis 1713. in 12.; sed duae editiones simul ib. prodierunt, quarum in una tantum ea praefatio reperitur. *Conjectures sur la supposition de quelques ouvrages de s. Cyprien et de la Lettre de Firmilien*³⁾. Tobias a Nativitate b. V. Mariae O. S. Aug.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1727. a. 1. pag. 5—36.

²⁾ In *Mémoires de Trévoux* 1717. p. 36. ss.

³⁾ In *memoriis trivult.* 1734. p. 2246—62. Raymundus Missorius O. Conv. de eodem hoc argumento edidit: *In duas celeberr. ep., quae exstant inter cyprianicas adv. decretum s. Stephani Papae de non iterando haereticorum baptismo, quarum altera est s. Cypriani ad Pompejum n. 74; altera s. Firmiliani ep. ad eundem Cyprianum n. 75. dissertationes criticae*, quibus unam et alteram a donatistis fuisse confictam nunc primum demonstrat, Venetiis 1734., quo in l. ostendit quoque, Eusebii historiam de orientalium et afrorum anabaptismo in falsis esse habendam; concilium plenum, cui haereticorum baptismum ratum fuisse dicit Augustinus, esse arelatense; s. Stephani decretum confictum vel a donatistis adulteratum fuisse, conc. carthaginiense III. ex

germanus collegit *biblia gregoriana* sive commentaria textuum Scripturae s. Gregorii M. ex omnibus ejusdem operibus collecta, Augustae Vindelicorum 1731. in f.

465. Plures s. Scripturae libros commentariis auxit Jacobus Josephus Duguet natus Montbrisonii prope Lugdunum 9. Dec. 1649. Juvenis 18 annorum ingressus est congregationem Oratorii (1667.) et post paucos annos destinatur Trecas ad docendam philosophiam. Sacerdos factus 1677. docendae theologiae scholasticae applicatur Parisiis, dein 1679. theologiae positivae. Qua occasione habuit collationes de s. Scriptura, disciplina et historia ecclesiastica, quibus magnam excitavit admirationem propter eruditionem et ingenii nitorem. Deseruit tamen 1686. Oratorii congregationem, quod nimis propenderet in cartesianam philosophiam et ut videtur jam tunc in jansenianorum sectam. Bruxellam se contulit ad Arnaldum, sed cum urbis illius aer valetudini ipsius esset noxius, Parisios rediit, ubi diu vitam solitariam penes praesidem de Menares degit. Quesnello tam arcta familiaritate jungebatur, ut hic suas reflexiones morales eidem revidendas corrigendasque mitteret; sectae jansenianae ex corde erat addictus, et consiliorum schisma fomentum strenuus fautor¹⁾; propterea saepe domicilium mutare, latere et fugere

numero conciliorum esse removendum, rebaptismi maculam immerito Cypriano inuri etc.; donatistarum errorem accurate exponit atque oppositam Augustini doctrinam. Cf. *acta erud. lips.* 1736. p. 26—30., quae censuram ita absolvunt: »Non possumus, quin prae nobis feramus, auctorem historiae ecclesiasticae esse peritissimum, criticum acutum, sedis romanae studiosissimum, stili perspicui architectum, et in evolvendis animi notionibus felicem ac facilem.« Ceterum plura de Tournemine cf. in *Mémoires de Trévoux* 1739. pag. 1964. ss.; *Biographie univers.* 46; *Kirchenlex.* 11, 101; Feller 3, 340; Backer 3, 1175. ss.

¹⁾ Palam spiritum sectarium professus est in *Lettre à M. de Montpellier* au sujet de ses remontrances au Roi 1724., quae Romae decreto

cogebatur. Decessit in appellatione persistens Parisiis 25. Oct. 1733. a. aetatis 84. Scripsit quamplurima opera, quae laudantur a stili elegantia, splendore, puritate et ingenii sagacitate, sed deest debita accuratio: *Explication sur la Génèse* où selon la méthode des ss. Pères l'on s'attache à découvrir les Mystères de J. Christ et les regles des Moeurs renfermées dans la Lettre même de l'Ecriture, Parisiis 1731. t. 6 in 12., quorum primus agit erudite de opificio sex dierum (1740. in 12.); *Explication du l. de Job*¹⁾, 1732. t. 4 in 12.; *Explication de plusieurs Pseaumes de David*, 1733. t. 4 in 12; *Explication des 25 premiers chapitres d'Isaie*, 1734. t. 3 in 12., quibus d'Asfeld quatuor adjecit tomulos majori ex parte ex Dugueti, schedis, quorum ultimo, explicantur 5 cap. Exodit, prophetiae Habacuc et Jonae, necnon Ecclesiastis c. 12; *Explication des livres des Rois*, 1738—1740. t. 5 in 12., quorum substantia debetur Dugueti, quam fusius dilatavit d'Asfeld; 1769. t. 6 in v. 7 (cum ll. Esdrae et Nehemiae). Hisce in commentariis sensum quidem literalem exponit, et difficultates contra illum explanat, sed praecipue vaticiniorum typorumque eventum demonstrat, harmoniam inter V. et N. T. illustrat atque inde religionis christianae veritatem confirmare nititur, ingenio tamen suo saepe indulget. *L'Explication du Mystère de la Passion de N. S. J. Christ* suivant la Concorde, 1733. t. 9 in 14 v. in 12., qua complectitur quae seorsim de singulis passionis mysteriis antea jam prodierant. *Explication des qualités ou des caractères que s. Paul donne à la charité*, 1727. in 12; dein saepius; optima editio Bruxellis 1735., prohibita

13. Febr. 1725. damnata et a regio consilio 11. Nov. 1724. proscripta fuit. Cf. *Dictionnaire des livres jans.* 2, 431.

¹⁾ De hoc duplici op. cf. *Journal des Sav.* 100, 195—215.

tamen *donec corrigatur* decr. 7. Oct. 1746. *Regles*¹⁾ *pour l'intelligence de l'Ecriture s.*, Parisiis 1716. in 12; *Traité de la Prière publique* cum tr. des dispositions pour offrir les ss. Mystères, 1707. et saepius, 'in forma epistolari²⁾, quod opus tamen, sicut et alia, spiritu quésnelliano inficitur. *Réfutation du Système de M. Nicole touchant la grâce universelle*, 1716. ed. admodum mendosa; iterum prodiit cum aliis opusculis sub inscriptione *Lettre sur la grâce générale*, Ultrajecti 1736; *Dissertation théologique et dogmatique sur les Exorcismes et les autres Cérémonies du Baptême*, quae prodiit simul cum *Traité dogmatique sur l'Eucharistie* Parisiis 1727. in 12; *Principes de la Foi Chrétienne*³⁾ 1736., quod tamen morte praepeditus absolvere non potuit. *Conférences Ecclésiastiques* (67) ou dissertations sur les auteurs, les Conciles et la discipline des premiers siècles de l'Eglise, 1742. t. 2 in 4., 1789. t. 6 in 8. et plura alia ad theologiam moralem vel asceticam spectantia⁴⁾. Multum

¹⁾ Cf. *Mém. de Trév.* 1717. a. 73. p. 1025—51. Hae regulae primum impugnatae fuere a Fourmont (sub nomine Rabbi Israel Ben Abraham) in l. *Monaacha, Ceinture de douleur* ou réfutation du l. intitulé *Regles* etc. 1723.; cf. *Mémoires* 1923. a. 121. p. 2169-90; dein ab anonymo in l. *Réfutation du l. des Regles* etc. Parisiis 1727., cui alius anonymus, (Fourquevaux) opposuit: *Lettre d'un Prieur à un de ses amis au sujet de la nouvelle Réfutation* 1727; verum ille respondit op.: *Traité du sens littéral et du sens mystique des ss. Ecritures* selon la doctrine des Pères, cui Dugueti apologeta occurrit quatuor aliis epistolis 1729. Cf. de refutatione deque priori epistola *Mémoires de Trévoux* 1728. a. 1. p. 5—40.

²⁾ Adversus hunc l. scripsit Franc. Lamy O. S. Ben.: *Réflexions sur le Traité de la Prière publique*: et anonymus *Sentimens critiques d'un Chanoine sur divers Traités de Morale à l'Auteur de la Prière publique* 1710. in 12.

³⁾ Cf. *Journal des Savans* 111, 321—34; 471—86.

⁴⁾ Cf. *Niceron* 5, 458—526; *Biogr. univ.* 12, 180.

laudatur ejus *Institution d'un Prince* ou Traité des qualités, des Vertus et des Devoirs d'un Souverain 1740. in 4. et t 4 in 12. cum auctoris vita scripta a Goujet.

466. Christophorus Berlanga S. J. matritensis natus 31. Martii 1649. edidit *interrogationum et responsionum seu quaestionum in l. Geneseos* juxta methodum magni Alcuini t. 6 in 4. Valentiae 1699—1715; Antonius de Silveyra (Silveyra) O. SS. Trin. Red. Capt., lusitanus, vir boni ingenii et indefessi studii, nisus est antilogias apparentes in s. Scriptura dissolvere in *discordia concordi*, cujus pars 1. complectens ll. Pentateuchi, Josue, Judicum et Ruth prodiit Olisipone occidentali 1738. in 12. Utrum aliae prodierint partes nos latet. Joannes Petrus Artinger psalmos illustravit in *plectro davidico* sive psalmodia practica et explicata, (absque auctoris nomine) Ingolstadii 1726. Fuit Artinger patria ingolstadiensis, piscatoris filius, ex qua humili conditione per praeclara sua merita, quae sibi cum Romae, ubi per plures annos versatus est, tum in Bavaria collegit, ad magnos honorum gradus ascendit. Obiit die 2. Oct. 1729. anno aetatis 61., postquam fuit universitatis ingolstadiensis procancellarius et s. Scripturae professor¹⁾. Evangelia interpretati sunt Carolus Joannes de Lattaignant S. J. († 30. Jan. 1728. a. aetatis 88.) parisiensis²⁾, Dominicus Guillaerts belga, canonicus antverpiensis († 1723.), cujus sunt *annotationes in evangelium secundum Joannem, in sex priora cap. secundum Matthaeum et in tria priora cap. secundum Lucam*³⁾, Gandavi 1724. in 4., et Marcellinus Siuri valen-

¹⁾ Cf. Mederer annal. academiae ingolstad. 3, 160; 170; 177.

²⁾ In op. *L'Esprit des saints Evangiles* ou le véritable dessein que chaque Evangéliste se propose Parisiis 1714. in 12., quod impense commendat *Journal des Savans* 57, 538.

³⁾ De quo ita scribit *Journal des Sav.* 75, 88. „Ouvrage post-67“

tinus, generosa stirpe oriundus, ex praeposito Valentiae in Edetanis episcopus primum auriensis, dein cordubensis, qui utramque Ecclesiam verbo et exemplo mirifice illustravit magnumque sui desiderium omnibus reliquit. Parvulorum doctor, glorioso sane cognomine, appellatus est, quod pastor eximius, in minimis maximus frequentem puerorum coetum christianae sapientiae elementis crebro instituerit. Sacerdotalibus quibus excelluit virtutibus indefessum ss. literarum studium addidit, ex quo tot lumina hausit, quot in lucubrationibus suis plane doctis in communem lectorum utilitatem splendent († 1734.). Praeter eximiam *theologiam de novissimis* Valentiae 1756. (ed. altera), edidit in *sacrosancta quatuor J. Christi evangelia commentarios exegeticos* Cordubae t. 3 in f. 1723., 1725. 1727. Literalem sensum ubique sectatur; opus in tractatus et capita dividit; stilo utitur scholastico, sed nec sicco, nec incompto. In firmandis propriis sensibus iudicii soliditatem conjunctam cum ingenii acumine ostendit, nec tamen aliorum placita eorumque fundamenta dissimulat vel absque congrua praeterit solutione. Sanctorum patrum de verbo Dei scripto intelligentiam diligentissime scrutatur atque complectitur. Criticum perpetuo agit, sed modestum semper ac sobrium et cui minime novitates placeant aut cavillatio-

hume . . . c'est un in quarto de 500 pages, qui rend un témoignage très-avantageux de la suffisance, de l'exactitude et du discernement de son auteur, ce commentaire étant écrit avec beaucoup d'érudition et d'onction tout ensemble, et développant le sens littéral de son texte par des explications claires et solides, la plupart soutenues par des passages choisis de l'Ecriture sainte et des saints Pères. Il a encore cela de singulier, qu'il est enrichi d'un grand nombre de concordances a côté de la plupart des versets du texte sacré, qui donnent des lumières sûres pour expliquer l'écriture sainte par elle-même et des preuves évidentes des recherches laborieuses de l'écrivain. L'ouvrage sera d'une grande utilité pour l'intelligence de l'Evangile: le style en est noble et pur.

nes. Quae veteri hominum fide probata sunt, eo ipso recipienda existimat, quamvis reclament subtiliores quaedam criticorum conjecturae. Cum esset piissimus, quae pietatem generare ac nutrire queunt, libenter sectatur probatque ea esse credibilia, quibus inest pietatis sensus ac devotionis gustus; hinc vel revelationes quasdam privatas non tamen sine selectu in confirmationem suarum sententiarum adducit¹⁾. Ignatius Georgius O. S. Ben. e congr. melitensi, ragusinus, edidit l. inscriptum: *D. Paulus ap. in mari*, quod nunc venetus sinus dicitur, *naufragus* et Melitae dalmatensis insulae post naufragium hospes sive de genuino significato duorum locorum in actibus apostolicis 27, 27. et 28, 1. inspectiones anticriticae, Venetiis 1730. in 4., de quo ita habent *acta erud. lips.* supplementi t. 2. s. 2: „Gratulamur auctori de exantlato tam difficili ac intricato labore venerantes notitiam ejus theologicam, philosophicam, geographicam et graecarum literarum penitiorem peritiam ac cum maxime ingenuam sentiendi confidentiam.“ Sed auctoris sententia pluribus non arrisit, qui eam impugnarunt ut Guiot de Marne, Bonav. Attardi, Rup. a s. Casparo et Joannes Antonius comes Ciantar, qui edidit *de b. Paulo ap. in Melitam siculo-adriatici maris insulam naufragio ejecto dissertationes apologeticas*, Venetiis 1738. in 4. (fr. 6). Sed Stephanus Scingliaga Georgii opinionem vindicavit. *Epistolas apostolicas* explanavit Ludovicus Riclos O. S. Ben.²⁾ e

¹⁾ Cf. Michael a s. Joseph in *bibliogr. critica* 4, 214.

²⁾ De hujus paraphrasi in ep. s. Pauli et in ep. canonicas (Parisiis 1709. et 1718., Metis 1727. t. 4 in 8.) legimus in *Bibl. génér. des écriv. de l'ordre de S. Benoît*, Bouillon 1777. t. 2 p. 474.: „Ouvrage extrêmement goûté . . . le tout avec tant de piété, de justesse, de doctrine, de lumières et d'onction, que l'auteur semble avoir participé à l'esprit des écrivains sacrés; en un mot, les ouvrages de D. Riclos passent pour parfaits en leur genre.“

congregatione ss. Vitonis et Hidulphi († 1738.); Philippus Boucher dedit *Analyse d'épître de s. Paul aux Hebreux; Autorités des conciles, Papes et theologiens* de tous les siècles pour servir des preuves aux principes établis dans la dissertation sur la solidité de la justice chrétienne et sur la nature de la vraie pénitence p. 2 in 1 v. s. l. 1733—34; Joannes Gerardus Kerkherdère n. 1678. in oppido Fauquemont prope Trajectum (Maestricht), vir in antiquitate et studiis criticis versatus, historiographus caesareus († 16. Mart. 1738.), proposuit *systema apocalypticum*, Lovanii 1708. in 12., quod est specimen operis inscripti¹⁾: *De monarchia Romae paganae* secundum concordiam inter ss. prophetas Danielelem et Joannem consequens historia a monarchiae conditoribus usque ad urbis et imperii ruinam; accessit series historiae apocalypticae Lovanii 1727. in 12.; *prodromus danielicus* sive novi conatus historici critici in celeberrimas difficultates historiae V. T., monarchiarum Asiae²⁾ etc., Lovanii 1711.; *de situ paradisi terrestris*, 1731. in 12.; *conatus novus de Cepha reprehenso*, de Cepha ter reprehenso. Contendit autem auctor Cepham a Paulo reprehensum alium esse a s. Petro.

467. Jacobus Maria Ayroli S. J., card. Ptolomaei in cathedra de controversiis successor, edidit *dissertationem biblicam*, in qua Scripturae textus aliquot insigniores adhibitis linguis hebraica, syriaca, chaldaica, arabica, graeca,

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 49, 467.

²⁾ Feller 3, 18: L'érudition est répandue à pleines mains dans ces deux ouvrages; les hypothèses qu'on y propose ont de grandes vraisemblances et jettent beaucoup de jour sur les difficultés historiques, chronologiques et géographiques de l'Écriture sainte. Cf. de auctore ejusque operibus *Biogr. univ.* 68, 493; Neyen, *biogr. luxembourgeoise*, append. p. 41.

latina per dialogismum dilucidantur¹⁾, Romae 1704. in 4.; *liber LXX hebdomadum resignatus* seu Danielis vaticinium celeberrimum ex vulgata editione et hebraico textu enodatum²⁾, Romae 1714. in 4.; 1748. in 8. (cura P. Jos. Volpi); etiam in editione commentariorum Menochii in s. Scripturam veneta 1722. et bassanensi 1771. *Dissertatio chronologica*³⁾ de anno, mense et die mortis D. N. J. Chr., Romae 1718. in f. (pag. 15); Martinus Brictius S. J. pruthenovarmiensis (n. 11. Nov. 1665., † 1727.), reliquit *quaestiones exegeticas* in s. Scripturam V. et N. T. et earum elucidationes collectas ex variis auctoribus in gratiam eorum, quibus deest copia interpretum, Brunsbergae 1727. pp. 2 in f. Joannes Mallemans prius militum dux, uxore defuncta sacerdos et canonicus ad s. Opportunum Parisiis, ubi decessit 1740. annos natus 91, vir singularium opinionum, reliquit plures dissertationes in loca difficiliora s. Scripturae, quae

¹⁾ Hujus epitomen reperies in *Mémoir. de Trév.* 1705. p. 1821. ss.

²⁾ Cf. operis specimen in *Mémoires de Trévoux* 1713. p. 296—310. derivatum ex auctoris dissertatione biblica edita jam Romae 1705; Mich. a s. Joseph *bibliogr. crit.* 2, 554. ss.; *acta erudit. lips.* 1717. pag. 422—28., qui recensionem ita absolvunt: „Ex his omnibus praeclara atque singularis auctoris nostri non tantum in philologicis, sed et chronologicis ac historicis doctrina apparet, quae cujusvis cupiditatem accendit, eandem materiam uberius diductam et ab adversariorum technis liberatam in opere ipsius quadripartito, cui haec reservavit, conspiciendi, quod ut propediem feliciter absolvat, magnoque eruditi et christiani orbis emolumento edat, enixe optamus.“ Cum P. Tournemine ejus sententiam impugnasset, auctor se defendit editis *thesibus contra judaeos de LXX hebdomadis*, Romae 1720. in 4.

³⁾ Hujus synopsis prostat in *Mémoires de Trévoux* 1720. p. 657—668. In his exstat quoque a. 1721. pag. 1369—1387. et in *Journal des Sav.* 1722. p. 559—74. *Explication du premier verset du chap. 12. du premier livre des Rois.*

passim prostant in memoriis trivultiensibus ¹⁾: *Histoire de la Religion depuis le commencement du monde* jusqu'à l'empire de Jovien t. 6 in 12., quod tamen opus parum suis aequalibus arrisit. Emmanuel Villaroel O. S. Ben. († 1731.) pincianus, ss. literarum interpres, edidit *Commentaria literalia in sacras tautologias* cum illustrationibus panegyricis, anagogicis, tropologicis et politicis, Matriti 1703—29. t. 8 in f.; 1740. (fr. 20), concionatoribus destinata, in quibus sensus sub vocibus pleonasmis latentes eruuntur, enucleantur, exornantur. Universo operi praefixus est prologus galeatus pro Scripturae tautologiis, qui est velut argumentum totius operis. Ibi auctor eruditus disserit de Scripturae fecunditate, ad cujus dignitatem pertineat, ut diversis hominum intellectibus conveniat et unusquisque miretur, se in ss. literis posse invenire veritatem, quam mente concepit: ex quo fiat, ut omnis veritas, quae salva literae circumstantia potest divinae Scripturae aptari, sit ejus sensus, sicut censuit jam s. Augustinus ²⁾. Aliud ejusdem auctoris opus eruditum est:

¹⁾ Ita a. 1707. a. 123. p. 1635—54: *Lettre à Mr. le Comte de Noirval où est donnée l'évidente intelligence du second verset du sixième Chapitre de la Génèse* et où le véritable Système du Paradis terrestre est établie contre le sentiment de Calvin, de Scaliger, et autres Modernes. Scripsit quoque *Pensées sur le sens littéral* des dix-huit premier versets de l'Evangile de s. Jean 1718., quem l. vocavit *l'Histoire de l'éternité*.

²⁾ Cf. plura apud Mich. a s. Joseph 2, 219. ss.; *Biogr. univ.* 85, 385. Quam diffuse auctor de singularibus disputet textibus, inde liquet, quod tomo primo de hisce versiculis agat Gen. 1, 2.: *Terra erat inanis et vacua*; 1, 26.: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*; 2, 2.: *Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat*; 2, 7.: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terrae*; 2, 17.: *Morte morieris*; 3, 16.: *Sub viri potestate eris*, quibus paraphrasi literalis elucidatis subjicit plurima testimonia ex auctoribus sacris et profanis deprompta.

Ephemerides sacrae et profanae, thesaurus temporum in quatuor tempora ib., cujus pars hyemalis tres priores anni menses complectens prodiit Matrity 1730. in f.; pars verna (posthuma et absoluta a Perez) 1738. Josephus Ludovicus Busserus O. Carm., in quo dictus est Josephus Angelus a Nativitate V. (n. 1659; † 14. Sept. 1724.) mediolanensis, philosophiae ac theologiae lector in coenobiis bononiensi, tridentino et placentino, auctor est operis inscripti *Lector biblicus* sive bibliae s. antilogiae ad concordiam redactae juxta mentem doctoris angelici, Cremonae 1725. in f. Tomus alter lucem non aspexit. Hujus sodalis Vincentius a s. Dominico plurium editor († 1738.) edidisse legitur *explicationem antilogiarum* tum V. tum N. T., necnon *commentaria literaria de rebus ex N. T. variisque ex auctoribus desumpta*.

IV. Patrologia.

468. Hac quoque epocha viros reperimus, qui de patrum operibus bene meruerunt, non quidem multos, sed quod praeferendum est, summos. Horum plerique sunt galli. Ex *italis* occurrit Joannes Salinas, neapolitanus, canonicus regularis lateranensis et s. theologiae lector, qui edidit *ss. Prosperi aquitani et Honorati massiliensis opera* (aliquot) notis observationibusque illustrata, Romae 1732. in 8; *Vincentii lirinensis et Hilarii arelatensis opera* notis et observationibus illustrata, ib. 1731. in 8. Addere cogitabat tertium volumen, in quo peculiari dissertatione ostendere sibi proposuit Vincentium, Hilarium et Honoratum re vera ab orthodoxis doctoribus de gratia non dissentire, una cum observationibus, quas studiose collegerat, de lirinensi coenobio. Sed mors doctas ejus meditationes interceptisse videtur. *S. Aurelii Augustini*

*vita auctore Possidio*¹⁾, ib. 1731.; Augustae Vindelicorum 1768. Scripsit quoque *Possidii vitam*, Romae 1731. in 8. Ex *germanis*²⁾ mentione dignissimus est Bernardus Pez³⁾ O. S. Ben., cui patria fuit Isidis pons (Ipsium, Ibs) inferioris Austriae oppidum a. 1683. Jam in tenera aetate vim ingenii magnam singularemque virtutis indolem prae se tulit. Puerilibus ludis abstinuit, soli jam tum libri ei in deliciis fuere. Quod vel ex eo patet, quia illam quoque pecuniam, quam ad relaxandum animum a parentibus acceperat, in libros erogare solebat. Ubi decimum sextum annum vix attigit, monasterium mellicense adiit, ut in s. Benedicti familiam reciperetur. In tirocinio multas expertus est adversitates adeo, ut etiam de ejus deliberatum dimissione neque diutius quam dum illi capilli crescerent, facultas in monasterio permanendi datum fuerit. Verum novitiorum moderator ejus suscipiens patrociniū rem eo perduxit, ut amplius in tirocinio persistere illi liceret. Quo exacto cum saniorum judicio majorem constanter de se, quam vulgo fieri assolet, expectationem

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1734. p. 18—20; de priori op. ib. 502—7. Angelus Maria Ricci, in florentino lyceo professor graecarum literarum hoc eodem tempore *Andreae cretensis in natalem diem ss. Dominae nostrae orationem* primum e laurentiana bibliotheca medicea eruit, Florentiae 1732. in 4. et Joannes Bapt. Caraccioli in pisano lycao philosophiae professor *s. patris nostri Gregorii ep. Nyssae epistolas septem* primo vertit et edidit et commentariis nonnullisque animadversionibus adjectis illustravit, Florentiae 1731. in f., de quibus cf. *acta erud. lips.* 1739. p. 337—9.

²⁾ Philippus a s. Jacobo Pütner O. Schol. piar. bohemus (n. 1656., † 1729.) in utilitatem concionatorum ss. patrum bibliothecam maximam lugdunensem 27 vol. comprehensam in epitomen redegit ordine alphabetico illustriores sententias et selectiora dicta exhibens, Augustae Vindelicorum et Graecii 1719. t. 2 in f.

³⁾ De ejusdem fratre pariter eruditissimo agemus in seq. fasciculo. Obiit enim a. 1762.

concitasset, morumque puritas et vitae innocentia, egregiae animi dotes, qualis in adulta aetate futurus esset, satis portendissent, ad votorum nuncupationem a. 1700. admissus fuit. Cursu philosophico feliciter et strenue confecto grammaticae docendae a. 1703. admovetur. Quidquid vero temporis superfuit, studiis elegantioribus legendisque optimis scriptoribus qua latinis, qua graecis impendit. Humaniorum igitur literarum notitia sibi comparata Viennam a. 1704. mittitur theologiae operam daturus. Tanta vero ibidem sedulitate huic scientiae addiscendae incubuit, ut cum aliis de palma decertans laurea donaretur. Post suum in monasterium reditum ad critices studia, ad quae nativa quadam propensione ferebatur, animum applicare constituit. Exinde bibliothecam benedictinam scribendam suscepit. Verum cum aliquot annis in ea adornanda versaretur, quotidieque clarius perspiceret necessitatem lustrandi remotorum monasteriorum bibliothecas, de iis invisendis cogitavit. Primum periculum fecit vindobonensium aliorumque vicinorum monasteriorum codices inspiciendo (1715.). Fructum studiorum suorum exhibuit in *Bibliotheca benedictino-mauriana* seu de ortu, vitis et scriptis patrum benedictinorum e celeberrima congregatione s. Mauri ll. 2, quibus adjecit etiam anonymum *de scriptoribus ecclesiasticis* ex mss. bibliothecae mellicensis¹⁾, Augustae Vindelicorum et Graecii 1716. Denuo de itinere longiori serio cogitare coepit, quod aggressus est cum fratre suo Hieronymo 3. Maji 1717. Bavariam et Sueviam petens. Hujus itineris literarii, in quo ultra 8000 codd. et monumenta mss. exoussit, descriptio habetur p. 1. anecdotorum, atque a Kropfio relata fuit in *bibliothecam benedictino-mellicensem*; fructus vero prostant in *thesauro anecdotorum novissimo* seu veterum monumen-

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1717. p. 119. ss.

torum praecipue ecclesiasticorum ex germanicis potissimum bibliothecis adornata collectione recentissima, Augustae Vind. et Graecii 1721. t. 3 in f.; t. 4. ib. 1723., t. 5. ib. 1728. t. 6., qui est *codex diplomatico-historico-epistolaris*. Quilibet priorum tomorum in tres veluti partes est divisus: in 1. censentur divinarum literarum interpretes; in 2. theologi, patres, philosophi, ascetae; in 3. chronica, codices diplomatici, monasteriorum historiae, sanctorum vitae, itineraria, alia monumenta historica; omnia vero illustrantur praefationibus et observationibus praeviis¹⁾. Magnum sibi nomen hoc thesauro penes eruditos omnes, etiam protestantes, praesertim per Germaniam peperit²⁾. Alius interea indefessi ejusdem studii fructus prodiit inscriptus *Bibliotheca ascetica antiquo-nova*,

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1722. p. 1. ss.

²⁾ Ziegelbauer *hist. rei lit.* p. 2. c. 5. sect. 3. insignia elogiam adducit Christiani Gottlieb Buderii in *diss. epistolari de bibl. diplom.* p. 23. ss.; eruditorum lips. l. c.; Buddei, Fabricii, qui eum novum Germaniae Mabillonium appellat, et etiam epistolam Dominici Passionei encomiis refertam ad auctorem recitat. Thesauri conspectum cf. ib. p. 4. c. 6. s. 5. pag. 695. ss.; potiora scripta, quae in eo reperiuntur, sunt: Notkeri Balbuli († 1412.) *de interpretibus divinarum Scripturarum*; Angelomi luxoviensis monachi (fl. c. 1435.) *commentarius in Genesim*; anonymi *glossarium latino-theodiscum in biblia sacra*; Engelberti ab. admotensis *l. de causis longaevitatis hominum ante diluvium et l. de gratiis et virtutibus b. Mariae*; Paschasii Radberti *de fide, spe et caritate* ll. 3; Gerberti (postea Silvestri II.) *libellus de corpore et sanguine Domini*; Gerhohi praepositi reicherspergensis O. S. Aug. (sec. XII.) *l. de gloria et honore Filii hominis*; *l. adv. haereses sui temporis*; *commentarii in psalmos et cantica ferialia*; Alani Magni O. Cist. ll. 5 *de arte catholicae fidei ex rationibus demonstrata*; *codex diplomaticus ratisbonensis*; Honorii augustodunensis (sex. XII.) *Hexameron, in psalmos selectos, sacramentarium*; *l. de corpore et sanguine Domini* cum aliis novem opusculis; Galtheri *l. de Trinitate*, Hervaei monachi dolensis *commentariorum in Isaiam* ll. 8; Irimberti abbatis *commentarii in ll. Judicum et Ruth*, Walafridi Strabonis *expositio*

hoc est collectio veterum quorundam opusculorum asceticorum, quae hucusque in variis mss. codd. et bibliothecis delituerunt, Ratisbonae 1723—40. t. 12 in 8. Initio cujusque tomuli de vita, aetate, rebus gestis auctorum paucis agit¹⁾. Comiti de Sinzendorff, cancellario supremo Caroli VI., auctor fuit, ut de instituenda literarum academia Viennae ad promovendum studiorum in Austria fervorem alacritatemque cogitaret. Qua de re etsi diu multumque deliberatum, actum consultumque est, ad exitum tamen multum remoris difficultatibusque obstantibus ea perducere non potuit. Ipso agente instructum fuit monasterium mellicense bibliotheca insigni, excitata studendi alacritas, promota sunt literarum studia. Haud raro sacrum quoque conscendit suggestum, mira perspicuitate summoque ardore ad populum dixit. Summa ejus eruditio majorem nacta est splendorem singulari qua praeditus erat humilitate et modestia. Nihil illo fuit promptius in ope aliis ferenda, adeo ut aliis magis quam sibi vivere videretur. Nimiis laboribus ante tempus confectus incidit morbum lethalem, quo oppressus die ipso s. Ruperti festo, pro cuius aetate et gloria strenue decertaverat, 27. Martii 1735. animam Deo reddidit annos tantum 53 natus²⁾. Ex ejusdem operibus, quae partim jam indicavimus, praetermissis iis, quae minus ad nos spectant, mentione sunt adhuc digna: *Ven. Gode-*

in priores 20 psalmos; vitae plurium sanctorum mediæ aevi et historiae monasteriorum etc.

¹⁾ Hujus bibliothecae conspectum exhibent Ziegelbauer p. 4. c. 1. sect. 2. p. 97. s. et *acta erud. lips.* 1723. p. 518. s.; 1724. p. 323. s.; 483. ss.; 1726. p. 262. s.; 319. s.; 1727, 84. s.

²⁾ Plura de ejus vita atque operibus cf. apud Kropffium in *biblioth. mellic.* pag. 546—608; unde sua hausit Ziegelbauer l. c. p. 3. c. 4. §. 35; *Biogr. univ.* 33, 559; Wurzbach, *biogr. Lexikon des Kaiserth. Oesterreich* 22, 145—49., qui et alios fontes indicat.

fridi sec. XII. abbatis admontensis O. S. Ben. in Styria homiliae in dominicas et festa totius anni, Augustae Vind. 1725. t. 2 in f.; *epistola ad cl. P. Marcum Hansizium S. J.* aliosque in Germania, Gallia et Italia viros, Viennae 1731. in 4., in qua vetustissima acta s. Trutperti M. in Brisgovia auctore Erganhaldio circa a. 700. ab. sanct-Trutpertino nunc primum publici juris facit, et illorum super eorundem sinceritate et authentia sententiam rogat, simulque diluit quae eruditissimi homines contra receptam apud salzburgenses de s. Ruperti aetate traditionem scripserunt ¹⁾. Reliquit plura opera mss. vel inchoata, collegerat enim ingentem notitiarum et monumentorum thesaurum. Hinc vere pro Germania fuit (sed fere unicus), quod pro Gallia D'Achery, Mabillon, Martene etc. Minus tamen criticum et prudentem se probavit in edendis duobus opusculis, scil. *vita et revelationes v. V. Agnetis Plaubecquin* una cum *Pothonis l. de miraculis s. Dei Genitricis Mariae*, Viennae 1731. in 8; liber uterque censura confixus ac suppressus fuit, ne laicis offendiculo esse possit.

469. E *gallis* primus, qui commendari meretur, est Petrus Coustantius Compendii apud Valesios 30. Apr. 1654. natus. A prima pueritia inter condiscipulos suos studendi diligentia excelluit. Annos natus decem et septem in remensi s. Remigii monasterio s. Benedicti amplexus est regulam. In novitiatu insignis pietatis specimina dedit, adeo ut ceteris tironibus exemplaris instar praeluceret. Emissa professione (17. Jun. 1672.) philosophiae operam dedit sub Francisco Lamy (n. 379.). Scholasticis studiis cum laude defunctus se totum veterum scriptorum ac patrum libris involvit, ac licet juvenis adhibitus jam fuit a sodalibus edito-

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1731. p. 242—45.

ribus operum s. Augustini, qui eos juvaret. Cum Edm. Martene et Rob. Morel composuit indicem rerum t. 4. et menda typographica t. 5. ipse emendavit, magnamque in omnibus prodeus judicii sagacitatem, operam quoque suam conferre jussus est ad discernenda s. Augustini scripta genuina a spuriis¹⁾. Quo in studio difficili adeo meruit superiorum approbationem, ut sollicitante Mabillonio ei committerent (1687.) difficilem admodum operum s. Hilarii pictaviensis editionem, cui plures annos impendit. Prodierunt s. *Hilarii Pictavorum ep. opera* ad mss. codd. gallicos, romanos, belgicos, necnon ad veteres editiones castigata, aliquot aucta opusculis, praevis in locis difficiles disputationibus, praefationibus, admonitionibus, notis, nova s. confessoris vita et copiosissimis Scripturarum, rerum, glossarum indicibus locupletata et illustrata, Parisiis 1693. in f. In hac editione prorsus egregia effecit, ut Hilarius non modo purior et emendatior prodiret tandem, sed et intelligeretur facilius et legeretur commodius. Momenta quaedam celebriora aut difficiliora in prolegomenis exquisita diligentia elaboratis curatius expedita sunt, ut ipsius scripta non prius offerrentur, quam praecipuae suspicionum nebulae prorsus fuissent dissipatae. Praemissae sunt singulis operibus admonitiones aut praefationes, in quibus quidquid ad operis occasionem, tempus, scopum, veritatem et id genus alia spectant, explicatur. Verbo praestitit doctissimus editor quidquid vel morosus censor in operum editione desiderare possit²⁾. Recusa

¹⁾ Sagacissimo ipsius iudicio debentur censura et indices opusculorum suppositiorum s. Augustini, quae habentur in appendice t. 6., et appendix t. 5. complectens sermones suppositios in quatuor classes digestos, quibus inserti sunt sermones Caesarii episcopi arelatensis, ad quos appendices tam diligenter edendos herculeus requirebatur labor miraque patientia.

²⁾ Cf. de hac editione Schoenemann *bibliotheca historico-*

fuit haec editio aucta aliquot scriptis antea ineditis et lectionibus variantibus Veronae 1730. t. 2 in f. cura cl. Scipionis Maffei. Hoc opere perfecto aliud ei imposuerunt superiores longe difficilus majorisque utilitatis, editionem scil. epistolarum omnium pontificum romanorum usque ad Innocentium III. Prodiit t. 1. hac inscriptione: *Epistolae RR. PP. et eae, quae ad eos scriptae sunt, a s. Clemente I. usque ad Innocentium III.* quotquot reperiri potuerunt seu novae sive diversis in locis sparsim editae adjunctis fragmentis, spuriiis segregatis, in unum secundum ordinem temporum collectae, ad veterum codd. fidem recognitae et emendatae, praevis admonitionibus, ubi opus fuerit, notis criticis ac dissertationibus, quae historiam, dogmata, disciplinam explicant, illustratae. T. 1. ab a. 67. ad a. 440. In prolixa eruditaque praefatione ex antiquitatis monumentis romanae sedis primatum comprobatur, deinde varias antiquas canonum et decretalium collectiones recenset, qua occasione Quesnelli opiniones refellit, demum crisi subjicit priores decretalium editiones. Genuinas rom. pontificum epistolas doctis annotationibus illustrat, in earum occasionem, tempus, argumentum inquit; omnes epistolas deperditas sagaciter determinare nititur, spurias sollicite indicat¹⁾. Dolendum quod opus tanti meriti tantaeque utilitatis non potuerit absolvere. Fere parata editioni erant volumina 2. et 3. cum vitam morte commutavit 10. Oct. 1721. Prodiit volumen primum iterum Goettingae 1796. ed. Schoenemann; editionem continuare aggressus est Andreas Thiel, cujus sollicitudini et diligentiae debemus *epistolas a*

literaria patrum latinorum sub Hilario; *acta erud. lips.* suppl. 3, 49—55.

¹⁾ Cf. de hac editione *Mémoires de Trévoux* 1722. a. 92. pag. 1541—1563; et a. 103. p. 1679—1700; *Journ. des Sav.* 71, 21—30. et 166—176.

s. Hilaro usque ad s. Hormisdam a. 461—523., Brun-bergae 1868. in 8. Utinam haec egregia editio ad finem felicem perduceretur. De controversia Coustantii cum Barth. Germonio S. J. de veterum codicum genuinitate supra egimus pag. 810. annot. Fuit Coustantius vir vere religiosus solidaeque pietatis. Honores et dignitates vel minores sui ordinis sincera humilitate fugiebat sibi que invito impositas quam primum poterat abjicere moliebatur; solitudinis laborisque amans salutationes et recreationes declinabat, et licet quadraginta fere annos Parisiis degeret, nunquam pedem e cella movit, ut ea, quae in urbe visenda sunt, aspiceret: semel tantum quotannis excursionem quatuor vel quinque dierum sibi indulisit, sed pedes, memor paupertatis. Hiemis tempore, etiamsi dirum vigeret frigus, camino abstinuit. Morbis saepe afflictabatur; eos tamen quamdiu poterat celare nitebatur, ita et ultimum cui succubuit, per mensem, quin eum aperiret, patienter tolerabat, in eoque magna animi resignatione totum se aliorum arbitrio permittebat¹⁾.

470. Ad edenda opera s. Basilii se accinxit Julianus Garnier O. S. Ben. congr. s. Mauri (alius a Joanne Garnier S. J., de quo egimus supra pag. 447.). Natus est in oppido Connerai circa a. 1670. ordinemque ingressus 1689.

¹⁾ Vitam ipsius gallice scripsit Martene, quam vertit latine Car. Clemencet. Cf. praeterea Tassin *Gelehrten-gesch. der Congregation von St. Maur* ed. germ. Frankfurt und Leipzig 1774. t. 2. p. 30—48; Mopinot *Journal des Savans* 1722, 227—233; *Bibliothèque général des Ecrivains de l'Ordre de s. Benoît* 3, 537. ss. *Biogr. univ.* 10, 271. Ferunt Tillemontii scripta post ejus mortem a Domino Naino in monasterium s. Germanii a Pratis perlata fuisse adjectis precibus, ut R. P. praepositus generalis P. Constantium ea prosequi juberet. Qui manuscriptis per aliquot dies excussis, ea tanta tamque recondita eruditione referta esse perspexit, ut qua erat modestia, iis prosequendis calammum addicere recusaverit.

Mabillonius eum socium studiorum suorum habere voluit, quare adscitus fuit Parisios 1699. Superiorum jussu totum se impendit edendis s. Basilii operibus. Prodierunt ad antiquiores editiones castigata, multis aucta, nova interpretatione, criticis praefationibus, notis, variis lectionibus illustrata, nova s. doctoris vita et copiosissimis indicibus locupletata, Parisiis 1721. t. 1; 1722. t. 2. Jam tertium tomum parabat, qui complecti debebat epistolas s. doctoris, earumque dimidiam partem verterat, cum mente alienatus fuit. Decessit 3. Junii 1725. Vir erat eruditissimus, graece calentissimus, admodum amabilis et in conversatione comis. Editio ipsius inter praestantiores, quae cura sodalium suorum prodierunt, censetur¹⁾: nonnulli tamen eum reprehendunt, quod nimium fiderit argumento satis ancipiti et incerto ex 'stili diversitate petito, atque propterea nimis facile quaedam s. Basilio abjudicaverit opera ab aliis alioquin huic doctori tributa. Maranus opus coeptum absolvit, addens vitam s. Basilii ex ipsius operibus haustam, annotationes in priores duos tomos etc., Parisiis 1730. in f. Lucas Urbanus Mangeant pius et doctus presbyter pariensiensis (n. 1656., † 1727.), edidit *opera Fulgentii ruspensis*, Parisiis 1684. in 4. et *opera s. Prosperi aquitani*, adjecta vita s. Prosperi ex ejusdem operibus aliisque scriptorum ecclesiasticorum libris concinnata²⁾, Parisiis 1711. in f., Venetiis 1744. t. 2 in 4; 1782. (cum *homiliis Asterii amaseni*); in qua editione praestantissima socium

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1722. p. 465. ss.; 1731. p. 491—94; 537; Fabricius *bibl. graec.* t. IX.; *Journ. des Sav.* 70, 683. ss. Plura de ipso auctore cf. apud Tassin l. c. 115—119.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 52, 284. ss. Edidit versionem quoque s. Scripturae gallicam Sacii (de quo cf. n. 330.) cum textu latino et annotationibus gallicis, Parisiis 1696—1702. t. 16 in 12. Sed Le Long hujus editionis auctorem vocat Manjean.

ipsi addit Schoenemann Joannem Baptistam le Brun Desmarettes dictus, rotomagensis, in Portu regio (Port-Royal-des-Champs) institutus, sectae jansenianae addictus, qua de causa per quinque annos in carcere fuit detentus. Acolythi tantum ordine erat initiatus († 19. Mart. 1731.). Huic insuper debemus bonam editionem *operum s. Paulini nolani*¹⁾, Parisiis 1685. t. 2 in 4; quam iterum Muratori fecit imprimere adjectis tribus carminibus, quae ipse primum reppererat, et doctissimis annotationibus, Veronae 1736. in f. Debemus ei etiam *operum Lactantii* editionem diligenter ad codices mss. collatorum, quae annotationibus illustravit. Ultimam manum apposuit Lenglet du Fresnoy, cujus cura prodierunt Parisiis 1748. t. 2 in 4. Sub nomine de Moleon edidit *Voyages liturgiques de France* ou recherches en diverses villes du Royaume contenant plusieurs particularités touchant les Rits et les usages des Eglises avec des découvertes sur l'antiquité ecclésiastique et payenne, ib. 1718. in 8. (fr. 25), in quo singularia quaedam de variis ritibus reperiuntur²⁾. Una cum Tournieux composuit opus inscriptum: *Concordia ll. Regum et Paralipomenon complectens historiam regum Israel et Juda* ib. 1691. (absque auctorum nomine). Stephanus Chamillart S. J. Bituricis n. 1656. († 1730.), vir apostolicus et sagax antiquitatis investigator, illustravit interpretatione et notis *Aurelii Prudentii Clementis opera* ad usum serenissimi Delphini, Parisiis 1687. in 4. editio rara, docta et correcta; interpretatio minus placet. Scripsit quam plurimas eruditas dissertationes de antiquis numismatibus, quae fere omnes prodierunt in memoriis trivultiensibus; ali-

1) Cf. *acta eruditorum lips.* a. 1685. p. 482; de ipso auctore *Biogr. univ.* 23, 502.

2) Cf. *Mémoires de Trévoux* 1719. a. 22. pag. 423—456; *acta erud. lips.* 1719. p. 397—402; *Journal des Sav.* 66, 22—31.

quot (18) collectim prodierunt Parisiis 1711. in 4. inscriptae: *Dissertations sur plusieurs médailles et pierres gravées* de son cabinet et autres Monumens d'Antiquité¹⁾. De Origene meruit Carolus de la Rue O. S. Ben. e congregatione s. Mauri, corbiensis, (n. 12. Jul. 1684., secundum alios 4. Aug. 1685.). Vota in ordine s. Benedicti emisit 21. Nov. 1703. Cum ingenio excelleret, celeberrimus Montfaucon eum sibi socium studiorum selegit. Sub tanto duce adeo profecit, ut idoneus censeretur et esset, qui difficillimam operum Origenis editionem aggrediretur. Prodiit tomus primus Clementi XII. dedicatus hac inscriptione: *Οριγενους τα ευρισκομενα παντα. Origenis opera omnia*, quae graece vel latine tantum exstant et ejus nomine circumferuntur et ex variis editionibus et codd. manu exaratis, gallicanis, italicis, germanicis et anglicis collecta, recensita, latine versa, atque annotationibus illustrata cum copiosis indicibus, vita auctoris et multis dissertationibus²⁾, Parisiis 1733. in f.; t. 2. ib. 1733. Dum cogitaret de 3. edendo, paralysi correptus, inter paucos dies exstinctus est 5. Oct. 1739. Hunc tomum edidit 1740. Vincentius de la Rue, fratris filius, ejusdem congregationis († 1762., de quo infra), qui et tomum 4., cui Carolus primam manum adhibuit, absolvit ediditque 1759.

471. Sed omnium editorum laboriosissimus fuit Edmundus Martene O. S. Ben. e congregatione s. Mauri (n. 22. Dec. 1654.), cui editis votis se dicavit 8. Sept. 1672. Dum adhuc studiis operam daret, magna sedulitate veteres auctores asceticos evolvit, ut inde omnia apud instar colligeret, quibus

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 25, 760.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1740. a. 112. p. 2339—2353. In articulo subjecto (113. p. 2353—63.) explicatio duorum textuum Origenis refellitur novaque ei substituitur; *Journal des Savans* 102, 34—44; 253—61; *acta erud. lips.* 1738. p. 289—96.

regula s. patriarchae Benedicti illustrari posset. Hunc primum fructum diligentiae suae edidit inscriptum: *Commentarius in regulam s. P. Benedicti literalis, moralis, historicus* ex variis antiquorum scriptorum commentationibus, actis sanctorum, monasteriorum ritibus aliisque monumentis cum editis cum mss. concinnatus, Parisiis 1690. in 4; 1695. Hujus velut appendix sunt *de antiquis monachorum ritibus ll. 5* collecti ex variis ordinariis, consuetudinariis ritualibusque mss., ex antiquis monachorum regulis, ex diversis SS. actis, monasteriorum chronicis et historiis aliisque probatis auctoribus permultis¹⁾, Lugduni 1690. in 4. Multum eum juvarunt in suis studiis consilio et opera Dacherius et Mabillon, neque indignum se praestitit discipulum, ut innumera opera, quae temporum cursu composuit vel saltem e tenebris eruit, testantur. Potiora sunt: *De antiquis Ecclesiae ritibus ll. 4* collecti ex variarum insigniorum ecclesiarum ll. pontificalibus, sacramentariis, missalibus, breviariis, ritualibus seu manualibus, ordinariis seu consuetudinariis cum mss. tum editis, ex diversis conciliorum decretis, episcoporum statutis aliisque auctoribus probatis permultis²⁾, Rotomagi 1700. t. 2 in 4.; quibus continetur tantum l. primus comprehendens ritus antiquos sacramentorum. Neque tamen nudam sacramentalium caeremoniarum descriptionem sistit auctor, sed complura etiam antiquae disciplinae ecclesiasticae monumenta ac praecipua fidei dogmata de materia praesertim et forma et ministris sacramentorum pertractat; adeo ut non solis sacrorum rituum studiosis lectoribus utiles esse isti libri, sed etiam veteris disciplinae sectatores multa inde testimonia formandis in melius clericorum moribus apta haurire, ipsique theologi enodandis

1) Cf. *Acta erud. lips.* suppl. 2, 67—73.

2) Cf. *Journ. des Sav.* 28, 562—566; 30, 574—589.

illustrandisque de re sacramentaria quaestionibus non parum lucis accipere possint. Tomus 2. prodiit 1702. in 4. et complectitur l. 2. et 3., in quibus ritus ad sacras benedictiones atque ad disciplinam ecclesiasticam spectantes commentariis illustrantur. Liber 4. prodiit inscriptus tractatus *de antiqua Ecclesiae disciplina* in divinis celebrandis officiis varios diversarum ecclesiarum ritus et usus exhibens Italiae, Germaniae, Hispaniae, Angliae, sed maxime Galliae, collectos ex variis insigniorum ecclesiarum ll. pontificalibus, sacramentariis, missalibus¹⁾ etc., Lugduni 1706. in 4; Antverpiae (Mediolani) 1736—38. t. 4 in f. (quae editio ultra tertiam partem aucta complectitur etiam libros de antiquis monachorum ritibus), Venetiis 1763—64. t. 4 in f. editio mendis deturpata. *Veterum scriptorum et monumentorum moralium, historico-rum, dogmaticorum ad res ecclesiasticas, monasticas et politicas illustrandas collectio nova*, Rotomagi 1700. in 4., quae est continuatio spicilegii dacheriani (cf. n. 334.), quocirca etiam iisdem typis eademque forma est impressa. Exhibet in ea s. *Orientii commonitorium* dudum ab eruditis expetitum²⁾. Ad promovendam Galliae christianae editionem, in qua Sanmarthanus desudabat, jussus est Martene peragere omnes Galliae dioeceses atque earundem lustrare archivia. Ad tantum opus strenuum sollertemque socium sibi delegit Ursinum Durandum, quocum sexennio totas pene Gallias scrutatus est, ecclesiasque cathedrales circiter centum, abbatias minimum octingentas adivit et excussis summo studio tabulariis repertisque supra bis mille documentis non modo effecit, ut e Roberti et Sanmarthanorum Gallia christiana innumeri

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 34, 49—55; *acta erud. lips.* 1739. pag. 433—8.

²⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1701. pag. 133; *Journal des Savans* 23, 787—795.

fere errores tollerentur et saltem trecenti episcopi illis minus noti e tenebris in lucem protraherentur, verum etiam ingentes antiquitatis thesauros collegit, quibus quinque replevit tomos, quos edidit inscriptos: *Thesaurus novus anecdotorum*¹⁾, Lutetiae Parisiorum 1717. in f. (fr. 85). Primus t. complectitur regum ac principum aliorumque virorum illustrium epistolas et diplomata bene multa. Tomo secundo continentur Urbani IV. ep. 64, Clementis IV. ep. 711, Joannis XXII. processus varii in Ludovicum bavarum et ejus asseclas; Innocentii VI. registrum epistolarum a. 1361. aliaque plura de schismate pontificum avenionensium monumenta; t. 3. complectitur chronica varia aliaque cum ecclesiastica tum civilia omnium pene nationum monumenta historica; t. 4. exhibentur varia concilia, episcoporum statuta synodalia, illustrium monasteriorum ac congregationum edita praesertim in capitulis generalibus decreta; t. 5. complectitur ss. patrum aliorumque auctorum ecclesiasticorum omnium fere seculorum a IV. ad XIV. opuscula. Ne vero quid in collectione hac elegantissima desideretur, non tomis modo, verum et scriptis quovis t. contentis praemissa sunt, quae vel ad auctorem resque ab illo pertractatas vel codicum antiquitatem spectant: praeterea indices singulis tomis adjecti sunt locupletissimi et quinto accessit index onomasticus vocum barbararum et exoticarum in toto opere obviarum, qui, dum breviter illae explicantur, glossarii utique vicem obtinet. Ceteros peregrinationis fructus congesserunt in opus inscriptum: *Voyage littéraire de deux Religieux Bénédictins de la congr. de s. Maur*, où l'on trouvera 1. quantité de pièces, d'inscriptions et d'épi-

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1718, 481—487; *Mémoires de Trév.* 1718. a. 65. p. 1047—79; 1722. a. 7. p. 143—179; a. 37. p. 673—708 *Bibliothèque ancienne et moderne* 15, 237—330; *Journ. des Savans* 63, 126—137; 243—261; 363 - 376.

taphes servant à éclaircir l'Histoire, les Généalogies des anciennes familles; 2. plusieurs usages des Eglises cathédrales et des monastères touchant la discipline et l'Histoire des Eglises des Gaules; 3. les fondations des monastères et une infinité de recherches curieuses et intéressantes, qu'ils ont faites dans près de cent Evechés et huit cent abbayes, qu'ils ont parcouru¹⁾, ib. 1717. t. 2 in 4. (fr. 40). Novum aggressus est Martene cum Durando iter literarium in Germaniam ad colligenda monumenta spectantia ad scriptores rerum gallicarum', quod diligenter descripserunt in l.: *Voyage littéraire* de deux Religieux Bénédictins de la congr. de S. Maur, où l'on trouvera 1. plusieurs pièces, inscriptions, épitaphes servant à éclaircir l'Histoire et les généalogies des anciennes familles; 2. plusieurs usages des Eglises cathédrales et des monastères touchant la discipline et l'Histoire des Gaules; 3. la fondation de beaucoup de monastères²⁾ etc., Parisiis 1724. in 4. (fr. 12). Fructum vero literarium hujus itineris exhibuerunt in *veterum scriptorum et monumentorum historicorum, dogmaticorum et moralium amplissima collectione*³⁾, Parisiis 1724—33. t. 9 in f., quae licet care vendatur (fr. 225), non tanti aestimatur, quod monumenta minus apte sint digesta. T. 1. complectitur regum ac principum aliorumque virorum illustrium epistolas et diplomata bene multa (ultra 1300); t. 2. continet vetera monumenta imperialis monasterii stabulensis, Wilibaldi ab. stabulensis et corbejensis in Saxonia ep. (ultra 400), Alexandri III. registrum ep. (495) pro remensi provincia, ep. variorum ad s. Hildegardem cum

¹⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 63, 64—75.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 76, 3—10.

³⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 75, 459—467; 76, 99—108; 243—251; 89, 520—30; 99, 147—57; 291—99; 103, 54—64; 230—41; 464—71; 104, 50—60; *acta erud. lips.* 1725. p. 145—150.

responsis ad eosdem; Friderici II. imp. ep. variae cum sum-
mariis privilegiorum ecclesiae romanae et quibusdam aliorum
ep.; in t. 3. exstant Ambrosii O. Camald. praepositi gene-
ralis epist. ll. 20 etc.; t. 4. complectitur plures scriptores
historicos de rebus praesertim germanicis; t. 5. historicos de
rebus praesertim gallicis, anglicis, italicis, constantinopolitanis
et terrae sanctae; t. 6. historicos de variis ordinibus reli-
giosis, antiqua martyrologia nonnulla cum quibusdam ss. actis;
t. 7. et 8. continent varia concilia, episcoporum statuta syno-
dalia, acta plurima, quae concilium pisanum praecesserunt ac
subsecuta sunt, collectionem actorum ad concilium basileense
pertinentium, et duplicem historiam conc. tridentini Angeli
Massarelli et Torelli Phola; denique t. 9. habentur opuscula
ss. patrum et aliorum auctorum ecclesiasticorum, uti Juvenci,
Hilarii pictaviensis, Radberti, Ratherii etc. Senex jam octo-
genarius rogavit Vicarium generalem congregationis D. Clau-
dium Duprè, ut quod ex annalibus benedictinis a Mabillonio
compositis supererat, sibi percurrere liceret. Inter legendum
vero plura a Mabillonio omissa deprehendit, quae lustrando
gallicanas pene universas bibliothecas et archivaria collegerat.
Quare ad complendum tomum sextum, quem inchoatum reli-
querat Mabillonius, se accinxit et infra paucos menses ducenta
et amplius maximi momenti facta operi Mabillonii inseruit
praeter ea, quae addenda ad priores tomos in appendice
adjecit. Prodiit inscriptus: *Annales ord. s. Benedicti t. 6.*,
quem cum morte praeventus D. Mabillonius imperfectum reli-
quisset, absolvit et variis additamentis ad tomos praecedentes
exornavit D. E. Martene¹⁾; complectitur autem res gestas ab
a. Christi 1117—1157. inclusive, Parisiis 1739. in f. Demum
post tot exantlatos labores editaque opera apoplexia cor-

¹⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 119, 327—343.

reptus decessit 20. Jun. 1739. a. aetatis 85. Fuit vir regularis observantiae, modestiae aliarumque virtutum cultor eximius; vino semper abstinuit vel in suis itineribus.

472. Ex Praedicatorum sodalitate mentione dignissimus est Michael le Quien Bononiae (Boulogne) natus 8. Octobri 1661., vir in antiquitatis monumentis, in hebraico, graeco et arabico idiomate versatissimus († 12. Mart. 1733.), viris clarissimis ut Longuerue, Renaudot, Fleury, Hardouin, Montfaucon, Quetif etc. amicitiae foedere junctus¹⁾, qui celebre sibi nomen comparavit nova editione graeco-latina *operum s. Joannis Damasceni*, Parisiis 1712. t. 2 in f., quae annotationibus et dissertationibus doctis illustravit²⁾. Tomum tertium promisit, in quo lucubrationes alias Joan. Damasceni nomine falso insignitas cum genuinis aliquot sermonibus asceticis, quos repperat, daturus erat, quibus aliorum quorundam auctorum tractatus hactenus ineditos adjungere cogitabat; sed aliis laboribus interim distentus, ab hujus tomi editione impeditus fuit. *Stephani de Altimura ponticensis panoplia contra schisma graecorum*; qua romana et occidentalis Ecclesia defenditur adversus criminationes Nectarii nuper patriarchae hierosolymitani, quas congeffit in l. *περὶ ἀρχῆς τοῦ Πάπα*, 1718. in 4. Quod opus, etsi le Quien nomen suum addere noluerit, ejus tamen foetum esse omnes ab eruditione ecclesiastica potissimum orientali et stilo continuo agnoverunt. *Défense du texte Hébreu et de la version vulgate servant de réponse au livre de Dom P. Pezron de l'antiquité des temps*³⁾, ib. 1690. in 8. (M. 6); etiam in

¹⁾ Plura de ipso cf. apud Quetif 2, 808; *Journal des Sav.* 101, 164—168; *Biogr. univ.* 24, 229; *acta erud. lips.* 1734. pag. 43—46.

²⁾ Cf. *acta erudit. lips.* 1713. pag. 1—8; *Mémoires de Trévoux* 1713. a. 1. pag. 1—40; *Journal des Savans* 51, 86—99.

³⁾ Cf. *acta erudit. lips.* 1691. pag. 162—173. Adversus eundem

cursu s. Scripturae ed. Migne 3, 1526—1586., quae apologia non caret pretio propter notitias chronologicas. Opus vero praestantissimum et eruditissimum est: *Oriens christianus*, in quatuor patriarchatus digestus, in quo exhibentur Ecclesiae patriarchae ceterique praesules Orientis, Parisiis 1740. t. 3 in f. ad Galliam christianam Sanmarthani expressum, in qua geographice et historice describit singulas ecclesias quatuor magnis patriarchatibus constantinopolitano, alexandrino, antiocheno et hierosolymitano subjectas. Earum proinde refert origines, fata, amplitudinem, privilegia, usus, consuetudines cum successionis ordine episcoporum. Adjecit et Africam christianam, ejusque ecclesiae quondam florentissimae singulas ecclesias earumque praesules suo quoque ordine recenset. *Nullité des Ordinations Anglicanes*¹⁾ ou Refutation d'un Livre intitulé: Dissertation sur la validité des Ordinations des Anglois, Parisiis 1725. t. 2. Dissertatio quam refutandam aggreditur est apostatae le Courayer, qui non tacuit sed opposuit: *Défense de la Dissertation sur la validité des Ordinations des Anglois* contre les différentes Réponses qui y ont été faites avec les preuves justificatives des faits avancés dans cet Ouvrage, Bruxellis 1726. t. 4 in 12. Verum neque auctor noster siluit edito opere erudito et solido: *La Nullité des Ordinations Anglicanes démontrée*

scripsit: *L'Antiquité des temps détruite*, Réponse au livre de Pezron écrit pour la défense de son livre de l'antiquité des temps, Parisiis 1693. in 12. et *Dissertation ou Remarques* sur un livre de Pezron intitulé: Essai de commentaire sur les prophètes, in *Mémoires de Trévoux* 1711. a. 36. pag. 416—465. Cf. *Nomencl.* supra pag. 771. annot.

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 78, 186—225; 318—345. Eodem fere tempore adversus eundem le Courayer scripsit Fennell decanus laudunensis in Hibernia: *Mémoires ou dissertation* sur la validité des Ordinations des Anglois et sur la succession des Evêques Anglicans, Parisiis 1726. in 8; de qua cf. *Journal des Savans* 81, 221—230.

de nouveau tant pour le fait, que pour le Droit contra la Défense du R. P. Courayer ¹⁾, Parisiis 1730. t. 2 in 12. Debentur illi praeterea varii generis dissertationes in diario eruditorum, quod sub titulo *Mémoires de Littérature d'Histoire* ed. Desmolets prodiit, ut de Sanchoniato Phoenices scriptore, de s. Nicolao et Portu Iccio, quae de singulari ejus doctrina testantur.

473. Ad patrum opera illustranda plurimum contulit Nicolaus le Nourry O. S. Bened. congr. s. Mauri Dieppae in Normannia a. 1647. natus ²⁾. Socius datus fuit Joanni Garet in edendo Cassiodoro, Jacobo du Frische in edendo Ambrosio (1686—90.); ultimos quadraginta annos vitae suae operibus doctis edendis transegit Parisiis, ubi finem vivendi fecit 24. Martii 1724. a. aetatis 77. Huc nimirum spectat ejus eruditissimus *apparatus ad bibliothecam maximam veterum patrum et antiquorum scriptorum* Lugduni editam; in quo quidquid ad eorum scripta et doctrinam variosque scribendi et docendi modos pertinet dissertationibus criticis examinatur et illustratur, t. 1. (rarus) de scriptoribus I. et II. sec. ac de omnibus Clementis alex. operibus, Parisiis 1703; t. 2. de scriptoribus latinis III. et IV. Ecclesiae seculi,

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1730. a. 79. p. 1470—1490; 1517—1536; *Journ. des Sav.* 92, 353—70; 515—22: De apologia le Courayer cf. *Journ. des Sav.* 82, 454—473., qui et a. 1731. duplici suo operi supplementum adjecit. Le Quien publicavit quoque *Lettre sur les Ordinations anglicanes*, in Mercurio gallico 1731. mense Aprilis. Courayer edidit etiam (gallice) *Historiam apologeticam controversiae*, quam excitavit sua de validitate ordinationum ecclesiae anglicanae dissertatio, Amstelodami 1729. t. 2 in 12., de qua cf. *acta erud.* 1731. 389—92.

²⁾ Plura de ipso cf. apud Tassin 2, 60. ss.; Niceron *Nachrichten von den Begebenheiten und Schriften berühmter Gelehrter* ed. Baumgarten, Halae 1750. t. 2. pag. 92. ss.: *Journal des Savans* 75, 362—365.

qui christianae religionis veritatem adversus ethnicos vindicarunt, ib. 1715. in f. Quae est altera editio, sed emendata et mutata, *apparatus*, quem jam ediderat Parisiis 1694. et 1697. t. 2 in 8. Permotum se ad eum scribendum proficitur, quod in animum induxisset novam bibliothecam patrum dare et animadvertisset, in iis, quae hucusque lucem adspexerunt, opera spuria et supposititia a genuinis non satis accurate esse discreta. Constituit ita omnia veterum Ecclesiae patrum et antiquorum ecclesiasticorum scriptorum opera, quae in maxima lugdunensi bibliotheca patrum continentur, ad severiores criticorum regulas singillatim examinare. Primum vero ea, quae ad cujusque seculi scriptores generatim pertinent, expendit consideratque, quodnam fuerit illorum ingenium, quae studia, quae occupationes, quae scribendi occasiones, quos Ecclesiae inimicos aut haereticos impugnaverint aut debellaverint, quae fuerint eorum ac reliquorum christianorum scholae etc. Deinde praemissa cujusque scripti accurata analysi num genuinum, an adulterinum illud sit? disquirat, simulque de codicibus mss. et editionibus disserit. Varias denique animadversiones, quae dissertationum instar esse possunt, subjicit, in quibus, quae in scriptis patrum observatu digna occurrunt, fusius explicat atque illustrat. Atque hae quidem lectu dignissimae sunt, cum in iis quidquid eruditionis theologicae, historicae, philosophicae in patrum scriptis occurrit velut in compendio quodam exhibeatur¹⁾. Verum opus tantae

¹⁾ Cf. Buddeus in *Isag. historico-theol. ad univ. theologiam* l. 2. c. 3. §. 2. p. 541. Cf. etiam Migne *patrol. lat.* 1, 69; 3, IV; Ziegelbauer 4, 107. ss.; *Mémoires de Trévoux* 1703. a. 171. pag. 1799—1816; 2031—2046; 1716. a. 54. p. 803—837; *Journ. des Sav.* 31, 426—441; 60, 29—36. De priori editione cf. ib. 25, 321—337; *acta erudit. lipsiensium* suppl. 2, 527—539; 1698. p. 550—556., quae de altera editione disserunt 1704. p. 1—7.

molis prosequi non potuit. Ipsius sunt prolegomena ad op. Cassiodori (a. 1679.) cum hujus scriptoris vita. Edidit quoque *Lucii Caecilii liber ad Donatum confessorem de mortibus persecutorum*. Accessit dissertatio, in qua de hujus libri auctore disputatur et omnia illius loca dubia illustrantur¹⁾, Parisiis 1710. in 8. In ea conatu magno nititur librum hunc Lactantio abjudicare, et L. Caecilio assignare; sed plures nactus est adversarios, ut De la Croze (sub nomine Lestoc cf. *Journ. des Sav.* 59, 698.), Heumann, Liron, Maichel, Ceillier etc. Editionem curavit *Firm. Lactantii epitomes institutionum divinarum* ad Pentadium fratrem; *historiae* anonymi *de haeresi manichaeorum*; fragmentum de origine generis humani et Q. Julii Hilariani expositum de ratione paschae et mensis, quae ex antiquissimo bibliothecae regiae taurinensis cod. eruit, recensuit lucique publicae dedit atque etiam diss. praeliminari illustravit Christ. Matth. Pfaffius, Parisiis 1712. in 8. Eduardus de Vitry S. J. Catalauni natus 31. Martii 1666., primum Cadomi mathesis et astronomiae, dein theologiae professor († 30. Oct. 1729.), dissertationibus doctis atque selecta eruditione refertis, quas in *memoriis trevultiensibus* 1716—22. edidit, plura ss. patrum loca illustravit²⁾ ut Clementis alex., Hieronymi, Augustini, Theophili

¹⁾ *Bibliothèque ancienne et moderne* 3, 431—444; *Journal des Savans* 48, 312—320; *acta erud. lips* 1711. p. 470—474.

²⁾ De eo ita scribit Merlin in praef. l. *Véritable Clef des ouvrages de s. Augustin* contre les Pélagiens: » Vitry était un de ces génies vastes et aisés qui embrassent toutes les sciences et qui excellent dans toutes, comme s'ils s'étaient uniquement appliqués à approfondir chacune en particulier. En quelque lieu qu'il se trouvât, il était l'agent général de la république des lettres, et chez lui était le bureau d'adresses des savants en tout genre, qui me déroberent souvent la conversation. Je lui rendis bien des visites inutiles. Quand nous étions sur le point d'entamer les matières de la grâce, une Titiana, un Probus (numismata antiqua atque

alex., Paulini nol. etc. Scripsit quoque *conclusiones theologicas de gratia Dei et libero hominis arbitrio*, quae exstant in Zachariae *thes. theolog.* 3, 380—397. Nicolaus Gervaise parisiensis, non confundendus cum fratre Armando Francisco († 1751.) de quo alias, fuit missionarius in regno siamensi; post quadriennium rediit in Galliam secum ducens duos filios regis Madagascariae. Factus dein est praepositus ecclesiae s. Martini Turone. Romam profectus consecratus est episcopus in partibus infidelium. Missionem suam adiens interfectus est cum sociis a barbaris a. 1729. Scripsit gallice *vitam*¹⁾ s. *Martini*, Turone 1699. in 4., in quo negat s. Martinum fuisse monachum; quocirca contra eum scripsit Joan. Stephanus Badier O. S. Ben. congr. s. Mauri (n. 1650; † 1719.) in op. *La sainteté de l'état monastique*, où l'on fait l'histoire de l'abbaye de Marmontier et de l'Eglise royale de s. Martin de Tours, depuis leur fondation jusqu'à notre temps, Turone 1700. in 12. *Histoire de Boëce* avec l'analyse de tous ses ouvrages, des notes et dissertations historiques et théologiques (eruditis et criticis), Parisiis 1715. t. 2 in 12.

V. Historia ecclesiastica.

474. Cum plurimi occurrant, qui de historia ecclesiastica meruere, primum eos nominabimus, qui *de arte critica* deque

rara), un passage de Pline ou de Lycophron (auctor graecus valde obscurus), une nouvelle découverte en physique ou en astronomie, un problème de géométrie était jeté à la traverse. Je ne m'en retournais jamais sans être instruit de cent belles choses, mais précisément de celles que je n'étais pas curieux de savoir. Enfin le moment arriva où je le forçai d'acquitter sa promesse; et le hasard mit l'ordre dans les choses que je tirai de lui." Partem habuit in componendo *dictionario trivul-tiensi*. Cf. *Biogr. univ.* 49, 329.

¹⁾ Cf. Feller 3, 462.

chronologia tam necessaria in hac disciplina scripserunt. De arte critica bene meruit Honoratus a s. Maria O. Carm., in seculo dictus Blasius Vauzeulle, Lemovicis honestis parentibus 4. Jul. 1651. natus. In conventu tolosano professionem emisit 8. Martii 1671. Emenso philosophiae et theologiae curriculo, salutis animarum zelo accensus se missionibus devovit. Verum a superioribus philosophiae ac theologiae praelector fuit designatus; postmodum prioris, definitoris, provincialis ac trium provinciarum in Gallia visitatoris generalis functus est officiis. Piissime decessit Insulis 8. Nov. 1729. Rem literariam hisce operibus ditavit: *Reflexions sur les règles et sur l'usage de la critique* touchant l'histoire de l'Eglise, les ouvrages des Pères, les actes des anciens Martyrs, les vies des Saints, et sur la méthode qu'un Ecrivain (i. e. Rich. Simon, de quo cf. n. 389. s.) a donnée pour faire une version de la Bible plus exacte que tout ce qui a paru jusqu'à présent avec des notes historiques, chronologiques et critiques¹⁾, t. 2 Parisiis 1713. et 1717. t. 3., qui prodiiit Lugduni (fr. 60). Opus est admodum eruditum, quod magno plausu fuit exceptum. Lectione nimirum historicorum celebriorum comperit, eos certis fixisque principiis criticis caruisse, ideoque nititur ostendere, quantum ars critica sit adhuc rudis et defectibus obnoxia, in horum defectuum radices et fontes investigare ac principia quaedam generalia statuere, ut hisce

¹⁾ Eundem fere scopum prosequitur Petrus Josephus Miranda Elizalde et Ursua philosophiae et theologiae professor in academia complutensi, dein canonicus lector in ecclesia metropolit. caesaraugustana in op. *Propugnaculo de la Tradiciones en general contra la regla de los criticos severos y voluntarios*, Caesaraugustae 1734. in f., de quo cf. *Mémoires des Trévoux* 1735. a. 58. pag. 1041—1054., in quo bonae animadversiones reperiuntur, praesertim adversus usum argumenti, quod ajunt, negativi; nimis tamen favet auctor credulitati rationibus non sat firmis innixae.

defectibus occuratur et ars illa firmior reddatur atque certior. Verum felicior fuit in priori parte, quae propterea magis aestimatur, quam in altera, in qua nimis favet credulitati. Ceterum clare, nitide, perspicue sua proponit principia, regulas profert atque argumenta adversariorum, quorum intemperantem judicandi pruriginem merito castigat, dissolvit. Confert illud ad iudicii rectitudinem sobrietatemque acquirendam, et deservire potest ad antiquorum lectionem et ad historiae pelagus feliciter enavigandum. Innumera antiquitatis ecclesiasticae facta copiose expendit atque tuetur. Magna ubique elucet modestia atque idcirco eruditorum meruit elogia ¹⁾. Versum fuit hoc opus varias in linguas, ut in latinam (a Marco a s. Francisco O. Carm. Venetiis 1738.), italiam, hispanam etc. Edidit praeterea: *philosophiae disputationes* miro ordine ac artificio digestae adjecto parallelo thomisticae ac recentioris philosophiae (cartesianorum et gassendistarum), quibus ostendit ista a s. Scriptura, conciliis ac ss. patribus academiisque dissidere, Claromonti 1686; theologiae propositiones sub titulo: *Expositio symboli apostolorum dogmatica, historico-haeretica, historico-positiva, scholastica* etc., Perpiniani 1689; *Theologiae positiones* circa Scripturam s., quarum priores circa omnes difficultates chronologicas ab orbe condito usque ad Christum, posteriores circa canonem V. T., circa aliqua monumenta aliquibus adscripta ac circa traditiones divinas, versantur, Tolosae 1706; *Traité des indulgences et de jubilé*

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1713. a. 109. p. 1305—1336; 1718. a. 5. p. 83—117; 1722. a. 124. p. 1991—2013; a. 127. p. 2033—50; *Journal des Savans* 53, 509—520; 62, 551—560; 63, 9—20; *l'Europe savante* t. 3. p. 215—272., ubi prolixus quidem exhibetur operis conspectus, sed opus ipsum ut minoris utilitatis censetur; *Journ. Littéraire*, la Haye 1713. t. 2. a. 7. p. 369—433; *acta erud. lips.* 1714. p. 145—154; suppl. t. 7. p. 49—54; 1724. p. 180—183.

Burdigalae 1701. in 12. saepius editus; *Tradition des Pères et des Auteurs Ecclésiastiques* sur la contemplation, où l'on explique ce qui regarde le dogme et la pratique de ce saint Exercice, Parisiis 1708. t. 2 in 8; opus praeclarum, solidum et eruditum ¹⁾, cui notitias biographicas, bibliographicas et criticas de auctoribus, quorum facit mentionem, apte inserit. Hujus veluti complementum est: *Les motifs et la pratique de l'amour de Dieu*, ib. 1713. in 8., in quo solide disputat de amore Dei puro atque funditus pseudo-mysticorum errores destruit. *Problème proposé aux Savans touchant les livres attribués à s. Denys l'Areopagite*, où l'on demande s'il faut dire que cet Auteur a tiré ses principes, une partie de sa doctrine et le Traité de sa Théologie Mystique de s. Clement d'Alexandrie et de s. Grégoire de Nysse, ou si ces deux Pères ont pris de lui, ib. 1708. in 8., in quo l. magna eruditione et aequitate nitide et succincte argumenta pro et contra genuinitatem horum librorum et pro sententia negante et affirmante problema propositum discutit ²⁾. *Dissertations Historiques et Critiques* sur la Chevalerie ancienne et moderne, Séculière et Régulière avec des Notes ³⁾, ib. 1718. in 4. *Difficultates propositae auctori examinis theologici*, in quibus aequitas constitutionis *Unigenitus* et instructionis pastoralis cleri gallicani ostenditur, suppresso nomine auctoris, typographi et loci, 1710. t. 2 et 1722. alii t. 2 in 12. gallice. In t. 1. agit de gratia necessitante Jansenii ejusque discipulorum, addita dissertatione de delectatione victrici; in

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1709. a. 14. pag. 201—224; *Journal des Sav.* 41, 299—311., ubi initio legimus: »Cet ouvrage a dû coûter beaucoup au P. Honoré. Jusqu'à présent, personne n'avoit traité si au long, ni si méthodiquement les Matières qu'il tâche d'éclaircir.«

²⁾ Cf. *Mém. de Trév.* 1709. a. 57. pag. 743—777.

³⁾ *Journal des Savans* 68, 39—49; 131—140.

2. versatur circa comparationem gratiae cum praecipuis omnipotentiae divinae miraculis, adjecta dissertatione, in qua ostendit, Quesnellum non vero, sed verbotenus agnovisse gratiam sufficientem. In 3. disserit de voluntate Dei salutifera universali; sequuntur dissertationes duae, in quarum priori examinat, an s. Remigius archiep. lugdunensis auctor sit duorum operum, quae ei tribuuntur; in altera explicat particulam *dumtaxat*, quae est in censura propos. 5. Jansenii. In t. 4. disputat de morte Christi pro salute omnium hominum. In adjecta dissert. agit de controversiis ortis sec. IX. circa gratiam. *Justificatio epistolarum in forma Brevis SS. D. Benedicti XIII.* ad omnes professores ord. Praedicatorum contra sparsas in ss. Augustini et Thomae discipulos calumnias, Bruxellis 1725. in 4. gallice; *Observations dogmatiques, historiques, critiques des oeuvres de Jansenius*, Saint-Cyran, Arnauld, Quesnel, Petitpied etc., quae illorum multiplices defectus ostendunt variaque sophismata manifestant, Ypris 1724. in 4; *Dissertations sur la constitution Unigenitus*, Bruxellis 1727. in 4., quae sunt admodum solidae, quibus janseniani haud facile aliquid opponere possunt; et alia opuscula contra jansenianos. Denique scripsit (gallice) l. cui titulus: *Denunciatio historiae ecclesiasticae viri cl. D. ab. Fleury* ad nostros illustr. D. D. Episcopos, 1726. absque nomine auctoris, loci et typographi, ed. 2. Mechliniae 1727., in qua reprehendit Fleurii dicta de Ecclesia romana, de auctoritate et dignitate papae; de depositionibus et translationibus episcoporum, de erectionibus et divisionibus dioecesium, de appellationibus ad summos pontifices, de submissione canonibus debita, de excommunicatione, de absolutione post confessionem, de jubileo, de sacris bellis cruciatarum, de miraculis et reliquiis, de jurisdictione episcoporum¹⁾.

¹⁾ Reperies hanc denunciationem in contin. *Fleurii histor. eccles.*

475. Quaestiones ad *chronologiam* spectantes tractarunt:

Ignatius Bagnati O. Carm. neapolitanus, qui in mathesi et astronomia absque magistro adeo profecit, ut juvenis 24 annorum in certamine disputationis per concursum ordinatae publicam in academia neapolitana cathedram matheseos obtinuerit († 24. Jan. 1724.). Reliquit opus, quod cura et diligentia discipuli et sodalis Andreae Mariae Coscioni prodiit inscriptum *Veri mundi aetas definita et demonstrata*, Neapoli 1742. in 4., in quo probat 1. J. Christum mortuum esse 3. Apr. anno aetatis suae 33.; 2 aeram communem christianam esse veram, verissimam et inemendabilem; 3. ab orbe condito ad diem natalem Christi effluxisse a. 4080, menses novem. Nicasius Grammatici S. J. tridentinus († 17. Sept. 1736.), magnus astronomus, in dissert. chronologica *de aera seu epocha conditi et per natales ac mortem Filii Dei reparati terrarum orbis*, in qua e s. Scripturae infallibilibus oraculis nec non indubiis astronomiae characteribus ostenditur mundi aetas verumque nati ac passi Christi Domini tempus, Ingolstadii 1734. in 4., probat Christum natum esse anno mundi 4000., mortuum 18. Martii a. 29. aerae vulg. a. aetatis 33. cum 3 mensibus. Tota dissertatio a disputandi commendatur soliditate et modestia et conjiciendi sagacitate¹⁾. Michel tullensis exhibuit *Système chronologique sur les trois textes de la Bible* (hebraico, samaritano et graeco) avec l'Histoire des anciennes Monarchies, Tulli 1733. in 4., in quo satis

t. 51. pag. 603—709. edit. Augustae Vindelicorum a. 1772. Cf. de nostro auctore deque ejus scriptis editis et ineditis Martialis a s. Joan. Baptista in *bibl. carmelitarum excalc.* p. 197—208; et Cosmas de Villiers a s. Stephano in *bibliotheca carmelitana*, Aureliani 1752. t. 1. p. 661—65; *Bibliogr. univ.* 20, 516.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1736. p. 229—33; *Mémoires de Trévoux* 1734. p. 559—63.

pro arbitrio modo textu hebraico, modo utitur graeco ¹⁾ etc. Ludovici Dufour abbatis de Longuerue (n. Carolopoli 1652., † 12. Nov. 1733.) exstat *dissertatio chronologica de variis epochis et anni forma veterum orientalium*; quam e ms. edidit Joan. Diet. Winkler superintendens Hildeshemensis; accedunt dissert. 4 historicae de vita Justini M., de Athenagora, de tempore, quo nata est haeresis Montani, de origine haeresum Valentini, Cerdonis atque Marcionis; et commercium literarium Ludov. Piequesii, Thomae Eduardi et Andreae Acolythi et Jobi Ludolfi atque relatio historica de Choadja Morado regis Aethiopiae quondam ad Batavos legato, Lipsiae 1750. in 4. Puer erat ingenii adeo praecocis, ut Ludovicus XIV. transiens per ejus patriam eum videre voluerit. Anno aetatis 14. studio incubuit linguarum orientalium, quam cum plerisque linguis Europae addidit.

476. Historiam Ecclesiae *universalis* plures descripserunt. Annales Baronii post Raynaldum prosequuntur est Jac. Laderchi congr. Oratorii faventinus († 25. Apr. 1738.) ab a. 1565—1571. v. 3 in f., Romae 1727., quae tamen continuatio non magni aestimatur, cum sit nimis diffusa et referta documentis minoris momenti. Editio vero coloniensis mendis abundat. Scripsit etiam *vitam s. Petri Damiani* ²⁾, Romae 1702. t. 3 in 4; adversus quam prodiit censura acerrima inscripta ³⁾: *Sejani et Rufini dialogus de laderchiana historia s. Petri Damiani*, Parisiis 1705. in 4. *Dissertatio historica de basilicis ss. Marcellini presb. et Petri exor-*

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1733. a. 63. pag. 1352—67; *Journ. des Sav.* 102, 238—252.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1703. p. 482—87; *Journal des Savans* 34, 857.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* suppl. 4, 8—12; *Journal des Savans* 42, 107—110.

*cistae de Urbe*¹⁾, Romae 1705. in 4; *acta passionis ss. Crescii et sociorum martyrum* ex mss. codd. bibliothecae medico-laurentianae metropolitanae ecclesiae florentinae et Sapientiae romanae asserta et illustrata, ib. 1707. in f., quibus Ant. Franciscus Felicius romanus adjecit appendicem perpetui eorum cultus monimenta complectentem²⁾, Florentiae 1707. in f. (M. 22) et ipse auctor apologiam 1708. t. 2 in 4. *La Critica d'oggi* osia l'abuso della Critica odierna, Romae 1726. in 4., l. scriptus occasione controversiarum, quas habuit cum pluribus viris doctis propter acta ss. Crescii et sociorum MM. *Sanctorum patriarcharum et prophetarum*, confessorum pontificum et non pontificum, virginum et non virginum cultus perpetuus in Ecclesia catholica assertus et illustratus, Romae 1730. in 4; *acta s. Caeciliae* et transtiberina basilica illustrata, Romae 1722. t. 2 in 4; *acta ss. Christi martyrum vindicata*, ib. 1723. t. 2 in 4.

477. In *Gallia* quatuor majorem nominis famam consecuti sunt. Claudius Fleury n. 6. Dec. 1640. primum juris studio se dedit et jam a. 18. aetatis suae parlamenti advocatum egit (1658.) idque per novennium. Hoc vero vivendi genere pertaesus theologiae se applicuit sacrosque ordines suscepit. Instruendos accepit (1672.) principes borbonicos de Conti, quos sodales dederat Ludovicus XIV. Dauphino, postea etiam principem de Vermandois filium regis naturalem (1680.).

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1706. pag. 281—284; *Journal des Sav.* 38, 28—42.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1709. p. 97—101; *Journal des Savans* 43, 463—66. et 549. Cf. de controversiis exinde ortis ib. 45, 655. et 47, 96. s.; Fabronius in vita Capassii (inter *vitas italorum* 7, 235. ss.), qui acrem admodum censuram scripsit adversus Laderchii acta (cf. supra n. 431.), Affò, *Memorie degli Scrittori et Letterati Parmigiani* 5, 376. s.

In praemium muneris bene expleti abbatia Loci Dei (Loc-Dieu) O. Cist. a rege donatus fuit (1684.). Verum post aliquot annos iterum ad aulam vocatur, ut sub Fenelonio institutionem nepotum regicorum dirigeret. Anno 1696. adsciscitur inter socios academiae gallicae. A Philippo duce aurelianensi, regni gallici moderatore designatus fuit, ut esset Ludovico XV. regi adolescenti a confessionibus (1716.), cui muneri propter aetatem nimis provectam a. 1722. renunciavit. Decessit 14. Julii 1723. anno aetatis 83. Laudatur a morum candore, insigni modestia et comitate vitaeque exemplari. Licet in aula degeret, abstinebat aulico vivendi genere tempusque omne liberum libris scribendis consecrabat ¹⁾. Horum praecipui sunt: *Histoire ecclésiastique*, Parisiis 1691—1720. t. 20 in 4. et 12; Bruxellis in 12., quibus complectitur historiam Ecclesiae usque ad a. 1414. Adjecit dissertationes octo ²⁾, quae potius conspectum generalem, quam disquisitiones criticas exhibent. Magno plausu ea excepta fuit, se enim plerumque commendat stili elegantia, narrationis nitore, disserendi facilitate, quae controversias criticas et implexas cavet, ideoque omnibus est accommodata ³⁾. Est in narrando diffusus et bona summaria ex actis matrum patrumque operibus operi suo inseruit. Omnes quoque suos praecessores superavit, quod

¹⁾ Cf. plura apud Nicéron ed. germ. Baumgarten 9, 136; Feller 2, 593; *Biogr. univ.* 15, 61. ss., Rohrbacher *Hist. universelle de l'Eglise cath.* t. 12. pag. 425. ss. ed. Vivès, Parisiis 1876., qui eum etiam accusat, quod Baji errores in suis catechismis renovaverit deque eo scribit: »Aussi n'avons nous pas encore rencontré d'auteur où, sous une apparence de précision et de netteté, il y eut autant d'idées inexactes, incomplètes, fausses et même contradictoires.«

²⁾ Seorsim etiam prodierunt Parisiis 1752. t. 2. in 12.

³⁾ Cf. passim in *Mémoires de Trévoux* a. 1703. et deinceps; *Journ. des Sav.* t. 19. ss.; *acta erud. lips.* 1692. p. 447. etc.; de continuatione cf. *Journal des Sav.* 98, 525—35. etc.

nemo ante ipsum tam longam historiae periodum descripserit primusque sit, qui tam compto stilo et methodo lectoribus omnibus accommodata et grata illam narraverit. Sed potius est historiae scriptor, qui feliciter usus est documentis ab aliis, praesertim a Baronio et Labbeo, congestis, quam historicus criticus, qui proprie studio et sagacitate antiquitatis monumenta conquireret, controversias obortas componeret iisque lumen inferret. Inficitur quoque ejus historia spiritu gallicano, unam veterem disciplinam imprudenter semper commendat, traditionem parvipendit, naevos pontificum libenter refert exag-geratque, animum offensum in sedem apostolicam saepe prodit, cujus fere existentiam primis Ecclesiae seculis ignorare videtur. Quocirca multos nactus est adversarios, ut Honoratum a s. Maria (cf. supra n. 474), Balduinum de Houst a O. S. Aug., cujus est l.: *Mala fides D. Ab. Fleuri* per textus ss. patrum, conciliorum aliorumque auctorum ecclesiasticorum, quos in sua historia omisit, truncavit aut infideliter transtulit, demonstrata, Mechliniae 1733; N. Lauteaume S. J. in op. *Observations théologiques, historiques, critiques etc. sur l'Histoire ecclés. de feu Mons. l'abbé Fleury* avec des Dissertations, Analyses des Pères et autres pièces detachées, Avenione 1736—37. t. 2 in 4; Bruxellis 1746. in 8; Ros-signol in op. *Reflexions sur l'Histoire ecclésiastique*, Parisiis 1802. in 8; Marchetti, *critique de l'histoire ecclés. de Fleury* 1803. in 12. ed. gallica ex itala; Bison-tione 1819. t. 2 in 12; Muzzarelli 1806. etc. Opus continuavit¹⁾ Joan. Claudius Faber t. 15 ad annum usque

¹⁾ Cavendum est ab opere pessimo et antichristiano *Abrégé de l'histoire ecclésiastique* par M. Fleury, Bernae (verius Berolini) 1766. t. 2 auctore ab. de Prades, qui illud composuit suasore Friderico II., Borussiae rege, cujus est etiam praefatio adeo infamis, ut propterea ipsa epitome Bernae flammis addiceretur a. 1766.

1595., quae tamen continuatio pretio caret; nimis enim prolixa et referta est factis ad historiam profanam spectantibus, destituitur iudicio theologico et critico, multumque magis spiritu gallicano inficitur quam opus fleurianum, quocirca studiose collecta reperiuntur, quae in dedecus romanorum pontificum utcunque vergunt, calumniasque iniquas cupide lectoribus propinat, adeo ut ei demum, quominus opus continuaret, interdiceretur. T. 33. adjecit Goujet *Discours sur le renouvellement des Etudes et principalement des Etudes ecclésiastiques* depuis le XIV. siècle; indicem rerum composuit Roudet. Parisiis 1750—54. t. 37 in 4. (fr. 40). Opus hoc latine verterunt Bruno Paroda et Alex. a s. Joanne de Cruce, qui ipsum prosecutus est ad a. 1765. t. 35 in 8. Fabro quidem melius, absque sufficienti tamen iudicio critico; illique praemisit (t. 5) Calmeti *introductionem in historiam ecclesiasticam* seu historiam V. et N. Testamenti a se latine versam; alium demum tomum (usque ad a. 1768.) adjecit ejus sodalis Benno, adeo ut opus universum ed. aug. 1758—1786. numeret t. 86 (91) cum t. 2 indicis. Ex Fleurii mss. prodiit sec. nostro t. 21., quo ll. 4 continuatur historia ab a. 1414—1517., sed hic t. multum distat a prioribus Fleurii t., unde omnia suadent mss. illa non exhibere opus expolitum et absolutum, sed prima veluti operis continuandi rudimenta indigestamque argumentorum collectionem¹⁾. Historiae ecclesiasticae introductionis loco sunt: *Les Moeurs des Israélites*, Parisiis 1681. in 12; *Les Moeurs des Chrétiens*, ib. 1682. in 12. et deinceps saepius sicut praecedens, quae multum commendantur a dictionis nitore et unctione. Hunc

1) Cf. Hefele, *Beiträge zur Kirchengesch.* 2, 89—100. Reperitur haec continuatio in ed. paris. totius historiae Fleurii 1840. t. 6 in 8; 1858.

l. latine versum (Herbipoli 1746.) iterum edidit Zacharias S. J.: *Disciplina populi Dei in N. T.* ex scriptoribus sacris et profanis collecta adnotationibus et variorum dissertationibus illustrata, Venetiis 1761. v. 2 in 4; 1782. t. 3 in 4. *Traité du Choix et de la Méthode des Etudes*, 1686. in 12; editiones, quae hunc annum praecessere, adornatas male sedulis aut intempestivis aliorum studiis, non agnovit auctor ut suas; *Catéchisme historique* contenant en abrégé l'Histoire sainte et la doctrine chrétienne, ib. 1679. in 12., saepius editus, sed non satis exactus, ideoque indicii librorum prohibitorum decr. 13. Febr. 1725. insertus „donec corrigatur“; prohibita pariter fuit ejus *institution au Droit* ecclésiastique, quae inscio auctore cura M. de Massac († 1676.) prodiit 1677. appposito nomine (ut nonnullis videtur ficto) Caroli Bonel causidici. Dum conquestus est Fleurius apud amicos, suum librum aliis supponi, fraude detecta deceptum se vidit typographus rogavitque veniam. Auctor longam erratorum seriem calci operis appendi jussit, non autem permisit mutato titulo nomen apponi suum; sed promisit novam se curaturum editionem et ampliorem et accuratiorem, quae secuta est a. 1687. praefixo ipsius nomine. An. 1711. comparuit ab auctore multis accessionibus locupletior ejusdem op. alia editio, saepius dein recusa. *Institutiones* latine reddidit J. Dan. Gruber professor juris publici Halae, qui tamen advertit, Fleurium ita loqui ambigue de pontificis romani primatu, ut hunc potius subvertat, quam adstruat, auctoremque esse adnumerandum potioribus testibus veritatis (lutheranae). Haec translatio iteratis typis descripta fuit adjectis observationibus Justi Henningii Boehmeri, Lipsiae 1724. et saepius; cura Clementis Beckii a. 1774. Monasterii Westphaliae. Anno 1762. Parisiis nova adornata est editio gallica studio Boucherii de Argis jurisconsulti, qui notis plurimis adjectis textum fleurianum

jusque ecclesiasticum illustrare studuit. Subjunxit quoque tabulas exhibentes in synopsi leges ecclesiasticas, libros ad eandem disciplinam necessarios; 1767. ed. priore castigatio auctiorque. *Discours sur les Libertés de l'Eglise Gallicane*, Parisiis 1724. in 12., tractatus posthumus adjectis ab editore (secundum plures Ludov. Debonnaire † 1752.) adnotationibus pravis et erroneis, propterea a parlamento 9. Sept. ejusdem a. prohibitus et in indicem librorum prohibitorum relatus decr. 13. Febr. 1725. Succedentibus annis sermo hic eam mutationem subiit nedum in notis, sed in textu etiam ipso, ut difficile sit judicatu, quid scripserit Fleurius¹⁾, aut quid alii addiderint. Fleurianam dissertationem recensuit additisque notis (haud probandis) illustravit Boucherius de Argis, quae editio reperitur in collectione dissertationum Fleurii a. 1763. Parisiis editarum eaque a praecedentibus differt in multis sive textum spectes sive notas. *Discours sur l'Ecriture s.*, quem primus vulgavit Desmolets eamque intulit suae collectioni (*Recueil de Mémoires sur divers sujets de Littérature et d'Histoire* t. 2. p. 1. a. 1731.). Disserit Fleurius in hoc opusculo de antiquitate divinorum librorum, de pulchritudine, majestate ac simplicitate stili. Accedit *discours sur la Poésie des Hébreux*, quam Aug. Calmetus primum luci exposuit a. 1713. in suo *commentario in Psalmos* t. 2., dein suae collectioni inseruit Desmolets, cujus tamen editio in multis discrepat ab ea, quam Calmet evulgaverat. Omnia haec opuscula cum plurimis aliis, quae

¹⁾ Emery superior generalis congr. s. Sulpicii edidit 1807. nova quaedam Fleurii opuscula, atque in primis hujus sermonis manuscriptum autographum. In praefatione erudita et solida Fleurium tuetur a calumniis jansenistarum, qui eum suae factioni favisse jactant atque in genere benigne de eo judicat. Cf. Feller 2, 594.

praetermisimus, collecta prodierunt ¹⁾ hac inscriptione *Opuscules de M. l'Abbé Fleury*, Nemansii 1780. t. 5 in 8. Inserta est etiam Apologia Fleurii adversus Honoratum a s. Maria et Bald. de Housta per Tranquillum Bajocensem O. Cap. haud bono spiritu conscriptam.

478. Mox post mortem Fleurii obiit 21. Aug. 1724. a. aetatis 86. Natalis (Noel) Alexander O. Praed. n. Rotomagi 19. Jan. 1639. Adolescens erat acris ingenii ac supra sodales, dum studia humanitatis in gymnasio prosequeretur, ita eminens, ut in actionibus publicis palmam semper ferret et aliquando visus sit prima omnia praemia reportasse. Ordinem s. Domini tirocinio exacto professus est 9. Maji 1755. Philosophicis et theologicis studiis ita incubuit sicque inter agones scholasticos claruit, ut jam tum in universitate parisiensi celebre sibi fecerit nomen, atque etiam e pulpito sacro doctrina et oratione ubique sibi constante sibi famam comparaverit. Verum cum linguae non esset ita celeris atque explanatae, totum se studiis et scholae dedit. Inter sodales et arguendi vi atque acritate, et thesibus reconditori theologia scholastica, historiae ecclesiasticae eruditione ac criterio, scientia canonum gravidis, respondendique ad objecta non solum facilitate, sed et exuberantia plurimum emicuit. Quapropter regius administrator Colbertus, literarum strenuus sua aetate promotor, filium (postea rotomagensis archiepiscopum) in scientia theologica egregie instruere cupiens ideoque clariorum theologorum, qui coram eo potiores quaestiones tractarent ac juxta certiora principia solverent, societate coacta et selecta, ex eorum numero Natalem esse voluit, quem exinde pater et filius in primis habuerunt et singulari benevolentia semper complexi sunt. Impensissimo fervore studiis incubuit, nulloque adju-

¹⁾ Cf. *Nova biblioth. ecclesiastica friburgensis* 1781. t. 6. fasc. 1, 41--59.

tore usus omnia ipse conquisivit, digessit, scripsit; fere nunquam domo exiit. Solutionem famosi casus conscientiae¹⁾ cum plurimis aliis doctoribus parisiensibus a. 1704. scripto approbavit; quocirca Parisiis secedere jussus est, ac nonnisi retractata sua subscriptione redire est permissus. Subtracta quoque (1723.) ei fuit annua 800 libr. a clero gallicano assignata pensio, quam tamen card. Noaillius ex suo ei restituit, unde liquet eum in jansenianorum sectam sat fuisse propensum. Anno 1706. electus est in praepositum provinciae, quo munere zelo magno pro disciplina regulari stabilienda quadriennium de more functus est. Magno suo dolore in extrema aetate oculis laboravit, quod incommodum patientissime tulit. Magnae auctoritatis erat penes Galliae episcopos virorumque in scientia praecipuorum ut cardinalium Norisii, Aguirre, Ursini (postea Benedictus XIII., cujus extant ad ipsum epistolae quatuordecim) aestimatione et amicitia fruebatur. Ex collationibus coram Colberto habitis, quas Alexander mira dexteritate et concinnitate literis consignavit, prodiit ejus historia ecclesiastica. Hortantibus nimirum sociis et ipso Colberto ea methodo systematice et ad scientiae normas exacta singula Ecclesiae universalis secula pertractare est aggressus, atque

¹⁾ Casus est hic: Clerico moribundo absolutio sacramentalis denegata fuit, eo quod declaraverat, se revera quinque Jansenii prop. simpliciter et absolute damnare ac formulae fidei Alexandri VII. subscripsisse quidem, nihilominus quantum ad quaestionem facti seu attributionem illarum quinque propositionum libro Jansenii, existimare se, religiosum sufficere assensum. Quem casum 40 doctores parisienses hisce verbis solverunt: „Doctores infrascripti visa casus expositione hujus ecclesiastici viri sententiam nec novam esse nec singularem nec ab Ecclesia damnatam, neque talem ut confessarius possit ipsi sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit. Deliberatum in Sorbona d. 20. Jul. 1071. Ast hanc responsionem Clemens XI. reprobavit damnavitque decreto edito 13. Febr. 1703.

a. 1677. prodiit Parisiis tomus primus inscriptus: *Selecta historiae ecclesiasticae capita et in loca ejusdem insignia dissertationes historicae, criticae, dogmaticae* in 8., et jam a. 1686. prodiit t. 24. et ultimus, qui complectitur historiam usque ad finem concilii tridentini; quibus anno seq. praemisit t. 6, qui complectuntur historiam V. T.; Parisiis 1687. t. 30 in 8. Ejus methodus prorsus distinguitur ab ea, qua usus est Fleury, neque enim continua oratione fata Ecclesiae prosequitur, sed distinctis capitulis disserit de Ecclesiae persecutionibus, de pontificibus qui Ecclesiam rexerunt, de conciliis habitis, de haeresibus quae eam turbarunt, de Ecclesiae scriptoribus et de iis quae ad Ecclesiae politiam et disciplinam spectant; subjicit dein dissertationes eruditas chronologicas et criticas de factis et quaestionibus majoris momenti, atque disputationes prolixas, sed admodum utiles et eruditione refertas stilo atque methodo scholastica de dogmatibus catholicis adversus haereses eo seculo ortas, quas solide refellit. Dolendum est et hanc³ historiam infici spiritu gallicano et sedi apostolicae infenso⁴), adeo ut Innocentius XI., licet priores tomos collaudaverit, eam sub excommunicationis poena prohibuerit 10. Jul. 1684; 6. Apr. 1685. et 26. Febr. 1687. Quapropter tertiam editionem curavit P. Alexander, cui adjecit scholia, in quibus assertiones a censoribus notatas explicat vel emendat vel tuetur, atque in praefatione historiam aliaque opera sua judicio sedis apostolicae subjicit, Parisiis

⁴) In primis agendi rationem Gregorii VII. carpit, hinc ejus sodalis Franciscus d'Enghien librum ei opposuit inscriptum: *Auctoritas sedis apostolicae pro Gregorio VII. vindicata* adversus Nat. Alexandrum Coloniae Agrippinae 1684. in 8. Cf. supra p. I. pag. 680. annot. Cui respondere nititur Alexander dissertatione prolixa, quam inseruit t. 8. pag. 445—495. ed. 2. Adversus Alexandrum scripsit etiam Jacobus Lefevre († 1716.), de quo cf. ib. p. 706.

1699. t. 8 in f.; 1714; 1730. ed. rara. Editionem castigatam in lucem dedit Roncaglia Luccae 1734. t. 9 in f., in qua textum Alexandri integrum exhibet, sed assertiones censura dignas scholiis adjectis corrigit et subinde integris dissertationibus refellit. Quocirca Benedictus XIII. auctoris nostri historiam secundum hanc editionem permisit¹⁾. Inter editiones optima est ea, quam curavit adnotationibusque illustravit celeberrimus Mansi Lucae 1749. t. 9 in f. Anonymus quidam adjecit *supplementum* distributum in duas partes, in quarum 1. opem ferentibus viris eruditissimis aliquot tridentini conc. decreta declarantur, et in 2. dissertationibus historicis res Ecclesiae et imperii sec. XVII. et XVIII., quae in ea historia desiderantur, recensentur et ad nostra tempora producuntur, Bassani 1778. t. 2 in f. Cum hoc supplemento et bibliotheca selecta historiae ecclesiasticae cura Zachariae prodiit haec historia²⁾ Venetiis 1778—93. t. 11 in f. (fr. 90); Bingii 1784. t. 20 in 4. Aliud opus praeipuum P. Alexandri est ejus *theologia dogmatica et moralis* secundum ordinem catechismi tridentini, Parisiis 1693. t. 10 in 8., adversus quam scripsit Claudius Buffier S. J. (de quo cf. supra n. 437.), neque enim satis dissentit a jansenianis in materia de 'gratia: *Difficultés proposées à M. l'Archevêque de Rouen par un ecclésiastique de son diocèse sur divers endroits des livres et surtout de la théologie dogmatique du P. Alexandre*, dont il recommande la lecture à ses curés, 1696. in 12., in quo libello 22 capita ad doctrinam et mores spectantia censura digna notantur. Cui opposuit

¹⁾ Cf. Hefele, *Kirchenlex.* 7, 469; 6, 150; Schüz *commentarii critici de scriptis et scriptoribus historicis* p. 56-61. Benedictus XIV. decr. 8. Jul. 1754. sustulit excommunicationem latam pro quacunque editione.

²⁾ Cf. de ea *Storia della Letteratura d'Italia* 6, 535—38.

P. Alexander¹⁾: *Eclaircissemens des prétendues difficultés* proposées a Mons. l'archevêque de Rouen sur plusieurs points important de la morale de J. Christ, 1697. in 12. Hujus controversiae occasione P. Daniel (de quo cf. n. 455.) *decem epistolas* egregias ad P. Alexandrum (gallice) scripsit: quatuor primis parallelum instituit inter doctrinam moralem theologorum O. Praed. et doctrinam patrum S. J.; sex aliis simile parallelum instituit inter doctrinam thomisticam de gratia et inter doctrinam, quae in societate Jesu defenditur, Rotomagi 1697; *Lettres théologiques* au R. P. Alexander, où se fait le parallèle de la doctrine des Thomistes avec celle des Jésuites sur la Morale et Grâce, Coloniae 1698. in 12; 1704. Quibus respondet P. Alexander editis sex epistolis ad patres S. J. Tribus prioribus ostendit doctrinam moralem theologorum O. Praed. probabilismum non tueri; tribus posterioribus nititur adversarii argumentis respondere, et probare ss. Augustini et Thomae sententias ad literam esse accipiendas. Prodierunt inscriptae: *Lettres d'un théologien au RR. PP. Jésuites* pour servir de réponse aux lettres adressées au P. Alexandre etc., 1697. Demum rex utrique parti silentium imposuit²⁾. Objectionibus adversus doctrinam suam moralem, in qua in multis jansenianorum rigori accom-

¹⁾ Prodierunt etiam literae doctrinae P. Alexandri apologeticae hoc titulo: *Lettres (5) d'une dame de qualité a une autre dame savant*, Montibus 1697. in 12., in quibus abbas quidam inducitur festive garriens in doctarum circulo mulierum ibique de theologia dominicanorum et societatis ita pronuncians, ut illis probam doctrinam ac sanam, his deteriorem assignet.

²⁾ Cf. Backer ed. 2. t. 1. col. 1514. Cf. Danielis epistolas in *thesauro theolog.* Zachariae 2, 86—156. et 4, 353—397. Epistolae utriusque simul junctae prodierunt Delphis 1698. inscriptae: *Recueil de plusieurs pièces pour la défense de la Morale et de la Grâce de J. Christ.*

modat, respondet et contra probabilissimum disputat in l. *Paralipomena theologiae moralis* seu variae de rebus moralibus epistolae¹⁾, Delphis 1701. in 8.; simul cum theologia Parisiis 1703. t. 2 in f., Venetiis 1705. t. 2 in f.; 1769; typis einsidlensibus 1768—72. t. 10 cura Mariani principis et abbatis aucta, illustrata et locupleta plurimis accessionibus et notis, variis epistolis et monumentis, etc. Adjectus est index concionatorius, in quo summam operis distribuit in schemata concionum per integrum annum. Roselli O. Praed. theologiam P. Alexandri in epitomen redegit, Venetiis 1786. t. 4 in 8; Fr. Basseliers composuit *summam alexandrinam* sive R. P. Nat. Alexandri theologiae moralis compendium absolutissimum, Romae 1705. t. 4 in 8. His duobus operibus majoribus subjicimus tertium, *expositionem literalem et moralem s. Evangelii secundum quatuor evangelistas*, Parisiis 1703. in f. et *commentarium literalem et moralem in omnes ep. s. Pauli Ap. et in septem ep. canonicas*, Rotomagi 1710. in f.; simul Parisiis 1745. et 1746. t. 5 in 4., quo in commentario secundum memorias trivultienses (1711. a. 17.) omnem arripit occasionem ad reprobrandam Janseniorum sectam. Sequuntur opera minora: *Dissertationum ecclesiasticarum trias*: 1. de divina episcoporum supra presbyteros eminentia adversus Blondellum; 2. de sacrorum ministrorum coelibatu sive de historia Paphnutii cum nicaeno canone conciliando; 3. de vulgata Scripturae s. versione²⁾, Parisiis 1678; *dissertatio polemica de confessione sacra-*

¹⁾ Cf. *acta erudit. lips.* 1701. p. 421—424.

²⁾ Hanc dissertationem acriter impugnavit Frassen (de quo cf. n. 362.) in suis disquisitionibus biblicis c. 6., cui respondet P. Alexander in *dissertatione ecclesiastica apologetica et anticritica* adversus Cl. Frassen seu dissertationis alexandrinae de vulgata s. Scripturae versione vindiciis, Parisiis 1682. in 8.

mentali adv. ll. 4 Joannis Dallaei calvinistae divinam ejus institutionem et usum in Ecclesia perpetuum impugnantis, ib. 1678. in 8; *summa d. Thomae vindicata* et eidem angelico doctori asserta contra praeposteram Joan. Launoji paris. theologi dubitationem; item *contra launojanas circa simoniam observationes animadversio*, ib. 1675. in 8. Haec tria opera tamen Brevi Innocentii XI. d. 10. Jul. 1684. prohibita fuere. *Institutio concionatorum tripartita* seu praecepta et regulae ad praedicatores informandos cum ideis sive rudimentis concionum per totum annum, Delphis 1701. in 8; Parisiis 1702. ed. auctior et correctior. Et aliis praetermissis plures (7) quoque *epistolas* scripsit ad PP. Dez et le Comte S. J. occasione controversiarum de ritibus sinensibus¹⁾.

479. Minoris eruditionis et celebritatis fuit Franciscus Timoleon de Choisy, decanus ecclesiae bajocensis et socius academiae gallicae, n. Parisiis 1644. In juventute liberiores vivendi rationem secutus est; a. 1685. missus fuit legatus ad regem siamensem atque in India sacris ordinibus voluit initiari. Decessit octogenarius Parisiis 1724. (secundum Fleurii continuat. 1725.). Prodiit ejus *Histoire de l'Eglise*, Parisiis 1703—1721. t. 10 in 4., in qua tamen multa ex historia profana fuse prosequitur, quaestiones criticas, controversias et haereses vel praetermittit vel levi manu attingit, lectorem amoena factorum narratione oblectare potius nititur, quam methodo critica solide erudire²⁾. Quocirca ejus

¹⁾ Plura de ipso ejusque scriptis cf. ap. Echard 2, 810. ss.; Nicéron (ed. germ.) 4, 131—144.

²⁾ Cf. Feller 3, 456; *Biogr. univ.* 8, 438; *Mémoires de Trév.* 1703. a. 180. p. 1895—1923; 1707. a. 72. p. 994—1010; 1712. a. 42. p. 553—566; 1715. a. 5. p. 71—78; 1716. a. 50. p. 737—748; 1719. a. 83. p. 5—19; 1721. a. 29. p. 575—621., in quibus impense laudatur praesertim propter narrationis amoenitatem et stili nitorem.

opus nullius fere est pretii atque etiam mox oblivioni fuit datum. Praeter plura alia opera, quae ad historiam profanam spectant, edidit quoque *Histoire de la vie de David*, Parisiis 1690. ed. 3. (rara M. 25), cui adjecit interpretationem psalmodum; *Quatre dialogues sur l'immortalité de l'ame* (qui est ab. Dangeau † 1723.), *sur l'existence de Dieu, sur la providence et sur la religion*, Parisiis 1684. in 12. Ignatius Hyacinthus de Graveson O. Pr. avenionensis (n. 1670.) a magistro ordinis Romam accitus et in collegium theologorum casanatensium cooptatus, summae s. Thomae theologiae ad literam et ad sensum s. doctoris exponendae provinciam sortitus est. Huic viro utpote doctrinae praestantia, ingenii subtilitate et eruditionis copia celebri M. Antonius princeps Burghesius de Sulmone filium suum Franciscum, postea cardinalem, literis instituendum tradidit, in cujus utilitatem et usum Gravesonius historiam ecclesiasticam in varia digessit colloquia. Interfuit theologus concilio romano a Benedicto XIII. Romae 1725. celebrato operamque suam contulit ad reconciliandum card. Noaillium sedi apostolicae († 1733.). Prodierrunt ejus *opera omnia* Venetiis 1728. t. 15 absque epistolis; 1740. t. 7 in 4. et 1761. t. 15 in 4., scil. *Historia ecclesiastica V. T.* in rem theologiae candidatorum per sex mundi aetates ab O. c. ad natale usque J. Christi, Servatoris N. continenti ordine producta variisque colloquiis digesta: ubi res praecipuae, quae vel ad historiam s. et ejus chronologiam, legem ac disciplinam hebraeorum spectant, vel quae ad prophetarum gesta, vaticinia in J. Chr. adamussim impleta et ad div. ss. librorum, quibus continetur historia V. T.,

Journ. des Sav. 33, 1066; 37, 31; 51, 296; 53, 311; 58, 22; 60, 253; 66, 286; in quibus articulis pariter hujus operis utilitas et amoenitas commendantur. *Acta erud. lips.* 1703. p. 516.

auctoritatem attinet per breves interrogationes et responsiones perstringuntur et in praeclaro ordine collocantur t. 3; *Historia ecclesiastica* variis colloquiis digesta, ubi pro theologiae candidatis res praecipuae, non solum ad historiam, sed etiam ad dogmata, criticam, chronologiam et Ecclesiae disciplinam pertinentes, per breves interrogationes et responsiones perstringuntur et in praeclaro ordine collocantur t. 9. Prodiit primum Romae 1717; Venetiis 1726. t. 9 in 5 v. cum notis Mansi (fr. 15), dein cum op. praecedenti Lausanae et Genavae 1737. t. 12 in f.; Augustae Vind. 1752. t. 2 in f.; 1762. quam cl. Mansi continuavit usque ad a. 1760. notisque illustravit, ib. 1762. t. 2 in f. Laudatur haec historia ab eruditione, diligentia et stilo sat eleganti, sed immunis non est a partium studio¹⁾: modo vero antiquata est. *Tra-*

¹⁾ Stilum „quo vix quidquam elegantius aut jucundius inveniri possit“, cautamque criticam impense laudat Mich. a s. Joseph *bibliogr. crit.* 2, 342., qui tamen inter alia scribit: „Scholae thomisticae placita non solum avide complectitur, verum et propugnat ardentissime et strenuissime vindicat. Praemotionibus physicis, quas de mente esse angelici praeceptoris, a nemine dubitari permittit, ita adhaeret, ut videatur non minori impetu a veritatis amore in ipsas ferri, quam si duceretur intuitiva ejusdem veritatis cognitione. Hinc assertores suae sententiae liberalissime laudibus cumulare solet, et si contingat eorum aliquem circa alia errare, eum errorem facile dissimulat, ac si unus praedeterminationis amor errata quaeque contegat. Hujus forte amoris gratia placuit Gravesono honorifice multaque cum laude loqui de Antonio Arnaldo et Petro Nicolio, vitia omnia silentio premens, quae publica cunctisque notoria sunt ex eorum scriptis. Erit enim, qui suspicetur laudabiles illos apud Gravesonum reddidisse, quod molinistas, uti ajunt, acerrime exagitaverint, enormissimisque jactis in jesuitarum doctrinam calumniis, numquam persequi destiterint . . . Edmundum quoque Richerium sub catholici nomine pseudo-theologum atque hostem rom. ecclesiae nimis infensum nulla censura dimittit, et quasi nullius erroris reum fere cum Duvallio componit.“

ctatus de vita, mysteriis, annis Jesu Christi, servatoris nostri contra infideles, judaeos et haereticos, dissertationibus dogmaticis et chronologicis, nec non observationibus historicis et criticis juxta germanam d. Thomae mentem illustratus et ad usum scholae accommodatus, ad cujus calcem, in rem chronologiae sacrae studiosorum, attexuntur apparatus et canon chronologicus per sex mundi aetates et praecipuas periodos ac nobiliores epochas a creatione mundi usque ad ascensionem Christi Domini digestus. Editio ab auctore recognita, tribus novis dissertationibus multisque observationibus historicis, criticis, necnon tabulis chronologicis auctior, locupletior et emendatior¹⁾, t. 2; *Tractatus de Scriptura sacra*, in quo ex ipsius revelatione, inspiratione et antiquitate evincitur contra ethnicos, Jesum Christum esse verum Messiam; et omnium librorum cum veteris tum novi testamenti, quos sacro canoni accensuit concil. trident., divina auctoritas contra haereticos asseritur ac vindicatur. Exhibentur sacrorum librorum primigenii textus, versiones, sensus, auctores, idioma, analysis et oracula, quae ad Jesum Christum verum Messiam referuntur, Venetiis 1735. in 4. *Epistolae ad amicum scriptae theologico-historico-polemicae*, in quibus doctrina de gratia seipsa efficaci et de praedestinatione gratuita ad gloriam ante omnem praevisionem meritorum contra scholae thomisticae adversarios asseritur et vindicatur, Romae 1728—30. t. 3 in 4., quae exquisita eruditione abundant, nec felle carent, imo jacula et ignem spirant, maxime cum jesuitarum doctrinas auctor insectatur²⁾. *Synopsisim variarum resolutionum in*

¹⁾ Cf. de hoc op. *Mémoires de Trévoux* 1713. a. 160, 1950—55; *acta erud. lips.* 1713. p. 534—539.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* a. 1731. a. 5. p. 98—126; auctor *Caducei theolog.* p. 2. punct. 1. p. 237. et ex eo Mich. a s. Joseph 1. c. p. 343. ss.; *Journal des Savans* 96, 460—475.

historiam sacram V. et N. T. (usque 'ad sec. XVIII.) in modum catechismi redactam exhibuit Vincentius Nicolle O. Pr. quondam provincialis et s. theologiae magister († 1739.), Duaci 1725. in 4., in qua praesertim haeresum praecipuarum per singula secula rationem habet. Gerardus Casteel ord. fratrum crucigerorum coloniensis (n. 1667; † 1733.) reliquit *controversias ecclesiastico-historicas* utiliter curiosas, non compositas sed dispositas, ac studio partium seposito eruditorum lectorum placitis expositas, Coloniae 1734. in 4.

480. Romanorum pontificum gesta illustravit Franciscus Pagi O. Min. Lambescae in Provincia 7. Sept. 1654. natus, celebris Antonii (cf. n. 339) ex fratre nepos ejusque in studiis historicis strenuus socius († 21. Jan. 1721.). Post avunculi mortem hujus *criticam in Baronii annales* edidit¹⁾ elaboravitque *breviarium historico-chronologico-criticum* illustriora pontificum rom. gesta (usque ad a. 1447.), conciliorum generalium acta necnon tum ss. rituum cum antiquae Ecclesiae disciplinae capita complectens²⁾, Antverpiae 1717. t. 1. et 2; 1718. t. 3; 1727. t. 4. in 4; Venetiis 1730. t. 4. Ejus ex fratre nepos Antonius Pagi opus continuavit adjecitque 1748. t. 5. et 1753. t. 6., opus eruditum, exactum bonaque methodo dispositum, in quo solide rom. pontificis jura et praerogativas tuetur et vindicat. Franciscus Blanchinius (Bianchini) Veronae n. 13. Dec. 1662. versatus erat non solum in disciplinis historicis, sed etiam in geometria, astronomia, botanica et anatomia. Romam secedens 1684. bibliothecae egregiae praefectum egit apud card.

¹⁾ Cui adjunxit catalogos decem veterum ss. pontificum.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1717. a. 150. p. 1939—1967; 1719. t. 4. fasc. 2. pag. 22; *Bibliothèque ancienne et moderne* 8, 119—200; 10, 28. ss.; 28, 211—228; *Journal des Savans* 62, 189—198; 65, 274—280.

Petrum Ottoboni, qui postmodum electus fuit (1689.) in pontificem sub nomine Alexandri VIII., quique ejus conversatione frui semper desiderabat. Diaconatus ordinem suscepit a. 1699., sed presbyter prae modestia nunquam voluit ordinari. A Clemente XI. factus est cubicularius et praelatus necnon patrius romanus, atque cum omnibus agnatis familiae bianchinae inter nobiles est receptus¹⁾; selectus quoque fuit in secretarium pro reformatione calendarii ipseque duxit lineam meridiani in ecclesia s. Mariae de Angelis²⁾. Cum iter institueret per Galliam et Hollandiam, ubique a viris doctis summo honore fuit exceptus, imo in Anglia receptus est expensis academiae oxoniensis. Novis semper honoribus auctus est a summis pontificibus; praefuit antiquitatibus eruendis custodiendisque, et a Benedicto XIII. designatus est primus historiographus concilii romani a. 1725. Piissime cilicio indutus obiit 2. Martii 1729. Canonici ecclesiae Mariae Majoris ad epitaphium simplex ab ipso compositum haec addidere: „Tanti viri memoriae, qui singularem eruditionem cum pari vitae integritate et rara animi modestia conjunxit, capitulum et canonici, ut desiderium praeclarissimi fratris lenirent, hoc publici doloris monumentum addi curaverunt.“ Urbs quoque patria monumentum ei in ecclesia cathedrali (simile illi quod positum fuit card. Norisio) et capitulum in sua bibliotheca posuerunt. Magni factus est propter insignem sagacemque eruditionem quavis

¹⁾ In diplomate dicitur: „Sectatus vestigia praeclarissimorum concivium On. Panvinii et card. Norisii admirationi esse potuit in ea Urbe, quae juxta vetus elogium nihil unquam admiratur . . . Proinde romano nomine indignum existimantes eum adhuc exterorum jure censer, per quem nostris in rebus tot exteri esse desierunt, tanti viri virtutem publico S. P. Q. R. testimonio decorare, nec non civitate donare summa omnium consensione decrevimus etc.“

²⁾ Qua de re cf. ejus opusc. *de nummo et gnomone clementino*.

fere in disciplina a viris sua aetate doctissimis, Romae vero in primis a Scheelstrate, Fabretti, Ciampini etc. Multarum academiarum in Italia et extra eandem fuit socius. Non minor erat ejus vitae integritas, morum candor et in summa nominis fama animi modestia¹⁾. Haec potiora ejusdem opera: *Istoria universale* (profana) con monumenti e figurata con simboli degi Antichi, Romae 1697. in 4. Prodiit tantum t. 1. complectens sec. 32 usque ad interitum imperii assyriorum. Singula secula dividit in 5 periodos 20 annorum, cujus initio reperitur aliquod antiquitatis monumentum incisum exhibens quasi characterem ejus periodi, quod memoriam juvet. Simili methodo cogitavit describere Ecclesiae historiam. *De Kalendario et cyclo Caesaris ac de paschali canone s. Hippolyti M.* diss. 2, quibus inseritur descriptio et explanatio basis in campo Martio nuper detectae sub columna Antonino Pio olim dicata; his accessit enarratio per ep. ad amicum de nummo et gnomone clementino, Romae 1703. in f., 1704., quae ab eruditis magni aestimantur²⁾. *Solutio problematis paschalis*, ib. 1703. in f., in qua constituit cyclum annorum 1184, in quibus pascha absque errore celebrari possit. Haec pluraque alia ejusdem opuscula collecta prodierunt Romae 1753. in 4. Sed praecipue huc spectat propter opus inscriptum: *Vitae romanorum pontificum* a b. Petro apostolo ad Nicolaum I. perductae cura Anastasii S. R. E. bibliothecarii, adjectis vitis Adriani II. et Stephani VI. auctore Guillelmo bibliothecario editae pri-

¹⁾ Cf. Mazzuchelli *Gli Scrittori d'Italia* 2, 1167. ss.; *Mémoires de Trév.* 1730. a. 70. p. 1269—1288. et p. 2078. s.; Saxius *Onomasticon* 5, 314. s.; *Biogr. univ.* 4, 443—48; in primis Fabronius *vitae italorum* 6, 284—352.

²⁾ Cf. *Journal des Savans* 34, 904—920; *Bibliothèque choisie* 27, 178—196.

mum Moguntiae typis Albini a. 1602. ex bibliotheca Marci Velseri augustanae r. p. cl. viri; deinde Parisiis a Carolo Annibale Fabrotto i. e. typis regii 1647., cum variis lectionibus exceptis tum ex codd. mss. bibliothecae vaticanae, tum ex conciliorum tomis Crabbei et Binii, tum ex annalibus ecclesiasticis cardinalis Baronii, necnon ex aliis codd. mss. Germaniae et Galliae, praesertim Freherianis, 2. regio, Mazarrino et Thuanis 2. Nunc tertium prodeunt cum auctario variantium lectionum jampridem descriptarum ex vetustissimis exemplaribus et catalogis mss. vaticanis 2, florentinis 2, cassinensi, regio, farnesiano, bibliothecae caesariae vindobonensis, reginae Sueciae et colbertinae per Lucam Holstenium et Emmanuelem a Schelstrate bibliothecae vaticanae praefectos; additis etiam pluribus collectis ex veteri cod. mss. cavensi a Francisco Penia s. rotae romanae auditore, antea non editis, cum praefatione et indice locupletiori t. 4 in f. Romae 1718. 1723. 1728., in quorum t. 2. continentur editoris prolegomena sat ampla, in quibus catalogi quidam antiquissimi pontificum rom., tum Em. Schelstraten dissertatio de antiquis rom. pontificum catalogis, ex quibus l. pontificalis concinnatus fuit, et editoris diss. de antiquis rom. pontificum catalogis eorumque comparatione et delectu instituendo aliaque ejusdem generis exhibentur¹⁾. Dolendum tamen editionem hanc stupenda eruditione refertam, ad quam viri eruditi ultra tercentos operam contulisse dicuntur, mendis typographicis non carere.

481. Aliam editionem ejusdem operis curavit Joannes Vignolius, bibliothecae vaticanae post mortem Zaccagnii praefectus alter atque utriusque signaturae referendarius

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1719. pag. 425; 1725. p. 153—59; 1631. p. 149—54.

(† 1753.), quam inscripsit: *Liber pontificalis* seu de gestis rom. pontificum, quem cum codd. mss. vaticanis aliisque (19) summo studio et labore collatum emendavit, supplevit additis variantibus lectionibus, notis et novo rerum verborumque obscuriorum indice locupletissimo etc., accessit interpretatio vocum ecclesiasticarum O. Panvini, Romae 1724—55. t. 3 in 4. (fr. 22). Textum operis castigavit, a mendis purgavit, supplevit ubi mutilus erat, et quoad fieri potuit, pristinae integritati eundem restituere maluit, quam pro more priorum editorum servato textu corrupto indigestam variantium lectionum molem aut margini adscribere aut ad operis calcem rejicere. Inde factum est, ut ejus textus multum diversus sit ab illo Fabrotti et illo, qui ad hujus exemplum expressus est, cl. Blanchinii Animadversiones simul adjecit, breves quidem et succinctas, quibus obscuriora cum obsoletis vocibus explicantur et quae sub romanorum pontificum regimine gesta fuerunt, illustrantur¹⁾. Scripsit quoque *dissertationem de anno primo imperii Severi Alexandri Aug.*, quem praefert cathedra marmorea s. Hippolyti ep. in bibliotheca vaticana; addita ep. ad Ant. Gallandium de nummo quodam Antonini Pii iterum edita et recognita²⁾, Romae 1712. in 4., quae concertationi inter eruditos variisque scriptis occasionem prae-buit: quapropter *dissertationem apologeticam* ib. 1714. in 4. edidit. *Antiquiores pontificum rom. denarii*, ib. 1709; auctum cura et diligentia cl. Floravantes 1734. in 4. cum figuris incisis. Hoc argumentum magna eruditione et diligentia saltem ex parte prosequutus est Philippus Buonanni (Bonannus) S. J. romanus, tabularii domus professae et bibliothecae

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1727. p. 52—55; *Mémoires de Trévoux* 1727. a. 6. p. 89—99.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1714. p. 302—307—312; 1716. p. 120—125.

collegii romani praefectus († 30. Mart. 1725.), in opere ¹⁾ *Numismata ss. pontificum templi vaticani fabricam indicantia* chronologica ejusdem fabricae narratione ac multiplici eruditione explicata, atque uberiori numismatum omnium pontificiorum lucubrationi veluti prodromus praemissa, Romae 1696; 1700. in f.; 1715. in f.; *numismata pontificum rom.*, quae a tempore Martini V. usque ad a. 1699. vel auctoritate publica vel privato genio in lucem prodire explicata ac multiplici eruditione sacra et profana illustrata, Romae 1699. t. 2 in f.; cura Ridofini Venuti iterum impressum et continuatum usque ad Benedictum XIV. Romae 1744. in 4. *Ordinum religiosorum in Ecclesia militanti catalogus* eorumque indumenta in iconibus expressa, Romae 1706. in 4. cum 141 tabulis et 1712.; pars 2. continens virgines Deo dicatas, ib. 1707. cum tabulis 108, uterque t. Venetiis 1707. additionibus auctus (sed incisiones minus sunt perfectae, quam in ed. romana); p. 3. complectens aliquos ordines in 1. ed. omisos, diversa etiam alumnorum collegia et feminarum congregationes, quibus more religiosorum regulae vivendi et indumenta praescribuntur, ut singuli a ceteris dignoscantur, Romae 1710. cum tabulis 75; *ordinum equestrium et militarium catalogus* imaginibus expositus ²⁾, ib. 1711. in 4. cum tabulis 166; Romae 1722. t. 3 in 4; Norimbergae 1732. t. 4 cum accuratis incisionibus. *La gerarchia Ecclesiastica* considerata nelle vesti sagre e civili usate da quelli, li quali la compongono espresse e spiegate con le immagini di ciascun grado della medesima, Romae 1720; *Musaeum Kircherianum*, ib. 1709. in f. etc. Josephus Alvarez de la Fuente O. Min. matritensis scripsit sermone hispanico *de successione*

¹⁾ Cf. Backer 1, 950.

²⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1708. p. 117; *suppl.* 5, 397; 6, 234.

pontificia t. 8 in 8., Matriti 1731. et *diarium historicum politico-canonicum et morale*, 1732. t. 8 in 12.

482. De *conciliis*¹⁾ plures quoque fuerunt solliciti. Franciscus Salmon n. 1677. Parisiis, s. theologiae doctor et bibliothecae sorbonicae praefectus († 1736.), evulgavit *Traité de l'étude des conciles et de leurs collections* avec un catalogue des auteurs qui en ont traité, et des éclaircissements sur les ouvrages qui concernent cette matière et sur le choix de leurs éditions, Parisiis 1724; 1726. (fr. 6) in 4; latine Lipsiae 1729; Venetiis 1764. in f., opus admodum eruditum, in quo primus introductionem in lectionem conciliorum dedit et de eorum utilitate, collectionum varietate et legendi utilitate, sed nimia forte confidentia, disseruit²⁾. Joannes Hermant cadomensis, parochus maltotensis et canonicus bajo-censis (n. 1650; † 1725.), scripsit *Histoire des Conciles* contenant en abrégé ce qui s'est passé de plus considérable dans l'Eglise depuis sa naissance jusqu'à present. Ensemble les canons de l'Eglise, l'Abrégé chronologique de la vie des Papes et leurs décisions. Avec des notes pour l'intelligence des Canons obscurs et difficiles ou qui méritent quelques observations particulières. Les Déclarations des Assemblées générales du Clergé de France sur les points de Discipline et celles du Roy sur la même matière ou pour le maintien

¹⁾ Praetermittimus Marianum O. Praem, qui edidit *quaestiones selectas de conciliis oecumenicis*, Veteris Pragae 1740. in 12. (fr. 2), et Bourgeois de Chastenot, parlamenti advocatum, cujus exstat *Nouvelle Histoire du Concile de Constance*, où l'on fait voir combien la France a contribué à l'extinction du Schisme, avec plusieurs Pièces qui n'ont point encore paru, Parisiis 1718. in 4, de qua cf. *Journal des Savans* 63, 646—51.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 77, 3—24; *Mémoires de Trévoux* 1725. a, 21. p. 419—462; *Acta erud. lips.* 1726. p. 52—78., ubi accurata operis epitome exhibetur; *Biogr. univ.* 40, 205.

de la Jurisdiction Ecclésiastique. Avec les Edits et Déclarations touchant les mariages¹⁾, Rotomagi t. 4 in 12. ed. 5. Alia ejusdem auctoris opera sunt: *Histoire du Diocèse de Bajeux*, Cadomi 1705. in 4. t. 1. (ex tribus, quos promiserat) et unicus²⁾, sat rara (fr. 22). *Histoire des Hérésies*, où l'on verra par ordre alphabétique le nom et l'Histoire des Hérésiarques, qui ont trouble l'Eglise depuis la naissance de J. Christ jusqu'à présent, et les erreurs qu'ils y ont répandues avec un traité, qui résout plusieurs questions générales touchant l'hérésie, traduit du Latin d'Alph. de Castro³⁾, Rotomagi 1712. t. 3 in 12. *Histoire des Ordres Religieux* et des Congrégations Régulières et Séculières de l'Eglise avec l'éloge et la vie en abrégé de tous les Patriarches et de ceux qui y ont mis la réforme selon l'ordre des temps; le Catalogue de toutes les Maisons et Couvens de France, le nom des Fondateurs et Fondatrices et les années de leur fondation, Rotomagi 1697. in 8; 1710. t. 4 in 12. ed. 2; *Histoire des Ordres Militaires*⁴⁾, Rotomagi 1698. in 8.

483. *Acta conciliorum* edidit Joannes Hardouin S. J., quo ea aetate vix doctiorem habuit societas Jesu. Natus est in oppido Kimper in Britannia minori a. 1646. Annos

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1704. a. 151. p. 1738—1743.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1706. a. 92. p. 1177—1192.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1712. a. 136. p. 1699—1723; *Journ. des Savans* 52, 536—48.

⁴⁾ Cf. *Act. erud. lips.* supplem. 3, 532—35. Historiam ord. equitum melitensium scripsit René Aubert de Vertot d'Auboeuf normannus n. 1655., hujus ordinis historiographus († 1735.), qui plura opera eleganti stilo conscripta reliquit (cf. Feller 3, 465.). Huc spectat *Histoire des Chevaliers Hospitaliers de S. Jean de Jérusalem*, appellés depuis Chevaliers de Rhodes, aujourd'hui Chevaliers de Malta, Parisiis 1726. t. 4 in 4., de quo cf. *Journal des Savans* 83, 3—36; 435—70; 84, 325—356.

natus sexdecim ingressus est societatem Jesu, a quo tempore omne otium omnesque vires literis dicavit totus in scribendis edendisque literis occupatus, adeo ut operum (92 ed. et 10 mss.) ejusdem recensio, sit etiam vitae (+ 3. Sept. 1729.) descriptio; ingens vero est illorum numerus¹⁾. Versatissimus erat in philosophia et theologia, historia et numismatica, in archaeologia sacra et profana, in linguis etc. Sed dolendum, quod opinionum plane singularium et si urgerentur admodum periculosarum, fuerit auctor et fautor, unde eruditorum sibi accersivit censuras et dicteria²⁾. Praecipuum opinionis portentum illud fuit, quod ita refert doctissimus card. Quirin³⁾: „Liberis igitur verbis affirmare mihi non dubitavit,

1) Cf. eorum catalogum ap. Backer 2, 32. s. Plura spectant ad illustrandos locos scriptorum antiquorum et numismaticam, in qua eximie excelluit, ut patet ex op. *Nummi antiqui populorum et urbium illustrati*, Parisiis 1684. in 4., in quo circa bis mille numismata illustrat. Cf. *acta erud. lips.* 1685. p. 274. et suppl. 1. p. 475.

2) Ita non deficit, qui illum atheis accenseret; Vernet theologiae professor genevensis hoc epitaphio ei parentavit:

In exspectatione judicii
hic jacet
Hominum paradoxotatos,
Natione gallus, religione romanus,
Orbis literati portentum:
Venerandae antiquitatis cultor
Et destructor,
Docte febricitans
Somnia et inaudita commenta
Vigilans edidit,
Scepticum pie egit.
Credulitate puer, audacia juvenis
Deliriis senex.

3) In suis *commentariis* l. 2. c. 2. p. 1. pag. 97. Plures contra haec febricitantis somnia scripserunt, sed cum ne Harduinus quidem practice suis crederet somniis, ut patet ex omnibus fere ejus scriptis,

veterum numismatum auctoritatem maximi faciendam, insuper vulgatam divinorum biblicorum editionem et concilii tridentini canones, quandoquidem alia sacrae antiquitatis monumenta pleraque omnia justa sublestae fidei suspitione laborarent, somniaverat ille, quemadmodum antiquissimos profanos scriptores seu oratores seu poetas seu historicos seu philosophos, ita Ecclesiae patres, synodos episcopales, decretales pontificum atque alia hujusmodi scripta, nihil aliud quam suppositiones esse doctorum caenobitarum, qui, una simul sec. XIII. conjuratione inita, tantis fallaciis struendis et concinnandis animum calamumque appulissent; uno verbo, vulgatae versionis, concilii tridentini et priscorum numismatum fidei christianam religionem inniti, labantibus ac nutantibus ex ea suspitione ceteris omnibus ejusdem fundamentis, quae hucusque locata fuerunt.“ Negabat proinde operum ss. patrum tam graecorum quam latinorum, ipsius versionis alexandrinae genuinitatem. Ante expletum theologiae cursum edidit *Caji Plinii Secundi naturalis historiae* ll. 38 interpretatione et notis illustratos, Parisiis 1685. t. 5 in 4., quae editio propter stupendam eruditionem, quae in ea comparet, eum jam tunc celebrem reddidit. Prodiit aucta Parisiis 1723. t. 2 in f.; adjecit descriptionem ducentorum fere numismatum antiquorum, sed annotationes abundant opinionibus paradoxis; 1741. in f. etc. Potiora ejusdem scripta, quae spectant ad rem nostram, sunt: *Collectio regia maxima conciliorum* seu acta conciliorum (usque ad a. 1714.) et epistolae decretales ac constitutiones summorum pontificum graece et latine, ad Philippi Labbei et Gabr. Cossartii labores haud modica accessione

cumque ejusmodi opiniones omni careant [fundamento, mirum quod tot viri eruditi tempus tererent in iis refutandis. Ceterum valde bene de eo dixit Huetius (cf. *Mémoires de Trév.* 1734. p. 111.): „Il a travaillé quarante ans à ruiner sa réputation sans pouvoir en venir à bout.“

facta et emendationibus pluribus additis praesertim ex codd. mss. cum novis eximiis et locupletissimis indicibus (pontificum, conciliorum, episcoporum, episcopatum et rerum), Parisiis 1700—16. t. 11 in v. 12 (5. in 2 v. diviso) in f.; locupletior ed. curante Coletto Venetiis 1728—32. v. 23 et 2 apparatus in f., cui adjecit supplementum v. 6, de qua editione alias. Haec collectio plura habet, quae in aliis collectionibus frustra quaeras omniumque maxime est completa, multa etiam in ea singulari studio sunt emendata vel notis prorsus ad rem facientibus illustrata, quocirca magni fit et cum editione cl. Mansi est omnium praestantissima. Nihilominus tamen plurium censuram incurrit¹⁾, praesertim quod aliqua omiserit, quae inserenda fuissent, adeo ut viris eruditis necessitatem imposuerit aliam collectionem cum hacce coniungendi. Cum doctorum sorbonicorum, Witasse, Pirot, Dupin, Anquetil, le Merre censurae subjecta fuisset, plura ab iis atro notanda lapillo sunt inventa, quae adversarentur libertatibus gallicanis, quocirca parlamenti parisiensis decreto venditio tantisper inhibita fuit; sed regius senatus neglecto Parlamenti decreto eam permisit, quin praemitteretur censorum iudicium²⁾, ut ipsi tamen exegerant. *De baptismo quaestio triplex*: de baptismo pro mortuis, de baptismo in vino, de

¹⁾ Cf. Salmon op. mox laudato pag. 216—227. et 517—547. et quae ex eo repetuntur in *Journ. des Savans* 77,3. ss.; *acta erud. lips.* 1715. p. 377—389

²⁾ Libellum accusatorium du Pinii contra hanc collectionem exhibet una cum decreto parlamenti Christoph. Pfaffius in *introd. in hist. theol. liter.* l. 4. p. 220. ss. Cf. Alex. a. s. Joanne in *continuat. hist. Fleurii* 73, 177. s.; fusius 70, 302. ss. Prodiit libellus ille etiam Ultrajecti 1730. inscriptus: *Avis des Censeurs nommés par la Cour du Parlement de Paris pour l'Examen de la nouvelle Collection des Conciles faite par les soins de J. Hardouin Jes. avec les Arrêts du Conseil qui en a empêché la publication.* Cf. *Biblioth. rais.* 7, 409—39.

baptismo in nomine Christi ¹⁾, Parisiis 1687. in 4. etiam in *thesauro theol.* Zachariae t. 10; in ep. tamen ad Langheumantel canonicum augustanum sententiam suam de prima et tertia quaestione mutat; *S. Joannis Chrysostomi ep. ad Caesarium monachum*, notis illustrata et cum dissert. de sacramento altaris et de potestate consecrandi diaconis et laicis non concessa, Parisiis 1689. in 4. Cum autem Joannes le Clerc in eandem ep. annotationes in sua *Bibliothèque universelle* addidisset, auctor noster opposuit: *Défense de la Lettre de S. Chrysostôme à Césaire*, ib. 1690., in quo scripto contendit, Facundum, Liberatum, Marium Mercatorem, Victorem tunensem, Cassiodorum, Isidorum aliosque nequaquam, ut communiter affirmatur, adeo antiquos esse, omnesque libros, qui sub nomine Justinii M. circumferuntur, excepto ejus dialogo cum Tryphone, esse supposititios. *Chronologiae ex nummis antiquis restitutae prolusio* de nummis Herodiadum, 1693. in 4., in qua contendit, aliquot retro seculis (sec. XIII.) existisse societatem hominum, qui primorum seculorum historiam quae penitus perierit, restauraturi, ex Cicerone, Plinio, Virgilio in Georgicis et Horatii satyris et libris necnon ex veterum diariis atque inscriptionibus historiam novam seu verius fabulam consarcinaverint. Pro spuriis declarat Ciceronis orationes, Terentii comoedias, Livii historiam, Virgilii Aeneidem, quae ipsi non est nisi allegorica descriptio romani itineris s. Petri etc. Propter quae paradoxa Societatis praesides, quotquot exemplaria hujus prolusionis similiumque scriptorum conquirere poterant, suppresserunt ²⁾. *De supremo Christi Domini paschate* (ad prolusionem chronologiae etc.) embolum, 1693.

¹⁾ Cf. *Act. erud. lips.* 1687. p. 303—305. Adjecit postmodum embolum: *Quid sit mysterium fidei* in consecratione calicis.

²⁾ Cf. hujus operis alioquin doctissimi prolixum conspectum in *actis erud. lips.* suppl. 2, 375—395. De sequenti scripto cf. ib. p. 395—400.

in 4., in quo contendit Christum D. more galilaeorum comedisse eo anno agnum paschalem feria V., reliquos judaeos feria VI. In alio scripto respondet ad exceptiones Bernardi Lamy. *Chronologiae ex nummis antiquis restituta specimen primum*; numismata seculi constantiniani 1696. in 4. *Chronologia V. T. ad vulgatam versionem exacta* et nummis antiquis illustrata: chronologiae ex nummis antiquis restitutae specimen alterum ¹⁾ 1697. in 4., quod cum jussu parlamenti fuerit suppressum, nitidioribus typis prodiit Argentorati eodem anno; Lugduni 1699; Lipsiae 1709. in 4. *Dissertatio chronologica de 70 hebdomadis* contra B. Lamy (sub nomine Eusebii Franco-Romani) in Petavii opere *de doctrina temporum* t. 1. ed. amstelodamensis, in qua censet, septuaginta hebdomadas non desinere in morte Christi, sed in morte Oniae summi sacerdotis et typi Christi, qui interfectus fuit ab Antiocho. Haec opuscula cum plurimis dissertationibus ²⁾, quas praesertim de re numismatica inseruerat memoriis trivultianis, quarum strenuus fuit socius ab a. 1701—1729., prodierunt inscripta: *J. Harduini e S. J. presb. opera selecta*, tum quae jam pridem Parisiis edita nunc emendatiora et multo auctiora prodeunt, tum quae nunc primum edita, Amstelodami 1709. in f., prohibita tamen decreto 13. Apr. 1739. indicis romani ³⁾. Cum igitur iterum divulgarentur ejus scripta, in

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1700. pag. 180—190.

²⁾ Ex quibus mentio digna: *Traduction et explication du 67. Pseaume de David en Journal des Savans* 36, 343—365. Elenchum dissertationum, quas inseruit *memoriis trivult.* vel *Journal des Savans* cf. apud Saxium *Onomasticon* 5, 323. Huc spectant ejus expositio l. Reg. 7, 6; de concordia s. Stephani et Moysis; de Alexandro I. juxta l. l. Machabaeorum; de variis locis Gen. 4; de Is. 5, l. s.; de apparitione Christi Matth. 28, 16; de synagoga libertinorum etc.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1708. p. 1660—64; 1709. p. 367—71;

quibus tot opiniones paradoxae enunciabantur et statuebantur, praepositi Societatis solemniter hanc editionem somniaque illa reprobarunt, cui censurae vel ipse Harduinus subscripsit ¹⁾. Librum de successione et ordinatione episcoporum anglicanorum primum aggressus est in memoriis trivult. a. 1724. p. 1350—1360; postmodum edidit: *La dissertation du P. le Courayer sur la succession des Evêques anglois* et sur la validité de leurs ordinations réfutée 1. p. la question de Fait, Parisiis 1724. in 12; 2. p. *la question de Droit*, 1725. *Réflexions sur quelques endroits du l. de la Nullité des ordinations anglicans* ou Défense du Pontifical Romain, in quo opere ostendit anglicos carere veris episcopis, tum quia Parker eorum consecrator non erat episcopus, tum quia alio usus est ritu ²⁾. Quo de argumento cum Courayer respondere

Journal des Sav. 41, 436. Alex. a. s. Joanne in *continuat hist. Fleurii* 73, 173. ss. De hac vero editione *Bibliothèque choisie* 17, 373—404; 18, 250—308; *acta erud. lips.* 1750. p. 49—69. Inter haec opera selecta reperitur etiam dissertatio, in qua *Cephama a Paulo reprehensum Petrum non esse* ostenditur p. 920—32; quae adjecta fuit ejus commentario in N. T. ed. 1741.

¹⁾ Inter alia profitetur Harduinus: »Cuncta hujus declarationis verba sincere confirmo, et quidquid in ea circa meos libros ibi damnatum est, candide condemno, praecipue vero, quae de scelerata quadam hominum societate scripsi, perinde ac si ipsi ante aliquot secula tam ecclesiasticorum quam profanorum scriptorum opera, quae hucusque pro antiquis scriptis fuissent habita, suo Marte consarcinassent: me hac in re tamdiu caecutiisse, vehementer doleo, et meis superioribus me obstrictum profiteor, quod me ab hoc errore deduxerint. Promitto, me nec ore nec calamo unquam propugnaturum, quod ullo pacto huic meae declarationi adversari posset, et si forte ejusmodi operis antiquitatem, de qua ante me nemo dubitavit, ceu suspectam haberem, ea usum cautela, ut dumtaxat meas dubitandi rationes sub meo nomine et accedente superiorum licentia et censorum approbatione prolaturus sim etc.«

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1725. a. 23. p. 469—96; 1726. a. 49. p. 989—1030; *Journal des Sav.* 79, 626; 80, 435—449.

niteretur, fusius iterum egit in op.: *La Défense des ordinations anglicanes réfutée* ¹⁾, ib. 1727. t. 2 in 12; *Paraphrase de l'Ecclésiaste* avec le latin de la vulgate à la marge, avec l'explication des mots Urim et Thumim et avec des remarques, 1729. in 12; *le Livre de Job selon la Vulgate paraphrasé* avec des remarques ²⁾, ib. 1729. in 12. Tuetur autem Job floruisse circa a. 770. ante Christum, et esse quidem auctorem partis dramaticae libri a 3, 3—42, 7; sed Ezechielem librum redeigisse et reliqua adjecisse. *Opera varia*, Amstelodami 1733. in f. prohibita decreto indicis 13. Apr. 1739. et quorum editionem praesides societatis reprobarunt ³⁾, quia in illis iterum somnia paradoxa Harduini recoquuntur. Inter haec opera reperitur unum inscriptum: *Athei detecti*, qui secundum Harduinum sunt: Jansenius, Quesnellus, P. Andreas Martin, Thomassinus, Malebranche, Arnould, Nicole, Pascal, Cartesius, le Grand et Silvanus Regis. *Commentarius in N. T.*; accedit lucubratio, in cujus p. 1. ostenditur, Cephiam a Paulo reprehensum Petrum non esse; in altera p. Joannis ap. de ss. Trinitate locus expla-

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 85, 88—97. Hujus controversiae occasione scripsit Franciscus Vivant, canonicus poenitentiarius, vicarius generalis Ecclesiae parisiensis et cancellarius universitatis (n. 1688. † 1739.), qui multum contulit, ut monasterium portus regii supprimeretur, *La vraie Manière de contribuer à la réunion de l'Eglise Anglicaine à l'Eglise catholique*; ou Examen de differens endroits de deux Livres, l'un intitulé: Dissertation sur la validité etc.; et l'autre: Défense de la Dissertation etc., Parisiis 1728. in 8., de quo cf. *Journ. des Sav.* 74, 366—74, Cf. Feller 3, 15.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1729. a. 99. p. 1852—72.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1733. p. 1677; de ipsa editione 1734. a. 3. pag. 76—111; a. 14. p. 306—36; *Bibliothèque raisonnée* 11, 437—478; *acta erudit. lips.* 1735. p. 481—90.

natur et eidem suo auctori vindicatur ¹⁾), Amstelodami 1741. in f., in quo, licet sagacem et criticum exegetam se saepe exhibeat, paradoxa etiam tradit, ut ex. gr. Christum et apostolos latine praedicasse. Distinguit quoque inter Verbum aeternum et Dei Filium, qui carnem assumpsit, unde a nonneme nestorianismi vel adoptianismi accusatur; ejusque etiam commentarius relegatus fuit 28. Jul. 1742. in indicem librorum prohibitorum.

484. Inter eos, qui de historia ecclesiastica integrarum nationum meruerunt, eminet Dionysius Sanmarthanus (de Sainte Marthe) O. S. Ben. Natus is est 24. Maj. 1650. Lutetiae Parisiorum ex nobili gente tot virorum eruditione clarorum nutrice. Parens eum usque ad aetatis a. 15. ipse diligenter instituit, dein patribus benedictinis congr. s. Mauri in gymnasio pontileviensi ulterius instruendum tradidit. Hic adolescens non solum noxios huic aetati scopulos effugit, non solum nulla prorsus aura vitiorum afflatus est, sed etiam concessis oblectamentis parum movebatur, gravitatem quandam suavitate temperatam praeseferens, ita ut eum sodales vulgo *pusillum senem* cognominarent, nec tamen quemquam plus diligerent. Nec summa pietas literarum studiis nocebat, sed ea potius adjuvabat, et vicissim adjuvabatur, ita ut in utroque primas facile obtineret. Absoluto rhetoricae cursu statuit congregationis s. Mauri institutum amplecti, votaue sua in monasterio rhedonensi s. Melanii nuncupavit 12. Aug. 1668. Praeter morem in eodem monasterio relictus, ut novitiis esset exemplo, duos ibi annos post emissam professionem in spirituali exercitatione consumpsit. Post absoluta consueta philosophiae atque theologiae studia a. 1679. philosophiam, ac dein

¹⁾ Cf. *Bibliothèque raisonnée* 27, 162—202; 28, 166—180. Plura de Harduino cf. in *Bibliogr. univ.* 19, 406—11.

theologiam docere jubetur, quo munere per 11 annos in monasteriis s. Remigii, s. Germani a Pratis ac demum s. Dionysii cum laude perfunctus est. Ab a. 1690. ad varia congregationis munera provectus est. Erat iis carissimus, quos regendos susceperat, cum esset admodum comis et observantiae regularis exemplar; erga alios beneficus, in se austerus et parcus. Cum muneribus officii sui multum impediretur in studiis literariis, sine quibus tamen vitam ingratam existimabat, novam invenit viam, qua posset, nihil prorsus de regulae officiis, nihil de monasterii cura detrahendo, ecclesiasticam etiam utilitatem promovere. Plurimam nimirum noctis partem somno eripiebat, lectulo se componens circa horam decimam et post matutinas laudes, ad quas de more secunda post mediam noctem hora surgebat vix semihoram reficiendo corpori insumens. His vigiliis, quas sic per annos 35 sustinuit, debemus *vitam s. Gregorii M.*, quam in lucem edidit a. 1697. atque ipsam ejusdem s. doctoris op. editionem a. 1705. Jam praefuerat congregationis s. Mauri comitiis generalibus a. 1714., qui honos ei iterum a. 1720. magno omnium plausu fuit delatus. Sed communi sodalium laetitiae cumulus accessit, cum eum praepositum generalem iisdem in comitiis creatum esse nunciatum est. Nihil de vitae austeritate detraxit nova dignitas, nihil de animi modestia; idem semper paupertatis amor, eadem in obeundis vitae regularis exercitationibus diligentia. Hoc unum attulit honoris accessio, ut eximia bene de omnibus merendi voluntas, quae antea unius monasterii finibus contineri videbatur, nunc multo latius pateret. Accrevit etiam cum potestate liberalitas in pauperes. Multa praeclara gessit atque studia literaria congregationis insigniter promovit. Sed laboribus et studiis attritus, sexennio sui regiminis nondum expleto pie in Domino obdormivit 30. Mart. feria VI. Parasceves 1725., a. aetatis 75. Ultima

morientis verba directa erant ad sodales, quos sincerissime dilexit, quibus eos hortabatur ad studendi fervorem, sed ita ut studiorum occasione animum non dissiparent, quum prius oporteret esse sanctum quam doctum. Universa Congregatio eum luxit, quod caput suum dignissimum, decus et ornamentum, patrem de se meritum sibi ereptum videret. Exsequiae plurimorum nobilium ac procerorum virorum tum secularium tum ecclesiasticorum cunctorumque ordinum religiosorum concursu celebratae sunt¹⁾. Hortante clero gallicano ingens et laboriosissimum suscepit opus²⁾, cujus tomus primus prodiit in-

¹⁾ Plura de ipso cf. apud Ziegelbauer t. 3. c. 4. §. 31.; Tassin, *Gelehrten-gesch. der Congregation von St. Maur*, Francofurti et Lipsiae 2, 75—112; *Journal des Sav.* 98, 210—23; *acta erud. lips.* 1731, 348—60.

²⁾ Laboris socios habuit Joannem Thiroux augustodunensem n. 1663., in carcerem coniectum regis jussu ab a. 1703—1710., familiaris enim erat Theodorici Viaixnes fanatici jansenistae (de quo supra p. 997.), neque bullam Unigenitus acceptare voluit († 14. Sept. 1731). Ipsi tribuitur praesertim hujus op. t. 4. et *Histoire de Lille et de sa Châtellenie*, où on voit son origine, l'état ecclésiastique etc. de Lille, 1730. in 12; Felicem Hodin rhedonensem († 16. Sept. 1755), qui socius fuit in editione priorum quinque tom., sed praesertim in ed. t. 6—10, cum Steph. Gabriele Brice parisiensi (n. 1697., † 13. Nov. 1755); Josephum Duclou lemovicensem, qui tamen omnes refractarii erant adversus bullam *Unigenitus*. Claudius Bohier, Martene, Durandus (cf. n. 471.) et Bartholomaeus Petit de la Croix symbolas suas contulerunt. Ceterum hoc opus est alia sed longe copiosior et perfectior editio *Galliae christianae* Sanmarthanorum, de qua egimus t. 1. n. 222. Cf. *Mémoires de Trévoux* 1716. a. 92. p. 1409—1428. *Journal des Sav.* 60, 305—322; 69, 105—115; 599—568; 119, 109—21; Fouque *Gallia christiana et de ses auteurs Etude bibliogr.*, Parisiis 1857. in 8. Eodem fere tempore alter benedictinus, Beaunier, edidit *Recueil historique, chronologique et topographique des Archevêchés, Evêchés, Abbayes et Prieures de France* tant d'hommes que de filles, Parisiis 1726. t. 2 in 4. (fr. 36); 1743. t. 3 ed. 3., cujus tamen t. 3. in 8. est admodum rarus. Cf. *Journal des Sav.* 80, 1—8.

scriptus: *Gallia christiana in provincias ecclesiasticas distributa*, qua series et historia archiepiscoporum, episcoporum et abbatum Franciae vicinarumque ditionum ab origine ecclesiarum ad nostra tempora deducitur et probatur ex authenticis instrumentis ad calcem apposis, Lutetiae Parisiorum 1715. in f., cum tabulis chronologicis et geographicis chartis; 1720, t. 2.; 1725. t. 3. Hos tomos absolvit auctor noster, sodales opus continuarunt, a. 1728. prodiit t. 4. cum vita Dion. Sanmarthani; 1731. t. 5.; 1739. t. 6; 1744. t. 7. et 8; 1751. t. 9. et 10. Anno 1759. prodiit t. 11. cura Petri Henri et Jacobi Taschereau; 1770. t. 12., quos secuti sunt ad a. 1870. alii t. 4. (t. 16 fr. 1500). Edidit operam conferentibus Bartholomaeo de la Croix, Guilelmo Bessin¹⁾ et Joan. Bapt. de Noyville O. Cist. s. *Gregorii Papae I. cognomento Magni opera omnia* ad ms. codd. romanos, gallicanos, anglicanos emendata, aucta et illustrata, 1705. t. 4 in f., in cuius editionis praemium Clemens XI. eum magno numismate aureo donavit, simulque duo numis-

¹⁾ Guil. Bessin O. S. Ben. congr. s. Mauri n. 27. Martii 1654., philosophiae et theologiae professor († 18. Oct. 1726.) continuavit et absolvit opus a Juliano Bellaise († 23. Mart. 1711) inchoatum, ediditque inscriptum: *Concilia rotomagensis provinciae*; accedunt dioecesanæ synodi, pontificum epistolae, regia pro clero Normanniae diplomata nec non alia ecclesiasticae disciplinae monumenta. Ex illis non pauca hactenus inedita; quae prius edita fuerant ad mss. codd. recognita et emendata sunt, collata quaedam cum autographo, disposita omnia juxta chronologiae ordinem et observationibus, ubi convenit, illustrata, Rotomagi 1717. in f. (fr. 18). Cf. *L'Europe savante* 2, 83—95. *Réflexions sur le nouveau système du R. P. Lami*, ib. 1697. in 12., l. judice R. Simon omnium optimus, qui circa hanc controversiam tunc prodierit, in quo nititur auctor ostendere, Lamii argumenta carere probandi valore. S. Gregorii epistolas annotationibus illustravit, atque chronologicum ordinem in nova op. s. Gregorii M. editione dissertatione tuetur. Cf. *Biogr. univ.* 4, 395.

mata argentea ejusdem formae Mabillonio et Monfauconio, 22 aurea minoris formae aliis doctissimis viris illius congregationis distribuenda misit. Editio haec non assequitur eam criticam accurationem, quae alioquin propria est editionibus patrum maurinorum; recusa Venetiis 1744., t. 4 in f.; aucta et in multis locis in melius mutata per J. B. Gallicioli ib. 1768—70. t. 16 in 4. Adjecit Sanmarthanus sancti hujus pontificis vitam ex ejusdem op. collectam, quam jam antea 1697. gallice ediderat ¹⁾. *Traité de la confession auriculaire* contre les erreurs des Calvinistes, où la doctrine de l'Eglise sur ce point est expliquée par l'Ecriture sainte, par la Tradition et par plusieurs faits très remarquables, Parisiis 1685. in 8., in primis adversus Dallaeum ²⁾. Réponse aux plaintes des Protestans touchant la prétendue persécution de France, où l'on expose le sentiment du Calvin et de tous les plus célèbres Ministres sur les peines dues aux Hérétiques, ib. 1688. in 12., cui adjecit epitomen operis majoris Guilelmi Pryn sacerdotis presbyteriani inscripti: *L'appui et la défense de la puissance de la gloire des Rois* où l'on prouve par des passages tirées de l'ancien et du nouveau Testament et par le consentement des plus grands Docteurs de l'Eglise, qu'il est permis aux Magistrats de punir les Hérétiques selon la grandeur de leurs crimes. *La Vie de Cassiodore*, Chancelier et premier ministre de Théodoric le Grand et de plusieurs autres Rois d'Italie, ensuite Abbé de Viviers, avec un abrégé de l'histoire des Princes qu'il a servis et des remarques sur ses ouvrages, 1694. in 12., quod opus omnium nostri auctoris optimum est.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1707. a. 28. p. 377—415; *Journal des Sav.* 26, 123—128.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 13, 309—12.

485. *Historiam ecclesiae gallicanae* ¹⁾ gallice descripsit Jacobus Longueval S. J. (n. 18. Mart. 1680., † 14. Jan. 1735.) vir sagacis vastique ingenii. Prodiit hoc opus magna accuratione, diligentia, judicio critico et methodo felici elaboratum atque nitido stilo conscriptum cum annotationibus et dissertationibus eruditis Parisiis 1730—49. t. 18 in 4. (fr. 30), quorum ipse octo edidit (usque ad a. 1138.); 9. et 10. absolvit Petrus Claudius Fontenay S. J. († 1742); 11. et 12. scripsit Brumoy, reliquos sex Berthier; 1825—28. t. 26. in 8; Nemausii 1782. t. 18. Accenseri debet haec historia melioribus operibus historicis ²⁾. *Traité du Schisme*, Bruxellis 1718. in 12.; 1791., quem parlamentum prohibuit; *Dissertation sur les miracles*, Parisiis a. 1730. Minus exacta est *Church history of England*, quam edidit Bruxellis 1737. (quae cura Tierney iterum prodiit Londini 1839) Dodd, propter fidem extra patriam exsul. De San Nicolas edidit: *Antiguedades ecclesiasticas de Espana en los quatro primeros siglos de la Iglesia* ³⁾, Matriti 1725. in f. opus

¹⁾ *Acta cleri gallicani* collegit Ludovicus de Targny, Sorbonae doctor, jussu ejusdem cleri atque annotationibus illustravit t. 6; composuit etiam instructionem pastorem 40 episcoporum circa constitutionem *Unigenitus* († 1737).

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1730. a. 100. p. 1901—29; 1731. a. 1. p. 5—32; a. 49. p. 856—889. 1732. a. 50. p. 972—995; p. 995—998., ubi refertur, quanta approbatione recepti fuerint hujus operis tomi priores a comitiis cleri gallicani, qui propterea auctori pingue stipendium annuum ad opus continuandum assignavit; 1733. a. 64. p. 1368—1400; 1736. a. 37. p. 599—637; a. 111. p. 2331—64; a. 128. p. 2646—76; 1737. a. 27. p. 426—444; a. 54. p. 873—901. *Journal des Sav.* 94, 40—58. 221—241; 342—55; 487—99, 102, 15—34; 159—79; 107, 527—41; 108, 110—24; 124, 107—125; 348—65; *acta erud lips.* 1734, p. 495—502; 1739. p. 589—95.

³⁾ *De prima Evangelii praedicatione* in Hispania et Lusitania

rarum. Historiam ecclesiasticam Germaniae multum illustravit Joan. Fridericus Schannat origine francus, Luxemburgi tamen 25. Jul. 1685. natus, qui juris studio se dicavit atque advocatum juvenis 22 annorum egit, quod vivendi genus deinde cum sacra militia permutavit. Propter eruditionem insignem, cujus specimen adolescens dedit, ab abb. principe fuldensi Constantino Buttlar accitus fuit, qui tanti monasterii scriberet historiam. Discusso diligenter archivio primum edidit *vindemias literarias* h. e. veterum monumentorum ad sacram Germaniam praecipue spectantium collectionem primam, Fuldae et Lipsiae 1723. in f.; collectionem secundam 1724. in f., quae inter alia complectitur necrologium ecclesiae metropol. moguntinae, vetus dyptichon fuldense, diplomata et epistolas varias aliaque monumenta ad diversa monasteria spectantia ¹⁾. *Corpus traditionum fuldensium* ²⁾ sive donationum in ecclesiam fuldensem collatarum ab a. 744. ad finem usque sec. XIII., Lipsiae. 1724. *Dioecesis fuldensis cum annexa sua hierarchia*, quae continet praeter parochiales ecclesias 60

scripsit Michael a. s. Maria O. S. Aug. († 1728.); Emmanuel Cajetanus de Sousa cler. reg. theat. olisoponensis n. 1. Jan. 1658., quem Joannes V. selegit ad instituendam academiam historiae lusitanae a. 1720. propter insignem ejus eruditionem, 39 opera vel opuscula edidit et ultra 260 mss. reliquisse celebratur († 1734.). Typis quoque publicavit dissertationem historico-criticam: *expeditio hispanica Ap. s. Jacobi Majoris asserta et ex s. Ap. Paulo confirmata*. Accessere appendices tres: 1. de aede caesar-augustana a columna dicta per s. Jacobum constructa; 2. de gravissima auctoritate breviarii romani; 3. sylloge auctorum omnium gentium omniumque ordinum, qui expeditionem hispanicam s. Jacobi M. asserunt, Olisipone 1727. et 32. t. 2 in f., in quo Michaelis a s. Maria sententiam negantem s. Jacobi adventum omni conatu refellere nititur. Cf. *acta erud. lips.* 1734. p. 145—52; 195—99.

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1724. p. 51—56; 1725. p. 207—10.

²⁾ Cf. ib. 1725. p. 296—302

cum filiabus 94, necnon oratoriis quam plurimis, collegiatis ecclesias 6, monasteria virorum 16 ecclesiae fuldensi tum olim tum etiam nunc immediate ac pleno jure subjecta. Accedunt varii religiosorum ordinum coetus in eandem dioecesis libertatem admissorum ¹⁾. Francofurti ad Moenum 1727. in f., contra quam edidit jussu principis ep. herbipolensis Joan. Georgius Eckhart ²⁾ *animadversiones historicas et criticas*

¹⁾ Cf. ib. 1727. p. 396—98; 1728. p. 481—501; 1730. p. 97—103. *Journ. des Sav.* 90, 324—37.

²⁾ Joannes Georgius de Eckhart duingensis n. 7. Sept. 1674., versatus admodum erat in literis humanioribus, historia et diplomatica, professor historiae Helmstadiæ 1705.; Hannoverae consiliarius et historiographus 1713., bibliothecarius 1717; Leibnitii per 20 annos in studiis historicis adjutor et dein biographus. Coloniae fidem amplexus est catholicam a. 1724. Propter insignem eruditionem ei a summo pontifice, imperatore, ab imperii electoribus aliisque principibus honores et dignitates variae oblatae fuere, quas tamen recusavit. Accitus a Joan. Philippo com. de Schoenborn, episcopo herbipolensi, consilarii et bibliothecarii munere honoratus fuit. Herbipoli bibliothecas et archivia in ordinem redegit atque simul scrutatus, opera plura erudita vel edidit vel parabat († 1730). Ex ejus operibus huc in primis spectant: *Corpus historiarum mediæ ævi* sive scriptores res in orbe universo praecipue in Germania a temporibus maxime Caroli M. imp. usque ad finem sec. post C. n. XV. gestas enarrantes aut illustrantes e variis codd. mss. per multos annos collecti et nunc primum editi, Lipsiae 1723. t. 2 in f., de quo *acta erud. lips.* 1723. p. 377—81; 438—442. Complectitur hoc corpus scripta 51. *Commentarii de rebus Franciae orientalis et episcopatus wirceburgensis*, in quibus regum et imperatorum Franciae veteris Germaniaeque, episcoporum wirceburgensium et ducum Franciae orientalis gesta ex scriptoribus coaevis, bullis et diplomatibus genuinis, sigillis, nummis, gemmis, veteribus picturis monumetisque aliis exponuntur et figuris aeri incisiss illustrantur, Wirceburgi 1729. t. 2 in f., de quo op. cf. *acta erud. lips.* 1732. p. f. 145—54; 249—58. Cf. Schüz in *comment. critico de scriptis et scriptor. historicis* p. 181—183; Baader *Lexikon verstorb. baierischer Schriftsteller* 1, 127—130; Räss, *die Convertiten* 9, 385. ss.

in *J. F. Schannati dioecesim et hierarchiam fuldensem*, Herbipoli 1727; quibus respondit Schannat in *vindicis quorundam archivi fuldensis diplomatum*, Francofurti ad Moenum 1728; *Historia fuldensis* in 3 p. divisa, ib. 1729. in f. Post abbatis fuldensis mortem Franciscus Josephus comes de Schoenborn archiepiscopus trevirensis et episcopus wormatiensis munus ei concedidit scribendi *historiam episcopatus wormatiensis* pontificum rom. bullis, regum et imperatorum diplomatibus, episcoporum ac principum chartis aliisque plurimis documentis authenticis assertam et illustratam ¹⁾, ib. 1734. t. 2 in f. (fr. 5). Alia opera paraverat spectantia ad historiam sive profanam, sive literariam, sive sacram Germaniae, inter quae etiam collectionem conciliorum Germaniae, nam per triennium in Italia degens, diligenter lustraverat bibliothecas: verum mors subita, quae eum exstinxit Heidelbergae 6. Mart. 1739., ea intercept.

486. Carolus Meichelbeck O. S. Ben., magni nominis historiographus, quem alterum Bojoariae Livium et venerandae antiquitatis illustratorem felicem appellant, lucem aspexit Oberdorfii in Algoja dioecesis augustanae municipio 29. Maji 1669., nomen Joannis Georgii in sacro fonte sortitus. Anno 1687. ordinem ingressus est benedictinum in monasterio benedicto-burano, ubi puerulus octo annorum prima literarum elementa didicerat atque in professione (21. Dec. 1688.) nomen Caroli est adeptus. Absolutis studiis in universitate salisburgensi, ad monasterium a. 1696. rediit et bibliothecae custodiam in se suscepit, sed jam anno seq. Frisingam missus est, ut in gymnasio, quod episcopus patribus benedictinis tra-

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1735. p. 55—57. Ceterum plura de auctore nostro cf. in *elogio historico* auctore De la Barre de Beaumarchais adjecto *Histoire abrégée de la Maison Palatine* par Mr. l'Abbé Schannat, Francofurti 1740.

diderat, literas humaniores doceret. Post quadriennium jussus est philosophiam, mox theologiam docere in communi congregationis benedictino-bavaricae studio. Anno 1708. demandata illi fuit provincia prosequendi annales suae congregationis a Gregorio schyrensi abbate coeptos, dein a Petro Guettrather tegernseensi abbate ad capitulum sextum a. 1698. usque productos. Monasterii chartophylacium invicto labore atque sagaci diligentia in optimum ordinem disposuit. Fuldam a. 1720. invitatus, ut scriberet illius monasterii historiam, ex rationibus non levibus conditionem honorificam recusavit. Mense Martio a. 1722. Frisingam evocatus fuit ab episcopo et principe Joanne Francisco, qui munus ei et titulum consilarii ecclesiastici actualis tribuit atque eum permovit, ut historiam frisingensem conscriberet, cui operi strenue magnaue diligentia se accinxit atque eruditorum exspectationi plenissime satisfacit. Prodiit *historiae frisingensis* t. 1. in 2 v. prima quinque ab adventu s. Corbiniani primi ep. secula seu res ab a. Chr. 724. usque ad a. 1224. Frisingae gestas exhibens, Aug. Vind. et Graeciae 1724.; t. 2. posteriora quinque secula seu res ab a. Chr. 1224—1724. exhibens. Pars I. historica, in qua acta posteriorum 31 antistitum frising. a Geroldo usque ad Joan. Franciscum ordine 56. continuata etc., intermixtis quantum opus videbatur publicis Ecclesiae atque imperii actis, Augustae V. 1729; pars II. instrumentaria, in qua plus quam 400 instrumenta pontificum, cardinalium, metropolitanorum, episcoporum, canonicorum; item imperatorum, regum, archiducum, ducum etc. ad hunc alterum tomum pertinentia recensentur¹⁾, ib. 1729. in f. (M. 18). Praemiseraat germanice

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1725. pag. 390—94; 1730. p. 6—11.; *Mémoires de Trév.* 1741. a. 87. p. 1851—67. In hoc edendo opere habuit socium laboris Leonardum Hohenauer.

hujus historiae veluti compendium Frisingae 1724. in 4. Qua historia absoluta ad scribendos monasterii sui annales animum appulit. Prodiit hoc opus posthumum inscriptum: *Chronicon benedicto-buranum*, in quo ex incunabulis, vicissitudinibus, decrementis, incrementis monasterii, actis abbatum et aliorum virorum celebrium historia Germaniae a sec. VIII. usque ad XVIII. quum maxime non tantum elucidatur, sed quam plurimae etiam veritates hactenus reconditae deteguntur et obscuritates tolluntur, ex instrumentis, codd. membranisque vetustissimis, autographis et apographis antiquissimis, quae quidem post plures devastationes, direptiones et incendia supersunt, necnon ex scriptoribus extraneis et intermixtis actis publicis collectum et divisum in 2 partes, quarum 1. historica, 2. instrumentaria continet, curante P. Alphonso Haidenfeld, 1753. t. 2 in f. Dum hisce in laboribus desudaret, non raros etiam extraneis impendit. Multi de variis illum dubiis consulere, nonnulli antiquas inscriptiones et quas legere multi desperaverunt literas ad eum mittere, documenta ex vetustis scriniis postulare, scripta antequam in publicam lucem emitterentur ejus censurae subicere. Quin et ad ipsam aulam caesaream non una vice invitatus fuit Caesari Carolo VI. calamum sacraturus. At erant plures gravesque causae, quae ut id honoris et oneris deprecaretur, suadebant. Quantum singulari eruditione, tantum etiam pietate et religione Carolus excelluit. Paupertatem religiosam stricte adeo coluit, ut nihil unquam vel in victu vel vestitu praeter communem aliorum sortem admiserit. Somni cibique fuit parcissimus, annis praesertim postremis nunquam in publicum prodire voluit, nisi aut necessitas juberet aut manifesta suaderet utilitas, totus studiis vel boni religiosi exercitiis intentus. Spiritum Creatori piissime reddidit 2. Apr. 1734. a. aetatis 65. Edidit praeterea *exercitationes philosophicas* (11) *et theologicas* (6)

publicis disputationibus expositas, tractatum polemicum adversus Jos. Dominicum Senserum apostatam (germanice, Monachii 1709.), qui rationum pondere convictus iterum ad gremium Ecclesiae catholicae rediit ¹⁾ etc. Huic addendus est Corbinianus Khamm O. S. Ben. imperialis ad ss. Udalricum et Afram Augustae Vind. monasterii coenobita, insignis historicus. Natus est Zusamalti in Suevia 25. Jan. 1645. et juvenis a. 17 mundo renunciavit, absolutisque studiis in abbazia campidonensi professoris philosophiae et theologiae munus sustinuit. In extrema senectute per duos ferme annos lecto affixus jacuit, donec apoplexia tactus die 8. Maj. 1730. decessit anno aetatis 86., religiosae professionis 67. et sacerdotii 61. Praeter opera philosophica et quaedam, quae ad theologiam moralem spectant ²⁾, celebre adeptus est nomen propter opus inscriptum: *Hierarchia augustana chronologica et tripartita*. Pars I. cathedralis, in qua non solum episcopi, proepiscopi, praepositi, decani et canonici ecclesiae cathedralis augustanae describuntur, sed etiam in ea scholastice de nomine, origine, statu, divisione, nobilitate atque dignitate canonicorum in genere, augustanorum in specie, agitur, nec non clericorum et canonicorum primordia eruuntur. Auctuarium partis 1. cathedralis. Pars 2. collegialis, in qua non solum praepositi, decani et canonici ecclesiarum collegiatarum augustanae dioecesis adducuntur, sed istarum quoque ortus, progressus, status ac ornamenta in aprium proferuntur. Prodromus partis 3. regularis, qui in primis canonicorum regularium, ordinis s. Augustini primaevam originem atque eorum cum monachis benedictinis convenientiam

¹⁾ Cf. plura apud Ziegelbauer *hist. rei lit.* O. S. B. p. 3. c. 4. §. 34; Baader, *Lexikon* I. II., 20. s.; *Biogr. univ.* 28, 143.

²⁾ Cf. Ziegelbauer l. c. §. 33. Baader l. c. 2, I. 127; Veith, *biblioth. augustana* alphab. 7. p. 124—144.

efert et explanat. Deinceps monachorum et monacharum ordinis s. Benedicti, canonicorum et canonissarum secularium, nec non virginum anglicanarum, primaevam originem et propagationem explicat et dilucidat; demum coronidis loco supplementum partis 1. Pars 3. regularis, in qua non solum augustanae dioecesis monachorum monasteria unacum hospitali s. Spiritus memmingensi adducuntur, sed etiam istorum ortus et progressus, rev. dominorum praelatorum catalogus, nec non functiones ecclesiasticae praedictorum regularium luci publicae redduntur. Demum origo et propagatio laudatissimi equestris ordinis hierosolymitani s. Joannis Bapt. apponitur. Accessit supplementum complectens canonicorum ecclesiae cathedralis augustanae additamentum.

487. Franciscus Aprile S. J. sculus († Jan. 1723.) in sua *Cronologia Universale della Sicilia* II. 3, Panormi 1725. in f., exhibet p. 1. historiam profanam Siciliae usque ad a. 1700.; in p. 2. chronologiam sacram usque ad a. 845. Joannes Maria Amatus S. J., Panormi e principum familia 15. Jul. 1660. ortus, edere coepit concilium provinciale a. 1388. conflatum a Ludovico II. Bonito, panormit. archiep. ac postea S. R. E. Card., in cujus prodromo exhibet notitiam 20 conciliorum et in ejus fine notas addidit copiosas ad sacram profanamque historiam siculam illustrandam, opus quod sub praelo erat a. 1713., sed prodiisse non videtur; *de principe templo panormitano* II. 12, in quibus ostenditur panormitana cathedra a s. Petro Ap. instituta etc., Panormi 1726. in f. Describit in hoc op. fuse templum illud cum omnibus, quae ad ipsum spectant. Michael de Judice O. S. Ben. panormitanus n. 10. Jun. 1651., abbas in coenobio Montis regalis († 1727.), edidit: *Descrizione del Real Tempio e Monasterio di S. Maria la Nuova di Monreale*; Vite dei suoi Arcivescovi, Abbati e Signori ... di Giov. Luigi Lello ...

con la continuazione delle Vite degli Arcivescovi, una Tavola Cronologica della medesima Istoria e la Notizia dello stato presente dell' Arcivescovado, Panormi 1702. in f. De ecclesia beneventana meruit Benedictus XIII. ex nobilissima principum Orsini familia 2. Febr. 1649. Romae natus et in baptismo Petrus Franciscus, in Praedicatorum ordine, quem jam puerulus quadrimulus aspiravit et a. 1667. ingressus est, Vincentius Maria dictus. A Clemente X. creatus est cardinalis 1672. et 1675. episcopus sipontinus in Apulia, qua sede dimissa ab Innocentio XI. cesenatensis episcopus (1680.) et postea (1686.) beneventanus archiepiscopus renunciatus est. Vir fuit piissimus, erga se austerus, erga alios usque ad effusionem liberalis. Quidquid temporis curis episcopalibus suffurari poterat, pietatis officiis et studio consecrabat tanto fervore, ut inter eruditiores Italiae praesules nulli secundus haberetur. In pontificem invitus et reluctans eligitur 29. Maj. 1724. In fama sanctitatis decessit pontifex vere apostolicus et praesulum speculum 21. Febr. 1730. a. aetatis 82. A quo erat episcopus, fere quotannis aliquid in cleri utilitatem edidit. Huc spectant: *Synodicon sanctae beneventanensis ecclesiae* continens concilia novemdecim, ss. pontificum sex, archiepiscoporum tredecim collecta summariis notisque adaucta, Beneventi 1695. in f. Edidit quoque acta concilii provincialis, quod habuit a. 1698. (ib. 1701.) et acta synodorum dioecesanarum (38), quas singulis annis, et aliquoties bis, imo ter per annum habuit. *Opera ejus liturgica* lectu dignissima prodierunt Romae 1726. in 4; *Lezioni scritturali sopra il sacro libro dell' Esodo* recitate nella santa chiesa di Benevento, Romae 1709; *prima dioecesana synodus tusculana*, 1704., cum ex ordine presbyterorum transiit ad ordinem episcoporum optata sede tusculana. Edidit ¹⁾ quoque

¹⁾ Cf. Quetif 2, 814. ss.

acta synodi dioecesanæ ecclesiæ sipontinæ Ptolomæi Gallii cardinalis. Adjecta est appendix synodi sipontinæ, Maceratae 1687. in 4. Aliqua de episcopis viterbiensibus reperies in l. de *Etruria metropoli*, quæ Turrhenia, Tursenia, Tuscania atque etiam Beterbon dicta est, in varios auctores castigationes¹⁾, auctore Francisco Mariano vaticanae basilicæ beneficiato et bibliothecæ scriptore graeco, Romae 1728. in 4. Josephus Maria Stampa cler. reg. congr. somascensis recognovit, ad examen revocavit, correxit et variis observationibus locupletavit *annali sacri della Città di Como*, quos conscripserat Ludovicus Tatti ejusd. congreg. t. 1. Comi 1663.; t. 2. Mediolani 1683.; t. 3. 1734. in 4. Joannes Bapt. Braschi cesenas (n. 1664., † 1727.), hujus ecclesiæ episcopus, præter alia ad archaeologiam profanam spectantia reliquit *memorias cesenates sacras et profanas*, Romae 1738. in 4; *de libertate Ecclesiæ in conferendo ecclesiastica beneficia* non modo clericis indigenis, verum etiam extraneis ac de immunitate beneficiariorum mere simplicium a personalis debito residentiae, Lugduni 1718. v. 4 in f. (marc. 40). Nicolaus Sormannus ex congr. Oblat. vulgavit *apologismorum mediolanensium* vol. 1. continens diss. 2: de origine apostolica ecclesiæ mediolanensis a s. Barnaba ap. deducta et de anathemate s. Ambrosii contra gallos, ubi ambrosiana liturgia conciliatur cum historia et a vano maledicto Franciæ ac Germaniæ vindicatur, Mediolani 1740. t. 2 in 4. Philippus Anastasio neapolitanus n. 25. Jan. 1656., juris utriusque doctor, in universitate neapolitana (1683.) legum, dein juris canonici professor, archiepiscopus surrentinus ab Innocentio XII. creatus, qua cathedra a. 1724. se abdixit, demum patriarcha antiochenus († 10. Maj. 1735.), præter

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1731, 382—89.

praelectionem ad ep. decr. Lucii III., quae incipit: *Ad aures* sub titulo *Simoniam* in 4; *solemnem recitationem* ad C. *si aliquis* de electione, Neapoli 1689. in 4. et opus inscriptum: *Suprema rom. pontificis in Ecclesia potestas propugnata* adv. instrumentum appellationis quatuor Galliae episcoporum a const. *Unigenitus* ad futurum generale concilium, Beneventi 1723. in 4. (ed. 2.), reliquit *lucubrationes in surrentinorum ecclesiasticas civilesque antiquitates*¹⁾, Romae 1731. t. 2 in 4. opus rarum (fr. 8).

488. Reliquos tamen italos eruditione praecellit Benedictus (in baptismo dictus Bernardinus) Bacchinius O. S. Ben. natus 31. Aug. 1651. ea in urbe parmensis ditionis, quae burgum s. Domnini appellatur. Benedictinorum familiae nomen dedit, cum annum aetatis 17. ageret. Minus delectabatur subtilioribus philosophicis theologicisque studiis magisque propendebat in excolenda sacra et profana eruditione, ad quod studium etiam Mabillonius et Germanius, cum Parmam in suo itinere literario a. 1686. advenissent, eum multis cohortationibus excitaverunt. A maioribus accepit munus ei gratum ordinandae bibliothecae coenobii parmensis. In se quoque suscepit opus arduum scribendi (1686—90.) ephemerides literarum Italiae, quas incoeperant Romae, sed non continuarunt, Nazarius et Ciampinius. Coactus sodalium laxiorum quorundam opera urbe parmensi secedere et Mutinam²⁾ translatus, novas ephemerides 1692. ibidem vulgavit, verum graves ob causas

1) Quod opus impense laudant *acta erud. lips.* 1737. p. 15—19.

2) Mutinae celeberrimus Muratori, juvenis tunc undeviginti annorum, Bacchinium nostrum cognovit frequentemque usum atque consuetudinem cum eo habuit. Quotidie eum semel vel etiam saepius invisit totusque ab ejus ore pependit: quapropter multum se Bachinio debere ipse Muratori gratus professus est, quem etiam ille discipulum suum appellavit. Cf. *Soli in vita Muratorii* c. 1. p. 9.

eas intermittere debuit, et licet ad eas edendas redierit, ab iis scribendis omnino cessavit 1697. A mutinensi duce praefectus est bibliothecae in qua celeberrimum Muratorium successorem habuit. Sibi beatus esse videbatur, quod abdere se posset in bibliothecam rarissimis codicibus refertissimam ibique ei in cogitationem venit aliquid cudendi, quod praeteritarum rerum historiam illustraret. Constitit demum in libro pontificali nondum edito Agnelli (sec. IX.), qui vitas continet pontificum ravennatum. Labor quidem ingens, cum tot essent undique illustranda: cumque intelligeret vix fieri posse, ut Ravennatis metropolis originem inveniret, nisi de universa Ecclesiae hierarchia ejusque initiis separatim tractasset, omni studio ad hujusmodi opus conficiendum incubuit. Tripartita est divisio operis. In altera quidem de statu, in quo apostolorum aetate romanum erat imperium, sic disserit, ut nec aptum nec congruens illud fuisse probet condendis ecclesiis, quemadmodum conditas fuisse scimus. In altera persequitur italicarum metropolitaram origines, de ravennati separatim disputaturus in tertia. Pro certo habet Bacchinius, apostolos in instituendis ecclesiis jurisdictionem spectasse tribunalium hebraeorum, quae synedria appellabantur, sic ut ubi frequentiora atque illustriora eadem erant, principes ibidem condiderint metropoles, quae in eorum locum successisse videntur. Ideoque etiam magna eruditionis copia exponere nititur formam reipublicae hebraicae hujusque administrationis eo maxime tempore, quo vivebant apostoli ¹⁾. Prodiit opus inscriptum *de ecclesiasticae hierarchiae originibus*, Mutinae 1703. t. 2 in 1. v. in 4. (fr. 2½). Dum instaret Agnello edendo, Romam ei venire a. 1705. necesse fuit, ut opus suum tueretur adversus censorum exceptiones, et ni palam et acerrime pro eo

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1705. p. 330—35; *Journ. des Sav.* 38, 1—10.

pugnassent Thomasius et Ferrarius cardinales, et viri docti, ut Fontanini et Passioneus, illius imprimendi praecisa eidem facultas fuisset. Ut literarum studium et fervorem promoveret, in sua cella academiam seu collationes cum viris doctis habuit, quibus interfuerunt plures, qui postmodum celebre nomen sunt adepti. Anno 1708. electus fuit in majoribus comitiis Patavii habitis in abbatem rexitque (1711.) monasterium mutinense, deinde (1713.) regiense. Quietem cogitans remotamque a turbis vitam Bobbium se recepit (1719.), qua cum nec ibidem frui liceret, Patavium se contulit curamque ordinandi tabularium monasterii s. Justinæ in se suscepit, multisque ostendendi antiquitatis iter; dein Ferrariam ac demum Bononiam venit, ubi s. Scripturae cathedram alias jam ei destinatam obtinuit, sed mox defunctus est 1. Sept. 1721., postquam fere per totam vitam tristitia expertus est fata. Vir erat vere doctus, versatus praesertim in chronologia, historia antiqua et medii aevi, in arte critica atque in ea, quae versatur in legendis interpretandisque mss., diplomatibus et nummis antiquis; cupidus alios juvandi, sed in conversatione minus affabilis. A viris doctis patriae aliarumque regionum maximi est factus, adeo ut protestans Pfaffius, cum Maffejus Bacchinium cujusdam controversiae literariae cum ipso elegisset arbitrum, scriberet, gratum sibi fore, „quod litis nostrae arbitrum esse voluerit celeberrimum Bacchinium, virum in antiquitate ecclesiastica versatissimum dignumque, qui ob eruditionem quam possidet summum in purpuratorum ordinem referatur¹⁾“. Alia ejusdem

¹⁾ Cf. Edit. operum s. Irenaei venetam, a. 1734. t. 2. Ceterum plura de ipso cf. apud Affò *Memorie degli Scrittori e Letterati Parmigiani* 5, 345—420; t. 6. p. 2. pag. 864—908. Fabronius 7, 176—223; *Biogr. univ.* 3, 163; Tiraboschi *Storia della Letteratura ital.* t. 8. l. 2. c. 1. n. 14, qui de eo scribit: „Uomo che nella sacra e nella profana erudizione ebbe pochi pari a quel secolo e degno anche perciò di

opera sunt: *Dell' Istoria del Monastero di s. Benedetto di Polirone* nello stato di Mantova; Mutinae 1696. in 4., opus absolutissimum ¹⁾ et utile propter plurima documenta, quae complectitur, ad illustrandam historiam sec. XI. et XII. (ab a. 1007—1115.); sed illud non est prosecutus, quod exstiterint potentiores nonnulli, qui offensi animi signa Bacchinio dederunt et quid gravius minari ipsi visi sunt, si in coeptis persisteret. *Agnelli, qui et Andreas, abb. s. Mariae ad Blachernas et s. Bartholomaei liber pontificalis* seu vitae pontificum (95) ravennatum, dissertationibus et observationibus necnon appendice monumentorum illustratus et auctus ²⁾, Mutinae 1708. t. 2 in 4. et inter *scriptores rerum italicarum* ed. Muratori t. 2. 1723. (M. 18½). *Lettere polemiche* (5) *contro il Sig. Giacomo Picenino* Ministro (protestans) in Soglio, con le censure alle medesime e le osservazioni su di esse, Altorfii 1738. in 4. opus posthumum, cujus editio quorundam censorum romanorum contradictione dilata fuit. Reliquit quam plurima opera mss. et inchoata.

489. Ludovicus Ant. de Ruffy massiliensis (n. 31. Dec. 1657., † 26. Mart. 1724.) cogitavit de scribenda historia episcoporum massiliensium, sed prodiit tantum *Dissertation historique, chronologique et critique sur les Evêques de Marseille*, suivie d'un Abrégé chronologique de ses Evêques,

particular ricordanza, perchè a lui si deve in gran parte l'aver rinovato e comunicato a più altri il buon gusto in cotal sorta di studi, e l'aver eccitati e animati non pochi a seguir la via da lui felicemente batutta; Mazzuchelli *Scritt. Ital.* t. 2. p. 1. pag. 6; Ziegelbauer p. 3. c. 4. §. 30; *Giornale di Venezia* t. 34 p. 295. ss., ubi reperitur vita ab ipso Bacchinio conscripta cum continuatione ex relatione Muratorii.

¹⁾ Teste Cennio in dissert. de *chartula commitissae Mathildae* n. 4. Cf. *acta erud. lips.* suppl. 3, 131—134.

²⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1710. p. 330—36; *Journal de Sav.* 48, 562—70.

Massiliae 1716. in 8., in qua 40 episcopos ex illis expungit, quos recensuerat Guesnay in suis *annalibus massiliensibus* (cf. n. 223.) aliis pro iis substitutis; *Histoire de S. Louis Evêque de Toulouse*, Avenione 1714. in 12., quae inscio auctore, hinc mendose, prodiit ¹⁾. Joannes de Catellan episcopus valentinus († 1725.) conscripsit *Les Antiquités de l'Eglise de Valence* recueillies pour l'instruction et l'édification du Clergé et du Peuple de son Diocèse, Valentiae 1724. in 4., opus admodum eruditum ²⁾. Petrus Lebrasseur ebroicensis n. c. a. 1680. scripsit *Histoire civile et ecclésiastique du comté d'Evreux*; Joannes Bapt. Drouet de Maupertuy parisiensis n. 1650. post laxiorem vivendi rationem mundo renunciatis a. 1690., sacrae militiae nomen dedit a. 1692., et canonicus bituricensis a. 1702. factus sacros ordines suscepit atque in bona senectute in Domino quievit 10. Mart. 1730. Praeter versiones et libros asceticos reliquit *L'Histoire de la s. Eglise de Vienne* ³⁾ contenant la vie et les actions remarquables des 106 Archevêques, qui en ont tenu le siège depuis l'an 62. de J. Chr. qu'elle fut fondée par s. Crescent, Disciple de s. Paul, jusqu'à la présente année 1708., Lugduni 1708. in 4. (fr. 30). Caroli d'Aigrefeuille doctoris theologiae et canonici montispessulani est *Histoire ecclésiastique de Montpellier* ⁴⁾ 1739. in f., et Claudii Fyot de la Marche († 1721.) est *Histoire de l'Eglise de St. Etienne de Dijon*

¹⁾ Cf. Nicéron I, 400—404.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 79, 459—468; *Biogr. univ.* 7, 359. L. 3. data opera disserit de concilio Valentino III., in quo rejecta fuere capitula concilii carisiaci, et tr. de praedestinationum haeresi P. Duchesne aggreditur.

³⁾ *Journ. des Sav.* 43, 148—156; *Mémoires de Trévoux* 1711. a. 164. p. 1984—1996.

⁴⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 134, 192—210. et 366—382.

avec les preuves et le pouillé des bénéfices dépendants de cette abbaye, Divioduni 1695. in f. Emmanuel Pereyra de Sylva Legali eques O. Christi et academicus regius, lusitanus reliquit *memorias pare a Historia Ecclesiastica do Bispado da Guarda* ¹⁾, Olisipone 1730. t. 2 in 8.

490. Pinchinart O. Min. collegit *Dictionnaire chronologique, historique, critique sur l'Origine de l'Idololatrie et de tous les principales Hérétiques et Fanatiques* qui ont causé quelque trouble dans l'Eglise, Parisiis 1736. in 4. Ludovicus Doucin S. J. veronensis in Normannia, qui strenue jansenistas impugnavit († 1726.), egregia reliquit scripta ad haereseologiam spectantia: *Specimen observationum ad nestorianam historiam* ac varios tum veterum tum recentiorum auctorum, qui eam attigerunt, locos, Parisiis 1698. in 12., quod secuta est *Histoire du Nestorianisme* 1698. in 4; Hagae 1698; Amstelodami 1698. *Addition à l'histoire du Nestorianisme*, où l'on fait voir quel a été l'ancien usage de l'Eglise dans la condamnation des livres et ce qu'elle a exigé des fideles à cet egard, Parisiis 1703. in 12., opus industria, accuratione, ordine et nitore conscriptum, quapropter magni aestimatur ²⁾, sicut et aliud: *Histoire de l'Origenisme* i. e. Histoire des mouvements arrivés dans l'Eglise au sujet d'Origene et de sa doctrine ³⁾, ib. 1700. in 12; *Mémoire touchant le progrès du Jansénisme* en Hollande, Coloniae 1698. in 12 *Traité de l'usage du Calice* et de la Communion sous les deux espèces, Parisiis 1686. in 12; *Instruction pour les nouveaux Catholiques* où l'on explique tous les articles con-

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1731. p. 159—62.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1699. p. 166—176; *Journal des Sav.* 26, 580—83; *Biogr. univ.* 11, 610.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1700. p. 471—480.

testés et où on rend raison par l'Ecriture et par les Pères des premiers siècles ib. 1686. in 12; Cadomi 1686. in 12. Franciscus Catrou S. J. n. est 8. Dec. 1659. Parisiis. In literis humanioribus graecis latinisque erat cultissimus. Auctor fuit etiam et parens memoriarum trivultianarum a. 1701., quibus se impendit ¹⁾ duodecim annis († 18. Oct. 1737.). Ex operibus, quae edidit huc spectat *Histoire des Anabaptistes* contenant leur doctrine et diverses opinions qui les divisent en plusieurs sectes, Parisiis 1695. in 12., Amstelodami 1699; 1700. et sub inscriptione: *Histoire du fanatisme* dans la religion protestante depuis son origine, Parisiis 1705. t. 2; 1706. (M. 25); 1733. etc.; *histoire des Quakers* ou Trembleurs, 1733. in 12.

491. Haud pauci *archaeologiam* christianam excoluerunt, in primis in Italia. Pompejus Sarnelli n. Polignani a. 1649., juris et theologiae doctor, protonotarius apostolicus, demum episcopus vigilensis († 1724.) scripsit *Lettere ecclesiastiche* (40) Neapoli 1686. in 4; Venetiis 1718; 1740. sat rariae (fr. 18), magnum iudice Zacharia sacrae eruditionis promptuarium, in quibus disputat ²⁾ de variis epistolarum ecclesiasticarum generibus, de mitris, canonicis, chorepiscopis, de episcoporum appellatione, bugia, an musica harmonica templis sit eliminanda, de corona clericorum, de canonibus quibus clericis barba prohibetur, cur die coenae Domini tredecim pauperum pedes laventur, de bireto et berretino, de clericorum vestibus, de eorum annulo, de archidiaconorum et archipresbyterorum munere, de valore ordinum, qui ab haereticis, schismaticis etc. conferuntur, de baptismo solemni, de jejuniis, an

¹⁾ Cf. plura de ejus vita et operibus in Elogio, quod legitur in *Mémoires de Trévoux* 1737. a. 43. p. 641—54.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1687. p. 172—182; 248—254.

votum solemne castitatis a pontifice relaxari possit, de anno nativitatis Christi, de imaginibus sacris etc. *Antica Basilicografia*, Neapoli 1686. opus eruditum¹⁾; *Memorie cronologiche de' vescovi ed arcivescovi della s. Chiesa di Benevento* colla serie de' Duchi e Principi Longobardi della stessa città, ib. 1691. in 4. (fr. 2); *Cronologia de' Vescovi e Arcivescovi Sipontini*, Manfredoniae 1680. in 4; *Memorie de' vescovi di Bisceglia* e della stessa città, ib. 1694. in 4. Michael Amatus presbyter neapolitanus juris theologiae doctor, protonotarius apostolicus († 15. Nov. 1729.), disseruit *de opobalsami specie ad sacrum chrisma conficiendum requisita*²⁾, Neapoli 1722. in 8., *de piscium atque avium esus consuetudine apud quosdam Christi fideles in antepaschali jejuni*³⁾, 1723. in 12; *dissertationes historico-dogmaticae*, 1. in qua ad trutinam revocatur, quibus de causis in antiquis fidei symbolis nicaeno et CP. articulus ille *descendit ad inferos* fuerit praetermissus; 2. de inferni situ adversus novum commentum cujusdam (Swinden) natione angli; 3. in qua enucleatur, quomodo Christus in ultima coena eucharistiae benedixerit et utrum uno an pluribus calicibus usus fuerit; 4. de ritu, quo in primitiva Ecclesia fideles s. eucharistiam percepturi manibus excipiebant, ubi expenditur, quidnam fuerit dominicale, quod mulieres afferre debere jubebantur, ib. 1728. in 4. Reliquit plura inedita. Philippus Bonarotius (Buonaroti) in explicandis monumentis antiquitatis prudentia et eruditione singulari praeditus, natus est 18. Nov. 1661. Romam profectus mox a card. Casp. Carpinæo praefectus est bibliothecae atque musaeo magna numismatum copia instructo,

1) Cf. *acta erud. lips.* 1688. p. 168—170.

2) Cf. *Mémoires de Trév.* 1723. a. 56. p. 907—16.

3) Cf. ib. 1724. a. 54. p. 1107—19; *Bioqr. univ.* 56. 256.

quorum confecit indicem in hoc scriptionis genere omnibus numeris absolutum. Florentiam revocatus a Como III. senator dictus est et postea pro ecclesiasticis negotiis pro principe praeses. Familiari consuetudine utebatur cum viris suae aetatis eruditissimis ut cum Norisio, Ciampini, Fontanini. Singularem doctrinae singularem adjunxit modestiam et liberalem omnibus gratificandi voluntatem († 8. Dec. 1733.). Licet autem magis meruerit de archaeologia profana, huc referendus est propter opus: *Osservazioni sopra alcuni frammenti di vasi antichi di vetro ornati di figura trovati ne' cimiteri di Roma*, Florentiae 1716. in 4., opus rarum (fr. 12), in quo eruditissime disserit de re vestiaria omnique fere cultu illius aetatis, qua Ecclesiae velut infantia continetur; investigat originem illius ornamenti, quod nimbium veteres dixerunt et ejus historiam describit, et quidquid tangit feliciter sagaciterque illustrat¹⁾. Reliquit ad 60 volumina mss. Antonius Maria Lupi S. J., quem de Rossi²⁾ solidissimum inter vetustiores archaeologos censet, humilibus parentibus natus est Florentiae 14. Jul. 1692. Annos natus 17 societatem Jesu est ingressus; completo tyrocinio Senas missus ad tradendam rhetoricam, sui muneris partes magna vel adversariorum societatis satisfactione explevit. Theologiae cursum disputatione publica absolvit cum magna auditorum admiratione. Licet aliis muneribus et occupationibus detineretur (selectus enim fuit a societatis praeposito Generali, ut ei esset ab epistolis), quidquid illis temporis surripere potuerat, impendebat in iis undique colligendis, quae veterum christianorum consuetudinem vitamque declarabant, de quibus multa solebat pro suo singulari in religionem studio, in sermonibus quotidianis dicere. Mirum

¹⁾ Cf. Fabronius *vitae italorum doctrina excellentium*, 6, 122—168.

²⁾ *Roma sotteranea* t. 1. p. 53.

est quam ingentem eruditionis suppellectilem undique sibi comparaverit, quo dextere utebatur ad antiquitatis monumenta sacra et profana illustranda. Singularis quoque erat ejus dexteritas in praeparandis ad virtutem animis. In omni enim sermone suo, in omnibus disciplinarum quae dabat magistri munere fungens praeceptis, nunquam non prudenter intexebat aliquid utile et ad pietatem spectans. Panormum missus a. 1733., ut dirigeret nobilium collegium recens ibidem erectum, omnium luctu decessit ¹⁾ 3. Nov. 1737. Edidit ²⁾: *Dissertatio et animadversiones ad nuper inventum Severae M. epitaphium*, Panormi 1734. opus admodum eruditum, quod a viris doctis magni aestimatur: multa enim attingit et illustrat, atque data occasione disserit de cyclis et chronologia, de ornamentis, siglis, de orthographia, de interpunctione, de vocibus ac dicendi modis barbaris, qui in inscriptionibus christianis apparent. *De notis chronologicis anni mortis et nativitatis D. N. J. Christi*, Romae 1744. in 4. Zacharias post aliam editionem opusculorum 1753. Aretii factam plenior curavit inscriptam: *Dissertazioni, Lettere ed altre operette del ch. P. A. M. Lupi* per la maggior parte non piu stampate, ora ordinate, a luogo a luogo illustrate con Giunte e Annotazioni, Faventii 1785. t. 2 in 4. (fr. 6), in quibus disserit erudite de antiquis baptisteriis, de anno et die nativitatis Christi, de nonnullis inscriptionibus, vitris, siglis christianis; reperiuntur etiam ibid. theses historicae, chronologicae, criticae, philologicae etc. ad vitam Constantini M. Eodem anno (1737.) decessit Franciscus Orlendi (Orlandi) O. Praed., laudensis, qui innotuit dissertatione inscripta ³⁾:

¹⁾ Cf. Fabronius op. cit. 15, 32—53.

²⁾ Cf. Backer 2, 901. ss.

³⁾ Cf. *Journ. de Sav.* 48, 227—29; 50, 82—89 et *acta erud. Lips.* suppl. 5, 176—180.

duplex lavacrum in coena Domini fidelibus exhibitum, alterum ex Christi mandato de sacra pedum lotione, alterum ex veteris Ecclesiae disciplina de expiandis altaribus, Florentiae 1710. in 4., in qua respondere nititur quaestioni, cur 13 pauperibus pedes laventur; sed in primis opere, cui titulus: *Orbis sacer et profanus illustratus* ¹⁾, seu dioeceseon, provinciarum et metropoleon tum ecclesiastica tum civilis distributio imperii romani et Europae, Asiae, Africae, Americae; Florentiae 1728—40. t. 5 in f. Opus completum est rarissimum (fr. 95), in quo geographiam et historiam orbis tam sacram quam profanam exhibet. Agnellus Onorato, ecclesiae aversanae canonicus, juris ecclesiastici peritus, sacram antiquitatem illustrare conatus est aliquot dissertationibus, quae virum produnt non exiguae lectionis, sed nihil minus quam subacti iudicii solidaeque doctrinae ²⁾. Prodierunt inscriptae: *Dissertazioni su vari punti degli antichi Riti e della Disciplina di s. Chiesa* recitate in publica Ragunanza di Letterati, Lucae 1737. in 4., in iisque disserit de canonizatione sanctorum, de mulieribus subintroductis seu agapetis, de diaconissis, de extrema unctione, de continentia conjugatorum, de communione infantium etc.; *del moderato e convenevol numero de' Cherici secondo l'antica e moderna disciplina della Chiesa*, Venetiis 1768. in 8. Jacobus Marsollier can. reg. abb. s. Genovefae parisiensis n. 1647., praepositus cathedralis Ucetiae, ad quam missus fuit cum nonnullis sodalibus pro reformatione capituli († 30. Aug. 1724.), praeter plures *biographias* ut card. *Ximenes*, *Henrici VII.* regis angliae, *s. Franc. Salesii*, Joann. le Bouthillier de Rance funda-

¹⁾ Cf. *Journ. de Sav.* 101, 157—164; 346—57; 519—25.

²⁾ Zacharias in *bibl. rit.* 2, 261.

toris congr. trappistarum, s. *Franciscae de Chantal* etc., scripsit¹⁾: *Histoire de l'Inquisition et son origine*, Coloniae 1693. in 12. (fr. 2), quae prodiit postmodum aucta Parisiis t. 2; *Apologie ou justification d'Erasme*²⁾ Parisiis 1713. in 12., quam tamen nonnulli tamquam nimis indulgentem impugnarunt³⁾; *Histoire de l'origine des dîmes et autres biens temporels de l'Eglise* 1689. in 12., opus eruditum; tract. *de antiqua Ecclesiae disciplina in diversis celebrandis officiis*⁴⁾, Lugduni 1706. in 4.

1) Cf. plura apud Nicéron 7, 150—160; Feller 2, 603; *Biogr. univ.* 27, 262. Ab aliis aliter dijudicatur. Imo prodiit l. *Marsollier decouvert et confondu dans ses contradictions*, 1708. in 12.

2) Cf. *Journ. des Sav.* 56, 25—36.

3) Ita P. Gabriel O. S. Aug.: *Critique de l'Apologie d'Erasme*, Parisiis 1720. in 12., de qua cf. *Journ. des Sav.* 67, 174—181; et anonymus in *Mémoires de Trévoux* 1714. a. 68. p. 954—72.

4) Huc quadamtenus referri potest Joannes Interian de Ayala O. b. Mariae de Merc., salmanticensis academiae doctor atque ib. s. theologiae cum sacrarum linguarum interpretatione professor (n. 1656., † 1730.), propter opus inscriptum: *Pictor christianus eruditus* sive de erroribus, qui passim admittuntur circa pingendas atque effingendas ss. imagines, Matriti 1730. in 4. (fr. 22), de quo Paquet in praef. ad *Molani historiam ss. imaginum* ita rigide judicat: „Librum (Ayalae) nactus pro thesauro, quod ajunt, carbones inveni; nihil enim aliud ab auctore praestitum erat, quam quod Molani libellum plurimis qua scholasticis, qua concionatoriis meditationibus auctum ac pingui oratione convestitum, hispanis suis exhibuisset: critici vero examinis aut sacrae ac antiquariae et ecclesiasticae eruditionis, quam in primis quaerebam, nec vola, nec vestigium apparebat, si modo ea demeres, quae ille ex auctore nostro in codicem suum transtulit.“ Cf. *Biogr. univ.* 56, 607. Qua occasione mentionem faciemus diss. Joannis Pelletier S. J. (cf. supra p. l. p. 744.), quam ibi praetermisimus quaeque inscribitur, *Animadversionum criticarum in errores pictorum circa historiam sacram* (gallice) in *Mémoires de Trév.* 1704. p. 1981—96. 191. p. 2144—63., de qua cf. *Mieh. a s. Joseph bibliogr. crit.* 3, 424.

492. Ex *hagiographis* mentione digni sunt nonnulli: Conradus Janning S. J., qui per annos facile quadraginta vel sanctorum acta magnam partem ipse edidit, vel a maioribus edita defendit vel a posteris edenda comparavit. Natus is est Groningae in Belgio foederato 16. Nov. 1650. Societatem Jesu iniit 24. Nov. 1670. Ob egregias dotes eum Henschenius potissimum delegit, tametsi nec sacerdos adhuc esset nec theologiae studuisset, qui cum Papebrochio acta sanctorum continuaret. Verum antequam totus se huic operi consecraret, Romam missus est, ut theologiae vacaret (1681.). Ante reditum in Belgium (a. 1686.) plures lustravit bibliothecas praesertim in regno neapolitano magno cum fructu tam utilis operis. Mox (1688.) cum Baertio in Germaniam, Bohemiam et Austriam destinatur ad lustrandas ubique bibliothecas. Redierunt per Bavariam, Sueviam et Lotharingiam omnes celebriores abbatias, quae ab itinere non longe aberant, invisentes. Cum interim orta esset tempestas in actorum editionem, Janningus apologiam triplicem scripsit ¹⁾, quam t. 1. Junii praefixam habes. Censura vero lata ab inquisitione hispana in quatuordecim volumina priora ²⁾, causa fuit, ut iterum Romam mitteretur (1697.), ubi actorum causam feliciter egit, positivam tamen abrogationem censurae hispanae impetrare non potuit. Rediit a. 1700. ab Urbe non sine nova actorum codicumque vetustorum sarcina atque iter per Austriam instituit in eam curam semper intendens, ne quid negligeret uspiam, unde aliqua ad bibliothecam sociorum fieri posset accessio. Apoplexia correptus fuit 27. Oct. 1719., sed con-

¹⁾ Prodiit etiam seorsim Antverpiae 1695. in 8., eaque est directa contra Sebastianum a s. Paulo Provincialem Carmeli flandro-belgici, de qua cf. *acta erud. lips.* 1696. p. 131—139.

²⁾ Ea tamen sublata fuit a. 1715., quo de negotio cf. *Elogium de vita et operibus P. Conr. Janningi* in t. 3. Jul. *acta SS.* §. 5.

valuit studiis tamen impar. Abhinc nonnisi sibi et Deo vacavit. Fere per quadriennium adhuc produxit vitam: redierunt dein saepius crudae convulsiones apoplecticae, quibus demum succubuit 13. Aug. 1723. Operam suam contulit ad acta sanctorum a t. 5. Maji usque ad t. 2. Julii. Simul vero studium singulare ostendit juventutis erudiendae, quod tradendis publice per annos facile viginti quinque christianae doctrinae elementis in urbe antverpiensi exercuit, donec moriente Papebrochio (a. 1714.) gravioribus quam ante curis implicitus abstinere hoc caritatis officio cogeretur. Magni eum fecerunt viri in scientia summi, ut Norisius, Mabillonius, Magliabechius, Schelstratius, Muratorius, Saxius, Galeardus etc., ut ex eorum literis ad eum datis patet. Janningi biographus et laboris socius Petrus Boschius (van den Bosche) vir singularis innocentiae, ipse decessit 14. Nov. 1736. Natus erat Bruxellae 19. Oct. 1686. Juvenis studio indefesso per annos circiter duodecim christianae doctrinae rudimenta pueris puellisque inculcabat. In studiis philosophicis et theologicis adeo excelluit, ut saepius publice disputaret atque disputatione de universa theologia eadem absolveret (a. 1720.). Anno sequenti (1721.) inter hagiographos cooptatus est. Scribendi initium duxit a tractatu historico chronologico *de patriarchis antiochenis* tam graecis quam latinis, imo et jacobitis usque ad sedem a saracenis eversam ¹⁾, qui reperitur t. 4. Julii et seorsim prodiit Antverpiae 1725. in 4; Venetiis 1748. Operam suam contulit ad quatuor ultimos tomos Julii et tres priores Augusti ²⁾.

493. Hagiographorum tamen praecipuus hac aetate fuit Joannes Baptista du Sollier S. J., natus in oppido Herseau

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1727. a. 85. p. 1802—25; *acta erud.* Lips. 1726. p. 197—206; suppl. 9, 68.

²⁾ Cf. ejus elogium t. 3. Augusti; *Biogr. univ.* 59, 33.

prope Tornacum 28. Febr. 1669., qui a prima juventute impense studiis se dedit, in quibus adeo excelluit, ut Romae de theologia universa, quam ibidem audiverat (1697—1700.), magno auditorum plausu disputaret. In Belgium redux illustrandis sanctorum actis Papebrochio socius additus fuit, quo in opere impensa sedulitate ad mortem fere usque duravit. Quamplurimum illud promovit, cum non solum esset sagacis ingenii, indefessae diligentiae, sed etiam in reperiendis evolvendisque actis sanctorum aliisque antiquitatis monumentis admodum felix. Quo fervore se totum impenderit vel hoc unum ostendit, quod post ejus mortem reperta fuerint circa duodecim millia epistolarum, quas hac de causa scripserat. Inter ejus symbolas eminent: *Tractus historico-chronologicus de patriarchis alexandrinis*, in quo praeter primos sanctos aliosque vere catholicos antistites etiam haeretici et schismatici copti continua serie ad nostra usque tempora deducuntur immixtis parergis ad res illius ecclesiae illustrandas accommodatis. Subjungitur appendix de initiis, erroribus et institutis copto-jacobiticis ¹⁾, Antverpiae 1708. in f. et t. 5. mensis Junii, opus magnae sagacitatis et eruditionis. *Acta b. Raymundi Lulli collecta, digesta et illustrata* cum dissertatione, in qua Lulli doctrinam vindicat ab omnibus accusationibus contra ejus orthodoxiam prolatis, ib. 1708. in f. et t. 5. Junii. *Martyrologium Ussardi monachi* ad excusa exemplaria quatuordecim, ad codd. mss. integros 17, ad alios ferme 50 collatum, ab additamentis expurgatum, castigatum et quotidianis observationibus illustratum, cui accedunt martyrologia hieronymiana contracta, ib. 1714. in f. In praefatione erudita disserit de omnibus antiquis martyrologiis; opus autem est molestissimi infinitique propemodum laboris, quod

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1709, a. 88. p. 1119—57; *acta erud.* Lips. 1709. pag. 536—39; *Journ. des Sav.* 45, 30—40; 579—603.

eruditi magni aestimant¹⁾. Omnia quae scripsit excellunt iudicio critico et eruditione solida. Licet vero totus studiis immersus videretur, otium semper reperit, quod animarum regimini impenderet. Neque minus insignis erat solida virtute atque studio religiosae perfectionis. Scrupulosa fere diligentia servabat regulas, modestiam, pacem animi imperturbabilem, caritatem erga Deum et proximum in omni sua vivendi ratione prae se ferebat. Asthmate correptus 1737. in vitae periculum incidit; verum illud fuit nonnisi initium dolorum. Ab eo tempore gradatim defecit, donec 17. Jun. 1740. post triennium, quo pietati tantum vacavit praeclaraque dedit patientiae et perfectae in Dei voluntatem resignationis specimina, ad illorum consortium, ut speramus, transiit, quorum acta tam accurate descripsit²⁾. Hisce addantur:

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1714. a. 156. p. 2086—2108; *Journal des Sav.* 60, 581—93; *acta erud. lips.* 1715. p. 473—480. Acriter nimis editionem hanc editoremque ipsum, quod ms. sangermanense non tanti fecisset, aggressus est anonymus quidam (scil. Jac. Bouillart O. S. Ben. n. 1669. † 11. Dec. 1726.) in op. *Usuardi San-Germanensis monachi martyrologium sincerum* ad autographi in San-Germanensi abbazia servati fidem editum et ab observationibus R. P. Sollerii S. J. vindicatum, Parisiis 1718. in 4., de quo cf. *Mémoires* 1719. a. 40. p. 770—790. Cum vero occurrant multa quidem verba, sed argumenta pauca, tacendum sibi constituit Sollerius. Edidit Bouillart etiam *Histoire de l'abbaye royale de S. Germain des Prés* contenant la vie des Abbés qui l'on gouvernée depuis sa fondation; les hommes illustres, qu'elle a donnés à l'Eglise et à l'Etat; les privilèges accordées par les souverains Pontifes et par les Evêques; les dons des Rois, des Princes et des autres bienfaiteurs. Avec la description de l'Eglise, des tombeaux et de tout ce qu'elle contient de plus remarquable. Le tout justifié par des titres authentiques et enrichi de plans et de figures, Parisiis 1724 in f. (fr. 16), de quo f. *Journal des Sav.* 74, 483—494.

²⁾ Plura cf. in elogio, quod exstat *act. SS.* mensis Aug. t. 5. et *Mém. de Trév.* 1743. a. 62. p. 2250—66.

Vitus Alexius Lobineau O. S. Ben. congr. s. Mauri rhedonensis (n. 1666., † 3. Jun. 1727.), qui bene meruit de patria sua op. inscripto; *Histoire de Bretagne* composée sur les litres et les auteurs originaux, Parisiis 1707. t. 2 in f., in qua multa reperiuntur, quae spectant ad historiam ecclesiasticam¹⁾. Postea edidit: *l'Histoire ou vies des Saints de Bretagne*, que l'Eglise honore d'un culte public et des personnes d'une éminente piété qui ont vécu dans la même province avec une addition à l'Histoire de Bretagne, Rhedone 1724. in f. *Histoire de la ville de Paris* composée par D. Mich. Felibien, revue, augmentée etc., Parisiis 1725. t. 5 in f., quam etiam continuavit²⁾ ab a. 1661. Aliquorum apostolorum (Andreae, Joannis et Mathiae) et s. Joannis Baptistae vitas descripsit Joan. Florianus Hammerschmid, bohemus, s. theologiae doctor, protonotarius apostolicus et canonicus wissehradensis (n. 4. Maji 1652., † 1737.).

494. Reliqui adhuc sunt³⁾: Raymundus Duellius reg.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1710. p. 18—22. De scriptis, quae occasione hujus historiae prodierunt, cf. Tassin 2, 135—145. et *Journ. des Sav.* 43, 166—170.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 78, 309—318; 79, 338—47; 310—19; *Biogr. univ.* 24, 598.

³⁾ Praetermittimus Samuelem Timon S. J. hungarum (n. 1675; † 7. Apr. 1736.) de historia patria bene meritum, qui praeter alia scripsit *Purpuram panonicam* sive vitas et res gestas S. R. E. cardinalium, qui aut in ditionibus s. coronae Hungariae nati, aut regibus sanguine conjuncti aut episcopatibus hungaricis potiti fuerunt, Tyrnaviae 1715. in f.; Cassoviae 1745. in 8. (ed. aucta et emendata). Cf. *Biogr. univ.* 46, 88. Joannem Boivinum cognomine de Villeneuve (vulgo Msr. Boivin le Cadet n. 1663—1726., de quo cf. Saxius 5, 410—13; Feller 2, 518.), qui edidit graece et latine: *Nicephori Gregorae byzantina historia* t. 1. ll. 11 ab Hier. Wolfio jampridem latini facti et in lucem editi, iidem nunc auctiores et castigatiores quam antea; t. 2. ll. 13 nunc

s. Aug. can. et bibliothecarius Sanct-hyppolytensis († 1740.), qui in suis *miscellaneis*, quae ex codd. mss. collegit, Aug. Vind. et Graecii 1723. 1724. t. 2 in 4. plura documenta publicavit ad historiam ecclesiasticam spectantia¹⁾. Ejus quoque est *Historia ordinis equitum teutonicorum* hospitalis s. Mariae V. hieros. potissimum ex bullis, diplomatibus, chartis, sigillis antiquis, tabulis stemmatologicis etc. tabularii balliviae austriacae illustrata, cum appendice bullarum et diplomatum eidem ordini datorum transcriptorum ex mss. fuldensibus, Viennae 1727. in f. Anno praecedenti (2. Aug. 1739. a aetatis 74) decesserat Carolus Ludovicus Hugo can. O. Praem. lotharingus, s. theologiae doctor, abbas Stivagii, omnis literaturae genere conspicuus. Strenuus erat iurium suae ecclesiae propugnator, exsilia propterea et proscriptiones passus (1725—1728). Protectorem aequissimae suae causae nactus Benedictum XIII. ad suam canoniam revocatus est a Leopoldo I. Lotharingiae duce; ast ab eodem per aliorum invidiam iterato exsilio mulctatus est. Pontifex rixarum fomitem exstinguere

primum e codd. mss. eruti et typis mandati, Parisiis 1702. in f. cum annotationibus admodum eruditis et praefatione docta, de qua ed. cf. *Journ. des Sav.* 31, 373—382; Faustum Labbey O. S. Ben. († 1727.), qui edidit *chronicon luxoviense*; Carolum Josephum Morozzo (Morotius) O. Cist. († 1729.), episcopum salutiensem, cujus est *Cistercii reforescentis seu congregationis cistercio-monasticae b. Mariae Fulienensis in Gallia et Reformatorum s. Bernardi in Italia chronologica historia*, Augustae Taurinorum 1690. in f. (fr. 25); cf. *Biogr. univ.* 30, 208; Silvestrum Mediolanensem O. Cap., qui appendicem adjecit ad t. 3. *annalium O. Min. Cap.*, Mediolani 1737.

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1723. p. 330. ss.; 1724. p. 264—66; de ejus excerptorum genealogico—historicorum ll. 2, Lipsiae 1725. in f. ib. 1725. p. 115—120. et de *historia ordinis equitum* 1728. p. 110—12. Cf. alia ejusdem opera apud Adelung *Fortsetzung und Ergänzung zu Chr. Göttl. Jöchers Gelehrtenlexico* 2, 776; Feller 3, 461.

cupiens eum episcopum Ptolemaidis in p. i. 15. Dec. 1728. dixit ¹⁾). Potiora ejus opera sunt ²⁾): *Sacrae antiquitatis monumenta historica, dogmatica, diplomatica*, notis (eruditissimis) illustrata, Stivagii 1726. t. 1. in f., qui continet ep. Gervasii abb. et ep. sagiensis, diarium conc. tridentini auctore Nic. Psalmaeo O. Praem., Viroduni ab. et ep., chronica bb. Emonis et Menconis abb. werummensium ³⁾; t. 2. Deodati 1731. complectitur pariter quaedam chronica etc. Impugnavit tritheismum Petri Valentini Faydit ⁴⁾ Luxemburgi 1699; cum vero hic apologiam scripsisset, opposuit Hugo: *Réponse à l'Apologie de Msr. Faydit sur la Trinité* 1702. in 8; *Vie de s. Norbert*, Luxemburgi 1704. in 4., vita hujus sancti optima; in latinum versa Vetro-Pragae 1732. in f. *Annales Ord. Praemonstratensium*, Nancii 1734. et 1736. t. 2 in f., in quibus singulorum ordinis monasteriorum exponit historiam, cui annexuit probationes, instrumenta foundationum, privilegia pontificum, imperatorum, regum, principum ⁵⁾. Nec praetermittendus est Jacobus Echard O. Praed. rotomagensis (n. 1644., † 1624.) propter insigne plane opus bibliographicum a Quetif (cf. n. 304. annot.) inchoatum, quod

¹⁾ Unde occasionem accepit ejus sodalis Albertus Marion († 1750.) scribendi librum *l'abbé regulier sacré Evêque in partibus in fidelium* Luxemburgi 1739. in 4., de quo cf. *Mémoires de Trévoux* 1740. a. 98. p. 2009—24; 1741. a. 83. p. 1756—83.

²⁾ Cf. Georgius, *Spiritus literarius norbertinus* p. 294—97.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1726. p. 97—99; *Journal des Sav.* 80, 108—119.

⁴⁾ Ortus est Faydit Ricomagi in Avernia. Cum contra superiorum prohibitionem edidisset opus secundum Cartesii systema, congregationem Oratorii, cui erat adscriptus, deserere coactus est (1671.). Tritheismum propugnavit in op.: *Altération du dogme théologique par la philosophie d'Aristote* 1696. in 12. Obiit a. 1709.

⁵⁾ Cf. *Journal des Sav.* 107, 88—105.

summa accuratione perfecit et absolvit, cui titulus: *Scriptores ordinis praedicatorum recensiti notisque historicis et criticis illustrati*; opus quo singulorum vita praeclareque gesta referuntur, chronologia insuper seu tempus, quo quisque floruit, certo statuitur, fabulae exploduntur: scripta genuina, dubia; supposititia expenduntur; recentiorum de iis iudicium aut probatur, aut emendatur: codices manuscripti, variaeque e typis editiones, et ubi habeantur, indicantur: alumni dominicani, quos alieni rapuerant, vindicantur; dubii et extranei, falsoque adscripti ad cuiusque seculi finem rejiciuntur et suis restituntur. Praemittitur in prolegomenis notitia ordinis, qualis fuit ab initio ad annum 1720, tum series capitulorum generalium iis annis habitorum. Denique index eorum qui ad ecclesiasticas dignitates promoti fuerunt vel (hic) laudatorum vel alias ab aliis omissorum, Parisiis 1719. et 1721. t. 2 in f., opus quod a viris eruditis magni aestimatur¹⁾. Edidit quoque²⁾: *S. Thomae summa vindicata* sive de V. F. Vincentii Bellovacensis scriptis dissertatio, ib. 1708. in 8., in qua ostendit, speculum morale tam simile 2. p. summae s. Thomae hactenus Vincentio bellovacensi tributum, unde illius partis genuinitas in dubium a nonnemine fuit vocata, esse suppositum. Erasmus Gattola O. S. Ben. et abbas s. Matthaei servorum Dei Cajetae natus a. 1662. († 1734.), vir admodum eruditus et modestus, edidit: *Historia abbatiae casinensis per seculorum seriem distributa*, qua Leonis chronicon a Petro diacono ad a. 1138. continuatum in plerisque suppletur, et ad haec usque tempora ex probatissimis authen-

¹⁾ Cf. *Journ. de Sav.* 69, 574—80; *acta erud. lips.* 1720. p. 153—61; 441—54; 1723. p. 474—482.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 41, 108—123; *Mémoires de Trév.* 1708. a. 121. p. 1479—1495., ubi sagax et solida disputandi ratio auctoris nostri impense laudatur; *Biogr. univ.* 12, 455.

ticisque documentis producit, insertis operis initio monasterii descriptione et ad calcem pro laudati chronici auctoribus chronologia p. 1. ab a. 529—1200., Venetiis 1733. in f.; *ad historiam abbatis casin. accessiones*¹⁾, ib. 1734. in f. Cui adjungi debet Marianus Armellinus O. S. Ben. romanus. Religionis rudimenta posuit a. 1677. in monasterio ad s. Paulum in Urbe; dein Casinum missus fuit, ut eo in asceterio religiosae vitae rerumque monasticarum doctrina penitus imbueretur. Expleto studiorum curriculo sub celebri Alex. Lello philosophiae docendae applicatur a. 1687. Ab a. 1697—1722. variis in locis ad populum dixit. Tempus a concionibus vacuum concinnandae bibliothecae casinensi potissimum consecravit, ideoque etiam plura per Italiam confecit itinera literaria, multos perlustravit bibliothecas excussitque codices quam plurimos. Senensi monasterio praefectus fuit abbas a. 1722., translatus post sexennium (1729.) ad regendam abbatiam s. Petri de Assisio et 1734. ad monasterium Feliciani prope Fulgineum. Decessit prope octogenarius a. 1737. Collegit²⁾ magna diligentia *bibliothecam benedictino-casinensem* sive scriptorum casin. congregationis alias s. Justiniae patavinae, qui in ea ad haec usque tempora floruerunt, operum ac gestorum notitiam, Assissii 1731. et 32. t. 2 in f.; *additiones et correctiones* bibliothecae benedicto-casinensis, Fulginei 1735. in f. Joannes Benedictus Gentilottus ab Engelsbrun O. Equestris, tridentinus, qui magno profectu studiis operam dederat Salisburgi, Oeniponti et per octennium Romae, excelluit in utroque jure, in linguis quoque graeca,

¹⁾ Cf. Ziegelbauer 4, 543.; *acta erud. lips.* 1735. p. 145—155; *Journ. des Sav.* 112, 91—101; *Biogr. univ.* 65, 171.

²⁾ Cf. Ziegelbauer p. 3. c. 4. §. 37; *Biogr. univ.* 2, 479; *acta erud. lips.* 1739. p. 673—76.

hebraica et arabica. Anno 1725. electus fuit in episcopum tridentinum, sed moerore confectus, quod tanto muneri prae modestia imparem se judicaret, eodem hoc anno 20. Sept. defunctus est. Adjuvit Montfauconium in editione *opp. s. Joannis Chrys.*, Echardum in colligendis *scriptoribus O. Praed.*, Muratorium in ed. *chronici Sicardi* ep. cremonensis; Coletum in ed. t. 5. *Italiae sacrae*, in quem exstant ejus additiones copiosae et eruditae; Hansizium in ed. *Germaniae sacrae* ¹⁾ etc.

VI. Theologia practica.

495. Ex innumeris, qui huc referri possunt, quosque in plures distribuemus classes, dignissimus est, qui primus nominetur Justus Fontanini. Is natus est 30. Oct. 1666., in oppido, cui s. Danielis nomen, provinciae forojuliensis. Ad excolendum doctrina animum Venetias primum se contulit, dein Patavium. A cardinali Jos. Renato Imperialis selectus est in bibliothecae praefectum. Quapropter Romam venit a. 1697., ubi doctissimorum virorum coetus adibat, eum praesertim, cui propagandae fidei nomen erat, in quo plures dissertationes seu collationes praelegit. Ita gradatim inter eruditos inclaruit, unde factum est, ut illi a Clemente XI., cui maxime curae erat, ut ad veterem splendorem dignitatemque revocaretur archigymnasium romanum, munus docendae in eo eloquentiae deferretur. Postmodum pontifex eum, utpote de sede apostolica bene meritum, sibi a cubiculo esse voluit auxitque pingui beneficio. Multum se dedit antiquitatis studio, in quo profecit adeo, ut a maurinis monachis saepe consu-

¹⁾ Cf. Bonelli, *monumenta eccl. tridentinae* t. 3. p. 2. pag. 251. ss.

leretur de rebus ad illam spectantibus. Ideoque etiam a pontifice veniam obtinuit lustrandi Italiam ad conquirenda undique monumenta antiqua, religiosa praesertim, et adeundi homines, qui eruditione atque doctrina excellere putabantur. Minus acceptus fuit Clementis XI. successori Innocentio XIII., hinc e pontificis aedibus, in quibus antea habitabat, abire debuit. Quo defuncto benigniorem expertus est Benedictum XIII., qui eum ancyranum archiepiscopum et canonicum liberianae basilicae constituit; praeposuit etiam officio, quod visa de curia appellatur assignavitque ei aedes in pulcherrimo Urbis loco, ut ibi tranquille et placide suis studiis vacaret. Nulla res major per illa tempora Romae in controversiam disceptationemque vocata fuit, quin Fontaniui sententia cognosceretur. Accuratissime disputavit de liturgicis libris romanae ecclesiae, cum defensionem suscepisset card. Josephi Mariae Thomasii, qui eosdem vulgaverat atque illustraverat. Cum etiam ss. constitutionum jurisque pontificii peritus judicaretur, in mandatis a Benedicto accepit, ut poneret operam in vulgandis quinque Gratiani decreti libris eo ordine, quo illos disposuerat card. Turrecremata. Hic ordo idem erat, qui librorum et titulorum epistolarum decretalium, quae Gregorii IX. dicuntur. In hoc opere haud facili et sat molesto propter tot collationes et observationes criticas sexdecim insumpsit menses, sociosque laboris habuit Thomam Moneliam et Dom. Georgium viros divinarum rerum scientia claros. Prodiit inscriptum: *Gratiani decretorum ll. 5 secundum gregorianos decretalium ll. titulosque distincti* per Joan. a Turrecremata, praefatione, scholiis et indicibus illustrati, Romae 1726. t. 2 in f, opus admodum rarum (fr. 20). In docta praefatione disserit de collectionibus canonum, praesertim illa Gratiani, de auctoritatis decretorum causis et progressibus, de emendatione Gratiani auctoritate pontificum suscepta, de Turre-

crematae opera in Gratianum collata ¹⁾. Verum Clemens XII. ei iterum animi minus propensi signa dedit eumque Quirinalibus aedibus abire jussit. Apoplexi tactus decessit 17. Apr. 1736. Vir erat, ut ejus opera testantur, omni sacra et profana doctrina eruditissimus, sed praepropere et festinus in scribendo et judicando de alienis scriptis ac nimis fervidi ingenii, imo et iracundi in eos, qui vel de levissimo errore eum coarguerent, disrumpebatur propterea fere dolore ²⁾. Potiora ejusdem opera sunt: *Vindiciae antiquiorum diplomatum* adv. B. Germonii disceptationem de veteribus regum francorum diplomatibus et arte secernendi antiqua diplomata vera a falsis ll. 2, quibus accedit veterum actorum appendix ³⁾, Romae 1705. in 4. (fr. 7), opus a Mabillonio impense laudatum; *de antiquitatibus Hortae* ⁴⁾, coloniae etruscorum

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1727. p. 211—13.

²⁾ Plura de ipso cf. apud Fabronium 13, 202—262; Fabricium *biblioth. fabric.* 6, 364; Dominicum Fontanini, fratris filium, in *Memorie della Vita di Mons. G. Fontanini* etc., Venetiis (Cf. *histor. liter. Ital.* 13, 253 ss.); *Biogr. univ.* 15, 209—14.

³⁾ De hujus controversiae occasione cf. supra t. 2. p. 1. pag. 809. s. annot.; de ipso opere *Journ. des Sav.* 34, 1015—1023. Qua occasione mentionem faciemus Dominici Lazzarini, qui scripsit adversus memorias trivultienses *epistolam ad amicum paris.* pro vindiciis antiquorum diplomatum J. Fontaninii, Romae (potius Parisiis) 1706; cum *apologia* Venetiis 1708. Natus is est Murri prope Maceratam 20. Aug. 1668. Culti fervidique ingenii erat et jam. a. 1690. in patrio gymnasio jus civile et post quadriennium jus pontificium tradidit. Adiiit postmodum Florentiam, Bononiam et Romam atque ubique virorum doctorum consuetudine utebatur. A senatu veneto vocatus fuit Patavium ad docendas graecas latinasque literas (1711.), in quibus excelluit, et quorum studio totum se consecraverat († 12. Jul. 1734.). Cf. Fabronius 14, 99—153.

⁴⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1709. p. 1—8; 1725. p. 62—67; *Journal des Sav.* 44, 35—41.

ll. 3, cum figuris aeri incisis et gemina appendice monumentorum ex codd. potissimum vaticanis, in quibus eminet genuinum decretum s. Gelasii I. Romae 1723. in 4. ed. aucta (prima prodiit 1708.); 1732. in 4; *de amplitudine peculiaris provinciae summi pontificis* ut romani metropolitae deque episcopatu eugubino in eodem posito commentatiuncula, Romae 1725. in 4; *Discus votivus argenteus* (Perusiae repertus) commentario illustratus ib. 1728. in 4., in quo multa habet de donariis aliisque ritibus christianis; *de corpore s. Augustini* hipp. ep. disquisitio¹⁾, Romae 1728. in 4., qua occasione de antiquorum ritibus in sepeliendis sanctorum cadaveribus, de phialis oleo plenis, quae in eorum sepulcris reperiuntur, de velis aliisque hujusmodi rebus copiose disputat. *Codex constitutionum*, quas summi pontifices ediderunt in solemni canonizatione sanctorum a Joanne XV. ad Benedictum XIII sive ab a. 993—1729., Romae 1729. in f.; *Historiae literariae aquilejensis* ll. 5; accedit dissertatio de anno emortuali (372.) s. Athanasii patriarchae alex., necnon virorum illustrium provinciae Fori Julii catalogus, 1742. in 4. opus posthumum, quod prodiit cura Dom. Fontanini (M. 6). Cf. *Journal des Sav.* 135, 44—61.

496. Hunc excipiunt²⁾, qui libros decretalium commentariis vel alia ratione illustrarunt. Benedictus Laudati O. S.

¹⁾ Cf. *Mémoires des Trév.* 1731. a. 27. p. 499—519; *Journal des Sav.* 87, 620. ss.; *acta erud.* 1728. p. 149—52; 1730. p. 91—94. Cf. de hoc argumento *collectionem actorum atque allegatorum*, quibus ossa sacra Ticini in confessione s. Petri in Coelo aureo a. 1695. reperta esse sacras s. Augustini hip. ep. et Ecclesiae Doctoris exuvias probatum est et novissime judicatum, quam edidit Venetiis 1729. in 4. Fulgentius Bellelli O. S. Aug., de qua cf. *acta erud.* 1731, 215—20.

²⁾ Joannes Baptista d'Antoine juris doctor et advocatus parlamenti lugdunensis exhibuit *Les regles du Droit Canon*, dans le même

Ben. congr. casinensis, altamurensis, apulus, Romae juris can. professor et in variis monasteriis abbas († 18. Oct. 1724.), edidit: *ad ll. decretalium Gregorii papae IX. prolepsis* t. 4 Neapoli 1698–1703. absque auctoris nomine, t. 5. Romae 1710. apposito auctoris nomine. Isti 5 ll. fuerunt velut specimen majoris commentarii, quos in eosdem ll. paratos habuit. Ejus sodalis Placidus Caparelli ejusdem congr. neapolitanus, philosophiae et theologiae professor, elaboravit¹⁾ *synopsin ad 1. Gregorii IX. decretalium epistolarum* l., Mantuae 1727. et *synopsin ad sacram dogmaticam theologiam hebraicam graeco-latinam*, Neapoli 1712. Jacobus Hoffsteter O. Min. edidit *controversias celebres in 4. et 5. l. decretalium*, Labaci 1711; Ildephonsus Seidl O. S. Ben. bavarus (n. 15. Martii 1677., † 8. Apr. 1739.) praeter alia²⁾ elaboravit *epitomen canonicam* ad ll. 1–5. decretalium, Frisingae 1722–1732. in 8. cum appendice, Ratisbonae 1733. in 8.

ordre, qu'elles sont disposées au dernier titre du cinquième Livre des Décretales traduites en François avec des explications et des commentaires sur chaque Règle, Lugduni 1720. in 4., de quo op. cf. *Journ. des Sav.* 68, 89–98: Nicolaus Comnenus Papadopoli in universitate patavina (1688.) professor juris pontificii, Cretae natus duodecimo aetatis anno Romam venit et in collegio s. Athanasii theologiae operam dedit († 25. Jan. 1740. a. aetatis 80.). Plura edidit ut *epistolam contra Jobi Hokstoni epistolam haeticam* (de qua cf. *Journ. des Sav.* 34, 770–80); *praenotiones mystagogicas ex jure canonico*, Patavii 1697. in f., in quibus nititur ostendere graecam ecclesiam neque in moribus neque in doctrina ab Ecclesia romana dissentire; in primis Margunii, episcopi cytherei episcopi, Nomocanonem crisi subjicit docteqe expendit quae sacris ordinibus praemittenda sunt. Cf. *acta erudit. lips.* 1698. p. 1–9. Scripsit quoque *Historiam gymnasii patavini*, Venetiis 1726. v. 2 in f. Cf. *Biogr. univ.* 32, 514.

¹⁾ In priora quatuor capita decretalium Gregorii IX. *commentaria* scripsit Eugenius Worel S. O. Cist. ossecensis 1729. in 4.

²⁾ Cf. Baader, *Lex. verstorbener baier. Schriftsteller*, 2, II, 145.

Thaddaeus Franciscus Schwaiger s. O. Praem. bohemus, presnicensis, in collegio archiepiscopali philosophiae, juris canonici et demum theologiae speculativo-dogmaticae professor, protonotarius apostolicus, edidit selectas *quaestiones de sigillo confessionis sacramentalis*, Pragae 1736. in 8; *de communione eucharistiae sub utraque specie*, ib. 1738; *de jure et justitia* ad 2. 2. q. 59. summae s. Thomae, 1734; *ad l. 1. decretalium Gregorii IX. de legibus*, 1738; *ad l. 2. de jurejurando* 1729; *ad l. 3. de jure cleri* 1730; *ad l. 3. tit. 29. de jure parochorum* 1732; et *de jure patronatus*; *ad l. 4. de jure impedimentorum matrimonialium* 1730; *de jure dispensationis matrimonialis* 1733; *ad l. 5. t. 3. de jure super simoniae delicto*, 1730; *ad tit. 33. de jure privilegiorum* 1731; *de conciliis oecumenicis*¹⁾, 1740. etc.

497. Jus canonicum universum vel magna ex parte illustrarunt²⁾ plures iique magni nominis et doctrina celebres. Inter hos sunt plures *germani*. Petrus Leurenus S. J. coloniensis n. 13. Maji 1646. docuit theologiam scholasticam et jus canonicum annis multis calluitque etiam linguas orientales hebraicam, chaldaicam, syriacam atque arabicam. Vastam sibi comparavit eruditionem labore perpetuo evolvendorum

¹⁾ Cf. Georgius, *spiritus norbertinus literarius* p. 538.

²⁾ Ex his aliqui *epitomen* confecerunt: Christianus Holzbecher S. J. n. 10. Dec. 1659. Jablonae in Bohemia, Pragae juris canonici et theologiae professor († 18. Oct. 1722.), Pragae 1719. in 8., Blasius Stephanus S. O. Praem. canonicus strahoviensis, ss. canonum professor in collegio archiepiscopali, qui reliquit *manuductionem juridico-moralem* sive *materiarum canonicarum prima elementa*, Pragae 1719; Gerardus Kolb O. S. Ben., cui debemus *examen juris canonici* juxta 5 ll. decretalium ad mentem recentissimorum canonistarum in utilitatem ac facilitatem discentium theoretico-practice adornatum, Viennae 1728. in 8., de quo cf. *Journ. des Sav.* 89, 507—12.

librorum nunquam interpellato; ubi vero invito pene vacatio obtigerat aut librorum penuria, imagines sacras vel flores opere quod ajunt miniato pingebat. Doctrinam ornabant solidae virtutes. Migravit placide ad Dominum 16. Nov. 1723. Scripsit praeter alia¹⁾: *Forum ecclesiasticum*, in quo jus canonicum universum ll. ac titulorum ordine per quaestiones et responsa tam canonistarum veterum et recentiorum, quam legistarum in iis, quae utrique juri canonico et civili communia sunt, auctoritate stabilita, methodo clara et facili explanantur, Moguntiae 1717—20. ll. 5; Venetiis 1729. t. 5 in f. (fr. 27); Augustae V. t. 4 in f. *Forum beneficiale* sive quaestiones et responsa canonica materiam de beneficiis universam ex beneficalistarum tam antiquorum quam recentiorum placitis complectentia, Coloniae 1706. t. 3 in f.; 1735; Venetiis 1742. t. 2 in f.; *vicarius episcopalis* sive tractatus quaternarius per quaestiones et responsa canonica deductus . . . de episcoporum vicariis, quales sunt et in jure dicuntur: vicarius episcopi generalis, ejusdemque coadjutor, capitulum sede vacante et archidiaconus, Coloniae 1707. in f., 1739; Venetiis 1709. Petrus Guetrather O. S. Ben. n. 29. Sept. 1662. Salisburgi, utriusque juris doctor, abbas tegernseensis (1715.), qui in suo monasterio literarum studium multum promovit († 1725.), composuit *jus canonicum ad normam institutionum*, Ratisbonae 1706. in 8. Hoc longe celebrior est ejus sodalis Franciscus Schmier, grönenbachensis, in ottoburano monasterio professus, in universitate salisburgensi juris canonici interpret (1706—16.), subinde etiam universitatis rector, necnon archiepiscopi consiliarius intimus († 1728.), tredecim tractatus²⁾ seorsim editos in

¹⁾ Cf. Hartzheim *bibl. th. colon.* p. 275; Backer 2, 733.

²⁾ Cf. de nonnullis *Journal des Sav.* 47, 140—46; 154, 62. *act. erud. lips.* a. 1709. p. 308.

unum collegit, unde prodiit: *Jurisprudentia canonico-civilis* seu jus canonicum universum juxta 5 ll. decretalium nova et facili methodo explanatum, s. congregationum decretis, s. rotae romanae decisionibus summorumque pontificum constitutionibus roboratum, necnon amplissima totius juris civilis peritia pro theoria et praxi locupletatum in 3 t. distinctum, Salisburgi 1716. in f., Ingolstadii 1726. in f., cum *supplemento* (opus posthumum), Salisburgi 1729. p. 4 (m. 22); *Consultationes canonicae de coadjutoribus perpetuis pro ecclesiis Germaniae*, ib. 1724. in 4 (m. 2); *jurisprudentia practico-consiliaria*, opus posthumum, Augustae V. 1737. *Jurisprudentia publica universalis* ex jure tum naturali, tum divino positivo, necnon jure gentium, 1722. in f.; *jurisprudentia publica imperii romano-germanici* nova et scientifica methodo concinnata, ib. 1731. t. 3 in f.

498. Non minus celebrer fuit Franciscus Schmalzgrueber S. J. griesbacensis, bavarus, n. 1663. Tres academias nominis sui fama illustravit, oenipontanam, in qua ab a. 1703. theologiam dogmaticam est professus, dilinganam, ubi etiam egit universitatis cancellarium, ac demum ingolstadiensem; in hac ad munus professoris ss. canonum ordinarii et primarii proventus, egregias suas commentationes in libros decretalium edidit. In iis vero censorum judicio, „omnes, quae ad textum pertinent et sparsim in doctoribus moveri solent quaestiones velut in nuce Iliadem mira dexteritate, amoena claritate ac limato judicio solidissime conclusit“ († 7. Nov. 1735.). Varios tractatus, quos de jure canonico successive ediderat, collecti prodire sub inscriptione: *Jus ecclesiasticum universum* brevi methodo ad discentium utilitatem explicatum seu lucubrationes canonicae in 5 ll. decretalium Gregorii IX. P. M., in quibus praecipuae quae tum in theoria tum in praxi occurrunt difficultates solvuntur, allatis etiam contra sentientium

fundamentis et horum solutionibus, Ingolstadii 1717. t. 7 in 4; 1727; 1728. t. 7 in f.; Neapoli 1738. t. 5; Romae 1843—45. t. 12 in 4. (fr. 70); prodiit hujus op. compendium inscriptum *succincta ss. canonum doctrina* seu decretalium Gregorii IX. P. M. ll. 5., Augustae Vind. 1747. t. 3 in 8; vel *compendium juris ecclesiastici*, ib. 1747. in f. *Consilia seu responsa juris*, Ingolstadii 1722. t. 2 in f.; Augustae Vind. 1740. t. 2 in f. Hunc secutus est anno sequenti († 15. Febr. 1736.) celeberrimus Vitus Pichler S. J. Natus est in oppido Perkhoven in Bavaria a. 1670. Ante ingressum in societatem Jesu sacerdos animarum curam egerat. Scholis deinde applicitus praecipue in juris canonici scientia coepit excellere, clarumque adeptus est inter canonistas nomen. Theologiam polemicam docuit Augustae, jus canonicum Dilingae et Ingolstadii, unde Monachium abiit ut studiorum superiorum praefectum ageret. Haec potiora ejusdem opera¹⁾: *Examen polemicum super augustana confessione* vid. an illa sit infallibile fidei lutheranae symbolum, Augustae Vind. 1708. (ed. 2. m. 1½); *Papatus nunquam errans in proponendis fidei articulis* h. e. rom. pontifex J. Christi in terris vicarius, d. Petri successor, universalis Ecclesiae pastor et rector, judex controversiarum ad fidem et mores pertinentium, auctoritate summus, potestate maximus, sententia infallibilis publicae disputationi propositus, ib. 1709. in 8. (m. 4); liber admodum utilis et eruditus²⁾; *iter polemicum ad Ecclesiae catholicae veritatem* per omnium infidelium errores evidenter detectos tamquam per totidem recti tramitis demonstrationes certissime deducens praeunte lumine naturali institutum, ib. 1708. in 8; *lutheranismus constanter errans in primis fidei prin-*

¹⁾ Cf. Backer, 2, 1954. ss.

²⁾ Cf. *Historisch-polit. Blätter* 71, 837.

cipiis vid. in repudiando verbo Dei non scripto 1709. in 8; (m. 6) hos et alios libellos complexus est in *cursu theologiae polemicae universae*, in quo veritas catholica contra omnis generis infideles, praesertim haereticos, modernos sectarios, speciatim lutheranos, brevi, clara solidaque nimirum scholastica methodo proponitur . . . Accedit in fine textus augustanae confessionis authenticus, cum examine illius theologico et quibusdam reflexionibus super eadem, ib. 1713. t. 2 in 4. (m. 3); 1719; Francofurti 1725. et saepius alibi¹). *Jus canonicum practica explicatum* seu decisiones casuum (150) ad singulos decretalium Gregorii IX. titulos et ad consuetum referendi modum accomodatae, Ingolstadii 1728. in 4; 1735. (m. 8 $\frac{1}{2}$); 1746. et alibi saepius; editio optima sed rara est ea, quam curavit annotationibus vindiciisque auxit Franc. Zacharias, Pisauri 1758., qui adjecit quoque *epitomen praenotionum canonicarum Doujatii* (cf. t. 1. pag. 514.). *Summa jurisprudentia sacrae universae* seu jus canonicum secundum 5 decretalium Gregorii P. IX. titulos explicatum, Augustae Vind. (Francofurti) 1723. in f. (ed. 3), 1728; 1741. (m. 6) etc., quae est collectio variorum opusculorum de jure canonico, quae jam seorsim prodierant; *candidatus jurisprudentiae sacrae* seu juris canonici secundum Gregorii IX. decretalium titulos explanati ll. 4, Ingolstadii 1722. t. 4 in 8.; 1726. t. 5 in 8.; Augustae Vind. 1733. (m. 6) Varsaviae 1760—62. t. 5 in 8.; *candidatus abbreviatus jurisprudentiae sacrae* h. e. juris canonici sec. Gregorii P. IX. ll. 5 decr. explanati summa seu compendium, Augustae Vind. 1733. t. 2 in 8.; 1736. t. 2 in 12. (ed. 3); 1752. (ed. 5 m. 1); Viennae 1753; 1754; 1756. etc.

¹) Ct. *Mémoires de Trévoux* 1725. a. 26. p. 506—16., in quo recensetur ed. 3. augustana a. 1719., quae est admodum mendosa.

499. Eruditus quidem fuit, sed dubiae famae, Zeger Bernhardus van Espen, lovaniensis n. 1646., diu juris canonici in collegio Hadriani VI. professor, ab a. tamen 65. aetatis suae caecus. Factioni jansenianae erat addictus causamque egit Steenoven archiepiscopi schismatici ultrajactensis ¹⁾). In suis scriptis sub specie zeli et reformationis praetextu auctoritatem ecclesiasticam admodum deprimit, pontifici episcopos adaequat, laicam potestatem extollit eique adulatur, adeo ut praeformator systematis Febronii, qui (scil. Hontheim) ejus quondam auditor fuit, merito censi possit. Hinc ejus opera hoc spiritu infecta a congregatione Indicis damnata fuere a. 1704. et 1734. Archiepiscopus mechlinensis tres ei proposuit quaestiones: 1. utrum corde sincero adhaereat professioni tridentinae; 2. utrum jurare paratus sit juxta formularium Alexandri VII. et bullam Clementis XI. *Vineam Domini*; 3. utrum sincere et simpliciter amplectatur bullam *Unigenitus* omnesque propositiones ea reprobatae damnet. Verum Van Espen aufugere in Hollandiam ad schismaticos maluit 1728.; sententia quoque rectoris universitatis a divinis suspensus et dignitatibus academicis privatus fuit. Decessit ²⁾ 2. Oct. 1728. a. aetatis 82. Inter ejus opera praecipuum est: *Jus ecclesiasticum universum* hodiernae disciplinae, praesertim Belgii, Galliae et vicinarum provinciarum accomodatum ex ss. canonibus, jure decretalium, synodis potissimum belgicis, principum edictis et magistratus tam ecclesiastici quam civilis judicatis depromptum, Lovanii 1700. t. 2 in f., Bruxellis 1710. t. 3 in f., quod opus laudem certe meretur, cum auctor, relicta priori

¹⁾ Cf. Alex. a s. Joanne de Cruce in *continuat. hist. eccles. Fleurii* l. 222. §. 58; l. 225. §. 6.

²⁾ Cf. plura de eo in l.: *De Zegero B. van Espen*, auctore Wilh. Bachusio (libellus perrarus); Schrödl in *Kirchenlex.* 3, 711; *Biogr. univ.* 13, 321.

methodo, concinno et perspicuo ordine omnia quae de singulis argumentis per universum juris canonici corpus fusa habentur, sub uno conspectu et simul proponat, allatis omnibus quae ad eadem spectant ex constitutionibus pontificum, conciliis, patrum operibus, principum edictis aliorumque celebrium auctorum scriptis; neque deest magna eruditio, quam fere omnem ex Thomassino hausit, quin eum nominet. Propter rationes tamen supra indicatas prohibitum fuit decr. 22. Apr. 1704. *Dissertatio canonica de pristinis altarium et ecclesiarum incorporationibus*, necnon varia de earum specie et effectu notantur circa acquisitionem decimarum novarum, item de jure ad temporalia, quod presbyteris sive vicariis perpetuis illarum ecclesiarum competit et denique quis titulus praescribendi ex illis donationibus resultet ¹⁾, Lovanii 1711. in 4. *Tractatus de promulgatione legum ecclesiasticarum ac speciatim bullarum et rescriptorum curiae romanae*, ubi et de placito regio, quod ante earum publicationem et executionem in provinciis requiritur. In quo placiti usum tum apud belgas, tum apud alias nationes jampridem usitatum fuisse ostenditur atque attento ejusdem placiti scopo, ejus usum sine ulla libertatis ecclesiasticae aut potestatis pontificiae violatione aut infractione ad omnes indifferenter bullas etiam dogmaticas extendi. Subjungitur appendix monumentorum, quae ad adstruendum hunc placiti usum in hoc tractatu impensa fuere, et in quorum pluribus hoc jus placiti egregie adstruitur et ab adversariorum objectionibus vindicatur ²⁾, Bruxellis 1712.

¹⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 50, 224—28. Contra hanc diss. scripsit Nicolaus Richard baccalaureus et parochus bruxellensis: *Jus pastorum titularium et ecclesiarum parochialium ad oblationes et decimas et maxime novales*, Bruxellis 1716. t. 2 in 12., de quo op. cf. ib. 60, 350—58. et *Mémoires de Trév.* 1716. a. 93. p. 1492—1514.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 53, 136—141. Librum hunc refutavit Deckerus mediolanensis ecclesiae decanus.

in 4; tract. historico-canonicus *de censuris ecclesiasticis* 1709. in 12. sine civitatis et typographi nomine, liber schismaticus in sectae favorem conscriptus ¹⁾. Tr. *de recursum ad principem*, Lovanii 1726., quem archiepiscopus mechlinensis impugnavit; *De peculio in religione et simonia in ingressu religionis*, Lovanii 1688; Parisiis 1693; *de officiis canonicorum; repagulum canonicum adversus nimiam exemptionum extensionem* contra Jacobum a s. Antonio O. Carm., qui consultationes canonicas pro regularium exemptione una cum consultatoria appendice ediderat, quibus dein subiecit aliud *canonicum repagulum* contra Espenium Coloniae 1689. *De ecclesiasticarum immunitatum concordia cum regibus juribus; de nobilium (protestantium) in Hollandia jure nominandi et praesentandi episcopo pastores*, quam impugnarunt Nic. du Bois s. Scripturae professor et Rasserycus vicarius generalis silvaducensis etc. Prodierunt opera Espenii saepius collecta; optima censetur editio, quam curavit Jos. Barre Lovanii (Parisiis) 1753. t. 4 in f. cum annotationibus Giberti; Bellegarde, qui etiam auctoris descripsit vitam, adiecit *supplementum* ad varias collectiones operum Z. B. Van Espen, Bruxellis 1768. qui est op. t. 5.; Lovanii 1759. t. 7 in 3 v. in f.; Coloniae 1777—78. ed. castigata; cum additamentis J. Silvestri et annotationibus Giberti, Venetiis 1781—82. t. 11 in f. Seorsim edidit Leplat juris canonici professor lovaniensis *commentarium in jus canonicum novum*, Lovanii 1777. t. 2 in 8. B. Oberhauser jus ecclesiasticum Vanespenii in compendium redegit Augustae Vindic. 1782. t. 2 in 8; Cillejae 1795. *Eruditus commentarius in canones et decreta* post auctoris mortem prodiit Lovanii 1759. in f.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trev.* 1711. a. 83. p. 927—43.

500. Joannes Petrus Gibert ¹⁾, cujus fecimus mentionem, natus est 1660. Aquis Sextiis, ubi etiam juri canonico et theologiae operam dedit, et utriusque doctoratum adeptus est. Postquam in duobus seminariis theologiam docuit, Parisios adiit (1703.), ubi media in urbe vitam anachoretae sat rigidam egit totusque studiis pietatisque exercitiis immersus. Licet celeberrimus haberetur canonista, omnia beneficia constanter recusavit, quare et pauper ad mortem (2. Oct. 1736.) usque fuit. Magni fit ejus *corpus juris canonici* per regulas naturali ordine digestas usuque temperatas ex eodem jure et conciliis, patribus atque aliunde desumptas expositi, Coloniae Allobrogum 1735. t. 3 in f. Lugduni 1737. „Conatus igitur scopusque auctoris est ²⁾, juris canonici defectus in ordine reparare; ejusdem juris omissiones et lacunas replere; inutilia resecare; supposititios canones quibusdam notis a legitimis distinguere; regni gallici senatum oracula hactenus in archivis involuta diligenter invenire, inventaque in lucem proferre; regum eorumque intimi consilii leges et edicta exponere: totumque opus in partes membraque convenienter apteque dividere. Intentio auctoris fuit medium in omnibus tenere: sed quam hoc difficile, maxime gallico scri-

¹⁾ Alius a Joanne Gisbert S. J. cujus mentionem fecimus n. 423. et a Blasio Gisbert S. J. divonensi n. 1657; † 1731. insigne rhetore, cujus exstat *Le bon goût de l'Eloquence chrétienne*, Lugduni 1702. in 12. saepius recusum (iterum Parisiis 1860; 1865.) et varias in linguas versum. Cf. Backer 1, 2142; *Journal des Sav.* 57, 603—12; et Balthasar Gibert († 1741.) in op. *Jugemens des Savans sur les auteurs qui ont traité de la rhétorique* avec un Précis de la doctrine de ces auteurs, Parisiis 1713—19. t. 3. p. 410—430., de quo cf. Feller, 3, 339; *Bibliogr. univ.* 17, 318.

²⁾ Ita Mich. a s. Joseph *Bibl. crit.* 3, 449. Cf. etiam *Journ. des Sav.* 98, 467—74.

ptori, qui arduum sane ac periculi plenum opus aggressus est, volens, pontificiae regiaeque potestati limites praescribere, ac neutrius jurius laedere . . . Sunt profecto, qui sentiunt confidenterque asserunt, nostrum scopulos hos universos feliciter vitasse, mediaque via tuto pergere aliosque ducere. Laudatur, quod in adoptandis sentiis cautus ac moderatus sit; quod nemini praeter fas addictus infensusve, nihil coeco affectui, nihil pravis suspicionibus indulgeat; quod Ecclesiae romanae filius sit obsequentissimus, nihilque laudet aut probet, quod non sit ejus placitis de fide ac moribus apprime consonum. "Non tamen omnia probari possunt, quae Gibertus in hoc opere tradit. Ita negat t. 1 tit. 8. potuisse Ecclesiam poenas statuere temporales, quae citra approbationem potestatis secularis vere obligent. Contendit etiam institutionem impedimentorum matrimonii ad potestatem tam secularem quam ecclesiasticam pertinere, non tamen competere summo pontifici, sed concilio dumtaxat oecumenico, in quo solo secundum ipsum residet suprema potestas spiritualis: unde infert, neque papam dispensare posse in impedimentis dirimentibus; si tamen dispenset, id facere vi facultatis a concilio aliquo generali acceptae, cujus si praescriptae commissionis in dispensationibus terminos excedat, has ipsas esse invalidas etc. *Tradition ou Histoire de l'Eglise sur le sacrement de mariage*, tirée des monuments plus authentiques de chaque siècle, Parisiis 1725. t. 3 (fr. 18) in 4., in quo erudite traditionis suffragio ostendit, semper matrimonium obnoxium fuisse jurisdictioni Ecclesiae. *De doctrina canonum corpore juris inclusorum circa requisitum ad filiorum matrimonia parentum consensum*. Accedunt notae marginales, desideratos canones legesve ex aliis collectionibus tum graecis tum latinis, mox verbatim, mox summatim adjicientes; necnon earundem notarum auctarium, quo simul habeas, quidquid a Christo ad nos

canonum legumve conditore sanxere¹⁾, 1709. in 12., in quo op. non obstante decreto concilii trident. sess. 24. c. 1. de reform., quo anathemate damnat eos „qui falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse,“ statuit, ejusmodi matrimonia esse irrita vel saltem irritabilia auctoritate competenti, quam quidem non parentibus, sed principibus vel Ecclesiae tribuit²⁾. *Consultations canoniques sur les sacrements en général et en particulier* fondées sur l'Ecriture s., les Conciles, les Statuts Synodaux, les Ordonnances Royaux et sur l'usage, où l'on explique ce qu'il y a de plus important dans les Commandemens de Dieu et de l'Eglise et dans les Loix Civiles qui les font exécuter³⁾, 1725. t. 12 in 12; 1730; *Dissertation sur l'autorité du second ordre dans le synode diocésain*, Rotomagi 1722. in 4; *Institutions Ecclésiastiques et Bénéficiales* suivant les principes du Droit commun et les Usages de France⁴⁾,

¹⁾ De hoc argumento erudite scripsit etiam Petrus le Merre advocatus cleri et parlamenti parisiensis et regius professor juris canonici († 1728.) in op. *Justification des usages de France sur les mariages des enfans de famille faits sans le consentement de leurs parents*, 1686. Cf. Feller 3, 136; *Biogr. univ.* 24, 46. Ejus quoque est *Recueil des actes, titres et memoires concernant les affaires du Clergé de France* augmenté et mis en nouvel ordre, Paris 1716—50. t. 15 in f. (12. et 13. sunt ejus filii), cui addi debet: *Abrégé de Recueil des actes* ou Table raisonnée, ib. 1752. et 1764; Avenione 1771. t. 14. in 4. (ed. minus correctâ). *Traité des dixmes*, Parisiis 1732. t. 2 in 12. *De l'Etendue de la puissance ecclésiastique et de la temporelle* et de leur subordination, 1754. in 12. Tuebatur episcoporum a pontifice ad concilium appellanem.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 1709. p. 468—74. *Mémoires de Trév.* 1710. a. 12. p. 129—133.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 82, 109—17; 266—75.

⁴⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1721. a. 81. p. 1721—49; *Journal des Sav.* 109, 349—55.

Parisiis 1720. in 4; 1736. ed. aucta animadversionibus derivatis ex actis cleri gallicani t. 2 in 4; *Mémoires concernant l'Ecriture s., la théologie scholastique et l'histoire de l'Eglise* pour servir aux conférences des ecclésiastiques, 1710. in 12., ultra t. 1. non productae. In theologia morali auctoribus probabilistis gravibus adnumeratur ¹⁾).

501. De argumentis *specialibus* juris canonici praeter alios ²⁾ scripserunt in *Gallia*: Michael le Perray advocatus parlamenti parisiensis, in utroque jure admodum versatus († 1730. a. aetatis c. 90.). Ejus opera sunt quidem erudita, sed desideratur methodus concinna, stilus est neglectus, eaque saepe continent non tam decisiones quam dubia. Potiora sunt: *Traité Historique et Chronologique des Dixmes* suivant les Conciles, Constitutions Canoniques, Ordonnances et Coutumes du Royaume conformément aux Arrêts, Parisiis 1719. in 12; 1738. (aucta a Brunet); *Traité des Dispenses de Mariage*, de leur validité ou invalidité et de l'état des personnes suivant les dispositions canoniques, Ordonnances et

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 17, 317; Goujet *Eloge de Gibert*, Parisiis 1736. in 4.

²⁾ In Gallia Sachot parlamenti advocatus collegit et ordine alphabetico digessit notas Car. Molinaei, Georgii Louet et Ant. le Vaillant circa rem beneficiariam, Parisiis 1723. in 12; Ludovicus Pisant O. S. Ben. congr. Mauri n. 1646. in opido Sassetot dioecesis rotomagensis († 5. Maji 1726.) edidit *Traité historique et dogmatique des privilèges et exemptions ecclésiastiques*, sine loco impressionis. In Germania Daniel Flender S. J. n. 2. Jan. 1665., theologiae dogmaticae et juris canonici in academiis bambergensi, heidelbergensi et herbipolensi professor († 15. Sept. 1723.) praeter alia reliquit *theses juris canonici* ex l. 3. decretalium Bambergae 1713. in 4; l. 4. juris canonici *de matrimonio*, ib. 1712. in 12; *theses ex jure canonico de sponsalibus et matrimonio*, 1715. in 4; Gundisalvus Suarez de Paz hispanus edidit *praxim ecclesiasticam et secularem*; accedunt s. Rotae romanae decisiones novissimae, Lugduni 1739. in f. (fr. 3); Matriti 1790. etc.

Arrêts. ib. 1719. in 12., in quo tuetur necessitatem benedictionis parochi ad nuptiarum valorem; *Traité des Portions Congrues des Curés et Vicaires perpetuels* ¹⁾ avec plusieurs questions sur les Offrandes, pensions, incompatibilité des Bénéfices et autres, ib. 1720. in 12. ed. retractata, emendata et aucta; 1739. t. 2 in 12; ed. 1. prodiit 1689. *Traité des Moyens canoniques pour acquérir et conserver les Bénéfices et Biens Ecclésiastiques*, autorités des Papes et des Princes conformément à nos Ordonnances et Arrêts ²⁾, 1726. in 12; 1743. t. 4 in 12; *Traité de la Régale* suite des Moyens canoniques etc., dans le quel on rapporte l'origine et les principes de ce Droit qui est général dans tout le Royaume 1729. in 12; *Traité sur le Partage des Fruits des Bénéfices entre les Bénéficiaires et leurs Prédecesseurs ou leurs héritiers* et les charges, dont ils sont tenus, ib. 1722; 1742. in 12; *Traité de l'état et de la capacité des ecclésiastiques pour les ordres et les bénéfices*; Notes et Observations sur l'Edit de 1695. concernant la juridiction ecclésiastique ³⁾, Paris 1703. in 4; 1738. t. 2 in 12. In *Germania* Joannes Kugler S. J. bohemus, theologiae dogmaticae et juris canonici professor, academiae wratislaviensis per 20 annos cancellarius (n. 23. Apr. 1654., † 22. Febr. 1721.) edidit: *Tractatus theologico-canonicus de matrimonio* 1. sui p. continens naturam et essentiam contractus matri-

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 65, 392—401; 67, 21—27; 70, 159—168; *Mémoires de Trévoux* 1721. a. 56. p. 1255—1276., ubi simul recensetur ejusdem *Traité des Droits honorifiques et utiles des Patrons et Curez primitifs*, de leurs charges et de celle des Décimateurs, ib. 1720. in 12.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 81, 107—15., de opere sequenti cf. ib. 88, 182—188; *Mémoires de Trév.* 1723. a. 84. p. 1460—93.

³⁾ Cf. Feller 3, 139; *Biogr. univ.* 12, 258.

monialis cum quaestionibus in hac materia magis controversis; p. 2. matrimonii impedimenta et de his quaestiones accuratius discussas, unacum opusculo de sponsalibus theologico-canonico (quod jam prius prodierat Norimbergae 1705. in 8.), Norimbergae 1713. t. 1; t. 2. tertia p. continens naturam et essentiam divortii maritalis cum quaestionibus in hac materia controversis; p. 4. naturam et essentiam dispensationum et de his quaestiones accuratius discussas, Wratislaviae 1728. in f. *Crisis theologica*, quam super prop. 65 ab Innocentio damnatus fuse conscripsit Joan. de Cardenas S. J. in compendium redacta, Norimbergae 1705. Justus Redn O. S. Franc. brixinensis († 3. Aug. 1728.) edidit opus canonicopoliticum *de electione et de electionis praeside*, Augustae Vind. in f. 1720. (fr. 10). Joannes Bapt. Ebbert O. S. Ben. garstensis monasterii, ss. canonibus in universitate salisburgensi docendis vires animumque impendit 1695—1706. († 1736.) pluraque reliquit opera, ut *controversias selectas ex universo jure*, Salisburgi 1698. 1699. in 4; *de jubileo* ib. 1700. in f. Ignatius Glowacki S. J. polonus († 26. Juni 1729.) reliquit inscriptum: *Gladius evaginatus pro defensione immunitatis ecclesiasticae* seu immunitas ecclesiastica jure tum divino tum humano, in aliquibus etiam statutis regni Poloniae adv. impugnatores propugnata, Calissii 1725. in 4. Sed prolixius in hoc argumento versatus est in Italia Joannes Bapt. C. Fattolilli in suo *theatro immunitatis et libertatis ecclesiasticae* juxta gregorianam bullam et constitutionem benedictinam, Romae 1714—30. t. 3 in 1 v. in f. (M. 20). Virginus Valsecchi O. S. Ben. e congregatione casinensi, brixianus et in universitate pisana s. Scripturae professor († 1739), edidit: *Theologico - canonica de sponsalium ad instantiam parentum a filiofamilias contra eorum voluntatem cum imparis conditionis puella initorum solu-*

bilitate resolutio, Florentiae 1710. in f. (pag. 50), cui resolutioni omnes doctores totaque facultas theologia subscripsit. *De M. Aurelii Antonini Elagabali tribunitia potestate V. dissertatio historico - chronologica*, ib. 1711., qua plures quaestiones chronologicas ad sec. III. spectantes solvit ¹⁾. Franciscus Maria Pitonius episcopus Imeriae et auditor Benedicti XIII. († 1723.) collegit *disceptationes ecclesiasticas* t. 6 in f., Venetiis 1733; 1742. ss. (fr. 18), quorum t. 1. et 2. agunt de controversiis patronorum necnon ab eis praesentatorum ad beneficia et capellantias quascunque et ad alia relictia pia, ubi casus practici, qui in materia jurispatronatus per ecclesiasticas curias ventilantur, et in quibus auctor vel ad defensam scripsit vel pro veritate consuluit, additis judicatis diversorum romani fori tribunalium, signanter s. Rotae ²⁾, maturiori examine disceptantur; alii t. 4 continent frequentiora ecclesiastici fori litigia una cum decretis tam Datariae apostolicae, quam ss. congregationum particularium et generalium, necnon decisionibus s. Rotae romanae. Proderunt pariter Romae 1716—23. t. 9 in 6 v. in f. et Venetiis t. 11 in v. 8 in f. 1724—36. *disceptationes ecclesiasticae* Dominici Ursajae (fr. 45) una cum resolutionibus seu judicatis ss. congregationum, in quibus pro una parte scripsit vel pro veritate consultus respondit; Franciscus a Mostazzo composuit tractatum *de causis piis in genere et in specie* seu de donationibus piis, missis et earum stipendiis, legatis, anniversariis, capellaniis, relictis Deo, mona-

¹⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 51, 413—26.

²⁾ *Decisiones Rotae* juxta seriem temporis dispositas cum argumentis et summariis publicavit Thomas Ratto y Ottonelli, valentinus ejusdem S. R. auditor, dein episcopus cordubensis († 17. Febr. 1738.), Romae 1749—54. t. 4, qui tamen complectuntur eas tantum decisiones, quae eo praesente editae fuere.

steriis ac pauperibus etc., additis tractatibus ¹⁾ *de sodalitiis* seu confraternitatibus ecclesiasticis et laicis et de vicario apostolico J. B. Bassi ep. anagnini († 1736.), Venetiis 1735. t. 3 in 1 v.; Franciscus Paulus de Nicolai messinensis n. 22. Juli 1657. theologiae doctor, episc. caput-acquensis, archiepiscopus conzanus († 1731.) vulgavit dissertationem historico-canonicam *de episcopo visitatore* seu de antiquo Ecclesiae vacantis regimine, ad intelligentiam verborum in registro epistolarum s. Gregorii M.: *visitor accedas* ²⁾ Romae 1710. in 4. Josephus Rigantius melfitanus n. 1661., adeo jam prima juventute in jure versatus, ut a celebri card. Boudino Panciatico prodatorio eligeretur annos natus 22 in auditorem, quo munere functus est per annos 35. Magni aestimabatur propter virtutem et scientiam a viris doctis, etiam a. card. Lambertino (qui postmodum fuit pontifex sub nomine Benedicti XIV., Decessit Romae 1735. Disseruit *de protonotariis apostolicis* tam de numero participantium, quam supra numerum, necnon titularibus seu non participantium, Romae 1751. in f.; *commentaria in regulas, constitutiones et ordinationes cancellariae apostolicae*, Romae 1744. t. 4 in f. (fr. 30), Coloniae Allobrogum 1751. t. 4 in 2 v. in f., opera posthuma edita et annotationibus aucta a duobus nepotibus Nicolao et Joanni Baptista Riganti.

502. Jam ad theologiam *moralem* accedamus, quam plures excoluerunt, ex quibus inter *italos* potiores videntur: Franciscus Sabinus O. Min., cujus est *lux moralis* bipartita illustratione universam quasi moralem theologiam summatim elucidans, Venetiis 1722. t. 2 in 4 (fr. 6); Dionysius

¹⁾ Hi tractatus seorsim etiam prodierunt Romae 1725. et 1739. (fr. 15).

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1713. p. 381—83.

Joachim Canieres de Belmonte O. Serv. b. M. V., episcopus algarens (1730, † 1732.), qui reliquit *theologiam moralem* breviter expositam, Astae 1712. t. 5 in 12; Petrus Catalano S. J. sculus n. 4. Jul. 1654; theologiae moralis per annos tredecim professor, probabilista gravis († 12. Febr. 1732.), qui *universi juris theologico-moralis corpus* t. 2 comprehendit et in 4 pp. distribuit, quarum 1. prodromum ad universum jus theologicò-morale continet; 2. est de Deo loquente; 3. de Christo sanctificante; 4. demum de Ecclesia jubente, puniente et favente, Venetiis 1728—1747. t. 2 in f.; 1748. ed. auctior et emendatior; in primis vero Constantinus Roncaglia congr. Matris Dei, qui ortum habuit Lucae e patritia familia 1677. Praestans sortitus est a natura ingenium optimamque indolem. Congregationem Matris Dei ingressus est Neapoli a. 1697., cujus ornamentum fuit et propter virtutem et propter insignem eruditionem, in primis in theologia morali, in qua secundum s. Alphonsum auctor est classicus, et regularum practicarum expositione, doctrina sana inter plerosque ceteros theologos eminere videtur. Decessit 27. Febr. 1737. Haec potiora ejusdem opera: *Universa theologia moralis*, Lucae 1730. t. 2; Venetiis 1731; 1736; 1738. t. 2 in 1 v. in f.; 1740; 1753; cum *animadversionibus* Jos. Alex. Bambacari ejusd. congr. 1773—74. t. 3 in 2 v. in f.; iterum notis et additionibus illustrata et locupletata cura Optati Bellotti O. Min., Luccae 1833—35. t. 10 in 8. *Alcune conversazioni* (cum mulieribus) *esaminati coi principi della theologia*, Luccae 1710. in 8. absque auctoris nomine; quem l. dein ita inscriptum edidit: *Le moderne conversazioni volgarmente detti dei cicisbei* 1720; *familia christiana instituta in suis officiis*, 1711. in 8; Venetiis 1713; *effectus reformationis a Luthero et Calvino factae et de jansenismo*, Luccae 1714. in 8; *quaesita dog-*

matica et moralia de s. Ecclesiae sacramentis 1715. in f.; *lezioni sacre intorno alla venuta, costumi e monarchia dell'Anticristo*, 1718. in 8. Adnotationes quoque antidoti instar adiecit ad historiam ecclesiasticam Natalis Alexandri, quae alioquin esset in indice, sed cum hisce adnotationibus permittitur, Lucae 1734. t. 9 in f.; et cura cl. Mansi Neapoli et Parisiis 1740. t. 18 in 4. In theologia morali est Roncaglia probabilista valde moderatus¹⁾. *Hispani* fuere: Gutierrez Ildephonsus Hurtado S. J. toletanus, Matriti professor theologiae scholasticae atque moralis, n. 18. Sept. 1667., † 1. Febr. 1721., cujus est *theologia moralis* a sede apostolica per decreta Alexandri VII. atque Innocentii XI. castigata, ad sanum ex communi doctorum sensum exposita ac restituta, Matriti 1718. in f., in qua antequam accedat ad proscriptas theses dilucide explicandas et rationibus comprobandas, breviter sed luculenter probat rom. pontificum decreta in controversiis liciti et illiciti esse infallibilis veritatis. Alphonsus ab Angelis O. Carm., patria Zecluvín in Extremadura, philosophiae atque theologiae professor 2. p. t. 12. salmanticensium theologorum Lugduni 1704. manum extremam imposuit, et t. 6. *cursus theologiae moralis salmanticensium* Matriti 1724. recusí ad finem perduxit. Hujus sodalis Angelus a s. Maria elaboravit *breviarium morale carmelitanum* juxta angelicam doctrinam s. Thomae Aq., Olisipone 1734. t. 5 in f.; *consulta varia theologica*, moralia, juridica, legalia ac regularia, 1742. in f. In *Belgio* Jacobus van Bossuit O.S. Aug., facultatis lovaniensis doctor, regens et professor, praefectus apostolicus missionis hollandicae, *theologiam moralem* contractam 2 t. in 8. edidit Lovanii 1709; aliud compendium clarum et concisum edidit Stephanus Neef

¹⁾ Cf. Sartheschius *de script. congreg. Matris Dei* a. 83; *supplem. ad Nat. Alex. hist.* p. XVI. a. 1778; *Biogr. univ.* 38, 543.

O. Min. et Walbertus a s. Adelgunde O. Carm. *theologiam moralem* seu resolutionem casuum conscientiae juxta inconcussa d. Thomae Aq. quinti Ecclesiae doctoris et aliorum patrum mentem viam sternentem mediam inter rigidiores laxioresque casuistarum opiniones, Montibus 1738. t. 4 in 12. In *Germania* ¹⁾ Sebaldus a s. Christophoro O. Carm. vulgavit *theologiam juridico-canonico-polemico-moralem*, Wirceburgi 1740. t. 3 in f. (m. 40); *quaestiones morales* de actibus humanis, conscientia, legibus, fide et regulis fidei, quas ex synodo tridentina, ss. canonibus et auctoribus probatissimis collegit, Herbipoli t. 10 in 6 v. 1725—26. (m. 12).

503. *Argumenta specialia*, in primis de regula morum et conscientia deque probabilismo tractarunt Coelestinus Reittmayr O. S. Ben. straubingensis, theologiae professor († 21. Dec. 1729.) in op. *Basis et fundamentum totius theologiae moralis* h. e. disputatio speculativo-moralis de conscientia, Ratisbonae 1701. in 8; Ludovicus Vincentius Mariani della Rovere, Pisauri natus, diu in Brasilia missionarius, in op.: *concordia doctrinae probabilistarum cum doctrina probabilioristarum*, tractatus theologico moralis, in quo componitur sententia de licito usu opinionis minus tutae et minus probabilis in concursu tutioris et simul probabilioris cum sententia docente non esse licitam in praxi opinionem minus tutam, nisi appareat opinanti attenta ratione et auctoritate manifeste ac evidenter probabilior, quam opposita tutior ²⁾, Romae 1708. in 4. Carolus Antonius Casnedi S. J. mediolanensis n. 1643., philosophiae et theologiae professor († 11. Maj.

¹⁾ Kiliani Kazenberger, qui supplementa addidit Theologiae morali Patritii Sporer, jam meminimus supra pag. 860. Edidit etiam *conferentias theologico-morales* Augustae 1729. (ed. 3.) t. 2 in 8.

²⁾ Cf. Mich. a s. Joseph in sua *bibliogr. crit.* 1, 190.

1725.) in op.: *Crisis theologica*, in qua selectiores et acriores hujus et elapsi seculi controversiae discutiuntur, t. 1. Olisipone 1711. in f.; *crisis theol.*, in qua selectiores et acriores de probabilitate theologica controversiae discutiuntur t. 2; t. 3. duplex gordius conscientiae nodus, unde in incertis certitudo conscientiae et anxietatis certitudo reflexa certae probabilitatis, perfectissima Deiparae et angelorum praxi et omnium scholarum calculo solutus. Quaestio novissima contra paucos neotericos; accedit ad calcem digressio de sacramento poenitentiae ad normam decretorum pontificiorum, 1712; *crisis theol.*, in [qua contra Mich. de Molinos et recentissime exortos et damnatos caco-mysticos, eucharistice transubstantiatos, sublimiora theologiae mysticae arcana intermixta difficiliorum a pontificibus damnatarum expositione, necnon novis et curiosis et practicis digressionibus non tentata hactenus scholastica methodo tractantur, t. 4. ib. 1719. in f.; *crisis theol.*, in qua pleraeque difficiliores (prop.) ab Alexandro VII. et VIII., ab Innocentio XI., et nuperrime a SS. D. N. P. Clemente XI. damnatae, insertis pluribus aequae arduis ac novis quaestionibus praecipue ad utrumque judiciale internum et externum forum spectantibus, discutiuntur, t. 5. ib. 1719. in f. Sed acerrimis conviciis probabilismum impugnavit¹⁾ Ignatius de Camargo S. J. n. 26. Dec. 1650. Soriae in Hispania, theologiae professor Salmanticae annis 17 († 22. Dec. 1722.), qui Elizaldum sectatus absolute tenuit sententiam rigidam in op. *Regula honestatis moralis* seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi²⁾, p. 1. et unica Neapoli 1702. in f., Franciscus Eustachius Perrea y Porrés episcopus placentinus,

¹⁾ Contra hunc scripsit quoque Vincentius Ferrerius O. Praed., de quo egimus n. 438.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 32, 250—64.

dein archiepiscopus granatensis, doctor salmanticensis († 1733.) edidit *Lydium lapidem recentioris antiprobabilismi*, Salmanticae 1697. in 4.

504. De aliis argumentis specialibus ex *germanis* disserunt ¹⁾: Simon Karchne (Kaerchne) S. J. carniolus n. 2. Oct. 1649., philosophiae et ss. canonum professor in academia graecensi, cujus etiam fuit cancellarius († 11. Dec. 1722.), vulgavit: *Dissertationes de actibus humanis* ²⁾ cum principiis posterioribus theologiae moralis materiis applicatae ac copiosis inde deductis practicis resolutionibus in magnum confessoriorum commodum declaratae, Augustae Vind. 1716. in 4; *dissertationes juridico-theologicae de jure et justitia* ad praxim fere omnium statuum directae plurimisque rarioribus quaestionibus instructae, ib. 1714. in 4; tractatus canonicus *in l. 4. decretalium* judicii utriusque fori ecclesiastici accomodatus multumque utilis ac necessarius, in quo universa materia de sponsalibus et matrimonio, hujus impedimentis,

¹⁾ Praetermittimus Aquilinum Aman O. S. Fr. (1727.), de quo cf. Baader *Gelehrtes Baiern* p. 19; Joannem Frain andegavensem (n. 1641., † 1724.), de quo cf. Feller 2, 229: *Biogr. univ.* 15, 424; Bernardum atrebatensem O. Cap., de quo cf. Bern. a Bononia in *bibl. script. O. Min. Cap.* p. 48. et supra p. 1019; Franciscum Latenay O. Carm., Sorbonae doctorem, qui Clementi XI. et Ludovico XIV. fuit acceptissimus († 1732.), de quo cf. Alex. a s. Joanne in *contin. hist. Fleurii* 74, 179. ss.; Joannem Bapt. Viglioni neapolitanum, cujus est *enchiridion tres tractatus complectens de somniis, cabalis et cacodaemonibus*, Neapoli 1723. in 4. (fr. 4).

²⁾ De his disseruit (Treviri 1716. in 4.) etiam Paulus Aler S. J. n. 9. Nov. 1656. in oppido S. Viti olim in ducatu luxemburgensi, theologiae professor in academia trevicensi († 2. Maji 1727.), qui tamen magis innotuit quam plurimis tragoediis latinis, quas Coloniae repraesentare solebat, aliisque operibus ad poesim spectantibus. Cf. Neyen *Biographie Luxemburgeoise* 1, 12. s.

dispensationibus istarumque clausulis explicatis tam a s. poenitentiaria, quam a romana Dataria inseri consuetis pertractatur, ib. 1713. in 8. Joannes Evangelista Rottner O. S. Ben. in monte s. Joannis ap. et evang. Mallerstorphii professor¹⁾, congregationis benedictino-bavaricae communis studii director, s. theologiae et s. Scripturae professor (n. 1667., † 26. Jun. 1725.), disputavit *de formali peccati, distinctione specifica peccatorum et macula peccati*, Frisingae 1712. in 8; *de poenitentia*, Monachii 1714. in 8; *de restitutione honoris et famae*, Ratisbonae 1715. in 8; *de gratia actuali*, Monachii 1714. in 8. etc. *De jure et justitia* exstat tractatus Ferdinandi Sieghard S. J. Nissae in Silesia n. 13. Aug. 1667., theologiae professoris († 19. Febr. 1733.), et *Liber novus in Maria Matre dolorosa propositus et explicatus* per V. T. typos, vindicatus a novorum haereticorum furoribus atque quaestionibus ad hyperduliam marianam directis illustratus, praefixa universa theologia scholastica in compendium redacta²⁾, ib. 1715. in 4. Paulus Zettl (Zetl, Zetel) S. J. schleisheimianus n. 1618. philosophiae (1715.) et theologiae moralis (1718—25) professor Ingolstadii († 30. Mart. 1740), scripsit opus: *Clericus curatus circa obligationes restitutionis quoad bona fortunae theologicæ et practice instructus*, t. 3 Ingolstadii 1727. in 8; 1728. Josephus Dalbert S. J. moravus n. 14. Oct. 1683. Olomucii professor juris canonici et theologiae († 17. Maj. 1740.), edidit: *Sacramentum matrimonii quomodo impediatur et quomodo ab impedimentis praesertim via dispensationis expediatur*, pro usu praecipue versantium in tribunali sacramenti poenitentiae adaptatum, Pragae 1730. in 8; 1734; *Infallibilis Ecclesiae romano-catholicae auctoritas*

¹⁾ Cf. Baader *Lexikon* 2, 2, 58.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* suppl. 6, 278—81.

in legitimis conciliis definientibus controversias fidei ac morum, 1736. in f.; *notitia conciliorum particularium* interpositis quibusdam dissertationibus controversisticis, ib. 1736. in 8; *sacramentum poenitentiae* juxta mentem praepriis conc. tridentini ac trium pontificum Alexandri VII., Innocentii XI., Alexandri VIII. damnantium quasdam propositiones hoc sacramentum etiam quoad ejus materiam remotam concernentes expositum pp. 3, ib. 1733. 1735. in 4. De hujus sacramenti ministro (Monachii 1689. in 8.) egit¹⁾ David Winther O. S. Franc. monacensis (n. 1654.), theologiae lector († 13. Jan. 1724.). Scripsit quoque *de silentio triplici*, naturali, civili et sacramentali, 1701; *de missae stipendio*, ib. 1697. Henricus Hardter O. S. Ben. ad s. Emeranum Ratisbonae n. 1670., ibidem philosophiae et theologiae professor, dein (1721.) abbas michelfeldensis in palatinatu superiore († 8. Maj. 1738.), edidit praeter alia diss. *de efficacia poenitentiae in peccata venialia* 1710. in 8.; *disputationem theologico-juridicam*, an judex condemnare valeat convictum nocentem, quem privata scientia novit innocentem, Frisingae 1711. in 8.

¹⁾ Etiam Fidelis Pedrolus italicus († c. 1738.) scripsit *de approbatione et jurisdictione ministri sacramenti poenitentiae*, Mediolani 1701. in 4. (fr. 4). De secreto vero scripsit Hieronymus Saccheri S. J. pariter italicus n. 5. Sept. 1667. s. Remi, † 25. Oct. 1733., in opusc.: *L'innocenza della Verità* o sia Dissertazione Teologica sopra la custodia de' segreti senza offesa della Veracità; et in altero: *Confermazione Teologica*, colla quale si prova, che il vero pregio della Veracità è l'Innocenza della medesima nella sicura custodia de' Segreti; ove rispondesi all'Opera del P. Orsi intitolata: *Dimostrazione Teologica*, colla quale pretende egli di provare, che ad affetto di conciliare i diritti della Veracità colle obbligazioni del Segreto, nè si può, nè si dee ricorrere ad alcuna di quelle Leggi, che alcuni Moderni Teologi alla Umana Repubblica attribuiscono, in 4. sine l. et a. Alia ejusdem opera cf. apud Backer 3, 449.

505. In *Gallia* Joannes Laurentius le Semelier congr. doctrinae christ., n. 1660. Parisiis, egregius theologiae professor († 1725.) edidit utiles *Conférences Ecclésiastiques de Paris sur l'usure et la restitution* où l'on concilie la Discipline de l'Eglise avec la Jurisprudence du Royaume de France ¹⁾, Parisiis 1718. t. 4 in 12.; 1724. (ed. melior); *Conférences sur le mariage* 1715. t. 5 in 12; *sur les péchés* t. 3 in 12. Ex ejusdem mss. derivati fuere alii 10 tomuli 1755. et 1759. quorum quatuor sunt de decalogo. Ejusmodi collationes alii quoque ediderunt. Ita Franciscus Babin andegavensis n. 1651., canonicus, vicarius generalis et decanus facultatis theologiae in academia andegavensi, in qua viginti annis cathedram occupavit († 19. Dec. 1734.), cujus sunt *Conférences du diocèse d'Angers* t. 18, quae commendantur a methodo, expositionis nitore et perspicuitate. Adjecti deinceps fuere alii t. curis Vautier, Audebois († 1759.) et ex mandato cleri gallicani a Cotelle de la Blandinière († 1795.) non aequalis meriti ²⁾. Hi redacti fuere ad t. 14, quibus additi alii quinque. Prodierunt iterum 1785. t. 24 in 12.; Bisontione et Parisiis 1829. in 8 et 12. Carolus Franciscus Dubos avernus decanus capituli et vicarius generalis luxoniensis (n. 1666., † 3. Oct. 1724.) vir eruditus et modestus, et quod plus laudandum, pater pauperum, continuavit *Conférences de Luçon*, quarum ab. Louis jam ediderat t. 5 a. 1685., modo sunt t. 26 in 12. Alphonsus Costadau O. Praed. († c.

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 63, 429—39; 528—37; *Mémoires de Trév.* 1708. t. 4 a. 54. p. 810—852; Feller 3, 15.

²⁾ Cf. Feller 3, 18; *Biogr. univ.* 3, 157. Joannes Franciscus Paulus Lefevre de Caumartin episcopus blessensis († 30. Aug. 1733) edidit *Instructions sur les Sacremens et sur la Messe de Paroisse* tirées du Rituel de Blois, Blesis 1730. t. 2 in 12., quae laudantur in *Mémoires de Trévoux* 1732. t. 4. a. 80. p. 1706—17.

1730.) edidit: *Traité historique et critique des principaux signes*, dont nous nous servons pour manifester nos pensées, Lugduni 1717-24. in 12 in 3 pp., in quarum 1. agit de signis humanis; in 2. de signis superstitiosis et diabolicis; et in 3. de signis divinis; Petrus Forestier¹⁾ canonicus aballonensis († 30. Nov. 1723.) edidit *Histoire des Indulgences et des Jubilés*, Parisiis 1700. in 12. In Italia Antonius Maria Bonucci S. J. aretinus, in Brasilia aliquamdiu missionarius († 1729), praeter plura alia ad ascetim praesertim spectantia²⁾ edidit *vindicias aequissimi decreti Alexandri VIII. P. M. adversus propositiones 31 in eo damnatas* divinis utriusque T. oraculis, sacerrimis conciliorum sanctionibus, veterum patrum chirographis, castigatioris theologiae calculis ac eruditionis humanae monumentis obsignatas, Romae 1704. in 4; Cajetanus Corazza cler. reg. min. scripsit tractatus theologicos morales *de sacramentis baptismi et poenitentiae* methodo scholastica dispositos, Venetiis 1736. in 4. Paulus Antonius de Carusis, molochiensis presbyter, disseruit *de obligatione denunciandi confessarios in confessione sollicitantes* ex vi multarum constitutionum apostolicarum, praesertim novissimae constit. Gregorii XV.; continentur quaesita 150 ex doctrina recentiorum theologorum diligenter collecta et canonice discussa, Messanae 1730. in 8. Eusebius de ss. Sacramento, madritanus, vir apostolica praedicatione in Hispania et Lusi-

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 15, 264.

²⁾ Cf. Backer 1, 757. De opere, cujus mentionem facimus, cf. *Journ. des Savans* 34, 809—18; *acta erud. lips.* 1708. p. 178—181. Scripsit quoque Bonucci: *Istoria del Pontefice O. M. il b. Gregorio X.* descritta in tre libri, Romae 1711; *Istoria della Vita, Martyrio e Miracoli di S. Gregorio*, Arcivescovo e Primate della Armenia, Romae 1717. in 4., de qua cf. *acta erud. lips.* 1719. p. 237—41. *Il Salomone* descritto in 100 lezioni sulla divina Scrittura, Romae 1720—21. t. 4.

tania celeberrimus et in ipsa Romae urbe, supremo Ecclesiae pastori Benedicto XIII. et purpuratis patribus acceptissimus, hora aetatis suae prima vocatus a Deo, religioni Excalceatorum ss. Trinitatis adscribi voluit, in eaque solemnem professionem emissit. Clara mente praeditus et stupenda ad miraculum usque memoria cumulatus, quidquid scientiae et eruditionis summa quadam facilitate comparavit, incredibili prorsus felicitate retinuit. Scripturam s. memoriter recitabat universam; faciliusque quisquam legendo erraret, quam ejus memoria recitando laberetur. Animarum zelo inflammatus lacrymis a superioribus obtinuit, ut demisso studentium magisterio, primo in religione ad cathedras gradu, eidem liceret, uni praedicationis muneri se totum mancipare. Per triginta ferme annos vix non tot diebus concionem habuit, quot salute comite vixit. Non raro eodem die bis aut ter praedicavit. Praedicatoris dotes fuere omnino mirabiles. Populorum concursus ad eum audiendum incredibiles. Vox ejus robusta ac tonitruui instar sonora, et quoties opus fuit, terrifica, quandoque a viginti millibus hominum, in campo concioni adstantium, clare audita est . . . Poenitentibus nulla hora defuit, quin eorum confessiones patientissime audiret. Conscientiarum nodos mira dexteritate extricabat. Periclitantibus opem et evadendi modum vel ferebat vel ostendebat. Aegrotantibus praesto fuit, nullique vel pauperrimo vel sordidissimo jacenti loco extrema caritatis et misericordiae officia denegavit. Dissidentes ad concordiam, non tam hortabatur, quam cogebat.... Ab Hispaniarum supremo s. fidei senatu librorum expurgationi destinatus, vir otii prorsus nescius, innumeros bibliothecarum libros ad normam hispani indicis fidelissime emaculavit. Romae consultorem egit s. indicis congregationis, et pro synodo rom. a s. mem. Benedicto XIII. celebrata, theologi titulo decoratus fuit. Scripsit latine *tractatum de pertinentibus ad*

celebrationem jejunii ecclesiastici quatuor anni temporum, scil. quadragesimae, pentecostes, septembris et decembris. In 4. Romae 1724.

506. Ad theologiam *pastoralem*¹⁾ referri possunt: Caspar a s. Maria Magdalena de Pazzis O. Carm., in seculo dictus Bormans, natione belga, philosophiae et theologiae professor († 1722.), qui edidit bonam *praxim confessoriorum* sive methodum bene administrandi poenitentiae sacramentum, Antverpiae 1703. et scripsit etiam *de opinione probabili ejusque usu*, Asseleti 1716. Cajetanus Alessandri cler. reg. O. Theat. bergomas, sui ordinis (1719.) praepositus generalis († 18. Jan. 1730), cujus est *Confessarius monialium* commoda, brevi et practica methodo instructus circa earum obligationes, privilegia et cetera fere omnia ad hanc materiam spectantia, Venetiis 1706. in 12. sub ficto nomine Aniceti Alinas de Xerda; 1713. (sub vero auctoris nomine), et saepius deinceps; Romae 1763. in 12; Joannes de Burgo, qui edidit *pupillam oculi de septem sacramentorum administratione*, de decem praeceptis decalogi ceterisque ecclesiasticorum officiis, Argentorati 1718. in 4. (fr. 15); Simon Michael Treuvé congr. doctrinae christ. (quam tamen reliquit 1673), a Bossueto canonicatu donatus, factioni jansenianae addictus († 1730), qui scripsit inter alia²⁾: *Le Devoir des Pasteurs*, Bruxellis 1699. in 18. Joannes Baptista Halden S. J. in oppido Blumenegg prope Brigantium a. 1649. natus, theologiae professor et studiorum praefectus Oeniponti († 1726), cujus est *Pastor bonus* secundum praecipuas suas dotes ac munia doctrina theologico-morali illustratus, Oeniponti 1703.

¹⁾ Huc spectat etiam Franc. Hertzog S. J. (n. 447).

²⁾ De quo cf. Feller 2, 219. et *Biogr. univ.* 46, 499; *Dictionnaire des Livres jansén.* 1, 441—43; 2, 332—38.

in 8; Ubaldus Stoiber O. Min., theologiae lector, qui composuit *armentarium ecclesiasticum* complectens arma spiritualia fortissima ad insultus diabolicos elidendos et feliciter superandos, Augustae Vind. 1726. p. 2 in 8., et Joannes Georgius Spengler in suis *instructionibus parochi* pro visitatione infirmorum et administratione sacramentorum poenitentiae, eucharistiae et extremae unctionis, pro assistentia extremae luctae, Constantiae 1731; 1739. in 8. (ed. 3.), 1757. t. 4 in 1 v. (m. 4); *manuductio practica* ad sancte exacteque ministrandum sacramentum baptismi adjectoque examine pro obstetrice, Augustae 1749. in 8. (ed. 4. m. 1½); *instructio parochi pro assistentia ss. contractuum solemnium sponsalium et matrimonii*, adjecto examine pro contracturis, ib. 1749. (ed. 6. m. 1½); *instructio parochi circa missam privatam*; conscientiae dubia, obligationes, ritus et caeremoniae, praeparatio¹⁾, ib. 1744. in 8. (m. 2).

¹⁾ Mentio fieri hic posset Philippi Hecquet medici doctrina et peritia celebris n. Abbavillae 11. Febr. 1661., qui absoluto theologiae studio medicinae operam dedit, atque medicum egit in famoso Portu regio (Port Royal 1688—93.), et ab a. 1697. Parisiis, ubi tot aegroti ejus implorarunt auxilium, ut currus, quo vehebatur, ipsi esset museum. Per 30 omnino annos nec carnibus vescebatur, nec vinum gustabat. Aetate sat proventus (a. 1727.) carmelitarum institutum est amplexus. Decessit a. aetatis 76. d. 12. Apr. 1737. Innumera reliquit opera eruditione quidem referta sed stilo negligenti conscripta, quae ad rem medicam spectant. Ad rem nostram sunt: *Traité des Dispenses du Carême*, Parisiis 1710—1712. t. 3., auctus et emendatus 1741., in quo abstinentiae legem valetudini opportunam ostendit, de quo cf. *acta erud. lips.* 1713. p. 555—59; *La médecine théologique* ou la Médecine créée telle qu'elle se fait voir sortie des mains de Dieu, Créateur de la Nature et regie par ses Loix. Ouvrage où s'explique l'Hygiène par les principes du Mécanisme: puis par de semblables notions tirées des Sciences les plus propres a perfectionner la Médecine; l'on y développe les idées des vraies causes des maladies, de l'ordre auquel elles appartiennent et de leurs vrais remèdes,

507. *Conscientiae casus* collegerunt et solverunt Laurentius Tapolcsany S. J. hungarus n. 26. Jul. 1669., juris canonici et theologiae dogmaticae professor († 30. Sept. 1729.), Tyrnaviae 1716. et Viennae 1728. in 8., qui etiam statuit *theses theologicas de Deo uno et trino*, Tyrnaviae 1727. in 8; *de peccatis, gratia et merito*, ib. 1727. in 8; Antonius Bovari O. Minim. veronensis n. 1649., per annos multos apud suos theologiae lector et in seminario veronensi († 24. Jan. 1726.), cujus sunt *problemata theologico-moralia* Venetiis 1709. in f.; *gemmae theologico-morales* ib. 1710. in f.; Joannes Baptista Badalini O. Serv. b. M. V. natus Sabionetae in ditone cremonensi, philosophiae et theologiae professor († 1730.), Senogalliae 1730. et in primis Joannes Pontas natus in oppido s. Hilarii de Harcourt in dioecesi abrincenti a. 1638., juris utriusque doctor, parochus in urbe parisiensi et ecclesiae pariensis subpoenitentiarius († 1728.), qui probabilioristis adnumeratur et a Benedicto XIV. in constitutione ad Joannem oscensem a. 1746. praeclarus theologus vocatur. Edidit: *Dictionnaire des Cas de Conscience* ou décisions des plus considérables difficultés touchant la Morale et la Discipline Ecclésiastique, tirée de l'Ecriture, des Conciles, des Décrétales des Papes, des Pères et de plus célèbres Théologiens et Canonistes ¹⁾, Parisiis 1725. t. 2 in f.; *Supplément du Dictionnaire de Cas des Conscience*, dont la 1. p. contient un grand nombre de nouvelles décisions; la 2. les

1733. t. 2 in 12., in quo scite ostendit, impossibile esse ut ex mira organismi corporis humani structura medicus non agnoscat digitum Dei. Cf. *Journ. des Sav.* 101, 213—237; *le naturalisme des convulsions* (jansenistarum), t. 3 in 12. etc. Dolendum quod et ipse appellandi pruritum hujus sectae sit secutus. Cf. Feller 3, 175.

¹⁾ Cf. de hoc op. *Journal des Sav.* 59, 416—22; et de *supplémento* 65, 561—68; *Mémoires de Trév.* 1716. a. 59. p. 961—87.

additions, corrections et changemens ajoutés a la première Edition de cet Ouvrage; la 3. la Table Historique des Auteurs corrigée et beaucoup augmentée etc.; 1718. in f. Merito autem reprehenditur, quod dictionarium de hac materia tractans gallice conscripserit. Latine redditum prodiit Genevae 1731. et 1732. t. 3 in f.; Augustae 1733; Venetiis 1758. cura Concinae t. 2 in f. (m. 8). Collet hoc dictionarium ad t. 2 in 4. Parisiis 1764. et 1770. redegit atque responsa ad varios casus data sibi minus bene constantia ad concordiam revocavit. Prodiit iterum apud Migne secundum hanc emendationem 1847—58. t. 2 in 4. Lamet et Fromageau addiderunt *Supplement* au Dictionnaire des cas de conscience, Parisiis 1733. t. 2 in f. *Scriptura sacra sibi ubique constans* sive difficiliore s. Scripturae loci (330) in speciem secum pugnantes juxta ss. patrum celeberrimorumque theologorum sententiam conciliati t. 1. (et unicus) complectens Pentateuchum¹⁾, Parisiis 1698. in 4.

507. Multi ea, quae ad s. *liturgiam* spectant, investigarunt et illustrarunt. Inter quos celeberrimus forte est Petrus le Brun congr. Orat. Brinolin in Provincia 11. Jun. 1661. natus, philosophiae, dein theologiae professor. In seminario s. Maglorii annos tredecim de historia ecclesiastica collationes habuit. Edita bulla *Unigenitus* se non subiecit sedis apostolicae judicio, imo iis se adjunxit, qui ad futurum concilium appellarunt, sed divina favente gratia ante mortem, quae eum 6. Jan. 1729. exstinxit, appellationem retractavit²⁾. Inter ejus opera eruditissimum, apta methodo et sagaci judicio dispo-

¹⁾ Cf. *Journal des Savans* 26, 529; *acta erud. lips.* a. 1700. p. 18—22. De ipso auctore cf. Feller 2, 201; *Biogr. univ.* 35, 368.

²⁾ Cf. plura apud Nicéron 9, 235. ss.; *Biogr. univ.* 23, 498; Feller 3, 21.

situm, 15. dissert. doctis auctum est: *Explication littéraire, historique et dogmatique des prières et des cérémonies de la Messe* contenant des dissertations historiques et dogmatique sur les liturgies de toutes les Eglises du mond chrétien, où l'on voit ces liturgies, le temps auquel elles ont été écrites, comment elles se sont répandues et conservées dans tous les patriachats, leur uniformité dans tout ce qu'il y a d'essentiel au sacrifice et cette uniformité abandonnée par les sectaires du XVI. siècle, Parisiis 1716. et 1726. t. 4 in 8; 1736. ed. auctior; 1741; 1767; 1860; Leodii 1777. t. 8 in 8; Venetiis 1760; (latine auct. Dalmasio 1770.) Avénione 1843. etc. Quum autem P. Bougeant auctoris de eucharisticae consecrationis forma sententiam, quae ἐπίκλησις necessitatem ad consecrationem urget, confutasset in l.: *Réfutation de la Dissertation* du R. P. Le Brun sur la forme de la consécration de l'Eucharistie, Parisiis 1727. in 12., opposuit hic *Défense de l'ancien sentiment sur la forme de la Consécration de l'Eucharistie* ou réponse à la réfutation par le P. Bougeant ¹⁾, 1727. in 8., quam 29 doctores

1) De op. P. Bougeant cf. *Journ. des Sav.* 83, 471—92. Post auctoris nostri mortem edidit Bougeant *Traité théologique sur la forme de la consécration de l'Eucharistie* divisée en deux parties, où l'on démontre par l'unanimité de Ecoles, par la tradition de l'Eglise latine et grecque, par la définition des plusieurs Conciles, et par la pratique de l'Eglise universelle la nouveauté du sentiment des greques modernes et du R. P. Le Brun et où l'on éclaircit par de nouvelles recherches la décision du Concile de Florence et le vrai sens des liturgies Orientales, Lugduni 1729. in 12. Alii quoque impugnarunt Lebrunii sententiam, ut Cl. Hognant S. J. in op. *Apologie des anciens docteurs de la faculté de théologie de Paris*, Claude de Saintes et Nic. Isambert contre une Lettre du R. P. Le Brun inserée dans les *Mémoires de Trév.* de Juillet 1728. (t. 3. pag. 1306. ss.) sur la forme de la Consecration de l'Eucharistie, Parisiis 1728. in 12. et *Mém. de Trévoux* 1728. t. 4

in approbatione propter solidam eruditionem et modestiam laudarunt. *Histoire critique des Pratiques superstitieuses*, qui ont séduit les peuples et embarrassé les savans, avec la méthode et les principes pour discerner les effets naturels avec eux, qui ne le sont pas, Rotomagi 1702. in 12., in quo fuse disputat adversus virgas divinatorias, quarum effectus et phaenomena daemoni adscribit. Prodiit hoc opus multis auctum ¹⁾ cura ab. Bellon Parisiis 1732. t. 3 in 12., qui et t. 4. adjecit 1737. *Discours sur la Comédie* ou traité historique et dogmatique des Jeux de Théâtre et des autres divertissemens comiques soufferts ou condamnés depuis le premier siècle de l'Eglise jusqu'à present, avec un discours sur les pièces de Théâtre tirées de l'Ecriture Sainte ²⁾, 1731. in 12., ed. 2., prior enim prodierat 1694. in 4. opus eru-

in fine; Joannes Benedictus S. J. in dissert. (in *thes. theolog. Zachariae* 10, 525. ss.) *de augustissimo Eucharistiae sacramento antirrheticon* adversus R. P. Lebrunum et Eus. Renaudotium, quae tamen P. Perrone videtur nimis vehemens et acris adversus homines bene adeo de veritate catholica meritos. Cf. Backer 1, 802; de opere P. Le Brun *Mémoires de Trévoux* 1717. a. 65. p. 872—94; 1727. a. 58; p. 1181—1206. Cf. etiam a. 1728. t. 1. p. 564—72; *Journ. des Sav.* 55, 568—71; 60, 676—85; 81, 198—220; 406—20; 494—509; 82, 246—63; 403—21; 481—505; 85, 239—64; coll. 87, 690—701.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1732. t. 4. a. 78. p. 1661—81; a. 86. p. 1825—50; a. 95. p. 2013—38., ubi advertitur: »Il faut quelquefois se défier des décisions du P. le Brun. L'étendue de son érudition et son zèle contre le relâchement lui ont fait outrer bien des choses et faire de mauvais raisonnemens.« Feller vero addit 3, 21: »Tout l'ouvrage n'est qu'une compilation assez mal digérée, et dont il serait aussi difficile de former un résultat décidé, que de l'Histoire des apparitions de Lenglet du Fresnoy ou de celle des Vampyres de Dom Calmet.« Cf. de hoc opere etiam *Journal des Sav.* 30, 169—79; 98, 192—210; 311—27; *acta erud. lips.* 1738. p. 145—49.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 95, 459—93.

ditum adversum P. Franc. Caffaro O. theat. († 31. Dec. 1720.), qui in opusc. *Lettre d'un Théologien illustre* par sa qualité et par son mérite consulté par l'Auteur (Boursault in op. *Théâtre*), pour savoir si la Comédie peut être permise ou doit être absolument défendue, comedias permittit. Adversus hanc ep. scripsit etiam Bossuet, quocirca auctor aliam scripsit ep. (a. 1694.) ad Harlay archiepiscopum parisiensem, in qua sententiam suam retractat. *Essai de la Concordance des temps* avec des Tables pour la Concordance des Eres et des Epoques, dans lequel on peut voir d'un coup d'oeil par le moyen des colonnes l'accord ou la différence des Epoques, 1700. in 4., specimen (praeclarum) majoris operis, quod tamen non prodiit.

509. Joannes Grancolas, parisinus, Sorbonae doctor, aurelianensis ducis sacellanus, vir eruditus ¹⁾ quidem, sed singularis et rigidus, baccalaureorum terror, magna sedulitate et industria collegit patrum canonumque effata et liturgiarum preces, pluraque inde composuit opera, propter materiam quidem admodum erudita et utilia, sed stilo rudi (gallice) conscripta († 1. Aug. 1732.). Edidit: *Traité de l'antiquité des cérémonies des sacraments* Parisiis 1692 (fr. 7); *de l'Institution* ou de la coutume de tremper le pain consacré dans le vin, ib. 1093; *Les anciennes Liturgies* ou la manière dont on a dit la Sainte Messe dans chaque siècle dans les Eglises d'Orient et dans celles d'Occident ²⁾, Parisiis 1697. et 1704. in 4. (fr. 36); *l'ancien Sacramentaire de l'Eglise* ou la

¹⁾ Ejus eruditionem laudant Sala, Dupin etc. et protestans Walchius in *bibl. theol.* t. 3. p. 709. de eo scribit: „Studia sua ita collocavit, ut non solum singularem industriam, sed etiam eruditionem omnibus, qui harum literarum periti sunt, multum probaret.“ Cf. Feller 2, 236; *Biogr. univ.* 18, 284.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 25, 686—95.

manière dont on administroit les Sacremens chez les Grecs et chez les Latins ¹⁾ 1699. t. 2 in 8. (fr. 6); 1704; *Traité de la Messe et de l'Office divin*, où l'on trouve une explication littérale des anciennes pratiques et des cérémonies de l'Eglise ²⁾, 1713. in 12. (fr. 7); *Dissertations sur les Messes quotidiennes et sur la Confession* ³⁾, 1715; *le Quétisme contraire à la Doctrine des Sacremens* avec l'histoire et la réfutation de cette hérésie ⁴⁾, 1695. in 12; *La science des Confesseurs* ou la maniere d'administrer le Sacrement de Pénitence selon les Conciles et les ss. Pères avec la regle qu'on doit suivre pour la conduite des âmes ⁵⁾, 1697; 1700. t. 2 in 12; *L'ancienne discipline de l'Eglise sur la confession* et sur les pratiques les plus importantes de la pénitences, 1697; *l'ancien Pénitencier de l'Eglise* ou les Pénitences que l'on imposait autrefois pour chaque péché, 1698; *Les Catéchèses de s. Cyrille de Jerusalem* avec des Notes et des Dissertations dogmatiques ⁶⁾ 1715. in 4. (fr. 8); *Commentaire Historique sur le Bréviaire Romain* avec les Usages des autres Eglises particulières et principalement de l'Eglise de Paris ⁷⁾, 1727. t. 2 in 12., opus rarum et omnium optimum (fr. 38), latine versum Venetiis 1734. in 4 (fr. 20); *Critique abrégée des ouvrages des Auteurs Ecclé-*

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 28, 327—39; 356—62.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 53, 428—37; *Mémoires de Trév.* 1713. a. 168. p. 2049—64.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1718. t. 4. a. 67. p. 998—1019.

⁴⁾ Cf. *Journal des Sav.* 24, 241—46. Grancolas primus forte fuit, qui data opera Quietismum impugnavit. Cf. etiam ib. 67, 506—10.

⁵⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 25, 402. et 495—500; 29, 197—201.

⁶⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 59, 248—56; *Mémoires de Trévoux* 1718. t. 3. a. 15. p. 186—207.

⁷⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 85, 609—17.

*siastiques*¹⁾, Parisiis 1716. t. 2 in 12. (fr. 6); Venetiis 1734. in 4; *Histoire de la communion sous une seule espèce*, Parisiis 1696. in 12. (fr. 5); *Instructions sur les vérités de la religion et sur les sacrements*, 1696. in 12. opus rarum (fr. 10); *La liturgie ancienne et moderne* ou instructions historiques sur l'institut des Prières, fêtes et solennités de l'Eglise et sur les différentes pratiques et cérémonies qui ont été ou qui sont a présent usitées, 1752. in 12; *La tradition de l'Eglise sur le péché originel* et la réprobation des Enfants morts sans baptême, 1698. in 12. (fr. 6). *Histoire abrégé de l'Eglise et de l'université de la ville de Paris* 1728. t. 2 in 12., quod opus tamen petente Noaillio cardinali a regimine suppressum fuit.

510. Michael Theraize, picardus, Sorbonae doctor, canonicus et parochus peronensis († 1726.), reliquit etiam opus valde eruditum: *Questions sur la messe publique et solennelle* 1690., in quo historice et ad literam ritus ejusdem explicat. Haud multum differt *Traité Historique de la Liturgie sacrée* ou de la Messe, Parisiis 1701. in 8. (fr. 5), libellus succi plenus et eruditus Lazari Andreae Bocquillot, in quo tamen aliqua occurrunt non facile concedenda, ex. gr. usum ss. vestium ante VII. sec. non obtinuisse. Natus est Bocquillot Aballone in Burgundia a. 1649. Primum juri operam dedit atque etiam advocatum egit, sed mundi negotia pertaesus, vitam clericalem amplexus est, cui iterum renunciando Constantinopolim cum legato gallico profectus est (1672.) In patriam redux nomen dedit ordini carthusianorum, quem tamen postea reliquit. Sacros ordines suscepit a. 1674. et parochiam Chastelux administravit ad a. usque 1683., quo propter surditatem, quam contraxit, ad munera pastoralia

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1713. a. 76. p. 1098—1115.

inhabilis factus ei renunciavit. In Portum regium se recepit, ubi triennium commoratus est, donec ab episcopo suo revocatus canonicatum obtinuit. Apoplexia tactus 12. Sept. 1728. decessit 22. Sept. anno aetatis 80. Reliquit etiam plures homilias seu instructiones¹⁾. Petrus Le Lorrain, qui vulgo dicitur abbas de Vallemont (n. 1649., † 1721.), praeter alia opera scripsit: *Du secret des Mystères* ou Apologie de la Rubrique des Missels dissertation théologique et historique, où l'on montre que la Rubrique des Missels, que ordonne de dire secrètement le Canon de la Messe est une continuation de la discipline du secret et du silence que l'Eglise Primitive observoit sur le Mystère de l'Eucharistie²⁾, Parisiis 1710. p. 2 in 12., quibus subiecit p. 3. *du Secret des Mystères* ou l'Examen des Réflexions de M. l'Abbé Dupin sur les deux premières Parties 1715. Ceterum licet Vallemontius rubricam de secretis a Verti cavillationibus strenue defendat, multa tamen peccat, quae paucis Benedictus XIV. *de ss. missae sacrif.* lib. II. c. 23. n. 21. complectitur, ac reprehendit his verbis: „Gaudemus, inquit, quod videamus rubricae observantiam de secretis strenue ab eo quoque propugnata. Verum ejus rationibus subscribere omnino non possumus. Existimat enim, idque verissimum est, catechumenos, energumēnos, infideles et publicos poenitentes dimitti consuevisse, quum recitari coeperat canon missae: putat praeterea, iis dimissis, quum soli fideles, neque energumeni, neque poenitentes, neque catechumeni remanerent in templo, reliquum missae alta voce dici consuevisse; quod tamen est falsum; arcani enim disciplina vetabat, ne sacrosancta mysteria vel fidelibus ipsis enun-

¹⁾ Cf. Niceron 9, 13. ss.; *Biogr. univ.* 4, 633; Feller 2, 213.

²⁾ *Mémoires de Trév.* 1710. a. 132. p. 1603—32; *Journal des Sav.* 58, 363—73; Feller 2, 213.

ciarentur. Tandem censet octavo seculo, quum ad missam unicuique pateret aditus, opportunum visum esse, ut quemadmodum olim neque catechumeni, neque energumeni, neque poenitentes canonis, ideoque nec consecrationis verba audiebant, ita deinde unumquemque hominum, qui missae adesset, totum id celaretur, quod a veritate quantum absit, satis patet.“ Georgius Rhodigni praefectus bibliothecae Jos. Renati Imperialis card. edidit: *De liturgia rom. pontificis* in solemnii celebratione missarum ll. 2, ubi sacra mysteria ex antiquis codd. praesertim vaticanis aliisque monumentis plurimum illustrantur ¹⁾, Romae 1731. t. 2 in 4; Petrus Moretti eruditissimus s. Mariae trans Tiberim canonicus, cujus opera nunquam sine laudis praefatione Catalanus in suis ad S. R. E. caeremonias commentariis memorat ²⁾; Fr. Macchietta publicavit *de divino officio commentarium historico-theologicum*, ubi ex sacris literis, conciliorum decretis, patrum effatis nec non variis tum occidentalis Ecclesiae monumentis, monachorum regulis, sanctorum actis etc. exhibentur divini officii exordia, progressus, leges, quibus laici, clerici, monachi atque moniales ipsius recitationi addicebantur, Ve-

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1732. p. 61—66.

²⁾ Cf. Zacharias *bibl. rit.* 2, 252; *acta erud. lips.* 1734. p. 359. Aliud ejusdem opus eruditum et accuratum inscribitur: *De s. Calixto P. et M. ejusque basilica s. Mariae trans Tiberim nuncupata disquisitiones duae criticae*. T. 1. primam disquisitionem complectens, in qua universa, quae de s. pontifice deque initiis basilicae quaeri possunt, recensentur, expenduntur, dilucidantur. Accedit pro appendice necessaria disp. de translatione corporum bb. ap. Petri et Pauli ad catacumbas. Adjicitur quoque opusculum inscriptum: Notitia cardinalium titularium insignis basilicae s. Mariae trans Tiberim, Romae 1752. in f., de quo cf. *Storia della Letteratura ital.* 7, 510—525., ubi habetur doctissima hujus operis recensio.

netiis 1739. in 4. (fr. 8). Denique ¹⁾ Eustachius a s. Maria O. Carm., theologiae professor et a Benedicto XIII. theologus deputatus in concilio romano, edidit *Scrutinium sanctitatis in examine heroicis virtutum*, Romae 1729. in f.; *scrutinium sanctitatis in examine heroicis donorum*, ib. 1730. in f.; *scrutinium sanctitatis in examine gratiarum*, ib. 1731. in f.

¹⁾ Praetermittimus Gregorium Rippel germanum; Leodegarium Mayer O. S. Ben. e monasterio murensi in Helvetia, cujus *explicatio compendiosa*, literalis, historica caeremoniarum ecclesiasticarum, earum praecipue, quae ad s. Liturgiam spectant, prodiit Tugii 1737. in 12; Augustae Vind. 1743. in 8; Franciscus de Almeida lusitanum, cujus exstat: *Apparato para a disciplina e ritos Ecclesiasticos de Portugal*, Olisipone 1735—37. t. 3 in 4; Ignatium Antonium Palou, valentinum presbyterum, ss. canonum doctorem ac metropolitanae ecclesiae beneficium, de quo cf. Mich. a s. Joseph in *bibliogr. crit.* 2, 569. s.

I. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM DISCIPLINAS

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1721	Jos. de Aguilar S. J. Anselmus Truefer O. S. Franc.	Daniel Huetius Petrus Lamb. Ledrou O. S. Aug. Guill. Darrell S. J. Ildolph. Roldan O. S. Bas.* Simon Mayr S. J. Fab. Hinckelmann O. S. Franc.* Denyse* Guillot de Marcilly* <i>Bened. Bacchinius O. S. Ben.</i>	(Jacobus le Long Orat.) Franc. Macé
1722	Ant. Cordeyro S. J. Henr. Dücker S. J. Jos. Lopez Ezquerria*	August. Matthaeucci O. S. Franc. Ludov. Gerardus de Cordemoy Petr. Varignon Alph. Huylenbroucqs S. J. Joan. le Porcq Orat. Amadeus Hamilton theat. Mart. Hlawaczek S. J. Remigius Desmont O. S. Ben.*	Jac. Maria Ayroli S. J.* Franc. Raguenet

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1721—1740.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Petrus Coustant O. S. Ben.	Bened. Bacchini O. S. Ben. Franciscus Pagi O. S. Fr. Claud. Fyot de la Marche*	Joan. Kugler Gutierrez Ildeph. Hurtado S. J. Petrus de Vallemont Joan. de Burgo* Joan. B. Antoine* Blasius Stephanus O. Praem.*	1721
<i>Dan. Huetius</i>		Simon Kaerchne S. J. Ign. de Camargo S. J. Franc. Sabinus O. Min.* Christianus Holzbecher S. J. Casp. a s. Maria Magd. de Pazzis O. Carm. Gregor Rippel* August Matthaeucci O. S. Franc.	1722

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1722	Salvator Montalbani O. Cap.*	Franc. Amatus Pouget Congr. Orat. David August. de Brueys Legerius Car. Decker Anastas. O. S. Franc.* Godefr. Hannenberg S. J.* Ludov. de Courcillon de Dangeau.	Dominicus Guillaerts
1724	Domin. Perez O. Pr. Joan. Perez Lopez O. S. Franc. August. Drassl O. Min. Math. Hoenicke S. J.	Joan. Lombard S. J.* Ambr. Lallouette Isaac de Bruyn S. J. Andr. le Soudier.* Tobias Arent S. J.	Jos. Angelus a Nativitate V. O. Carm.
		<i>Nat. Alexander O. Pr.</i>	<i>Nat. Alexander O. Pr.</i>

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Claud. Fleury Conr. Janninck Franc. Aprile S. J.	Petr. Leurenus S. J. Franc. Maria Pitonius Petrus Moretti* Joan. Wolker S. J. Alb. Reiffenstuel O. S. Fr. Daniel Flender S. J. Petr. Forestier. Joan. B. Viglioni* Sachot*	1723
Bened. leNourry O. S. Ben.	Natalis Alexander O. Pr. Jac. Echard O. Praed. Pompej. Sarnelli Franc. Timoléon de Choisy Jac. Marsollier Ludov. Ant. de Ruffy Ignat. Bagnati O. Carm.	Bened. Laudati O. S. Ben. Car. Francisc. Dubos David Winther O. S. Fr. Alph. ab Angelis O. Carm.* Domin. Ursaya* Jac. van Bossuit O. S. Aug.* Joan Frain Eus. a ss. Sacramento O. ss. Trin*. <i>Nat. Alexander O. Pr.</i>	1724

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1725	Joan. Marin S. J. Joan. Feytens S. J.	Zacharias a s. Joan. Bapt. O. Carm. Jac. Schier O. S. Franc. Godefr. Sittartz S. J. Jos. Baronius.* Christ. Peichich.* Renat. Jos. du Bois S.J.*	Christoph. Berlanga S. J.*
1726	Paulus a Concep- tione O. Carm. Ant. Arbiol O. S. Franc. Lud. Babenstuber O. S. Ben. Franc. de Sande S. J. Jac. Mibes S. J.	Gabr. Szerdahelyi S. J. Joan. Bapt. Tolomei S. J. Wolfg. Bossanyi S. J. Joach. Rappersvilla- nus O. Cap.* Fennell.*	
1727	Franc. Kolbe S. J. Joan. Syrus O. Prad.* Felix Alamin O. Cap.* Bern. Unterberger O. S. Franc.	Bern. Pozzolo.* Felix de Molina O. Cap.*	Joannes a s. Anna O. Carm. Mart. Brictius S. J. <i>Guil. Bessin O. S. Ben.</i>

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Julian Garnier O. S. Ben.	Dionysius San- marthanus O. S. Ben. Joan. de Chatelan Joan. Benedict. Gen- tilotti Philipp. Buonanni S. J. Joan. Hermant De San Nicolas* Patr. Lebrasseur*	Car. Antonius Cas- nedi S. J. Joan. Laurentins le Semelier Petr. Guetrather O. S. Ben. Joan. Ev. Rottner O. S. Ben. Kilian Kazenberger O. Min. Ludov. Vinc. Mamiani della Rovere S. J.* <i>Joan. Marin S. J.</i> <i>Zachar. a s. Joan.</i> <i>Bapt. O. Carm.</i>	1725
	Ludov. Doucin S. J. Guil. Bessin O. S. Ben. Joan. Boivin. Jac. Bouillart O. S. Ben. Beaunier O. S. Ben.* Joan. Maria Amato S. J.*	Mich. Theraize. Ant. Bovari O. Min. Sebald a s. Christo- phoro O. Carm.* Jac. Hoffstetter O. Min.* Ludov. Pisant O. S. Ben. Joan. Bapt. Halden S. J. Ubal. Stoiber O. Min.* <i>Ludov. Babenstüber</i> <i>O. S. Ben.</i>	1726
Lucas Urbanus Man- geant.	Joan. B. Braschi. Vitus Alex. Lobineau O. S. Ben. Mich. de Judice O. S. Ben. Faustus Labbey O. S. Ben.	Aquilin. Aman O. S. Fr. Paul. Aler S. J. Plac. Caparelli O. S. Ben.* <i>Joan. B. Braschi.</i>	1727

[illegible]

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes
1730	Joan. a s. Michael O. Carm. Aur. Piette O. S. Aug. Nic. Maria Tedeschi O. S. Ben.* Joan. Bapt. Ininger O. S. Aug. <i>Vinc. Mascarell S. J.</i>	Liv. de Meyer S. J. Jgn. Laubrussel S.] J. Matth. Dolmans O. Pr. Georg. Gengell S. J. Joan. Absolon S. J. Guil. de Lavaur Ludov. Mesnil S. J.* Thomas Binner S. J.* Renatus Coloniensis O. Cap. Petrus Jac. Blondel Steph. Lorenzoni Orat.* David*	Vinc. Mascarell S. J. Ignat. Georgius O. S. Ben.*
1731	Car. Moral O. S. Franc. Jos. Cuellar O. S. Franc. Bern. Rabaudy O. Praed. Car. Gislin Daelman Paulus a Lugduno O. Cap.* Franc. Posch O. Praem. Thiebault Kreyenriet*	Angelus de Passione O. Carm. Raym. Missorius O. Conv.*	Emman. Villaroel O. S. Ben. Paschas. Sala Claudius Hennequin*

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes
1732	Didac. de Castilla O. Carm.* Bern. Schallhamer O. S. Ben. Car. Meyer O. S. Ben. Marin. Panger O. Min.* Joan. Alb. Sverts O. S. Aug.* Hyac. Peri O. S. Ben.*	Joan. Kraus S. J. Franc. Hertzig S. J. Ant. Vaira. De la Poype de Vertrieu.	Tobias a Nativitate b. M. V. O. S. Aug.*
1733	Dominicus Lossada O. S. Franc.* Nic. Hoehn S. J.* Cyrill. a s. Maria Crippa O. Carm. <i>Ign. Hyac. Amat. de Graveson O. Pr.</i>	Joan. Jacobus Scheffmacher S. J. Edmund. Simmonet S. J. Joan. Raicsani S. J. Zachar. Chardon de Lugny. Joan. Caspar de Boecken. Joan. Trom S. J.* Ludov. Rusca O. Min. <i>(Jac. Jos. Duguet)</i> <i>Mich. le Quien O. Pr.</i>	Petrus de Bretagne O. S. Aug. (J. Joseph. Duguet).
1734	Joan. de Alliaga O. Pr.* Math. Blanco S. J. Bened. Aug. Maria Canali O. Serv. b. M. V.* Joan. Bapt. Sandi* Procopius Divisick O. Praem.* <i>Marcellini. Siuri.</i>	Thomas Gould. Jos. Averhausen S. J. Joan. Sianda O. Cist.*	Marcellin. Siuri. Lesquevin.* Philip. Boucher.*

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes
1735	Joan. de Ferreras. Nicol. L' Herminier. Sigism. Pusch S. J. Fortunat. Venerius O. Barn.* Andreas Roth O. Praed. <i>Petr. Manso O. S. Aug.*</i>	Joan. Batsmegyei*. Franc. Nonhardt S. J. Eduard. Hawarden. Petrus Manso O. S. Aug.* Joan. Ferler O. Praed. Dugard.* <i>Jac. Longueval S. J. (Theodoric. Jos. Franc. Fagnier de Viaixnes).</i>	Franc. Maria Biacca. Casp. Hartzheim S. J.*
1736	Ant. Peralta S. J. Joan. Hidalgo O. S. Aug.* Sigism. Büttner O. S. Aug.* Jos. Thalhamer O. S. Aug. Apron. Huber O. S. Ben.*	Vinc. Thuillier O. S. Ben. Petrus Ludov. Danes. Bernard. Atrebatensis O. Cap.* <i>Vit. Pichler S. J.</i>	
1737	Hadr. Miaskowski S. J. Alan. Ritter O. S. Ben. Joan. de Campo- Verde S. J. Benignus Sichrowsky O. S. Aug. Joan. Maria Bertoli O. serv. b. M. V. Becerra O. Min.* Car. Cornaccioli O. Carm. Henr. Dussik S. J. Gerard. Maria Capassi O. serv. b. M. V.	Max. Wietrowski S. J. Henr. de Thyard de Bissy. Claud. Buffier S. J. Claud. Franc. Som- mier. Hier. a s. Augustino O. SS. Trin.* <i>Const. Roncaglia congr. M. D.</i>	

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Bernard. Pez O. S. Ben.	Jac. Longueval S. J. Phil. Anastasio Petrus Jos. Miranda Elizalde y Ursua*	Franc. Schmalz- grueber S. J. Jos. Riganti Simon Petrus Stie- venard Franc. a Mostazzo*	1735
	<i>Franc. M. Biacca.</i>	<i>Phil. Anastasio</i>	
	Franc. Salmon Petr. Boschius S. J. Nicasius Grammatici S. J. Sam. Timon S. J. Pinchinart O. Min.* <i>Justus Fontanini</i>	Vitus Pichler S. J. Justus Fontanini Joan. Petrus Gibert Joan. Bapt. Ebbert O. S. Ben. J. B. Bassi Cajet Corazza cler. reg.*	1736
	Anton Maria Lupi S. J. Franc. Orlendi O. Praed. Maria Armellini O. S. Ben. Franc. Catrou S. J. Ludov. de Targny Lanteaume S. J.* Agnellus Onorato* Joan. Florianus Hammer- schmid <i>Const. Roncaglia cong. Matris Dei. Max. Wietrowski S. J.</i>	Constantinus Roncaglia congr. Matris Dei Philip. Hecquet O. Carm. Franc. de Almeida* Leodeg. Mayer O. S. Ben.*	1737

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1738	Vinc. Ferrerius O. Pr. Paschal. Agramunt S. J. Steph. Puzyna. Herm. Jos. a ss. Trinitate O. S. Aug.*	Jac. Hyacinthus Serry O. Praed. Barth. de Bosses S. J. Corn. Nari. Joan. Milan S. J. Placid. Troici O. S. Ben.* August. Romanus Fiori O. Camald.	Paulus Sebast. Medici. Ludov. Riclos O. S. Ben. Vincentius a s. Dominico O. Praed. Joan. Gerardus Kerkherdère. Joan. Antonius Ciantar.* Petrus Polo O. Min.* Ant. de Sylveira O. SS. Trin.*
1739	Alvarus Cienfuegos S. J. Jos. a Spiritu s. O. Carm. Cajet. Benitez de Lugo O. Pr. Viani O. serv. b. M. V. Ludov. Maschi O. Pr. Joan. de Luca O. Min.* Alexius Csato O. S. Franc.*	Franc. Vivant. Georg. Kauffmann S. J. Brocardus a s. Laurentio O. Carm.* Petrus Scheffer. Bern. Balduinus Fley. Galimbertus.*	Joseph. Renatus Tournemine S. J.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Jac. Laderchi Orat. Silvester Mediolanensis O. Cap.*	Thomas Ratto y Ottonelli Henr. Hardter O. S. Ben. Fidel. Pedrolus Ignat. Anton. Palou* Walb. a s. Adelgunde O. Carm.* <i>Vinc. Ferrerius O. Praed.</i>	1738
Edmundus Martene O. S. Ben. Carolus de la Rue O. S. Ben.	Joan. Fridericus Schannat Carol. Ludov. Hugo O. Praem. Car. d'Aigrefeuille* Vinc. Nicolle O. Pr. Edm. Martene O. S. Ben.	Fr. Macchietta* Brocardus a s. Nicolao O. Carm.* Virginus Valsecchi O. S. Ben. Gundisalvus Suarez de Paz* Ildeph. Seidl O. S. Ben. Edm. Martene O. S. Ben.	1739

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1740	Car. du Plessis d'Argentré. Emman. Ign. de Re- guera S. J.* Vinc. Calatayud Orat.* Petr. Jos. Cortasse S. J.	Jos. Maria Perrimezzi O. Minim. Cacciatturo de Ara- chiel. Joan. Chrysostomus Scarpho O. S. Bas. Franc. Zavarroni O. Minim. Joan. Foerschman S. J. Joan. Ringelhan S. J. Cl. Maynard.* Joan. Balogh S. J. <i>Nic. Comnenos Papa- dopoli.</i> <i>Car. du Plessis d'Ar- gentré.</i>	Joan. Mallemans. Pl. Arizarrar O. Praed.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Joan. Baptista du Sollier S. J. Raym. Duellius can. O. S. Aug. Nic. Sormannus Obl.* Marianus S. O. Praem.*	Nic. Comnenus Papa dopoli Paul. Zetl S. J. Jos. Dalbert S. J. Thad. Franc. Schwai- ger O. Praem.* Bernardus Atrebatensis O. Cap. Paul. Anton. de Carusis*	1740

II. TABULÆ CHRONOLOGIÆ

SECUNDUM NATIONES

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1721	Benedictus Bachini O. S. Ben.	Gutierrez Ildeph. Hurtado S. J. Ildeph. Roldan O. S. Bas.* Jos. de Aguilar S. J.*	Petrus Constantius O. S. Ben. Petrus Dan. Huetius Franc. Pagi O. S. Fr.* (Jac. le Long) Franc. Macé Petrus de Vallemont Claud. Fyot de la Marché* de Blainville S. J.* Joan. B. d' Antoine Guillot de Marcilly*
1722	Aug. Matthaеuci O. S. Fr. Jac. Maria Ayroli S. J.* Franc. Sabinus O. S. Franc.*	Ant. Cordeyro S. J. Jgn. de Camargo Jos. Lopez Ezquerra*	Ludov. Gerard. de Cordomoy Petr. Varignon Joan. le Porq. Orat. Remig. Desmont O. S. Ben.* Franc. Ragenet

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1721—1740.

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Petrus Lambert. le Drou O. S. Aug.	Joan. Kugler S. J. Anselm. Truefer O. S. Franc. Simon Mayr S. J. Fab. Hinckelmann O. S. Fr.* Blas. Stephanus O. Praem.*	Guil. Darrell S. J.	
Casp. a s. Maria Magd. de Pazzis.	Sim. Kaerchne S. J. Henr. Dücker S. J. Mart. Hlawaczek S. J. Christ. Holzbecher S. J. Greg. Rippel.*	Alph. Huylen- broucq S. J. Amad. Hamilton Theat.	

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1723	Franc. Aprile S. J. Franc. Maria Pi- tonius Petrus Moretti* Salvator Montalba- nus O Cap.* Joan. B. Viglioni*		Claud. Fleury David August. de Brueys Franc. Amatus Pou- get Orat. Anastasius O. S. Fr.* Peter Forestier Ludov. Courcillon des Dangeau, Sachot*
1724	Domin. Perez O. Pr. Jos. Angelus a Na- tivitate O. Carm. Ign. Bagnati O. Car. Pompej. Sarnelli Bened. Laudati O. Ben.	Joan. Perez Lopez O. S. Fr. Domin. Ursaya* Alph. a Angelis O. Carm.* Eus. a ss. Sacramento O. SS. Trinit.*	Nat. Alexander O. Pr. Nic. le Nourry O. S. Ben. Jac. Echard O. Pr. Jac. Marsollier Ambr. Lallouette Franc. Timoleon de Choisy Franc. Dubos Joan. Lombard S. J.* Andr. le Soudier Ludov. Ant. de Ruffy Joan. Frain (Joan. Louail)

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Con. Janninck S. J. Car. Leger Decker Domin. Guillaerts	Petr. Leurenius S. J. Dan. Flender S. J. Alb. Reiffenstuel O. S. Fr. Joán. Wolker S. J.		Godefr. Han- nenberg S. J.*
Jac. van Bossuit O. S. Aug.*	Math. Hoenicke S. J. David Winther O. S. Fr.	Isaac de Bruyn S. J.	Tob. Arent S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1725	Ant. Casnedi S. J. Phil. Buonanni S. J. Jos. Baronius* Ludov. Vinc. Mamianni della Rovere*	Joan. Marin S. J. Christoph. Berlanga S. J.* De San Nicolas*	Dion. Sanmar- thanus O. S. Ben. Julian Garnier O. S. Ben. Joan. Hermant Zach. a. s. Joan. Bapt. Joan. de Chatelan Joan. Laur. de Se- melier Ludov. Marquer S. J. Petr. Lebrasseur* Renat. Jos. du Bois S. J.*
1726	Joan. B. Tolomei S. J. Ant. Bovari O. Minim. Joan. Maria Amato S. J.*	Paul. a Conceptione O Carm. Franc. de Sande S. J. Ant. Arbiol O. S. Fr.	Guil. Bessin O. S. Ben. Mich. Theraize Jac. Bouillart O. S. Ben. Ludov. Doucin Beaunier O. S. Ben.* Ludov. Pisant O. S. Ben.
1727	Joan. B. Braschi Mich. de Judice O. S. Ben. Bern. Pozzolo Som.* Joan. Syrus O. Pr.* Placid. Caparell O. S. Ben.*	Felix Alamin O. Cap.* Felix de Molina O. Cap.*	Lucas Urbanus Man- geant Vit. Alexius Lobi- neau O. S. Ben. Faust. Labbey O. S. Ben.

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Joan. Feytens.*	Bened. Gentilotti ab Engelsbrun. Petrus Guetra- ther O. S. Ben. Joan. Ev. Rottner O. S. Ben. Jac. Schier. Godefr. Sittartz S. J. Kilian. Kazenber- ger O. Min.*		Christ. Peichich.*
	Ludov. Babenstuf- ber O. S. Ben. Sebald. a s. Chri- stophoro O. Carm.* Jac. Hoffstetter O. Min.* Joach. Rappers- villanus O. Cap.* Joan. B. Halden S. J. Jac. Mibes S. J. Ubald. Stoiber O. M.*	Fennell.*	Gabr. Szerda- helyi S. J. Wolfg. Bossa- nyi S. J.
	Franc. Kolbe S. J. Aquil. Aman O. S. Fr. Paul. Aler S. J. Barnab. Unterberger O. S. Franc.		Mart. Briccius S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1728	Hier. a Montefortino O. S. Franc.* Jos. Sanfelice S. J.* Jos. Victor Zambaldi O. S. Hier.* Valer. Felix Azzoguidi Innoc. Besozzi Franc. Marianus*	Mich. a s. Maria O. S. Aug.	Gabr. Daniel S. J. Matth. Petitdidier O. S. Ben. Joan. Pontas Theod. a s. Renato O. Carm. Ludov. Daures O. Praed. Petr. le Merre Lazar. Andreas Bocquillot Joan Heuzet Car. Joan. de Lattaigant S. J. (Ant. Dorsanne)
1729	Laur. Cozza O. Min. Franc. Bianchini Greg. Selleri O. P. Mich. Amato Car. Jos. Morozzo O. Cist. Ant. Maria Bonucci S. J.		Joan. Hardouin S. J. Honorat. Tournely Honorat. a s. Maria O. Carm. Petr. le Brun. Orat. Ed. de Vitry S. J. Nic. Gervaise Petr. Guarin Hadr. a Nancaeo O. Cap.* Car. Piettre O. S. Ben.*

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Jac. Fontana S. J. Bern. Desirant O. S. Aug. (Zeger Bern. van Espen.)	Franc. Schmier O. S. Ben. Just. Redn O. Min. Casp. Maendl S. J. Proc. Frischmann O. Praem. Ferd. Meixner O. Praem. Gerard. Kolb O. S. Ben.*		Gabr. Kapi S. J.
Franc. Noel S. J.	Henr. Colendal S. J. Casp. Erhard O. S. Ben. Raph. Kondig O. Cist.* Coelest. Reittmayr O. S. Ben. Joan. Petr. Artinger. Phil. s. Jacobo Puttner schol. piar. Eug. Worel O. Cist.*	Thomas Baillie O. S. Ben.*	Laur. Tapolcsány S. J. Ign. Glowacki S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1730	Benedictus. XIII. Nicol. Maria Te- deschi O. S. Ben. Ign. Georgius O. S. Ben.* Joan. B. C. Fatto- lilli* Cajet. Alessandri Theat. Joan. B. Badalini O. Serv. b. M. V. Steph. Lorenzoni Orat.*	Vinc. Mascarell S. J. Joan. a s. Michael O. Carm. Joan. Interian de Ayala O. Merc. Emman. Pereira de Sylva Legali*	Mich. du Perray Steph. Chamillart S. J. Joan. Ant. du Cer- ceau S. J. Joan. B. Drouet de Maupertuy Ludov. Mesnil S. J. Ant. Becquet O. Coel. Ign. de Laubrussel S. J. Petrus Jac. Blondel Guil. de Lavour Alph. Costadau O. Pr. David* (Sim. Mich. Treuvé)
1731	Eustach. a s. Maria O. Carm. Georg. Rhodigni.* Raym. Missorius O. Conv.* Paul. de Nicolai. Joan. B. Caraccioli.*	Jos. de Cuellar O. S. Fr. Carol. de Moral O. S. Fr. Em. Villaroel O. S. Ben. Pasch. Sala.	Ang. a Passione O. Carm. Bern. Rabaudy O. Pr. Joan. B. le Brun Desmarettes. Blas. Gisbert S. J. Paulus a Lugduno O. Cap.* Cl. Hennequin. (Joan. Thiroux O. S. Ben.)

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Livinus de Meyer S. J. Matth. Dolmans O. Pr. Aurel. Piétte O. S. Aug.	Joan. Georgius de Eckhart. Corbin. Khamm O. S. Ben. . Joan. Absolon S. J. Thom. Binner S. J.* Joan. B. Ininger O. S. Aug. Renat. Coloniensis O. Cap.		Georg. Gengell S. J.
Car. Gislin Dael- man.	Franc. Posch O. Praem. Franc. Schmitz S. J. Thiebault Kreienriet O. Cist.*		

	Italia.	Hispania et Lusitana.	Gallia.
1732	Petr. Catalano S. J. Ant. Vaira Joan. Salinas* Angelus Maria Ricci* Dyon. Joach. Canieres de Belmonte Serv. b. M. V.	Didac. de Castilla O. Carm.* Jos. Alvarez de la Fuente O. Min.*	Joan. Grancolas Franc. Latenay O. Carm. Joan. II. de la Poype de Vertrieu
1733	Phil. Buonarroti Hieron. Saccheri S. J. Cyril. a s. Maria Crippa O. Carm. Ludov. Rusca O. Min.	Franc. Eust. Perrea y Porrés Dominic. Lossada O. S. Fr.*	Mich. le Quien O. Pr. Ign. Hyac. de Gra- veson O. Pr. Edm. Simmonet S. J. Zach. Chardon de Lugny Ludov. du Four de Longuerue Petr. de Bretagne O. S. Aug. Franc. Paul. Lefevre de Caumartin Michel* (Jac. Josephus Du- guet)

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Marin. Panger O. Min.* Ignat. Alb. Sverts O. S. Aug.* Steph. Neef O. Min.*	Joan. Kraus S. J. Bern. Schallhammer O. S. Ben. Car. Meyer O. S. Ben. Franc. Hertz S. J. Eyac. Peri O. S. Ben.* Tob. a Nativitate O. S. Aug.*		
	Jac. Scheffmacher S. J. Joan. Caspar de Boecken. Ferd. Sieghard S. J. Franc. Christen S. J. Nic. Hoehn S. J.* Joan. Trom S. J.* Joannes Georg. Spengler.* Ger. Castel O. Crucig.		Joan. Raicsani S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1734	Erasm. Gattola O. S. Ben. Joan. Sianda O. Cist.* Bened. Angelus M. Canali O. Serv. b. M. V.* Ludov. Stampa Cong. Som.* Dominic. Lazzarini Joan. B. Sandi*	Marcellin. Siuri Em. Cajetanus de Sousa Theat. Aug. a s. Maria O. Carm.* Joan. de Alliaga O. Praed.* Petr. Jos. Miranda Elizalde et Ursua* Math. Blanco S. J.	Franc. Babin Lesquevin* Phil. Boucher*
1735	Phil. Anastasio Jos. Riganti Franc. Maria Biacca Fortunatus Venerius O. Barn.* Franc. a Mostazzo*	Joan. de Ferreras Petrus Manso O. S. Aug.*	Jac. Longueval S. J. Nic. l'Herminier Sim. Petrus Stievenard Dugard* (Theodor. Jos. Franc. Fagnier de Viaixnes O. S. Ben.)
1736	Just. Fontanini. Joan. B. Bassi. Nicas. Grammatici S. J. Cajet Corazza theat.*	Joan. Hidalgo O. S. Aug.* Ant. de Peralta S. J.	Joan. Petrus Gibert. Franc. Salmon. Vinc. Thuillier O. S. Ben. Pinchinart O. Min.* Bern. Atrebatensis O. Cap.* (Jac. Fouilloux.)

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Carol. Meichel- beck O. S. Ben. Jos. Averhausen S. J.	Thomas Gould.	Procopius Divisick O. Praem.*
	Bern. Pez O. S. Ben. Franciscus Schmalzgrue- ber S. J. Sigism. Pusch S. J. Franc. Nonhardt S. J. Joan. Ferler O. Praed. Andreas Roth O. Pr. Casp. Hartzheim S. J.*	Eduard. Hawar- den.	Joan. Bátsme- gyei.*
Petr. Boschius S. J. Petr. Lud. Danes.	Vitus Pichler S. J. Joan. B. Ebbert O. S. Ben. Sigism. Büttner O. S. Aug.* Jos. Thalhammer O. S. Aug. Apronian. Huber O. S. Ben.*		Samuel Timon S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1737	Ant. Maria Lupi S. J. Franc. Orlendi O. Praed. Marian. Armellini O. S. Ben. Joan. M. Bertoli O. Serv. b. M. V. Agnell. Onorato.* Constantin. Ron- caglia congr. Matr. Dei. Gerard. Maria Capassi O. Serv. b. M. V. Car. Cornaccioli O. Carm.	Joan. de Campo- Verde S. J. Becerra O. Min.* Hier. a s. Augu- stino O. SS. Trin.* Franc. de Almeida.*	Henr. de Thyard de Bissy Claud. Buffier S. J. Joan. Cl. Sommier Ludov. de Targny Franc. Catrou S. J. Phil. Hecquet O. Carm. Lauteaume*
1738	Jac. Laderchi Orat. Vinc. a s. Dominico O. Carm. Paul. Sebastianus Medici Placid. Troici O. S. Bern.* Fidel. Pedrolus Aug. Romano Fiori O. Carm. Joan. Ant. Ciantar* Silvester Mediol O. Cap.*	Vinc. Ferrerius O. Pr. Thomas Ratto y Ot- tonelli Paschalis Agramunt S. J. Petr. Polo Min.* Ign. Ant. Palou* Ant. de Silveira O. SS. Trin.*	Jac. Hyacinthus Serry O. Praed. Ludov. Riclos O. S. Ben.

Belgium. *	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
	Alan. Ritter O. S. Ben. Joan. Florianus Ham- merschmid. Henr. Dussik S. J. Leodeg. Mayer O. S. Ben.*	Dodd.*	Max. Wietrow- ski S. J. Hadrian. Mias- kowski S. J. Benignus Si- chrowski O. S. Aug.
Barth. des Bosses S. J. Joan. Gerardus Kerkherdère. Walb. a s. Adel- gunde O. Carm.*	Henr. Hardter O. S. Ben. Joan. Milan S. J. Hermann. Jos. a ss. Trinitate O. S. Aug.*	Corn. Nari.	Steph. Puzyna.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1739	Fr. Macchietta* Virg. Valsecchi Ludov. Maschi O. Pr. P. Viani O. Serv. b. M. V. Joan. de Lucca* Galimbertus*	Alvarus Cienfuegos S. J. Jos. a Spiritu s. Carm. Cajet. Benitez de Lugo O. Pr. Gundis. Suarez de Paz*	Edmund. Martene O. S. Ben. Jos. Renatus Tournemine S. J. Car. de la Rue O. S. Ben. Car. Ludov. Hugo O. Praem. Franc. Vivant Car. d' Aigrefeuille*
1740	Jos. Maria Perri- mezzi O. Minim. Joan. Chrys. Scarpho O. S. Bas. Franc. Zavarroni O. Minim. Nic. Sormannus Obl.* Paul. Ant. de Carusis* Cacciaturus de Ara- chiel Nic. Comnenus Pa- padopoli	Jgn. Emman. Re- guera S. J.* Vincent. Calatayud Orat.* Pl. Arizarra O. Pr.*	Car. du Plessis d'Argentré Joan. Mallemans Petr. Jos. Cortasse S. J. Petrus Jul. Rouillé S. J. Bern. Atrebatensis O. Cap.* Cl. Maynard*

Belgium.	Germania.	Anglia, Hibernia et Scotia.	Polonia et Hungaria.
Vinc. Nicolle O. Pr.	Joan. Fridericus Schannat. Brocardus a s. Laurentio O. Carm.* Georg. Kauff- mann S. J.* Bern. Balduinus Fley. Petrus Scheffer. Ildeph. Seidl O. S. Ben.		Alex. Csató O. S. Fr.*
Joan. Baptista du Sollier S. J.	Paul. Zettl S. J. Raym. Duellius O. S. Aug. Joan. Foersch S. J. Joan. Ringelhan S. J. Jos. Dalbert S. J. Thad. Franciscus Schwaiger O. Praem.*		Joan. Balogh S. J.

Prospectus fasciculi IV.

	Pag.
I. Theologia scholastica	927
in Italia	927
Polonia	930
Belgio	931
Gallia	932
Germania	937
Hispania	941
II. Theologia positiva et polemica	953
in Hispania	953
Italia	955
Germania	966
Polonia et Hungaria	972
Anglia et Belgio	976
Gallia	989
III. Disciplinae ad ss. literas spectantes	1026
IV. Patrologia	1047
V. Historia ecclesiastica	1069
Disciplinae isagogicae	1069
Historia ecclesiae universalis	1075
Historia eccl. particularium	1107
Archaeologia christiana	1128
Hagiographi	1134
Argumenta specialia	1138
IV. Theologia practica	1143
Jus canonicum	1143
Theologia moralis	1163
Theologia pastoralis	1174
Liturgia sacra	1177
A. Tabulae chronologicae theologorum secundum disciplinas	1186
B. Tabulae chronologicae theologorum secundum nationes	1204

I. Theologia scholastica

ab a. 1741—1763.

511. Plurimos quidem nominabimus, qui inter theologos *scholasticos* utcunque recenseri possint, pauci tamen digni sunt, qui illis magnis viris adnumerentur, quos aluit fovitque sec. XVI. et XVII. Ceteras nationes *germana* praecellere videtur¹⁾.

¹⁾ Praetermittimus Bernardum Raschdorf S. J. silesium n. 20. Nov. 1623., † 17. Apr. 1759.; Honorium Cordier O. Min., cujus sunt: *Articuli catholicae fidei* de Deo ad intra et extra consistente et operante ex b. Raymundi Lulli doctoris illuminati principiis ostensi, Coloniae Ubiorum 1760. in 8. (marc. 2 $\frac{1}{2}$); Franciscum Xav. Sterzinger S. J., tirolensẽm, in universitate oenipontana theologiae scholasticae professorem († 29. Dec. 1741), qui edidit: *Scientia media plene conciliata cum s. doctrina angelici doctoris s. Thomae Aqu.*, Oeniponti 1728. in 8; Philippum Saller can. reg. O. S. Aug. in canonia Pollingana, augustanum n. 1664; † 21. Jan. 1744., de quo cf. Baader *Lexikon verstorbener baierisch. Schriftsteller* t. 2. p. 2. pag. 66; Gregorium Moret O. Min., cujus exstat tractatus theologicus *de gratia Christi* cum parergis de sacramentis et peccatis disputationi propositus, Friburgi 1741. in 4; Leonardum Piertz S. J., wolfsbergensem, carinthium n. 9. Nov. 1662., theologiae professorem Wirceburgi († 31. Dec. 1741.), cujus exstant compendia plurium tractatum, quos disputationi publicae exposuit (cf. Backer 2, 1962); Henricum Menschengen S. J., mœguntinum n. 7. Febr. 1679., theologiae professorem atque etiam academiae bambergensis cancellarium, cujus exstant theses, contraversiae, dissertationes de variis argumentis theologicis occasione disputationum publicarum († 24. Jan. 1754); cf. Backer 2, 1252. et de utroque

Cursum integrum vel fere integrum composuerunt plures ex inclito ordine s. Benedicti, qui fere omnes academiam salisburgensem illustrarunt. Benedictus Schmier e monasterio ottoberano, frater celebris canonistae Francisci Schmier (de quo cf. pag. 1149.), in universitate salisburgensi professor philosophiae, juris canonici (1715—21.) et theologiae dogmaticae, prorektor, notarius apostolicus et consiliarius ecclesiasticus archiepiscopi salisburgensis, edidit *theologiam scholastico-polemico-practicam* tr. 29 complectentem, Augustae Vind. 1737. t. 3 in f. (m. 21). Universo operi praemittitur utilis admodum apparatus, in quo variae res novello theologiae studioso scitu prius necessariae, quam ad ejusdem studium accedat 28 paragraphis explicantur. In tractatu de Ecclesia 50 rationes et motiva proponit, cur in tanta confessionum varietate sola religio romano-catholica sit eligenda et omnibus aliis praeferenda. Disserens de romano pontifice ejus infallibilitatem strenue adversus gallicanos propugnat. In tractatu de gratia tuetur contra Molinam gratiam ex se et ab intrinseco efficacem¹⁾. Elucidavit quoque *ll. 5 decretalium*, Salisburgi 1718—22. t. 5 in 4; *Opuscula theo-*

Ruland *Series et vitae profess. s. theologiae*, qui Wirceburgi docuerunt p. 94. et 104. Aemil. Dratzieher O. S. Ben. in monasterio tegernseensi (n. 10. Sept. 1702., † 31. Aug. 1754.), philosophiae professorem, de quo cf. Lindner *die Schriftsteller des Benediktinerordens im heut. Königreiche Baiern* vom J. 1750. bis zur Gegenwart.

¹⁾ Cf. Ziegelbauer *Hist. rei literariae O. S. Ben.* t. 4. pag. 118. ss.; *hist. pol. Blätter* 72, 500., ubi inter alia legimus: „Das genannte Werk, obgleich noch immer im streng thomistischen Geiste gehalten, zeigt doch schon merklich den Anbruch einer neueren Zeit, indem es. gelegen und ungelegen, aus der Geschichte bereits so vieles Beiwerk aufnimmt, dass, wenn es dadurch immerhin inhaltlich sehr reichhaltig wird, die Form sehr leidet und der aufgehäuften Stoff bereits die scholastische Hülle zu zerreißen droht.“ Prodiit quoque ejus *philosophia quadripartita* (sat singularis), Salisburgi 1716. in 4.

logica, philosophica, canonica, Augustae Vindelicorum, 1744. in f. Ejus sodalis Anselmus Schnell in monasterio weingartensi professus († 1751.) edidit *cursum theologiae scholasticae abbreviatum*, Altorfii 1737. t. 8 in 4 v. in 18; Augustae Vind. 1744. (m. 4½); in quo fere sequitur Vitum Pichler (cf. n. 498.), sicut etiam in *jure canonico abbreviato*, ib. 1743. t. 5 in 1 v., 1744. in 8.; edidit quoque *cursum theologiae moralis abbreviatum*, Ratisbonae 1740. in 8; Augustae Vind. 1744. t. 2 in 1 v., 1747. et *cursum theologiae polemicae abbreviatum*, ib. 1744. in 8; *instructionem confessarii*, ib. 1743. p. 3 in 8; *cursum philosophiae aristotelico-thomisticae abbreviatum*, 1737. 3 pp. in 8. Marcus Maria Struggl Serv. b. M. V., carinthus, fressnicensis (al. tranicensis), n. 16. Jan. vicarius generalis, Viennae ad divam Annunciatam s. theologiae lector emeritus († 7. Apr. 1760.), reliquit *theologiam universam in via recentiorum*, Viennae 1744. t. 2 in f., in qua tuetur quidem praedestinationem ante praevisa merita, sed praemotionem physicam tanquam minus conformem doctrinae concilii tridentini, s. Augustini et ipsius s. Thomae impugnat. In theologia morali accensetur probabilistis gravibus. Simon Brauman O. Praem., aquisgranensis, natus 1. Jan. 1673., theologiae lector per 23 et amplius annos, lovaniensis collegii praeses, tandem abbas Ecclesiae b. M. V. et s. Joan. Baptistae in Averbodio, quam dignitatem lacrimis profusis a se arcere, sed frustra, nisus est († 1746.). Post ejus mortem prodierunt *tractatus theologici* tum praxi, tum speculationi accommodati, Lovanii 1750. t. 8, qui ea aetate pretio theologico non caruerunt. Cajetanus Frank, in seculo dictus Franciscus Josephus Ignatius Frank de Frankenberg, natus Oeniponti 2. Oct. 1689., habitum sacrum induit O. Praem. 27. Maj. 1707; in canonia wiltinensi philosophiae, dein theologiae lectorem egit. Anno 1736. transiit ad servos b. M. V. († 2. Jan.

1747.; scripsit *Manuale speculativo-theologicum*, Oeniponti 1724. t. 2. Crescentius Krisper O. Min Reform. graecensis, lector emeritus, provinciae suae praepositus, philosophiam et theologiam ad mentem doctoris subtilis illustravit. Ob doctrinae praestantiam et res dextre agendi excellentiam in generali capitulo mediolanensi a. 1727. definitor generalis, dein Romae 1730. totius cismontanae familiae tam Observantium quam Reformatorum commissarius generalis, e natione germana primus, electus est. Qua superior erat pater cunctis suavis, accessibilis, affabilis, humilis, non ministrari cupiens, sed ministrare¹⁾. Decessit 14. Jan. 1749. anno aetatis 70., religionis 53. Edidit: *Theologia scholae scotisticae universa* (solide et perspicue elaborata), Augustae 1728. et 1729. t. 4 in f., 1748. (m. 40); *theologia textualis Scoti* in duas pp. divisa et ad supplementum theologiae universae ordinata, Viennae 1738; *Nubila jansenismi et quesnellianismi luce dogmatico-scholastica dispulsa*, Augustae Vind. 1726. t. 2 in 4. (m. 5); *philosophia scholae scotisticae*, ib. 1735. (m. 30). Ejus sodalis Christophorus Antonius Fröhlich O. S. Franc. oenipontanus, s. theologiae lector († 1760.), scripsit *Scotum systematizatum* seu compendium theologiae scotisticae, Friburgi 1745. in 4.

512. Antonius Mayr S. J. primam lucem aspexit Nesselwangii in Allgoja 24. Nov. 1673. Philosophiam, dein theologiam in academia ingolstadiensi tradidit. „Doctrinae soliditas, inquit Mederer²⁾, quae ex ejus scriptis elucet, quamque omnes semper in publicis praelectionibus ac disputationibus mirati sunt, facit, ut summis eum academiae nostrae viris comparem; conjuncta vero doctrinae modestia et morum sanctitas, quam moralium quoque sententiarum rigore dissimulare non

¹⁾ Greiderer *Germania franciscana* l. 3. n. 389. et 499.

²⁾ *Annal. academiae ingolstad.* p. III. pag. 240.

potuit, eundem absque invidiae periculo superiorem omnibus praedicare me jubent.“ Obiit 3. Jul. 1749. Haec potiora opera: *Theologia scholastica*, Ingolstadii 1729—32. t. 8 in 8; 1732. t. 2 in f. (fr. 24); *tractatus theologicus de primo et secundo adventu Christi Domini ejusque vita in terris*: item de gestis ac privilegiis bb. Virginis ac plurium Servatoris nostri consanguineorum aut familiarium, ex ss. patrum et gravissimorum s. Scripturae interpretum doctrina desumptus et ad rigorem scholasticum elaboratus, ib. 1742. in 8; *Augustinus doctor gratiae*, ib. 1721; *quaestiones theologicae de contritione*, 1746. in 4; *philosophia peripatetica antiquorum principis et recentiorum experimentis confirmata*, ib. 1739. t. 4 in 4; Coloniae Allobrogum 1746. t. 3 in f. Josephus Redelhamer S. J., n. 20. Oct. 1713., philosophiam docuit Lincii, Graecii et Viennae, ubi cathedram theologiae conscendit. Dum praelectionem haberet, apoplexia tactus obiit 9. Jul. 1761. Post editam *philosophiam rationalem* Viennae 1752. et 1753., publici juris fecit *institutiones scholastico-dogmaticas*, ib. 1756—1759. t. 4 in 4. Ejus sodalis Antonius Erber, lugstallensis in Carinthia (n. 12. Oct. 1695. † 3. Oct. 1746.), philosophiae et theologiae professor Graecii et Viennae, pariter auctor est *theologiae speculativae* Viennae 1747. 1748. t. 8 in 8. (fr. 15); edidit quoque *dissertationes theologicas de conciliis oecumenicis*, Graecii 1737. in 8; *epitomen controversiarum religionem spectantium*, ib. 1739. in 8; *cursum philosophicum* methodo scholastica elucubratum, Viennae 1750. t. 3 in 8. cum institutionibus dialecticis seu brevi introductione ad philosophiam, ib. 1750. in 8; Tyrnaviae 1752. 1761. Ignatius Seitz S. J. hammelburgensis n. 12. Febr. 1706., in academia wirceburgensi philosophiae, dein theologiae professor († 31. Jul. 1749.) praeter disquisitionem historico-theologicam *de indulgentiis* juxta veterem et modernam Ecclesiae disciplinam,

Wirceburgi 1748. et tractatum dogmatico-theologicum *de Deo uno et trino* in brevi compendio expositum, ib. 1749. inchoavit *institutiones theologicas*, in quibus praeter fidei dogmata propugnantur quaestiones scholasticae, ib. 1749. pp. 2 in 8; quas morte praeventus non absolvit. *Theologiam scholasticam universam* disputationibus octo succincte comprehendit Rovetzii 1724. in 8. Benignus a s. Matthaeo Böhm piar. schol. moravus (n. 1685., † 1759.), theologiae professor, cujus etiam sunt *disputationes juridicae super praecipuis controversiis*, Znomyae 1732. in 8.

513. Josephus Gautier S. J., theologiae in universitate coloniensi professor, egregium elaboravit *prodromum ad theologiam dogmatico-scholasticam*, Coloniae Agrippinae 1756. in 8., qui etiam habetur in *thesauro theol. Zachariae* 1, 1—320. et animadversiones in 1., cui titulus: *Principia juris publici ecclesiastici catholicorum* ad statum Germaniae accommodata ad usum tironum (Francofurti et Lipsiae 1746.), Coloniae 1750. in 8. Willibaldus Mohrenwalder O. Praed. († 1762.) reliquit *commentaria scholastica* seu theologiam speculativam in 1. p. s. Thomae t. 2: de theologia, de Deo uno, de locis theologicis seu de s. Scriptura, traditione, auctoritate conciliorum, ss. pontificis, patrum, theologorum scholasticorum, juris pontificii, de ratione naturali, Ginsbergae 1759. in f. Joannes a s. Antonio Walbrecht schol. piar., bohemus liboriensis (n. 1692.), philosophiae, theologiae et juris canonici professor († 15. Apr. 1747.), praeter scripta philosophica et *resolutiones canonicas* in utroque jure controversas Znomyae 1738. in 4. (cum resolutionibus Remigii Maschat Venetiis 1764. in f.) disputavit *de Deo uno et trino* juxta inconcussa principia angelici ecclesiae doctoris s. Thomae Aq., Vetero-Pragae 1732. in 4. De eodem argumento disseruit (Olomucii 1727.) et *de augustissimo Verbi divini incarnati mysterio*, Oppavii 1732.,

Raphael Nolbeck O. Praem., Nicolsburgi in Moravia 10. Jan. 1692. natus, et in baptismo Daniel dictus. Philosophiam, jus pontificium, theologiam moralem et dogmaticam ex cathedra docuit; a. 1738. electus est in praepositum infulatum ecclesiae csornensis in regno Poloniae sitae († 10. Jan. 1757.). Ambrosius Ziegler O. S. Ben. cremifanensis n. 1684., qui docuit Salisburgi philosophiam, theologiam moralem et scholasticam, disseruit *de incarnatione*, Salisburgi 1720; *de sacramentis in genere*, necnon de baptismo et confirmatione in specie 1721; *de Deo uno* 1723; *de Deo trino* 1723; *de angelis* 1725; *de gratia* 1726. Quaestiones *de praedestinatione*, Monachii 1712. in 4. et *de sacramento poenitentiae* sub titulo *pharus naufragantium*, ib. 1709. in 4. solvit Thomas Aq. Schöttl O. S. Aug. monacensis, theologiae lector et quarto suae provinciae rector († 11. Sept. 1752. a. aetatis 76.); etiam Christianus Schardt S. J., pragensis, in academia pragensi theologiae professor (n. 1671., † 15. Nov. 1754.) disputavit *de praedestinatione et reprobatione*, Olomucii 1733; *de sacramento poenitentiae* juxta mentem praepriis concilii tridentini, Praegae 1733; *de matrimonio* ib. 1734. Udalricus Munier S. J., aschaffenburgensis n. 13. Aug. 1698., diu (23 a.), praesertim Wirceburgi, theologiae professor, ob quinque linguarum peritiam laudatus († 6. Apr. 1759.), praeter quamplurimas theses reliquit¹⁾ *institutiones theologicas*, in quibus praeter fidei dogmata propugnantur quaestiones theologicae, quae ad notitiam ss. Scripturarum, traditionum, conciliorum et haeresum confutationem conducunt, t. 4, scil. *de incarnatione Verbi divini*, Wirceburgi 1749. in 8. *de jure et justitia*, ib.

¹⁾ Inter has sex dissertationes una inscribitur: *Vindicatio Honorii pont. rom.*, Wirceburgi 1748. in 4. Cf. Ruland, *series et vitae profess. s. theologiae*, qui Wirceburgi a fundata acad. docuerunt p. 125 ss.

1749. in 8; *de sacramentis generatim, item de baptismo, confirmatione et eucharistia; de sacramentis poenitentiae et extrema unctione*, ib. 1765. in 8., qui partem constituit theologiae wirceburgensis, Wirceburgi 1766—71. t. 14 in 8; Lutetiae Parisiorum 1851—54. t. 10 in 8.

514. Bonifacius Sanftl O.S.Ben. bavarus, in academia salisburgensi philosophiae et theologiae professor (n. 1691. † 1758.), praeter scripta philosophica reliquit: *Ornamentum animae supernaturale* seu gratia justificativa hominis theologico-scholastico-thomistice expensa, Straubingae 1734. in 8. et *gemina regula actuum humanorum* seu lex et conscientia, una cum parergis ex tota theologia, ib. 1735. in 8. Coelestinus Mayr O. S. Ben., n. 21. Apr. 1679. Donavertiae, in academia salisburgensi philosophiae (1711.), theologiae polemicae (1713.) et dogmaticae (1714—32.) professor, universitatis procancellarius (1719.) et rector magnificus (1729.) per triennium, demum (1735.) suffragio unanimi abbas imperialis ss. Udalrici et Aerae Augustae Vind. monasterii, auctor exstitit ut in academia salisburgensi erigeretur (1730.) cathedra juris publici, et in suo monasterio studia promovit auxitque bibliothecam (19. Martii 1753.). Praeter tractatus theologicos *de jure et justitia*, Salisburgi 1715; *de vener. eucharistiae sacramento*, 1717; *de fide divina*, 1717; *de Verbi divini incarnatione* 1718; *de mysteriis Verbi div. incarnationem praecedentibus*, comitantibus et consequentibus 1719. in 4; *de vita, morte aliisque mysteriis* usque ad secundum Christi adventum, 1720. in 4; *de secundo Christi adventu*, 1721; *de statu futuri seculi* seu de futura mundi, beatorum, damnatorum et parvulorum conditione, 1722. etc., edidit: *Hyperdulia mariana* seu festa Dei parentis cultu symbolico, philosophico, historico, morali publica disputatione celebrata, 1713. in f., opus magnificum cum figuris et symbolis elegantissimis, sed raris-

simum¹⁾. Gregorius Plaichshirn O. S. Ben. abbas tegernseensis (29. Jan. 1726.), praeses generalis congregationis bavaricae (1735.), qui bibliothecam sui monasterii operibus locupletavit († 27. Maji 1762.), edidit inter alia: *Quaestiones disputatae* thomistas inter et scotistas, Straubingae 1717. in 8; *meritum reviviscens* diss. theologico-historica, Ratisbonae 1718. in 8; *Tò formale peccati* diss. theol. 1721. in 8; *gratia s. Augustini* a diversis tam praeterito quam nostro tempore imputatis erroribus immunis, 1725. in 8. Benedictus Joannes Bayer O. Praem., bohemus planensis, professor theologiae in seminario archiepiscopali, praepositus doxanensis votis omnibus postulatus († 1754.), solvit quaestiones theologicas *de fide divina*, Praegae 1730. *de spe et caritate* 1731. in 8; de quibus etiam disseruerunt Joannes Liebig (Libig) S. J. silesius, glogaviensis (n. 1681., † 14. Aug. 1757.), philosophiae et theologiae professor et decennio cancellarius universitatis olomucensis; Elias Schluderbacher O. Praem. in canonia wiltinensi oenipontanus, philosophiae et theologiae professor († 17. Mart. 1761.) in tr. *de fide, spe et caritate* seu gloria fidei divinae, Oeniponti 1720., et Gregorius Lhotsky S. J. bohemus, philosophiae, exegesis, theologiae moralis et dogmaticae, necnon juris canonici professor (n. 1709; † 1758.), cujus est doctrina theologica *de fide, spe et caritate*, Praegae 1755. in 4; *de gratia, justificatione, merito, virtutibus, vitiis et peccatis*, ib. 1753. in 4. Joannes Bapt. Cortivo O. S. Aug. fluminensis, philosophiae et theologiae Viennae et Graecii professor, edidit diss. *de divinis nominibus*, quorum disputantibus de Trinitate frequens est usus, Viennae 1754. in 4; lucubra-

¹⁾ Cf. Baader *Lexikon verstorbener baier. Schriftsteller* t. 2. p. 1. p. 185. et Lindner *Die Schriftsteller des Benedictinerordens im heut. Königreich Baiern vom J. 1750 bis auf die Gegenwart* 1, 120.

tionem theologicam Augustini germanum exhibentem dogma *de nobilissimis status innocentiae dotibus supernisque prae-rogativis*, sanctitate, integritate immortalitateque, Graecii 1762. in 8. (m. 3); Godefridus Herman S. J., aubensis franco, n. 7. Apr. 1689., Bambergae juris canonici interpres, in academia wirceburgensi theologiae professor doctus publicavit dissertationes, ut *de salute gentilium*, Wirceburgi 1738. in 4., in qua tuetur 1. non satis esse ad consequendam salutem cognitionem naturalem de Deo, sed requiri aliquam supernaturalem seu fidei; 2. non tamen requiri explicitam ss. Trinitatis et incarnationis fidem; sed eam ad quam 3. omnes etiam gentiles possint pervenire; 4. imprudenter et temere dici, nullum hac ratione salutem aeternam esse consecutum; *de usurae vitio*, ib. 1738; *de causis usurae vitium purgantibus*, ib. 1738; *de Ecclesia*, ib. 1738., ubi comparationem instituit inter Ecclesiam romano-catholicam et Ecclesiam primorum quatuor sec.; *de possibilitate Dei hominis*, ib. 1739., qua occasione expendit vaticinium jacobaeum Gen. 49, 10. et in Christo adimpletum ostendit; *de existentia Dei hominis* ex Dan. 9., ib. 1739; *quod Christus sit Deus* ex miraculis ejusdem apud evangelistas¹⁾.

515. Alphonsus Wenzel O. S. Ben. in mallerstorphensi coenobio professus, n. 8. Apr. 1660. Salisburgi, qui annos 47 cathedram cum laude rexit († 29. Jul. 1743.), *controversias selectas ex universa theologia scholastica* t. 4 in f. exhibuit Ratisbonae 1722—26. (m. 50); 1733., ad mentem doctoris angelici ejusque scholae, quod opus est eruditum et insigne. Praeter alia ejusdem opera²⁾ mentione digna sunt: *Philosophia angelico-thomistica* seu quaestiones peripateticae ad mentem

¹⁾ Cf. Ruland l. c. p. 111.

²⁾ Cf. Baader, *Lexikon verstorbener bayer. Schriftsteller* t. 2. p. 2. pag. 230.

d. Thomae et accuratam scholae angelicae methodum concinnatae, Augustae Vind. 1739. t. 3 in f. *Signum magnum apocalypticum* b. Virgo Maria quaestionibus theologicis illustrata¹⁾, Ratisbonae 1702. in 8. Anastasius a Cruce O. Carm., in seculo dictus Ignatius Falk, n. Monasterii (Münster) in palatinatu neoburgensi 9. Apr. 1701., morte sua (1761.) calographis augustanis magnum attulit luctum, qui ejus opera in rem suam perpetuo feliciterque usi fuerant. Nam cum eximiam artis poëticae scientiam haberet, eorundem in usum artificiosa imaginum aeri incidendarum themata excogitavit, easdemque ingeniosis emblematis, symbolis, typis, denique elegantibus epigrammatis exornavit. Ita ejus est *theologia sacra biblicorum figuris illustrata*, symbolis adumbrata, assertis scholasticis, dogmaticis, moralibus elucidata, iconismis aeneis (50) exhibita, publicae disputationi proposita, Augustae Vind. 1738. (pag. 100. m. 18). *Trinum imperfectum ex perfecto* seu asserta scholastica, polemica, moralia de vitiis et peccatis ac gratia et ex doctoris angelici theologia ad mentem salmanticensium climata in 8.; quasi pars altera operis prioris, sed sine imaginibus. *Effigies rom. pontificum* (29) ex perantiquis exemplaribus mutuatae, elogiis adumbratae, notis eruditis illustratae²⁾, Augustae Vind. 1751. in f.

Antonius Ruerk O. Min. hibernus composuit *cursum theologiae scholasticae* in via ven. Jo. Duns Scoti decursum per quatuor ejusdem sententiarum libros, Vallis Oleti 1746. t. 2. in 4. Marianus Brokie O. S. Ben. scotus philosophiae

¹⁾ Immunitatem magnae Dei Matris a debito proximo contrahendi peccatum originale aperuit et publicae concertationi exposuit Dilingae 1707. in 8. Petrus Pfister S. J. monacensis (n. 1667., † 11. Oct. 1743.) in academia oenipontana philosophiae et in dilingana theologiae professor.

²⁾ Cf. Veith, *biblioth. augustana*, alfab. X. pag. 1. ss.

et theologiae doctor, earundem in academia erfurtensi professor, per annos 12 in Scotia missionarius († 1756.), edidit: *Scotus a scoto propugnatus* seu principaliores quaestiones aristotelico-philosophicae cum parergis ex universa philosophia ad mentem Joan. Duns Scoti, Ratisbonae 1711. in 4. (m. 5); *Holstenii Codex regularum monasticarum et canonicarum additamentis auctus*, 1759. t. 6 in f.; *examen theologicum doctrinae quennellianae*, quo aequitas et iustitia constitutionis dogmaticae *Unigenitus* demonstratur, Erfurti 1720. in 8.

516. In Belgio celebre nomen sibi peperit Carolus Renatus Billuart O. Praed., thomistarum sui aevi facile antesignanus et princeps, n. 8. Jan. 1685. in oppido Revin, diu theologiae dogmaticae et moralis professor, tertio suae provinciae praepositus († 20. Jan. 1757.). Opus ejusdem praecipuum est *Summa s. Thomae* hodiernis academiarum moribus accommodata sive cursus theologiae universalis juxta mentem et in quantum licuit juxta ordinem et literam d. Thomae in sua summa, Leodii 1746—51. t. 19 in 8., cui accessit 1759. t. 20. i. e. supplementum seu opus posthumum (de opere sex dierum, de statu religioso et mysteriis Christi) (fr. 32); Wirceburgi 1758—60. t. 20 in 8. (m. 34), quam replevit multis digressionibus historicis et exegeticis magna ex parte ex N. Alexandri historia ecclesiastica derivatis Venetiis 1761. in t. 3 in f. (fr. 38); Romae 1836. t. 4 in f.; Parisiis 1840. t. 10 in 8. Omissis digressionibus cursum ad breviorē formam redegit inscripsitque *Summam summae s. Thomae*, Leodii 1754. t. 6 in 8; Gandavi 1763; Wirceburgi 1765. 1766. (m. 11). Hoc in opere non solum Molinae systema impugnat, sed praesertim Honoratum Tournely (n. 460.) pressis vestigiis insequitur. *De mente Ecclesiae catholicae circa accidentia eucharistiae* contra D. Lengrand, Leodii 1715. in 12; *Le Thomisme vengé de sa prétendue condamnation* par la Con-

stitution *Unigenitus*, 1720. in 12; *Le Thomisme triomphant* etc. In theologia morali teste Gury est probabiliorista moderatus, perspicuitate, doctrina, soliditate et eruditione inter probatissimos theologos recensendus. Famosus Raymundus Lullus strenuum fautorem nactus est Ludovicum flandrensem O. Cap., qui tamen semper in Hispania degisse videtur. Ad omnem graduum apicem sua provincia illum evocavit, nempe lectoris theologi, custodis, definitoris et provincialis. Sententiae card. Cienfuegos (n. 440.) de intima unione animae Christi cum digne communicante etiam eucharisticis destructis speciebus, quae aegre sequaces iuvenit, adhaesit et anonymum adversarium impugnavit. In abdita R. Lulli penetrare, eaque illustrare et omnibus patefacere nisus est variis operibus, cujusmodi sunt¹⁾: *tractatus de theologico systemate lulliano* cum expositione figurarum et elementorum ad tuto percurrenda opera sapientissimi magistri et doctoris illuminati b. Raym. Lulli, hispanice, Majoricae 1741; *tr. et summarium de chaos lulliano*, hispanice ib. 1740. in 8; in primis vero magno opere (philosophico) inscripto: *Antiquus academicus* contra modernum scepticum rigidum aut moderatum, Matriti 1743—55. t. 4 in 4.

517. In *Hispania*²⁾ alias tot celebrium scholasticorum feraci praeter Thomam Madalena († 1746.), de quo egimus

¹⁾ Cf. *Bibliotheca script. O. Min. s. Francisci Capuc.* p. 174.

²⁾ Hispanis accensere licet Joannem Franciscum Lopez S. J., qui doctrina et prudentia maxime regnum mexicanum illustravit. Edidit *theologiam dogmaticam*, Romae 1757. t. 3; Joannem Jos. de Eguiara y Eguren mexicanum, qui recusavit episcopatum meridanum (Yucatan). Scripsit *dissertationes scholasticas* de Deo; et Nicolaum de Segura S. J. pariter mexicanum n. 20. Nov. 1676., theologiae professorem, per insidias in cubiculo interfectum 6. Mart. 1743., cujus exstant *tractatus theologici* pro variis gravibus difficultatibus enodandis, Matriti 1731. t. 2 in f.; *tract. de contractibus in genere et de testamentis*, Salmanticae 1731. in 4,

n. 437., potiores videntur esse¹⁾: Antonius Albalate O. Min., cui tribuitur *cursus theologicus*; hujus sodalis Didacus Gonzalez Matthaeus, qui auctor fertur *theologiae scoticae* t. 4; Josephus de Araujo S. J., portucalensis, Ulissipone primarius scholasticus professor († 1759.), auctor *cursus theologici*, Ulissipone 1734. et 1737. t. 2 in f. (m. 25); Bernardus Vargas S. J. malacensis, theologiae professor, qui inchoavit *cursum theologicum speculativum* sive scholasticum selectarum quaestionum compendio traditum in 1. p. et 1. 2. d. Thomae, Granatae 1731. t. 4 in 12., in quibus agit de Deo in essentia uno et in personis trino, de Deo sciente, volente et praedestinate, de beatitudine et actibus humanis, sed ultra progressus non videtur. Aloysius Antonius Verney, eques torquatus et archidiaconus eborensis, composuit *apparatum ad philosophiam et theologiam* ad usum lusitanorum adolescentium²⁾, Romae 1751; Antonius Gutierrez de la Sal S. J., segurenensis, viginti quinque annis theologiae moralis et scholasticae professor (n. 14. Febr. 1665., † 30. Aug. 1745.), cujus exstat

¹⁾ Praetermittimus Jos. Maria Fonseca Figueredo y Sousa O. S. Franc. lusitanum († 1760.), ordinis praepositum generalem aliisque muneribus Romae functum et episcopum portucalensem, qui edidit *philosophiam et theologiam* Frassenii (n. 362.), correctam et emendatam, Romae 1726. t. 16 in 4; Josephum de Ribas O. Pr., qui *de virtutibus theologicis* disseruit; Joannem Ximenes O. Carm., cui Genér in *theol. dogmatico-schol.* 1, 186. tribuit *l. de potentia et causalitae primi motoris* juxta germanam mentem Joan. de Bacone doct. resoluti, et tract. *de beatitudine supernaturali patriae*; Michaellem Hieronymum Monreal S. J., caesaraugustanum (n. 30. Sept. 1664.), theologiae professorem († 1740.), a sanctimonia, ingenii acumine, doctrinae profunditate commendatissimum, qui fuse disputavit de praerogativis b. Mariae V. in opere posthumo: *Escala Mistica de Jacob*, Caesaraugustae 1750. 1751. t. 3 in 4.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1754. p. 555; 1759. p. 11.

tractatus scholasticus (rarus) *de incarnatione Verbi divini*, (m. 18). L. Ramirez O. S. Franc. edidit opus inscriptum *de triplici agone scholastico*, scotico, thomistico, academico, s. l. et a. Ejus sodalis Bonaventura Telladus edidit *trutinam metaphysico-theologicam* ad mentem Scoti, Salmanticae 1744. in 4. (fr. 6); p. 1. doctrinalis agit de formalitatibus rerum ac divinis perfectionibus; p. 2. problematica de peculiaribus divinarum personarum constitutivis; p. 3. resolutive de non perfectione notionalium. Quibus subjicimus Emmanuelem Ignatium Coutinho O. Carm., qui plura reliquit opera philosophica: Integer *philosophiae cursus* juxta inconcussam doctrinam Joan. Baconii doctoris resoluti, 1750. t. 5 in 3 v. in 4. (fr. 12); *compendium philosophico-theologicum* ad tirones baconistas utilissimum juxta doct. resol. J. Baconium, Ulissipone 1734. in 4. (fr. 18); *systema quaquaversum aristotelicum* ceteris praeferendum de formis materialibus tam substantialibus quam accidentalibus juxta Baconii expositionem cum appendice de accidentibus eucharisticis, 1751. in 4. (m. 8); *ars syllogistica* sive commentarius in libros Aristotelis de interpretatione etc., 1739. in 4. (m. 8); *de cultu sacro debitae servitutis* pro invocatione sanctorum adversus gentiles, mohammedanos atque haereticos, praesertim wicleffitas, lutheranos atque calvinianos, Conimbricae 1765. in 4. (m. 6).

518. E *gallis* huc referri possunt: Paulus Gabriel Antoine S. J. lunaevillensis n. 1679., in academia mussipontana theologiae professor († 1743.), cujus *theologia universa speculative et dogmatica*, complectens omnia dogmata et singulas quaestiones theologicas, quae in scholis tractari solent, Mussiponti 1723., saepissime prodiit, etiam nostro seculo ut Venetiis 1821. t. 2 in 4; 1839., aucta et quaestionibus criticis, historicis et dogmaticis illustrata, ut Moguntiae 1767. t. 8 in 8. cura Pauli Opfermann S. J., vel etiam cum ejusdem *theo-*

logia morali, Augustae Vind. 1762. t. 3 in 4. Nec immerito tam saepe recusa fuit; laudem enim meretur a perspicuitate et soliditate. Saepius etiam prodiit ejus *theologia moralis universa* complectens omnia morum praecepta et principia decisionis omnium conscientiae casuum, suis quaeque momentis stabilita¹⁾, Nancaei 1726. t. 3 in 12; emendatior et non parum aucta 1731. in 4. et t. 4 in 12. Cui deinde ab aliis alia adjecta fuere, ut a Philippo de Carboneano O. Min. Romae 1748. in 4. etc., a Bonaventura Staidel Passavii 1766—68. t. 7 in 8; a Joan. Domenico Mansi Venetiis 1776. t. 3 in 4; 1805. t. 6 in 4; Avenione 1818. t. 6 in 8. cum supplemento 1819; Bassani 1830. t. 2 in 4; Mediolani 1834. et 1835. Licet autem teste s. Alph. Ligorio²⁾ sit auctor valde rigidae sententiae, et teste Gury „in severiores generatim doctrinas propendeat ultra modum,“ eam tamen Benedictus XIV. tanti fecit, ut ejus usum (cum adnotationibus Carboneani) praescripserit alumni collegii de Propaganda fide, quod exemplum multi episcopi Galliae et Italiae imitati sunt. Et revera se commendat soliditate, brevitate, perspicuitate et integritate. Quaedam propositiones reprehensionem quorundam incurerunt. Ita Cassianus Fenici comes de Artemberg aliquot crisi subjecit in suis *institutionibus theologiae ascetico-moralis*, Coloniae 1769. *Démonstration de la vérité de la Religion chrétienne et catholique*, absque auctoris nomine Nancaei 1739. in 12. Lafosse de Champdorât Lemovici natus est 14. Jan. 1701. Postquam Parisiis philosophiae theologiaeque studuisset in collegio s. Sulpitii, in seminariis dedit operam junioribus

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 83. p. 1761—78. et 1743. a. 6. p. 167—179. de ejus theologia dogmatica; Carboneanus et Justus Cassuanasgelpus in suis ad theol. moralem proleg.

²⁾ *Homo apostolicus* 16, 108.

clericis informandis edocendisque. Tractatum *de Deo ac divinis attributis* sub ementito Tournelii nomine vulgavit, Parisiis 1730; auctum 1746. t. 2 in 12. († 19. Mart. 1748.). Legrand illum insigniter auctum tertio edidit¹).

519. Omnium tamen celeberrimum theologum reperimus in *Italia*²), Vincentium Ludovicum Gotti O. Praed. bononiensem n. 5. Sept. 1664. Annos natus tredecim biennio rhetoricam audivit sub disciplina patrum Soc. Jesu. Cum

¹) Haec editio tertia recusa fuit a Migne in suo *theologiae cursu completo* t. 7. p. 9. ss.

²) Nicolaus Terzaghi, episcopus narniensis († c. a. 1761.), scripsit *theologiam historico-mysticam* adversus veteres et novos pseudomysticos, quorum historia textitur et errores confutantur, Venetiis 1764. in f. (m. 15); *Istruzione pratica sopra la fedele amministrazione del Sacramento della Penitenza* a tenore della Dottrina del Rituale Romano, Romae 1753; 1775. in 12. Joannes Dominicus Agnani O. Pr., mutinensis n. 11. Febr. 1681., philosophiae, theologiae moralis et dogmaticae professor et (1728.) praefectus bibliothecae casanatensis († 17. Nov. 1746.), edidit opus inscriptum: *Philosophia Neopalaea* d. Thoma Aq. magistro ad christianismi et rationis normam, novae ac veteris scholae dogmata expendens, Romae 1734. in 4. l. primus et ultimus, neque eam prosecutus est. Cum enim quidam pseudonymus scripsisset *Lettera del P. Venturelli* al P. Maestro Agnani intorno al l. da questo pubblicato col titolo etc., sine nota loci, anni etc., Agnani illam antequam legeret, deposuit ad pedes crucifixi cum proposito non respondendi. Acriter theologiam dogmaticam aggressus est Constantinus Grimaldus advocatus neapolitanus, vir alioquin eruditione profana, nobilitate et dignitate clarus († 1750. a. aetatis 84.), in op.: *Discussioni Istoriche, Teologiche e Filosofiche*, Lucae 1725. pp. 3 in 4. (ed. aucta), in quo Joan. Baptistae de Benedictis S. J. (cf. supra p. 655.), theologiae scholasticae apologetae, respondere nititur. Relatus fuit ejus liber initio in classem primam librorum prohibitorum, potenti tamen intercessione factum est, ut decr. 23. Sept. 1726. p. 1. et 2. simpliciter tantum prohiberetur. Ejus est quoque *Dissertazione in cui s'investiga, quali sieno l'operazioni, che dipendono dalla Magia diabolica*, e quali quelle, che derivano dalla Magia artificiale e naturale, e quale cautela si ha da usare nella malagevolezza di discernerle, Romae

autem a prima infantia religiosae vitae esset percupidus, in-
 sciis familiaribus et affinibus suis, anno aetatis 16. in coe-
 nobium s. Dominici se recepit, et postmodum assensum obtinuit
 institutum Praedicatorum capessendi. Philosophiae incumbens
 adeo reliquos praecellit, ut superiores eum Salmanticam mise-
 rint, quo felicius in philosophia et theologia excoleretur. Studia
 absolvit magno actu publico ex universa theologia eo successu,
 ut magistrorum excitaret admirationem. Rediit Gotti in Italiam
 1688. ac Mantuam mittitur, ut in coenobio illius civitatis doceret
 philosophiam. Sed hoc munere vix inchoato a magistro generali
 totius ordinis Romam advocatur, ut in coenobio minervitano
 eandem cathedram regeret; novum deinde philosophiae cursum
 Bononiae auspicari jussus est. Quo absoluto Faventiae confrat-
 ribus theologiae lector datur, sed mox (1695.) a senatu bo-
 noniensi publicus assumitur theologiae (in via d. Thomae, ut
 ajunt) professor. Anno 1708. bononiensis coenobii prior (et
 1714. iterum) eligitur, et biennio vix absoluto universae pro-
 vinciae praeses renunciatur. Clemens vero XI. eum generalem
 dixit (1715.) fidei quaesitorem in urbe mediolanensi, quod
 munus sibi insperato oblatum omni ope refugere curavit, sed
 frustra. Ibi dum fidei puritati custodiendae pervigilem navaret
 operam, in ejus manus incidit l. Jacobi Picenini apud rhaetos
 calviniani magistri: *Apologia per i Reformatori*, Curiae 1706.
 Exitiosum hoc opus alii quoque impugnarunt, ut Al. Andruzzi
 (infra n. 524.), Andreas Semery S. J. (cf. pag. 705.) et
 Hyacinthus Tonti O. S. Aug. (cf. p. 663.) in op. *Dogmi
 della chiesa romana*, Patavii 1713. Sed Piceninus novo opere
 in eos insurrexit: *Trionfo della vera religione*, Curiae 1714.

1751. in 4., dissertatio sagaci judicio conscripta. Plura de ipso deque ejus-
 dem operibus (13) ineditis cf. apud Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia*
 4, 176—185.

Utrumque igitur opus impugnandum sibi selegit Gotti in praeclaro opere: *La vera chiesa di G. Christo* dimostrata dai segni et dai dogmi contro i due Libri di Giacomo Picenino, Bononiae 1719. t. 3 in 4. Ipso in scio revisor quidam operis stilum in adversarium exacuit, qua de re conqueritur in praef. operis *colloquia theologico-polemica*. „Sciebam enim, inquit, cum haereticis pro veritate quidem certandum esse, sed caritatem non amittendam, ut ad veram fidem redeant, non ut ab ea magis arceantur; pugnandum esse intellectu, non voluntate.“ Prodiit iterum purgatum et auctum, Mediolani 1734. t. 2 v. 3 in 4. et latine redditum notisque illustratum a Vinc. Thoma Covi O. Praed. Bononiae 1750. t. 3 in 4. (m. 15). Munus generalis fidei Quaesitoris, quod invitus susceperat, molesto semper animo retinuit nullumque non movit lapidem, ut eo se abdicare posset. Annuit demum pontifex a. 1717. Quare Gotti Bononiam rediit, ubi a senatu cathedra theologiae polemicae, quam prius celeber Bacchini (n. 488.) occuparat, donatus est. Interim iterum electus est in coenobii priorem (1720.), in provinciae praepositum, et parum abfuit, quin eligeretur in magistrum generalem totius ordinis. Benedictus XIII. eum nihil de tanto honore cogitantem 30. Apr. 1728. patriarcham hierosolymitanum designavit et inter presbyteros cardinales retulit. Nuncius vero hujus promotionis illum rusticantem invenit in quodam suburbano fundo, qui Ronzani dicitur eodem prorsus loco, quo morabatur quondam Benedictus XIII. (p. 1120.), cum reluctans et ingemiscens a Clemente X. purpura donatus fuit; ideoque locus hic duorum cardinalium modestia praeclarus perenni ornatus fuit monumento. Gotti insperato honore quasi fulmine ita correptus est, ut nisi amicorum prohibuisset auctoritas, fugam et latebram quaesivisset. Universa civitas omnesque incolarum ordines accensis ignibus festivisque plausibus ejus promotionem celebrabant. Romam

petens peramanter a pontifice fuit exceptus atque novem congregationibus addictus, quibus diligentissime semper interfuit, totumque se impendit in christianae reipublicae commodum. Licet autem amplissima auctus esset dignitate, idem tamen semper adhibuit vitae genus. Eadem fuit illi vitae austeritas ac cibi parcitas, eadem orandi et studendi horarum distributio; incruentum sacrificium praemissa bis terve per hebdomadam confessione, quotidie magna cum religione offerebat: reliquum quod ei a congregationibus superfuit tempus, in studiis suis, ut plurimum theologicis, insumebat. Comitibus interfuit Clementis XII. et Benedicti XIV., in quo extremo conclavi¹⁾ ob ejus diuturnitatem usque ad aestivos calores producto coepit variis morbis affligari. Verum infirmitas, quam contraxit, binos per annos protracta fuit. Die 13. Sept. 1742. vi morbi adeo contabuit, ut jam prope ad extrema deduci ipse cognoverit. Ceteris namque incommodis acuta febris cum urinarum suppressione accessit. Nihilo tamen secius ob dominicae crucis reverentiam 14. Sept. supremo labentium virium conatu a lecto surgere et sacris operari devotissime voluit. Factum. At vero gravius inde decumbente medicorum sententia pronunciatum, de ejus vita prorsus actum esse. Letale nuncium tranquillitate animi ac vultus serenitate excepit, quasi id esset, de quo certiorari diu concupierat; statimque sciscitatus est, ardentissime cuncta sibi exhiberi catholicae religionis munita, quae ad aeternitatis iter aggrediendum conferuntur; totiusque anteactae vitae noxas detestatus, potissimum vero neglectae temporis ingenique dispensationis veniam precatus, viaticum robusta fide et religione suscepit. Die tandem 18. Sept. 1742. placide quievit in Domino. Benedictus XIV. mori-

¹⁾ In hoc conclavi „potior suffragantium pars per integrum mensem Julium et Augustum in Gottium conspirabat,“ narrat Alex. ad S. Joanne de Cruce in *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 232. §. 51.

bundum invisere statuit ejusque in domum se contulit, sed quia jam conclamata erat ejus salus, ipsum adire non potuit¹⁾. „Emicuit in eo, ita Ricchinus, perspicuitas ingenii summa, judicium acre ac solidum, studium pertinax, ampla eruditio, rara discendi scribendique facilitas cum eximia doctrina et perspicuitate conjuncta. Ad mores quod attinet, mitissimo fuit ingenio, facili atque humanissima indole ad bene de omnibus merendum prona, moderatus et humilis, prudens et candidus, religiosus ac pius, disciplinae tenax, fidei vindex, religionis assertor, dignus omnino, cujus animi ornamenta et virtutes omnis consecutura aetas miretur ac celebret, cunctisque literatis atque ecclesiasticis viris ad imitandum proponat.“ Magni factus est a quatuor pontificibus Clemente XI. et XII., Benedicto XIII. et XIV., a cardinalibus, a regibus Victore Amadeo II. ejusque filio Emmanuele, a Maria Clementina Sobieski, magnae Britanniae regina, quae coram et absens per epistolas de conscientiae arcanis frequenter cum illo egit, atque ab aliis viris summis.

Haec sunt ejus opera. Praeter opus supra laudatum adversus Píceninum, aliud adversus eundem impugnantem in primis coelibatum in op. *Concordia matrimonii cum ministerio*, Tiguri 1709. in 4. elaboravit circa a. 1717., sed plurimis curis distentus nonnisi a. 1727. Bononiae in lucem edidit inscriptum: *Colloquia theologica polemica* in tres classes distributa. In 1. sacrorum ministrorum coelibatus; in 2. rom. pont. auctoritas;

¹⁾ Plura de Gotti cf. in commentario *de vita et studiis Fr. Vinc. Ludov. O. Pr.* etc., Romae 1742. auctore Thoma Ricchinio, recuso in *Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici* editore Calogera t. 28. p. 351—405; apud Guarnacci, *historiae rom. pontificum et card.* t. 2. p. 525. ss.; Alex. a S. Joanne de Cruce l. c. l. 234 §. 59; comment. *de vita auctoris* praemissus ejus theologiae Ven. 1750; Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori bolognesi* 4, 194—205.

in 3. aliae catholicae veritates propugnantur, adjectis Gregorii VII. vindiciis. *Theologia scholastico-dogmatica* juxta mentem d. Thomae Aq., Bononiae 1727—35. t. 16 in 4. (fr. 55), quorum 1. complectitur prolegomena et locos theologicos¹), ceteri exhibent varios tractatus secundum ordinem summae; ultimus agit de statu animae post vitam, de fine mundi et de judicio universali, et de consequentibus ipsum. Laudatur merito hoc opus a claritate, soliditate et nitore. Prodiit iterum Venetiis 1750. t. 3 in f. (m. 50); 1783. t. 3 in f. *De eligenda inter dissentientes christianos sententia* l. adversus Joan. Clericum²), Bononiae 1734. in 8; Ratisbonae 1740. *Veritas religionis christianae* et librorum, quibus innititur contra atheos, polytheos, idololatrias, mohammedanos et judaeos demonstrata³), Romae 1735. et 1736. t. 3 in 4; *Veritas religionis christianae* ex genere, conceptu, ortu, gestis, mysteriis ac prodigiis J. Christi, nec non Virginis Deiparae confirmata t. 4 pp. 2 Romae 1737. in 4; *ex mirabili ejus propagatione* per apostolos et eorum gesta comprobata, t. 5. ib. 1737., *ex prodigiis*, ejus inter paganorum persecutiones augmento et mirabili constantia martyrum, ib. 1738. t. 6; *ex devictis haeresibus* directe ejus veritatem impugnantibus t. 7. et 8. pp. 5 Romae 1738—40.

520. Theologiam speculativam et dogmaticam in compendium redegit Josephus Mediopica, missionarius aposto-

¹) De locis theologicis scholastice egit quoque Alexander Mazzinelli († 1741.) in op. *Totius theologiae dogmatico-scholasticae* t. 1. cum supplementis Laurentii Migliacci, auctoris olim discipuli, Panormi 1743. in f. Migliacci hortante Benedicto XIV. operis totius editionem aggressus est, sed ultra t. I., qui de locis theologicis agit, non est progressus.

²) Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 4, 392—97.

³) Cf. *acta erud. lips.* 1740. pag. 344—55; 544—551; 1743. p. 150—157.

licus et archipresbyter Terrae novae in ulteriori Calabria, Neapoli 1748. t. 2 in 4. Josephus Maria Platina († 1743.) edidit *praelectiones theologicas*, Bononiae 1738. 1739. t. 2 in 4. (fr. 8); *de angelis et daemonibus*, ib. 1740. in 4; Car. Maria Angeletti O. Min. Obs. Perusii n. 1706., qui conventus sui bibliothecam pluribus optimisque libris ditavit († 1752.), reliquit *asserta theologica* ad mentem subtilis Joan. Scoti, Florentiae 1739. Secundis curis perfecit et continuavit opus Julii de Venetiis ediditque inscriptum: *Chronologia historico-legalis seraphici ordinis* t. 3. continens omnia capitula et congregationes generales, constitutiones et statuta emanata ab a. 1633—1718., nunc vero in duas pp. distributus supplementis novisque accessionibus auctus et ad a. usque 1751. perductus, Romae 1752. t. 2 in f. Melchior Briga S. J., cesenas n. 4. Oct. 1686., philosophiae et theologiae professor († 25. Junii 1749.), qui praeter plura ad philosophiam et astronomiam spectantia¹⁾, composuit *concordiam theologicorum dogmatum et problematum de Deo*, Senis 1734. Cajetanus Maria Pezzo theat. neapolitanus († 14. Jun. 1743.) scripsit diss. physico-theologicam *de accidentibus eucharisticis* seu an species panis et vini in eucharistia manentes accidentia sint physica et realia ab omni substantia distincta et separabilia, Neapoli 1735. in 4. et diss. physico-theologicam *de aqua sacri calicis* in Christi sanguinem convertenda seu an aqua mixta vino per consecrationem immediate in Christi sanguinem convertatur, ib. 1736. in 4; recentissimas ad R. P. Felicis Potestas (n. 427.) *moralem theologiam* additiones, quibus

¹⁾ Cf. *Storia Letteraria d' Italia* 1, 321—333., ubi praeter alia elogia de eo dicitur: „Questo Religioso veramente erudito era d'ingegno combinatorio, come si vedrà dalle sue opere . . . ed in molte facoltà versato, come nella Filosofia, nella Astronomia, nella buona Teologia. Sapeva ancor molte lingue.“

illa novis appendicibus ac selectis dissertationibus illustratur, ib. 1742. in 4.

521. De immaculata conceptione b. Mariae V. disputarunt Fridericus Donati S. J., natus quidem in Silesia 1690. sed ut videtur origine italicus († 18. Aug. 1750.), in l. *Jus et ratio domus Dei*, Tyrnaviae 1718. in 4; Marcus Antonius Gravois O. Min. in op. *de ortu et progressu cultus ac festi immaculati conceptus b. Dei genitricis V. Mariae*, Lucae 1762 in 4. (lire 8), et in primis Benedictus Piazza S. J. syracusanus, clarissimus plane scholasticus professor, quam Panormi docuit (n. 28. Oct. 1677., † 6. Martii 1761.), quo nemo hactenus uberiore et solidiore eruditione pro hac veritate scripsit, in op. prorsus insigni: *Causa immaculatae conceptionis ss. Matris Dei Mariae D. N.* sacris testimoniis ordine chronologico utrinque allegatis et ad examen theologico-criticum revocatis, agitata et conclusa¹⁾. Accedit oratio s. Petri argorum ep. in conceptionem s. Annae, quando concepit s. Dei Genitricem ex graecis mss., Panormi 1747. in f.; Coloniae, 1751. (m. 18). Accenseri debet hoc opus propter eruditionem doctrinae soliditatem et expositionis perspicuitatem praestantissimis, quae de hoc argumento prodierunt, imo classicum in hac materia dici debet. *Dissertatio anagogica theologica, paranaetica de paradiso*, opus posthumum, Panormi 1762. in 4. (fr. 12). Inchoaverat illud Piazza senex 80 annorum, sed nonnisi ad pag. 404. perduxit; reliqua (usque ad p. 728.) sunt Josephi M. Gravinae S. J. Ultimum tamen caput de electorum numero²⁾, quem auctor admodum augere nititur, prohibitum fuit

¹⁾ Scripsit in eadem causa adversus Muratori, de qua controversia plura infra dicemus. Alia ejusdem opera occasione cujusdem controversiae cum Concina cf. Backer 2, 2023; Zaccaria *Storia Letteraria d' Italia* 12, 325—329.

²⁾ Cf. *Genér theol. dogmatico-schol.* 2, 347.

decceto congr. Indicis 22. Maji 1772. Diss. biblico-physics *de literali proprio s. Scripturae sensu*, praesertim a patribus unanimiter recepto, in rebus etiam physicis sancte observando publicae disputationi exposita, in qua multiplicibus s. Scripturae sensibus recensitis et enucleatis in quavis materia, inter proprium et figuratum Scripturae sensum proprius Scripturae sensus communisque ss. patrum interpretatio a vulgi erroribus praesertim circa mundi figuram et antipodes vindicatur, et systema tum mundi copernicanum tum brutorum mechanicum Scripturis adversum ostenditur. Ab hac autem adversitate liberantur Scripturae docentes coelos vel omnes esse fluidos et astra moveri ab interno principio. Agitur quoque ex occasione de cartesiana physici corporis idea deque supercaelestibus aquis¹⁾, Panormi 1734. in 4. (fr. 3), Tyrnaviae 1749. pp. 2 in 8. (ed. ut videtur aucta, retractata et emendata).

522. Theologiam *mysticam* excoluerunt: Casimirus a Marsala O. Cap., provinciae panormitanae bis praepositus, in triplici opere: *Dissertationes mystico-scholasticae adversus pseudomysticos hujus aevi* seu contra Molininos larvatos docentes: dari tentationes irresistibiles, ostenditur, Deum non permittere daemonem incubum vi opprimere virum aut mulierem omnino renuentem, Panormi 1748. in f. (fr. 20); *crisis mystico-dogmatica adversus propositiones Mich. Molinos ab Innocentio XI. proscriptas*, ib. 1751. t. 2 in f.; tr. *de amore erga Deum*, in quo impugnantur propositiones archiep. cameracensis D. Fr. Fenelon de Salignac, ib. 1751. in f.; Casimirus Liborius Tempesti O. Min. Conv., cujus sunt: *Mistica teologia* secondo lo spirito e le sentenze del S. Bonaventura uniformi allo spirito e dottrina de' più celebri ss. Padri e Dottori per i tre stati d' Incipienti, Proficienti e Perfetti, Venetiis 1748.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1737. a. 73, p. 1301—11.

t. 2 in 8. (fr. 7); *Storia della Vita e geste di Sisto Quinto*¹⁾, Romae 1754. t. 2 in 4; et Petrus Giannotti praepositus ecclesiae cathedralis Castelli in op. *Teologia mistica*, Lucae 1751—53. t. 3 in 4.

II. Theologia positiva et polemica.

523. Innumeros quidem, qui huc referri possunt, appellare licet, sed vix unum vel alterum alicujus nominis. Quare plerumque eos nominasse sufficiet. In *Italia* disputavit adversus atheos et fatalistas Joannes Comes de Cataneo, regi Borussiae a consilis et ejusdem apud rempublicam venetam legatus²⁾; contra neomanichaeos (Bayle) Franciscus Antonius Pyrus (Piro) O. Minim. in diss. sagaci³⁾: *Dell' Origine del male* contro Bayle, nuovo systema antimanicheo Neapoli 1749. in 8. et (alia tamen methodo) Franciscus Maria Spinelli⁴⁾, princeps Scalae, vir haud mediocris ingenii et eruditionis in diss. *de origine mali*, Neapoli 1750; *de bono* 1751; adversus

1) Zaccaria, *Storia Letteraria d' Italia* 9, 409—17.

2) In l. *La Uranide*, 1748. Cf. *Storia Letteraria d' Italia* 1, 27.

3) Cf. Zavarroni *bibl. calabrae* p. 206., qui ei tribuit praeterea: *Riflessioni intorno l' Origine delle Passioni*, colle quali s'investiga l'Economia della volontà Umana secondo i principi della Natura e della Grazia 1740. in 8. et plura opera inchoata, quae utrum prodierint, ignoramus. Cf. *Storia Letteraria d' Italia* 4, 22.

4) Alius a Trojano Spinelli, duce Aquinate, cujus extat: *Lettera nella quale si dimostra non esser nota di falsità* che nel Diploma di fundazione della Chiesa di Bagnara fatta da Ruggiero Conte della Sicilia e della Calabria si ritrovi l'anno 1085. segnato coll'Indizione sesta correndo l'ottava del computo volgare al S. D. Francesco Peccheneda, Neapoli 1754. in 4., in qua docte et sagaciter agit de variis modis computandi annos Christi et indictiones ac deprehendendi sphalmata chronologica. Cf. *Storia Letteraria d' Italia* 10, 507.

materialistas Josephus Cajetanus Moniglia, in utroque jure versatus, prius advocatus, dein provecta jam aetate sacerdos, juris canonici professor in academia florentina et plurium academiarum socius († 19. Jun. 1751.), in opere quod prodiit Lucae t. 2, dein Patavii 1751; adversus judaeos Joannes Clemens Cecchetti ¹⁾ O. Min. in l. *Christi omnium Reparatoris fides adversus judaicam perfidiam novissime vindicata*, Venetiis 1750. in 4. et Joannes Antonius Constantius, quondam per plures annos in Dalmatia rabbinus et ad fidem catholicam conversus in op.: *La verità della Cristiana Religione contro le vane lusinghe de' moderni Ebrei*, Roma 1749. 1750. in 4. Apologiam religionis christianae instituerunt Fridericus de Judice O. Coelest., abbas et ss. dogmatum in romano archigymnasio professor, in op. erudito *Institutiones theologiae dogmaticae* ²⁾ sive brevis demonstratio verae religionis

¹⁾ Alius a Raymundo Cecchetti, qui eodem hoc tempore erudite et praeclare scripsit: *Degli Asili* libri tre, Patavii 1751., in quo l. disserit de origine et progressu asylorum, de eorum speciebus et juribus, deque asylis in specie, de quibus quaerit utrum sint juris divini, gentium et naturalis. Cf. *Veneto Novellista* 1751. p. 339.

²⁾ Minoris momenti sunt *Institutiones theologiae dogmaticae* in duos tomos distributae opus posthumum Nicolai Capassi, in regio archigymnasio neopolitano olim juris civilis antecessoris, Neapoli 1754. t. 2 in 8., in quibus vim probandi argumentorum, quae patres et scholae theologi adhibere solent, in dubium vocat, substitutis aliis, sed sane minus efficacibus; cf. Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 10, 389; *Raccolta di vari trattati filosofici e teologici* auctore Pasquale Magli, Neapoli 1747. t. 2 in 8; in quorum t. 2. agitur etiam de divina Ecclesiae catholicae institutione adversus incredulos et haereticos recentiores; Blasii Stentucci *Lettere* (40) *di risposta* d'un Teologo intorno vari quesiti sovra punti di Morale et di Religione, Venetiis 1755. in 8; Francisci Wenceslai Barkovich Congr. Som. dalmatae, theologiae professoris l. *Dell'esistenza, provvidenza e degli altri attributi di Dio*, della natura de' miracoli, dell'immaterialità, libertà e immortalità della mente umana,

i. e. naturalis, christianae, catholicae adversus judaeos, deistas et heterodoxos, Romae 1754. t. 1., et Josephus Guerreri canonicus in op. prolixo *Trattato de' principi dimostrabili della fede cristiana*, Placentiae 1754. t. 6 in 8. Cajetanus Maria Cottone cler. reg. O. theat. († 10. Aug. 1759.) reliquit *symbolum apostolico-theologicum* in 16 distributum articulos, in quibus selectiores universae theologiae polemicae et speculativae quaestiones continentur, Leopoli 1721. in f.

524. Adversus graecos schismaticos disputarunt Franciscus Carolus a Breno O. Min. brixianus († 29. Jan. 1745.) in *Manuali missionariorum orientalium*, in quo nedum haereses omnes ecclesiam orientalem turpiter foedantes eliduntur (t. 1.) verum etiam (t. 2.) casus morales omnes, praecipue ad munus eorundem missionariorum apostolicorum pertinentes, resolvuntur, Venetiis 1726. v. 2 in f. (m. 30); hujus epitome prodiit Romae 1736. in pp. 4 in 4. (fr. 14); Joannes Andres Tipaldi S. J. natus in insula Chios, in romano collegio s. Scripturae interpret († 1760.), in op. *La Guida alla vera Chiesa d. G. C.* proposta specialmente a' Seguaci di Fozio, Romae 1752. in 8. p. 1; Parte seconda, in cui si trattano i due punti capitali dello Scisma, cioè la Processione dello Spirito s. e il Consecrare in Azimo, 1754. P. 3., in cui si confutano gli altri errori, 1757. In primis vero huc spectat Aloysius (seu Ludovicus) comes Andruzzi, cyprius, natione et ritu graecus, philosophiae ac theologiae doctor, in bononiensi archigymnasio linguae graecae professor, Romae abbas ad s. Mariam († 1753.), qui plura edidit opera¹⁾: *Vetus Graecia de s. romana sede praeclare*

della distinzione del bene e del male morale, Venetiis 1730. in 8; cf. *suppl. ad nova acta lips.* 3, 86—89. Caroli Bonaventurae Rigotti O. S. Franc. roboretani († 3. Nov. 1763.), ordinis secretarii, *quaestiones theologiae*, criticae, dogmaticae et polemicae, Romae 1747. in 8.

¹⁾ Cf. Mazzuchelli 1, 728.

sentiens sive responsio ad Dositheum patriarcham hieros. ll. 3, Venetiis 1713. in 4. (m. 8). In l. 1. Petrum universalis Ecclesiae pastorem a Christo constitutum fuisse probat; in 2. ostendit, rom. pontifices tam quoad munus quam quoad potestatem Petro unice et plene succedere idque conc. oecumenica III. VI. et VII. expresse agnovisse; in 3. Dosithei argumenta refellit. Hujus operis p. 2. est: *Consensus tum graecorum tum latinorum patrum de processione Spiritus s. e Filio* contra Dositheum ptr. hieros., Romae 1716. in 4; *Perpetua Ecclesiae doctrina de infallibilitate papae* in decidendis ex cathedra fidei quaestionibus extra conc. oecumenicum et ante fidelium acceptationem, Bononiae 1720. in 4; *Clementina constitutio Unigenitus Ecclesiae traditionum vindex*, ib. 1723. in 4; *triumphus veritatis de reali praesentia Christi in eucharistia* contra J. Piceninum, Romae 1725. (m. 4); *Peremptorium iconomachiae per Jac. Piceninum reviviscentis*¹⁾, Venetiis 1730. in 8; *Vindiciae sermonis s. Ildephonsi archiep. toletani de perpetua virginitate et parturitione Dei Genitricis M.*, Romae 1722. in 8., quibus contra Mabillonium, Dacherium, Pozza, qui illum Paschasio Radberto tribuunt, ejus auctorem fuisse s. Ildephonsum statuit. *Specimen philosophiae moralem* expressum in praestantioribus legibus et virtutibus gentilium graecorum, ib. 1744. in 4.

525. De primatu romani pontificis egerunt: Ludovicus Maria Lucini O. Praed, comensis, nobilibus parentibus natus 15. Jul. 1666. (sec. alios 1669.), commissarius generalis inquisitionis a pluribus pontificibus constitutus, et a. 1743. a Benedicto XIV. cardinalis creatus, vir pietate, eruditione et comitate insignis († 1745.), scripsit solide adversus Serry (cf. p. 994.), et quasi supplementum ad l. ibi laudatum *antithesim*

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1745. a. 110. p. 2203—18.

contra H. Serry conantem pontificiam infallibilitatem certis terminis circumscribere, Mediolani 1736. Franciscus Antonius Cavalcanti cler. reg. O. theat. cosentinus, totius ordinis 1740. praepositus generalis, et 1743. archiepiscopus cosentinus († 1748.), in *vindiciis rom. pontificum*, Romae 1749. in f. ll. 8, in quorum 1. non indocte agit de negatione s. Petri; in 2. de Marcellino; in 3. de Liberio; in 4. de Vigilio; in quatuor reliquis de Honorio; et in appendice adjecta Joannem XXII. a millenariorum errore purgat¹⁾. Victor Amadeus Soardi taurinensis, gubernatoris hujus urbis filius, qui postquam secutus est militiam secularem, mundi vanitate perspecta secutus est castra Christi in congregatione s. Lazari (1735.). Docuit postmodum theologiam in seminario s. Firmini († 1752.) scripsitque *de suprema rom. pontificis auctoritate hodiernae ecclesiae gallicanae doctrina*, Avenione 1747. in 4., Heidelbergae 1793. (fr. 2) cura de Buinick, consilarii electoris palatini. In hoc opere erudito nititur ostendere, clerum gallicanum, in praxi maxime, recedere ad declaratione gallicana a. 1682. atque haud aegre agnoscere praerogativas primatus romani pontificis, quas declaratio illa imminuerat. Quare mirum esse non debet si illud suppressum fuit decreto parlamenti²⁾ 25. Jun. 1748. *Auctoritas pontificia notissimo Cypriani facto a neotericis impugnata*, sed a Galliae theologis vindicata, Avenione 1749. in 4. et in *patrol. lat.* ed. Mig. 3, 1274.

526. Adversus jansenianos pugnavit Fortunatus (in baptismo appellatus Hieronymus), a loco nativitatis dictus Brixianus, n. 1. Dec. 1701. Ordinem fratrum Minorum Ref. ingressus a. 1718. absolutis studiis mathesim diu docuit. Hortante praeposito generali ordinis seraphici Raphaele componendo cursui

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1758. p. 38—42.

²⁾ Cf. Feller, *Biographie universelle*, Paris 1745. t. 3 p. 63.

theologiae dogmaticae incubuit (1748.), quem tamen non absolvit. Petrus Giovennezio eum selegit (1750.), qui sibi esset a secretis († 11. Maji 1754.). Magno in honore fuit penes cardinales Quirini et Passionei, atque commercium epistolarum habuit cum viris doctissimis Foggini, Bottari, Maffei, Faure etc. Praeter varia opera¹⁾ *mathematica* (Brixiae 1736—40. t. 5 in 4.), *philosophiam mentis* methodice tractatam, Brixiae 1741. et 1742. t. 2 in 4. (m. 6); 1749. et *philosophiam sensuum mechanicam*²⁾, ib. 1735. 1736. t. 2 in 4. (fr. 25), edidit: *Corn. Jansenii iprensis ep. systema de medicinali gratia Christi Redemptoris methodice expositum*³⁾, Brixiae 1751. in 8. (m. 3); Matriti 1756.; Brixiae 1757. ed. emendatior. Anonymo, qui acrius hunc l. recensuerat, opposuit: *Osservazioni critiche* sopra un articolo delle Novelle Letterarie di Firenze al num. 27. e 28. di quest'a. 1752., Roboreti 1752.; et cum ille respondisset edidit P. Fortunatus: *Risposta all'autore* di certo art. stampato ne' Fogli 26. 27. 28. delle Novelle Lett. di Firenze dell'a. 1753., Matriti 1754. in 4. Prodiit quoque *Esame sulle Osservazione Critiche* etc., Lucae 1753., cui Libello, cum Matriti degeret, morte praeventus respondere non potuit⁴⁾. *Dissertatio physico-theologica de qualitatibus corporum sensibilibus*, Brixiae 1740. in 4., in qua modeste, clare et methodo geometrica nititur ostendere, doctrinam de accidentibus absolutis non esse adeo certam ac

¹⁾ Cf. plura de ipso apud Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 9, 523—528; Mazzuchelli t. 2. p. 4. pag. 2055.

²⁾ Cf. *acta erudit. lips.* 1739. pag. 323.—34.

³⁾ De hoc opere praeclaro cf. Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 3, 85—89; de seq. *Osservazioni* ib. 6, 354—373.

⁴⁾ Examinis hujus acrem, sed accuratam censuram cf. in *Storia Letteraria d'Italia* 8, 276—299. et de P. Fortunati libro: *Risposta* etc. cf. ib. 9, 206—240.

plerique theologi opinantur, statuitque conclusionem: „Qualitates sensibiles corporis naturalis ex mechanicis affectionibus particularum materiae, ex quibus illud compositum est, unice proveniunt.“ Speciatim deinde inquit, utrum ea opinio adversetur doctrinae Ecclesiae; utrum ex patribus sententia de accidentibus absolutis probari, et ex conciliorum decretis definita censi possit. Eum impugnavit¹⁾ Jos. Antonius Ferrari O. Conv. in *philosophia peripatetica* adversus veteres et recentiores praesertim philosophos firmioribus propugnata rationibus; quare P. Fortunatus dissertationem suam secundis curis recognitam, plurimum auctam et vindicatam iterum edidit, ib. 1749. Verum ea displicuit quoque Udalrico Weis O. S. Ben., qui propterea acrem adversus ipsum scripsit (1750.) epistolam, cui opposuit Noster *animadversiones criticas* in epistolam apologeticam R. P. Uld. Weis bened. ursinensis contra P. Fort. a Brixia calumnias, ib. 1751. Posthuma prodiit dissertatio *de oratoriis domesticis*, 1757. in 4., recusa ab Assemano Romae 1766. simul cum tr. P. de Bonis ad calcem sui commentarii *de ecclesiis*.

527. His addantur Joannes Chrysostomus a s. Joseph ex cler. reg. schol. piar. qui in diss. *de canone librorum ss. constituto a ss. patribus in magno nicaeno concilio*, Romae 1742., nititur ostendere, concilium illud eum sancivisse s. Scripturae canonem, qui a concilio tridentino iterum fuit confirmatus. *De s. Athanasii appellatione* ad s. Julium papam et perfugio ad Constantinum imp. dissertatio, Romae 1743. in 4. (lir. 3). Disseruit quoque *de numero canonum conc. nicaeni*.

¹⁾ Huc etiam referi potest opus Barbarini de Angelis *Aristoteles redivivus in entis et naturae systemate*, contra atomistas 2 pp in 1 v. Catanae 1741. in f. (m. 18), in quo disputat praesertim adversus E. Maignan (p. 152.), et p. 114—219. agit de eucharistia et transubstantiatione.

Jacobus Cavalli veronensis, quondam legatus regis Lusitaniae ad aulam pontificiam, vir in linguis orientalibus admodum versatus († 30. Oct. 1758. a. aetatis 80.), cujus exstat opus: *La vera fede portata in trionfo* nella spiegazione dell'incomparabile Misterio della ss. Trinità, Romae 1750. Marianus degli Amatori, theologiae professor, collegit *Biblioteca Eucaristica*, in cui dopo riferiti e riflettuti i passi del N. Testamento, ne' quali Dio parla del Sacramento dell'Eucaristia, si apportano gli Scrittori, che pel corso di tredici secoli successivamente nella Chiesa fiorirono, Venetiis 1744. p. 2 in 4. cum annotationibus historicis, dogmaticis, criticis et moralibus. Benedictus de Gaëtanis, patritius et sacerdos pisanus, cujus *de suprema unctione* liber historico-dogmaticus Lucae 1747. in 8. prodiit. Josephus Frova, canonicus lateranensis, vercellensis, theologiae professor scripsit dissertationem *de ss. imaginibus*, Venetiis 1750., in qua tuetur ss. imaginum cultum licitum quidem esse, sed primo Ecclesiae seculo nullum earum fuisse usum, quin imo eum ab apostolis oeconomiae gratia prohibitum censet; tribus vero primis seculis vix ullam sacram imaginem exstitisse. Quare etiam negat, s. Lucam ullam pinxisse: imagines ei tributas probabiliter alterius longe recentioris esse Lucae¹⁾. Bonaventura a s. Marco Blanciotti O. Carm., Perosae 30. Dec. 1713. natus, in baptismo Josephus Maria appellatus, praeclaram curavit editionem op.: *Thomae Waldensis carmelitae angelici doctrinale antiquitatum fidei catholicae Ecclesiae* ad vetera exemplaria recognitum et notis illustratum, Venetiis 1757. t. 3 in f. Fulgentius Bellelli O. S. Aug., patria neapolitanus, sui ordinis praepositus generalis († 1742.) edidit: *Mens Augustini de statu creaturae rationalis ante*

¹⁾ Cf. Zaccaria *Storia della Lett. d'Italia* 2, 41—47. et 4, 318—332., ubi habetur censurae prioris apologia.

peccatum polemica dissertatio adversus aliquot pelagianos, bajanos, jansenianos errores recentesque quorundam doctorum opiniones, Antverpiae 1711. in 8., opus ad inquisitionis tribunal delatum, quin tamen ullam incurreret censuram. *Mens Augustini de modo reparationis humanae naturae* post lapsum adversus bajanam et jansenianam haeresim juxta apostolicas constitutiones exposita, Romae 1737. t. 2 in 4., quod opus acriter impugnatum fuit ab anonymo gallo¹⁾ in l.: *Le Baïanisme et le Jansénisme* ressuscités dans les livres de Bellelli et Berti. Vindicias Bellelli in se suscepit Berti, de quo infra plura. Sed mira prorsus requiritur sollertia, ut secundum principia et theorias horum theologorum vere et non specie tenus errores Baji, Jansenii et Quesnelli refellantur. Angelicus a Vicetia O. Min., ante Bartholomaeus Preatus nuncupatus, ordinis chronologus et per plures annos lector theologus († 10. Aug. 1760.) praeter opera²⁾ praesertim ascetica, scripsit: *L'uomo addottrinato nelle più considerabili erudizioni ecclesiastiche* concernenti la materia dei Sacramenti esposte metodicamente con varie diss. storico-dogmatiche e con una doviziosa notizia dell'antica e più pura disciplina della Chiesa, Veronae 1746—60. t. 5 in 8; *l'arte magica* dimo-

¹⁾ Fuit hic Joannes d'Yse de Saléon, strenuus omnino jansenismi impugnator, archiepiscopus viennensis (n. 1669. † 10. Febr. 1751.), qui etiam alia scripsit ut *le système entier* de Jansénius et des Jansénistes renouvelé par Quesnel 1719.

²⁾ Inter haec est etiam *La vita del serafico Patriarca s. Francesco d'Assisi*, coll'aggiunta di alcune storiche dissertazioni ad essa spettanti, Venetiis 1736. in 8., opus juxta severioris critices regulas digestum; *la vita di s. Antonio di Padova* . . . con critiche osservazioni, Venetiis 1748. in 8; *Storia cronologica dei tre Ordini istituiti dal Patriarca s. Francesco*, Vicetiae 1761. t. 3 in 8. opus posthumum. Cf. Antonius Maria a Vicetia *Scriptores Ord. Min. strict. observ. reform.*, Venetiis 1877. p. 101—8.

strata, Venetiis 1751. in 8. adversus Maffei (n. 559.) sub nomine Barth. Preati.

528. Cum ex *hispanis* nullus nobis occurrerit, qui huc referri possit, ad *Angliam* transeamus. Thomas de Tilly O. Praem., ex illustri flandrensi familia oriundus, in Hibernia natus est. A parentibus Lovanium missus studiorum causa, dominicanae familiae a. aetatis 17. nomen dedit. Canonicis O. Praem. theologiam praelegit, quorum deinde quoque regulam est secutus (1740.). Mox salutatus est abbas in partibus, nec ita multo post vicarius generalis missionum externarum. In reducendis ad fidem pristinam sectariis haud infelici successu operam dedit, cum septuaginta septem ex iis Ecclesiae sit lucratus. Anno 1761. designatus est abbas regularis Albae Curiae in dioecesi carnotensi. Edidit: *Défense des principaux Articles de la Foi Catholique* contre M. Elms, Ministre de l'Eglise Anglicane¹⁾, Suessione 1748. in 8; et *Lexicon theologicum, dogmaticum et morale*, Leodii 1741. t. 2, editio invenusta et mendosa. Sebastianus Redfort S. J. anglus (n. 27. Apr. 1701., † 2. Jan. 1763.) scripsit: *An important inquiry, or the nature of a Church Reformation fully considered wherein is shewn from Scripture, Reason and Antiquity that de late pretended Reformation was groundless in the attempt, and defective in the execution*, Londini 1751. in 8., 1758. ed. aucta et emendata.

Joannes Stanislaus Kostka Woykowski O. Praem. pultoviensis, exposuit *controversias inter ecclesiam romanam catholicam et alias in Polonia ab ea dissidentes* de praecipuis christianae religionis controversiis, Warsaviae 1737. in 4. Joannes Poszowski S. J. lituanus, in academia vileniensi theologiae polemicae et historiae ecclesiasticae professor († 1755.),

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1749. a. s. pag. 85—97.

plurimis editis lingua polonica scriptis¹⁾ strenue doctrinam catholicam propugnavit adversus protestantes omnis sectae, judaeos et jansenianos, adversus quos edidit: *Absurda jansenistica* seu sceleratus in gratiam Pasch. Quesnelli jansenistarum antesignani ab omni culpa et poena immunis, uti evidentissime demonstrat sequens dialogus, seu collatio theologi catholici cum jansenista, nunc primum latine expositus Varsoviae 1755. in 12.

529. Ex *hungaris* Joannes Corneli (Kornelyi) S. J., theologiae polemicae professor in academia tyrnaviensi, in cassoviensi cancellarius (n. 14. Dec. 1686., † 19. Nov. 1748.), reliquit praeter alia: *Oliva pacis seu theologia catholica* indifferentem et alium quemvis errantem ad unicam fidem salvificam et veram cum romana Christi Ecclesia pacem deducens, Claudiopoli 1732. pp. 2 in 8; *opusculum polemicum contra indifferentismum Puffendorffii*, Cassoviae 1735. Ejus sodalis Joannes Baptista Szegedi, in jure et historia patria versatissimus (n. 1699., † 8. Dec. 1760.), edidit opusculum *de hierarchia ecclesiastica et de primatu s. Petri* ejusque successorum rom. pontificum, Agriae 1756. in 8. Thomas Gal O. Min. transilvanus, philosophiae et theologiae professor, scripsit hungarice *de controversis fidei rebus divinis dirimendis*, Claudiopoli 1754. in 8; hujus sodalis Ant. Steinsits composuit *Panopliam dogmaticam* adversus protestantes, Jaurini 1745. in 4; *casus varios juxta principia juris canonici breviter resolutos*, Augustae Vind. 1759. in 4. Joannes Kazy S. J. n. 8. Sept. 1686., philosophiae et theologiae professor († 6. Maji 1759.) et Guilelmus Frid. de Tuhegli in vico Bosniae natus († 1760.) quaedam minoris momenti reliquerunt. Mar-

¹⁾ Quae diligenter et accurate recenset P. Brown ap. Backer 2, 2126—2131.

tinus de Padani Biro nobilibus quidem sed tenuis fortunae parentibus 15. Apr. 1695. natus, parochum primum egit tantoque zelo, ut agente Ludovico Batthyani, regni hungarici cancellario, inter canonicos vesprimenses cooptaretur et praeposituram d. Magdalenae obtineret; aliis dein honoribus auctus, electus demum est episcopus vesprimensis 9. Jul. 1735. Claruit¹⁾ facundia in patria lingua, prompta ad concionandum eloquentia et impenso divinae gloriae propagandae studio († 10. Aug. 1762.). Praeter alia scripsit *Enchiridion de fide, haeresiarchis ac eorum asseclis*, in genere de apostatis deque constitutionibus atque decretis imperatorum ac regum contra dissipatores catholicae Ecclesiae editis etc., Jaurini 1750. in 4.

530. Ex quamplurimis, quos aluit *Germania*²⁾, aliquot cursum theologiae plerumque polemicae vel manuale contro-

¹⁾ Magni eum factum esse a Benedicto XIV. liquet ex ejus ad episcopum nostrum literis, quas reperies apud Alex. a s. Joanne de Cruce in *contin. historiae eccles. Fleurii* l. 248. §. 33.

²⁾ Praetermittimus Aegidium Dömer O. S. Aug. palatinum († 24. Nov. 1742.), Franciscum Xav. Pfyffer S. J. lucernensem (n. 21. Apr. 1680., † 29. Mart. 1750.), qui concionibus praesertim fidem catholicam adversus lutheranorum impugnationem strenue defendit (cf. Backer 2, 1930. ss.); Hieronymum Schaser S. J. († 28. Apr. 1743.), cujus est *Innocentia Ecclesiae romano-catholicae vindicata* ab insigni calumnia quorundam protestantium, Augustae 1732. in 8; Nonnosum Haackl (Hackl) O. S. Ben. († 1754.); Ignatium Fries S. J., n. 12. Nov. 1702. Wirceburgi († 1760.), cujus est *Katholischer Gebrauch der Vernunft in Glaubenssachen*, Augustae 1752. in 8; Casparem Trost S. J. bavarum, theologiae polemicae et juris canonici professorem; Henricum Eickendorf, cujus est *Augustinus ab augustana confessione vindicatus*, Duderstadii 1730. in 8; Reginaldum Perckmayr O. S. Ben. († 1742.), qui germanice Augustae 1726. de sacramentis disputavit; Theodoricum Grossmann O. Cist., in archiepiscopali seminario pragensi s. theologiae professorem, cujus sunt *controversiae selectiores de sacramentis* in genere et (de quatuor) in specie, Praegae 1761. t. 2 in 8; Colomannum a s. Ra-

versiarum composuerunt. Ita Maria Amadeus Markel O. Serv. b. M. V., Bellicolli (Schönbichl) in Austria inferiori natus, s. theologiae lector († 28. Mart. 1760.), cujus est¹⁾ *tuba magna Ecclesiae* antiquissimum ad heterodoxos clangens sonum seu theologia dogmatica, Augustae Vind. 1739. t. 2 in 4., opus commendatione dignum. Christophorus Neuenheim S. J., n. Brunae 1699. († 29. Jun. 1749.), collegit *epitomen theologico-polemicam* ex variis auctoribus, praecipue Bellarmino, Olomucii 1748. pp. 2 in 8. Jaroslans a s. Alexio Kapeller Schol. piar. austriacus, Hornae n. 1705., theologiam historico-dogmaticam et sacram jurisprudentiam in seminario jaurinensi praelegit; provinciae praeses electus, quinquies apoplexia tactus muneri renunciavit atque decessit a. 1759. Scripsit *theologiam historico-dogmaticam* in 3 pp. divisam, Jaurini 1738. in 4. (m. 3 $\frac{1}{2}$); *philosophiam* historico-dogmaticam in 3 pp. divisam, Posonii 1746. in 4. (m. 6). Leop. Grim S. J. bohemus n. 1689., philosophiae et theologiae professor et provinciae praepositus († 1759.), praeter *philosophiam scholastico-ethicam*, Praegae 1726. in f., *dissertationes theologicas* cum variis quaestionibus statum religiosum potissimum con-

de gunde Stur schol. piar. hochruperdorffensem, humaniorum literarum, philosophiae, theologiae, demum juris canonici professorem (n. 1703., † 1759.), cujus exstat erudita dissertatio *de s. Scriptura* cum adnexis thesibus ex universa theologia historico-dogmatica, Wildbergae 1745. in 8; Sebastianum Baader O. S. Aug. e monasterio wangensi Ulmae (n. 1680. † 4. Maji 1755. (de quo cf. Meusel *Lexikon der vom J. 1750—1800 verst. deutschen Schriftsteller* 1, 128.); Antonium Koniasch (Konias) S. J. pragensen (n. 1691., † 27. Oct. 1760.), insignem verbi Dei praeconem; Romualdum Dreyer O. S. Ben. († 1750.) etc.

¹⁾ Ejus quoque est *Speculum virtutis et scientiae* seu viri illustres O. Serv. b. M. V., qui prae ceteris quam plurimis seu religione seu eruditione conspicuis pietate, doctrina, dignitate per quinque sec. floruerunt, Norimbergae et Viennae 1748. in 4.

cernentibus, Wratislaviæ 1731. in f., composuit *Manuale controversisticum*, ib. 1732. in 8. Ignatius Tentscher S. J. pragensis n. 8. Maji 1720., theologiae polemicae et juris canonici professor¹⁾, *institutiones polemicas*, Pragae 1761. pp. 2 in 8; Angelinus Brinkmann O. S. Franc., theologiae moralis lector scripsit *theologiam universam dogmaticam, moralem et polemicam*, Wetzlariae 1733. in 8; Hermannus Minetti O. Praem. canonicae teplensis, *syntagma romano-catholicum* continens exquisita erotemata theologico-polemica et apophthegmata de supremo capite Ecclesiae necnon de fide catholica, de b. V. Maria, dedicatum suae Sanctitati Clementi XIII. (a quo meruit literis apostolicis laudari), cujus 1763. t. 2 in f. prodierunt; utrum alii, quos paratos habuerat, prodierint, ignoramus. Reduxit quoque plures protestantes ad fidem catholicam. Egregie de controversiis scripsit Franciscus Féguely de Seedorf S. J. ortus patritio genere 31. Dec. 1691. Friburgi in Helvetia. In disciplinis omnibus ingenuis excelluit, praesertim in scientia theologica, quam quadriennio cum plausu Ingolstadii est professus. A Carolo Philippo Electore palatino datus est instructor et confessarius principi hereditario sulzbacensi († 10. Jul. 1758.). Scripsit: *Lettres* (12) *sur divers points de controverse*²⁾ contenant les principaux Motifs, qui ont déterminé son Altesse Ser. Mons. le Prince Frédéric Comte Palatin du Rhin, duc de Bavière etc. a se réunir à la Sainte Eglise Romaine, Leodii 1747. t. 2 in 12. 1749. etc., quae etiam in varias linguas versae fuere. Disserit autem in iis de sacrificio missae, de Ecclesiae magisterio

¹⁾ Exstat quoque ejus dissertatio *de sententia b. Joan. Chrysostomi quoad duas in Christo personas*, Pragae 1758. in 4., in *thesauro theol. Zachariae* t. 9.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1748. a. 25. p. 531—548. *Zaccaria Storia Letteraria d'Italia* 6, 339—350.

authentico, de purgatorio, traditione, sacramentis, de confessione, de communione sub utraque specie, de reali praesentia, de justificatione, de invocatione sanctorum et cultu imaginum et de primatu. Adjectus est duplex catalogus, principum scil. et virorum eruditorum, qui relicto protestantismo amplexi sunt fidem catholicam. Cum Matth. Pfaffius, academiae tubingensis cancellarius, illis respondere nisus esset 12 epistolis, alias opposuit Seedorf: *Lettres d'un docteur en théologie*¹⁾ de l'Université d'Ingolstadt à l'auteur d'un Ecrit Allemand qui a pour Titre: Réponse aux douze Lettres du P. Seedorf, Mannheimii 1750. ss., collectae 1754. in 8. Christophorus Leopold S. J. palatinus n. 1679., aliquamdiu (1713—1717.) theologiae polemicae professor Augustae († 3. Maji 1748.), elaboravit *panopliam* seu *methodum polemicam*, qua brevissime redargui possunt hodierni romanae Ecclesiae adversarii, Augustae Vind. 1714. in 8. *Prima fidei catholicae principia* juxta seriem in sacra ejusdem fidei professione occurrentem contra Lutheri sectatores methodo polemico-scholastica succincte tradidit et explicuit Gregorius Horner O. S. Ben. monasterii glunicensis in superiori Austria, in universitate salisburgensi theologiae professor, dein abbas († 1760.), Salisburgi 1735. in 12. Joannes Tille S. J. bohemus, rector universitatis olomucensis, dein pragensis (n. 1702., † 1760.), erexit *Tribunal polemicum*, in quo primum deciditur adversum atheistas, theistas et omnes christiani nominis hostes, demum syncretistarum, lutheranorum, hussitarum aliorumque sectariorum errores rejiciuntur, Pragae 1747. in 4.

531. Franciscus de Borgia Goetzenberger, bavarus, n. 9. Oct. 1709. Neoburgi, strenuus concionator²⁾ Augustae

¹⁾ Cf. de prima *Mémoires de Trév.* 1750. a. 130. p. 2349—2367.

²⁾ Cf. Veith *bibl. august. alphab.* X., 60—64.

et Monachii († 2. Febr. 1753.), praeter alia edidit: *Lutherische Kirch und Lehr von der Kirch mit der gesunden Vernunft nicht übereinstimmend*, Augustae 1750. in 4. Philippus Merz, „qui, ut legimus in ejus epitaphio, ex coeno Lutheri emersus, ovile catholicum ingressus et sacerdotium ultra 20 annos et curam animarum zelosissime gessit Augustae et in Schwabsoyen († 15. Oct. 1754.),“ scripsit: *Entweder katholisch oder wider die Biebel*, von der gewissen Hoffnung die Seligkeit zu erlangen, Augustae 1726. Acrius quam par esset in protestantes invectus est Joannes Nicolaus Weislinger, suevus, cujus plura exstant scripta: *Friss Vogel oder stirb!* das ist Examen von der wahren Kirche, Argentorati 1721. in 8; Wirceburgi 1804.; *Huttenus delarvatus*, das ist wahrhaftige Nachricht von dem Authore oder Urheber der verschreyten epistolarum obscurorum virorum U. v. Hutten, wobei umständlich und gründlich gehandelt wird von dem Streite zwischen den berühmten J. Reuchlin und J. Pfefferkorn, wie auch von dem Leben des bekannten Franzen v. Sickingen und andern zur Kirchenhistoria des XVI. Jahrh. gehörigen raren Sachen und Merkwürdigkeiten . . . wider Jac. Burkhard etc., Constantiae et Augustae 1730. in 8; *Auserlesene Merkwürdigkeiten* von alten und neuen theol. Marktschreibern, Taschenspielern, Schleichern, Winkelpredigern, falschen Propheten, blinden Führern, Splitterrichtern, Balkenträgern, Muckenseigern, Camelschluckern u. dgl., welche sich zu Christus Aposteln verstellen . . . mit Kupfern versehen, Augustae 1737. Argentorati 1738. pp. 4 in 8; 1751.; *der entlarvte lutherische Heilige*, Friburgi 1756. t. 3; *Schutzschrift des angeklagten Lutherthums* wider Dan. Michael, Constantiae 1742. t. 2; *exceptiones unacum reconventionem* contra J. C. Malschium, Capellis 1734. in 8. etc. Corbinianus Graez O. S. Ben., erdingensis n. 15. Oct. 1686., abbas rottensis 3. Jun. 1726.

(† 1757.), disputavit *de alta clavium potestate circa materiam fidei*, Pedeponte 1724. in 4. Gregorius a s. Joseph O. Carm., provinciae bavaricae provincialis et polonae visitor generalis (n. 1702., † 1763.), reliquit *praelectiones isagogicas de Verbo Dei scripto* sive praeliminarem introductionem ad s. Scripturam et universam theologiam qua scholasticam qua positivam, Ratisbonae 1739. in 8., opus rarum (m. 6), Monachii 1740. Wilibald Heiss O. S. Franc. copiose admodum methodo theologico-historica adornavit *vindicias summorum pontificum* adversus omnis generis adversarios ineffabilibus, truculentissimis et horribilissimis calumniis ac mendaciis summam tiaram decussatim afficientes, Campidoniae et Augustae Vind. 1756. t. 2 in 4., una cum appendice octodecim aenigmatum et aliquot subaenigmatum a praedicantibus lutheranis solvendorum (m. 8). In quo opere admodum prolixo vindicias agit tantum pontificum sec. 1. 2. et 3. usque ad Stephanum I. Edidit quoque *Memorabilium theologicorum dogmatum* tr. 3 de Deo una cum parergis ex universa theologia Duns Scoti, Passavii 1750. (m. 2). Engelbertus Hoermann O. S. Ben. in monasterio Attel, bavarus, diu theologiae dogmaticae et historiae ecclesiasticae professor (n. 7. Nov. 1711., † 18. Mart. 1754.), plura edidit¹⁾: *Responsum ss. Pont. Nicolai M. ad consulta bulgarorum* de baptismate in nomine Christi collato ab errore vindicatum, Straubingae 1759. in 4; *dogmatica rom. pontificis Joannis XXII. sententia de ss. statu animarum ante universalem corporum resurrectionem vindicata*, Tegernsee 1751. in 4; disputatio theologica *de humana Christi voluntate* una cum parergis ex universa theologia scholastica dogmatica, ib. 1752. in 4; *dogmata Ecclesiae et scholae de peccato actuali*, ib. 1753. in 4. etc. Gregorius

¹⁾ Cf. Lindner 1, 206,

Kurtz O. S. Ben. bambergensis, theologiae professor (n. 1693., † 1. Sept. 1750.), composuit *theologiam sophisticam in compendio detectam* sive 537 prop. in theologia christiano-catholica male notas a conc. constantiensi contra Wicleffum et Huss; a Leone X. contra Lutherum etc., et novissime a Clemente XI. contra P. Quesnellum proscriptas et confutatas, Bambergae 1746. in 4. (m. 8).

532. Adversus *hussitas* disputavit Joannes Zahradka S. J. bohemus, theologiae professor in academia pragensi (n. 1698., † 28. Nov. 1741.), in op.: *Huss damnatus ad trutinam polemicam revocatus*, seu triceni Joan. Huss a conc. constantiensi et a Martino V. summo pont. damnati articuli per decem controversias methodo scholastica expensi et refutati, Praegae 1741. in 8; *vindiciae eucharisticae* sive praecipuorum errorum circa ss. eucharistiae sacramentum subinde exortorum succincta refutatio cum adjectis nonnullis quaestionibus scripturisticis eandem ss. eucharistiam concernentibus, Olomucii 1739. in 8. Schwenkfeldianos strenue agressus est pluribus (9) scriptis¹⁾ Carolus Regent S. J. silesius, n. 2 Jul. 1689. in oppido Frankenstein, strenuus missionarius († 20. Apr. 1752.); Seckendorfium Aemilianus Naisl O. S. Ben. in monasterio weichenstephanensi (n. 11. Jan. 1670.), insignis asceta, „quem, ut scribit Ziegelbauer²⁾, hac nostra aetate zelus domus Domini comedisse videtur († 26. Jun. 1753.),“ in *refutatione theologica Ludovici a Seckendorf*, acerrimi lutherani dogmatis parastatae, Pedeponti 1730. in 4; 1734. etiam germanice. Contra judaeos scripserunt Elias Liborius Roblick moravus, parochus et decanus foraneus, in op. *Jüdische Augengläser*, Brunae 1741. p. 1. in f.; Reginae Rhadecii

¹⁾ Cf. Backer 3, 85.

²⁾ *Hist. rei liter. O. S. Ben.* 4, 148., ubi recenset ejus opera ascetica. Cf. Baader t. 1. p. II. pag. 68; Lindner 1, 198.

1743. p. 2. in f.; Dominicus Parfusus, Brunae in monte s. Petri vicarius, in op. *Lapis angularis* seu principaliora christianae religionis mysteria a judaeorum perfidia vindicata ll. 3, Vindobonae 1756. in 8., quo in op. rabbinorum quoque utitur testimoniis; et Adolphus a s. Georgio Groll piar. schol., n. 1681. Cremsiri, in baptismo Georgius dictus, qui europaeas linguas pene omnes et orientales callebat. Anno aetatis 18. non solum V. Testamentum hebraice accurate intelligebat, sed et Talmudem, Gemaram, Zohar, Schephat-Thall, Targum hierosolymitanum aliosque plures rabinicae eruditionis libros, tamquam patrio sermone scripti essent, legebat interpretabaturque. In comitiis generalibus ordinis a. 1724. Romae habitis primus transalpinus ad supremam in ordine dignitatem evectus est. Carolus VI. eum ex commendatione card. et archiepiscopi viennensis Sigismundi a Kolonitsch, a quo ob perspectam virtutem et prudentiam maximi fiebat, episcopum neostadiensem designavit, mox ei episcopatum jaurinensem et supremam in Hungaria praefecturam contulit. Magno zelo et vigilantia religionem catholicam in sua dioecesi et universo regno fovit et promovit († 22. Nov. 1743.). Doctissimum opus hebraicum ad conciliandos christianae religioni judaeos eruditione theologica, rabbinica et cabalistica refertum, singularique linguae hebraicae proprietate ac nitore conscriptum, cui titulum fecit *Testis et doctor*, Francoforti 1741. in 4., edidit; versio latina prodierat jam 1739. Viennae. *Psalmi davidici* cum exegesi ac phraseologia in textum hebraicum, praemisso proppylaeo psalmodico, Viennae 1757. in 4., opus posthumum cura sodalis Jaroslai Kapeller a s. Alexio, cujus supra fecimus mentionem.

533. Cum jam late per *Galliam*¹⁾ serperet incredulitatis

¹⁾ E *belgis* nullus nobis occurit, qui huc referri possit, nisi forte Petrus Wautyer S. J., qui Antverpiae philosophiam, theologiam Lo-

et atheismi virus, quod exeunte seculo tam tristes et horrendos protulit fructus, mirum esse non debet, quod quam plurimi solliciti essent de tuendis vindicandisque religionis revelatae fundamentis. Ordine chronologico eos recensentibus primus occurrit Dominicus de Colonia S. J., aquensis in Provincia n. 1680., felici admodum praeditus ingenio, in literis humanioribus, quas diu professus est, excultissimus, eruditione qua sacra qua profana refertus. Tenaci pollebat memoria, ut nihil quod semel legerat oblivisceretur, facilitate insuper loquendi et stilo utebatur nitido, quo perpicue mentem suam exprimeret. Tam insignem eruditionem pari condiebat modestia, ut omnibus esset acceptus et gratus. Civium etiam principum atque magistratuum urbis lugdunensis, in qua degit 59 annos, animos adeo sibi conciliaverat, ut annum ei assignaverint stipendium, quod fere in usus pios convertebat. Non minori fervore et studio, quo literis incubuit, proximorum, pauperum aequae et divitum, procurabat salutem, vere omnibus omnia factus. Theologiam positivam annis viginti et novem docuit. Decessit¹⁾ optimus senex 12. Sept. 1741. anno aetatis 82. Praeter opera ad literas humaniores et archaeologiam spectantia²⁾, inter quae maxime celebratur: *De arte rethorica* ll. 5, lectissimis veterum auctorum perpetuisque exemplis illustrati, Lugduni 1704. in 12. saepissime editi (etiam sec. nostro Taurini 1834., 1844., 1858. etc.); mentione digna sunt³⁾: *La Religion chré-*

vani professus est, cujus exstant theses, praesertim *de gratia et de attritione*, quas disputationi publicae proposuit. Cf. Backer 3, 1469.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1741. a. 98. p. 2101—6; *Biogr. univ.* 9, 313.

²⁾ Baëker 1, 1336.

³⁾ Collegit quoque: *Bibliothèque janséniste* ou Catalogue alphabétique des livres Jansénistes, Quesnellistes, Bajanistes ou souspects de ces erreurs: avec un *Traité* dans lequel les cent et une propositions de Ques-

tienne autorisée par le témoignage des anciens auteurs païens¹⁾, Lugduni 1718. t. 2 in 12; Parisiis 1826. ed. aucta cura ab. Labouderie, qui ei auctoris elogium praemisit. Utitur autem hoc in op. testimoniis Phlegontis, Thalli, Am. Marcellini, M. Aurelii imp., Dionis, Capitolini, Claudiani, Themistii, Plutarchi, Strabonis, Lucani, Juvenalis, Chalcidii, Amolii, Macrobiani, Taciti, Celsi, Porphyrii, Lampridii, Plinii jun., Libanii, Juliani ap., Luciani, Numatiani, Antonii Pii. Subjiciuntur dissert. de testimoniis Muhamedis, Josephi et actorum Pilati. *Histoire littéraire de la ville de Lyon* avec la Bibliothèque des auteurs lyonnais sacrez et profanes distribuez par siècles²⁾, Lugduni 1728. t. 1; 1730. t. 2., opus non satis exactum. Claudius Franciscus Houteville parisiensis, aliquamdiu sodalis Oratorii, dein cardinali Dubois ab epistolis et ab academia gallica in perpetuum secretarium electus 1742., quo tamen anno decessit annos natus 54. Edidit: *La Religion Chrétienne* prouvée par les faits, précédée d'un discours historique et critique sur la méthode des principaux auteurs qui ont écrit pour et contre le christianisme depuis son origine³⁾,

nel sont qualifiées en detail; avec des notes critiques sur les erreurs qui y sont contenues et sur les condamnations qui en ont été faites par le Saint Siège ou par l'Eglise gallicane ou par les Evêques diocésains, s. l. (Lugduni) 1722. in 12; s. l. 1731.; 1735.; Bruxellis 1739. t. 2 in 12. ed. recognita et aucta; Antverpiae 1752. t. 4 in 12. (fr. 7) cura P. Ludovici Patouillet; sed prohibita a Congr. Indicis decr. 20. Sept. 1749. et 11. Mart. 1755. Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 4, 127—30.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1718. mens. Nov. a. 49. pag. 719—734. 1719. a. 31. pag. 611—642; *Journal des Sav.* 63, 412—21.

²⁾ *Journal des Sav.* 94, 460—470; *act. erud. lips.* 1730. p. 361—64; 1731. p. 393—98.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1722. a. 55. pag. 956—983; a. 66. p. 1154—81., ubi opus propter ingenii vivacitatem, stili splendorem, disserendi ubertatem impense laudatur; sed a. 78. p. 1329—47. anonymi exhibetur

Parisiis t. 3 in 4. 1724., in quo quidem imaginationem vividam, ingenium sagax et facetum prodit, et floridissimo utitur descriptionis genere, sed iudicium necnon probationis responsionumque soliditas desideratur; quocirca opus gravi crisi subiectum fuit a Fourmont sub nomine R. Ismael Ben Abraham in *Lettre à Msr. de Houteville*, Parisiis 1722. et a Claudio Renato Hognant S. J. (cooperante ab. des Fontaine) in *Lettres (20) de M. l'abbé . . . à M. l'abbé Houteville* au sujet du l. De la vérité¹⁾ etc. Quare auctor novis curis opus retractavit ediditque Parisiis 1741. t. 3 in 4; 1749. t. 4 in 12., quae editio certe est praeferenda; multa autem vere egregia in hoc opere reperiuntur²⁾. Adversus Bayle scripsit: *Essai philosophique sur la Providence*, ib. 1718.

534. Joannes Franciscus Baltus S. J. metensis, n. 8. Jun. 1667., Societatem Jesu ingressus est 2. Nov. 1682. In literis humanioribus, in archaeologia atque historia tam sacra quam profana, in operibus patrum atque omnis generis monu-

crisis operi minus propitia (reperitur etiam in *Journal des Sav.* 73. p. 631—646.); 1750. a. 2. p. 21—40. et a. 35. p. 643—662., ubi recensetur altera editio emendata; *acta erud.* 1725. p. 251—58; *Journal des Sav.* 71, 363—73; 494—505. et 121, 351—372; 489—506; 122, 18—37., ubi de altera editione agitur; *Biogr. univ.* 20, 620.

¹⁾ Praecipua censurae capita leguntur in *suppl.* ad dictionarii Moreri art. Houteville. Cf. etiam *Journal des Sav.* 1723. p. 506—14.

²⁾ Et revera illud admodum commendat Fabricius in op. *Delectus argumentorum et syllabus scriptorum*, qui veritatem religionis christ. etc. lucubrationibus suis asseruerunt, Hamburgi 1725. pag. 31; 641. e 703., ubi conspectum hujus operis exactum exhibet. In diss. praemissal elogium et censura continetur celebriorum auctorum quorundam, qui vet christianam religionem defendere vel eam impugnare sunt aggressi, u. aliis omissis, Justini, Tertulliani, Clementis alex., Origenis, Celsi, Min Felicis, Arnobii, Lactantii, Eusebii Caes., Juliani ap., Cyrilli al., Augustini, Porphyrii, Jamblichi, Eunapii, rabbinorum judaeorum, Blasii Paschalis, Laelii et Fausti Socini, Spinosae, Huetii, Baelii, Leibnitii etc.

mentis antiquitatis erat quam maxime instructus. Argentorati ss. literas est interpretatus; dein Romam vocatur censor librorum et theologus praepositi generalis. Ob infirmam valetudinem in Galliam post biennium rediit, et quantum per vires aliaque munera licuit scribendis libris se dedit († 1743.). Vir erat non solum naturae dotibus et propria solertia ad studia factus, verum etiam morum innocentia teneraque pietate omnibus gratus, in conversatione comis, affabilis atque modestus. Opera ejus excellunt ordine, soliditate, nitore; in reperiendis argumentis de quibus dissereret erat admodum sagax et felix¹⁾. Haec potiora ejusdem opera: *Réponse à l'Histoire des Oracles* de M. de Fontenelle, de l'Académie française, dans laquelle on réfute le système de M. Van Dale sur les auteurs des oracles du paganisme, sur la cause et le temps de leur silence; et où l'on établit le sentiment des Pères de l'Eglise sur le même sujet, Argentorati 1707. in 8; 1709. in 8., cui ad-jecit: *Suite de la Réponse à l'Histoire des Oracles* dans laquelle on réfute les objections (Joan. Clerici) insérées dans le tome XIII. de la Bibliothèque Choisie et dans l'art. 2. de la République des Lettres du mois du Juin 1707. et où l'on établit sur de nouvelles preuves le sentiment des SS. Pères touchant les oracles du paganisme, ib. 1708. in 8., etiam in op. *Dictionnaire des Sciences occultes* ed. Migne, Parisiis 1848. De hac controversia ita scribit Peronne²⁾: „Omnia prorsus gentilitatis oracula fraudibus sacerdotum adscribenda esse Van-Dale de *oraculis vet. ethnicorum* (Amstelodami 1682. in 8.) diss. 2. contendit, cui adstipulatus est Fonte-

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1744. a. 5. p. 139—49; Backer 1, 394; *Bibliogr. univ.* 3, 294.

²⁾ *Praelect. theol.* t. 1. p. 1. c. 3. a. 2. prop. §. 2. n. 228. annot. Cf. *Mémoires de Trév.* a. 104. p. 1389—1407; *Journal des Sav.* 37, 306—321; 43, 241—49.

nelle *Histoires des Oracles* (Parisiis 1713. in 12.) c. 7., quibus nonnulli ex recentioribus subscribunt ... At contra Van-Dale (professione medicus, anabaptista secta † 1708.) ejusque sectatores strenue adeo dimicavit P. Baltus auctoritate omnium veterum ethnicorum, si Plutarchum excipias, ss. patrum, praesertim Justini, Tertulliani, Cypriani, Athanasii, Lactantii, Augustini, qui dicebat: „Loquacissima simulacra pulsus daemonibus a christianis, velut sine flatu organa siluisse,“ quod veteres apologetae ethnicis passim exprobrabant, praesertim Tertullianus et Cyprianus; tum factis certissimis ac testibus immediatis, cujusmodi fuit s. Joannes Chrysostomus quoad silentium oraculi daphnitici in translatione reliquiarum s. Babylae etc., ita ut Fontenelle coactus fuerit palmam dare adversario suo, festivo illo dicto: Le diable a gagné sa cause... Sane Bergier observat, neminem ausum fuisse P. Balti opus refellere “ *Défense des ss. Pères accusez de Platonisme*¹⁾, Parisiis 1711. in 4; iterum impressa cura ab. Morel sub titulo: *Pureté du christianisme*, ou le christianisme n’a rien emprunté à la philosophie païenne, ib. et Lugduni 1835. t. 2 in 8., adversus Souverain praeconis protestantis l. *Le Platonisme dévoilé* Coloniae 1700. et Clerici articulum in *Bibl. choisie* 26, 178., opus eruditum et egregium, sed cui auctor morbis praepeditus non videtur ultimam apposuisse limam. *Jugement des ss. Pères sur la morale de la philosophie païenne*²⁾, Argentorati 1719. in 4; ed. 2. inscripta:

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1711. a. 51. p. 582—607; *Journal des Sav.* 49, 191—207; 244—255; *acta erud. lips.* 1711., 250—269; Werner *Geschichte der apolog. u. polemischen Literatur der christ. Theologie* 5, 33. ss.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1720. a. 39, 40. p. 815—57; *act. erud. lips.* 1720. p. 60—69.

Parallèle de la philosophie chrétienne et de celle des payens, 1733. *La Religion chrétienne prouvée par l'accomplissement des Prophéties de l'Ancien et du Nouveau Testament* suivant la méthode des ss. Pères¹⁾, 1728. in 4. *Défense des Prophéties* de la Religion chrétienne, ib. 1737. t. 3 in 12. (lire 6), quorum duo priores sunt contra H. Grotium, 3. adversus R. Simonium *Lettre de l'auteur de la Défense des Prophéties* à Ms., in *Mémoires de Trév.* 1738. a. 36. p. 524—66. adversus Grotium, in qua ostendit admitti non posse duplicem sensum literalem prophetiarum.

535. Baylium strenue aggressus est Jacobus le Febure S. J., diu praeses seminarii archiepiscopi cambracensis († 1755.), in op.: *Bayle en petit* ou Anatomie de ses ouvrages, Duaci 1737. in 8; Parisiis 1747. sub titulo: *Examen critique des ouvrages de Bayle*, in quo hujus auctoris aperit contradictiones, paralogismos, calumnias, falsificationes, mendacia, venenum per totum opus diffusum etc. *Entretiens sur la Raison*, Suite de la critique des ouvrages de Bayle, ib. 1747. in 12; *la seule Religion véritable* démontrée contre les athées, les Déistes et tous les sectaires, ib. 1744. in 12; opus bona methodo et solide conscriptum. Rudolphus du Tertre S. J., Alenconii n. 1677. († c. 1762.), quondam Malebranchii assecla, quem tamen dein refutavit, edidit: *Entretiens sur la Religion* où l'on établit les fondemens de la Religion révélée contre les Athées et les Déistes²⁾, Parisiis 1743. t. 3 in 12., opus praeclarum, eruditum, solidum. Joannes Franciscus Delamare S. J. e Britannia minori (n. 1700., † 1763.) scripsit: *La foi*

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1728. a. 78. p. 1407—34; *act. erud. lips.* suppl. 6, 321—4; 397—99., quae ejus diligentiam et soliditatem laudant.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 131, 147—162; 395—410; 470—86.

justifiée de tout reproche de contradiction avec la raison dans ses raisonnements contra la révélation, avec une analyse de la foi, Parisiis 1762. in 12; 1773., Bisontione 1817; recusum a Migne in *Démonstrations évangéliques* 11, 851—1008; opus vere egregium lectuque dignissimum, quod in nulla deesse deberet bibliotheca; *Instructions dogmatiques sur les indulgences* 1751. Yvo Valois S. J. burdigalensis, n. 2. Nov. 1694., insignis physicus, in schola rupellensi ultra annos triginta professor hydrographiae et membrum academiae urbis, scripsit *Entretiens sur les Vérités fondamentales de la Religion* pour l'instruction des Officiers et gens de mer¹⁾, Rupellae 1747. p. 1. et 2; *Entretiens sur les Vérités pratiques de la Religion* pour l'Instruction des Officiers et gens de mer, ib. 1748. t. 2 in 4; Lugduni 1751. 1752. t. 4 in 12; *Lettre d'un père à son fils sur l'incrédulité*, Parisiis 1756. in 12; *Avis sur l'incrédulité moderne*, ib. 1766. in 8; *Avis charitable à ceux qui ont le malheur de vivre dans l'incrédulité*, ib. 1767. in 8. etc. Carolus Ludovicus du Gard picardus, doctor sorbonicus et canonicus, disputavit fuse methodo scholastica de praecipuis religionis fundamentis scil. *de existentia Dei, spiritualitate et immortalitate animae*²⁾, Parisiis 1754. in 4; Balleur O. S. Franc. reliquit: *La religion révélée défendue* contre les ennemis qui l'ont attaquée³⁾, Parisiis 1757. t. 4 in 12.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1748. a. 58. pag. 1227—48; a. 68. p. 1471—92; 1752. a. 112. p. 2163—78; *Journal des Sav.* 145, 259—66.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 108, 147—171.

³⁾ Cf. Feller 3, 102., qui de hoc opere scribit: „Ouvrage apologétique, dans lequel l'érudition, le raisonnement, le styl, la clarté se réunissent pour fair triompher la foi, soutenir et fortifier le fidele et ramener même l'incrédule à la soumission qu'il doit à Dieu et à l'Eglise.“

536. Continuatae fuere hac quoque epocha controversiae cum jansenianis¹⁾. Inter propugnatores causae catholicae, spe-

¹⁾ Praecipui *janseniani* vel saltem fautores hujus sectae hac periodo sunt: Nicolaus Petit Pied, nepos alterius cognominis († 1705.), parisiensis doctor et professor sorbonicus, cathedra tamen privatus et in exilium pulsus (1703.), quod cum aliis 39 subscripserit famosum casum conscientiae. In Batavia ad Quesnellum secessit, rediit a. 1718. novique cultus exstitit auctor; iterum tamen (1728.) in exilium ejectus est († 1747.). Causam sectae promovit plurimis libellis mordacissimo et virulento plane stilo conscriptis. Cf. Feller 3, 8. et *Dictionnaire des livres jansénistes* 1, 218; 2, 106; 3, 409. Julianus Rénatus Benjamin de Gennes e Britannia minori, n. 16. Jun. 1687. Sodalis erat congr. Oratorii atque theologiam Salmurii docuit. Sed cum thesim defenderet, quam episcopus et facultas theologica andegavensis reprobavit, cathedra motus ac demum cum se superiorum voluntati nollet subicere, e congregatione dimissus est (1729.). Novorum scandalorum auctor in carcerem fuit conjectus. Vir vere fanaticus et admirator miraculorum mendacium diaconi Paris († 1748.). Cf. Feller 3, 35. et *dictionnaire* cit. 1, 496. Vivianus La Borde congr. Orat. tolosanus (n. 1680., † 1748.), a card. Noaillio Romam missus in causa bullae Unigenitus, pro qua plura scripsit, quae a bullae adversariis magni fiunt. Bullae tamen se ante obitum subjecit. Libellum: *Principes sur la distinction des deux puissances* 1753. in 12., damnaverunt clerus gallicanus, romana inquisitio et iterum Benedictus XIV. literis datis ad Poloniae primatem et episcopos. Cf. *Contin. hist. eccl. Fleurii* 1, 243. §. 32; Feller 3, 18; *Biogr. univ.* 23, 32; *dictionnaire des livres jansén.* 2, 103; 4, 31; Laurentius Franciscus Boursier n. 1679. doctor sorbonicus, ejectus tamen a facultate sorbonica propter suam contumaciam adversus sedis apostolicae constitutiones et diu latere coactus est († 1748.). Ipsi est praeter plurima scripta contra Ecclesiae decreta: *L'Action de Dieu sur les creatures*, Parisiis 1713. t. 2 in 4., opus famosum, in quo methodo mathematica proponitur Jansenii systema. Cf. *Dictionnaire* 1, 33; Feller 3, 27. Bouradier († 1749.); Nicolaus Travers presbyter nannetensis (n. 1686., † 15. Oct. 1750.), auctor admodum turbulentus et mordax, de quo Feller 3, 44; *Biogr. univ.* 46, 451; *dictionnaire* 1, 340; 3, 273; Nicolaus le Gros rotomagensis n. 1675., propter suam adversus bullam Unigenitus oppositionem ab archiepiscopo excommunicatus et profugus, quem pseudoarchi-

ciatim bullae Unigenitus, referri debent: Claudius Pelletier, s. theologiae doctor et canonicus rotomagensis propter suum zelum insectationes imo et exsilia passus († 1743.), cujus inter multa alia opera sunt¹⁾: *Traité dogmatique et moral de la grâce universelle* tiré du N. T., Luxemburgi 1725. in 12; *Traité dogmatique de la messe* contre le P. Le Courayer et les Anglais, Parisiis 1727. in 12; *Traité dogmatique et moral de la pénitence*²⁾, 1728. in 12; *Traité de la charité envers le prochain* et de ses vrais caractères, ib. 1728. in 12; *Traité de la charité envers Dieu* ou de l'amour de Dieu

episcopus ultrajectinus in suo seminario constituit theologiae professorem, sectae in Hollandia columnen († 1751.). Cf. Feller 3, 28. *Biogr. un.* 23, 586. Daniel Car. Gabriel de Pestel, de Levis, de Tubières, de Caylus, Bousseti discipulus, Noaillii vicarius generalis, episcopus antissiodorensis appellans († 1754.): Elias Marcoul Boucher († 1754.), qui cum fratre Philippo († 1768.) redegit libellos, qui in singulas hebdomadas adversus concilium embrodunense inter sectarios spargebantur; Franciscus Hyacinthus Delan († 1754.); Joannes Baptista Cadry, canonicus theologus laudunensis (n. 1680., † 1756.), de quo cf. Adlung *Fortsetzung und Ergänzungen* zu Chr. G. Jöchers allgemeinen gelehrten Lexico 2, 12; Gabriel Nicolaus Nivelle parisiensis, propter spiritum sectae in carcerem quoque conjectus († 1761.), de quo cf. Feller 3, 39; *Biogr. univ.* 31, 293. Jacobus Fontaine, parochus quondam in dioecesi turonensi, auctor (sub nomine de la Roche) ultra modum malignus, qui diu et ad mortem usque (26. Maji 1761.) redegit ephemerides jansenianas inscriptas *Nouvelles ecclésiastiques*; denique integra familia fratrum Desessarts, qui omnes (5) clerici erant, unus tantum Alexis († 1774.) sacerdos. Hi fanatico ardore, impensis etiam suis divitiis sectae causam promovebant, in primis ille Alexis et Joannes Baptista diaconus († 22. Dec. 1762.), qui profugis in Bataviam aedes pro refugio coëmit. Cf. Feller 3, 40; *Stimmen aus Maria Lach* 1879. II, 224. Belga erat Petrus Ludovicus Verhulst († 1743.), de quo cf. Feller 3, 36.

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 24, 214; Feller 3, 33.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1728. a. 105. p. 1949—52.

et de ses vrais caractères¹⁾, ib. 1729. in 12., regia auctoritate suppressus; *Traité des recompenses et des peines éternelles*²⁾, ib. 1738. in 12; *nouvelle Défense de la Constitution de N. S. P. le Pape* portant condamnation du N. T. du P. Quesnel, où l'on démontre l'héréticité de plusieurs et la fausseté de toutes les cent et une Propositions extraitées du même N. T. et condamnées par N. S. P. le Pape Clement XI. et ensuite par toute l'Eglise, Lugduni 1715. in 8., ed. 3., bis enim anno praecedenti prodierat. Pelletier fuit primus, qui vindicias egerit bullae *Unigenitus*, ostendens jure meritoque damnatas fuisse Quesnelli propositiones³⁾. Josephus Galien O. Praed. († 1762.) aggressus est de Gennes (cujus in annot. inter jansenianos mentionem fecimus), negantem possibilitatem status naturae purae, in l. *Lettres Théologiques* touchant l'état de pure Nature, la distinction du naturel et du surnaturel, et les autres matières qui en sont de conséquences⁴⁾, Avenione 1745. Assidua quoque pugna cum jansenianis fuit Michaeli a Castrofranco O. Min. Cap., cui a Bernardo a Bononia plura opera⁵⁾ tribuuntur, quin tamen indicet quatenam et quo anno et ubi prodierint. Jacobus Philippus Lalle-mant S. J. diu versatus est (nam natus c. a. 1660. decessit 1748.) in hoc certamine editis quamplurimis colloquiis (Entretiens) de his controversiis, Parisiis 1734—43. t. 9 in 12., aliisque scriptis: *Jansénius condamné* par l'Eglise, par lui même et ses défenseurs, et par s. Augustin, Bruxellis 1705; *Le véritable esprit des nouveaux disciples de s. Augustin*, ib. 1706. t. 4 in 12. (m. 9) et t. 2 in 12; *Réflexions*

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 1730. p. 319—324.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 118, 362—66.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1715. a. 117. p. 1501—16.

⁴⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1747. a. 143. p. 1102—21.

⁵⁾ In *biblioth. script. O. Min. Cap.*

morales avec des Notes sur le Nouveau Testament, Parisiis 1713—25. t. 12 in 12., oppositae operi Quesnelli, commentatae a Fenelonio aliisque 23 archiepiscopis et episcopis Galliae; prioribus 7 tomulis apposuit Michael Languedoc S. J. rothomagensis (n. 3. Nov. 1670., † 1742.) annotationes, quae respiciunt sensum literalem s. Scripturae; *Lettre d'un théologien à l'Auteur des Hexaples*, dans laquelle on montre qu'il n'a fait que copier les auteurs protestants, ib. 1714. in 12. *Les Pseaumes de David* en latin et en françois ou le sens propre et littéral des Pseaumes de David exposé brièvement dans une interprétation suivie avec le sujet de chaque Pseaume, 1708. in 12., opus saepissime editum, ab utilitate et a pietate valde commendatum¹⁾. Joannes Josephus Languet de Gercy divionensis n. 1677., doctor sorbonicus et episcopus (1715.) suessionensis, translatus dein (1730.) ad archiepiscopatum senonensem, praesul a Benedicto XIV. laudatus ut doctissimus, zelo pastoralis flagrans, singulis annis literis pastoralibus aliisque scriptis impugnavit jansenianos, quorum imposturas in venditandis fictitiis miraculis ostendit; unde ejus vita continua fuit pugna († 1753.). Ejus opera polemica latine versa prodierunt Senone 1753. t. 2 in f. Scripsit quoque contre de Vert (cf. supra p. 884); *Instructiones pastorales* p. 3 Duaci 1721. in 4. Franciscus Ilharart de la Chambre, parisiensis doctor sorbonicus (n. 2. Jan. 1698., † 16. Aug. 1753.), inter alia scripsit: *Traité de la vérité de la religion* t. 5 in 12., opus nitide et solide elaboratum; *Traité de l'Eglise* t. 6 in 12.; *Traité sur les Bulles contre Bajus*

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 23, 233. Secundum nonnullos socius fuit in edendo *Supplément aux nouvelles ecclésiastiques*, quod jesuitae antidoti instar ab a. 1734—48. opposuerunt fasciculis literariis jansenianis *Nouvelles ecclésiastiques*.

²⁾ Cf. *Biogr. univ.* 23, 268.

t. 2 in 12; *Sur la Constitution Unigenitus* t. 2 in 12; *La Réalité du Janénisme* in 12; *Traité de la grâce* t. 4 in 12; *Traité du Formulaire* t. 4 in 12; *Exposition claire et précise des différens points de doctrine* qui ont rapport aux matières de Religion, Parisiis 1745. in 4; est epitome 22 tractatum theologicorum etc. Ludovicus la Taste O. S. Ben. burdigalensis, episcopus Betlehemensis († 1754.), scripsit *Lettres* (25) *théologiques* contre les convulsions et les miracles attribués à Pâris, 1733—40. t. 2 in 4., quae sectae bilem commoverunt libidinemque conviciandi excitarunt. Henricus Michael Sauvage S. J. lotharingus (n. 1704.) auctor est operis celeberrimi: *La réalité du Projet du Bourg Fontaine* démontrée par exécution, Parisiis 1755. t. 2 in 12; 1756; 1764; 1787., accurante Feller, qui falso illud attribuit P. Patouillet, quod etiam in varias linguas versum fuit. Nititur auctor in hoc opere historia duce et magistra, forte sagacius quam solide, comprobare veritatem consilii, quod tributum fuit sex primipilis sectae jansenianae de subvertenda religione christiana et ei substituendo deismo, cum facta omnia videantur ita cohaerere et invicem connecti, ut executio operis cum ejusdem idea et consilio.

537. Praetermissis Josepho Francisco Audebois de la Chalinière, theologiae professore et canonico poenitentiario andegavensi, viro pio et strenuo († 1759.), qui adjecit t. 3 de gratia collationibus andegavensibus (de quibus cf. p. 1171.); Bertholdo Crassous O. Carm. servianensi, in conventu s. Mariae transpontinae de Urbe theologiae regente, cujus exstant *prolusiones theologico-dogmaticae* ad mentem doctoris resoluti complectentes tract. de s. doctrina, de Scriptura s., de traditione et de Ecclesia, Romae 1755. in f. Nicolao Girardeau, s. facultatis parisiensis doctore theologo, ebroicensi canonico, vicario generali et officiali, qui reliquit prolegomena seu *prae-*

lectiones theologicas de religione, de verbo Dei seu scripto seu tradito, de Ecclesia et conciliis cum appendice de jure ecclesiastico, Parisiis 1743. t. 3 in 8; Gabriele Mousson, doctore theologo parisiensi, cujus supersunt *lectiones theologicae de sacramentis*, Parisiis 1745. t. 4 in 12; *de religione*, ib. 1743. t. 3 in 12., de qua scripsit etiam de Roujoux remensis, doctor sorbonicus et ecclesiae rupellensis canonicus theologalis, Remis 1753. t. 2 in 8; Joanne Lagedamon, professore theologiae, qui scripsit tract. (solidum sed incompletum) *de contractu et sacramento matrimonii*, et Jacobo Robbe ambianensi, doctore sorbonico († 1742.), cujus posthumi prodierunt: tractatus *de mysterio Verbi incarnati*, Parisiis 1762. in 8; *de augustissimo eucharistiae sacramento*, Neocomi 1772. in 8. (fr. 3); *de gratia Dei* 1780. 1781. t. 2; *Dissertation sur la manière dont on doit prononcer le canon* et quelques autres parties de la messe¹⁾ etc. Neocomi 1770. in 12. (fr. 3): mentione digni sunt, qui de speciali controversia sacramentaria egerunt. Guilelmus Hyacinthus Bougeant S. J., n. Corisopiti (Quimper) 4. Nov. 1699. († 7. Jan. 1743.), vir magni nominis, praesertim ob laudatissimam²⁾ bellorum rerumque actarum, quae westphalicam pacem antecesserunt, historiam (Parisiis 1744. t. 3 in 4; 1751. t. 6 in 12; 1767. t. 3 in 4. gallice), scripsit adversus sententiam le Brun de forma consecrationis eucharistiae duos libellos, quorum jam supra p. 1178. mentionem fecimus³⁾. Comoediis quoque ingeniosis et facetis inse-

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 79, 196.

²⁾ Cf. *Mém. de Trév.* 1744. a. 40. p. 967—80, in quo habetur auctoris elogium; 1745. a. 4. p. 138—155; a. 39. p. 912—29; Feller 3, 343.

³⁾ Eos laudat Benedictus XIV. *de sacros. sacrificio missae* l. 2. c. 15. n. 21. Cf. de illis *Journ. des Sav.* 90, 34—48; *Mémoires de Trévoux* 1729. a. 82. pag. 1447—67; a. 91. p. 1644—67.

cutus est quaqueros et jansenianos. De Claudio Renato Hongnant S. J. parisiensi, socio in edendis memoriis trivultensibus, qui pariter sententiam le Brunii impugnavit et adversus Houteville scripsit († 1745.), supra egimus pag. 1178. aunot. et pag. 1277. Contra eundem le Brun Remigius Breyer trecensis, doctor sorbonicus et canonicus (n. 1669., † 1749.), edidit: *Nouvelle dissertation sur les paroles de la consécration de la s. Eucharistie*, où l'on montre que les Liturgies orientales sont conformes à la Romaine sur le rite de la consécration et que les Scholastiques qui ont combattu l'invocation des Orientaux et les nouveaux Grecs qui l'ont voulu soutenir contre eux n'ont pas compris le vrai sens de cette prière, ni étudié le rite de leurs liturgies, Trecis 1723. in 8. De formis omnium sacramentorum disputavit Carolus Merlin S. J., insignis theologiae professor, strenuus in edendis memoriis trivultensibus socius († 1747.), in *Traité historique et dogmatique sur les paroles ou les formes des Sacrements de l'Eglise*, Parisiis 1745. in 12., in *cursu theol.* ed. Migne t. 21., opus insigni eruditione elaboratum¹⁾. Alia ejusdem opera sunt: *Réfutation des Critiques de Mons. Bayle* sur s. Augustin, où sont contenus trois traités: le premier: Véritable Clef des ouvrages de S. Augustin contre les Pélagiens; le second: Examen des critiques répandues dans le Dictionnaire de M. Bayle sur divers endroits des Ecrits du même S. Docteur; le troisième: Dissertation touchant la nature de la Loi de Moïse²⁾, Parisiis 1732. in 4. et in *cursu patrol. lat.* ed. Migne t. 47. Primus tractatus dividitur in tres partes, quarum 1. fidem Jansenii in citandis Augustini locis in dubium vocat, ipsum

1) Cf. *Mémoires de Trév.* 1746. a. 2. p. 36—52.

2) Cf. *acta erud. lips.* 1735. p. 258—61; *Journal des Sav.* 101, 246—263.

generale haereseos jansenianae principium huic patri falso tributum esse ostendit, et adulteram clavem ad reserenda s. Augustini opera a Jansenio datam proscribit. Pars altera declarat, doctrinam de perfectione justitiae veram et genuinam clavem esse ad recludenda s. Augustini opera adversus pelagianos. In tertia p. examen clavis cujusdam, qua quis opera s. Augustini aperire voluit, instituitur. Respicit scil. dissertationem theologico-analyticam *de vero intellectu* trium celeberrimorum cc. 10. 11. et 12. l. s. Augustini *de correptione et gratia* Stephani Lorenzoni e congr. Orat., Patavii 1729. in 4. editam. *Apologie de David* contre la Satyre que M. Bayle a faite des actions de ce saint roy, ib. 1737. in 12; *Examen exact et détaillé du fait d'Honorius*, 1738. in 12; liber insignis sana doctrina necnon ad criticae sanioris leges elucubratus, qui a doctis aestimatur; *Dissertation sur les miracles* contre les impies, 1742. in 13., et quam plurimas dissertationes in memoriis trivultiensibus, in quibus praecipue adversus Bayle disserit de Arnobio, Origene, Lactantio, patriarchis (circa eorum polygiam), Almachio, Basilio, Caesario, Chrysostomo, Abel, Cain, Abraham, Elia, Abaelardo, Berengario, Bernardo, de ss. patribus generatim (adversus Blondel) etc. Inseruit quoque novam expositionem doctrinae catholicae circa praedestinationem, in qua duas praecipuas opiniones, quibus hac de re scinduntur theologi, conciliare studens, asserit, praedestinationem bona hominis opera ac universim ipsius meritum antecedere, quamquam nonnisi post aliquod experimentum, quale fuit v. gr. obedientia Abrahami, pronuncietur. Denique Renatus Hyacinthus Drouin O. Praed., Serrii (n. 454.) nepos, doctor sorbonicus, qui Galliam deserere coactus Camberiaci, dein Vercellis theologiam docuit († 1742. a. aetatis 60.), reliquit opus eruditum: *de re sacramentaria* contra perduelles haereticos ll. 10, Venetiis 1737. t. 2 in f., in quo multum

utitur Serrii scriptis, quocirca etiam cum eo Catharini de intentione ad sacramentorum valorem sufficienti sententiam tuetur. Attingit quoque graviores quaestiones ad disciplinam, historiam et moralem pertinentes, itemque theologorum praecipuas controversias, quas methodo scholastica ad mentem praeceptoris angelici expendit et discutit. Prodiit iterum Parisiis 1773. t. 9 in 12. (ed. 3.) notis et additionibus Vinc. Patuzzi et Ludov. Richardi auctum.

III. Disciplinae ad ss. literas spectantes.

538. In ss. literarum studio profectum haud spernendum hac periodo animadvertimus. Plura prodierunt, quae studium diligens et accuratum produunt¹⁾. Vincentius Avvocatius O. Praed. panormitanus edidit de sanctitate librorum, qui in Ecclesia catholica consecrantur, opus duos in ll. distributum, Panormi 1741. 1742. t. 2 in f., quorum 1. inscribitur praeparatio biblica, complectens quatuor exercitationes, in quibus

¹⁾ Huc etiam referri potest Petrus Nicolaus Desmolets congr. Orat., parisiensis (n. 1678., † 26. Apr. 1760.), magni factus a Lamy, Malebranche, Pouget etc., qui plus meruit editione operum aliorum quam scriptorum propriorum. Edidit Lamii *apparatum biblicum* auctum et correctum, Lugduni 1723. in 4; cujus tractatum *de tabernaculo foederis* absolvit additis auctoris vita et operum elencho, necnon diss. erudita *de templo Salomonis*, Parisiis 1720. in f.; *bibliothecam sacram* Le Long cum auctoris vita, ib. 1723. t. 2 in f.; t. 2. *historiae ecclesiae tparisiensis cum vita auctoris*, ib. 1710. in f.; t. 3. et 4. op. *Explication des cérémonies de l'Eglise* avunculi sui Claudii du Vert cum auctoris elogio, ibi 1713. t. 2 in 8; *institutiones catholicas* Pouget cum auctoris vita, ib. 1725. t. 2 in f.; *Résolution des cas de conscience Juenini*, ib. 1741. t. 3 in 12; *Continuation des Mémoires de Littérature et d'Histoire* (Sallengre), ib. 1726—1731. Cf. *Biogr. univ.* 11, 211. Joannes Diaz de Arze reliquit opus *de studio ss. bibliorum*, Romae 1750. in 4. (lire 7).

de singulorum ll. auctore, aetate, argumento et versionibus; de s. Scripturae nomine, auctoritate, canone, editione disserit. Alter liber et tomus inscribitur demonstratio biblica, in qua de ss. librorum inspiratione et auctoritate disputat, eorumque vindicias agit, sed methodo et stilo sat singulari. Didacus a s. Antonio O. Carm. provinciae flandro-belgicae, theologiae ac s. Scripturae praelector, elaboravit *enchiridion scripturisticum tripartitum*, cujus p. 1. complectitur praeludia isagogica ad ss. biblicorum intelligentiam scholastice deducta; p. 2. s. historiam chronologice per aetates deductam a mundo condito usque ad Christum natum, in qua praecipuae difficultates totius V. T. per varias dissertationes scholastice elucidantur, ib. 1745; p. 3. historiam evangelicam vitae et mysteriorum J. Christi ex consensu evangelistarum, et acta apostolorum, omnia chronologice et scholastice deducta, Bruxellis 1745. t. 3 in 8., quibus adjecit auctarium complectens paulinas epistolas et canonicas, et apocalysim, omnia chronologice et scholastice deducta, ib. 1748. in 8; Wirceburgi 1759. Andreas Pauly O. Min. Recoll., lector et suae provinciae bis praepositus, collegit et digessit ex variis auctoribus *prolegomena bipartita* in s. Scripturam cum appendice de vindiciis ll. deuterocanonicorum V. et N. T., Lovanii in 8; *Epitome itinerarii filii Dei* ordine harmonico ex quatuor evangelistis contexta, commentariis illustrata, variis appendicibus locupletata, Antverpiae in 8.

539. Vir doctissimus fuit Petrus Sabatier O. S. Ben. pictaviensis n. a. 1682., sodalis congregationis s. Mauri, quem Ruinart studiorum socium sibi selegit. Dolendum quod se nimis immiscuerit jansenianorum turbis, propter quod et exsilium est passus. Laboriosissimum opus in se suscepit, colligendi scil. ex omnibus antiquitatis monumentis innumerisque codd. mss. fragmenta veterum versionum s. Scripturae, illius praesertim, quae *itala* dici solet, ut illas quantum per monumenta liceret,

oblivioni eriperet, atque repararet. Tum instaret tomo 2. edendo laboribus confectus decessit 24. Mart. 1742. Opus inscribitur: *Biblicorum ss. versiones antiquae* seu vetus italica et ceterae quaecunque in codd. mss. antiquorum libris reperiri potuerunt: quae cum vulgata latina et cum textu graeco comparantur. Accedunt praefationes, observationes ac notae indexque novus ad Vulgatam e regione editam idemque locupletissimus, Remis 1743. v. 3 in f. (fr. 225); Parisiis 1751. v. 3 t. 6 cum 250 tabulis (fr. 275). In eruditae praefationis, quam secundum ejus principia elaboravit Clemencet, parte prima disseritur de utilitate, numero, usu mutationum etc. antiquarum versionum; praesertim vero de versione itala; in p. 2. recensentur et expendantur antiquitatis monumenta sive edita sive mss., quibus in opus suum usus est; in p. 3. agitur de iis, qui jam ante Sabatier hoc in opere versati sunt, deque methodo qua ipse est usus. Quod vero attinet ipsam editionem „nihil a Sabatier praestari poterat in hoc genere doctius atque lucidius; quoniam ipse omnia quae affert loca variantia non leviter attingit, multo minus temere aut ex praejudicatis opinionibus, sed inspectis collatisque graecis exemplaribus, explorata etiam latinorum indole, in consilium insuper adhibitis operibus ss. patrum antiquiorum, singulis denique summa cum diligentia pensitatis, quae in hujusmodi inquisitione lucis quidpiam fenerari posse videbantur¹⁾.“ *De psalterio romano* disseruit Antonius Martinetti²⁾, Romae 1745. in f. Fevrier S. J.

¹⁾ Ita Blanchinius in *judicio de cod. vercellensi* in *patrol.* 12, 85. ed. Migne. Cf. Kerker, *Kirchenlex.* 9, 488; *Biogr. univ.* 39, 428; Tassin *Gelehrten-gesch. der Congregation von St. Maur*, Frankf. u. Leipzig 1774. t. 2. p. 343. ss.

²⁾ De *antiquo evangeliorum Cod. brixiano* exstat epistola prolixa Phil. Garbelli ad Jos. Blanchinium, recusa a Migne *patrol. lat.* 12, 11—59.

edidit: *La Vulgate authentique dans tout son texte*, plus authentique que les textes Hébreu et Grec qui nous restent ou apologie de Bellarmin contre le Journal de Trévoux de Juillet 1750., Romae 1753. in 12. (fr. 3). Nicolaus Zillich S. J. wolfsdorfiensis in dioecesi bambergensi 9. Sept. 1716. natus, Wirceburgi theologiae exegeticae et linguae hebraicae professor († 12. Oct. 1758.), edidit *concordiam vulgatae latinae cum fonte hebraico*, Wirceburgi 1756. in 4., in qua tractat locos nonnullos Exodi, Numerorum et Psalmorum; *Principia didactica in universam s. Scripturam* una cum corollariis selectis ex veteris instrumenti lege, historica et polemica adversus nostri temporis haereticos, novatores et judaeos, 1748. in 4. Sed diligentius de Vulgata egit Bonaventura Setaro a Magdalono O. S. Franc. in *triplici biblico-critica demonstratione*, in qua Biblia ss. vulgatae editionis Sixti V. jussu recognita et Clementis VIII. auctoritate edita non vitiosa monstratur, adeo ut sit probatu difficile vel unicum mendum in ea reperiri correctione dignum, adversus neotericos criticos heterodoxos dignitatem ejus frustra insectantes, Venetiis 1760. t. 3 in 4. Demonstrationem primam petit ex turbido fluxu hodiernorum fontium haebraei V. T. et graeci N. T.; secundam ex fidelitate antiqui interpretis, necnon ex consonantia Vulgatae correctae cum ejusdem interpretis emendatissima editione; tertiam ex privilegio romanae Ecclesiae in deligendis et declarandis sine erroris periculo genuinis Scripturis, tum ex ejusdem doctrina et usu in favorem Vulgatae correctae. In capite prodromo diligenter disserit de typographicis mendis, quae in omnibus penitus editionibus biblicorum Sixti V. et Clementis VIII. irrepserunt, regulamque statuit inveniendi atque habendi in omnibus codd. biblicorum Clementis VIII. quovis loco et tempore editis Vulgatam latinam veterem etiam a mendis typographicis perpolitam. Petrus Mekhitar armenus, sebastenus n. 1676.,

cum non posset schisma, quo inter se scindebantur armeni componere, romanae Ecclesiae se conjunxit; quocirca gravissimam procellam et persecutionem concivium suorum in se excitavit, cui nonnisi iterata fuga subtrahere se potuit. Demum Venetias secessit (1717.), ubi in insula celeberrimum monasterium, quod ab ipso nomen accepit, cum typographia instituit pro bono nationis suae († 27. Apr. 1749.). Edidit inter alia *biblia armena* 1733. in f., et varia commentaria ut in *Matthaeum*, *Ecclesiasticum*, *Psalmos*; s. Thomam in linguam armenam vertit¹⁾ etc. Hermannus Janssens O. Min. antverpiensis (n. 1685., † 5. Apr. 1762.), regulas tradit in verenda s. Scriptura servandas in op. *Prodromus sacer* rectam praeeparans semitam ad varia biblia sacra belgico idiomate impressa emendanda atque ad mentem et decretum Clementis VIII. imprimenda, Antverpiae 1731. in 4. (m. 8). Scripsit quoque *Explanationem rubricarum missalis romani*, ib. 1757. t. 2 in 8.

540. Pius Thomas Milante O. Praed., in regia universitate neapolitana primarius professor et (1743.) episcopus stabienis (Castellamare † 2. Apr. 1749.), novis curis edidit *Sixti senensis bibliothecam sanctam* criticis ac theologicis animadversionibus necnon duplici adjecto sacrorum scriptorum elencho adauctam et illustratam, Neapoli 1742. t. 2 in f.

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 28, 173. Qua occasione mentionem faciemus Jacobi Villote Barro Ducum n. 1. Nov. 1656., qui diu commoratus est in Persia et per 25 annos missionarium apud armenos egit († 14. Jan. 1743.). Edidit: commentarium in *Evangelia*, Romae 1714. in 4. armenice; *explanationem fidei orthodoxae* Urbani VIII. jussu editam, ib. 1711. in 8. armenice; *dictionarium novum latinum-armenium* ex praecipuis armeniae linguae scriptoribus concinnatum, in quo praeter adjunctos singularum vocum sensus multiplices, multa etiam theologica, physica, moralia, historica, mathematica, geographica, chronologica suis quaeque locis passim explicantur. Accessit tabula chronologica regum et patriarcharum utriusque Armeniae, ib. 1714. in f.

Alia ejusdem opera sunt: *Theses theologico-dogmatico-polemicae*, Neapoli 1734. in 4; *De Stabiis*, de stabiana ecclesia et episcopis, Neapoli 1750. in 4., opus posthumum complectens quinque dissertationes: 1. de antiquitate, magnificentia et situ Stabiorum; 2. de antiquitate et praestantia ecclesiae stabianae; 3. de monte aureo ac inibi a s. Catello erecto templo in memoriam archangeli Michaelis; 4. de epocha s. Catelli; 5. de episcopis stabianis. Praemittitur vita Milantis auctore Maria Bisogni JCto neapolitano¹⁾. Acerrimam et conviciis refertam censuram in hoc opus scripsit Ludovicus Agnellus Anastasius²⁾, archiepiscopus surrentinus, in *animadversionibus in l. Pii Th. Milante*, Neapoli 1751. in 4. Milantis vindicias sagaci judicio in se suscepit Cajetanus Martucci medicus edita *Lettera contenente alcuni Riflessioni* intorno all'opera intitolata: *Animadversiones in l. F. Pii Th. Milante*, Neapoli 1753. in 4., in qua contendit, Anastasium non esse animadversionum auctorem, sed nomen tantum libro praeposuisse, quin stili acrimoniam et convicia, quae libro continerentur, nosset. *Exercitationes dogmatico-morales* in propositiones proscriptas ab Alexandro VII., Neapoli 1738. in 4; ab Innocentio XI., 1739; ab Alexandro VIII., 1740. Ceterum in re morali, licet auctor sit gravis³⁾, nonnihil rigidus videtur. *De viris illustribus* (usque ad a. 1577.) Congregationis s. Mariae Sanitatis (cujus quondam erat vicarius generalis) O. Praed., ib. 1745. in 4;

¹⁾ Cf. *Acta erud. lips.* 1755., 106—110.

²⁾ Cf. Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 3, 347—353. et 11, 327—332. Ceterum Anastasius n. 14. Febr. 1692. Neapoli, Philippus Anastasii, de quo egimus p. 1121., ex fratre nepos, in archiepiscopatu sorrentino (1724.) et deinde in patriarchatu alexandrino successor († 19. Febr. 1758.), scripsit etiam *Istoria degli Antipapi* (27), Neapoli 1754. t. 2 in 4.

³⁾ Cf. de op. cit. *Mémoires de Trév.* 1741. a. 11. p. 215—34.
Hurter, Theolog. 83

*Vindiciae regularium in causa monasticae paupertatis*¹⁾, ib. 1740. in 4. Antonius Zanolini, patavinus n. 1693., qui adolescens 20 annorum jam utriusque juris lauream promeruit, sed praecipue in linguis orientalibus excelluit, quas etiam per 45 annos Patavii est professus († 19. Febr. 1762.), plura opera tersissimo stilo latius ad ss. literas interpretandas reliquit²⁾: *Quaestiones e s. Scriptura ex linguarum orientalium interpretatione ortae*, Patavii 1725. in 8; *Lexicon hebraicum*, ib. 1732. in 4; *Lexicon syriacum*, cui accedit disputatio de lingua syriaca, versionibus syriacis et de maronitis, quibus praecipue nunc lingua syriaca in usu est, 1742. in 4; *Lexicon chaldaico-rabbinicum* cum rabbinorum abbreviaturis; accedit disputatio de targumim sive paraphrasibus chaldaicis, thal-mude, cabbala, commentariis rabbinorum et lingua chaldaica etc., 1747. t. 2 in 4; disputatio de eucharistiae sacramento cum christianorum orientalium ritibus in eo conficiendo et administrando, ib. 1755. in 8; *disputationes ad s. Scripturam spectantes* de festis et sectis judaeorum cum ejusdem auctoris annotationibus, Venetiis 1753. in 4.

541. Franciscus Szdellar (Zdellar) S. J. croata, n. 29. Sept. 1785., philosophiae et theologiae Tyrnaviae (cujus universitatis etiam aliquamdiu cancellarius fuit), Graecii et Vienne professor († 9. Jun. 1745.), praeter alia reliquit *dissertationes selectas chronologico-biblicas* super V. Testamentum³⁾,

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1744. a. 1. p. 5—61.

²⁾ Cf. Vedova, *Biografia degli Scrittori padovani*, Patavii 1836. t. 2. p. 446; Ferrari, *Vitae virorum illustrum seminarii patavini*, 196—202.

³⁾ Huc referri poterit Antonius Augustinus Bruzen de la Martinière, sanguine junctus Richardo Simon, cujus epistolas pluribus raris additamentis auctas cum Simonis vita edidit (n. 1683., † 19. Jun. 1749.) praestantissimus sui temporis geographus, cujus exstat *Dictionnaire géo-*

Graecii 1736. in 8. Henricus Michael Guedier de Saint-Aubin e dioecesi rotomagensi (n. 17. Jun. 1695., † 25. Sept. 1742.) doctor, professor et praefectus bibliothecae Sorbonae, vir valde eruditus et in casibus conscientiae solvendis expertus, composuit *l'Histoire sainte des deux Alliances*¹⁾ 1741. t. 7 in 12; Bernhardus Mahy S. J., namurciensis, operarius strenuus (n. 21. Aug. 1684., † 8. Apr. 1744.) stilo oratorio scripsit: *Histoire du Peuple Hébreu* tirée de l'Ecriture Sainte depuis la création du monde jusqu'à la ruine entière de la Synagogue sous Tite et Vespasien, Leodii 1742. t. 3 in 12; Dominicus Scifelli O. S. Aug., Romae in Sapiientia publicus divinarum Scripturarum interpres, sibi illustrandam sumpsit periodum 480 annorum ab exitu judaeorum ex Aegypto usque ad aedificationem templi salomonici in *dissertazione cronologica sulla quarta età del mondo*, Romae 1732. in 4. Franciscus Steinhart S. J., natus in oppido Spalt in Franconia, theologiae scholasticae professor Lucernae et Friburgi in Brisgovia († 21. Sept. 1746.), edidit *sacram veterum temporum historiam* in epitomen contractam, Augustae Vind. 1728. in 4; *historiam sacram evangelicam et apostolicam*, Ingolstadii 1734. in 4; Petrus Kwiatkowski S. J., polonus († 1747.), *Historiam V. et N. T.*, quae stilo claro et solido conscripta,

graphique, Hagae 1729—39. t. 9 in f.; Parisiis 1768. t. 6 (ed. correctae et emendata). Reliquit enim tractatus geographicos et historicos ad faciliorem s. Scripturae intelligentiam ex diversis auctoribus ut Harduino, Calmeto, Huetio, Legrand collectos, 1730. t. 2 in 12. Cf. Feller 3, 472.

¹⁾ De hoc opere scribit Feller 3, 51: „Ouvrage inférieur à celui de Berruyer pour le coloris, la douceur, le brillant du style; mais écrit d'une manière plus digne de la sublime simplicité des livres saints. C'est une espèce de concorde de l'ancien et du nouveau Testament, enrichie de réflexions sages et de dissertations savantes et dirigée par l'intelligence des langues et par une critique judicieuse.“ Cf. *Biogr. univ.* 66, 201., ubi laudantur ejusdem tractatus theologici.

ss. patrum textibus illustrata aliorumque auctorum floribus exornata prodiit Augustae Vind. 1741. in 4; Josephus Charlemagne a b. Michaelae O. Carm., patria magdunensis ad Yvam (n. 1670. † 1748.): *Idées historiques, morales et chronologiques de tous les livres de l'Ecriture sainte* avec des Réflexions tirées des ss. Pères propres à élever l'esprit à Dieu et à corriger les mœurs, Parisiis 1737. in 8. (fr. 3); *la conciliation des Passages et faits historiques de l'Ecriture sainte*, qui paroissent opposés les uns aux autres; t. 2. non prodiit. Carolus Ant. Erra cler. reg. congr. Matris Dei, reliquit *historiam utriusque T.*, 1747. t. 2 in 8; Venetiis 1760. t. 8 in 12. (fr. 4). Denique¹⁾ Joannes Josephus Berruyer S. J. rotomagensis (n. 7. Nov. 1681., † 18. Febr. 1758.) edidit: *Histoire du peuple de Dieu* depuis son origine jusqu'à la Venue du Messie tirée des seuls livres Saints ou le texte sacré des Livres de l'A. T. réduit en un corps d'Histoire, Parisiis 1728. t. 7 in 8 v. in 4. cum Supplément à la première édition . . . tiré de la nouvelle édition de 1734. contenant la suite des Prophéties de l'A. T., l'Histoire de Job, les cartes nécessaires pour l'intelligence de l'Histoire Sainte, des Sommaires chronologiques etc., 1734. in 4., saepissime edita aucta, ita 1736. in 12. ed. jam septima; *Histoire du Peuple de Dieu depuis la Naissance du Messie* jusqu'à la fin de la Sinagogue, tirée des seuls Livres Saints ou le Texte sacré du N. T. réduit en un corps d'Histoire, Hagae (Parisiis)

¹⁾ Huc spectat etiam Franciscus Philippus Mésenguy, Bellovacii 1678. natus, jansenianae factioni addictus († 1763.), cujus catechismus janseniano veneno infectus a nonnullis impense laudatur, a Clemente XIII. speciali brevi post maturam discussionem 14. Jun. 1761. proscriptus fuit. Scripsit *Abbrégé de l'Histoire de l'ancien T.* avec des éclaircissements et des réflexions, Parisiis 1737. t. 10 in 12; 1747. (fr. 12); 1773. Cf. Feller 3, 49; *Biogr. univ.* 68, 281.

1753. t. 4 in 4; t. 4. ed. an. 1755. complectitur 5 quaestiones: 1. De J. Christo Scripturarum objecto; 2. de J. Christo Filio Dei; 3. de J. Christo hominis Filio; 4. de J. Christo novi cultus auctore; 5. de J. Christo in templo praesentato et V. purificata. *Histoire du Peuple de Dieu* troisième partie ou Paraphrase des Epîtres des Apôtres d'après le commentaire latin du P. Hardouin, Hagae (Lugduni) 1757. t. 2 in 4; Amstelodami 1758. t. 5 in 8. Opus quidem splendido, vivaci et admodum rhetorico stilo conscriptum, quod tamen ingentem strepitum excitavit, atque a romanis pontificibus 17. Maji 1734. (p. 1.); 14. Apr. 1755. et brevi speciali a Benedicto XIV. die 17. Febr. 1758. (p. I.) et a Clemente XIII. die 2. Dec. 1758. (p. II.), a plurimis (22 die 13. Dec. 1753.) episcopis Galliae, ab ordinis superioribus, a Sorbona, quae censura notavit 94 propositiones, et ab ipso parlamento parisiensi a. 1756. proscriptum fuit. Merito autem reprehenditur in hoc opere, quod historiam sacram saepe in fabulae modum narret, scriptionisque genere argumento tam sacro indigno¹⁾, in describendis quibusdem factis majori utatur licentia quam deceat scriptorem lectoremque christianum, chronologiam sequatur male securam, propositiones statuat haeresi nestorianae

¹⁾ Ita scripit Berthier apud Feller 3, 36: „Il ne se souvint pas (P. Berruyer) qu'il travaillait sur le livre le plus simple, le plus noble, le plus divin, le plus sanctifiant. Il en altéra la simplicité par l'extrême abondance de son style, la noblesse par une foule d'images et d'expressions peu convenables, la divinité par l'alliage de ses propres conceptions, l'édification par la méthode très condamnable de réduire quantité des leçons évangéliques aux seuls Juifs et aux événemens qui les concernent.“ Cf. Backer 1, 548; Alex. a s. Joanne de Cruce *cont. hist. eccl. Fleurii* l. 245. §. 32; *Biogr. univ.* 3, 340. Berruyer plures edidit libellos in sui libri vel saltem suae orthodoxiae defensionem, quorum aliquot etiam proscripti fuere.

faventes de adoratione Christo exhibenda, et quod praesertim 3. p. infecerit paradoxis opinionibus, quas hausit ab Hardouin (n. 483.).

542. Inter exegetas primum locum meretur Augustinus Calmet O. S. Ben. ex congreg. s. Vitonis et Hidulphi. Natus est 26. Febr. 1672. in oppido Mesnil la Horgue in Lotharingia. Parentes habuit morum honestate magis quam fortunae bonis claros, quorum cura in virtutum et humaniorum literarum studio probe institutus, cum rhetoricam absolvisset, 31. Oct. 1689. institutum s. Benedicti professus est. Dum ulterioribus studiis incumberet, discendi et proficiendi amore impulsus etiam graecam et hebraicam linguam sine ullius magisterio didicit. Inde nata est antiquitatum documenta, rabbinorum scripta et praecipue ss. literas in suo fonte lustrandi cupiditas. Atque adeo in eo profecit, ut post paucos annos in totum fere V. T. commentarium cum adjectis dissertationibus ad suam instructionem composuerit. Electus 1704. in subpriorem, eundem secundis curis elaboravit. Simul enim s. Scripturam exponere iussus est. Qua occasione inter sodales academiam literariam instituit unice ss. literarum studio intentam, quae eum multum juvit in perficiendo suo labore. Parisios migrare permissus ibidem suadentibus Mabillonio et Duguetto gallico idiomate primum t. et dein alios in lucem edidit inscriptos: *La s. Bible en latin et en français*¹⁾ avec un commentaire littéral et critique, Parisiis 1707—16. t. 23 in 4; 1714—20. t. 26; 1724. t. 9 in f. ed. aucta. Celeberrimus Mansi eum latine versum edidit Lucae 1730—38. t. 9 in f. (fr. 50); Augustae 1756. in f., Wirceburgi 1789—93. t. 19 in 4. (m. 30). Quo

¹⁾ Versio est Ludov. Isaaci le Maitre de Sacy (cf. p. 419.), quam jam antea quibusdam in locis recognoverat ac cum textu latino vulgatae editionis vulgaverat Parisiis 1707.

in commentario unice est intentus in eruendo sensu literal¹⁾, misso sensu morali et allegorico, quo multum promovit sanum exegesis studium; brevitati studet atque ex aliis commentariis utiliora colligit, adeo ut huic compilationi non desit sua utilitas, quam etiam agnoscunt protestantes, quorum nonnulli (Lowth, Rosenmüller) eo bene usi sunt, quin nominaverint²⁾; multum tamen distat a soliditate et eruditione commentariorum Toleti, Estii, Maldonati etc. et plures locos difficiliore nimis leviter expendit. In dissertationibus praevis admodum erudite expendit quaestiones isagogicas, chronologicas, archaeologicas et historicas vel exegeticas³⁾. Prodierunt inscriptae et collectae cum novis: *Dissertations qui peuvent servir de prolégomènes de l'Écriture sainte*, Parisiis 1720. t. 3 in 4. (fr. 12), saepius propter utilitatem eruditionemque editae et in varios linguas versae, ut in linguam latinam a Mansi Lucae 1729. t. 2

¹⁾ Hinc antagonistam nactus est ex ipsa sua congregatione Petrus Guilleminum baroducanum (n. 9. Jan. 1703., † 7. Sept. 1747.), cui reconditae et mysticae interpretationes in amoribus fuerant. Quas cum a Calmeti abesse commentariis animadverteret, ex vasto ejus opere epitomen facere coepit. Equidem sensum retinuit literalem, omissis tamen plerisque quae ad illius pertinent intelligentiam. Contra vero res multas alias intexuit, expositiones Calmeti sub examen vocavit atque ex eisdem non paucas rejecit. Quo loco autem potuit mysticas intrusit explanationes. Tres tantum prodierunt ex pluribus quos cogitaverat tomi in libros Moysis inscripti: *Commentaire littéral abrégé sur tous les livres de l'A. et N. T. avec la version française*, Parisiis 1721. t. 3 in 8. Cf. *Mémoires de Trév.* 1722. a. 58. p. 1032—39. *Journal des Sav.* 73, 34—46.

²⁾ Cf. Wiseman, *Zusammenhang zwischen Wissenschaft und Offenbarung*, prael. 10. §. 21.

³⁾ Disseruit ex. gr. de baptismo, de baptismo in J. Christi nomine collato, de peccato in Spiritum s.; de vita J. Christi chronologico ordine deducta; de s. Joseph. Cf. de his *Journ. des Sav.* 51, 1—11; 72, 28—36. 132—41; 243—54; 363—76; 483—95; 611—24; 73, 339—51; 520—33; 575—86; *Mém. de Trévoux* 1722. p. 2051—2071; et 1723. p. 5—30.

in 4., Augustae Vind. 1732. in f. Non tamen defuerunt, qui rigidiori censurae subjecerint ejus commentarium, ut R. Simon, Fourmont¹⁾ etc.; illud merito minus probandum est, quod lingua patria utens omnia congesserit, quae unquam dicta fuere adversus libros sanctos, atque ita repertorium suppeditaverit incredulis, unde suas objectiones et dicteria haurire possint²⁾. Hujus commentarii *compendium* reperitur in op. dicto: *La Bible de Vence* 1748—50. Commentarii velut supplementum est: *Dictionnaire historique et critique, chronologique, géographique et littéral de la Bible*³⁾, ib. 1722. t. 2 cum

¹⁾ Cujus sunt: *Lettres à Monsieur *** sur le Commentaire du P. Calmet sur la Génèse; où l'on trouvera des dissertations critiques contre les Notes de ce savant Bénédictin, des Explications nouvelles sur un grand nombre de Passages et la solution de plusieurs difficultés de l'Ecriture sainte. Ep. 1. prodiit Parisiis 1709. in 12., de qua cf. *Journal des Sav.* 46, 225—234; altera ib. 1710., de qua cf. ib. 47, 475—77. Carpit praesertim in Calmeto, quod non probaverit genuinitatem Pentateuchi atque parvipenderit expositiones rabbinorum. Non siluit Calmet, sed scripsit *Lettres* (4) *de l'Auteur* du Commentaire Littéral sur la Génèse pour servir de Réponse à la Critique de M. Fourmont contre cet Ouvrage, ib. 1710. in 12., de quibus cf. *Journal des Sav.* 48, 577—587. et *Mémoires de Trévoux* 1711. pag. 611—42.

²⁾ Cf. Feller 3, 20., qui de ejus dissertationibus scribit: »C'est la partie la plus agréable et la plus recherchée du Commentaire. Il compile tout ce qu'on a avancé avant lui sur la matière qu'il traite; mais il est rare qu'il fasse penser. Il y a plus de faits que de réflexions; mais comme la plupart de ces faits intéressent la curiosité des érudits, ce recueil a été très bien accueilli.« Ziegelbauer *hist. rei literariae O. S. Ben.* 2, 60. s. De ejus commentariis cf. prolixos conspectus in *Journal des Sav.* 38, 436. et tomis seqq., et *Mémoires de Trévoux* 1708. t. 2. pag. 755. et passim in t. seqq. Ex commentariis et dissertationibus collectus fuit *Trésor d'Antiquités*, sacrées et profanes, qui prodiit Amstelodami 1723. in 12., de quo cf. *act. erud. lips.* 1723. p. 353—62.

³⁾ De eo legimus apud Feller l. c.: »C'est dommage que l'érudition l'emporte souvent sur l'exactitude, sur une critique exacte et sévère,

supplemento 1728. t. 2; 1730. t. 4 in f., Genevae 1728. ed. mendosa; opus propter eruditionem utile, hinc saepe editum, in varias linguas versum, latine a Mansi Lucae 1725. (fr. 12); 1731; Augustae Vind. 1729. in f.; cum supplemento 1736.; 1738. t. 2 in f., 1734. t. 8 in f. (fr. 60); Venetiis 1747. 1795. t. 2 in f.; et in *compendium* redactum, Augustae Vind. 1776. Complectitur in fine tabulam chronologicam generalem historiae biblicae, supputationem monetarum hebraicarum aliarumque antiquarum ad pondus marchi, mensurarum judaicarum ad gallicas, calendarium judaicum, versionem nominum in Scriptura occurrentium, uberem bibliothecam sacram auctorum, qui in s. Scripturam ejusque partes quomodocunque demum aliquod ediderunt. Denique huc spectat: *Histoire de l'A. et du N. T. et des Juifs pour servir d'introduction à l'histoire ecclésiastique de l'abbé Fleury*¹⁾, Parisiis 1718. t. 2 in 4. (ed. rara); 1725. (ed. mendosa) etc. (fr. 15). In praemium tot meritorum prioratum titularem s. Claudii de Lays obtinuit (1715.), mox (1718.) invitatus licet Nancaei in abbatem s. Leopoldi, dein (1727.) in praesidem congregationis et in abbatem senonensem electus est (1728.). Benedictus XIII. episcopalem dignitatem ei obtulit, quam tamen modestissime recusavit. Erat enim vir vere religiosus magnaеque virtutis, qui

que les difficultés y soient quelquefois proposées ou même aggravées, plutôt que véritablement éclaircies, et qu'on trouve la plupart des défauts ou des inconvénients du Commentaire. Ildephonsus Catelinot (Chate-linot), ejus sodalis et studiorum socius, Parisiis natus 5. Maji 1671. († 1760. anno aetatis 90.) additionibus auxit bibliothecam sacram, quae sub-jicitur dictionario biblico. Plura reliquit opera mss., inter quae etiam parata reperitur editio nova operum Alcuini. Cf. *Biogr. univ.* 60, 311; Feller 3, 465; *act. erud. lips.* 1729., 165—7. Ceterum etiam Petrus Chompré (n. 1698., † 1760.) composuit: *Dictionnaire abrégé de la Bible pour la connaissance des tableaux historiques*, Parisiis 1816. ed. aucta.

¹⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 65, 77—91.

etiam suae congregationis bonum plurimum promovit. Plusquam viginti ecclesias rurales aut recens erexit aut reparari curavit; haud procul a senonensi urbe pro pauperibus infirmis nosocomium construxit. Bibliothecam sui monasterii plurimis libris, antiquitatum monumentis, inscriptionibus, nummis auxit et locupletavit, atque adeo disciplinam studiumque literarum provexit, ut ex dissitis etiam abbatiis juvenes religiosi Senonem pro institutione mitterentur. Decessit¹⁾ optimus senex de literis suoque ordine tam bene meritis anno aetatis 86. die 25. Oct 1757. Hoc sibi ipsi posuit epitaphium:

Frater Augustinus Calmet

Natione gallus, religione catholico-romanus,

Professione monachus, nomine abbas,

Multum legit scripsit, oravit.

Utinam bene!

Haec alia ejusdem opera: *Histoire universelle sacrée et profane*, depuis le commencement du monde jusqu'à nos jours (1720.), Argentorati et Nancæi 1735—71. t. 17 in 4; in qua Bossueti ideas et principia sequitur, sed fusius historiam sacram et monasticam narrat²⁾; *Histoire ecclésiastique et civile de la Lorraine*, qui comprend ce qui s'est passé de plus mémorable dans l'archevêché de Treves, et dans les évêchés de Metz, Toul et Verdun³⁾ depuis l'entrée de Jules

¹⁾ Cf. plura de ipso in vita conscripta a Fangé ejus cognato et in abbacia successore; *Biogr. univ.* 6, 559; Welte, *Kirchenlex.* 2, 270; Alex. a s. Joanne de Cruce, *contin. hist. Fleurii* l. 245. §. 27.

²⁾ Hujus op. epitome videtur esse: *Compendium chronologicum historiae sacrae et profanae* a mundo condito ad nostra usque tempora, gallice Nancæi 1729. in 8., latine ib. 1734. Cf. *Mémoires de Trév.* 1737. a. 52. p. 799—826.

³⁾ In hujus operis prolegomenis occurrunt dissertationes: 1. de primis episcopis ecclesiae trevirensis cum syllabo chronologico archiepi-

César dans les Gaules jusqu'à la mort de Charles V. duc de Lorraine en 1690., avec les pièces justificatives à la fin. Le tout enrichi de Cartes géographiques, de Plans des Villes et d'Eglises, de Sceaux, de Monnoyes, de Médailles, de Monuments etc. Nancæi 1728. t. 3 in f. (fr. 75), editio altera aucta et continuata, 1745—57. t. 7 absoluta non fuit; opus ex fontibus haustum et ab eruditis laudatum, cujus compendium exhibuit in *Histoire de la Lorraine abrégée*, Nancæi 1734. et in op.: *Notice de la Lorraine*, ib. 1756. t. 2 in f. alphabetice disposita; Lunavillae 1835—37. t. 2 in 8; *Bibliothèque Lorraine* ou Histoire des Hommes illustres qui ont fleuri en Lorraine dans les trois Evêchés, dans l'Archevêché de Treves, dans le Duché de Luxembourg etc., ib. 1751. in f., in qua tamen viri sat obscuri nimis encomiis extolluntur; *Traité sur les apparitions des Anges*, des Démones et des esprits et sur les revenants et vampires¹⁾, Parisiis 1746; 1751. t. 2 in 12., in quo nimis credulum se exhibet, atque debito judicio critico non utitur²⁾. Reperiuntur jam inter ejus dissertationes biblicas duae de angelis.

543. Henricus Ludovicus de Vence, doctor sorbonicus, praepositus ecclesiae cathedralis Nancæi et praeceptor filiorum Leopoldi, ducis Lotharingiae († 1749.), novam curavit editionem commentariorum patris Carrières (cf. supra p. 753.) Nancæi 1738—43., adjectis t. 6 complectentibus analyses et dissertationes in V. T. et explicationem psalmodum t. 2, 1748.

scoporum trevirensium; 2. de episcopis primis ecclesiae metensis cum syllabo chronologico episcoporum metensium; 3. de primis episcopis ecclesiae tullensis cum syllabo chronologico episcoporum tullensium; 4. de primis episcopis virdunensis ecclesiae cum syllabo episcoporum virdunensium. Cf. *Mémoires de Trév.* 1723. a. 120. p. 2158—68.

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1746. a. 86. p. 1691—1710.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 141, 440—59.

t. 14 in 4; majori ex parte recusae in ed. s. Scripturae latine et gallice curante Rondet, Avenione 1767—73. t. 17 in 4; Nemausi 1779., quae editio a Vence nomen habet; Parisiis 1820—24. t. 25 in 8. Novam editionem curavit Drach, quondam rabbinus, adjectis praesertim a t. 7. annotationibus et dissertationibus ex commentariis Calmeti aliisque auctoribus depromptis aliisque novis, Parisiis 1827—33. t. 27 in 8., editio superfluis minusque utilibus mercibus nimis onusta. Ceterum Calmetus magni fecit dissertationes nostri auctoris¹⁾. Thomas Aquinas Erhard O. S. Ben. in abbatia wessofontana, Stadlenae in Bavaria natus († 8. Jan. 1743.), edidit: *Isagoge et commentarius in universa biblia vulgata*, Augustae Vind. 1735. t. 2 in 1 v. in f. (m. 6); *die Bibel lateinisch und deutsch* mit theologischen und chronologischen Anmerkungen, saepius recusa, quinquies Augustae Vind. intra a. 1723—37., cujus appendix est: *Manuale biblicum*, ib. 1724. in 4. (m. 2), cum variis lexicis ad faciliorem ss. literarum usum. Inchoavit quoque *concordantias s. Scripturae utriusque T.* nova methodo, ordine commodius, sensu plenius, usu expeditius adornatas, quod opus triginta annorum socii absolverunt, scil. Maurus Luz, Weremundus Eisevogel et Coelestinus Leutner, edideruntque, propterea Brevi a Benedicto XIV. laudati²⁾. Prodiit inscriptum: *Concordantiae biblicorum wessofontanae* seu repertorium biblicum etc., ib. 1751. t. 2 in f. Germanus Cartier O. S. Ben. in monasterio Ettenheimmünster in Brisgoja, origine brundusinus, frater Galli, de quo infra († 18. Febr. 1749.), novam ss. vulgatae editionis versionem in linguam patriam adorsus est eamque sodalibus opem

¹⁾ Cf. Feller 3, 44; *Biogr. univ.* 48, 102.

²⁾ Cf. *Contin. hist. Fleurii* l. 235. §. 29; Ziegelbauer 4, 66. et passim eodem tomo; Adelung *Fortsetzung und Ergänzung* zu Chr. Gottl. Jöchers *allgemeinen Gelehrtenlexikon* 2, 913.

ferentibus vulgavit commentariis illustratam, Constantiae 1751. t. 4 in f. cum figuris; ejus quoque est *dilucidatio psalmodiae ecclesiasticae*, qua loca obscura in psalmis et canticis secundum ordinem breviarii monasterii dispositis occurrentia ad mentem ss. patrum ac probatissimorum s. Scripturae interpretum methodo cum psallentibus tum privatim recitantibus comoda breviter explicantur notisque illustrantur, Friburgi 1734. (fr. 8). Ludovicus Eschborn S. J., s. Scripturae interpres in academia fuldensi († 1748—54.), scripsit *explicationem s. Scripturae* secundum sensum literalem, allegoricum, anagogicum, moralem ex praestantissimorum Ecclesiae patrum ac doctorum flore collectam, novis iisque succinctis digressionibus auctam aspersis ultra citroque controversiis breviterque discussis, Fuldae 1750—52. t. 10 in 8. In Italia duos reperimus, qui lectiones, ut ajunt, in s. Scripturam ediderunt: Horatius degli Azzi O. Min. Ref., Horatius de Parma dictus, s. theologiae lector emeritus (n. 27. Apr. 1673., † 11. Nov. 1757.), cujus sunt: *Esposizioni letterali e morali sopra la s. Scrittura*, Venetiis 1736—46. t. 13 in 4; *Pozzo profondo scoperto alla cattolica greggia nelle sacra Genesi*¹⁾, ib. 1707. in 4., recusum sub inscriptione: *Riflessioni sopra la Genesi*, ib. 1710. t. 2 in 4; *Esposizioni Lettera-Storicali*, Morali et Profetali nei Davidici Salmi ed esposizioni letterali sopra il Cantico di Salomone e sopra tutti li Cantici, ib. 1740. t. 3 in 12. Alter est Caesar Calino S. J. brixianus († 19. Aug. 1749. anno aetatis 79., religionis 65.), cujus *opera omnia*²⁾ prodierunt t. 9 in 4., Venetiis 1759. T. 1. continentur: *Trat-*

¹⁾ De quo opere scribit Pezzana, *Memoria degli Scrittori e Letterati Parmegiani* t. 7. p. 59: »Questo libro è tutto pieno de' difetti di stile che il tristo secolo in cui nacque l'Autore gli avevano infuso.«

²⁾ Cf. Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 1, 334; Backer 1, 1008. Alius a nostro est Ferdinandus Calini, S. J., de quo alias.

tenimento Istorico e Cronologico sulla serie dell'Antico Testamento, in cui si spiegano i passi piu difficili della Divina Scrittura appartenenti alla Storia e Cronologia, in quo perpetuo Josephum Flavium insectatur, et tamquam veritatis corruptorem ac fabularum et mendaciorum inventorem passim reprehendit. Prodierat jam Venetiis 1724. t. 2 in 4; 1725; 1731; contra quod scripsit Franciscus Maria Biacca (de quo cf. supra p. 1031. a.), cui respondit Calino epistola. T. 2: *Lezioni sacre e morali* sopra li primi cinque capi del Libro 1. de' Re e le Lezioni sopra il Giuoco. T. 3. *Lezioni Scriturali e morali* sopra gli altri cinque capi del L. 1. de' Re (prodierant jam Bononiae 1711—15. t. 6 in 12.). T. 4. *Trattenimento Istorico, Teologico e Scritturale sopra i santi Vangeli*, in cui si espone la Divinità e Incarnazione e Vita e Morte e Risurrezione di N. S. G. C. (Venetiis 1727. in 4.) ed *il Trattenimento sopra gli Atti degli Apostoli* (ib. 1731; 1743. in 4.). Reliqui tomi complectuntur considerationes, sermones. morales, conciones etc.

544. Jacobus Gremner S. J. silesius, theologiae professor per 16 annos in academia pragensi (n. 28. Oct. 1695., † 16. Jun. 1757.), praeter philosophiam peripateticam scripsit *dissertationem theologicam dogmatico-critico-historicam* in c. 20—27. Gen. de patriarchis, Praegae 1746. in 8. Jacobus Vincentius Bidal d'Asfeld n. 1664., doctor sorbonicus, sed factioni jansenianae¹⁾ addictus († 1745.), commentariis Dugueti (n. 465.) plures adjecit tomulos, scil. tres *in II. Regum* et *Paralipomenon*, et tres *in Isaiam*. Ludovicus Bourbon

¹⁾ Acerrimus jansenianus fuit Franciscus Joubert monspesulanus (n. 1683., † 23. Dec. 1763.), qui commentaria reliquit in *prophetas Jeremiam, Ezechielem et Danielelem*, in 12 *prophetas minores*, in *apocalypsim* spiritu sectae referta et in quibus millenariorum somnia tuetur. Cf. Feller 3, 66.

aurelianensis dux, Philippi II. ducis filius, qui post conjugis obitum mundana nauseare coepit, totumque se divinarum rerum contemplationi et pietatis exercitiis devovit († 4. Febr. 1752.), reliquit *paraphrases ac commentarios literales* in magnam V. T. partem, literales versiones in Psalmos ex hebraico cum paraphrasi et notis, plures dissertationes contra judaeos, versionem epistolarum s. Pauli et confutationem operis janseniani, cui titulus: *Hexapla contra constitutionem Unigenitus*¹⁾. Anna Josephus Neuville S. J. (n. 7. Maji 1672., † 1750.) reliquit *le livre de Tobie* avec des réflexions morales sur tous les versets et des notes critiques sur les endroits les plus difficiles, Parisiis 1723. in 12; *le livre de Judith* avec des réflexions etc., 1728. in 12. *Prophetas minores* commentariis illustravit Andreas Patrono S. J. barensis²⁾, theologiae moralis professor (n. 19. Febr. 1657., † 11. Jul. 1752. a. religionis 80.), Neapoli 1743. t. 2 in f. (fr. 22). Ejus quoque est *jejunii ecclesiastici defensio*, ib. 1720. in 12. *Psalmos* illustrarunt Fridericus Mauritius Foinard³⁾, normannus, parochus Caleti († 29. Mart. 1743.), in 1. *La Clef des Psaumes* ou l'occasion précise à laquelle ils sont composés, Parisiis 1741. in 12. et *Les Psaumes dans l'ordre historique*, 1742. in 12; Franciscus Bellenger lexoviensis, doctor sorbonicus (n. 1688., † 1749.) in historia profana versatus, cujus est *liber psal-morum* vulgatae editionis cum notis, in quibus titulus, occasio,

1) Cf. *Contin. hist. Fleurii* l. 240. §. 65.

2) Plura de eo ejusque operibus apud Zaccaria *Storia Letteraria* 6, 725. ss.

3) Cf. *Biogr. univ.* 15, 129. Ejus quoque est: *La Génèse* en latin et en françois avec une explication du sens littéral et du sens spirituel, Parisiis 1732. t. 2 in 12., quo tamen libro propter singulares et audaces opiniones aliorum reprehensionem incurrit et censuram, adeo ut liber fuerit suppressus et ipse fuga elabi debuerit.

argumentum cujusque psalmi, sensus literalis, mysticus etc. explicatur, Parisiis 1727. in 4; 1749. in 12., in qua ed.¹⁾ omissae fuere praefatio, prolegomena utilia admodum, et observationes subjunctae priori ed.; Nonnosus Moser O. S. Ben., abbas attelensis, bavarus (n. 13. Febr. 1694., † 22. Nov. 1756.), cujus est *psalterium Davidis* in 3 pp. distributum, explanatione literali et mystica affectuose ac in modum meditationum dilucidatum; accedunt cantica canticorum Salomonis, Straubingae 1741. in 4; et Antonius Pluche, rotomagensis n. 1688., quem episcopus laudunensis suo seminario praefecit; munere tamen motus fuit, quod addictus esset sectae jansenianae. Erat in literis humanioribus exultus et in disciplinis physicis peritus († 1761.). Scripsit²⁾: *Harmonies des Psaumes et de l'Evangile* ou Traduction des Psaumes et des Cantiques de l'Eglise avec des notes relatives à la Vulgate, aux Septante et au texte hébreu, Parisiis 1765. in 12.

545. Godefridus Kroell O. S. Ben., abbas ad s. Petrum Salisburgi († 1753.), elaboravit opus inscriptum: *Monatesseron evangelicum* sive historia evangelica ex quatuor evangelistis in unum volumen collecta, mysteria evangelica literaliter et mystice explanans, tr. 1. et 2. usque ad nativitatem Domini,

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1747. a. 118. p. 2268—80; cf. de auctore Adelung 1, 1624.

²⁾ Cf. de ejus operibus Feller 3, 204; *Biogr. univ.* 35, 89. Inter haec referre huc licet: *Histoire du Ciel*, considérée selon les Idées des Poètes, des Philosophes et de Moïse, où l'on fait voir 1. l'origine du Ciel Poétique; 2. la méprise des Philosophes sur la fabrique du Ciel et de la Terre; 3. la conformité de l'expérience avec la seule Physique de Moïse, Parisiis 1739. t. 2 in 12., opus eruditum, in quo exhibet historiam sagacem fere universae mythologiae, falsitatem vel incertitudinem systematum a philosophis excogitatorum de origine mundi demonstrat et sublimem simplicitatem physicae mosaicae ostendit. Cf. *Journal des Sav.* 119, 217—243; 120, 3—26.

1725. in 4; tr. 3. usque ad baptismum, 1728. in 4., totum opus posthumum 1759. in f. Joannes Baptista a Gentilino (ita a pago patrio dictus) O. S. Franc., s. theologiae lector († 13. Jun. 1755.), exhibuit *itineræ omnia ss. Salvatoris ex s. Evangelio desumpta*, in quatuor tabulis expressa cum descriptione quarundam civitatum ac locorum Palaestinae apud s. Scripturam memorabilium, 1737. Jacobus Pires S. J. antverpiensis, theologiae professor (22. Jan. 1680. † 3. Jan. 1750.), edidit: *Commentarius in s. J. C. Evangelium secundum Matthaeum* etiam collatum cum Ev. Marci, Lucae et Joannis in iis, quae habent communia; necnon *in s. I. C. Ev. secundum Marcum, Lucam et Joannem* seligendo potissimum ea, quae hi habent propria: praesertim desumptus ex mirabilibus s. Augustini libris de consensu evangelistarum, Maldonato, a Lapide, Tirino, literae inhaerendo cum quibusdam e re nata animadversionibus in haereticos, exhibendo concordiam, intermiscendo quosdam sensus mysticos in litera latentes, varias lectiones, seriem historiae, Lovanii 1747. in 8; Mechliniae 1823. in 8. Antonius Remy S. J. graecensis, theologiae professor († 28. Nov. 1748.), auctor est op.: *Paulus elucidatus* sive commentarius paraphrasticus in omnes ep. d. Pauli¹⁾, Augustae Vind. 1739. in 4; 1740; paraphrasis seu dilucida expositio *in ep. canonicas* ss. Petri, Joannis, Jacobi et Judae ap., Constantiae 1740. in 4; *propylaeum jurisprudentiae ecclesiasticae* sive tr. praeliminaris de principiis universalibus et praecognitis juris canonici, Pedeponti 1731. in 8; *scala ecclesiastica* sive tr. II. jurisprudentiae ecclesiasticae de modis acquirendi et amittendi dignitates ecclesiasticas, ib. 1732. in 8. *Epistolam b. Pauli ap. ad romanos* (philosophice potius quam theologicæ) explicatam in lucem dedit Parisiis 1737. in

¹⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 4, 148—52.

12. Franciscus Oudin S. J. campanus, theologiae professor insignis (n. 1673., † 28. Apr. 1752.), vir in literis humanioribus excultissimus, in ss. patribus admodum versatus vastaeque eruditionis, cujus exstant quam plurima scripta¹⁾, quae tamen fere omnia ad literas humaniores spectant; plura manserunt inedita et inchoata tantum, ut bibliographia societatis Jesu: absolverat articulos 1928, qui complectuntur tantum quatuor priores alphabeti literas.

546. Varia s. Scripturae loca, difficiliora praesertim, commentariis illustravit Stephanus Souciet S. J. bituricensis n. 12 Oct. 1671. In literis humanioribus excelluit, quas etiam cum plausu et fructu est professus; insignes enim viri ex ejus schola prodierunt. Non minus versatus erat in omni disciplinarum sacrarum et profanarum genere. Socius adjunctus est operi, quod nonnulli Pearsonii *criticis sacris* opponere cogitabant, sed ad finem non fuit perductum. Studiorum tamen fructum exhibuit in *Recueil de Dissertations critiques* sur les endroits difficiles de l'Ecriture Sainte et sur des matières qui ont rapport a l'Ecriture²⁾, t. 1. Parisiis 1715. in 4., quas eruditi laudant. Multis annis praecipuam operam collocavit in edendis *memoriis trivultiensibus*, quas plurimis dissertationibus criticis, archaeologicis etc. locupletavit et ornavit. Praecipuus fere auctor est celebris *dictionarii trivultiensis*³⁾. Multas egregias symbolas contulit ad *acta SS.*, quae socii Antverpiae in lucem edebant. Cum viris praecipuis in omni scientia cujusvis

¹⁾ Cf. Backer 2, 1649. ss.; Feller 3, 477; *Biogr. univ.* 32, 259.

²⁾ Cf. *act. erud. lips.* 1716. p. 337—40.

³⁾ Prodiit inscriptum: *Dictionnaire universel françois et latin*, Trivultii et Parisiis 1721. t. 5 in f.; 1743. t. 6; auctum ex P. Souciet mss. cura Berthelin 1752. t. 6 in f. cum supplemento t. 2; Nanaei 1740. t. 6 in f.; Parisiis 1771. t. 8 in f.

regionis epistolarum commercium habuit. In conversatione cum iisdem erat admodum comis et modestus; alios in studiis literariis promovendi verbo et opere paratus, temporis parcissimus libenter latitabat in bibliotheca. Vir etiam erat vere religiosus, solidae virtutis, insignis pietatis († 14. Jan. 1744.). Edidit praeterea¹⁾: *Recueil de Dissertations* contenant un Abrégé de chronologie; cinq dissertations contre la chronologie de M. Newton²⁾, t. 2. ib. 1726. in 4; *Dissertations* contenant: 1. l'Histoire chronologique de Pythodoris, reine du Pont, de Polémon I. son mari et de Polémon II. son fils, ou Diss. sur les médailles de Pythodoris etc.; 2. l'Histoire chronologique des rois du Bosphore Cimmérien ou Diss. sur une médaille etc. t. 3. ib. 1736. in 4; Critique de la Bibliothèque des auteurs ecclésiastiques et des prolegomènes de la Bible publiés par M. du Pin, avec des éclaircissemens et des supplémens aux endroits où on les a jugé nécessaires par feu M. R. Simon 1730. t. 4 in 8. Adjecit editor annotationes, quae utiles sunt et sagaces. Curavit sextam ed. op. Steph. Dechamps *de haeresi janseniana* ll. 3 ex auctoris autographo aucti et emendati, 1728. in f. (n. 387.), cum auctoris vita accurate scripta (fr. 8). Jacobus Martin O. S. Ben. e congr. s. Mauri, Fanjaci in

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1744. a. 31. p. 747—56., ubi ejus dein reperitur elogium; Backer 3, 871. ss.; Feller 3, 194; *Biogr. univ.* 43, 171.

²⁾ De quibus legimus Mém. de Trévoux l. c.: »Celui (ouvrage) qui lui a fait le plus d'honneur, est la Critique de la Chronologie de Newton. Il y combat le système du savant Anglois par des détails curieux et par de combinaisons rapprochées avec art. Les difficultés qu'il lui propose sur l'Epoque de Chiron, et sur celle de Rome ont suspendu le jugement des Savans. On lui a répondu, mais le Traducteur même de Newton, étonné de la vaste érudition du Jésuite, paraît surpris que l'Apologiste de l'Anglois, ait osé se mesurer avec un homme si savant.« Cf. ib. 1727. a. 74. p. 1480—1511; *Journ. des Sav.* 82, 341—65. et de seq. op. 110, 63—72. et 147—56.

Occitania 11. Maji 1684. natus, vir magnae quidem eruditionis, sed ferventioris animi ardentissimaeque imaginationis, cui defuit consilium atque conveniens institutio, hinc etiam ejus scripta produnt ingenium praesumptuosum, acerbum, singulare († 5. Sept. 1751.). Potiora ejusdem opera sunt¹⁾: *Explications de plusieurs textes de l'Écriture*, qui jusqu'à présent n'ont été bien entendus, ni bien expliqués par les Commentateurs avec des règles certaines pour l'intelligence du sens littéral de l'A. et du N.T., Parisiis 1730. t. 2 in 4. (fr. 11), in quo op.²⁾ contendit, auctores profanos, poetas in primis, plurimum commodi afferre ad interpretandas s. Scripturas. Deturpavit illud incisionibus indecentibus et salibus mordacibus adeo, ut publica auctoritate fuerit suppressum. *La Religion des Gaulois* tirée de plus pures sources de l'Antiquité³⁾, 1727. t. 2 in 4. *Eclaircissemens historiques sur les origines Celtiques et Gauloises*, avec les quatre premiers siècles des Annales des Gaules, 1744. in 12., qui liber viam sternit majori operi inscripto: *Histoire des Gaules et des conquêtes des Gaulois* depuis leur origine jusqu'à la fondation de la Monarchie françoise, 1752. 1754. t. 2 in 4., edita et continuata ab ejus cognato et sodali Joan. Francisco de Brezillac. *S. Augustini hip. ep. epistolae duae* recens in Germania (a Besselio) repertae, notis criticis, historicis chronologicisque illustratae, ac juxta novissimam edit. omnium ejusdem s. doctoris operum a benedictinis e congr. s. Mauri concinnatam tersae

¹⁾ Tassin 2, 447; Fellér 3, 483; *Biogr. univ.* 27, 308. De ejus op. ad Card. Quirinum, qui statuerat, Platonem agnovisse ss. Trinitatis mysterium, deque controversia inde orta cf. *Journ. des Sav.* 131, 487—95.

²⁾ Cf. *Mém. de Trévoux* 1730. a. 98. p. 1844—1877; 1731. a. 3. p. 54—83.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1728. p. 242—45.

atque adornatae, 1734. in f. *Explication de divers monumens singuliers* qui ont rapport à la Religion des plus anciens peuples, avec l'examen de la dernière édition des ouvrages de s. Jérôme et un traité sur l'Astrologie judiciaire¹⁾. Ouvrage enrichi de figures en taille douce, 1739. in 4.

541. Didacus Quadros S. J. matritanus (n. 12. Nov. 1677., † 1. Apr. 1746.), scholasticus, biblicus et linguae hebraicae famigeratus professor (ut a Genér vocatur), composuit *palaestram biblicam* sive enchiridion neotericorum pro sacris codicibus rite tractandis et difficultatibus s. Scripturae scholasticè discutiendis, Matriti 1723—31. t. 4 in f. Singulis tomis continetur apparatus isagogicus; in uno exponit hermeneuticae regulas, eaque quae spectant chronologiam, geographiam sacram, mensuras; catalogum exhibet interpretum s. Scripturae, adagia indicat per s. Scripturam sparsa, singulorum librorum synopsim proponit, locos varios fusius expendit aliasque quaestiones exegeticas discutit; *Enchiridion* seu manuale hebraicum ad usum regii seminarii matritensis in 2 pp. distributum, quarum altera grammaticam cum aliquot dissertationibus continet, altera utrumque lexicum hebraeum et latinum, Romae 1733. in 4. Etiam in theologia scholastica erat admodum versatus, ut testantur opera sequentia: *Palaestra scholastica* sive ars subsidiaria pro incipientibus ad rite et recte propugnandum et impugnandum in publicis disputationibus, Matriti 1722. in 4; *Caduceus theologicus* et crisis pacifica de examine thomistico in 3 pp. divisa: quarum prima plena et plana respondet per totidem puncta ad examen thomisticum²⁾ quoad omnes ejus art. suscitatos. Secunda discutit

³⁾ *Journal des Sav.* 120. 435—67; 121, 169—189.

¹⁾ Titulus op. quod impugnatur est: *Examen thomisticum et scrutinium theologicum* per varia theologiae puncta distributum, extraneis

graves admodum auctores thomistas, nempe R. Massoulié, Gravesonium, Benitez, Montalvan et alios, funditus pacificeque pertractans puncta scholastica per eos attacta. Tertia jungit et cingit quidquid ex ss. Augustino et Thoma concernit ad ea, quae tractari possunt de gratia, de qua nonnulla disserit et recentem alium l. de gratia R. Benitez (cf. pag. 945.) diligenter expendit, necnon parti cuilibet parergon adjicitur, in quibus tum instrumenta, tum arma, tum spolia, tum fidei et pacis pignora reponuntur, sub ficto nomine Martini Ortizii, Matriti 1733. in f.; pars quarta et t. 2., in quo appenditur et observatur 2. ed. R. P. Cajetani Benitez, in cujus introductione Caduceum multis accusat et in quinque ejus t. eum etiam in quibusdam locis impugnare conatur. Triplex parergon adjicitur: 1. de scriptore quodam; 2. de erroribus pelagianis; 3. de circulo gloriae, 1741. Opus accuratum, elegans, religiosi viri gravitatem, modestiam, urbanitatem omni in pagina spirans. In 1. p. de antiquitate praedeterminationis physicae disserit, cujus ne nomen quidem antiquum esse vult, minus vero rem per illud significatam menti s. Thomae plurimorumque ejus discipulorum conformem; numerum eorum, qui gratiam ex se efficacem tueri jactantur, plurimum minuit. In 2. p. discutiuntur nova rationis et auctoritatis argumenta pro physica praedeterminatione a recentioribus excogitata. In 3. p. Augustini potissimum patrocinium pro doctrina societatis Jesu diligentissime ab auctore quaeritur, mens doctoris accuratissime investigatur, atque complura ejus loca ad invicem conferuntur pariterque colliguntur eae omnes de gratia sententiae, quae in s. Augustini operibus sparsae sunt, quibus subnectitur synopsis germana et brevis totius doctrinae de gratia, quam d. Thomas

innixum testimoniis ad ostensionem veritatis, in lucem editum opera et studio D. Martini de Hoz presb. s. l. et a. in f.

affert in 1. 2., traditurque vera notio gratiae excitantis cum adjuncta tractatione de actibus indeliberatis intellectus et voluntatis. *De incarnatione Verbi divini* t. 1. Matriti 1734. in f. Petrus Curti S. J. romanus (n. 9. Jul. 1701., † 4. Apr. 1762.), elaboravit plures utiles dissertationes, quibus sagacissimum subtilissimumque ingenium prodit, scil.: *Elias propheta* ad Mal. 4, 5. contra calvinianos, Romae 1744. in 4; *plures et unus* diss. ad Gen. 1, 26. pro ss. Trinitatis ministerio contra judaeos et haereticos omnes antitrinitarios, Romae 1747., etiam in *thesauro Zachariae* t. 3; *sacrificium incruentum* diss. ad Gen. 14, 18. contra calvinianos, ib. 1748. et in *thesauro* cit. t. 11; *imago et similitudo* diss. ad Gen. 1, 26. contra antropomorphitas, ib. 1749. in 4; *Christus sacerdos* diss. ad Ps. 109, 5. contra judaeos et calvinianos¹⁾, 1751. et in *thes.* t. 9; *sol stans* diss. ad Jos. 10, 12—14., ib. 1753; *sol retrogradus* diss. ad Is. 38, 18., ib. 1756. Josephus Antonius Constantini, advocatus venetus, scripsit *La verità del Diluvio universale* vindicata dai dubbi, Venetiis 1747. in 4. De diluvio quoque disseruit Carolus Mosca scripta *Lettera ad Sig. Marchese Giovanni Paolucci* Castellano di Pesaro sua patria sopra una dissertazione spettante al Diluvio²⁾, Pisauri 1755. in 8. Oswaldus Loschert O. Praem., Rottenfelsae in Franconia 21. Dec. 1704. natus, 1747. in gerlachsheimensi, dein Cellae superioris canonica abbas, edidit l. inscriptum *J. Christi pascha novissimum* sive agni veri et typici immolatio, t. 2 Wirceburgi 1762. 1763. in 8. P. Parigi O. Carm. veritatem historicam eorum, quae de Jobo referuntur, tuetur in *Lettera o sia piuttosto dissertazione epistolare* indirizzata a diversi

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 322—328; *Biogr. univ.* 10, 378.

²⁾ De qua cf. Zaccaria l. c. 13, 268.

padroni suoi ed amici etc., Coloniae (sed prodiit alibi) 1755. Jodocus Josephus Plumyoen, ecclesiae cathedralis iprensis canonicus graduatus et poenitentiarius, in suis *dissertationibus selectis* in Scripturam s., Ypris 1735. in 8., erudite et docte disputat¹⁾ de 70 hebdomadis Danielis, de tempore Judith et Esther, de termino captivitatis babylonicae, de anno nativitatis et passionis Jesu Christi etc. Joannes Seidel S. J. silesius theologiae professor, rector magnificus universitatum pragensis, olomucensis et wratislaviensis (n. 12. Mart. 1671., † 15. Sept. 1742.), solvit *quaestiones scripturísticas*, Pragae 1714. in f., et *illustriores ss. Trinitatis umbras* ex sacris paginis (cum universa theologia scholastica) exhibuit, ib. 1714. in f. Antonius Casini S. J. florentinus, s. Scripturae in collegio romano (1737.) interpres (n. 5. Aug. 1687., † 4. Jan. 1755.), plura reliquit ad s. Scripturam spectantia: *Encyclopaedia s. Scripturae* sive selectae in omni scientiae et doctrinae genere quaestiones ex ss. potissimum literis enodatae, Venetiis 1747. t. 2 in 4., opus non completum, neque satis bene digestum; *Clavis prophetarum* seu de vera prophetas intelligendi ratione disputatio, Romae 1748. in 4; *Prophetiae literales de Christo et Ecclesia* adversus H. Grotium et alios recentes criticos propugnatae, ib. 1754. in 4; *de ss. libris vulgatae editionis Sixti V. et Clementis VIII. P. M. auctoritate recognitis theses* selectae, ib. 1753. in 4., pluresque alias theses de s. Scri-

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1741. a. 65. p. 1349—1380; a. 79. p. 1653—79. exhibetur synoptice explicatio vaticinii Jacobei Gen. 49, 10; *suppl. ad nova acta erud. lips.* 6, 266—74., ubi inter alia dicitur: „Veritati vim inferremus, nisi ingenue fateremur, multum judicii, plurimum ingenii summamque industriae laudem in hisce dissertationibus selectis utramque complere paginam. Gratulamur merito aetati nostrae, qua christianorum doctores e fontibus genuinis expositiones ss. literarum norunt derivare.“

ptura¹⁾. Sed excellens plane est ejus controversia *de statu purae naturae*, Romae 1724. in 4; recepta in editionem dogmatum Petavii, quam curavit Zaccaria et in hujus *thesaurum theol.*, egregiis annotationibus aucta et illustrata a Scheeben, Friburgi 1862. in 12.

548. Antilogias sive *contradictiones apparentes* s. Scripturae a ss. patribus et diversis interpretibus expositas in breviorum et faciliorem methodum collegit Arsenius a s. Roberto O. Carm., Lovanii 1751. in 12. (ed. 2.). Plenius hoc praestitit Franciscus Xav. Widenhofer S. J. fuldensis n. 13. Apr. 1708., in academia wirceburgensi philosophiae et s. Scripturae professor, vir cujus cor dilectione in literarum studiosam juventutem, in egenos aegrosque ardebat, dilectus ab omnibus († 11. Febr. 1759.), in op.: *S. Scripturae dogmatice et polemice explicatae p. 1. sive T. V.*, in quo et apparentes antilogiae explicantur et praecipui religionis orthodoxae articuli nova methodo ex incorrupto Dei Verbo didactice demonstrantur, et heterodoxorum, maxime recentiorum, graves contra s. Scripturam errores ac corruptae ss. biblicorum versiones ex receptis principiis hermeneuticis atque ex textu originali solide refutantur, Wirceburgi 1749. t. 2 in 8; 1755. „Opus ab omnibus tunc temporis theologis summo cum applausu receptum, diversis in academiis publice praelectum est... N. T. auctoris morte ineditum remansit. Maximum Widenhoferi meritum interpretis in eo consistebat, ut semper ad textum originarium recurreret, et heterodoxos, qui jam omnes in una sacro codice ac praecipue in originario textu firmissimum sibi crederent perfugium . . . quo se velut in antrum inaccessum

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 14, 222; 2, 3; 5, 314—22., ubi epitome brevis exhibetur diss.: *de divina poesi* sive de psalmis, canticis deque omni re poetica s. Scripturae, Romae 1751. in 4. 8, 233.—36; 10, 409.

recipere solerent, eos in ipso eorum invicto inaccessoque munimento aggrederetur. De cetero Widenhoferus pater theologiae exegeticae et philologiae sacrae in academia wirceburgensi dici et haberi potest¹⁾.“ Praeter alia edidit quoque: *Rudimenta hebraica* paucis ad linguam sacram addiscendam praeceptionibus comprehensa, plurimis et utilissimis ad tuendam fidem orthodoxam et heterodoxorum corruptelas e textu originali confutandas illustrata, brevi Lexico ad invenientias nominum verborumque anomalias aucta, Wirceburgi 1747. in 8; 1770. *Victor serpentis stigii Gen. 3, 15. promissus*, sive Messias verus homo et verus Deus e diabolica servitute sua nos morte liberans, ib. 1749. in 4; *ss. missae sacrificium* a Mal. 1, 11. praedictum, a cl. D. Christoph. Mathia Pfaffio . . . edita diss. oppugnatum, modo vindicatum, ib. 1750; commentatio lectu dignissima, inquit Ruland l. c., interpretationis doctae veraeque exemplar, quae etiam in vernaculam versa ipsius auctoris annotationibus locupletata (ib. 1751. in 8.) prodiit.“ *Sacrificium incruentum J. Christi sacerdotis* in aeternum secundum ordinem Melchisedech, 1751. in 4; autographum ex Ms. autographo v. servi Dei R. Bellarmini e S. J. *de editione latina vulgata*, quo sensu a conc. tridentino definitum sit, ut ea pro authentica habeatur, nunc primum impressum, ib. 1749. in 4.

IV. Patrologia.

549. Primus, qui hic referri meretur²⁾, est Remigius Ceillier O. S. Ben. e congr. ss. Vitoni et Hidulphi baro-

¹⁾ Ita Ruland, *series et vitae professorum s. theol.*, qui Wirceburgi etc. docuerunt, p. 139. Cf. Backer 3, 1536; *Mémoires de Trévoux* 1750. a. 111. p. 2056—64.

²⁾ Praetermittimus Franciscum Florium primicerium archiepiscopalem ecclesiae utinensis, cujus exstat *Saggio della Vita di Raterio ves-*

ducensis, vir eruditus (n. 1688., † 17. Nov. 1761.), cui debemus¹⁾: *Histoire générale des auteurs sacrés et ecclésiastiques*, qui contient leur vie, le catalogue, la critique, le jugement,

covo di Verona, Romae 1754., et Franciscum Armandum Gervaise, prius O. Carm., dein trappistarum, n. circa a. 1660., fratrem Nicolai (p. 1069.), virum rigidae quidem vitae, sed ingenii sat inquieti, qui auctor est multorum librorum († 1751. a. aetatis 91.) et ex memoriis Tillemonti praesertim composuit (gallice) vitas plurium ss. patrum et scriptorum veterum cum analysi eorum operum, ut *Cypriani*, Parisiis 1717. in 4; *Irenaei*, 1723. t. 2 in 12; cf. *Journal des Sav.* 74, 183—196; *Rufini* 1725. t. 2 in 12; cf. ib. 79—91; *Paulini* 1743. in 4; *Epiphani* 1742. in 4. (fr. 8); cf. *suppl. ad nova acta lips.* 5, 1—6; *la vie d'Abailard et d'Héloïse* son épouse, 1720. t. 2 in 12; *la Vie de l'abbé Suger* avec des dissertations, 1720. t. 5 in 12. (minus accurata); cf. *Journal des Sav.* 70, 664—76; *Histoire de l'abbé Juchim*, religieux de l'ordre de Cîteaux, surnommé le prophète, 1745. t. 2 in 12., cujus vaticiniis fudit, deest etiam iudicium criticum; *Lettres* (2) *d'un théologien à un ecclésiastique* de ses amis sur une Diss. touchant les ordinations anglaises (auctore Courayer), 1724. in 12., ab auctoritate politica suppressae; cf. *Journ. des Sav.* 76, 288—98; *l'honneur de l'Eglise et des souverains pontifes* défendu contre les calomnies et invectives du P. le Courayer dans son histoire du concile de Trente, Nancæi 1742. t. 2 in 12; *Vie de s. Paul apôtre des Gentils*, Parisiis 1734. t. 3 in 12. etc. Cf. *Biogr. univ.* 17, 238., ubi de eo legimus: »D. Gervaise écrivait bien; son style est net, coulant et léger, et ses pensées ne manquent pas d'élévation: mais il est inégal, souvent peu exact; exagéré quand le préjugé ou la passion le domine, il ne connaît plus alors de ménagement, et sort des bornes d'une sage discrétion. Le résultat de ces défauts a été une vie semée d'épines et continuellement agitée.« Feller 3, 462. Carolo Ignatio Cantova S. J. tribuunt *acta erud. lips.* 1774. p. 355—8. et 1775. p. 423—27. *de Septimio Tertulliano et s. Epiphanio diss. duas theologico-criticas*, in quibus antropomorphismo neutrum laborasse demonstratur et multa ad antropomorphitarum historiam pertinentia dilucidantur, Mediolani 1763. in 8.

¹⁾ Cf. Feller 3, 50; *Biogr. univ.* 7, 497; Alzog, *Kirchenlex.* 2, 423.

la chronologie, l'analyse et le dénombrement des différentes éditions de leurs ouvrages; ce qu'ils renferment de plus intéressant sur le dogme, sur la morale et sur la discipline de l'église, Parisiis 1729—63. t. 23 in 4., quibus adjecta fuit: *Table générale des matières* par Rondet et Drouet, 1782. t. 2 in 4. (fr. 150); 1858—69. t. 16 (17) in 8. (fr. 90); opus si materiam spectes copiosius, magis exactum et completum, sed etiam magis diffusum illo, quod Dupinio debemus (pag. 781. ss.), sed ratione formae, dispositionis, concisae perspicuitatis eo inferius¹⁾. Prosequitur autem scriptores ecclesiasticos et concilia usque ad mediam sec. XIII. Prior pars, quae complectitur patres, magis solida est, utitur enim diligenter studiis Tillemontii et doctissimis maurinorum praefationibus ad opera ss. patrum, quae ediderant; minoris pretii est pars, quae spectat scriptores posteriorum seculorum, cum ei deessent fontes tam accurati. Pro opere tam utili meruit duplici Brevi a Benedicto XIV. collaudari; *Apologie de la morale des Pères de l'Eglise* contre les injustes accusations de J. Barbeyrac (in praef. ad versionem gallicam op. Puffendorffii de jure naturae et gentium), Parisiis 1718. in 4., opus eruditum et doctum, sed minus bene elaboratum²⁾; cui opposuit Barbeyrac: *Traité de la morale des Pères de l'Eglise*; où en défendant un article de la préface sur Puffendorf contre l'apologie de la morale des Pères du P. Ceillier on fait diverses réflexions sur plusieurs matières importantes, Amsteldami 1728. in 4., in quo despectissime de patribus disserit.

¹⁾ Cf. de hoc opere *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 103. p. 2158—98. et in seqq. fasc.; *Journal des Sav.* 93, 229—42 et deinceps; *acta erud. lips.* 1742., 673. ss. et annis seqq. et *suppl. ad nova octa* 1, 541—59; 2, 7—13; 106—12; 196—201.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 65, 16—27.

550. In edendis ss. patrum operibus omnium maximam nominis celebritatem adeptus est Bernardus Montfaucon (de Monte Falconis, Montefalco), ex nobili prosapia natus 13. Jan. 1655. in castro Rupis scissae (Roquetaillade). Primus auctor, in quem incidit, fuit Plutarchus gallice versus, ex quo historiae hausit gustum, quo tota vita delectabatur. In eo studio juvabatur egregiis prorsus animi dotibus, tenaci memoria, addiscendi facilitate, intelligendi acumine. Lectione victoriarum clarissimorum ducum ita gloriae cupidine accensus fuit, ut militiae nomen dederit. Verum post aliquot annos, cum haud firmae esset valetudinis, ex consilio cujusdam cognati vitae illi renunciavit domumque rediit. Jam de amplectenda vita religiosa consilium cepit seque solemni votorum professione in monasterio b. Mariae deauratae e congregatione s. Mauri adolescens viginti et unum annos natus 13. Mart. 1676. Deo dicavit. Primus fuit, quem congregationis superiores graecis literis auspicato studio imbui curarunt. Ad has vero Bernardus pro insatiabili suo sciendi ardore hebraici idiomatis cognitionem, romanarum antiquitatum graecarumque tam ecclesiasticarum quam profanarum studium adjunxit. Quibus subsidiis probe instructus ad optimorum quorumque librorum et codicum lectionem necnon ad auctorum ex graeco in latinum translationem diligenter incubuit. Anno 1687. Parisios vocatur, ut in editione operum s. Joannis Chrysostomi et s. Athanasii occuparetur; qua occasione ut tanto operi magis esset idoneus, de addiscendis linguis hebraica, samaritana, chaldaica, syriaca, arabica, coptica erat sollicitus. Eundem in finem iter literarium in Italiam instituit (1698.) cum Claudio Etiennot, quo morte sublato (1699.) Romae ei permanendum fuit, munere procuratoris generalis suae congregationis auctus. Post biennium Parisios rediit, ubi jam totus in edendis operibus occupabatur. Inter socios honorarios academiae inscriptionum et politiorum litera-

rum a. 1719. adlectus fuit. Licet jam senex quotidie octo horas studio dabat; octogenarius de operibus magnae molis atque eruditionis edendis serio cogitabat. Morte fere subitanea abreptus decessit 21. Dec. 1741. anno aetatis 87. Vir erat tantae eruditionis, sagacitatis, sollertiae, ut congregatio maurina, si forte Mabillonium excipias, vix parem, celebriorem certe nullum habeat. Simul fuit admodum modestus, comis et humanus, ut politissimus apud omnes viros eruditos audiret¹⁾. „Heu! heu! scribit doctissimus card. Quirinus occasione mortis Monfauconii ad Laneau congregationis praepositum generalem, amisit in eo homine benedictinus ordo noster decus eximium, Gallia virum toto orbe celeberrimum, literaria omnis respublica ingenium praestantissimum, aetas ista scriptorem omnium seculorum memoria dignissimum²⁾. Haec potiora ejusdem opera: *Analecta graeca* sive varia opuscula graeca hactenus non edita, latine verterunt et notis illustrarunt monach benedictini congr. s. Mauri, Parisiis 1688. in 4., scil. Jac. Lopinus (pag. 436.), Antonius Pouget (pag. 721.) et Montfaucon, qui in hac collectione typicum seu regulam monasterii Gratiaplenae ab imp. Irene Ducaena, Alexii Comneni uxore, pro monialibus scriptam, et excerpta ex Heronis geometria, antiquum rationarium Augusti Caesaris novumque Al. Comneni ac denique tr. de mensuris et ponderibus latine

¹⁾ Plura de eo cf. apud Tassin 2, 293—343; Ziegelbauer *hist. rei lit. O. S. Ben.* t. 3 c. 4. §. 37; *Biogr. univ.* 29, 536. ss.; Goetten *Jetzt lebendes und gelehrtes Europa* p. 3. fasc. 1.

²⁾ Doctissimus Fabricius in *bibl. graeca* 13, 849. de eo scribit: „Nemo vivit hodie, qui majoribus vel praeclarioribus muneribus auxerit rem literariam, et qui graecas praesertim et ecclesiasticas literas omnemque antiquitatem pulchrius ornaverit, quam nobilis genere, sed virtute, doctrina et meritis illustrior D. B. de Montfaucon congr. s. Mauri, Ben. O., gallicae gentis et aetatis suae decus τηλαυγές.“

interpretatus est. *La vérité de l'Histoire de Judith* ib. 1690. in 12; 1692; dissertatio cum magna diligentia elaborata, in qua veritatem hujus historiae solide et sagaciter tuetur adversus Lutherum, Grotium, Witakerum, qui eam figmentis accensent¹⁾. *S. P. N. Athanasii archiep. alex. opera omnia*, quae exstant vel circumferuntur, ad mss. codd. gallicanos, vaticanos etc. necnon ad commelianas lectiones castigata, multis aucta, interpretatione, praefationibus, notis, variis lectionibus illustrata; nova s. doctoris vita²⁾, onomastico et copiosisimis indicibus locupletata, ib. 1698. t. 3 in f. Socios laboris habuit Lopin et Pouget; editio vere classica et praestans, recusa, sed aucta opera praesertim Gradonici et Gallandii, Patavii 1777. t. 4 in f. *Vindiciae editionis s. Augustini a benedictinis adornatae* adversus ep. abbatis germani, Romae 1699. in 12. (cf. supra p. 767.) sub nomine Baptistae de Riviere. *Diarium italicum* sive monumentorum veterum, bibliothecarum, museorum etc. notitiae singulares in itinerrario italico collectae: additis schematibus ac figuris³⁾, Parisiis 1702. in 4., anglice, Londini 1703., quod itinere mabilloniano (cf. pag. 812.) forte doctius, diligentius et limatius est. Franc. Ficoronus Romae 1709. illud aggreditur in op. *Osservazioni sopra l'Antichità di Roma*; responsionem Montfauconii habes in *Journal des Savans* 1709. mensis Nov. p. 320. Pro eo etiam respondit Paulus Alex. Maffejus, ob singularem eruditionem ac opera typis vulgata satis celebris († 1716.), sub nomine Romualdi Riccobaldi in l. *L'Apologia del Diario italico*, Venetiis 1710. in 4., qui licet eruditus, ob nimiam stili acrimoniam et mordacitatem prohibitus fuit, donec corrigatur, 15. Jan.

¹⁾ *Acta erud. lips. supplem.* 2, 49—55.

²⁾ De hac cf. *acta erud lips.* 1699. p. 193—204.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1703. p. 526—34. coll. 1712. p. 396—400.

1715. *Collectio nova patrum et scriptorum graecorum*, Eusebii caes., Athanasii et Cosmae aegyptii (christianorum opinio de mundo sive topographia christiana): haec nunc primum ex mss. codd. graecis, italicis gallicanisque eruit, latine vertit, notis et (eruditius utilibusque) praefationibus illustravit¹⁾, Parisiis 1707. t. 2 in f. Probat Eusebium fuisse arianum, ejusque circa alia doctrinae capita fidem expendit; Marcellum ancyranum excusat, plura facta ad vitam s. Athanasii spectantia critice discutit. *Palaeographia graeca* sive de ortu et progressu literarum graecarum et de variis omnium seculorum scriptionis graecae generibus, itemque de abbreviationibus et de notis variarum artium ac disciplinarum, additis figuris et schematibus ad fidem mss. cod., ib. 1708. in f. (fr. 48 et lire 80), opus laboriosissimum atque pereruditum²⁾. *Le livre de Philon de la vie contemplative* traduit sur l'original grec avec des observations, où l'on fait voir, que les Thérapeutes, dont il parle étoient Chrétiens, 1709. in 12. Non probavit ejus conatum Bohier de Savigny, senatus divionensis praeses, qui binis literis ad Montfauconium datis therapeutas judaeis adnumerat³⁾. Prodierunt unacum hujus responso ib. 1712. in 12. (gallice). Epistola ad P. Solerium S. J. hagiographum an vera sit narratio Rufini de baptizatis pueris ab Athanasio puero? item de tempore mortis (a. 336.) Alexandri ep. al. ac anno obitus Athanasii (a. 373.), ib. 1710. in 8., etiam in t. 2. collectionis novae PP. graecorum et Hasii bibliotheca historico-philologico-theologica divis. 2. cl. 4. *Hexaplorum Origenis*, quae

¹⁾ Cf. conspectum apud Ziegelbauer 4, 93—95; *acta erud. lips.* 1707., 434—40; *Journ. des Sav.* 35, 30.

²⁾ Cf. prolixum conspectum in *actis erud. lips.* suppl. 4, 374—91. et 1707. p. 424; *Journ. des Sav.* 41, 327; *Tüb. Qilschr.* 1833. p. 30—35.

³⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 51, 227.

supersunt, multis partibus auctiora, quam a Flaminio Nobilio et Joan. Drusio edita fuerint, ex mss. et libris editis eruit et notis illustravit¹⁾, ib. 1713. t. 2 in f., opus cui colligendo impendit 23 annos; illud recudit aliquibus omissis vel in compendium redactis Car. Frid. Bahrd, Lubecae 1769. t. 2 in 8. *Bibliotheca coisliniana olim sequeriana* sive mss. omnium graecorum, quae in ea continentur, accurata descriptio, ubi operum singulorum notitia datur, aetas cujusque ms. indicatur, vetustiorum specimina exhibentur aliaque multa annotantur, quae ad palaeographiam graecam pertinent; accedunt anecdota bene multa (42) ex eadem bibliotheca desumpta cum interpretatione latina²⁾, ib. 1715. in f.; *S. P. N. Joan. Chrysostomi archiep. CP. opera omnia*, quae exstant, vel quae ejus nomine circumferuntur, ad mss. codd. (300) gallicos, vaticanos, anglicanos germanicosque, necnon ad savilianam et frontonianam editiones castigata, innumeris aucta; nova interpretatione, ubi opus erat, praefationibus, monitis, notis, variis lectionibus illustrata; nova s. doctoris vita, appendicibus, onomastico ac copiosissimis indicibus locupletata³⁾, Parisiis 1718—38. t. 13 in f. (fr. 275); 1839. t. 13 in 8; Venetiis 1734. t. 13 in f. (fr. 150). Editio insignis, castigatissima et locupletissima, eo majoris difficultatis, quod nullius patris graeci extiterit tanta codicum copia nullique tot supposita fuerint opera. Socios laboris habuit Franc. Faverolles, sagacissimum codicum collatorem, Car. de la Rue (p. 1058.), Mart. Bouquet et Jos. Doussot († 1752.), qui tres etiam operam contulerunt ad sequens opus: *L'antiquité expliquée et représentée en figures* (30—40,000),

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1714. a. 9 p. 108—125; *acta erud. lips.* 1714. p. 1—14.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1715. p. 480—84; *Journal des Sav.* 58, 357.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 63, 84. et 537.

1719. t. 10 in 5 v. in f. latine et gallice, opus ingentis prorsus eruditionis¹⁾. *Supplément au livre de l'Antiquité expliquée et représentée en figures*, 1742. t. 5 in f., latine et gallice, qui tomi rari sunt (fr. 350). *Dissertation sur le Phare d'Alexandrie*, sur les autres Phares etc., in *Mémoires de Littérature* academiae gallicae t. 6. a. 1729., in quo praeter alias dissertationes eruditas²⁾ reperitur etiam *dissertation sur la plante appelée Papyrus*, sur le papier d'Egypte, sur le papier de coton et sur celui, dont on se sert aujourd'hui. *Les Monumens de la Monarchie françoise*, qui comprennent l'Histoire de France avec les figures de chaque règne que l'injure du temps a épargnées³⁾, 1729—33. t. 5 in f. *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nova*, ubi quae innumeris pene manuscriptorum bibliothecis continentur ad quodvis literaturae genus spectantia et notatu digna, describuntur et indicantur⁴⁾, 1739. t. 2 in f. (fr. 42). Socium laboris habuit Joannem le Maitre († 27. Dec. 1740.).

551. Ex eadem congregatione fuit Prudentius Maranus, qui pariter magnam nominis famam est adeptus. Natus est Maranus in oppido Sezanne in Bria 19. Oct. 1683. Victis magnis obstaculis juvenis 19 an. ingressus est ordinem s. Benedicti (1703.), quem eruditione plurimum illustravit. Propter insignes animi dotes Parisios vocatus jussus est Touttée (cf. n. 399.) juvare in edendis operibus s. Cyrilli hierosolymitani, quibus editis (cum vita Touttei ipso auctore) totum se impendit studio monumentorum antiquitatis christianae, simul

1) Cf. *acta erud. lips.* 1720, 241—251.

2) Cf. Saxius *Onomasticon liter.* 5, 292.

3) Cf. *Journal des Sav.* 90, 305—19; 458—67; 93, 318—27; 96, 450—60; 99, 469—78; *acta erud. lips.* 1731. p. 49—58; 495—97; 1739. p. 97—100; 1735. p. 442—46.

4) Cf. *act. erud. lips.* 1735. p. 285—88; 1742. p. 433—51.

tamen sollicitus de instituendis in doctrina christiana pueris, domesticis, pauperibus. Agente cardinali de Bissy Parisiis secedere coactus est cum Durand, Bouquet, Dantine aliisque (1734.), qui sodales, ne bullam *Unigenitus* acceptarent, advocare credebantur. Post triennium redire est permissus, tantaque fruebatur gratia cardinalis des Gesvres, archiepiscopi bituricensis, ut singulis hebdomadis curru misso ab eo invitaretur ad colloquium de rebus theologicis. Magnam semper curam gessit pauperum, a sodalibus magni fiebat et amabatur propter morum comitatem. Hydropisi laborabat senex, sed morte subitanea correptus decessit¹⁾ 2. Apr. 1762. Haec ejusdem opera, quae omnia suppresso nomine edidit: *Dissertations sur les Semiariens*, dans laquelle on défend la nouvelle édition de s. Cyrille de Jérusalem contre les auteurs des Mémoires de Trévoux, Parisiis 1722. in 12., in quibus nititur probare, semiarianos catholicam tenuisse de J. Christo fidem atque nonnisi ex quadam animi imbecillitate, excusabili quidem, τοῦ ὁμοουσίου professionem detrectasse. *S. Caec. Cypriani ep. carthag. et M. opera* ad mss. codd. recognita et illustrata studio ac labore Steph. Baluzii tutelensis. Absolvit post Baluzium ac praefationem (doctam et solidam) et vitam (criticam) s. Cypriani unus ex monachis s. Mauri²⁾, ib. 1726. in f., Venetiis 1758. (fr. 12); vere egregia editio. Tertium adjecit volumen editioni op. s. Basilii, quam inchoaverat Jul. Garnier (cf. n. 470.), complectens s. Basilii epistolas, quarum novam adornavit versionem; adjecit s. doctoris vitam et praefationem solide et judicio critico conscriptam³⁾, ib. 1730. in f.; editio pariter

¹⁾ Cf. Tassin 2, 541. ss.; Kerker, *Kirchenlex.* 12, 759; Feller 3, 582.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 84, 528—45.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 93, 100—114.

egregia. *Justini philosophi et M. opera* quae exstant omnia; necnon Tatiani adv. graecos oratio, Athenagorae philosophi atheniensis legatio pro christianis, s. Theophili antiocheni tres ad Autolyicum ll., Hermiae philosophi irrisio gentilium philosophorum; item in appendice supposita Justino opera cum actis illius martyrii et excerptis opp. deperditorum ejusdem Justini et Tatiani et Theophili, cum mss. collata ac novis interpretationibus, notis, admonitionibus et praefatione (prolixa sed doctissima) illustrata cum indicibus copiosis, ib. 1742. in f. (m. 25) editio omnium praestantissima¹); Venetiis 1747. (m. 27). *Divinitas D. N. J. Christi* manifesta in Scripturis et traditione; op. in 4 pp. distributum, in quibus Christi divinitas, non omissis quae ad Spiritum s. attinent, demonstratur (praesertim adversus socinianos): 1. ex Scripturis V. et N. T.; 2. ex perpetuo omnium catholicorum inter se et cum pluribus sectis consensu; 3. ex perpetuis contra judaeos, ethnicos et haereticos controversiis; 4. ex unanimi ss. patrum doctrina, quorum difficilia quaeque loca explicantur et illustrantur, ib. 1746. in f. (fr. 15); editio perquamsplendida²); Wirceburgi 1859. *La divinité de N. S. J. Christ* prouvée contre les Hérétiques et les Déistes par les Ecritures de l'A. et du N. T., par l'unanimité de la primitive Eglise et la manière dont on a combattu les incrédules pendant les trois premiers siècles: enfin par les principes de la Morale chrétienne, qui sont fondés sur le mystère du Verbe incarné, ib. 1751. t. 3 in 12., quorum duo priores tomi ex op. praecedenti derivati sunt, tertius novus est; *la doctrine de l'Ecriture et des Pères sur*

¹) Cf. *Journal des Sav.* 129, 391—410; 531—47. et *acta erud. lips.* 1750. p. 625—43; *Mémoires de Trév.* 1743. a. 87. p. 2791—2831; a. 91. p. 2893—2938.

²) Cf. *Journal des Sav.* 144, 435—52; *Mémoires de Trév.* 1748. a. 74. p. 1572—86; a. 94. p. 1941—54.

les guérisons miraculeuses, ib. 1754. in 12., in quo disputat adversus protestantes, in primis adversus errores ab ab. de Prades in disputatione a. 1751. in Sorbona propugnatos. *Les Grandeurs de J. Christ* et la défense de sa divinité contre les PP. Hardouin et Berruyer Jésuites, 1756. in 12. Inchoaverat quoque editionem operum s. Gregorii naz., verum morte praepeditus fuit a consilio exsequendo.

552. Eodem anno (29. Mart. 1762.) decessit ex eadem congregatione Vincentius de la Rue, celeberrimi Caroli (p. 1058.) ex fratre nepos et laborum socius, qui editionem operum Origenis ab avunculo adornatam adjecto tomo 4. et ultimo cum editoris vita absolvit, Parisiis 1759. in f. Curavit pariter editionem t. 3. operis Petri Sabbatier: *Bibliorum ss. versiones antiquae* (cf. n. 539.). Ultimus e gallis est Petrus Josephus Tricaletius (de Tricalet) presbyter et doctor universitatis vesontiensis, rector seminarii parisiensis a s. Nicolao de Cardoneto nuncupati, Dolae in Burgundia 30. Mart. 1696. natus. Adolescentiae annos, quamvis ingenii dotibus praeclaris polleret, perdidit otio et oblectamentis nimium addictus. Religiosis Conventualibus philosophia imbuendus traditus, disciplinae jugum excutere omnibus viribus tentavit, adeo ut noctu coenobii muros admotis scalis transilierit eo se conferens, quo passionum licentia eum rapiebat, pluresque dein annos in ludis, oblectationibus nugisque, seriis omnium abrenunciatis, detrivit. Interea ejus mater s. Monicam imitata jugibus lacrymis pro filii emendatione deprecabatur ad Deum. Nec frustra, nam de repente divina luce collustratus errores suos agnovit ac emendare constituit. Ingressus vesontiense seminarium sacris exercitiis animum excoluit magnumque fervorem concepit. Mox Nocillum ad patres Conventuales secessit, quos vivendi licentia, ut diximus, offenderat, ut philosophiam recoleret et vitae emendatione scandala prius data repararet. In

patriam rediens eremitae instar vixit totus in melius mutatus et poenitentiae operibus commissas culpas expians. Interim studiis theologicis vacabat, in quibus 29. Jul. 1719. doctor renunciatus est; sequenti vero anno sacerdotii ordinem recepit. Paulo post Parisios petiit, atque in collegio s. Nicolai commoratus est, in quo primo professorem, dein rectorem egit, demum in omnium praesulem delectus est. Magna sedulitate, diligentia et caritate clericos sibi commissos excoluit. Archiepiscopus Vintimilia perspectis ejus prudentia, doctrina et meritis eum a. 1737. inter suos vicarios generales adnumeravit pluraque et quidem magni momenti negotia ei commendavit. A serenissima aurelianensi ducissa in confessarium eligitur, hinc etiam ipsi duci innotuit, qui eum propter perspectam prudentiam in negotio summi momenti consuluit. Cum invalescentibus morbis rus petere cogeretur, parisiensis archiepiscopus, ambianensis episcopus aliique praesules et viri nobiles eum non semel adiere; qui vero coram adire nequibant, epistolis consilia et monita exposcebant. Integro quindecim annorum spatio infirmitatibus et doloribus atrocibus fuit divexatus atque in lectulo immobilis velut clavis confixus. Has tamen sui corporis aegritudines et cruciatus, ne fidelis Dei servus quodlibet vel brevissimum temporis spatium praeterlabi sine fructu pateretur, nequaquam obstitere: imo inter hos dolores plurium librorum fuit auctor († 31. Oct. 1762.). Ex his huc spectat: *Bibliothèque portative des Pères de l'Eglise*, Parisiis 1758—62. t. 9 in 8., 1785. t. 8 (fr. 10); latine versa Bassani 1783. t. 9 in 8., quae complectitur patrum vitas et gestorum brevium; operum praecipuorum analysim; illustriora testimonia dogmata, mores, disciplinam spectantia; selecta vitae spiritualis documenta. Scripsit etiam: *Précis historique de la vie de J. Christ*, Parisiis 1760. in 12., in quo de ejus doctrina etiam et miraculis, necnon de Ecclesiae exordiis disserit, additis animadver-

sionibus et selectis observationibus religionem et infidelitatem spectantibus¹⁾).

553. In *Italia* jam plures reperimus, qui de edendis et illustrandis ss. patrum operibus solliciti fuere²⁾. Paulus

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 46, 513. et praesertim vita P. J. Tricaletii ejus bibliothecae manuali Ecclesiae patrum Bassani editae praemissa t. 1. p. IX—XXXV.

²⁾ Josephus Renatus O. S. Aug. scripsit: *Storia della Vita dell' insigne Dottore della Chiesa s. Girolamo*, Venetiis 1746. in 4., quam collegit ex ejusdem epistolis et operibus, de qua cf. *acta erud. lips.* 1749. p. 145—48. De s. Prospero disseruit Camillus Affarosi O. S. Ben. regiensis (n. 17. Mart. 1680.), in monasterio mutinensi aliquamdiu (1705—9.) historiae ecclesiasticae professor, abbas regiensis (1740.), dein mutinensis (1751.), in l. *Osservazioni di un Anonimo Reggiano sopra d'una Scrittura intitolata: de d. Prospero diss. storico-critica*, 1739., in quo iterum tuetur, quod jam statuerat in opere prolixiori: *Memorie istoriche del Monastero di s. Prospero di Reggio*, Patavii 1733. et 1737. t. 2 in 4., difficile scil. esse demonstrare, s. Prosperum aquitanum fuisse episcopum regiensem. Quod iterum tuetur in appendice seu p. 3. ad monasterii d. Prosperi reg. commentaria historica, Patavii 1746. in 4. Cum autem anonymus quidam (ut videtur Paulus Maria Cardì O. Serv. b. M. V., praepositus generalis, regiensis) opposuisset *tre Lettere d'Ipomenetico Filopatrido* sopra l'età e la patria di s. Prospero Vescovo di Reggio, Venetiis 1747. et 1748. in 4., iterum respondit in *Difesa di alcune osservazioni* sparse nell' Appendice etc., Mediolani 1748. 1752. in 4. Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria* 1, 174; 5, 632; Adelung 1, 283. Franciscus Bonacchi pistoriensis n. 19. Febr. 1685. disseruit *de sermonibus et martyrio s. Zenonis* episc. veronensis ll. 2, item *de martyrii titulo* a s. Gregorio M. s. Juvenali narniensi tributo et in E. du Pinium de Joanne Jejunatorae notae, Pistorii 1740. in 4; *de s. Zenonis ep. veron. epocha* diss. critica; accessit de martyrio s. Zen. diss. 2., Venetiis 1751. Tuetur nimirum adversus fratres Ballerinos, eum floruisse diu ante arianos atque fuisse martyrem, (etiam in *Migne patrol.* 11, 599. ss.). Cf. Zaccaria l. c. 5, 626—32; Adelung 1, 2014; Mazzuchelli t. 2. p. 3. pag. 1528. Ipsius quoque sunt: *La debolezza del Lume naturale della mente umana a*

Gagliardi (Galeardus), canonicus brixianus († 1742.), edidit (cum fratre Julio) patrum veterum ecclesiae brixianae collectionem, *s. Philastrii et Gaudentii, Ramperti et Adelmani episc. opera*¹⁾ cum notis (eruditis), Brixiae 1738. in f. (m. 38.). Jam antea ediderat *s. Gaudentii Brixiae ep. sermones*, qui exstant; accesserunt Ramperti et Adelmani opuscula²⁾, Patavii 1720. in 4. (fr. 3). In additionibus quoque ad Ughelli *Italiam sacram* doctrinae suae nobile dedit documentum. Joannes Franciscus Madrisi congr. Orat. utinensis († 1750.) praeter bonam dissertationem *de symbolo fidei, s. Paulini patriarchae aquilejensis opera* ex editis ineditisque primum collegit, notis et dissertationibus illustravit³⁾, Venetiis 1737. in f., editio accurata et docta (fr. 9); in patrol. Migne t. 99. Sebastianus Paoli (Paullius) congreg. cler. reg. Matris Dei lucensis, n. 4. Sept. 1684. Villae Basilicae, vir insignis virtutis, vastae eruditionis, plurium academiarum socius, propter concionandi talentum adeo clarus, ut Carolus VI. imperator

conoscere Iddio, Critica metafisica, in cui si esamina l'opinione di Cartesio circa l'idea innata di Dio, Pistorii 1718. in 4., quam pelagianam censet. Cartesii vindicias suscepit Joan. Dominicus Stellanti in l.: *Le sensazioni e la immaginazione vindicata all'anima umana*, Lucae 1743. in 12., cui epistolam opposuit Bonacchi sub nomine Adoxi Asmeni, Pistorii 1743. in 8. Dominicus Maria Speroni O. Min. Conv. edidit diss. (1.) *de symbolo vulgo s. Atanasii*, Patavii 1750. in 8. Utrum altera in qua se verum auctorem hujus symboli determinare promittit, prodierit, ignoramus. Petrus de Castro bononiensis scripsit ep. ad monachos benedictinos congr. paris. s. Mauri super quibusdam parum consonis praetermissis atque improbabilibus in vita s. Gregorii M. ab ipsis adornata et in t. 4. operum in lucem edita repertis, Matriti et Bononiae 1754., de qua cf. Zaccaria l. c. 9, 406—9.

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 120, 183—204: *Mémoires de Trév.* 1740. a. 40. p. 877—921.

²⁾ Cf. *act. erud. lips.* 1722. p. 482—92.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 121, 238—57.

eum bis audire voluerit atque diplomate, quo theologus caesareus nominabatur, honoraverit († 20. Jnn. 1751.¹⁾, edidit¹⁾ *s. Petri Chrysologi archiep. ravennatis sermones*; accesserunt serm. ex d. Augustino et ex Luca Dacherio et notae (doctae) editoris, in quibus mss. codd. collationes etc. comprehenduntur, Venetiis 1750. in f., editio hucusque optima; Augustae Vind. 1758. in f., et in *patrol. patrum lat.* ed. Migne t. 52. Scripsit quoque quam plurimas dissertationes eruditas, ut *della poesia de ss. Padri Greci e Latini* ne' primi seculi della Chiesa, Neapoli 1714. in 8; *de ritu ecclesiae neritinae exorcizandi aquam in Epiphania*, Neapoli 1719. in 4; *de patena argentea forocorneliensi* (ut fertur) s. Petri Chrysologi, cujus occasione nonnulla disseruntur de ss. eucharistia, de vasis ad ipsam spectantibus, praecipue de calicibus et de imagine boni pastoris in eis insculpi solita; item de monogrammate Christi christianorum sepulcris appposito contra Jac. et Samuellem Basnagios²⁾, ib. 1745. in 8; *Ragionamento sopra il titolo di Divo* dato agli antichi imperatori, Lucae 1722. in 4., etiam in collectione opusculorum a Calogerà edita t. 15.; *de sancta ecclesia lucensi*, an provinciae romani pontificis accensenda ad patres conc. lateranensis, Romae 1725. in f.; *codice diplomatico della s. Religione Gerosolimitana*³⁾, Lucae 1733. t. 1. in f.; 1737. t. 2; *Lettera sopra il digiuno*, ib. 1739. in 8. *Ruperti ab. tuitiensis opera omnia* edidit notisque illustravit Gregorius Cannoni O. S. Aug. Venetiis

¹⁾ Cf. operum catalogum in Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 3, 735. ss., et plura de eo in Pauli Mariae Paciaudi *de rebus S. Pauli congr. Matris Dei commentario epistolari* ad Scip. Maffejum, Neapoli 1751. in 4; Sarteschi *de Script. congr. Matris Dei* p. 304. ss.; *Biogr. univ.* 32, 504.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1752, p. 87—92.

³⁾ De quo cf. *acta erudit. lips.* 1747. p. 145—149.

1748—52. t. 4 in f., etiam in Migne *patrol.* t. 167—70; Antonius Maria Merenda edidit s. *Damasi papae opuscula et gesta* cum notis M. M. Larazani iterum collecta, nunc vero primum aucta et illustrata diatribis duabus, altera de gestis Liberii exsulis, altera an Damasus faverit aliquando Maximo Cynico adversus Gregorium naz. et Nectarium: quibus adjiciuntur etiam opuscula apocrypha ejusdem¹⁾, Romae 1754. in 4. Eduardus a s. Xaverio O. Carm. edidit *opera Lactantii*, eaque notis et dissertationibus (40 nimis prolixis et saepe superfluis) illustravit, Romae 1754—59. t. 14 in v. in 8. (fr. 24). Antonius Bongiovanni veronensis, in literis graecis admodum excultus, de bibliotheca veneta s. Marci bene meritus, cujus codices mss. graecos (cum Zanetti Venetiis 1740. in f.), latinos quoque et italicos (pariter cum Zanetti, ib. 1714. in f.) per titulos digessit, *Theodoreti opuscula duo* primum ex cod. ms. bibliothecae vindobonensis evulgavit, Venetiis 1759. in 4; et *Leontii monachi hieros. quaedam ad historiam ecclesiasticam spectantia* e graeco vertit atque novae collectioni ss. conciliorum, quam curavit Mansi, inseruit.

544. Petrus Benedictus (Benedetti), quod cognomen ipse ex syriaco Ambarachio in latinum converterat, Gustae in Phoenice natus est mense Junio a. 1663. ex parentibus genere claris. Ejus pater post uxoris mortem aere suo in Riphone, quod est oppidulum in monte Libano positum, coenobium a fundamentis erexit sancteque gubernavit; duo ex ejus liberis s. Antonii institutum sunt secuti ac deinde archiepiscopi montis Libani creati; Petrus vero novennis Romam missus per tredecim fere annos optimis artibus ac disciplinis sedulam

¹⁾ Hujus edit. accuratus et eruditus conspectus animadversionibus plurimis illustratus exhibetur a Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 9, 160—176.

dedit operam in Maronitarum collegio. Deinde in Orientem rediit ea mente, ut se totum dederet propagationi catholicae fidei reducendisque vel saltem refutandis schismaticis, magnique propterea factus est a Maronitarum patriarcha. Haud multo post antiochenae ecclesiae de gravissimis rebus ad apostolicam sedem legatus Romam revisit. Qua occasione studiose diligenterque curavit, ut dirimeretur controversia, cui ansam praebeuit Morinus haud correcta et accurata editione codicum ordinationum syriacarum, de valore scil. ordinationum syrorum, quem erudite impenseque vindicavit. Post haec cum Syriam cogitaret, invitatus fuit a Cosmo III. magno Etruriae duce, ut Florentiae subsisteret ad ordinandos typos orientales decem forte linguarum in vere regio typographio medico. Cumulatissime votis ducis satisfecit Benedictus, qua propter ab eo a. 1698. creatus est magister orientalium literarum. Florentiae penes patres benedictinos commorabatur, multisque eorum, in primis celeberrimo Quirino, de quo mox plura, magno adjumento exstitit ad rectam ineundam studiorum rationem. Ut magis se Deo divinaeque gloriae propagandae consecraret, societatem Jesu 1707. est ingressus. Vix tirocinio exacto a Clemente XI. jussus est una cum aliis doctis viris sacris graecorum libris corrigendis operam dare. Sed quidquid ei supererat temporis, id totum aut in sacris habendis concionibus aut in fidelium excipiendis confessionibus libentissime insumebat. Verum hortatu card. Quirini et ex auctoritate Fr. Retzii praepositi generalis S. J. se accinxit ad s. Ephraemi opera syriaca in latinum vertenda. Tum insisteret editioni t. 3. morbo correptus jam octuagenarius Romae obivit¹⁾ 25. Aug. 1742. Haec praecipua ejusdem opera:

¹⁾ Plura de eo cf. in Fabronii *vitis italorum* 11, 174—85; in vita quae auctore Assemano habetur t. 3. *op. s. Ephraemi*, et ex hac in *Mémoires de Trévoux* 1745. a. 59. p. 1264—76; Backer 1, 556. etc.

S. P. N. Ephraem syri opera omnia*, quae exstant graece, syriace, latine, in 6 t. distributa 1732—46. (fr. 220), ad mss. codd. vaticanos aliosque castigata, multis aucta, interpretatione, praefationibus, notis, variantibus lectionibus illustrata: nunc primum sub auspiciis Clementis XII. P. M. e bibliotheca vaticana prodeunt. Syriacum textum recensuit P. Benedictus S. J., notis vocalibus animavit, latine vertit et variorum scholiis locupletavit, Romae 1737. t. 1. in f.; 1740. t. 2., cui subjunctae sunt duae Benedicti dissertationes: *Antirrheticon* seu confutatio annotationum Joan. Kohlii ad geminos s. Ephraemi sermones de sacra coena¹⁾, in qua transubstantiationis dogma probat non solum ex Ephraemi sed et aliorum scriptorum orientalium testimoniis et antiquissimarum ecclesiarum liturgiis. De eodem augustissimo eucharistiae sacramento *antirrheticon alterum* adversus R. P. Le Brunum et Eus. Renaudotum, in quo contra utriusque hypothesim asseritur s. Ephraemi ejusque discipulorum de forma hujus sacramenti vera et certa doctrina, et syrorum anaphorae cum eodem s. doctore et communi theologorum definitione conciliantur, in Zaccaria *thes. theol.* t. 10., stilo forte nimis acri conscriptum. Ephraemi editionem²⁾ continuavit absolvitque Steph. Evodius Assemanus, de quo alias. T. 3. prodiit 1743. (alii tomi 1732. 1743. et 1746.); opera latine tantum juxta hanc editionem cum prolegomenis recusa fuere Venetiis 1755. 1756. t. 2 in f. Latine quoque vertit Benedictus *Stephani aldoensis patriarchae*

¹⁾ Cf. *suppl. ad nova octu erud. lips.* 5, 102—6.

²⁾ De hac egregia editione cf. *Mémoires de Trév.* 1740. a. 73. p. 1571—1595; 1742. a. 17. p. 377—90; 1742. a. 30. p. 749—58. et a. 39. p. 971—992., ubi epitome duarum dissert. exhibetur; 1745. a. 86. p. 1765—84; *Journal des Sav.* 118, 291—303; 134, 475—89; 135, 97—112. et 306—321., ubi recensetur primum *Antirrheticon*; 136, 46—59; *Fleurii cont. hist. eccl.* 1, 283. §. 1.

antiocheni scripta de s. liturgia et origine gentis maronitae. Contulit quoque ad menologium graecorum a card. Albani editum, de quo infra.

555. Sed jam de eo fusius est disserendum, cujus impulsui efficaci debemus tam egregiam op. s. Ephraemi editionem, de Angelo Maria Quirino, cardinali doctissimo, literarum promotore, eruditorum fautore, patrono, maecenate humanissimo. Ortus est A. M. Quirini ex pervetusto ac nobili venetorum genere 30. Mart. 1680. in baptismo Hieronymus dictus. Ut totum se literis traderet decimo septimo aetatis anno, aegre id ferentibus parentibus, benedictinae familiae magna animi generositate Florentiae se aggregavit 31. Dec. 1696. Ibi familiaritate usus doctissimorum virorum, Benedicti (de quo n. praec. egimus), quo magistro didicit linguam graecam et hebraicam, Capassi (p. 928.) O. Serv. b. M. V., Salvini, Magliabechi, Buonarroti, Montfauconii (n. 550.), qui eo tempore aliquamdiu Florentiae substitit, ad ingentem fervorem literarium excitatus utilibusque praeceptis imbutus fuit. A Cosmo III. magno Etruriae duce publicus in pisana universitate professor fuit expetitus, quem tamen honorem ne Quirinus admitteret, causae aliquot rationabiles intervenerunt. Non invitus tamen munus professoris s. Scripturae in florentino monasterio suscepit. Anno 1710. literarium iter instituit per Germaniam, Hollandiam, Angliam, Belgium, universam Galliam uberrimos ubique eruditionis thesauros colligens virosque doctos invisens ab illis et principibus ipsis honorificentissime exceptus. Colloquia habuit cum Basnagio, Clerico (le Clerc), Quesnello, Burnet, Bentlejo, Isaac Newton, Cave, Pottero, Perizonio, Gronovio, Vaucel, Petro Jurieu, Papebrochio, Liv. Meyer, Fenelonio, omnibusque illis viris doctissimis, quos eo tempore aluit Lutetia Parisiorum. Quadriennium fere impendit huic itineri cum ingenti eruditionis suae fructu. Vix in Italiam redux electus

fuit in comitiis congregationis casinensis, qui annales benedictinorum conscriberet Italiae. Quapropter diligentissime lustravit excussitque archivia celebriora Italiae¹⁾. Romae degens saepius ad alloquium Clementis XI. admissus, cum eo de gallicanae ecclesiae dissidiis et scientiae arcanis diu agebat, plurimumque cardinalium familiaritate usus singularis modestiae cum rara eruditione conjunctae famam ubique reliquit. Anno 1718. novae congregationi, cui graecae liturgiae et liturgicorum librorum emendatio erat commissa, aggregatus fuit²⁾ et volente summo pontifice in abbatem electus, sed ne a studiis impediretur regimen alicujus monasterii detrectavit. Roma Venetias profectus studiis literariis semper quam maxime intentus fuit. Interim (1723.) electus est invitus archiepiscopus corcyrensis. Corcyrae plura specimina dedit prudentiae pastoralis zeli que apostolici in reducendis schismaticis. Limina apostolorum visitaturus Romam venit, ubi a Benedicto XIII. perhonorifice fuit exceptus, qui eum secum habere voluit in itinere beneventano. Post reditum in Urbem ab eodem s. Officii consultor, 9. Dec. 1726. cardinalis et anno seq. Brixiae episcopus nominatus est. Anno sequenti ad sedem suam contendit, ubi aere proprio ingentique magnificentia ecclesiam cathedralem erexit. A Clemente XII. constitutus est bibliothecae vaticanae praefectus, quam ampla et pretiosa librorum nummorumque copia donavit; a Benedicto XIV. praefectus congregationis Indicis (1740.). Frequens ei erat epistolicum commercium cum viris scientia longe clarissimis, etiam protestantibus, a quibus, praesertim a göttinganis, qui occasione vicesimi episcopatus sui anni *vicen-*

¹⁾ Cf. de ejus consilio laboribusque propterea susceptis Zieglerbauer 2, 427. ss.

²⁾ De ejus consilio conatuque in edendis graecorum libris ad fidem veterem codd. mss. cf. ibid. pag. 531. ss.

naria brixiensia ediderant (1748.), plurimi factus est. Anno 1747. in Helvetiam et Bavariam excurrit; cum Campidonae versaretur, colloquium Schelhornio, memmigensis bibliothecae praefecto, obtulit, qui tamen illud non acceptavit, missis sui loco duobus nepotibus, qui cardinalem nomine suo salutarent. Mense Majo anno sequentis per Oenipontum et Bolsanum Brixiam rediit¹⁾: sed eodem hoc anno Bavariam, in qua jam antea honorificentissime fuerat exceptus, revisit. Flagrabat, ut lipsiensis academiae professor acatholicus scribit²⁾, „aviditate ecclesiam quoque evangelicam convertendi, atque in specula quasi consistens unum oculum in Italiam, alterum autem in Germaniam adjicientesque conjiciebat terras, in rebus protestantium judicandis usus oculis lynceis.“ Ipsius potissimum munificentiae debetur erectio ecclesiae catholicae in metropoli regni borussici; plurimum debent missiones in ditione rhaetica, hanoverana, pomerana et salisburgensi, quas large sustentabat. Die Epiphaniae sacra, cum cardinalis mane solemni sacrificio missae sanus vegetusque interfuisset, sumpto prandio tantisper se quieti dedit. Cum jam secundae vesperae instarent, et ipse non veniret, familiarium duo cubiculi januas tentarunt; cum nihil responsi audirent propius accedentes, cardinalem cum morte luctantem reppererunt, quam etiam post aliquot horas 6. Jan. 1755. a. aetatis 75. obiit. Pauperes ex asse heredes scripsit, nihil omnino suis consanguineis reliquit. Quanti facti fuerit a viris omnis nationis et conditionis colligi potest ex honoribus, qui ei sive in vita sive post mortem delati fuere. Undique ei

¹⁾ Iter describit in ep. ad serenissimum principem Hassiae Landgrafium augustanae urbis ep., quam inscripsit: *Specimen humanitatis*, qua eruditi quidam Germaniae heterodoxi persecuti sunt svevicum iter a C. Q. peractum a. 1748. Cf. Fleurii *hist. eccl.* l. 238. §. 2.

²⁾ In ep. citata in nuncupatione t. 4. *epist. card. Poli.* Cf. Fleurii *hist. eccl. contin.* l. 238. §. 17.

viri summi et doctissimi scripserunt¹⁾; a republica veneta negotia magni momenti tractanda ei fuere commissa; inscriptionibus fere innumeris nomen ejus perenni memoriae consecratum, a quamplurimis academiis socius est adscitus; numismata (9) in ejus honorem cusa, ultra quinquaginta opera virorum doctorum, non solum indigenarum sed et exterorum, non solum catholicorum, sed et acatholicorum ei dedicata fuere²⁾. Ex quamplurimis operibus et scriptis, quae edidit, haec potiora videntur: *Orthodoxa veteris Graeciae officia*. Officium quadragesimale recognitum et castigatum ad fidem praestantissimi cod. barbarini in latinum sermonem conversum atque diatribis illustratum, graeco-latine, Romae 1721. t. 1. in 4. Tomus 2. complectitur diatribas quinque, scil. 1. de antiquitate ecclesiasticorum officiorum apud graecos; 2. de hymnis quadragesimalibus graecorum eorumque auctoribus; 3. de aliis canticis quadragesimalibus graecorum eorumque auctoribus; 4. de dominica publicani et pharisaei; 5. de dominica filii prodigi, ib. 1721. in 4. (m. 18). *Enchiridion graecorum*, quod de horum

¹⁾ Plures exstant epistolae Friderici II. regis Borussiae encomiis plenae ad ipsum, in quarum una (9. Martii 1752.) eum appellat „un grand'homme, qui fait à la fois l'honneur de la Pourpre et de sa Patrie, et qui par la manière, dont il protège et cultive les lettres mérite d'en être considéré comme un des Mécènes, qui de nos jours y font le plus d'honneur.“

²⁾ Cf. plura de ejus vita et scriptis in egregiis ejusdem *commentariis de rebus pertinentibus ad Aug. M. S. R. E. Card. Quirinum* p. 1. et 2. Brixiae 1749. t. 3 in 8., a Frid. Sanwitale absolutis (cf. *act. erud. lips.* 1750. p. 408—11., 1751. p. 120—122; 235—38.); *Storia Letter. d' Italia* 1, 183—206; t. 2. p. 297—304; t. 14. p. 130—222; *Biogr. univ.* 36, 387; *epist.*, quas ab. D. C. Ant. Sambuca ad ab. D. Andream Baccium insignis templi collegiati ad s. Marci Romae canonicum scripsit, Brixiae 1745. in 4. (de quibus cf. *act. erud. lips.* 1747. p. 264.).

dogmatibus et ritibus rom. pontificum decreta post schismatis epocham edita, nunc primum collecta complectitur, Beneventi 1725. in 8; *de mosaicae historiae praestantia oratio* (sagax et utilis), Florentiae 1705; Veronae 1741; *primordia Corcyrae* ex antiquissimis monumentis illustrata, Lycii (Lecce) 1725; Brixiae 1738. in 4., editio multis partibus adaucta cum appendice ad sacra spectante, opus eruditum¹⁾, cui adduntur: Dicta illustrium auctorum expensa et emendata in l. cui titulis Primordia etc., 1758. in 4; *specimen brixianae literaturae*, quae in urbe Brixia ejusque ditione paulo post typographiae incunabula florebat, unde praeter brixiani ingenii gloriam tam annuatim typographicorum series, quam historia literaria temporis illius illustrantur, Brixiae 1739. t. 2 in 4. *Pauli II. veneti P. M. vita* ex cod. angelicae bibliothecae (auctore Mich. Canensio episcopo Castrensi † c. 1478.), praemissis ipsius pontificis vindiciis adv. Platinam aliosque obtrectatores. Accedit appendix, qua comprobatur Pauli II. pontificatus felicitati deberi optimorum scriptorum editiones, quae eo tempore Romae prodierunt, cum observationibus ad easdem rei typographicae origini illustrandae valde opportunis, Romae 1740. in 4., opus stili elegantia splendidum et eruditione refertum²⁾, quod composuit tempore comitiorum, e quibus demum Benedictus XIV. prodiit. *Collectio epistolarum Reginaldi Poli S. R. E. Card.* et aliorum ad ipsum; praemittuntur animadversiones in ep. J. Georg. Schelhornii, vita card. Poli et quaedam hujus scripta atque diatriba ad easdem epistolas etc., Brixiae 1744—52. t. 4 in 4; t. 5. prodiit posthumus. *Imago optimi sapientissimique pontificis* expressa in gestis Pauli III.

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 118, 206—218.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 114, 291—307; *act. erud. lips.* 1743. p. 57—67; *Mémoires de Trév.* 1741. a. 74. p. 1541—76.

et Farnesii ad primos tantum quinque annos ejus pontificatus spectantibus¹⁾, ib. 1745. in 4. *Injustae secessionis ab Ecclesiae romanae sinu jam damnati* in ep. dogmaticis A. M. card. Quirini horum temporum sectarii, lutherani praesertim, nunc ejusdem card. cura edito earum epistolarum delectu, ad ovile Christi revocantur. Praemittitur confutatio scelestissimi lib. (Aug. Bethings) adv. anni jubilai sanctitatem germanica lingua nuperrime evulgati¹⁾, Romae 1750. in 4. *Decem epistolarum decades* temporis cursu emisit, quae saepe sunt dissertationes eruditissimae sat proluxae ad celeberrimos totius Europae viros scriptae, ut ad Benedictum XIV., ad cardinales Fleury et Corsinum, ad Montfauconium, Mazzochi, Claudium de Boze, Benaglia, Apostolum Zeno, Gori, Trombelli, Bignon, Frevet, Ant. Saxium, Flam. Cornejum, de Prato, Sam. Reimarum in hamburgensi lyceo publicum professorem, Rud. Kiesling et Kaestner in lyceo lipsiensi professores, Jac. Breitinger linguae graecae apud turicenses prof., Guil. Fervelinum et Gesner prof. goettingenses, Sam. Formejum regiae scientiarum ac literarum academiae borussicae secretarium perpetuum, Menkenium consil. aulicum regis Poloniae, Iselium J. C. basileensem, Georg. Guil. Kirchmaier cons. regium et professorem in acad. wittenbergensi, Jac. Mascovium cons. aulicum et senatorem lipsiensem, Schelhorn etc. Quotquot latino sermone edidit, eas omnes collegit et digessit Nic. Coleti, Venetiis 1756. in f. (fr. 15). Ipsi dein debemus, ut supra jam diximus, magnificam operum s. Ephremi editionem, quam Petrus Benedictus et Assemanus curarunt; editionem operum veterum

¹⁾ De controversia orta occasione hujus vitae cum Kieslingio et Schelhornio cf. *cont. hist. eccl.* Fleurii l. 239. §. 26—38. p. 240—612. Censuram Kieslingi 36 animadversionibus solidissimis discussit atque refutavit, necnon Schelhornii exceptionibus adversus Paulum egregie respondit.

²⁾ Cf. *Storia Lett. d' It.* 3, 41—53.

Brixiae episcoporum, quam curavit Galeardus (n. 553.), collectionem dypticorum a Gorio adornatam.

556. Doctissimus pariter vir et literarum amantissimus, quem merito Quirino adjungimus, fuit Dominicus Passionei 2. Dec. 1652. Foro Sempronii natus. In omni disciplinarum genere diligenter excultus, cura praesertim Thomasii et Justi Fontanini (n. 495.), iter literarium per varias Europae regiones instituit. Peragratiss ergo Gallia, Belgio, Anglia et Hollandia, ubique viros eruditione celebriores adivit magnumque fructum ex eorum colloquiis retulit. Jussu etiam pontificis ultrajectensi pacis conventui interfuit, ubi contra omnia, quae in religionis ac romanae Ecclesiae praejudicium proponebantur, strenue validisque rationibus reclamabat. A Clemente XI. missus est pontificius legatus in Helvetiam pro componendis variis negotiis, cui legationi tamen non respondit successus; dein inquisitor Melitam (1717.). Biennio ibidem transacto Romam revocatus congregationi de propaganda fide a secretis esse jussus est; ab Innocentio XIII. assumptus in epistolarum latinarum secretarium, missus deinde nuncius apostolicus iterum in Helvetiam¹⁾ et postea (1730.) Viennam ad Caesarem, in cujus aula magna fruebatur gratia. Ibi Fridericum wirtembergicum ducem ad amplectendam fidem catholicam permovit. In laborum praemium a Clemente XII. honoratus (1738.) fuit purpura, et a Benedicto XIV. bibliothecae vaticanae (1755.) praefectus († 5. Jul. 1761.). Bibliothecam instruxerat librorum selectu et codd. mss. antiquitate et raritate pretiosorum copia opulentam²⁾, quam sibi adeo familiarem habuit, ut quamvis

¹⁾ Hujus apostolicae legationis (ab a. 1723—29.) *acta* edidit Tugii 1729. in 4., de quibus cf. *act. erud. lips.* 1738. p. 197—202.

²⁾ Instruxit pariter in sua villa pretiosum museum inscriptionum, quas descripsit ejus cognatus Benedictus Passionei († 1787.) in op. valde erudito: *Inscrizioni antiche con annotazioni*, Lucae 1765. in f.,

plusquam sexaginta librorum millibus locuples esset, nunquam tamen investigans manus inquirentem falleret. Acriter se opposuit beatificationi v. card. Bellarmini prolixo adversus eam edito voto¹⁾; singularis enim erat adversarius societatis Jesu; ingenii vivacis, propriae sententiae admodum tenax. Magni aestimabatur a viris eruditis omnis nationis, quibuscum literarum commercium fovit, ut cum Ruinartio, Gronovio, Pez, Eckhart, Calmet, Schwarz, Bianchini, Maupertuis, Brucker etc. *Epistolam Alcuini* eruditis notis illustravit (in Fontanini *vindicis antiquorum diplomatum*), catalogum editionum op. s. Hieronymi cum annotationibus criticis transmisit illorum editori Martianay, codices pretiosos Montfauconio, quibus hic usus est in sua *Palaeographia graeca*²⁾.

V. Historia ecclesiastica.

557. Initium ducimus a duobus viris summis, qui propter eruditionis vastitatem operumque quae ediderunt varietatem diversarum disciplinarum cultoribus adnumerari possunt et debent: quia tamen prae ceteris disciplinas historicas illustrasse videntur, hic in primis merentur laudari. De Ludovico Antonio Muratori³⁾ et Scipione Maffei loquimur. Natus est ille 21.

qui etiam edidit ep. ineditas Card. Bonaë 1759. et *vitam Calmeti* annotationibus illustratam, Romae 1770. in 4. Bibliotheca card. Passionei adjuncta fuit post ejus mortem bibliothecae angelicae augustianorum.

¹⁾ Exstat in *contin. historiae eccl. Fleurii* 82, 50—250.

²⁾ Cf. plura apud Galletti *Memoria per servire alla storia della vita del card. D. Passionei*, Romae 1762. in 4; *Biogr. univ.* 33, 105—8; Feller 3, 205; *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 247. §. 11.

³⁾ *Hist. politische Blätter* 74, 335: „Muratori war ein Universalgenie; in allen Wissenschaften war er zu Hause; die Philosophie, Medicin, schönen Wissenschaften, Geschichte, Archäologie, Ethik, Jurisprudenz, Politik, Theologie, Kirchenrecht und Dogmengeschichte waren Gebiete, die

Oct. 1672. honestis parentibus sed tenuioris fortunae Vignolae, quod oppidum est duodecim fere passuum millibus Mutina dissitum. A prima juventute ad ultimam senectutem semper aliquid addiscendi flagravat desiderio. Mutinae sub jesuitarum institutione literis humanioribus operam dedit, quo tempore quidquid otii supererat a scholasticis occupationibus, in legendis libris, praecipue latinis, quos faciebat italicos, plerumque libentius quam in puerilibus ludis insumebat. Legem sibi ipse indixit, quam per omnem exinde vitam sanctissime servavit, non amplius unquam quam septem horarum spatium somno concedendi. Ex quo clericali tonsura initiatus fuit (17. Jan. 1688.), mores in melius ita mutavit, ut nullus Mutinae adolescens aut magis deditus studiis aut modestiae ceterarumque virtutum laude florentior existeret. Philosophiae cursum sub egregio magistro Joan. Dom. Guidottio O. S. Franc. solemnī disputatione absolvit (1792.). Mox legibus, theologiae morali et scholasticae, qua minus delectabatur, dein utrique juri studuit. Majorem tamen voluptatem hauriebat ex poesi, cui aliquamdiu juvenili fervore abreptus totum se dedit. Ut in ea se perficeret, veteres auctores classicos atque etiam philosophos assidue lectitabat: tum graecae linguae sine magistro ac duce navavit operam et paucos intra menses ita profecit, ut aliorum

er alle beherrschte. In kürzester Zeit hatte er die heterogensten Zweige des Wissens erfasst und zwar nicht in stümperhafter Weise, sondern wie wenn er Jahre lang dieselben studiert hätte und sie sein eigentliches Fach wären. So war M. nicht nur für seine Heimath Italien und seine Zeit, sondern für alle gebildeten Länder und die späteren Generationen eine reiche Quelle und ein mächtiger Anstoss und Sporn zu gleichen Unternehmungen . . . Sein Einfluss war fast in allen Wissenschaften regenerirend.“ Cf. plura ibidem de ipso ejusque operibus; Solius, *Vita di Muratori*, Venetiis 1756; Fabronius, *vitae italorum* 10, 89—391; Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 2, 541—565. coll. 6, 331; Alex. a s. Joanne in *contin. hist. eccles. Fleurii* 1. 239. §. 49.

dux atque magister esse posset. Ut vero in studio antiquitatum, quod etiam pernecessarium esse sensit, proficeret, a Bacchiniï (cf. n. 488.) ore pendeat: qui juveni etiam auctor fuit, ut eruditioni profanae adderet sacram. Quare conciliorum acta patrumque opera adiit eaque tanta attentione perlegit, ut ad verbum edidicisse videretur. Ita ex alia in aliam facultatem brevi temporis intervallo gradum fecit, raroque exemplo in qualibet excelluit. Eruditione et ingenio tam stupendo oculos eruditorum in se convertit; quare licet nonnisi 21 annorum a comite Carolo Borromaeo Mediolanum advocatur, quo unus esset ex ambrosianae bibliothecae praefectis (1693.). Antequam illuc commigraret, in utroque jure Mutinae lauream accepit; a. 1695. sacerdotio inauguratus est. Jam se in libros abdidit veteresque codices, quibus bibliotheca illa abundat, ita scrutatus est, ut multa antea incognita inde deprompserit. Verum improvise et invito Mutinam a Raynaldo duce revocatus est (1700.), ut praeesset estensi archivio, cui ordinando duos ferme insumpsit annos. Licet studiis literariis esset immersus, animarum salutem non penitus neglexit, sed in excipiendis etiam confessionibus occupabatur, atque a duce obtinuit, ut visitator carcerum Mutinae constitueretur, quod munus ipse miserabilium illorum hominum ibi detentorum caritate permotus, ultra sibi optavit ac per annos bene multos exercuit. Annis 1714—16. jubente Raynaldo ac Georgio I. rege magnae Britanniae cum Petro Hercule Gherardo archivia in Italia quotquot potuit, invisit. Reduci in patriam munus oblatum est praepositi et parochi in ecclesia mutinensi s. Mariae, quae Pomposa dicitur. Magno commiserationis affectu ferebatur in pauperes, quos liberalissime quaque ratione poterat juvabat. Ad quadraginta florenorum millia in eos distribuisse aestimatur. Semel etiam cum non haberet nummos, petenti, quo filiam suam inter moniales Deo sacraret, vasa quae domi habebat argentea et tor-

quem aureum a Carolo VI. dono sibi missum commodavit oppignoranda. Saepius visebat aegrotos; saepius quos hieme per vias offendebat nimio frigore laborantes invitabat domum, ut tum igne tum cibis e mensa sua foverentur, quin et si qui non poterant per se advenire, per bajulos deferri curabat. Mulierem coecam ab aliis in via derelictam ipse domum reduxit. In ecclesia sua societatem instituit, quae *Caritas* dicta est¹⁾, ac magno deinde pauperibus mutinensibus adjumento fuit; in egenorum pariter utilitatem montem, ut vocant pietatis, et nosocomium Mutinae erigi curavit. Nec minas timuit, cum ageretur de animarum sibi concreditarum salute. Accidit, ut mortis aut gravissimi certe vulneris periculum subiret, cum a nefario patre filiam ab ipso prostituendam in tutiorem locum deferri curasset. Nullam ex inimico poenam per suos expeti voluit; quin etiam nihil habuit antiquius, quam ut eundem certiore faceret, a se quidem nihil esse timendum. Demum criminis poenitentia ductum ac veniam postulantem amantissime complexus est. Cum variis valetudinis incommodis coepit affici, omnibus sui muneris occupationibus parem se non amplius sentiens, eodem se a. 1733. abdicavit: nunquam tamen aut confessiones excipiendi aut subveniendi pauperibus consuetudinem intermisit. Nisi aliis curis necessariis interPELLARETUR, duodenas horas quotidie studio tribuebat. Ita inter libros consenuit. Libenter lectitabat libellum de imitatione Christi. Amicitia fruebatur virorum in scientia summorum, Norisii, Ciampini, Magliabechi, Mabillonii, Montfauconii, Papebrochii, Janningi, Maffei, Gori, Quirini etc., a quibus ad 20,000 epistolas accepit, quae adhuc supersunt. Sodalis erat regiae lon-

¹⁾ Ad hanc sodalitatem promovendam scripsit *Trattato morale della Carità Cristiana*, in quanto essa è l'amor del prossimo, Mutinae 1723. in 4; Venetiis 1745, etc.

dinensis plerarumque academiarum Italiae. Deficientibus gradatim viribus gravioribusque valetudinis incommodis affectus mortem appropinquare sensit. Quamobrem 25. Nov. 1749. vitae suae culpas omnes confiteri voluit. Morbi vehementia utrumque oculum duobus mensibus ante mortem amisit, quod malum patienter, imo fortiter tulit. Piissime omniumque virtutum pii sacerdotis exercitio se ad extremum agonem praeparavit, ac demum vitam morte commutavit 23. Febr. 1750. cum annos 77, menses 3 diesque 2 absolvisset. Paucorum erat verborum, affabilis tamen, humanus et hilaris. Humilitatem ita coluit, ut ipsam in actibus omnibus, in ipso incessu atque vestitu prae se ferret. Ideoque etiam et honores fugit et licet summorum principum, Benedicti XIV. in primis¹⁾, gratia frueretur, nunquam eam in commodum suum convertit. Laudes fugiebat,

¹⁾ Cum is archiepiscopus bononiensis esset, familiarissime cum eo conversatus est in villa Ursii prope Mutinam; pontifex autem factus nunquam oblitus est Muratorii, quin et saepius de illo cum doctioribus familiaribus libenter verba faciebat. Si quid in lucem edebat novi, ad Muratorium illico mittebat eorum librorum exempla. Saepius etiam eum de rebus ad sacram doctrinam spectantibus per card. Tamburinium consuluit, imo etiam ad eum literas dedit, eumque saepe in suis libris magna cum honoris significatione appellat. Verum quidem est eundem pontificem ad supremum inquisitorem Hispaniae 31. Jul. 1748. scripsisse: „O quam multa reperiuntur in eis (libris Muratorii) censura digna! Quot hujusce furfuris Nos ipsi eos legentes offendimus! Quot nobis ab aemulis et accusatoribus oblata sunt! Et nos usque adhuc abstinuimus et abstinēbimus ab operum condemnatione nostrorum praedecessorum exemplis edocti, qui pacis et concordiae amore a proscribendis iis, quae proscriptionem merebantur, cessarunt, quando videlicet censuerunt plus mali quam boni a proscriptione derivandum.“ Scimus tamen etiam ex pontificis ad Muratorium ep. 25. Sept. 1748., contra pontificis expressam voluntatem literas illas typis fuisse datas; eaque quae censura digna ipsi visa sunt, referri ad temporale romani pontificis dominium. Cf. epistolas huc spectantes ap. Solium.

corrigi cupiebat, adversariis absque ira et felle respondebat. Quare, ut paucis multa complectamur, non modo scriptorem in Muratorio eximium universus terrarum orbis, sed virum omnino bonum ac sacerdotem ordine suo dignissimum civitas mutinensis amisit. Jam ad ejus veniamus opera, quae complent tomos 46 in folio, 34 in 4. et 13 in 8.

558. Meditabatur Muratori rempublicam literarum, de qua constituenda plures per annos cum summis viris egit. Hujus quasi lineamenta exhibet in libro: *I primi disegni della Repubblica letteraria d'Italia* rubati al segreto e donati alla curiosità degli altri eruditi da Lamindo Pritanio (sub quo nomine saepius latere voluit), Venetiis 1703. in 8. Cui reipublicae sub forma regiminis aristocratici praestituit scopum literas qua repurgandi, qua perpoliendi et perficiendi. Quocirca proponit explicatque praecepta et consilia de singulis disciplinis et artibus, de academiis et scholis reformandis, de typis dirigendis, de condendis ephemeridibus literariis, de promovendis studiis literariis, excitandis et juvandis magnae spei juvenibus etc. Magnum hic libellus per Italiam excitavit rumorem, aliis illum laudantibus, aliis impugnantibus¹⁾. Ex operibus (64) quae ad nos magis spectant haec videntur potiora: *Filosofia morale* esposta e proposta ai Giovanni²⁾, Veronae 1735. in 4;

¹⁾ Plures in eundem finem scripsit Muratorius epistolas. Huc adhuc spectat: *Riflessioni sopra il buon Gusto intorno le scienze e le arti*, Venetiis 1708; Neapoli (sub ementito nomine Coloniae) 1715. t. 1. et 2. et dein saepius. In eo continentur optimae reflexiones circa disciplinas varias et artes in communi et in particulari, variaque professorum et scriptorum in eisdem pertractandis vitia deteguntur, et opportuna remedia assignantur, quibus diligenter vitentur. Negari tamen nequit Muratorium minus propensum esse theologis scholasticis, in quos non raro vehementius invehitur. Cf. *acta erud. lips.* suppl. 7, 127—33. Consilium vero de illa republica instituenda effectum caruit.

²⁾ De hoc opere cf. Zaccaria *Storia Lett. d'Italia* 10, 182—89.

Mediolani 1736. etc.; *Tr. della forza dell'intendimento umano* ossia il Pirronismo confutato, Venetiis 1735. in 4., in quo evertere nititur quod in l. Huetii de imbecillitate mentis humanae (p. 1014.) legerat, cujus ceterum genuinitatem in dubium vocare nititur; postea vero agnovit errorem seque frustra in eo probando laborasse. *Della forza della Fantasia umana*; ib. 1745; *Governo della Peste politico, medico ed ecclesiastico*, Mutinae 1714. et saepissime; 1721. (ed. optima), liber, quem ipse usus admodum utilem comprobavit; *anecdota*, quae ex ambrosianae bibliothecae codd. nunc primum eruit, notis et disquisitionibus auget, t. 1. quatuor s. Paulini ep. nol. poemata complectens¹⁾, Mediolani 1697. in 4; t. 2. praeter veterum scriptorum monumenta commentarium continens de corona ferrea²⁾, 1698. in 4., primum eruditionis suae specimen, quo jam omnium eruditorum oculos in se convertit: et tamen postmodum fassus est se illud multo felicius quam prudentius edidisse, quod nemine consulto nec limae, nec morae esset patiens. In 22 dissertationibus fuse agit de s. Paulino, de veterum christianorum sepulcris, de eorum votis ac votivis oblationibus in sanctorum honorem, de forma crucis; Ottium calvinianum impugnat (diss. 16.), quia Baronium reprehenderat affirmantem pretiosa supellectile veterum christianorum templa fuisse exornata, atque in iis ad martyrum sepulcra cereos ac lampades accendi

¹⁾ Veronae 1736. prodierunt s. Pontii Meropii Paulini senatoris et consulis romani, deinde nolani episcopi opera, quatuor integris poematibus, quae ex ambrosiana bibliotheca pridem eruta, modo secundis curis recognovit L. A. Muratorius, auctiora demum et absoluta, Veronae 1736. in f. Ipse Muratorius curavit hanc secundam editionem operum s. Paulini, quae primum cura le Brunii Parisiis 1685. prodit. Cf. de ea *acta erud. lips.* 1737. p. 529—31.

²⁾ Cf. *act. erud. lips.* 1698. p. 57—59; 1699. p. 304—8; *Journal des Savans* 27, 419—30.

consuesse. Prolegomenis et animadversionibus illustrat in t. 2. professionem fidei et apologiam Bacchiarii. Occasione expositionis fidei Ven. Fortunati, quam exhibet, disserit de auctore symboli athanasiani. Tomi 3. et 4. prodierunt Patavii 1713. in 4. *Anecdota graeca*, quae ex mss. codd. nunc primum eruit, latius donat, notis et disquisitionibus auget¹⁾, Patavii 1709. in 4. Continet hic t. 218 epigrammata s. Gregorii naz., ep. 45 Firmi Caesareae ep. (sec. V.), ep. 4 Juliani apostatae et ep. ad Dionysium olim (sed falso) Julio I. tributam. In disquisitionibus adjectis agit de synisactis et agapetis, de agapis earumque abrogatione, de antiquis christianorum sepulcris. *Rerum italicarum scriptores* ab a. aerae christ. D—MD., quorum potissima pars nunc primum in lucem prodit ex ambrosianae, estensis aliarumque bibliothecarum codd. . . . praefationibus auxit, nonnullos ipse, alios vero mediolanenses palatini socii²⁾ ad mss. codd. fidem exactos, summoque labore ac diligentia castigatos, variis lectionibus et notis tam editis veterum eruditorum quam novissimis auxere; additis ad plenius operis et universae italicae historiae ornamentum novis tabulis geographicis et variis longobardorum regum, imperatorum aliorumque principum diplomatibus, quae ab ipsis autographis describere licuit, vel emendatis, necnon antiquo

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1710. p. 494—500; *Journal des Sav.* 49, 669—78.

²⁾ Ex eorum sociorum numero fuerunt Philippus Argellati, qui magnam adhibuit industriam, diligentiam ac fidem; Horatius Bianchi romanus († 1756.), qui operam suam in edendis praedicti Argellati operibus et collectione latinorum scriptorum utilissime collocavit. Inter scriptores rerum italicarum Pauli Warnefridi ll. 6 de gestis longobardorum, historiam Camilli Pellegrini et historiam Landulphi senioris annotationibus illustravit; ad *Caroli Sigonii ll. 14 historiae ecclesiasticae* primum ex msc. cod. editos prolegomena adjecit; et Joan. Caspar Beretta O. S. Ben. philosophiae et theologiae professor in academia patavina († 1. Jan. 1736.).

characterum specimine et figuris aereis¹⁾, Mediolani 1723—51. t. 25 in 28 v. in f. *Antiquitates Italiae mediæ ævi*, sive diss. 75 de moribus, ritibus, religione, regimine, magistratibus, legibus, studiis literarum, artibus, lingua, militia, nummis, principibus, libertate, servitute, foederibus, vasallis hominibus, liberis, servis, judæis, leprosis aliisque faciem et mores italici populi referentibus post declinationem rom. imperii ad a. MD; omnia illustrantur et confirmantur ingenti copia diplomatum et chartarum veterum, nunc primum ex archivis Italiae depromptarum, additis etiam nummis, chronicis aliisque monumentis nunquam antea editis . . . palatinis mediolanensibus sociis editionem curantibus²⁾, ib. 1738—42. t. 6 in f. (fr. 75) Aretii 1777—80. t. 17 in 4., appendix velut præcedentis operis, in qua expendit quidquid ad politicum regimen Italiae post a. Christi millesimum pertinet, atque etiam de ritibus ecclesiae ambrosianae (diss. 57.), de veneratione christianorum in sanctos, de redemptione peccatorum etc. disserit. Opus hoc in compendium redegit atque in popularium utilitatem lingua vernacula edere cogitavit, sed prodiit posthumum inscriptum *Dissertazione sopra le antichità italiane*, Mediolani (Venetiis), 1751. t. 3

¹⁾ Cf. de hoc ingenti op. passim *Bibliothèque ancienne et moderne* 21, 1. ss. etc.; *act. erud. lips.* 1724. p. 1. ss. etc.; *Journal des Sav.* 78, 431. ss. etc. Hujus collectionis veluti supplementum prodiit cura ut videtur Dominici Mansi: *Rerum italicarum scriptores* ab a. aerae christianae M—MDC., quorum potissima pars nunc primum in lucem prodit ex florentinarum bibliothecarum codd., Florentiae 1748. t. primu in f. Cf. *Storia Letteraria d'Italia* 3, 299—313. Jos. Aloysius Assemani († 1786.), de quo alias, pariter edidit *italicæ historiae scriptores* ex bibliothecae vaticanae codd. msc., Romae 1751—53. t. 4 in 4., quod opus non est continuatio seu supplementum operis Muratorii, sed historia regni neapolitani et siculi, cui inserta sunt fragmenta ex codd. msc.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1741. p. 1—12; 241—54; 1742. p. 625—35; 1745. p. 433—48; *Journal des Sav.* 126, 328—44; 489—510; 541; 127, 244—258; 435—453; 128, 487—509; 129, 33—50.

in 4. Cum vero in hoc opere quemadmodum et in illo majori nonnulla sint, quae aulae romanae merito displicerent, Cajetanus Cenni, jurium sedis apostolicae (circa dominium temporale) strenuus adversus Muratori propugnator, illud iterum edidit 1765. et praefationibus notisque castigavit emendavitque. In 3. diss. ea quoque refellit, quae Muratorius de origine cardinalium, de canonicis ecclesiarum patriarchalium Romae, de praebendis, de monasteriis romanis, de bonis ac redditibus ecclesiasticis, de indulgentiarum origine, de origine ecclesiastici principatus etc. scripserat. *Novus thesaurus veterum inscriptionum*¹⁾, Mediolani 1739—43. t. 4 in f., ed. splendida (fr. 70). Inscriptiones plerumque opportunis annotationibus illustrat. Tomus 4. exhibet inscriptiones christianas. *Liturgia romana vetus* tria sacramentaria complectens leonianum scil., gelasianum et antiquum gregorianum²⁾, Venetiis 1748. t. 2 in 4. (m. 46). Ansam huic operi dedit Jos. Blanchinius, qui in animo habuerat hujusmodi opus per se condere, quin universa sacramentaria typis jam edita rursus in illo decreverat exhibere. Verum aliis curis praepeditus nunquam id praestare potuit. Itaque Muratorio quae collegerat ipse liberaliter omnia obtulit, qui libenti animo licet jam senio gravatus, operi ma-

¹⁾ De quo cf. Zaccaria, *Storia Letteraria* 2, 555—59., ubi plures scriptores indicat, qui multas inscriptiones a Muratorio exhibitae emendarunt. Sed his naevis non obstantibus viri vere eruditi magnis encomiis hoc opus extollunt, ut Maffejus, Zaccaria, Corsinius etc. *Journal des Sav.* 125, 63—71; *acta erud. lips.* 1748, 1—11. *Supplementum* (admodum rarum) adjecit Sebastianus Donatus, Lucae 1765. t. 2 in f. (fr. 120).

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1749. p. 597—606; Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 1, 58—71. Adversus Muratorii tractationem scripsit Joan. Aug. Ernestus *Antimuratorium* sive confutationem muratorianae disputationis de rebus liturgicis ad Salomonem Deylingium, Lipsiae 1755. in 8., de quo cf. *acta erud. lips.* 1758. p. 145—58.

num admovit. At ne opus nimium exresceret, noluit omnia in eo sacramentaria describi, sed illa tria, quibus addidit missale gothicum, francicum et gallicanum, et aliud gallicanum vetus cum duobus vetustissimis ecclesiae romanae libris ritualibus opera Mabillonii jam editis. Doctissimam tractationem de vetere ejusdem ecclesiae liturgia praemisit, quam cum aliarum vel Orientis vel Occidentis ecclesiarum liturgia comparavit, et adversus protestantes, Binghamum et Basnagium in primis, catholicam ex liturgiis de sacramento eucharistiae ac de missae sacrificio doctrinam asseruit. *Annali d'Italia dal principio dell'Era Cristiana sino al anno 1749.*, Mediolani (Venetiis) 1744—1749. t. 12 in 4., quos inchoaverat hortantibus amicis suis nonnisi a. 1740., et magna celeritate absolvit (fr. 70). Eos Cenni rigidae et acri subjecit censurae, nam Muratori nullam praeterit occasionem labefactandi pontificiam dominationem in exarchatu; Jos. Catalanius eos criticis praefationibus illustravit atque tres adjecit annos, Romae 1752. in 8. Aucti prodierunt 1753—56. t. 17 in 4; 1818—21. t. 18. Laudatur ordo et narrationis perspicuitas, sed non carent naevis neque semper satis sunt accurati, stilusque est neglectus. *Prolegomena in Lescii Crondermi elucidationem de divinae gratiae doctrina*, Colonia 1705. in 4. Duplicem complectitur hic tomus tractatum adversus jansenianos, alterum Celsi Cerrii can. reg. s. Salv. abbatis (qui latere voluit sub nomine Lescii Crondermi), alterum Franc. Diroysii sorbonici doctoris. *De ingeniorum moderatione in religionis negotio*, Parisiis 1715. (sub nomine Lamindi Pritanii) et deinde saepe alibi, adversus Joan. Clericum, qui sub nomine J. Fereponi 1702. ediderat in Augustinum animadversiones injuriosas. Qua occasione Muratori scriptores aliquot catholicos quasi obiter arguit, qui nimirum ingenio nimis indulgent in ipso religionis negotio. Verumtamen qui libri editioni praefuit, veritus minime fuit

nonnulla de suo adicere, ne auctor pontificis infallibilitatem tueri videretur. Ea res Muratorio valde displicuit ac de sua mente auctores ephemeridum literatorum Italiae per epistolam a. 1716. diserte monuit. Editionem accuratam, ad mentem Muratorii emendatam, Venetiis 1752. (m. 1) curavit Andreas Gallandi (sub nomine Grandorgaei) atque animadversionibus illustravit¹⁾. Magnam controversiam literariam excitavit hic liber, nam doctus alioquin auctor l. 2 c. 6. votum improbaverat sanguinem ac vitam ad defensionem piae tum opinionis de conceptione b. Virginis immaculata profundendi. Quare plures scriptores editis libellis ejus sententiam impugnarunt. Ita Franciscus Burgus S. J. sculus sub nomine Candidi Partenotimi in dissert. theologica: *Votum pro tuenda Deiparae conceptione* ab oppugnationibus recentioris L. Pritanii vindicatum, Panormi 1739. Cum haec diss. plurimorum animos in Muratorium commoveret, ipse respondere satagit sub nomine Antonii Lampridii in l. *de superstitione vitanda* sive censura voti sanguinari in honorem immaculatae conceptionis Deiparae emissi a C. Parthenotimo incassum vindicati²⁾, Mediolani (Venetiis) 1740., quem edendum curavit Dan. Concina O. Praed. Argumentum praecipuum, quo ad impugnandum illud votum utitur, est ipsi piae sententiae tum nondum definitae incertitudo, quam multis undique conquisitis rationibus ostendere nititur: non tamen propterea dici potest, ipsum immaculatam Virginis conceptionem negasse. Respondit Burgius diss. duplici: *De pietate in Deiparam* amplificanda, in qua duplex exponitur et vindicatur votum pro tuendo ejusdem Deiparae immaculata conceptione susceptum, Panormi 1741. in 4. Praeterea adversus Muratorium scripserunt Joan. de Luca O. Min. Obs. (p. 930.) in monito praefixo piissimi l.

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 326—37.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 3—10.

de immaculata b. M. V. conceptione, Neapoli 1739. in 4; (cum responso Venetiis 1744.); Zaccaria, *Lettere* (3) *al S. Ant. Lampridio* intorno al suo l. de superstitione vitanda, Panormi 1741; Laurentius Migliacci canonicus panormitanus¹⁾: *Lampridius delectus et castigatus* seu intemeratae marianae conceptionis magnanimo voto vel usque ad sanguinem propugnatae diss., ib. 1741; Melchior de Laurentio (Lorenzo) S. J., *Risposta ad un Cavaliere erudito* desideroso di sapere ciò che debba intendere intorno al l. del S. A. Lampridio, ib. 1741. (cum responso ib. 1743.); Vespasianus Maria Trigona S. J. († 1761.): *Lettera di P. A. Saguas* (sub quo nomine latere voluit) ad A. Lampridi, in cui si dimostra, che il suo l. intitolato: de superstitione etc. troppo si opponga alle legi del buon gusto già con plauso stabilite da L. Pritanio, ib. 1741. in 4; Neapoli 1742. in 8. (cui ib. 1743. adjecit alias tres); Bonaventura Attardi O. S. Aug.: *La risposta senza maschera*, Panormi 1742; Josephus Ignatius Milanese S. J. panormitanus († 1750.): *Lampridius ad trutinam revocatus* diss. theol. de immaculata Mariae conceptionis certitudine ejusdemque immunitate a debito proximo originalis culpa contrahendae, ib. 1742. in 4; Antonius Ign. Mancuso S. J. panormitanus († 1745.): *Ritratto della falsa dottrina di L. Pritanio* esposta da Fulgoso di Monte Pelero²⁾, ib. 1742. in 4. Quibus omnibus respondit Murato-

¹⁾ Ejus quoque est: *Storia biblica critica et teologica della vita di s. Giuda Taddeo Ap.*, Panormi 1748 in 4., liber nullius pretii.

²⁾ Praeter hos contra ipsum adhuc scripserunt Victorius Cavalesi, cui Muratori bis respondit, et qui post Muratorii obitum sub nomine Octavii Valerii *de superstitione timiditate vitanda* contra eundem scripsit, Tridenti 1751. in f.; de quo op. cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 430—44; *acta erud. lips.* 1755. p. 564—72; Jos. Maria a Jesu O. Carm. in op. *Deipara ejusque cultores vindicati*, 1753. t. 2 sub nomine Franc. Jos. Antonii de Vera, opus rarum (fr. 12); Antonius

rius l. cui titulus: *Ferd. Valdesii epistolae* (17) seu appendix ad l. de superstitione vitanda etc., Mediolani (Venetiis) 1743. Sed majores forte motus Salisburgi cievit Muratorii liber ejusque monitum, quod dedit in op.: *Vita del P. Paolo Segneri Juniore* ed esercizi spirituali, Mutinae 1720., de sanctorum, praesertim b. Mariae V. cultu. Duas ut hos motus compesceret scripsit epistolas ad patres benedictinos, sed frustra: publice enim adversum eum declamatum fuit tanta utriusque partis animorum exacerbatione et zelo, ut archiepiscopus Thun auctoritate omni remediisque severioribus utendum esse censuerit ¹⁾.

Mongitore (tecto nomine): *Nuovi fervori della citta di Palermo et della Sicilia in ossequio dell' immacolata Concezione di M. V.*, Paenormi 1742; Ign. Como Lilyboetanus O. Min. s. Franc. Conv. *dissertatio theolog. in vindiciis certitudinis immaculatae conceptionis s. M. V.* adversus A. Lampridii animadversiones in opusc. de superstitione vitanda, ib. 1742; Dion. Bernardus de Moraes († c. 1750.) *animadversiones criticae et dogmaticae* pro sustinendo voto tuendi ad sanguinem immaculatam b. V. M. conceptionem, Ulissipone 1750. v. 2 in f. (m. 15). Ejus quoque sunt: *Coruscationes dogmaticae* universo orbi terrae pro recta sacramenti poenitentiae administratione refulgentes in varios distributae radios, quibus noxia praxis detegendi complices destruitur atque variae propositiones tum Morini tum Muratorii tum aliorum dissipantur, 1748. in 4. (fr. 2). Joannes Bapt. ex comitibus Gaddi patricius forliviensis, praelatus domesticus Benedicti XIV., cujus sunt *de immaculata ex primo instanti M. V. conceptione apolog. diss.*, Forolivii 1750. in 8; Venetiis 1754. in 4; *votum de immunitate Deiparae V. M. ab originali peccato usque ad effusionem sanguinis a lampridiana censura vindicatum*, ib. 1754. in 4; Constantinus Gaudio, *della illibata divozione de' Fedeli*, Messinae 1753.

¹⁾ Cf. de his turbis Fleurii *contin. hist. eccl.* l. 233. §. 8. ss; et lib. Joan. Bapt. Gaspari Ἀδελφικὸν φιλορῳμαίων vindiciae adversus sycophantas juvavienses, Coloniae (Venetiis) 1741., in quo libello famoso universitatis benedictinae professores, rector, decanus etc. indignum in modum traducuntur, unde etiam haec satyra magno studio suppressa fuit; *hist. pol. Blätter* 72, 517. ss.

*De paradiso regnique coelestis gloria non expectata corporum resurrectione justis a Deo collatae adversus Thomae Burneti britanni l. de statu mortuorum et resurgentium, Veronae 1738. in 4. Hunc librum in tres menses absolvit, atque in eo ostendit animabus justorum perfecte jam mundis illico concedi visionem beatificam¹⁾. *Lusitanae ecclesiae religio* in administrando poenitentiae sacramento, Mutinae 1747. (fr. 4), in quo in mandatum supremi inquisitoris Lusitaniae praecipientis, ut confessarii inquirentes in complicum nomen apud s. inquisitionis tribunal deferrentur, invehitur. *Della regolata devozione de' Cristiani*, Venetiis 1747. et saepius alibi²⁾, opus quod pariter*

¹⁾ Cf. Mich. a s. Joseph *bibliogr. crit.* 3, 326—31.

²⁾ In primis Bened. Piazza (n. 521.) contra hunc l. scripsit: *Christianorum in sanctos sanctorumque reginam eorumque festa, imagines, reliquias propensa devotio* a praepostera cujusdam scriptoris reformatione sacrae potissimum antiquitatis monumentis ac documentis vindicata simul et illustrata. Accesserunt Christi monita maxime salutaria de cultu dilectissimae matri Mariae debite exhibendo a duacensi doctore olim proposita (adversus *salutaria monita* Adami Widenfeldt, jurisconsulti coloniensis, quae exeunte sec. XVII. magnam animorum commotionem excitarunt), Panormi 1751. in 4. Hujus op. doctissimi veluti epitome est l. Salvatoris Maurici S. J. siculi *La divozione de' Cristiani difesa dalla Critica di L. Pritanio*, Lucae 1753. in 8. Cf. de utroque opere Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 8, 246—276. Adversus Piazza scripsit Soli, Muratorii ex sorore nepos, *Lamindi Pritanii redivivi epistola paraenetica*, Venetiis 1755. in 4., de qua cf. ib. 12, 310—24. et annot. ad Petavium *de incarn.* l. 14. c. 4. §. 9., ubi de Soli apologia legimus: »Nescio quis larvatus scribillator sub L. Pritanii redivivi nomine Plazzae egregium sane librum ausus nuper est refellere. Puderet enim vero stramentitiae hujus apologiae L. Pritanium si revivisceret; doleret homines tam ineptos exstare, ut quae ipse sibi gloriae duceret recantare, perhonorificum ejus nomini existiment confirmare.« Alia de causa adversus hunc l. scripsit Constantinus Rotigni ex casinensibus monachis *Trattato della Confidenza Cristiana*, Venetiis 1751. sub nomine Alethophil; sacerdotis, quod Muratori Molinae doctrinam de gratia Dei sequi visus

multorum animos commovit et stilum exacuit. Quum probaret et defenderet in eo consilium Benedicti XIV. de diebus festis imminuendis, celeberrimum card. Quirinum adversarium habuit, qui epistola abbati monasterii Dissentis inscripta rationes a Muratorio propositas refutare nisus est. Respondit cardinali Muratorius lib.: *Difesa di quanto ha scritto L. Pritanio* in favore della diminuzione delle troppe feste, qui exstat in *Raccolta di Scritture concernenti la diminuzione delle Feste di precetto*¹⁾, Lucae 1748. Verum Quirinus alia proluxa ep. ad Italiae episcopos universos Muratorii rationes confutandas evellendasque suscepit. Paravit Muratorius novum responsum, sed cum haec controversia in dies cresceret animosque concitaret, Benedictus XIV. utrique parti silentium imposuit, comminatus etiam censuras iis, qui minime parerent. Prodiit illud inter scripta inedita, quorum infra mentionem faciemus. *De naevis in religionem incurrentibus* sive apologia ep. a SS. D. N. Benedicto XIV. P. M. ad episc. augustanum (de quadam sanctimoniali) scriptae²⁾, Lucae 1749., adversus Christ. Ernestum de Windheim religione protestantem³⁾. Alia opera minora vel quae ad theologiam non spectant praetermittimus. Collecta prodierunt Aretii 1767—80. t. 36; Venetiis 1790—1810. t. 48. In memoriam secundi centenarii dein natalitii Muratorii prodierunt: *Scritti inediti di L. A. Muratori*⁴⁾, Bononiae 1872. in 8.

fuerit. Delatus demum fuit Muratorii l. ad sacram congregationem Indicis, quae post diuturnum ejusdem examen nihil censura dignum in eo reperiri judicavit. Cf. *Contin. Fleurii* l. 245. §. 16.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1752. p. 350—54; *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 238. §. 13.

²⁾ Cf. hanc ep. in *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 236. §. 13.

³⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 1, 28—34.

⁴⁾ Cf. *Civiltà Cattolica* 1873. t. 10. p. 446—56., ubi post insigne tanti viri elogium, merito tamen advertitur: „In quelle (materie) che toccano la parte pratica della Religione cattolica non tutte le sentenze

559. Alter hujus aetatis vir doctissimus, dignus Mura-
torii aemulus sed amicus, atque etiam apud exterarum nationes
celebratissimus est Franciscus Scipio Maffejus, Veronae
1. Jun. 1675. nobilissimis parentibus ortus, qui quidem magis
excoluit disciplinas profanas, literas humaniores praesertim,
sed et in re theologica versatus est. Jam a juventute delecta-
batur poesi, in qua excellere optabat et revera excelluit. Post-
quam aliquamdiu in Bavaria sub fratre duce secutus est arma,
totum se in literas latinas et graecas abdidit, et cum intro-
spiceret penitus in omnes antiquitatis partes, rem tractandam
suscepit, quae magnae futura esset utilitati reipublicae et vo-
luptati iis omnibus, qui praeteritorum temporum notitia delectantur.
Edidit scil. 1. elegantissime elaboratum *Della Scienza
chiamata Cavalleresca*¹⁾, Venetiis 1711. in 4., in quo opere
plane erudito gravissimis rationibus et verbis invehitur in cer-
tamina singularia, quae duella vocant; adjecit *de fabula eque-
stris ordinis constantiniani*, Parisiis (Tiguri nomine) 1712.
in 4., quo in libello multis argumentis probat, meras nugas
esse illorum, qui ut primordia familiarum augustiora facerent,
ad byzantinos usque Caesares ipsa referrent. In antiquitate erat
versatissimus, sagax criticus in monumentis discernendis. Quoad

dell'Autore possono lodarsi.“ Inter has recensent, quod reprobaverit ex.
gr. votum defendendi immaculatam V. conceptionem ad sanguinem usque.
Cf. Feller 3, 40, ubi inter alia legimus: „Il faut convenir cependant
que, sans le vouloir, il a donné aux ennemis de l'Eglise le moyen d'élu-
der ses décisions les plus solennelles, et qu'en particulier en parlant des
faits dogmatiques, il met fort à leur aise tous les hérétiques qui voudront
soucrire aux modifications et conditions qu'il établit à ce sujet (voyez *le
Journal hist. et littér.* 1. Avr. 1790. p. 531.) . . . Ses connaissances
étaient immenses; mais par-là même quelquefois défectueuses, surtout dans
le résultat qu'il en formait.“

¹⁾ *Acta erud. lips.* suppl. 6, 265; et 1727. p. 537; Zeno in
annot. ad *Biblioth. ital. Fontanini* 2, 360. ss.

vixit nunquam ea colligendi finem fecit, atque lauta supellectile domum museumque suum ornavit. Quare admodum idoneus erat, qui eruditissimum opus componeret inscriptum: *Istoria diplomatica* che serve d'introduzione all'Arte Critica in tal materia, con raccolta di documenti non ancora divulgati che rimangono in papiro Egizio con ragionamento sopra gl'Itali primitivi; per appendice l'Epistola a Cesario¹⁾, Atti de' SS. Fermo e Rustico, e Vita di s. Zenone²⁾, Mantuae 1727. in 4. *Verona illustrata*³⁾, 1732. t. 2 in f., t. 4 in 8., con giunte, note et correzioni inedite dell'autore, Mediolani 1835. t. 5 in 8. (fr. 15), in cujus p. 2. de scriptoribus veronensibus agit, quorum a Catunulo ad suam usque aetatem octingentos ferme ordine enumerat et scripta refert. Cum Christophorus Pfaffius quaedam fragmenta graeca a se in regia taurinensi bibliotheca reperta s. Irenaeo tribuisset et notis observationibusque illustrasset, Maffejus erudite omnia expendens eadem s. doctori adjudicat in *ep. ad cl. Bacchinium* in t. 16. *Diar. liter. ital.* p. 245. a. 1714. Hac re commotus Pfaffius a. 1715. l. edidit inscriptum: *S. Irenaei ep. lugd. fragmenta anecdota*, in quo nititur eludere exceptiones Maffeji, qui de eodem argumento

¹⁾ Prodiit jam antea: *Epistola di S. Giov. Crisostomo a Cesario* rappresentata come sta nel Codice Fiorentino, Florentiae 1721. in 8. Hanc Florentiae inventam primus ediderat Emericus Bigotius (pag. 453.); qua cum protestantes contra doctrinam catholicam de eucharistia abuterentur cumque vulgatum fuisset florentinum exemplar non amplius exstare, e re censuit Maffejus illam iterum fidelissime typis exprimere.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1727. p. 529—59.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1739. p. 145—154., ubi ita legimus: „Ill. Marchionis Sc. Maffei, fama super aethera noti, opus in compendium redigere tentamus, in quo elaborando et perpoliando omnes ingenii vires auctor inclitissimus contendit, ut scriptoris diligentissimi laudem ferret et utilia cum dulcibus conjungeret;“ *Journal des Sav.* 108, 465—94; 109, 123—42; 291—311.

alia ep. eidem occurrit. Iterum in scenam rediit Pfaffius dissertatione apologetica, Tübingae 1718., in qua de oblationibus disserit negans, illud verbum Irenaeum usurpasse cum de Christi corpore sermonem faceret. Quare jam tertia ep. Maffejus respondet atque orthodoxam fidem s. Irenaei vindicat. Prodiit cum 2. ad calcem *historiae theologiae. Cassiodorii complexiones* in epistolas et acta apostolorum et Apocalypsim e vetustissimis canonicorum veronensium membranis nunc primum erutae¹⁾, Florentiae 1721. in 8; Londini 1721; Roterodami 1727., cum curata praefatione; *supplementum acacianum* monumenta nunquam edita continens, Venetiis 1728., et t. 5. *coll. conciliorum* ed. Coleti; a de Rubeis in diss. *de una sententia damnationis in Acacium*, Venetiis 1729., illustratum. Editionem op. s. *Hilarii*, quam adornaverat Constantius (n. 469.), novis curis doctissimaque praefatione auctam recudit²⁾, Veronae 1730. t. 2 in f., Venetiis 1740., quae editio mendis scatet. Multum operae, studii, diligentiae ac laboris contulit ad perficiendam s. Hieronymi op. editionem, quam Vallarsius Veronae 1734—42. curavit; et etiam aliqua ad editionem op. s. Zenonis cura fratrum Ballerini Veronae 1739. impressam. Anno 1732. in Galliam profectus fere quatuor annos Parisiis substitit, inde perexit in Angliam, Hollandiam, Austriam, ubique magna honoris significatione receptus. Fructus hujus itineris fuere: *Galliae antiquitates quaedam selectae* in plures epistolas (25) distributae³⁾, Parisiis 1733. in 4; Veronae 1734.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1723. p. 21—24; *Journal des Sav.* 72, 664—68.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* suppl. 10, 337—44.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 103, 204—30; *acta erud. lips.* 1736. p. 298—304., ubi de eo ita legimus: »Ad hujus operis commendationem sufficere putamus, auctorem nominasse. Is est cel. Maffejus, cui antiquitas omnis tantum debet et in posterum debebit, ut hodie fortasse nemini plus debere videatur.«

Exhibet in illis 150 inscriptiones plerumque usque tunc ineditas. *Istoria Teologica delle dottrine e delle opinioni* corse ne' cinque primi secoli della Chiesa in proposito della divina Grazia, del libero arbitrio e della Predestinazione, Tridenti 1742. in f., opus eruditum et doctum, jansenianis oppositum, quod cohortante Bissio cardinali non latinum, ut ei propositum erat, sed italicum fecit, quo facilius in omnium manus perveniret. Adjunxit ep. de fragmentis Irenaeo suppositis, quas supra laudavimus; ep. ad Caesarium; bibliothecae veronensis msc. partem priorem; Cassiodorii complexiones cum diss., qua eas ostendit catholicis egregie concinere adv. Sam. Chandlerum; praef. in s. Hilarii ed., Felicis III. ep., qua percelebris, sed involuta Acacii causa in optimo tandem lumine collocatur, cum praef. et adnotationibus; Felicis III. et Gelasii ep. duas; frammento insigne di Storia ecclesiastica del IV. secolo con documenti originali etc. Historiam hanc aliqui acriter impugnarunt editis in eam animadversionibus, Francofurti 1749. in 4. (m. 4), et *Difesa dell'Animadversioni*¹⁾ etc. Redux in patriam, quam

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 2, 33—41; 3, 65—85; 4, 25—30; 5, 582—92. Auctor tam acris impugnationis fuit Ab. Migliavacca: cujus concertationis occasione plura scripta in suae historiae defensionem edidit Maffei, inter quae etiam: *Giansenismo nuovo dimostrato nelle conseguenze il medesimo, e anche peggiore del vecchio*; si aggiunge una breve ricerca delle dottrine d'Aristotele, in quanto riferir si possono a tal materia (in qua ostendit Aristotelem propius quovis alio philosopho accessisse ad ideas christianas), Venetiis 1752. in 4., de quo cf. ib. 6, 373—91. Historiam hanc ex italico latine reddidit Fried. Reiffenberg S. J. trevirensis († 1774.), adjectis diss. de gratia, opusculis omnibus apologeticis pro hac historia et elogio auctoris, Francofurti 1756. in f. (m. 18). Ceterum Celsus Migliavacca can. SS. Salvat. mediolanensis (n. 26. Jul. 1673.), in baptismo Andreas Dominicus dictus, abbatii generali a secretis, dein abbas (1717.), visitator generalis (1721—24. et 1730—33.), procurator generalis ac demum abbas generalis (1736—42.), biennio ante mortem oculis captus, decessit 3. Nov. 1755. Praeter libellos

maxime adamabat, et a qua nulla eum munera quamvis splendida a principibus oblata avellere poterant, coepit cogitare de condendo publico museo, in quo omnia ea antiquitatis monumenta cogerentur ordinatimque distribuerentur, quae ipse singulari studio collegerat. Ea illustravit edito eruditissimo et elegantissimo opère: *Museum veronense*, cui taurinense adjungitur et vindobonense¹⁾, Veronae 1749. in f. Complectitur plurimas inscriptiones latinas et graecas etiam christianas, etrusca monumenta selecta (25), arabicas inscriptiones (4) et vetera anaglypha ultra centum. In op. pariter erudito et eleganti *Dell'impiego del Denaro*, Veronae 1744. in 4; Romae 1746; Bassani 1756., nititur contra communem tunc vigentem sententiam probare, justam esse exactionem usurarum, si modicae sint et ab iis solvantur, quibus sunt fortunae et bona²⁾, quam tamen sententiam Benedictus XIV. *de synodo dioecesis*. l. 10. c. 4. §. 10. non sine Maffei moerore reprobatur. Usque ad ultimam aetatem inter literas degebat, fere septuagenarius iteras hebraicas didicit, nunquam otiosus, erga omnes comis et liberalis. Juvenes praesertim ad praeclara studia colenda excitabat et ad magnos pro literarum et patriae gloria excipiendos labores. A civibus impense amabatur et colebatur, a quibus vivo et defuncto fuit erecta statua. Magna ei penes ipsos auctoritas, nobilium et eruditorum erat velut centrum. Asthemate, quod sensim coaluerat, laborans, cum animadver-

adversus Maffejum scripsit *de idoneis ab baptismi et poenitentiae sacramenta dispositionibus*, Venetiis 1753. in 8. Reliquit quam plurima opera msc. Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 14, 380—3.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1755. p. 73—96.

²⁾ Cf. *Tüb. Qtlschr.* 1879. p. 1. ss. *acta erud lips.* 1746. p. 443—49. De hoc argumento scripsit etiam Joannes Baptista Chiarelli, vir sagacis ingenii: *La dottrina della Chiesa Romana circa l'impiego del denaro difesa dalle recenti imputazioni*, Lucae 1751. in 4.

teret jam sibi non diutius vivendum, divinis rebus unice operam dedit. Pro ejus salute publicae indictae fuere preces et publico decreto oblata centum sacra. Decessit¹⁾ 11. Febr. 1755. anno aetatis 80. Nobilitatem generis virtutibus christianis illustravit, solitus singulis hebdomadis ad mensam eucharisticam accedere, nec non vastissima eruditione juncta cum magna ingenii sagacitate. Patriae gloriae erat studiosissimus, quam etiam vere adauxit; in praemium tam insignis doctrinae atque tot meritorum pro literarum cultu et profectu in socium a quamplurimis academiis fuit receptus.

Praeter opera, quae innumus, aliqua reliquit de magia, quorum mentionem faciemus infra disserentes de Hier. Tartarotti et Dan. Concina; plures dissertationes eruditae admodum exstant in ejus *Osservazioni Letterarie*, che possono servire di continuazione al Giornale de' Letterati d'Italia (quod ediderat antea Apostolus Zeno), Veronae 1737—40. t. 6 in 12., ut de antiquitatibus etruscis, de mss., quae reperiuntur in bibliotheca taurinensi cum aliquot anecdotis, docta praefatio de commentario Cassiodorii in Psalmos; variae inscriptiones veteres cum explicatione. *La religione de' Gentili nel morire*, Parisiis 1736. in 4; *de haeresi semipelagiana*, Roboreti 1743. in 12., etiam adjecta *historiae gratiae* et in *collect. calogeriana* t. 29; ib. etiam t. 47. reperitur diss. *dei Camini degli Antichi*; *Leonis Sapientis homilia*, Patavii

¹⁾ Plura de ipso ejusque operibus cf. ap. Fabronium, *vitae italorum* 10, 38—167; Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 14, 236—322; Feller 3, 363., qui de eo cribit: „En général, on reconnait dans ses écrits une science plus étendue que profonde, plus variée que réfléchie; plus d'érudition que de logique, plus d'élocution que de pensées. Son style manque de précision et de nerfs; il est pour l'ordinaire languissant et parasite. La marche de ses idées est quelquefois dénuée d'ordre, plus souvent de fermeté et de vigueur.“

1731. in 8., qua occasione refellit omnia, quae in ea adducuntur pro errore schismaticorum de processione Spiritus s. ex solo Patre. Post ejus mortem prodiit cura Sebastiani Donati ¹⁾ Lucae 1765. *ars critica lapidaria* in 4 pp. distributa, sed parum limata et expolita, quae reconditam tamen eruditionem complectitur. Ipso auctore jam coeptum est, ut etiam theologi ad confirmationem dogmatum monumentis artis lapidariae sane cum magno theologiae solidae commodo utantur. Controversias literarias habuit cum quamplurimis viris doctis ut Gagliardi, Fontanini, Nic. Madrisio, Dom. Giorgi, Joan. Antonio Volpi, Laur. Guazzesi, Lazzarini, Baitelli, Piazzoni, Joan. Dom. Polcastro, Martin (n. 546.), Muratori, Francisco Gori, Tartarotti, Pfaffio, Basnage, Sam. Chandlero, Migliavacca.

560. In disciplinis *isagogicis* ad historiam ecclesiasticam versati sunt²⁾: Jacobus Betazzi pratensis n. 19. Nov. 1684.,

¹⁾ De hoc viro erudito supra etiam egimus pag. 1355. annot. 1. Fuit rector lucensis ecclesiae s. Alexii et edidit praeterea opus eruditum in 3 ll. tributum, cui titulus: *De' dittici degli Antichi* profani e sacri coll' appendice di alcuni Necrologi e Calendari finora non publicati, Lucae 1753. in 4., de quo cf. Zaccaria *Storia Letter.* 8, 354—360.

²⁾ Praetermittimus H. B. Patrick *Clef chronologique et diplomatique* ou observations sur la difference des epoques anciennes ecclésiastique, civile, gallicane et de Lorraine, pour concilier les contradictions des annalistes et les dates des diplomes, Biponti 1762. in 4. (fr. 3); Emmanuelem Garay O. Min., Castella veteri oriundum, lectorem emeritum, cujus est *trutina miscellaneae chronologiae sacro-profanae*; Mauritium Marchesi S. J. (n. 19. Sept. 1686., † 15. Nov. 1750.) tirolensem, cancellarium academiae graecensis, qui collegit *epitomen chronologicam scriptorum ecclesiasticorum* ad a. 1650. Graecii 1732. et 1735. p. 2 in 8. et Josephum Vaissette gaillacensem, prius advocatum, deinde religiosum Ord. S. Ben. in congregatione S. Mauri (n. 1685., † 10. Apr. 1756.), auctorem insignis op.: *Histoire générale de Langue-doc*, Parisiis 1730—45. t. 5 in f., cujus est *Géographie historique, ecclésiastique et civile*, Parisiis 1755. t. 4 in 4. (fr. 27) et 12 in 12; in qua geographia ecclesiastica accurate est elaborata.

qui a prima pueritia ad statum clericalem vocatus, septennis jam clericum egit. Licet absoluto theologiae curriculo parochus factus delectabatur tamen astronomiae studio. Totum se dedit computo paschali, in qua disciplina erat admodum versatus, atque praegrande de eo opus elaboravit; interim vero edidit: *Epitome operis paschalis* proferens in prooemio necessitatem emendandi correctionem gregorianam, deinde opportunam ejusdem gregorianae emendationem sine calendarii et martyrologii variatione, atque exhibens diss. quatuor et appendices duas ad materiam de cycli paschalis constitutione enucleandam. Accedit sententia, quam de paschali opere tulit vir cl. Eustachius Manfredi in bononiensi academia matheseos professor, necnon instituti scientiarum astronomus celeberrimus¹⁾, Florentiae 1733. in 4. Ejus sententiam impugnarunt Ant. Maria Lupi S. J. (p. 1130.), Carolus Ant. Cacciardi et Melito Perpinianensis²⁾ O. Cap. in *apologia correctionis gregorianae*, Coloniae 1745. in 4., cui respondit Bettazzi in *Novellis florentinis* a. 1751; verum ille non tacuit edita suppresso nomine Ad R. J. Bettazzi pratensem plebanum s. Hippolyti in Piazzanese dioecesis pistoriensis *ep. animadversoria*, cui respondit auctor noster in iisdem *novellis* 1753. Jam de edendo opere majori cogitabat, sed morte praeventus decessit 31. Martii 1755.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1734. p. 419—25., ubi opus laudatur.

²⁾ De eodem argumento scripsit alia duo opera: *Gregoriana epactae illustratae et a conviciis vindicatae*; ubi impugnato novo epactarum systemate a F. Hugone Perrin Lyraci solitario commento, gregorianae correctionis principia explanantur, ejus epactae dilucidantur, propugnantur et extenduntur a creatione mundi ad decimum annorum milliarium post adventum Christi, pro annis centesimis et aliis intermixtis, Tolosae 1738. in 12; *Gregoriana correctio illustrata*, ampliata et a vindiciis vindicata, ubi omnium primus novum stilum seculis praeteritis Ecclesiae et synagogae computo retrogrado luculenter applicat etc., Coloniae 1743. in 4. Cf. de Bettazzi Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 14, 359—65.

Tomus primus prodiit inscriptus: *de recta Paschae indictione solutiones quaestionum* ab anonymo et aliis editarum praeferentes necessitatem, utilitatem et honestatem simulque methodum facilem emendandi sine calendarii et martyrologii variatione correctionem vulgo gregorianam, ac etiam detegentes veram veterum temporum rationem ad historiae et chronologiae utilitatem, Lucae 1756. in f.; t. 2. de necessitate emendandi currentes epactas aut per novum cyclum aut per systema gregorianum in pristinum restituendum, olim certe deturpatum, nunc vero detectum, quale Gregorius XIII. P. M. vere restituit: atque illustratum nova facillimaque methodo obtinendi quocunque anno veram ejusdem Gregorii epactam absque ullis literis et tabulis, et firmo permanente calendario ipsius Gregorii et martyrologio adv. apologiam adm. R. P. Mel. a Perpignano Cap.; t. 3. de Christo suum ultimum pascha cum judaeis celebrante simulque de vero anno incarnationis et passionis D. N. J. Ch., qui tamen non videntur prodiisse. Angelus Floerchen (Floerken) O. S. Ben. Hildesheimii in s. Michaelis abbatia professus edidit opus inscriptum¹⁾: *Chronologia universalissima* praeter doctrinae temporum epidicticae ac practicae traditionem, omnium et singulorum annorum seriem a principio rerum ac temporum usque ad ingressum aeternitatis methodice complectens, atque celebriorum quarumlibet aerarum computos annorum expansos distincte exhibens, necnon aphoristicam omnium historiarum rerumque per singulos annos gestarum eventorumque mirabilium synopsis succincte comprehendens, subjuncto denique tractatu de paschate et computo

¹⁾ Minoris pretii est ejus *Apologia vindiciaria pro Beroso Anno*, ut vocant, ejusve antiquatum opusculo, injuste a quibusdam velut hypobolimaeco quondam traducto: itemque pro Berosi filia, sibyllarum novissima contra adversariorum quorundam obtrectiones, Hildesii 1759., de qua cf. *acta erud. lips.* 1759. p. 441—5.

ecclesiastico cum computo novo ac tabulis paschalibus concinnata ac publicae luci data, Hildesii 1743. in f. „Inusitatam sane et stupendam cl. auctor operi huic impendit operam, eoque nomine admiratione omnium est dignissimus. Ipsum huic negotio suoque argumento fuisse imparem, ne invidia quidem evincet¹⁾.“ Hyacinthus Segura O. Praed. hispanus, alonensis, liberalium artium et s. theologiae lector, vir claro ingenio praeditus et omnimoda selectaque eruditione excultus, stilo brevi sed minime perfunctorio modestoque et accurato criterio ac dictione perspicua et inaffectedata scripsit praesertim studiosae juventutis sui ordinis *Norte Critico con las reglas mas ciertas* y un Tratado preliminar para instruccion de Historicos principiantes, Valentiae 1733. in f.; copiosis additionibus auctum²⁾ ib. 1736. t. 2 in 4.

561. Nicolaus Lenglet du Fresnoy belvacensis n. 5. Oct. 1674., licet pluribus fungeretur legationibus politicis saepiusque propter scribendi libertatem in carcerem fuerit conjectus, otium nactus est quamplurimos componendi libros, qui spectant ad historiam profanam potissimum et geographiam. Vir erat quidem eruditus, sed sibi non constans, regularumque quas ipse statuit negligens, scriptor mordax, cujus scripta erroribus inficiuntur. Decessit³⁾ senex 82 annorum tragico casu; lectioni enim libri insistens obdormivit atque in ignem incidit, quo misere combustus periit 16. Jan. 1755. Ex ejus operibus huc spectant: *Méthode pour étudier l'histoire* avec un cata-

¹⁾ *Acta erud. lips.* 1743. p. 481—92.

²⁾ Cf. prolixum conspectum in Mich. a. Joseph *bibliogr. crit.* 4, 127—39.

³⁾ Cf. Michault, *Mémoires pour servir à l'histoire de la vie et des ouvrages de M. l'abbé Lenglet Dufresnoy* 1761. in 12; *Biogr. univ.* 24, 85—90; Schwarz *collegia hist.* p. 3. pag. 401. ss.; Feller 3, 475.

logue des principaux historiens, et remarques (saepe sat mordacibus) sur la bonté de leurs ouvrages et le choix des meilleures éditions¹⁾, Parisiis 1713. t. 2 in 12; 1729. t. 4 in 4. ed. 5. cum *Supplément* 1740. t. 2 in 4. (fr. 18); aucta a Drouet ib. 1772. t. 15 in 12. (fr. 5); *Tablettes chronologiques de l'histoire universelle, sacrée et profane*²⁾, 1744. t. 2 in 8; 1778. t. 2 in 8. curante Barbeau-Labruyère; *Novum testamentum notis* (perspicuis) *historicis illustratum*, subjuncta est chronologia et geographia sacra, 1703. t. 2 in 24; 1733; Antverpiae 1735; *Dionysii Petavii rationarium temporum* (continuatum ad a. 1701.) ed. novissima (sed admodum mendosa), 1703. t. 4 in 12; *Lucii Caecilii Firm. Lactantii opera omnia*³⁾, 1748. t. 2 in 4. (fr. 12). *Traité historique et dogmatique du secret inviolable de la confession*⁴⁾, 1708. in 12; 1713. (lire 5); *Traité historique et dogmatique sur les apparitions*, les visions et révélations particulières avec des observations sur les dissert. du R. P. Dom. Calmet sur les apparitions et les revenants, Parisiis 1751. t. 2 in 12. (fr. 4), opus quod jam composuerat ante 55 annos. Hujus velut supplementum est: *Recueil de dissertations anciennes et nouvelles sur les apparitions*, les visions et les songes; avec une préface historique et un catalogue des auteurs qui ont écrit sur les esprits, les visions, les apparitions, les songes et les sortilèges, 1752. t. 4 in 12., quae duo opera ordine et judicio critico carent. La messe des fidèles avec une explication historique et dogmatique du Sacrifice de la Messe et des

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 91, 416—27; 92, 1—15; catalogus prodit auctus ab J. B. Mencke, Lipsiae 1714.

²⁾ Cf. *Journ. des Sav.* 133, 353—60.

³⁾ De qua ed. cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 193—200.

⁴⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1711. a. 171. p. 2081—98; *Journal des Sav.* 58, 141—9.

pratiques de piété pour honorer le Sacrement, ib. 1742. in 12. (fr. 3).

562. Historiam Ecclesiae *universalis* descripserunt¹⁾: Ignatius Brentano Cimarolo Bambergae n. 26. Jun. 1673., banthensis in Franconia coenobita O. S. Ben. († 24. Mart. 1750.), in *epitome chronologica mundi christiani* (usque ad a. 1726.), Augustae Vind. 1727. in f.; Hadrianus Daude S. J. frideslariensis n. 9. Nov. 1704., Bambergae philosophiae et theologiae polemicae professor, qui dein Wirceburgi cathedram historiae (ab a. 1742.) rexit atque bibliothecam historicam ib. instruxit († 12. Jun. 1755.), in *Historia universali et pragmatica* romani imperii et regnorum, provinciarum, una cum insignioribus monumentis hierarchiae ecclesiasticae ex probatis scriptoribus congesta, observationibus criticis aucta, atque ad theologiae positivae, jurisprudentiae ac philosophiae usum reflexionibus dogmaticis, politicis et chronogenicis illustrata²⁾, t. 1. (usque ad Constantinum M.), Wirceburgi 1748. in 4; t. 2. p. 1. ib. 1751. p. 2. ib. 1754. usque ad Carolum M. Daude primus historiam universalem modo quodam pragmatico tractare studet. Morte praeventus opus absolvere non potuit; est autem illud accuratum et sagaci judicio conscriptum: cujus summam exhibet Grebner S. J. in *compendio historiae universalis* 1757—64. t. 3 in 8. *Majestas hierarchiae eccle-*

¹⁾ Praetermittimus Bonaventuram Racine (n. 1708., † 1755.), qui stilo quidem nitido Fleurii vestigia sequens, sed spiritu prorsus janseniano infectum edidit: *Abrégé de l'histoire ecclésiastique*, Parisiis 1748—55. t. 13 in 12., quibus adjecti sunt t. 3 epist. (Cf. Feller 3, 490.), et Joan. Claudium Fabre congr. Orat. parisiensem (n. 15. Apr. 1668., † 22. Oct. 1755.) sectae jansenianae addictum, historiae Fleurii continuatorem, de quo cf. supra p. 1078; Feller 3, 467. et Alex. a s. Joan. de Cruce in *contin. hist. Fleurii* l. 241. §. 38.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1750. p. 176—83; 1752. p. 498—505.

siasticae a summi pontificis regali sacerdotio, cardinalium em. purpura, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum sacratiore principatu, praesulum minorum sublimi dignitate, ecclesiarum cathedralium illustrissimo splendore, collegiatarum insigni decore, patriarchalium pietate et zelo totiusque ven. cleri pulcherrimo ordine ac disciplina commendata, ex dogmatibus theologicis, ss. canonum statutis, historia ecclesiastica et civili proposita¹⁾, p. I. Bambergae 1760. in 4; *Majestas hierarchiae ecclesiasticae* a cleri regularis antiquissimo instituto, coenobitarum altissima contemplatione, ordinum monasticorum et militarium piissima actione, asceteriorum vitam mixtam profitentium ordinatissima caritate, necnon religionum votiva sanctimonia et admirabili varietate exornata, aucta et propagata per lucubrationem historico-theologicam commonstrata, p. 2. Reliquit quoque theses cum dissertationibus eruditis²⁾.

563. In primis vero commemorandus est Augustinus Franciscus Orsi (Ursius) O. Praed. Florentiae 9. Maji 1692. natus. A prima pueritia magnum in eo emicuit ingenium et sollers studium. Septimum et decimum agens annum ordinem s. Dominici est ingressus 21. Febr. 1708. nomine sibi imposito Josephi Augustini. Tanto fervore incubuit studiis, ut non ultra ternas vel ad summum quaternas horas somno concederet; praesertim vero versatus est in legendis ss. patrum operibus cognoscendisque historiae ecclesiasticae monumentis. Nunquam vero se ad studendum conferebat, quin preces quasdam diligenter adhibuisset. Docuit primum philosophiam, dein theologiam magna sui nominis commendatione et auditorum frequentia. Unanimi suffragio electus fuit in coenobii priorem, quo

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1760. p. 173—86.

²⁾ Cf. Ruland, *series et vitae profess. ss. theol.*, qui Wirceburgi etc. docuerunt, p. 122—5; Backer 1, 1528.

tempore in illud recepit Thomam Mariam Mamachi, qui postmodum adeo inclaruit. Sed jam anno secundo, quo praeesse coeperat suis, Romam a card. Nerio Corsini accersitus est, ut theologi locum apud eum teneret; a Clemente XII. Corsinii avunculo dictus est theologus casanatensis, qui scil. s. Thomae summam rerum divinarum studiosis Romae interpretaretur; dein a. 1737. factus congregationis s. Indicis secretarius. Benedictus XIV. eum voluit 1749. sacri palatii magistrum et cum ejus fama doctissimis libris in dies divulgaretur strenuusque esset propugnator praerogativarum primatus, in praemium tot meritorum a Clemente XIII. in purpuratorum patrum senatum 24. Sept. 1759. cooptatus est. Nimiis studiis confectus morte fere subitanea decessit 13. Junii 1761. Vir erat¹⁾, qui nativo animi candore, prudentia, eruditione, pietate rarisque mentis et corporis dotibus venerationem, amorem atque admirationem in se rapuit. Hortante Benedicto XIV. incoepit judicio critico et magna eruditione *Storia ecclesiastica*, ut impediret diffusionem historiae ecclesiasticae fleurianae in linguam italae versae eique occurreret. Eam scripsit lingua patria, stilo puro, nitido, sed fuso, fleuriano certe inferiori, atque eam perduxit 20 t. ad Gregorium M., quem pro summo in eum studio a falsa assentationis criminatione purgare cupiebat. Morte praeventus eam ad sua usque tempora perducere non potuit. Tomum 21., qui de Gregorio M. agit, inchoaverat, inchoatum reliquit Joanni Bottario suo quondam discipulo, qui illum post ejus mortem edidit. Prodiit Romae 1746—61. t. 20; t. 21. cum auctoris elogio 1762; continuata a sodali Philippo Angelo Becchetti usque ad concilium tridentinum, Romae 1754—97. t. 50 in 8 (fr. 100); Venetiis 1822. t. 42 in

¹⁾ Cf. plura de eo apud Fabronium 11, 1—37; *Biogr. univ.* 32, 173.

16; Romae 1838. t. 50. Versa etiam fuit in alias linguas¹⁾. Edidit praeterea: *Dissertazione dogmatica e morale contra l'uso materiale delle parole*, Romae 1727. in 4. (fr. 3), in quo Car. Ambrosii Cattanei S. J. († 1705.) sententiam impugnat²⁾, secundum quam lex quaedam hominum consensu statuta, verbis interdum omnem adimit sensum, sic ut est et non est desinant esse notae affirmationis et negationis nihilque sonent, ideoque subinde licitas esse restrictiones mentales, quando scil. ex prodizione veri nasci oporteat grave aliquod damnum, puta vitae, rei atque existimationis. Cum vero aliqui eam diss. impugnaverint, iterum suam sententiam confirmavit in l.

¹⁾ Doctissimus card. Quirinus postulavit ab ab. sangallensi (a. 1747.) ut alicui ex monachis suis provinciam demandaret vertendae hujus historiae in linguam germanicam. Respondit optimus praesul certiore eum faciens, se id negotii uni ex coenobitis injunxisse hoc illius operis elogium addens: „Eandem (historiam) exiguo quidem hoc tempore summo gaudio perlegebam, et revera inveni historiam, qualem jam pridem optaveram, planam scil. absque criticis ambagibus, clarissimam ac fundatissimam, quae non solum intellectum illuminat, sed et voluntatem ad Dei ac verae orthodoxae fidei ejusque disciplinae amorem inflammat, stilo dein nitidissimo conscriptam.“ Cf. Quirini ep. dec. V. ep. 10; *Mémoires de Trévoux* 1749. a. 74. p. 1347—59; a. 87. p. 1569—85. et in seq. fasc. *Storia Letteraria d'Italia* 2, 202—12. et seqq. tomis, praesertim 5, 532—60; 6, 515—34; 8, 375—98; 9, 373—404; 12, 356—66.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1729. a. 80. p. 1419—36., ubi etiam exhibetur conspectus op. *Allegazione in difesa del P. C. A. Cattaneo* a. 81. p. 1436—46; *Lettera di un Cavaliere*, all' Anonymo Autore della Allegazione etc., et *L'Apologista* del P. Cattaneo contra la Replica del P. Orsi, a. 108. p. 2053—66. De primo Ursii responso cf. ib. 1730. a. 102. p. 1961—74; de opusculis huic oppositis *L'innocenza della Verità* ib. a. 110. p. 2100—6; *Lettera d'una monaca* al m. R. P. Orsi a. 111. 2106—10; *Lettera dell' idiota* a. 112. p. 2110—4. De altero Ursii responso ib. 1731. a. 71. p. 1194—1205. et de l. *Confermazione Teologica* illi opposita ib. a. 72. p. 1205—1212. De aliis operibus ad hanc spinosam quaestionem spectantibus cf. Backer 2, 1140.

La causa della verità sostenuta contro l'Anonimo Apologista del P. C. A. Cattaneo d. C. d. G., Florentiae 1729. in 4., et in *Dimostrazione Teologica*, colla quale si prova, che ad effetto di conciliare i dritti della veracità colle obbligazioni del segreto nè si può, nè si deve ricorrere ad alcuna di quelle leggi, che alcuni moderni Teologi all'umana repubblica attribuiscono, ma che deesi stare alle regole da ss. Padri Agostini e Tomaso per un tal fine prescritte, Mediolani 1729. Classica est ejus *diss. apologetica*¹⁾ *pro ss. Perpetuae, Felicitatis et sociorum martyrum orthodoxia* adversus Sam. Basnagium (qui illas montanismi haeresi contaminatas censuit), Florentiae 1728. in 4; *diss. historica*, qua ostenditur catholicam Ecclesiam tribus prioribus seculis capitalium criminum reis pacem et absolutionem neutiquam denegasse (adversus Martenium, Lupum, Petavium, Alaspinaeum etc.), et plures aliae incidentes quaestiones ad eorundem temporum chronologiam ecclesiasticam pertinentes quibusdam digressionibus data opera examinantur²⁾, Mediolani 1730. in 4; *diss. theologica de invocatione Spiritus s. in liturgiis* graecorum et orientalium, ib. 1731. in 4. (lire 5), in qua expensis omnibus antiquitatis monumentis ostenditur adversus graecos schismaticos et R. Simonem et Touttée, invocationem s. Spiritus in liturgia non fuisse adhibitam, quod crederetur, in ea sitam esse absolutionem perfectionemque eucharisticae consecrationis³⁾. *De baptismo in nomine J. Christi* et de haereticis, qui baptismi formam olim adulterarunt *diss. historica*; accedit *diss. historico-theol.*

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 95, 414—21; *suppl. ad nova acta lips.* 2, 532—37.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 95, 407—14; *acta erud. lips.* 1732. p. 304—10.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1732. a. 90. p. 1909—22; *Journal des Sav.* 96, 95—103.

de chrismate confirmatorio, ib. 1733. in 4., in quarum priori sententiam s. Thomae, baptismum ab apostolis aliquando ex peculiari dispensatione in solius Christi nomine fuisse datum, satis probabilem esse contendit; in altera refellit Basnagium, qui contenderat, Ecclesiam usum chrismatis in sacramento confirmationis ignorasse primis temporibus eumque a valentinianis esse mutuatum. Priorem acriter impugnavit Drouvenius in diss. *de baptismo in solius J. Christi nomine nunquam consecrato*, Patavii 1734. in 4. (fr. 3); cui Orsi respondit in *vindiciis diss. de baptismo in nomine J. Christi* a sorbonici doctoris objectis¹⁾, Florentiae 1735. in 4. (lire 3); *de Petri a Soto et Jodoci Ravesteyn de concordia gratiae et liberi arbitrii cum Ruardo Tappero epistolari disputatione liber apologeticus*, quo Soti doctrina a recentis historici censuris asseritur²⁾, Romae 1734. in 4., opus rarum (m. 13), scil. adv. du Chesne, qui Petrum a Soto in sua Histoire du Bajanisme incusaverat, quasi ipse jecisset semina, unde orti sint Baji errores; *de irrèformabili rom. pontificis in definiendis fidei controversiis judicio* adversus quartam cleri gallicani prop. ab ill. Bossueto meldensi ep. propugnata, Romae 1739. t. 2 in 3 pp. in 4; accedit diss. circa modum ab ill. P. de Marca propositum conciliandi summam ejusdem rom. pontificis auctoritatem cum libertate suffragiorum in synodos oecumenicis. In p. 3. (t. 2.) agit de rom. pontificis in synodos oecumenicas et in earum canones potestate; in fine exstat diss., qua ecclesiasticae monarchiae forma seu ratio explicatur, unde clare et dilucide constat, sitne rom. pontifex Ecclesiae legibus subjectus necne, quove sensu id affirmari vel negari commode

¹⁾ Cf. de hac controversia *Journ. des Sav.* 104, 253—264; 111, 263—73. et 535—38; *suppl. ad nova acta erud. lips.* 4, 51—53. et 101—3.

²⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 1, 298—301.

possit (fr. 22); 1771. Hujus op. epitomen italice edidit, ib. 1741. t. 2 in 12. (m. 8). *Della origine del dominio e della sovranità de' romani pontefici* sopra gli stati loro temporalmente soggetti¹⁾, ib. 1742. in 12; 1754. in 4.

564. Josephus Catalanus presbyter congregationis s. Hieronymi Charitatis, calaber, vir multae eruditionis, edidit *sacrosancta concilia oecumenica commentariis illustrata*, Romae 1736—49. t. 4 in f. (fr. 75). Alia quoque opera docta elucubravit: *De codice s. Evangelii*²⁾ atque servatis in ejus lectione et usu variis ritibus ll. 3, ib. 1733. in 4. (lire 7); *pontificale romanum* prolegomenis et commentariis illustratum, in quo varii mss. ritus pontificales non modo sparsim in ipsis commentariis, sed et integri in appendice referuntur ac notis illustrantur, ib. 1738—40. t. 3 in f. (fr. 140); Parisiis 1850., Augustae Vind. 1878. in 8. cura Mühlbauer, sed aliter dispositum; *caeremoniale episcoporum* commentariis illustratum cum figuris aeneis, Romae 1747. t. 2 in f. (lire 80); *sacrarum caeremoniarum sive rituum ecclesiasticorum S. R. Ecclesiae* ll. 3 ab Aug. Patricio ordinati, e a Marcello corcyrensi archiepiscopo primum editi, nunc vero tandem in 2 t. distributi ac innumeris pene mendis purgati et commentariis aucti, 1750. 1751. in f. (fr. 60); *rituale romanum* Benedicti Papae XIV. jussu editum et auctum, perpetuis commentariis exornatum, 1757. t. 2 in f. (fr. 65); *de magistro s. Palatii apostolici* ll. 2, quorum alter originem, praerogativas ac munia, alter eorum seriem continet, ib. 1751. in 4. (fr. 6); *de secretario s. congregationis Indicis* ll. 2, in quorum primo de ejusdem origine, praerogativis ac muniis agitur, in altero eorum series continetur, ib. 1751; *commentaria in ep. d. Hieronymi*

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 10, 523—30.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1735. p. 497—99.

ad Nepotianum, ib. 1740. in 8; *notae in ll. s. Joan. Chrysostomi de sacerdotio*, 1740. in 8. etc.

565. *Gesta romanorum pontificum* plures narrant: Antonius Sandini vincentinus n. 1693., diu historiae ecclesiasticae in seminario patavino professor († 23. Febr. 1751.), vir eruditus¹⁾, cujus sunt: *Vitae pontificum romanorum ex antiquis monumentis descriptae*²⁾, Patavii 1748. (ed. aucta, prodierant enim jam 1739.); Venetiis 1768. t. 2 in 8. (fr. 4); Ferrariae 1775; *disputationes historicae 20 ad vitas pontificum romanorum*, Patavii 1742. (12 prodierant jam 1725.); novis curis retractatae et auctae, Ferrariae 1755. in 8; *historia apostolica* ex antiquis monumentis collecta, Patavii 1731; 1734; Herbipoli 1737; Patavii 1765. (fr. 4) etc., in qua non solum apostolorum gesta narrantur, sed et de 72 discipulis, de 7 diaconis etc. disseritur; *historia familiae sacrae* ex antiquis monumentis collecta, ib. 1734., in qua Serrium impugnat³⁾ (cf. n. 454.); iteratis curis retractatior et auctior 1755. in 8; Passavii 1758. in 12. (m. 2) etc. Gregorius

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 3, 713—15.

²⁾ De quo op. ita scribit Mich. a s. Jos. in *biblioth. crit.* 4, 104: »Auctor stilo utitur brevissimo, saepe verba usurpat aliena a gravissimis scriptoribus mutuata, quibus propter magnam veterum, qui illis usi sunt, auctoritatem afferat narrationi majestatem aliquam non sine delectatione. Porro historia haec potiora summorum antistitum gesta delibat et oblatas criminationes identidem ab ipsis depellit. Quaestiones etiam attingit, quae ad eos pertinent. Concilia item oecumenica et generalia, ritus ecclesiasticos, persecutiones et jura sedis apostolicae . . . Plerumque etiam historiae subnectuntur eruditae quaedam annotationes ex oculatioribus et probatioribus nostri aevi criticis, nempe Sirmondo, utroque Pagio, Labbaeo, Bollandi et ejus operis continuatore, Mabillonio etc. Opus mole quidem mediocre, sed in quo continetur magnus defoecatae eruditionis nucleus, in paucis multa et selecta complectens.« Cf. Feller 3, 479; *suppl. ad nova acta erud. lips.* 6, 107—23.

³⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 2, 548—52.

Kolb S. J. suevus, historiae professor in academia friburgensi, dein juris canonici et theologiae moralis († 19. Aug. 1746.), exhibuit *seriem romanorum pontificum*, Friburgi Brisgojae 1720. in 4., cum reflexionibus historicis contra D. Joan. Hübnerum aliosque lutheranos, Augustae Vind. 1721. t. 2 in 8; 1727; 1738. in 4; *synopsim rerum variarum* ab o. c. ad sec. XVIII. in T. V., *seriem rom. pontificum et seriem rom. imperatorum distinctam*, ib. 1724. in 4; *seriem episcoporum, archiepiscoporum et electorum moguntinorum, trevirensium et coloniensem* una cum reflexionibus historicis contra Jo. Hübnerum et alios scriptores heterodoxos, Rottwilae 1725. in 4; Augustae Vind. 1733; *obligatio et jus parochorum* h. e. quaestiones varias ad obligationem et jus parochorum pertinentes, ib. 1727. t. 2 in 8; Ambergae 1740. in 4; Pedeponti 1742. in 4., aliaque minoris momenti. Ignatius Maria Como neapolitanus, vir in antiquitatis monumentis admodum versatus († 26. Oct. 1751., secundum alios 1740.), exhibuit *inscriptiones stilo lapidario historicas* vitas exhibentes ss. pontificum et S. R. E. cardinalium regni neapolitani; Gregorius Josephus ab Eggs, collegii germanici alumnus, s. theologiae doctor, caesareo-archiducalis collegiatae ecclesiae ad s. Martinum Rheinfeldae custos et canonicus senior († 1750.), digessit et in lucem edidit *pontificium doctum* seu vitae, res gestae, obitus aliaque scitu ac memoratu digna ss. pontificum romanorum, eorum praecipue, qui ingenio, doctrina, eruditione, scriptis, libris editis et lucubrationibus quibuscunque ab initio nascentis Ecclesiae . . . usque ad Clementem XI. claruere, Coloniae 1718. in f.; *Purpura docta* seu vitae, legationes, res gestae, obitus aliaque scitu ac memoratu digna S. R. E. cardinalium (567), qui ingenio, doctrina, eruditione, scriptis, libris editis et elucubrationibus quibuscunque ab a. redemptionis humanae 540. usque ad aetatem nostram (a. 1695.) prae

ceteris orbi christiano inclaruere, in ll. 6 digesta¹⁾, Monachii 1714. t. 3 in f. *Supplementum novum purpurae doctae* seu vitae, legationes²⁾, res gestae, obitus aliaque scitu ac memoratu digna eorum S. R. E. cardinalium, qui in tribus purpurae doctae voluminibus hinc inde desiderantur (usque ad a. 1728.), nunc vero restituti sunt, in 4 ll. divisi ac collecti, Augustae Vind. et Graecii 1729. in f.

566. Bernardinus Mezzardus tertii ord. S. Franc. scripsit *diss. duas criticas historicas*, unam de 25 annis romanae Petri cathedrae adversus utrumque Pagium, alteram de ss. MM. Cosmae et Damiani necnon de monumentis basilicae ipsis in urbe erectae³⁾, Romae 1750. in 4; Petrus Corgne canonicus suessionensis, quem clerus gallicanus pro insigni defensione iurium episcopalium pingui stipendio donavit, docte et solide scripsit: *Diss. théologique sur la dispute entre le Pape S. Etienne et S. Cyprien*, Parisiis 1725. in 12; *diss. sur le Concile de Rimini*⁴⁾, 1732; *diss. sur le Pape Libère*, quem lapsus non esse contendit; *diss. sur le Monothélisme* et sur le sixième Concile général, 1741. in 12; *Mémoire touchant les Juges de la Foy*, où on prouve que les Evêques seuls sont Juges de la Foy, 1736. in 12; *Défense des Droits des Evêques*

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1720. a. 2. p. 54—76.

²⁾ Philippus card. de Montibus († 1754.) splendissimo opere exhibuit *Elogia S. R. E. cardinalium* pietate, doctrina, legationibus ac rebus pro Ecclesia gestis illustrium a pontificatu Alexandri III. ad Benedictum XIII. apposita eorum imaginibus, quae in (ditissima) pinacotheca ejusdem card. spectantur, Romae 1751. in f. Pariter card. Quirini (de quo cf. n. 555.) exhibuit *Tiaram et purpuram venetam* . . . auctam istorum elogiis ex Ciaconiano opere depromptis novisque ad haec adnotationibus, Romae 1750. in 4.

³⁾ Cf. *acta erud lips.* 1756. p. 522—27.

⁴⁾ Cf. *Journal des Sav.* 98, 74—92; *Mémoires de Trévoux* 1732. a. 39. p. 764—84.

dans l'Eglise, 1763. t. 2 in 4. Joannes de Lanne O. Cist., theologiae professor et bibliothecae claraevallensis praefectus, scripsit stilo sat neglecto¹⁾ *Histoire du Pontificat d'Eugène III.*, Nancæi 1737. in 12; *Histoire du Pontificat du Pape Innocent III.*, Parisiis 1741. in 12. Casimirus Tempesti O. Min. Conv. (cf. n. 522.) dedit publicae luci *Storia della Vita e geste di Sisto Quinto*²⁾, Romae et Venetiis 1754. t. 2 in 4; Simon Reboulet avenionensis (n. 9. Jun. 1687., † 1752.), advocatus, praeter alia opera historica in lucem edidit *Histoire de Clement XI.*, Avenione 1752. t. 2 in 4., in Gallia quidem prohibita agente rege Sardiniae, cujus patris gesta in ea carpuntur³⁾.

Cajetanus Cenni, presbyter beneficiatus in ecclesia vaticana, adversus Muratori collegit *monumenta dominationis pontificiae* sive codicem carolinum juxta autographum vindobonense, ep. Leonis III., diplomata Ludovici, Ottonis et Henrici, chartulam Mathildis comitissae et codicem rudolphinum chronologia, dissertationibus et notis illustratum, Romae 1760. t. 2 in 4; et in *patrol. latina* curante Migne t. 98; *de antiquitate ecclesiae hispanae dissertationes* (7), ib. 1740. 1741. t. 2 in 4., in quibus illustrat disciplinam illius ecclesiae usque ad sec. VIII; iisque praemittit codicem veterum canonum ecclesiae hispanae ex genuina conciliorum et decretalium epi-

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 116, 26—52; 362—90. et de seq. opere 126, 80—93.

²⁾ De qua cf. *Storia Letteraria d'Italia* 9, 409—16. et *Civiltà Cattolica* 1871. t. 2. p. 533., quae de ea ita censet: „Il libro del Tempesti è piuttosto una preziosa raccolta di materiali ad uso dei dotti, che non una storia elaborata ed attrattiva da correre per le mani del pubblico: ond'è che rimanendo poco noto all'universale e quasi dimentico, non riuscì a gran pezza a far tacere le mille bocche di quella fama bugiarda, che delle fole del Leti e d'altri cotali aveva empiuto il mondo.“

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1756. p. 570—6., Feller 3, 480.

stolarum collectione s. Isidori hisp., quo illustratur antiquitas Ecclesiae praesertim occidentalis¹⁾ (lire 20). Cum vero asseruisset ordinem s. Benedicti in Hispania antiquiorem non esse sec. IX., adversarium acrem nactus est Gabrielem Mariam Scarmagli ab. ss. Florae et Lucillae O. S. Ben. congr. casinensis, qui adversus eum scripsit: *Vindiciae antiquitatum monasticarum Hispaniae* adv. C. Cennium²⁾, Aretii 1753. *Concilium lateranense Stephani III.* a. 769. nunc primum in lucem editum³⁾, Romae 1735. in 4. Latine quoque vertit et auxit Nicasii opus inscriptum: *Primatus hispalensis* seu defensio primatus ecclesiae toletanae adversus memoriale ecclesiae hispalensis, 3 pp., Romae 1729. in f. (m. 18).

567. De *historia ecclesiastica integrarum gentium* vel regionum meruerunt: Ignatius Kulczynski O. S. Bas. nobilibus parentibus Vlodomiriae in polonica Volhinae provincia ortus, Romae in collegio de Propaganda fide sexennio excultus, Polociae theologiae et philosophiae professor, dein congregationis basilianae procurator generalis et domus romanae ss. Martyrum Sergii et Bacchi ad Montes praepositus († 1741.). Interfuit Zamosciana synodo a. 1720., in qua ecclesiae ruthenorum cum romana unitae constituendae ultima quodammodo manus erat admovenda. Praeter alia reliquit⁴⁾ eruditum, minus quidem perfectum et accuratum, sed omnino pretiosum *Specimen ecclesiae ruthenicae* ab origine susceptae fidei ad nostra usque tempora in suis capitibus seu primatibus (54) Russiae cum s. sede apostolica romana semper unitae exhibitum, quod primo nonnullas sanctorum indigenarum vitas ac elogia, dein in moschoviticas Papebrochii ephemeridas notabiliores quasdam

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 451—64.

²⁾ Cf. *Storia Letteraria d'Italia* 7, 539—542.

³⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 6, 342—45.

⁴⁾ Cf. Martinov in praef. suae ed. *Speciminis* etc.

animadversiones, ac tandem succinctam archiepiscoporum kioviensium totiusque Russiae metropolitaram (54) chronologiam breviter complectitur, Romae 1733. ed. rarissima, cum appendice sat ubere auctum 1734; Poczajoviae 1757. et cura P. Martinov S. J., Parisiis 1859; *menologium basilianum*, 1771. curantibus patribus basilianis provinciae Lithuaniae. Carolus Peterffy S. J. posoniensis (n. 21. Aug. 1700., sec. Danko 1699., † 24. Aug. 1746.), sagax criticus, qui collegit *sacra concilia Ecclesiae romano-catholicae in regno Hungariae celebrata*; accedunt regum Hungariae et sedis apostolicae legatorum constitutiones ecclesiasticae; p. 1. ab a. 1015—1654., Posonii 1741. in f.; p. 2. ab a. 1657—1734., ib. 1742. in f., praestantissimum ingenii atque industriae monumentum, stili pulchritudine, dispositione ac ordine accurato insigne. Sed stilo utitur persaepe acriori in suos adversarios; hinc incredibile dictu, quantum in se adversantium animos excitavit, ut quamvis ipse eos acerbo, ii tamen multo ipsum acerbiori stilo insectentur¹). Sigismundus Calles S. J. Aspachii inferioris Austriae oppido natus 12. Martii 1695. et in academia viennensi historiae professor († 3. Jan. 1761.), collegit²) *annales ecclesiasticos Germaniae* ex antiquis sacrae augustaeque historiae monumentis et cum rebus summorum principum perpetua serie deduxit (usque ad sec. XII.), Viennae 1756—69. t. 6 in f. *Series misniensium episcoporum* cum ex aliis documentis, tum praesertim ex literarum, contractuum ac donationum misniensis ecclesiae breviario msc. restituta et illustrata³), Viennae et Ratisbonae 1752. in 4. Joannes Fran-

¹) Cf. Danko in op. *Constitutiones synodales almae ecclesiae strigoniensis* a. D. 1450., Strigonii 1865. p. VII; *acta erud. lips.* 1743. p. 241—55; 1747. p. 625—39.

²) Cf. ejus elogium in praef. t. 5. *Annalium*.

³) Cf. *acta erud. lips.* 1754. p. 307—16.

ciscus Foppens (Foppius) bruxellensis, canonicus et archidiaconus mechlinensis (n. 1689., † 16. Jul. 1761.), cujus exstant¹⁾ *chronologia sacra episcoporum Belgii* nuper ab ill. D. de Castillion²⁾ brug. ep. ad a. 1719. edita, nunc ad tempus praesens continuata, Bruxellis 1761. in 8; *historia episcopatus antverpiensis*, 1717. in 4; *historia episcopatus silvaeducensis*, 1721. in 4; *compendium chronologicum episcoporum brugensium*, 1731. in 4; *bibliotheca belgica* sive virorum (c. 3000) in Belgio vita scriptisque illustrium catalogus librorumque nomenclatura, continens scriptores a cl. viris Andrea, Aub. Miraeo, Franc. Swertio aliisque recensitos usque ad a. 1680., Bruxellis 1739. t. 2 in 4. Adjecit 560 scriptores; sed dolendum, quod plura omiserit notatu digna, quae penes illos bibliographos reperiuntur, quare illorum opera superflua non reddidit³⁾. *Auberti Miraei opera diplomatica et historica*, ed. 2. auctior et emendatior, Lovanii 1723—48. t. 4 in f. Josephus Hartzheim S. J. coloniensis, s. theologiae professor (n. 21. Jan. 1694., † 17. Jan. 1763.), sexagenario major concilia Coloniae habita collegerat, eaque in lucem edere cogitabat, quo comperto Joannes Mauritius canonicus, cum concilia totius Germaniae a cl. Joan. Friderico Schannat jam magna ex parte collecta, sed interveniente ejus obitu (n. 485.) nondum absoluta doleret, horum collectionem proseguendi curam Hartzheimio demandavit, qui etiam amplissimum hujus studii campum ingressus, eam collectionem auxit, continuavit, notis,

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 15, 232; 64, 255., ubi quamplurima opera ejusdem mss., quae reliquit, enumerantur; Feller 3, 485.

²⁾ Natus est Joannes Baptista Ludov. Castillion episcopus brugensis et Flandriae cancellarius 21. Sept. 1680. Praeclarus erat sui gregis pastor, pacis cultor, patriae et pauperum pater. Decessit 26. Junii 1753. Cf. *hist. fleur. continuat.* l. 241. §. 37.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1740. a. 35. pag. 802—6.

digressionibus criticis, charta et dissertatione chronographicis illustravit. Prodierunt *Concilia Germaniae*¹⁾ Coloniae 1759—63. t. 5 (usque ad a. 1500.) in f. Ejus sodalis Hermannus Scholl 3 alios t. adjecit 1765—69. usque ad a. 1610; alios duos (usque ad a. 1747.) Aegidius Neissen ib. 1771. 1775. Josephus Hesselmann quintuplici indice opus absolvit, ib. 1790. *De initio metropoleos ecclesiasticae Coloniae Claudiae Augustae Agrippinensium* disquisitio prima, Coloniae 1731; quam impugnavit Joannes Ignatius Roderique malmediensis, quondam e societate Jesu, diu ephemeridum coloniensium editor per universam Europam clarus († 6. Apr. 1758.), in op.: *S. coloniensis ecclesiae de suae metropoleos origine traditio vindicata* ab impugnationibus disquisitoris anonymi, ib. 1731. in 4. Tuetur Roderique non ante sec. VIII. praesules colonienses fuisse archiepiscopos²⁾. Cui opposuit Hartzheim: *De initio metropoleos ecclesiasticae C. C. A. Agrippinensium disquisitio* secunda historico-canonica; disq. tertia critica, ib. 1732; *bibliotheca coloniensis*, in qua vita et libri et mss. recensentur omnium archidioeceseos coloniensis . . . indigenarum et incolarum scriptorum. Praemittitur chorographica descriptio omnium parochiarum etc., ib. 1757. in f.; *catalogus historicus criticus* codd. mss. bibliothecae metropolitanae coloniensis ib. 1752. in 4; *historia rei nummariae coloniensis*, et diss de eadem, ib. 1754. in 4. Finis auctoris est 1. historiam patriam firmare; 2. praerogativas archiepiscoporum firmare; 3. Caesarum gesta ultra fines Coloniae exhibere; 4. chronologiam patriam stabilire; 5. religionem catholicam firmare; 6. heraldicam archiepiscoporum ostendere; 7. comitum, marchio-

1) Cf. *acta erud. lips.* 1756. p. 227—34; 1760. p. 97—101; 1762. p. 441—57; 461—91; 1763. 41—51.

2) Cf. de hac controversia *acta erud. lips.* 1732. p. 154—61.

num, ducum juliacensium seriem et ditiones et matrimonia ex nummis eruere; 8. metropoleos coloniensis dignitatem ex jure monetandi restituto partam ante oculos ponere¹). Reliquit quoque plurimas theses de Scripturis V. T.

568. Petrus Claudius Fontenay S. J. parisiensis (n. 1783., † 1742.) continuavit *historiam ecclesiae gallicanae* P. Longueval (cf. n. 485.); Stephanus Gabriel Brice O. S. Ben. congr. s. Mauri²) parisiensis (n. 1697., † 13. Nov. 1755.) *Galliam christianam* (cf. p. 1109.); Petrus le Merre parisiensis († 1763.) advocatus celeberrimus, juris canonici professor, *collectionem actorum cleri gallicani* a patre suo inchoatam (pag. 1158. annot.); Martinus Bouquet O. S. Ben. congr. s. Mauri ambianensis n. 6. Aug. 1685., Monfauconii in aliquot operibus edendis socius († 6. Apr. 1754.), collegit *rerum gallicarum et francicarum scriptores*³), Parisiis 1738—52. t. 8 in f., quibus alios tomos (9. et 10.) addidit Joannes Baptista Haudiquier ejusque frater Carolus, 11. a. 1767. Housseau, Germanus Poirier et Jacobus Precieux (qui postmodum congregationem deseruerunt); t. 12. 13. Clement et Brial; 14—17. J. J. Brial; 18. 19. M. Brial, Pastoret, Daunon et Naudet; 20. Daunon et Naudet; 21. Guigniaut 1855; 22. a. 1865. Wailly et Deslisle, (fr. 3000). Opus si esset absolutum c. 180 vol. complecteretur. Collectio propter documentorum copiam pretiosa, sed male disposita. Plura quoque ad historiam ecclesiae gallicanae⁴)

¹) Cf. *acta erud. lips.* 1757. p. 197—201; Backer 2, 54—57.

²) Cf. monitum praefixum t. 11. *Galliae christianae*.

³) *Journal des Sav.* 119, 3—22; 291—304; 124, 385; 135, 291—306. etc. Quid singulis tomis contineatur cf. apud Potthast, *bibliotheca historica medii aevi*, Berolini 1862. pag. 35. et suppl. 1868. p. 13.

⁴) E gallis huc referri potest Petrus Franciscus Xav. Charlevoix S. J. (n. 29. Oct. 1682., † 17. Febr. 1761.), aliquamdiu in Canada

spectantia edidit Joannes Liron O. S. Ben. congr. s. Mauri carnotensis (n. 11. Nov. 1665., † 9. Febr. 1749.), cujus haec inter alia¹⁾ sunt: *Dissertation sur Victor de Vite* avec une nouvelle Vie de cet Evêque²⁾, Parisiis 1708. in 12; *Apologie pour les Armoricains* et pour les Eglises des Gaules, particulièrement de la province de Tours, où l'on fait voir que les Eglises de Bretagne sont plus anciennes que la descente des Bretons dans l'Armorique, et que cette province a reçu la Foi chrétienne dès le quatrième siècle, 1708. in 12; *les Aménités de la critique* ou Dissertations et Remarques nouvelles sur divers points de l'Antiquité ecclésiastique et profane, 1717. 1718. t. 2 in 12., in quibus de variis scriptoribus ecclesiasticis disputat; *bibliothèque générale des Auteurs de France*, l. 1. contenant la Bibliothèque Chartraine, ou le Traité des Auteurs et des Hommes illustres de l'ancien diocèse de Chartres, qui ont laissé quelques monumens à la postérité, ou qui ont excellé dans les beaux arts, avec le catalogue de leurs ouvrages, le dénombrement des différentes éditions, qui en ont été faites et un jugement sur plusieurs des mêmes

missionarius, dein per 22 annos strenuus in edendis memoriis trivultien-sibus socius, qui praeter eximias historias insulae hispanae, Galliae novae, Paraquariae (cf. Feller 3, 474) gallice editas accurate descripsit *Histoire de l'établissement, des progrès et de la décadence du christianisme dans l'empire du Japon*, où l'on voit les différentes révolutions qui ont agité cette monarchie pendant plus d'un siècle, Rotomagi 1715. t. 3 in 12; Lovanii 1828. 1829. t. 2 in 8; Leodii 1855. t. 2 in 8. etc. Prodiit plurimum aucta et titulo generaliori inscripta *Histoire et description générale du Japon*, Parisiis t. 9 in 12. Cf. *acta erud. lips.* suppl. 5, 385—95; Backer 1, 1217.

¹⁾ Cf. Tassin 2, 426. ed. germ.

²⁾ Habetur etiam in Migne *patrol.* 58, 151—78. Tuetur autem Victorem vitensem historicum alium esse ab eo, qui comparat in collatione habita Carthagine a. 484.

ouvrages, 1718. in 4., cui opposuit Perdoux de la Perrière sub nomine Melchioris Duplex: *Lettre d'un Conseiller de Blois* à un Chanoine de Chartres sur la Bibliothèque¹⁾ etc., 1719., in qua ostendit, eam esse incompletam, indiligentem, absque judicio et selectu critico adornatam. *Singularités historiques et littéraires* contenant plusieurs recherches, découvertes et éclaircissemens sur un grand nombre de difficultés de l'Histoire ancienne et moderne 1734—40. t. 4 in 12., in quo plura sagaciter animadvertuntur, quae spectant ad historiam ecclesiasticam, patrologiam, artem criticam etc. Juvit etiam le Nourry in elaborando suo apparatu ad bibliothecam maximam (n. 473.). Ejus sodalis Petrus Hyacinthus Morice de Beaubois (n. 25. Oct. 1693., † 14. Oct. 1750.) collegit *Mémoires pour servir de preuves à l'Histoire ecclésiastique et civile de Bretagne*, tirés des archives de cette province, de celle de France et d'Angleterre, des Recueils de plusieurs savans Antiquaires²⁾, Parisiis 1742—46. t. 3 in f. *Histoire ecclésiastique et civile de Bretagne* composée sur les auteurs et les titres originaux, ornée de divers monumens et enrichie d'une dissertation sur l'établissement des Bretons dans l'Armorique et de plusieurs notes critiques, Parisiis 1750. in f., quae historia praefertur illi sodalis sui Lobineau; melius enim est disposita et multo longiorem periodum complectitur. Alterum t. curavit ediditque Carolus Taillander ib. 1756.

Thomas ab Incarnatione can. reg. later. descripsit *historiam ecclesiae lusitanae* ab Evangelio promulgato ab sec. 14., Conimbricae 1759. t. 4 in 4; Antonius Cajetanus de Sousa cler. reg. Theat. olisoponensis (n. 30. Maji 1674., †

¹⁾ Cf. de utroque op. *Journal des Sav.* 66, 38—48. et 67, 356—62.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 129, 217—240; 135, 483—98; 145, 55—69.

5. Jul. 1759.), regi a consiliis, collegit *catalogos archiepiscoporum et episcoporum ecclesiarum Lusitaniae* cum brevi earundem notitia topographica, qui reperiuntur in *Collecção dos Documentos, Estatutos e Memorias da Academia Real da Historia Portugueza* do anno de 1721., Olisipone 1721. 1722; *Agiologio Lusitano* dos Santos e Varoes illustres em virtude do Regno de Portugal e suas Conquistas, ib. 1744. in f., opus incompletum¹). Joannes a s. Facundo Raulin O. S. Aug. caesaraugustanus descripsit *Historiam ecclesiae malabaricae* cum diamperidana synodo apud indos nestorianos, s. Thomae christianos nuncupatos, coacta ab Alexio de Menezes augustiniano a. 1599., nunc primum ex idiomate lusitano in latinum versa, cui accedunt tum liturgia malabarica, tum diss. variae omnia perpetuis animadversionibus illustrata²), Romae 1745., opus rarum (l. 20). Vitus Maria Amico O. S. Ben. congr. cas., catanensis, philosophiae et theologiae lector, et in academia patria historiae professor (n. 15. Febr. 1693., † 1756.), cujus sunt *Sicilia sacra* disquisitionibus et notitiis illustrata etc., auctore Roccho Pirro (cf. n. 1. p. 860.) ed. 3. emendata et continuatione aucta cura et studio A. Mongitore; accessere additiones et notitiae abbatiarum O. S. Ben. cisterciensium et alia, quae desiderabantur, Panormi 1733. t. 2 in f. Cum vero ea editio esset admodum mendosa, seorsim edidit: *Siciliae sacrae* l. 4. integra pars secunda, Catania 1733. in f. *Catana illustrata* sive sacra sive civilis urbis Catanae historia, ib. 1741—46. t. 4 in f. Antonius Felix Matthejus O. Conv. composuit *Sardiniam sacram* seu de episcopis sardis histo-

¹) Cf. Vezzosi *I Scrittori de' Charici Regolari detti Teatini* t. 2. p. 319—22. Alius fuit ab eo cujus mentionem fecimus supra p. 1113. annot.

²) De qua scribit Feller 3, 506; „Elle est pleine de particularités qui semblent n'avoir d'existence que dans l'imagination de l'auteur.“

riam; praecedit auctoris diss. de Sardinia et illius ecclesiis, Romae 1758. (fr. 9); 1761. in f. (m. 23); *ecclesiae pisanae historiam*, Lucae 1768. t. 2 in 4.

569. Quamplurimi scripserunt *historiam ecclesiarum particularium* singulariumque dioeceseon. Ita in Italia Petrus Marcellinus Corradini Setinae nobilibus parentibus 2. Jun. 1658. natus. Felici ingenio miroque discendi ardore praeditus Romae insignes profectus in studiis fecit atque antiquitatum studio prae ceteris operam dedit. Ab Innocentio XII. factus est subdarius et canonicus lateranensis, a Clemente XI., qui ejus eruditionem et peritiam summi faciebat, archiepiscopus thetineriensis, dein a. 1712. cardinalis et episcopus viterbiensis creatus est. Mortuis Clemente XI. et Innocentio XIII. plurium cardinalium suffragio ad tiaram fuit expetitus; praesertim vero defuncto Benedicto XIII., cui apostolica libertate in nonnullis se opposuit, nisi obstitissent Hispaniae et Siciliae reges necnon imperator († 7. Febr. 1743. a. aetatis 85.). Vir erat tam in politicis et forensibus, quam in ecclesiasticis causis longe versatissimus, aequitatis studiosus, ab omni proprii quaestus suspicionem omnique ambitione liber et illibata morum innocentia inclitus¹⁾. Praeter alia edidit: *De civitate et ecclesia setina*, Romae 1702. in 4; *Vetus Latium sacrum et profanum*²⁾, ib. 1704. 1705. t. 2 in 4. Quum vero gravioribus curis distineretur, ejus perficiendi provinciam Josepho Rocho Vulpio³⁾

1) Cf. plura in Dom. Georgii *elogio historico* Petr. Marc. S. R. E. Card. Corradini, episcopi tusculani, de quo cf. *acta erud. lips.* 1755. p. 333—5; *Contin. hist. eccl. Fleurii* l. 235. §. 16.

2) Cf. de his duobus operibus *acta erud. lips.* 1703. p. 449—50; 1706. p. 310—12.

3) Natus est Vulpus (Volpi) Patavii a. 1692., decessit 26. Sept. 1746. Praeter plurium sanctorum vitas edidit theses (a se defensas) contra judaeos *de LXX hebdomadis*, Romae 1720. in 4., et *Lettera al P. D.*

S. J. traditis schedis et adversariis suis demandavit, qui etiam edidit t. 3—10 (in v. 11) Patavii et Romae 1726—45. (fr. 55). *Tract. de jure praelationis*, Romae 1688. in f., et sub nomine Conradi Oligenii *de primariis precibus imperialibus diss.*, Friburgi Brisgojæ (Romae) 1706. in 4. Lucas Josephus Cerrachoni theologiae doctor et florentinae academiae cancellarius († 27. Jan. 1745. a. aetatis 72.), praeter alia reliquit: *Cronologia sacra de' Vescovi ed Arcivescovi di Firenze*; fasti teologici o sia storia cronologica dell'università fiorentina e de' Teologi dalla sua fondazione sino all'anno 1738. Ludovicus Sabbatini d'Anfora publici juris fecit *Il vetusto Calendario Napoletano* nuovamente scoperto (a. 1744.) con varie note illustrato, Neapoli 1746. t. 4 in 4., qui complectuntur priores quatuor menses. Joannes Dominicus Bertoli n. 13. Martii 1678. Mereti prope Utinum, antiquitatum admodum studiosus, eruditionis suae specimen dedit in op.: *Le Antichità di Aquileja profane e sacre* per la maggior parte sinora inedite, raccolte, dissegnate ed illustrate, Venetiis 1739. in f. t. 1. Ad prelum paratos habebat t. 2. et 3., sed utrum prodierint nos latet. Plures ejus dissertationes de rebus ad

Angelo Calogerà Monaco Camaldolese, nella quale si espongono cento antiche Iscrizioni di fresca nuova scoperta a correzione con alcune brevissime annotazioni per ciascheduna, in collectione opusc. cura Calogerà edita, t. 19. pag. 107—83. Alius est a Josepho Volpi barensi, ejus exstat: *Cronologia de' Vescovi Pestani* ora detti di Capaccio, in cui si da conto de' fatti più memorabili de' Vescovi, che hanno governato quella Chiesa: de' luoghi antichi e delle cose notabili avvenute nella loro Diocesi; dell'ampiezza di essa per l'unione di tre Città Vescovili, che furono Velia, Agropoli e Bussento, e per lo numero di 130 Terre e Castella abitate da ottantamila e più anime; degli Abbati Mitrati, che hanno entro di essa le loro Chiese; degli Uomini illustri, che ne sono usciti; de' Signori che hanno in quella Diocesi i lor Feudi, Neapoli 1720; 1752. in 4. ed. aucta et emendata. «

antiquitates spectantibus habentur in *collectione calogeriana*. Joannes Antonius Pecci eques senensis scripsit *Storia del Vescovado della Città di Siena* unita alla serie cronologica dei suoi Vescovi ed Arcivescovi estratta da scrittori e antichi monumenti in parte non più prodotti alla luce, Lucae 1748; Joannes Stephanus Remondini Congr. Som. *della Nolana ecclesiastica Storia*¹⁾ t. 1. Neapoli 1747; t. 2. a. 1751., qui tamen complectitur tantum vitam s. Pauli Meropii Paulini (353—431.); Joannes Baptista Maria Contareni O. Praed. *de episcopatu feretrano* diss. in tres distributam partes: in quarum 1. feretrani episcopatus origo, sedis locus, aliaque ad ipsum spectantia perquiruntur; in 2. acta s. Leonis dioecesis patroni sociique illius Marini revocantur ad crisim; in 3. deducitur ad haec usque tempora praesulum series, Venetiis 1753. in 4; in ea disserit adversus Joan. B. Marini, qui in *Apologetico Feretrarum* adversus Paulum Daniellium compluresque alios Pinnenses, Pisauri 1732., defenderat, castellum s. Leonis fuisse sedem originalem episcoporum feretranorum. Franciscus Innocentius Fileppi canonicus theologus edidit diss. apologeticam, cui titulus *Antiquitas et dignitas ecclesiae vercellensis propugnata*, Lucae 1749., in qua tuetur, eam ecclesiam fuisse fundatam a s. Petro, qui ei praefecerit primum episcopum s. Sabinianum, imo fuisse metropolitanam, cui obnoxia fuerit ecclesia mediolanensis: quem tamen aggressus est Josephus Hyacinthus Triverius O. Praed. in historico-critica diss. *de antiquitate ac dignitate ecclesiae vercellensis*, Mediolani 1754. in 8. Quare Fileppi iterum edidit: *Antiquitas et dignitas ecclesiae vercellensis vindicata diss. apol.*, Lucae 1754. in 8. Prodiit etiam in Triverii diss. *epistola prima critogrammaticalis Theotimo inscripta*, Lucae 1755. in 8. Scripsit insuper

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 583—605.

animadversiones critico-historicas in l. editum Mediolani a. 1740., cui titulus: *de origine apostolica ecclesiae mediolanensis* a s. Barnaba ap. deducta, auctore Nic. Sormanno (cf. p. 1121.), et in alterum ejusdem auctoris inscriptum: *L'origine apostolica della Chiesa Milanese*¹⁾, vulgatum hoc a. 1754., Lugani in 4. Antonius Rivautella praefecti academiae bibliothecae taurinensis socius et musei conservator²⁾, in antiquitatis studio admodum versatus († 1. Dec. 1753. a. aetatis 44.), praeter opera ad archaeologiam spectantia, quae una cum Ricolvi edidit, cum Francisco Berta³⁾ reliquit *Ulcensis ecclesiae* (Ulz, Oulx) *chartarium* animadversionibus (eruditibus) illustratum, Augustae Taurinorum 1753. in f. Petrus Bonolli turricellanus canonicus († 18. Jan. 1756. a. aetatis 68.) historiam Nic. Coleti *de turricellanis episcopis* in Italia sacra t. 5. annotationibus et additionibus illustravit. Dragoni collegit *Monumenti e notizie istoriche riguardanti la Chiesa primitiva Vescovile d'Arezzo* in Toscana da i suoi principi fino al presente contra l'asserzione pubblicata sopra la medesima Chiesa in quest'anno 1755. dal molto R. S. D. Angiolo Lorenzo Grazini nel suo libro *vindiciae ss. martyrum aretinorum* (Romae 1755. in 8.), Lucae 1755. in 4. Joannes Andreas Tria, episcopus Larini, translatus ad archiepiscopatum tyrium († 1760.), collegit magna sedulitate per annos 18 *Memorie storiche, civili ed ecclesiastiche della Città e Diocesi di Larino*,

¹⁾ De quo opere cf. Zaccaria 9, 417—27., qui ejus recensionem ita incipit: „Libro da molti anni non si è veduto in Italia men degno della luce di questo secolo, o lo stile grossolano riguardisi, o l'ingiurioso procedere, o'l niuno giudizio con che è stato scritto.“

²⁾ Cf. ejus elogium apud Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 8, 540—42.

³⁾ Cum Berta edidit quoque *codices mss. bibliothecae regiae taurinensis*, Taurini 1749. t. 2 in f.

Metropoli degli antichi Frentani, divise in 5 ll. e sua appendice colla serie de propri Vescovi etc., Romae 1745. in 4. Plura quae spectant historiam ecclesiasticam florentinam reperiuntur¹⁾ in op. Josephi Ricca (Richa) S. J. taurinensis († 1761.): *Notizie istoriche delle chiese florentine* divise ne' suoi quartieri, Florentiae 1754—62. t. 10 in 8., opus egregiis figuris aeneis adornatum.

570. Joannes Antonius Sassi (Saxius) congr. Obl. n. 28. Febr. 1675., collegii ambrosiani doctor et bibliothecae ambrosianae post Muratorium a. 1711. praefectus, eruditissimis sui aevi viris accensendus, quem summi viri, ut Muratori, Gagliardi, de Rubeis, Trombelli, Laderchi, Fontanini, Quirini, Passionei, Besozzi etc., magni aestimarunt, nec minus a morum candore laudandus († 21. Apr. 1751.), inter alia opera reliquit²⁾: *Archiepiscoporum mediolanensium series historico-chronologica* ad criticae leges et veterum monumentorum fidem illustrata, accedit vita scriptoris auctore Balthasare Oltrocchi, Mediolani 1755. t. 3 in 4. (fr. 8); *vindiciae de adventu Mediolanum s. Barnabae ap.*³⁾, 1748. in 4; *epistola*⁴⁾ *ad amicum* pro vindicanda formula in ambrosiano canone ad missae sacrum praescripta: „Corpus tuum frangitur, Christe,“ ib. 1731., etiam in *collect. cologieriana* t. 14; *s. Caroli Borromaei homiliae*, praefatione et notis illustratae 1747. t. 5 in f., editio splendida; *Noctes vaticanae* seu sermones habiti in academia a s. Car. Borromaeo Romae in palatio vaticano instituta, cum praefatione et notis, 1748. in f., Vinegiae 1750;

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 12, 428—33; 13, 388—403.

²⁾ Cf. Zaccaria l. c. 3, 719—28; *Biogr. univ.* 40, 443.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1755. p. 713—8.

⁴⁾ Cf. *Journal des Sav.* 98, 423—27. Egregiam synopsim exhibet Benedictus XIV. *de sacr. Missae sacrif.* l. 2. c. 20.

de studiis mediolanensium antiquis et novis prodromus ad historiam literario-typographicam¹⁾, 1729. in 8., ed. aucta una cum historia typographica literaria urbis mediolanensis ab a. 1465—1500. in Argellati *bibliotheca scriptorum mediolanensium* t. 1., Mediolani 1745; *diss. historica* ad vindicandam veritatem contra allegata ad concordiam in causa praecedentiae inter canonicos metropolitanae mediolanensis et basilicae s. Ambrosii, in qua antiqua ambrosianae ecclesiae disciplina et metropolitani mediolanensis dignitas illustrantur²⁾, 1733. in 4. Disputat autem in ea adversus Nicolaum Sormannum (cf. pag. 1121.). Plures etiam inter scriptores rerum italicarum a Muratorio collectos edidit notisque illustravit, necnon t. 2. de regno Italiae inter *opera Sigonii* annotationibus ornavit.

571. Hieronymus Tartarotti roboretanus n. 1706., philosophiae scholasticae adversarius et hypercriticus († 16. Maji 1761.), docte disseruit *de origine ecclesiae tridentinae* et primis ejus episcopis, Venetiis 1743. in 4; in qua diss. negat s. Cassianum esse primum episcopum sabionensem, quem censet fuisse s. Ingenuinum. Cui opposuit Roschmann (de quo infra) *conjecturas pro asserendo episcopatu sabionensi s. Cassiani M.*, Brixinae 1748. (fr. 4), quibus respondit auctor noster *de episcopatu sabionensi* s. Cassiani M. deque s. Ingenuini ejusdem urbis ep. actis epistola, Venetiis 1750. in 8.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1730. p. 133—9.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1736. p. 442—6. Huc referri etiam posset Caroli Hieronymi Sormanni opus ex manuscriptis fratris sui Nicolai derivatum: *De' Passeggi Storico-topografico-critici nella Città, indi nella Diocesi di Milano* ad erudizione ed a diporto della gioventù nobile e massimo ecclesiastica coll' intreccio di varie dissertazioni, Mediolani 1751. t. 4 in 12., de quo cf. Zaccaria, *Storia Letter.* 6, 588—605; 7, 558.

In hac Ingenuini sanctitatem in dubium vocat¹⁾. Contra utrumque scripsit Benedictus Bonelli a Cavalesio O. Min. *vindicias romani martyrologii* 13. Aug. s. Cassiani forocorneliensis M. et 5. Febr. ss. brixinensium episcoporum Ingenuini et Albuini memoriam recolentis, Veronae 1751. in 4., in quibus adversus Roschmann negat s. Cassianum fuisse primum episcopum brixinensem, et adversus Tartarotti tuetur Ingenuini sanctitatem. Respondit Roschmann *de episcopatu sabionensi* s. Cassiani M. deque s. Ingenuini ejusdem urbis ep. actis H. Tartarotti roboretani ad Ant. Roschmannum epistolae disquisitione, Ulmae 1751. Scripsit Bonelli etiam adversus Maffei. Cf. Adelung 1, 2026. s. *Memorie istoriche intorno alla vita e morte de' ss. Sisinio, Martirio ed Alessandro*, Veronae 1745; *Dell' origine della chiesa di Aquileja*, Mediolani 1759; *Memorie antiche di Rovaredo*, Roboreti 1754. in 4., quo tamen opere tridentinos et Maffejum in se vehementer concitavit; cum enim hic in sua *Verona illustrata* Joannis diaconi opera cum irreparabili damno periisse luxisset, Tartarotti ostendit, haec opera optime conservata adhuc exstare et si periissent leve id damnum fore. Acriter etiam in ipsum exarsere tridentini, quod nimia temeritate effutiret, Adalbertum tridentinum episcopum ab ipsis perperam pro sancto et martyre haberi. Plures contra eum scripserunt²⁾, quibus ille aliquot libellis respondit, praesertim op.: *Apologia delle memorie antiche di Rovaredo*, Lucae 1758. in 4; *de versione rufiniana historiae*

1) Cf. Zaccaria 2, 214—21; 3, 404—10; 4, 236—41. et ep. de hac controversia 5, 644—720; *acta erud. lips.* 1741, p. 63—67; 1751. p. 472—78; 1758. p. 132—44.

2) Inter hos Leopoldus de Pilati n. Viennae 1705., canonicus jaurinensis, dein tridentinus († 1755.), cujus est: *la santità ed il martyrio del b. Adalpreto vescovo di Trento vindicati*, Tridenti 1754. Scripsit quoque *origines juris pontificii* ad Carolum VI., ib. 1739.

ecclesiasticae Eusebii caesariensis diss., in qua valesianae interpretationis dignitas et praestantia vindicatur, Tridenti 1748. in 8. adversus Thomam Cacciari, qui nisus est versionem illam tueri adversus eruditorum exceptiones¹⁾. Sed majorem controversiam literariam excitavit opere inscripto: *Del congresso notturno delle lammie* con due dissertazioni sopra l'arte magica²⁾, Roboreti 1749. in 4., in quo illum congressum fabulam esse ostendit, licet artis magicae existentiam tueatur. Plures contra eum scripserunt, ut celeberrimus Maffei in op. *L'Arte magica dileguata*, Lettera al P. In. Ansaldi, Veronae 1749; 1750. in 4., in quo magiam saltem post Christi passionem inter fabellas relegat³⁾. Sententiam contra suam iterum tuetur Tartarotti in *Apologia del congresso delle lammie*⁴⁾

¹⁾ Cf. Zaccaria 4, 106.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1752. p. 354—67.

³⁾ Cf. *Storia Letteraria d'Italia* 2, 64—79. Contra Maffejum scripsit Luggiato presbyter Oratorii veronensis: *Osservazioni sopra l'opuscolo*, che ha per titolo *Arte magica dileguata*, Venetiis 1750. in 4. Cui respondit Antonius Fiorio veronensis in op. *Arte Magica distrutta*, Tridenti 1750. in 4. Verum mox Franciscus Staidelius O. Min. Conv. scripsit libellum, cui titulus: *Ars magica adserta*, ib. 1750. in 8; et anonymus edidit: *Replica alla Risposta* intitolata *Arte magica distrutta*, etc., Veronae 1751., et alter anonymus: *Animadversioni critiche* sopra il notturno congresso delle Lammie, Venetiis 1751., qui in ipsum quoque Tartarotti invehitur, nam veritatem congressus nocturni sagarum tueri nititur. Cf. Zaccaria, *Storia Letter.* 3, 146—151. Ceterum plura alia opuscula prodierunt occasione hujus controversiae. Ita Clemens Baroni de Cavalcabo scripsit: *Lettera ad un Giornalista oltramontano* sopra il congresso delle Lammie, Venetiis 1751. in 4. (cf. ib. 4, 395—404); *l'impotenza del demonio* di trasportare a talento per l'aria d'un luogo ad un altro i corpi, Roboreti 1753. in 8., de quo op. cf. Zaccaria 8, 72—75. Bartholomaei Preati vincentini est *l'Arte Magica dimostrata*, Venetiis 1751. in 4.

⁴⁾ Cf. Zaccaria 4, 424—30.

Venetiis 1751. in 4., cui opposuit Maffei *Arte Magica annihilata* ll. 3 con un appendice¹⁾, Veronae 1754. in 4.

Antonius Solis S. J. hispalensis (n. 22. Jul. 1679.), philosophiae et theologiae professor, collegit *annales ecclesiasticos et seculares hispalensis civitatis*, Hispali 1748. in f; Hieronymus Contador de Argote cler. reg. O. Theat. lusitanus (n. 8. Jul. 1676., † 9. Apr. 1749.) reliquit *Memorias para a Historia Ecclesiastica de Braga e da Geografia antiga da Provincia Bracharense*²⁾, Olisipone 1732—44. t. 3 in 4.

572. Thomas Bouges O. S. Aug. (1667—1741.), diu theologiae professor, praeter *philosophiam* secundum principia s. Augustini, *chronologiam sacram et profanam, dissertation sur les soixante-dix semaines de Daniel*, 1702. in 12., scripsit *Histoire ecclésiastique et civile de la ville et du diocèse de Carcassone* (usque ad a. 1668.) avec les pièces justificatives et une Notice ancienne et moderne de ce diocèse, Parisiis 1741. in 4. (fr. 20), opus exactum et accuratum; Roualt reliquit *Abrégé de la Vie des Evêques de Coutances* depuis s. Ereptiole jusqu'à M. Leonor Guyon de Matignon qui gouverne aujourd'hui ce Diocèse³⁾; avec un Catalogue des Archevêques de Rouen et de tous les Evêques, de leur promotion et de leur mort, Constantiae 1742. in 8; Esnault scripsit *Dissertations préliminaires* (3) *sur l'Histoire civile et ecclésiastique du Diocèse de Sais*⁴⁾, Parisiis 1746. in 12; Antonius Martialis Lefevre composuit: *Calendrier historique et chronologique de l'Eglise de Paris*, contenant sous le titre du Saint de chaque jour l'origine et la fondation des Paroisses, Abbayes, Monastères, Collégiales, Prieurés, Communautés, Cha-

¹⁾ Cf. Zaccaria 10, 462—8.

²⁾ Cf. Vezzosi 1, 279—81.

³⁾ Cf. *Journal des Sav.* 131, 343—59.

⁴⁾ Cf. *Journal des Sav.* 145, 247—59.

pelles, Oratoires et Hôpitaux de Paris, la mort des Evêques, Archevêques et des Hommes illustres du diocèse; les événemens remarquables, les Conciles qui ont été tenus à Paris, les Hérésies qui y ont été condamnées, Parisiis 1747. in 12. Sed plenius de hac ecclesia scripsit Joannes Leboeuf antisiodorensis, vir eruditissimus et laboriosissimus¹⁾, socius academiae inscriptionum et canonicus (n. 1687., † 1760.), in *Histoire de la ville et de tout la diocèse de Paris*, t. 15 in 12; *dissertations* (22) *sur l'Histoire ecclésiastique et civile de Paris*, suivies de plusieurs éclaircissemens sur l'Histoire de France²⁾, Parisiis 1743. t. 3 in 12. *Mémoires* (19) concernant l'histoire ecclésiastique et civile d'Auxerre³⁾, Parisiis 1743. t. 2 in 4., continués jusqu'à nos jours par M. M. Challe et Quantu, Antissiodori, 1848—55. t. 4 in 8; *Recueil de divers écrits* pour servir d'éclaircissemens à l'histoire de France et de supplément à la Notice des Gaules⁴⁾, Parisiis 1738. in 12. Franciscus Ignatius Dunod de Charnage n. s. Claudii 1679., insignis juris professor in academia bisuntina († 1752.), praeter historiam⁵⁾ sequanorum, provinciae sequanensis et burgundorum, Divione 1735—40. t. 3 in 4., scripsit *Histoire de l'Eglise, Ville et Diocèse de Besançon*, qui comprend la suite des Prélats de cette Métropole depuis la fin du second siècle . . . ce qui s'est passé de plus mémorable dans leur diocèse, sa discipline ancienne et les changemens qui y

¹⁾ Cf. *Biogr. univ.* 23, 481. Reliquit innumeras dissertationes de diversis argumentis, quae prostant in variis collectionibus literariis.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 133, 35—50; 311—22; 454—67; 134, 3—24; 135, 321—36; *Mémoires de Trév.* 1740. a. 54. p. 1204—35; a. 81. p. 1752—84; 1742. a. 12. p. 265—301; 1743. a. 58. p. 2030—56.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1745. a. 16. p. 398—429.

⁴⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1743. p. 393—401.

⁵⁾ De qua cf. *acta erud. lips.* 1738. p. 433—42.

sont arrivés; l'Histoire abrégée de ses principaux [Bénéfices¹⁾], Besuntii 1750. t. 2 in 4. Jacobus Felix Girardin s. theologiae doctor frejensis (n. 1678., † 13. Jun. 1753.), reliquit²⁾ *Histoire de la ville et de l'église de Fréjus*, Parisiis 1729. t. 2 in 12. Henricus Franciscus Xaverius de Belsunce (n. 4. Dec. 1671.) episcopus massiliensis (1709.), praesul piissimus, qui tempore horrendae pestis a. 1720. et 1721. heroica caritate in bonum sui gregis se totum impendit († 4. Jun. 1755.), edidit: *L'Antiquité de l'Eglise de Marseille* et la succession de ses Evêques³⁾, Massiliae 1747. in 4. Sebastianus Briguët canonicus sedunensis († ante a. 1759.) reliquit: *Vallesia christiana* seu dioecesis sedunensis historia sacra, Seduni 1744. in 8; *concilium epaunense* assertione clara et veridica loco suo ac proprio fixum in epaunensi parochia vallensium vulgo Epenassex, ib. 1741.

573. Joannes Bertholet S. J. leodiensis (n. 30. Dec. † 25. Febr. 1755.), diu per Belgium missionarius, scripsit diffuse, sed absque judicio critico et ordine methodico *Histoire ecclésiastique et civile du Duché de Luxembourg* et Comté de Chiny, Luxemburgi 1741—43. t. 8 in 4; *Histoire de l'institution de la Fête-Dieu* avec la vie des bienheureuses Julienne et Eve, Leodii 1746. Cornelius Paulus Hoynk van Papendrecht n. 1686. dordracenus ex familia illustri, vir avitae fidei solidaeque pietatis, cardinali mechlinensi per 24 annos a secretis, archipresbyter ecclesiae metropolitanae († 13. Dec. 1753.), edidit: *Historia ecclesiae ultrajectinae* a tempore mutatae religionis in foederato Belgio, Mechliniae 1725. in f., in qua jansenistarum consilia malasque artes aperit; *sex epi-*

1) Cf. *Journal des Sav.* 155. p. 110—27.

2) Alia ejusdem op. cf. in *Biogr. univ.* 17, 455.

3) Cf. *Journal des Sav.* 154, 438—51.

stolae de haeresi et schismate aliquot presbyterorum ultrajectensium, 1729. in 4; *Specimen eruditionis Broedersianae*, ib. 1730. in 4., oppositum tractatui historico de capitulo cathedrali ecclesiae metropolitanae Nicolai Broedersen presbyteri schismatici ultrajectini; *Analecta belgica*, Hagae Comitum 1743. t. 6 in 4., quibus continentur varia opuscula pretiosa et utilia ad Belgii historiam civilem, literariam et ecclesiasticam, in primis vero ejus temporis, quo hispanorum jugum excussit, pertinentia¹⁾. Cornelius van Gestel, canonicus mechliniensis (n. 1658., † 1748.), reliquit (accuratam) *historiam sacram et profanam archiepiscopatus mechliniensis*²⁾ Hagae 1725. t. 2 in f.

574. Michael Moerckens Carthusiae agrippinensis presbyter elaboravit *conatum chronologicum* ad catalogum episcoporum, archiepiscoporum, cancellariorum, archicancellariorum et electorum Coloniae Claudiae Augustae Agrippinensium, Coloniae 1745. in 4., opus laude dignum, sed mendosissime impressum³⁾. Johannes Henricus de Falkenstein, ut videtur silesius, qui fidem catholicam amplexus est, et aliquamdiu episcopi eistadiensis consiliarius aulicus fuit (n. 1678., † 3. Febr. 1760), praeter alia opera historica edidit *antiquitates nordgavienses* oder das Hochstift Eichstett, Francofurti 1733. pp. 4 in f; *analecta nordgaviensia* pp. 6, Suabaci 1734—40. in 8. Ignatius Gropp O. S. Ben. et membrum societatis literariae germano-benedictinae, kissingensis (n. 12. Nov. 1695., † 19. Nov. 1758.), vir eruditus, solers in eruendis monumentis

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 479—94; Feller, 3, 51.

²⁾ Feller 3, 472., qui de ea scribit: „Cette histoire estimable par le grand nombre de faits qu'elle renferme, par l'étendue des recherches et par l'ordre qui y règne, ne l'est guère du côté du style;“ *Mémoires de Trév.* 1741. a. 47. p. 928—43.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1745. p. 137—41.

et de historia wirceburgensi bene meritus, edidit¹⁾: *Würzburgische Chronik deren letzteren Zeiten* oder ordentliche Erzählung deren Geschichten, Begebenheiten und Denkwürdigkeiten, welche in denen dreyen letztern hundert Jahrlauffen d. i. vom J. 1500. bis anhero in den Hochstift Würzburgisch und Franken Landt bei Geistlich und Weltlichen Wesen sich zugetragen, Wirceburgi 1748. 1750. t. 2 in f. *Geheiligter Wirzburgischer Bischofssitz* d. i. Lebensbeschreibung deren hh. Burchardi, Megingaudi, Arnonis, Brunonis, Adalberonis, ib. 1754. in 4; *Collectio novissima*²⁾ *scriptorum et rerum wirceburgensium* a sec. XVI. XVII. et XVIII. hactenus gestarum, Francofurti 1741. t. 2 in f.; *aetas mille annorum antiquissimi et regalis monasterii b. Mariae V. in Amorbach O. S. Ben.* in archidioec. moguntina . . . historica methodo adumbrata . . . ex ejusdem monasterii chartis et documentis, quorum hic centum proferuntur, aliisque probatis auctoribus eruta et probata³⁾, Francofurti 1736. in f.; *monumenta sepulcralia ecclesiae ebracensis*, Wirceburgi 1730. in 4. cum 14 tabulis aeri incisis, opus rarum magnaeque utilitatis pro studio antiquitatis in Franconia. Joannes Baptista Kraus O. S. Ben. ratisbonensis n. 12. Jan. 1700., quem abbas Anselmus Parisios ad celeberrimam benedictinorum abbatiam s. Germani de Pratis misit (1721.), ut spiritu literario, quo illa tam

¹⁾ Cf. de eo ejusque operibus Schöpf in *Würb. Anzeigen gelehrter und gemeinnütziger Gegenstände* 1797. p. 716—23; Lindner, *die Schriftsteller des Benedictinerordens* etc. 2, 197—9; Baader 2. 1. 66—68; *Biogr. univ.* 18, 530.

²⁾ Respicit nimirum Joannis Petri Ludewig († 7. Sept. 1743.) a consiliis intimi regi Borussiae opus: *Scriptores rerum episcopatus bambergensis et germanicarum*, Francofurti et Lipsiae 1718. t. 2 in f. Ejus quoque sunt *Reliquiae msc. omnis aevi*, diplomatum ac monumentorum ineditorum, ib. 1720—41. t. 12 in 8.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1740. p. 673—77.

celebris reddebatur, plene imbueretur. Post biennium rediit bene excultus. Adeo vero sodalibus se probavit, ut defuncto Anselmo Goudin abbate et principe ipse 24. Oct. 1742. communi suffragio in successorem eligeretur. Tanti honoris eminentia praesulis mores adeo non immutavit, ut potius major adhuc in eo humilitas, solitudinis amor, religionis sedisque apostolicae zelus, morum suavitas, miseratio erga pauperes, moderatio cum illibatae puritatis studio conjuncta indefessusque literarum amor elucesceret. Promovit quam plurimum inter suos studendi literasque colendi ardorem († 24. Oct. 1762.). Ex plurimis ejusdem scriptis¹⁾ haec potiora sunt: *Bibliotheca principalis ecclesiae et monasterii O. S. Ben. ad s. Emmeramum*, Ratisbonae 1748. pp. 4 in 8; *Ratisbona monastica* oder klösterliches Regensburg d. i. Mausoleum und herrliches Grab des baierischen Apostels u. Blutzeugen St. Emmerami nebst der Historie dieses Klosters u. fürstl. Stiftes. Erstlich von Abt Coelestin bis zum J. 1650. zusammengetragen, nunmehr bis auf das J. 1752. fortgesetzt, ib. 1752. in 4., cui *librum probationis* bullis ac imperatorum diplomatibus refertissimum, ib. 1752. in 4., adjecit. Cum Hansizius in prodromo de episcopatu ratisbonensi t. 3. *Germaniae sacrae* novam opinionem tueretur de origine episcopatus ratisbonensis et monasterii s. Emmerami, opposuit Kraus dissertationem *de ortu et libertate monasterii s. Emmerami* Ep. et M. Ratisbonae novo et inaudito, quod R. P. M. Hansiz S. J. presb. de hoc coenobio finxit, systemati oppositam. Hansizio suam opinionem vindicanti tribus aliis scriptis respondere satagit. Reliquit praeterea plura opuscula ascetica, polemica et jus publicum ecclesiasticum Germaniae spectantia. Antonius Roschmann tirolensis (n. 7. Dec. 1694., † 25.

¹⁾ Cf. Lindner I, 52., qui eorum 37 recenset; *Biogr. univ.* 22, 571; *contin. hist fleur.* l. 247. §. 51.

Jun. 1760.), vir admodum eruditus, praefectus bibliothecae universitatis oenipontanae (1745.), historiographus tirolensis, quem titulum a comitiis ei collatum condigne meruit innumeris quae reliquit de historia, antiquitate, topographia patriae suae scriptis (187, quorum tamen major pars mansit inedita), praeter supra laudata pag. 1397. s. edidit ¹⁾: *Veldidena urbs antiquissima*, Augusti Colonia et totius Rhaetiae princeps ... insertis compluribus adhuc ineditis, quae per Tyrolim supersunt, monumentis romanis, Ulmae 1744. in 4., opus eruditum et rarum; *Glaubenswürdige Nachrichten über das Leben u. vormahlig berühmte Grabstatt zu Mays in Tyrol des h. Valentini*, Bisch. zu Passau u. beider Rhätien Apostel ²⁾, Ulmae 1746. in 4.

575. Ladislaus Szörényi edidit praeter alia *vindicias syrmieneses* seu descriptionem Syrmii cum suo episcopatu aliisque eo spectantibus, Budae 1746. in 8; Laurentius Karolyi scripsit *speculum ecclesiae jaurinensis*, in quo hujus ecclesiae incunabula, progressus, vicissitudines descripsit, episcoporum vitas adjecit, inscriptiones non inelegantes inseruit, Jaurini 1747. in f. Michael a ss. Trinitate Horvath Schol. piar., nobilibus parentibus in lucem editus in oppido Abony provinciae pestiensis († 1752.), descripsit *natales archiepiscopatus metropolitanae colocensis et bachiensis ecclesiarum* canonice unitarum, Budae 1746., in quibus origo et series archipraesulum fide dignis testimoniis cum accurata chronologia exhibentur. Opus hoc non quidem omnium votis respondit, pro-

¹⁾ Cf. Wurzbach *Biographisches Lex.* des Kaiserthums Oesterreich 26, 346; Di Pauli Roschmanns *Biographie* in Beiträgen zur Geschichte, Statistik, Naturkunde und Kunst von Tirol und Vorarlberg 1826. 2, 1—184.

²⁾ *Acta erud. lips.* 1747. p. 269—74., ubi dicitur: „Ita hoc ipsum opus compositum est, ut neque ingenium, neque diligentiam, neque doctrinam in eo desideres.“ De priori vero op. cf. ib. p. 327—36.

pterea quod in eo multa exsucca et manca videantur, sed adverti debet mss. penuria, quam barbarus turcarum furor omnia flammis depopulatus fecit. Ejus sodalis Josephus Innocentius a d. Thoma Aq. Desericius nitriensis e nobili familia oriundus (1702.), in seminario jaurinensi theologiae professor, praepositi generalis assistens († 1763.), de historia patria bene meruit¹⁾ praesertim commentariis *de initis ac majoribus hungarorum*, Budae 1748—60. t. 5 in f. cum dissertationibus apologeticis (2), Pestini 1763. in f., et *historia episcopatus, dioecesis et civitatis vaciensis* una cum rebus synchronis et catalogo praesulum, ib. 1763. in f., opus posthumum, cui deest ultima manus. Ejus quoque est *lapis angularis* praemotio physica thomistica, primum ac potissimum scholae d. Thomae fundamentum, dilucide exposita, quod profecto sit germanus angelici doctoris partus, legitimis vindiciis asserta adversus Jac. Spreng S. J., Tirnaviae 1741.

576. Elias (antea Antonius dictus) de Amato O. Carm. calaber, montaltinus n. 1666., s. theologiae magister, qui primus inter suos cartesianam philosophiam invexit († 1748., sec. alios 1747.), praeter plura alia reliquit²⁾ *epistolas polemicas*, quibus nonnulla ecclesiasticae et civilis historiae selectiora dubia resolvuntur, Lucae (Neapoli) 1749. in 8; *animadversiones historico-dogmaticas, chronologico-criticas* super aliquot acta et canones conciliorum Ecclesiae atque super nonnulla historicorum monumenta strictim concinnatas, Venetiis 1739. t. 2 in 4; *Lettere erudite ecclesiastico-civili, academico-critiche*, Genuae 1713. 1715. t. 2 in 4; *congressi academici sullo discettabile storico della Bibbia*, Venetiis 1720. t. 6 in 8.

¹⁾ Cf. Horanyi *Script. piarum schol.* 1, 637—59; *Biogr. univ.* 11, 162.

²⁾ Cf. *Biblioth. carmelit.*, Aurelianis 1752. t. 1. p. 429. s.; Adelung 1, 690.

Carolus Andrian S. J. tirolensis, tisentinus, philosophiae, juris canonici, exegesis, demum in academia graecensi per 16 an. historiae professor (n. 29. Nov. 1680., † 7. Jan. 1745.), praeter *dissertationes selectas historico-chronologico-biblicas* super V. T., Graecii 1730. in 8; Viennae 1753. in 4., et *quaestiones historico-chronologico-criticas ex historia ecclesiastica*, Graecii 1731. 1732. t. 2 in 4., composuit *epochas sacro-profanas* tabulis historico-chronologicis illustratas seu methodum facilem et expeditam universalis historiae notitiam comparandi, Graecii 1727. in 8; 1729., *subsidia* (4) *memoriae pro historia*, series (12) romanorum pontificum, imperatorum, regum etc., epitomen chronologicam scriptorum ecclesiasticorum, Graecii 1733. t. 2 in 8; *dissertationes theologico-historico-criticas* de conciliis oecumenicis, ib. 1736. in 8. Valerianus Zellner O. S. Aug., bavarus, eberspergensis (n. 26. Apr. 1718., † 10. Febr. 1763.) praeter dissertationem historico-dogmaticam *de primatu Petri*, Monachii 1755. in 4., composuit *historiam ecclesiasticam* (usque ad sec. VIII.) imperiali mixtam ac dissertationibus elucubratam, ib. 1756. in f.

577. Plures, praesertim in Italia, elaborarunt opera, quae ad *archaeologiam* christianam spectant¹⁾. Inter hos eminet Marcus Antonius Boldetti romanus, canonicus ad s. Mariam

¹⁾ Huc referri possunt: Gregorius Berthelet O. S. Ben. congr. s. Vitonis et Hidulphi († 1753.), cujus est *Histoire historique et morale de l'Abstinence de la viande* et des révolutions, qu'elle a eues depuis le commencement du monde jusqu'à présent tant parmi les Hébreux que parmi les Païens, les Chrétiens et les Religieux anciens et modernes, Rotomagi 1731. in 4; de qua cf. *Journal des Sav.* 96, 475—93; 97, 80—94; et Geraldus Zürcher O. S. Ben. sangallensis, theologiae professor, qui typis dedit *historiam poenitentiae publicae* notis et animadversionibus illustratam cum gemina dissertatione, una praevia de eruditionis praestantia ad neotheologos, altera ad calcem de satisfactione contra novatores, 1752. in 8.

Maj. et custos veterum coemeteriorum, quem Clemens XI. ad episcopatus honorem promovisset, nisi ipsius obstitisset humilitas. Juvenis magno ardore se dedit poesi, mathesi, philosophiae morali, ideoque etiam lectioni vitarum dictorumque veterum philosophorum, quae Plutarchus literis consignavit, unde a condiscipulis dicebatur Plutarchus; in primis vero incubuit studio linguarum et antiquitatis. Decessit optimus et admodum beneficus senex senio confectus 4. Dec. 1749. anno aetatis 87. Collegit *Osservazioni sopra i Cimiteri de' ss. Martyri* ed antichi Christiani di Roma; aggiuntavi la serie di tutti quelli che si sono scoperti, e d'altri simili che in varie parti del Mondo si trovano con alcune riflessioni pratiche sopra il culto delle sacre Reliquie¹⁾ (adversus Mabillonii l. *de cultu sanctorum ignotorum*), Romae 1720. t. 2 in 1 v. in f. (fr. 40), opus quidem eruditum sed non satis accuratum. Plura alia opera composuerat, sed infausto incendio perierunt (a. 1737.). Socium laborum et studiorum habuit Joannem Marangoni, videntinum, protonotarium apostolicum et canonicum agnani-num, quocum per 30 annos convivebat († 5. Febr. 1754. a. aetatis 80.), cujus plura exstant opera erudita²⁾: *Acta s. Victorini* ep. amiterni et M. illustrata atque de ejusdem ac

¹⁾ Cf. *Storia Letteraria d'Italia* 2, 538—41; *acta erud. lips.* 1722. p. 513—24; de Rossi *Roma sotterranea* praef. p. 52. et ex eo Kraus *die röm. Katakomben* introd. p. 12., secundum quos non ea sagacitate et diligentia praefuit sacris coemeteriis, quam exegisset sollers archaeologiae studium.

²⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 7, 632—36., qui recenset 18 opera ab eodem edita, ex quibus tamen plura ascetica, et 6 inedita. Inter illa est *Thesaurus parochorum* seu vitae ac monumenta parochorum, qui sanctitate, martyrio, pietate, virtutibus, dignitatibus et scriptis catholicam illustrarunt Ecclesiam, Romae 1726. 1730. t. 2 in 4., Coloniae 1731; t. 3. incendio periit. Opus quod non caret pretio. Cf. *Biogr. univ.* 26, 556.

83 MM. amiterensium coemeterio prope Aquilam in Vestinis historica diss. cum appendice de coemeterio s. Saturnini via Salaria et monumentis ex eodem aliisque ss. coemeteriis Urbis nuper efossis, Romae 1740. in 4. (lire 14), quo in opere fragmenta exhibet ex magno illo thesauro, quem multorum annorum labore et sollerti diligentia collegerat, sed infaustissimum incendium cum operibus Boldetti, ut supra narravimus, absumpsit. *Acta passionis ac translationum s. Magni ep. tranensis et M. ex pervetustis codd. notis illustrata*, Aesli 1743. *Delle Memorie sacre e profane del Antifiteatro Flavio di Roma*, volgarmente detto il Colosseo¹⁾ dissertazione (accurata, quae magni fit), Romae 1746. in 4. (fr. 6); *delle cose gentilesche e profane transportate ad uso ed ad ornamento delle Chiese*²⁾, ib. 1744. in 4., opus rarum (fr. 35) et eruditum apologiae instar pro Boldetti. *Chronologia rom. pontificum* superstes in pariete australi basilicae s. Pauli Ap. viae ostiensis depicta sec. V. seu aetate s. Leonis M. cum additione reliquorum ss. pontificum nostra ad haec tempora perducta³⁾, 1751. in f.; *delle Memorie sacre e civili dell'antica Citta di Novana* oggi di Cittanova nella Provincia del Piceno ll. 3, ib. 1743. in 4.

578. Franciscus Argellati bononiensis, architectus militaris caesareus (n. 8. Maji 1712., † 13. Febr. 1754.), praeter alia, quae huc non spectant⁴⁾, scripsit *Storia del Sagrifizio*

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 600—605; *Journal des Sav.* 149, 312—31.

²⁾ *Journal des Sav.* 139, 380—96; 141, 530—47.

³⁾ Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 562—83.

⁴⁾ Cf. Zaccaria l. c. 9, 507—10; Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori bolognesi* 1, 280—2. Hujus pater Philippus n. 1685. celeberrimus bibliopola, biennium conversatus est Florentiae cum celeberrimo Magliabeco. Plurimum contulit, ut jam supra diximus, ad editionem scriptorum rerum

della s. Messa, ove discorresi in qual lingua, con quali abiti e vasi sagri si celebrasse la Messa al tempo della primitiva Chiesa e di varie Liturgie praticate nell'Oriente, ma specialmente del Rito romano e delle Ceremonie di vari sommi Pontefici introdotte nell'Occidente, Florentiae 1744; Venetiis 1745. in 8. Josephus Allegranza O. Praed. in sacrae antiquitatis studiis apprime versatus disseruit *Dell'antico fonte Battesimale di Chiavenna*, in qua diss. de baptisterio deque ipso baptismo ejusque ritibus diligentissime disputat; exstat novae sylloges calogerianae opusc. t. XIV. p. 118—210; *de sepulcris christianis* in aedibus sacris; inscriptiones sepulcrales christianaec sec. VII. antiquiores repertae, Mediolani 1773. Franciscus Antonius Vitale elaboravit *Dissertazioni Liturgiche*, Romae 1756. in 4., in quibus disserit 1. de antiquitate, origine et munere patrinorum in sacramento confirmationis; 2. de usu veterum fidelium eucharistiam secum ferendi domum aliisque mittendi; de vario communionis ritu deque eulogiis. Jacobus Acami, comes, scripsit epistolam *de paedobaptismo solemni* in Ecclesia latina et graeca sive de perpetuo Ecclesiae ritu ac dogmate baptizandorum cum infantium tum adulatorum in per-vigiliis paschae et pentecostes adversus anabaptistas et soci-

italicarum a Muratorio adornatam; singulis tomis praefixit dedicationem; quare a Carolo VI. secretarii caesarei titulo et annuo stipendio honoratus est. Aliorum quoque operum, praesertim Sigonii t. 6 in f. Mediolani 1732—38. editionem curavit († 25. Jan. 1755.). Collegit bibliothecam scriptorum mediolanensium seu acta et elogia virorum omni-gena eruditione illustrium, qui in metropoli Insubriae oppidisque circum-jacentibus sunt, additis literariis monumentis post eorundem obitum relictis aut ab aliis memoriae traditis. Praemittitur Joan. A. Saxii historia typographica mediolanensis, Mediolani 1745. t. 4 in f. (fr. 49). Nonnemo tamen hoc opus saltem ut principi auctori tribuit Andreae Irico, de quo alias. Cf. plura de eodem apud Zaccaria 14, 228—36; Fantuzzi 1, 276—80.

nianos, ad anabaptistam londinensem, Romae 1755; *dell'Antichità e pregi del Sagramentario Veronese* publicato da G. Bianchini nel t. 4. di Anastasio Bibliothecario diss. apologetica tripartita¹⁾, Romae 1748. in 4; *ep. ad P. Faustum a s. Joseph* schol. piar. sacerdotem, in qua nonnulla ad ss. papienses episcopos spectantia proponuntur et illustrantur necnon ad discernenda a spuris et apocryphis acta martyrum sincera et selecta inconcussae inseruntur regulae, ib. 1750. in 8. Mentionem denique meretur Franciscus Antonius Gori, florentinus (n. 9. Nov. 1691., † 21. Jan. 1757.), vir duce Salvinio in sacra et profana antiquitate eruditissimus, baptisterii praepositus, ecclesiae ad s. Joannem canonicus et historiae publicus professor. Inter plurima ejusdem opera²⁾, quae archaeologiam profanam magis spectant, hic tantum adducemus *bibliothecae Medicaeae, laurentinae et palatinae codd. mss. orientalium catalogum*, quem Stephanus Evodius Assemanus inchoaverat, ipse jussu Francisci I. imp. absolvit, Florentiae 1743; *thesaurum veterum diptychorum* consularium et ecclesiasticorum tum ejusdem auctoris cum aliorum lucubrationibus auctum, opus posthumum, quod prodiit cura Joannis Bapt. Passerii, Florentiae 1759. t. 3 in f.; *symbolas literarias*, opuscula varia philologica, scientifica, antiquaria signa, lapides, numismata, gemmas et monumenta medii aevi nunc primum edita, continentes³⁾, ib. 1745. t. 10 in 8., collectio pretiosa; *thesaurus gemmarum antiquarum astriferarum* 200 tabulis aeneis illustratarum⁴⁾, ib. 1750. t. 3 in f.

¹⁾ Cf. Adelung 2, 1529—32; *contin. hist. ecol. fleurii* l. 245. §. 27.

²⁾ Cf. de hac erudita et diligenti diss. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 1, 71—81.

³⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 1, 260—5; 3, 593—8; 5, 675—7; 9, 461—4; 10, 581—6; *acta erud. lips.* 1649. p. 630—44; 1756. p. 24—31; 418—25; 564—70.

⁴⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1750. p. 142—4.

579. Plures ex *hagiographis*¹⁾, qui bollandistae dici solent, hac epocha decesserunt: Guilelmus Cuypers (Cuperus) antverpiensis (n. 1. Maji 1686., † 2. Febr. 1741.), qui indicas missiones in votis habuit, sed edendis SS. actis addictus fuit. Symbolam suam contulit ad t. tres Julii et ad sex mensis Augusti. Elaboravit *historicum commentarium de s. Jacobi Maj. ap. praedicatione in Hispania* (seorsim prodiit Antverpiae 1729. in f.), quem Michael a s. Maria O. S. Aug. duabus diss. impugnavit, quibus Cuperus respondit editis *vincendiis* (ib. 1731. in f.); tr. historico-chronologicum *de patriarchis CP.*, quorum series ab initio istius cathedrae usque ad aetatem nostram deducitur²⁾, 1733. in f., Venetiis 1751. Joannes van de Velden antverpiensis n. 17. Sept. 1710., decessit 15. Aug. 1747., dum pararet profectionem ad missiones exteras. Partem habuit in edendis t. 1. et 2. Septembris. Joannes Pien (Pinius) gandavensis (n. 13. Dec. 1678., † 19. Maj. 1749.), qui excelluit judicio critico. Hispaniae bibliothecas lustravit non sine copioso fructu. Operam suam contulit ad tomos Julii et Augusti. Scripsit tractatum historico-chronologicum *de liturgia antiqua hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana mixta*³⁾, Antverpiae 1729. in f. (fr. 70); Romae 1740; tr. *de Ecclesiae diaconissis* praemisum t. 1. Sept.

¹⁾ Nicolaus Carminius Falconius archiepiscopus s. Severinae († 1. Mart. 1759.) edidit s. Conf. Pont. et celeberrimi Thaumaturgi *Nicolai acta primigenia* nuper detecta et eruta ex unico et veteri cod. membranaceo vaticano, ab eodem latine reddita, cum recentioribus aliis s. Nicolai actis graecolatine cum suis notis, Neapoli 1752. cum eruditis prolegomenis. Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 6, 564—67.

²⁾ Cf. *Mémoires de Trév.* 1734. a. 20. p. 385—413. Plura de eo cf. in elogio praemisso t. 6. act. SS. Augusti.

³⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1731. a. 67. p. 1119—39; *acta erud. lips.* 1758. p. 85—92. Plura de Pinio cf. in elogio praemisso t. 3. Sept.

Petrus Dolmans lummelensis (n. 8. Sept. 1697., † 29. Sept. 1751.), professor philosophiae Antverpiae, s. Scripturae et theologiae dogmaticae Lovanii, aliquamdiu socius bollandistarum, quos juit in edendis t. 3. et 4. Augusti. Edidit *observationes apologeticas pro episcopatu trajectensi ad Mosam*, quem P. Godefr. Henschenius e S. J. hagiographus p. m. jam pridem asseruerat, Antverpiae, etiam in actis SS. Belgii 1, 314—52. cum aliis ejusdem observationibus, quas ediderat, ib. 352—73. Urbanus Sticker dunkercanus (n. 25. Sept. 1717., † 25. Oct. 1753.), qui partem aliquam habuit in edendo t. 5. Sept., Joannes Perier Cortaci n. 29. Aug. 1711. quindecim annos in illustrandis sex ultimis mensis Septembris tomis impendit († 23. Jun. 1762.), et eodem anno (28. Febr.) omnium hac aetate celeberrimus Joannes Stiltinck (n. 24. Febr. 1703.), qui indefessa diligentia per 25 annos edendis sanctorum actis incubuit¹⁾, eique magna ex parte debemus tomos quinque Augusti, omnes Sept. et primum Oct. *Vitam s. Stephani* regis Hungariae ex latinis et graecis aliarumque gentium monumentis collegit digessitque, commentariis et observationibus illustravit: in qua Joannis Schwartzii hungari heterodoxi adversus initia religionis apud hungaros christanae et angelicam regni Hungariae coronam calumniae refutantur, Cassoviae 1767. in f. Omnes hi fuere e societate Jesu.

580. Quibus adde²⁾ Dominicum Giorgi (Georgium) rhodiginum, praelatum pontificium, praefectum insignis biblio-

¹⁾ Plura de eo cf. in elogio praemisso t. 1. Oct. act. SS.

²⁾ Josephus Bedekovich O. S. Pauli Erem. croata edidit *Natale solum magni Ecclesiae doctoris Hieronymi* in ruderibus Stridonis occultatum probatorum nihilominus historicorum, geographorum opinionibus ac brevis illyricianae chronologiae adjumento erutum atque cum vita ejusdam purpurati dalmatae, Neostadii Austriae 1752. in f. Accedit quadruplex catalogus: 1. personarum sanctitate illustrium ad Illyricum hodiernum

thecae card. Imperialis, vere doctum et in omni antiquitate versatissimum, virum integerrimum, remotum ab omni fuco et fastu, quem magni fecerunt romani pontifices Innocentius XIII., Benedictus XIII., Clemens XII. et Benedictus XIV., et card. Quirinus, qui vix aliquid literis consignabat, quin ejus judicio illud subjiceret (n. 1690., † 21. Jul. 1746.). Inter ejus opera mentionem merent¹⁾: *Martyrologium Adonis* archiep. viennensis ab Herib. Rosweido S. J. theologo jam pridem ad mss. exemplaria recensitum, nunc ope codd. bibliothecae vaticanae recognitum et adnotationibus illustratum: accessere martyrologia et calendaria aliquot ex vaticana et aliis bibliothecis eruta, nunc primum in lucem edita²⁾, Romae 1745. t. 2 in 1 v. in f. (fr. 30); *de antiquis Italiae metropolibus*³⁾, Romae 1722. in 4. (m. 1.): diss. epist. *de origine metropolis ecclesiae beneventanae*, Romae 1725. in 4; *de cathedra episcopali Setia civitatis* in Latio⁴⁾, ib. 1727. in 4. (m. 9); 1751; *de liturgia romani pontificis in celebratione solemni missarum ll. 4*, ubi sacra mysteria ex antiquis codd. praesertim vaticanis aliisque monumentis plurimum illustrantur⁵⁾, Romae 1731.

sive regnum Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Bosniae, Serviae et Bulgariae Istriaeque pertinentium; 2. sanctorum Illyrici, quorum dies certus obitus vel memoriae haberi nequit; 3. beatorum illyricorum; 4. illyricorum venerabilium virorum Dei. Adjectus est Alph. Ciaconii tr. de cardinalitia dignitate s. Hieronymi. Ceterum in hoc opere alias erudito lector in dubiis rebus definiendis majorem judicandi acrimoniam, quandoque et perpicuitatem, at fere ubique tersam magis latinitatem desiderabit.

¹⁾ Cf. plura de ipso in commentario de ejus vita scripto a Car. comite Silvesti in *sylloge calogeriana* 41, 337. s.; *Biogr. univ.* 17, 411. s.; Adelung 2, 1405.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 154, 372—84.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1725. p. 293—6.

⁴⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1728. p. 252—4.

⁵⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1747. p. 647—56.

1743. 1744. t. 3 in 4., opus, inquit Zaccaria, quovis pretio dignum (fr. 50), in quo etiam disserit de libris liturgicis s. romanae ecclesiae. Tertius t. est rarus, adeo ut integrum opus invenire difficillimum sit. *Gli abiti sacri del romano Pontefice* paonazzi e neri in alcune solenni funzioni della Chiesa giustificati, ib. 1724. in 4; *de monogrammate Christi*, 1738. in 4; *vita Nicolai V. P. M.* ad fidem veterum monumentorum; accedit ejusdem disquisitio de Nicolai erga literas et literatos viros patrocinio¹⁾, 1742. in 4. Annales Baronii, quos et Mansi cum critica Pagi et continuatione Raynaldi iterum edidit, notis illustravit, Lucae 1740. ss. Petrus Antonius Corsignani n. 15. Maji 1681. Celani in Aprutio, episcopus venosinus, dein salmonensis (1738.), praesul vitae exemplaris de historia patria bene meritus, licet judicium criticum ei defuerit († 17. Oct. 1751.), praeter alia edidit²⁾: *De viris illustribus marsorum* l. singularis, cui etiam sanctorum ac venerabilium vitae necnon marsicanae inscriptiones accesserunt, Romae 1712. in 4; *Reggia Marsicana* ovvero memorie topografico-storiche di varie Colonie e Città antiche e moderne della provincia de' Marsi e di Valeria compresi nel vetusto Lazio e negli Abruzzi colla descrizione delle loro Chiese, Neapoli 1738. t. 2 in 4; *acta ss. MM. Simplicii, Constantii et Victoriani*; accedunt ordo divinorum officiorum ecclesiae Marsorum et aliquorum sanctorum memoriae, Romae 1750. Acta tamen haec bollandistis videntur suspecta. Josephus Maria Brocchi florentinus (n. 29. Oct. 1687., † 8. Jan. 1751.), socius academiae florentinae, rector seminarii (1723—44.),

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 258—62; *Journal des Sav.* 134, 388—403.

²⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 5, 733. s.; *Biogr. univ.* 10, 2.

theologiae moralis professor, protonotarius apostolicus¹⁾, imitandas proposuit *Vite de' Santi e Beati Fiorentini*, Florentiae 1742. in 4. p. 1; 1752. p. 2., reliquae duae partes non prodierunt; opus rarum (fr. 20); *Theologiae moralis generalia principia*, quibus adnectuntur opuscula de fide, spe et caritate, juramento, blasphemia, voto et fama ex doctrina celebris doctoris Friderici Gianetti († 1708.) ad publicam utilitatem eruta, ordinata et aucta, Lucae 1714; *de occasione proxima peccati et recidivis* una cum remediis pro illorum cura a confessario adhibendis²⁾, 1718; 1736. in 4. Alexander a s. Sigismundo Politi schol. piar. florentinus n. 10. Julii 1679., a prima pueritia literarum amore flagravat, ut prae illarum dulcedine non solum alia oblectamenta abjiceret, sed etiam parum valetudini parceret. Plurimum studii in graeca lingua consumpsit. Annos natus 15 ingressus est sodalitatem scholarum piarum. Studiorum curriculo absoluto artem rhetoricam docuit, dein philosophiam, qua occasione edidit *philosophiam peripateticam* ex mente s. Thomae Aq. per breves theses ad aristotelicam methodum explicatam, Florentiae 1708. in 12. Post aliquot annos (1712.) demandatum est ei munus tradendae rerum divinarum scientiae. In primis autem versabatur in literis graecis, quare librorum et codd. mss., praesertim graecorum, copiam sibi colligere curabat, editisque libris eruditae illas multum illustravit. Diu in ea cogitatione curaque versabatur, ut corrigeret menda martyrologii romani; demum hortante Benedicto XIV. serio ad opus se accinxit, illudque emisit inscriptum: *Martyrologium romanum* Gregorii XIII. jussu restitutum, Urbani VIII., Clementis X. et Innocentii XI.

¹⁾ Cf. de hoc viro dignissimo plura apud Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 3, 729—35.

²⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 3, 361—4.

auctoritate recensitum, a Benedicto XIV. P. M. auctum et castigatum Al. Politus de cler. reg. schol. piar. commentariis suis post C. Baronium ad veterum librorum historiaeque fidem pontificio jussu illustravit et denuo recensendum atque castigandum Benedicto XIV. judicio ac censurae subjecit, Florentiae 1751. in f. (fr. 10). Complectitur hic tomus eruditissimas prolixasque annotationes seu dissertationes in solum mensem Januarium¹⁾. Opus ultra proseguere non licuit auctori, apoplexia siquidem correptus decessit 23. Julii 1752. Industria et solitudine videbatur ali, quare cum hominibus raro se consociabat et adeuntes ad se licet admitteret, cito tamen se iis expediebat²⁾. Bertholdus Rizelius O. S. Ben. monasterii mellicensis, philosophiae professor, collegit *sanctam et beatam Austriam* seu acta et vitas eorum, qui a primo inde Christi seculo ad hanc usque aetatem Austriam illustrarunt. Accessere tres diss., 1. de expositione symboli austriaci A. E. I. O. U.; 2. de accurata totius Austriae seculorum et populorum historia; et 3. de primis Austriae apostolis, Augustae Vind. 1750. t. 1 in f. cum tabulis aeri incisis³⁾.

581. De *haereticis* egerunt Bonaventura Amadeus de Caesare O. Min. Conv. castrivillarensis, cujus exstat magnum opus inscriptum: *Ecclesia vindicata* sive haereseologia, in qua omnes errores haeresesque a mundi primordio ad haec usque tempora historice, chronologice juxta optimas epochas, critice, dogmatice referuntur et refutantur, excursibus criticis et quaestiunculis resolutis undequaque referta, t. 8. in f., quorum

¹⁾ Cf. Zaccaria l. c. 5, 636—51.

²⁾ Plura de ipso ejusque operibus cf. apud Fabronium 8, 41—67; Horányi, *Scriptores piarum schol.* 2, 506—30; Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 6, 733—38; *Biogr. univ.* 77, 375.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1753. p. 337—42.

tres Romae 1736., reliqui Neapoli prodierunt¹⁾. Franco Girvesi juris canonici doctor scripsit *historiam priscillianistarum* sive de haeresi priscilliana historicam dissertationem, Romae 1749. Joannes Baptista Philipoteau du Chesne S. J. († 24. Jan. 1755.), per biennium regionum principum sub Philippo IV. praeceptor, accurate descripsit *Le Prédestinatisme* ou les hérésies sur la prédestination et la réprobation, où l'on expose la naissance, les progrès, les révolutions, les dogmes et les sectes diverses des Prédestinatiens²⁾, Parisiis 1724. in 4; neque minus accurate et plene scripsit *Histoire du Baïanisme* ou de l'Hérésie de Michael Baius avec des notes historiques, chronologiques, critiques, suivies d'éclaircissemens théologiques et d'un recueil de pièces justificatives³⁾, Duaci (Parisiis) 1731. in 4. In 1. et 2. l. agit praesertim de Bajo ejusque doctrina; in 3. tuetur Lessium adversus censuras lovaniensem et duacensem; in 4. et 5. disserit adversus Jansenium, Sancyranum et Gibieuf; sed quia forte nimis confidenter sententiam fert de quibusdam personis et opinionibus, in indicem librorum prohibitorum relata fuit decr. 17. Maji 1734. Adversus du Chesne quorundam virorum celebrium apologiam scripsit Orsi (n. 563.). *La vérité et l'équité de la Constitution Unigenitus* démontrée contre les cent-une propositions de Quesnel, 1737. in 12. Hilarius Dumas (du Mas) doctor sorbonicus († 1742.) accurate et fideliter enarravit *Histoire des cinq propositions* de Jansénius, Leodii in 12; Trivultii 1702. t. 3 in 12., ed.

⁴⁾ Cf. alia ejusdem opera (quorum plura ut videntur inedita), praesertim ascetica, enumerat Zavarroni in bibl. calabra p. 190.

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 77, 378—99; 78, 293—308; *Mémoires de Trévoux* 1725. a. 42. p. 873—908.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 96, 124—138; 404—15; *Mémoires de Trévoux* 1731. a. 94. p. 1567—1608; a. 106. p. 1773—1805; a. 114. p. 1953—70.

optima et rara, contra quam edidit anonymus (Quesnellus) *La Paix de Clément IX.* ou démonstration des deux faussetés capitales avancées dans l'Histoire des cinq Prop., contre la foi des Disciples de S. Augustin et la sincérité des quatre Evêques avec l'Histoire de leur accommodement, Camberaci 1701. t. 2 in 12; respondit Dumas l. *Défense de l'Histoire* etc. Leodii 1701. in 12. (fr. 2).

582. His addantur¹⁾ quamplurimi alii, qui de historia ecclesiastica plus minusve meruerunt: Godefridus Bessel O.

¹⁾ Praetermittimus Philippum Bayrhamer O. Praem. Thanhusii in Svevia natum 2. Aug. 1718., ss. canonum interpretem († 27. Dec. 1761.), cujus exstat *historia roggengurgensis monasterii* ex documentis vetustissimis et authenticis deducta atque a primo foundationis anno, nempe 1126., usque ad a. 1759. continuata, Ulmae 1759. in f.; Guidonem Grandi O. Camald. cremonensem, philosophiae in academia pisana professorem, insignem mathematicum, virum eruditissimum († 4. Jul. 1742.), cujus eruditionem testantur 44 vol., quae reliquit msc. et cujus sunt *diss. camaldulenses*, in quibus agitur 1. de institutione ord. Camaldulensis; 2. de aetate S. P. Romualdi; 3. de visione scalae ejusdem et habitus mutatione praetensa; 4. de s. P. Damiani et avellanitarum instituto camaldulensi; obiter etiam multa ecclesiasticae et profanae historiae loca illustrantur et corriguntur (cf. *Journal des Sav.* 42, 442—48. et ejus elogium auctore Ang. Mar. Bandinio, Florentiae 1745. coll. *acta erud. lips.* 1750. p. 189—92.); Romanum Endel O. S. Ben. in monasterio s. Blasii, philosophiae professorem salisburgensem († 1755.), qui conscripsit *historiam almae et archiepiscopalis universitatis salisburgensis*, Bondorfii 1728; Franciscum Leoni veronensem, in gymnasio patavino theologiae et ecclesiasticae historiae professorem, qui disseruit *de sibyllarum in veteri Ecclesia auctoritate* et historiae ecclesiasticae ac theologiae conjunctione, Venetiis 1744. in 4; Benvenuti Cesare can. reg. lat. n. 8. Nov. 1669. in Montodine in territorio Cremae, abbatem perpetuum (1708.), qui diu Romae praesedit solutioni casuum parochorum et a. 1740. electus est in abbatem generalem († 29. Maji 1746.), cujus est *Discorso istorico-cronologico-critico della vita commune de' cherici dei primi sei secoli della chiesa*, ed. 2. coll'aggiunta d'altri sei secoli e

S. Ben. primam lucem aspexit in Buchheim agri moguntini oppido 5. Sept. 1672. Jam a prima juventute inter aequales eminebat et mature coepit quod maturior continuaret. Salisburgi philosophicis et theologicis studiis atque utrique jurisprudentiae operam dedit. Habitum s. Benedicti induit in gottwicensi coenobio. Viennae 1696. s. theologiae lauream est consecutus. Postquam aliquamdiu sodalibus philosophiam et theologiam Seligenstadii ad Moenum praelegit Romaeque versatus est, ut rotae romanae praxim addisceret, electus est a Lothario Francisco electore et archiepiscopo moguntino in vicarium generalem et officialem suum, atque ab eo etiam legatus quater Romam, ter

di alcune curiose ricerche appartenenti al medesimo soggetto, Praeneste 1723. in 4., Romae 1728. in f., latine versus ab Ign. Kistler (cf. *acta erud. lips. suppl.* 8, 511. s.); Fidelem Soldani O. Vallis Umbr., qui scripsit *Historiam monasterii s. Michaelis de Passiniano* sive corpus historicum, diplomaticum, criticum juxta chronologicam abbatum passian. seriem elaboratum, in quo summorum pontificum constitutiones, imperatorum regumque diplomata et privilegia hucusque inedita eidem coenobio totique vallumbrosano ord. collata recensentur. Cui etiam accedunt et primo in lucem prodeunt, monasteriorum quamplurimorum foundationes, jura, dotationes, pleraque alia memorabilia monumenta aliorum spectantia; lucubrationes ss. patrum virorumque illustrium ejusdem ord. acta, quae in in archivis vallumbrosanis asservantur, Lucae 1741. t. 1. (ab a. 400—1040.) in f. (cf. *acta erud. lips.* 1746. p. 534—39. et de alio op. circa monasteria *Storia Letteraria d'Italia* 9, 447—54.); Benedictum Clementem de Arotzegni hispanum, qui disseruit de adventu et praedicatione s. Jacobi in Hispania, Neapoli 1763; Petrum Juénin (n. 11. Dec. 1668., † 17. Nov. 1747.) canonicum tirnutinum, cujus exstat opus, fructus studiorum quadraginta annorum, *Nouvelle Histoire de l'Abbaye royale et collégiale de Saint Philibert* et de la Ville de Tournus, Divione 1730. 1733. t. 2 in 4. Cf. *Biogr. univ.* 68, 328; demum Coelestinum Leutner O. S. Ben. Traunstein n. 23. Nov. 1695., † 9. Jan. 1759., qui accurate scripsit *Chronicon wessofontanum* seu historiam monasterii wessofontani historiam bavaricam et universalem illustrantem, Augustae Vind. 1753. pp. 2 in 4; cf. Lindner 1, 178.

Viennam et ad alios electores et principes missus. Elisabetham Augustam et Ant. Ulricum ducem brunsvico-guelfenbutelanum in fide catholica instruxit. Defuncto Bertholdo abbate gottwicensi ipse in abbatem eligitur (1714). A Carolo VI. nominatur theologus caesareus atque in difficilibus negotiis tractandis legatus adhibetur: bis eligitur in rectorem magnificum universitatis viennensis. Cum triste incendium a. 1718. monasterium absumpsisset, illud magnificentius instauravit. Primus omnium adesse solebat vigiliis matutinis abbas vigilantissimus; fere omni sexta feria, dum per annos et vires licuit, solo pane eucharistico contentus mortem Domini jejuniocoluit; spiritum quolibet anno per octiduana exercitia et per menstruam recollectionem renovavit; pauperibus patrem se exhibuit, in casu secundo et adverso sibi constans et aequalis fuit; juratus otii hostis studia impense coluit et promovit atque monasterium locupletissima bibliotheca insignique museo instruxit. Plures linguas peregrinas calluit, in re diplomatica et in historiis tam sacris quam profanis, novis et antiquis admodum erat versatus. Suae eruditionis evidens praebuit specimen in op.: *Chronicon gottwicense* seu annales liberi et exempti monasterii gottwicensis O. S. Ben. inf. Austriae, faciem Austriae antiquae et mediae usque ad nostra tempora, deinde ejusdem monasterii foundationem, progressum statumque hodiernum exhibens, ex codd. antiquis, membranis et instrumentis tum domesticis tum extraneis depromptum; pro quorum faciliori intellectu tomus prodromus de codd. antiquis msc., de imperatorum ac regum Germaniae diplomatibus, de eorundem palatiis, villis et curtibus regiis atque de Germaniae medii aevi pagis praemittitur, et ea, quae ad caesareorum regiorumque Germaniae diplomatum antiquitatem, materiam, stilum, scripturam, monogrammata, sigilla, subscriptiones notasque chronologicas, atque ad palatiorum et villarum regiarum pagorumque Germaniae mediae situm

pertinent, explicantur et adjectis speciminibus tabulisque aeri incisis illustrantur, typis monasterii tegernseensis 1732. t. 2 in f. Opus dignum quod adjungatur operi Mabillonii de re diplomatica, imo hoc in nonnullis supplevit perfecitque: quare etiam a Muratorio impense fuit collaudatum. Norimbergenses tomum prodromum tanto habuerunt in pretio, ut Godefridi effigiem argenteo nummo excuderint cum hoc elogio: „Quod coenobium non solum ab incendio splendide restituit, verum etiam luculentissime annalium opere illustravit omnis antiquitatis germanicae ibidem Promus Condus¹⁾.“ Dolendum quod tomum 2. et 3., quos pollicitus est, nunquam ediderit. Decessit²⁾ doctissimus vir 22. Jan. 1749. a. aetatis 77. Collegit quoque *Quinquaginta romano-catholicam fidem omnibus aliis praeferendi motiva*, Moguntiae 1708., etiam germanice; *s. Augustini Aurelii ad Optatum milevit. de natura et origine animae ep. duae*; accessit ejusdem Augustini ep. de poenis parvulorum, qui sine baptismo decedunt³⁾; prodeunt nunc primum ex membr. sec. XII. bibl. gottw., Viennae 1733. in f. Plurima reliquit mss. (23 volumina in f.).

583. Hieronymus (in baptismo dictus Franciscus Philippus) Pez O. S. Ben. mellicensis coenobii, frater celeberrimi Bernardi (p. 1048.) ejusque in laboribus edendis operibus dignus socius, collegit *scriptores rerum austriacarum* veteres et genuinos⁴⁾, quos necessariis notis, observationibus et animad-

¹⁾ Cf. de hoc op. Ziegelbauer *hist. rei liter.* p. 2. c. 5. sect. 1; *acta erud. lips.* 1734. p. 97—112; *Journal des Sav.* 103, 342—9.

²⁾ Plura de eo cf. apud Ziegelbauer l. c. p. 3. c. 4. §. 38; *Allgemeine deutsche Biogr.* 2, 567—69; Wurzbach 1, 349. s.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1734. p. 156—58.

⁴⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1721. p. 321—33; 1725. p. 385—90; Ziegelbauer *hist. rei lit.* p. 4. pag. 443—47; et plura de hoc celebri scriptore ib. p. 2. c. 5. sect. 3. pag. 526. ss; *Kirchenlex.* 12, 963; Wurzbach, *biogr. Lexikon des Kaiserth. Oesterreich* 22, 149.

versionibus illustravit, Lipsiae 1721. et 1725. t. 1. et 2. unacum sex criticis dissertationibus de historia Austriae; t. 3. prodiit Ratisbonae 1745; collectio non inutilis, sed crisi destituta. Postremum ejusdem opus fuit *historia s. Leopoldi* Austriae marchionis id nominis IV., cognomento Pii, divi patriae tutelar, ex diplomatibus etc. adornata, Vindobonae 1747. in f. Quo edito a scribendo quievit, ut eo liberius Deo soli, animae suae proximique saluti vacare posset. Tandem post 87. aetatis suae annum laudabilissime transactum in pace quievit 14. Oct. 1762. Plurimum ei debet historia Austriae medii aevi multumque contulit ad promovenda studia literaria inter sodales. Edidit insuper *acta s. Colomanni* Scotiae regis et M. dissertationibus et notis historico-criticis illustrata, Cremsii 1713. in 4., etiam germanice; hujus enim regis sepulcrum in ecclesia mellicensi reperitur. Eadem anno (9. Oct.) decessit Marquart Herrgott ejusdem ord., celeberrimi monasterii s. Blasii, in quo vota professus est 17. Nov. 1715. Lucem aspexit Friburgi 9. Oct. 1694. Ab abbate missus fuit Parisios in monasterium s. Germani de Pratis, quo in literis diligenter excoleretur. Delectabatur studio historiae et antiquitatis. Redux in monasterium bibliothecae praeficitur magnique cellarii munus obiit. Viennam missus in negotiis sui monasterii et ab ordinibus patriae suae in legatum ad Caesaris aulam electus, totum se dedit studio historiae austriacae, cujus fructum exhibuit in opere splendidissimo: *Genealogia diplomatica* augustae gentis habsburgicae, Viennae 1737. t. 3 in f. cum tabulis aeri incisis, propterea ab imperatore Carolo VI. historiographus et consiliarius dictus. Cum vero acrius quam placeret aulae libertatem statuum, praesertim ecclesiastici, defenderet, Vienna post vicennalem commorationem secedere coactus est. Post reditum in monasterium indefessa diligentia maurinos aemulatus diplomatibus aliisque monumentis historicis in lucem proferendis, illu-

strandis coordinandisque totus incubuit ad mortem usque¹⁾. Praecipue huc spectat propter opus inscriptum: *Vetus disciplina monastica* seu collectio auctorum O. S. Benedicti maximam partem ineditorum, qui ante 600 fere annos per Italiam, Galliam atque Germaniam de monastica disciplina tractarunt. Continet res non modo monasticas, sed etiam ecclesiasticas ad historiam sacram pertinentes²⁾, Parisiis 1726. in 4. Praefatio prolixa a nonnullis tribuebatur Vincentio Thuillier, qui tamen professus est se nil aliud praestitisse quam emendasse stilum. Ea pluribus displicuit propter disciplinae laxitatem, cujus causam ipsis videtur Herrgott egisse.

584. Magnoaldus Ziegelbauer O. S. Ben. ex Zwifaltensi abbazia, in qua vota nuncupavit 21. Nov. 1707. (n. 1689.), ellwangensis, suevus, quorundam sodalium aemulatione coactus fuit transire in coenobium Augiae divitis (Reichenau), in qua theologiam docuit. In negotiis hujus monasterii profectus est Viennam, haesitque dein in abbazia gottwicensi, cujus abbas, celeberrimus Godefridus (n. 582.), ei cathedram theologiae moralis concedidit. Postmodum eum reperimus modo Viennae, modo in monasterio brevnoviensi prope Pragam, cujus *epitomen historicam* trimestris spatio conscripsit, Coloniae 1740., modo Olomucii, ubi etiam decessit³⁾ 14. Jun. 1750. hausta

¹⁾ Horum studiorum fructus fuere: *Monumenta augustae domus austriacae*, Viennae 1720. etc. t. 8 in f., cum tabulis aeri incisis. Composuerat antea annales monasterii s. Blasii, qui sodalium approbationem non obtinuerunt, hinc inediti manserunt. Cf. plura de eo apud Bader, *das ehemalige Kloster St. Blasien*, Friburgi 1874. p. 77—83. Conspectum historiae literariae sui ordinis, quam cogitaverat, cf. *acta erud. lips.* 1739. p. 235—40.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 81, 348—64. Adversus hoc opus scripsit (gallice) Franc. Armandus Gervaise (cf. pag. 1321. annot.) quinque *epistolas*, quae habentur in *memoriis trivult.* a. 1727.

³⁾ Cf. plura de ipso apud Hefele, *Beiträge zur Kirchengesch.*, Archäologie und Liturgik 2, 110—24; *cont. hist. eccl. Fleury* 1. 239.

morte ex medicina perperam praeparata. Totus erat in libris continuaeque lectioni et scriptioni sic deditus, ut otium acerrimi hostis loco haberet. Gustu praesertim afficiebatur in omne id, quod excolendo ingenio inserviret. In conversatione cum aliis modestus erat, comis et ad officia paratissimus. Fuit in illo cum sapientia magna simplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi paritas. In precibus Deo adhibendis sedulus cum primis fuit et ardens, nec aliud actionum suarum fecit initium quam ab oratione. Haec potiora ejusdem opera: *Mancipatus illibatae V. Mariae*, Constantiae 1726. in 12., insertus etiam operi inscripto: *Novissima de negotio seculorum* h. e. opus parthenicum recentis ac novi argumenti de ss. mysterio immaculatae conceptionis b. V. Mariae, in quo praecipue agitur de cultu et veneratione, qua eadem V. Deipara ut sine labe concepta a sacerdotio et imperio, summis pontificibus, rom. imperatoribus, regibus catholicis ex augustiss. domo austriaca, S. R. E. cardinalibus etc., totaque demum orthodoxa Ecclesia elapsis temporibus et culta fuit, et a nobis in posterum colenda est, Rezii in Austria 1737. in f., opus in quo utitur testimoniis minus solidis nec satis ad criticae regulas exactis. *Commentarii Rabani Mauri* in Danielelem prophetam et Joannem Ev., quos ex augiensi bibliotheca eruerat notisque illustraverat, Constantiae 1727; *acta s. Stephani Protomartyris*¹⁾, Vindobonae 1736. in 8. germanice. Magnum opus meditatus est, dum in Bohemia degeret, condendi nimirum bibliothecam scriptorum rerum bohemicarum t. 8 constantem; verum iniquitate temporum ab exsequendo consilio impediabatur. *Centifolium camaldulense* sive notitia scriptorum ca-

§. 49. et l. 240. §. 14; *Biogr. univ.* 52, 324; in primis vero Legipontii elogium historicum, quod adjectum est operi Josephi Wr. Monse, *infulae doctae moravae* p. 151—92.

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1754. p. 639—43.

maldulensium, quam ceu prodromum exceptura sit bibliotheca camaldulensium seu operum ad historiam, disciplinam et ascesim s. ord. Camald. attinentium collectio t. 6 comprehensa; cujus bibliothecae seu collectionis accurandae ad calcem praevious exhibetur conspectus¹⁾, Venetiis 1750. in f. Verum ea collectio nunquam prodiit, sicut neque *Olomucium sacrum* seu episcoporum olomuciensium historia, quam t. 2 in f. jam complexus erat. Cogitaverat quoque de collectione conciliorum Germaniae et de opere inscribendo: Infulae doctae per Germaniam. Sed in primis aliud magnam opus menteolvebat, conscribendi nimirum historiam rei literariae O. S. Ben. Plura hunc in finem itinera instituit, pluresque ad viros celebres, Calmetum praesertim, literas dedit, ac licet auxilio subsidiisque esset destitutus, ejus veluti specimen edidit inscriptum: *Novus rei literariae O. S. Ben. conspectus*, opus elucubratione dignissimum ad perfectam historiae benedictinae cognitionem et in commune non utile minus quam scitu lectuque dignum²⁾, Ratisbonae 1736. in f. Quod vero Ziegelbauer inchoaverat maxima etiam ex parte perfecerat, ad exitum perduxit ediditque Oliverius Legipontius ejusdem ord. natus in vico Soyron in ducatu limburgensi 2. Dec. 1698., in coenobium s. Martini Coloniae 26. Dec. 1718. admissus. Magna alacritate quasi absque duce studio se dedit, maximeque delectabatur historia ecclesiastica et literaria. Presbyter ordinatus 22. Maji 1723. bibliothecae praeficitur; post aliquot annos philosophiae, mox juri canonico tradendo applicatur. Interim literariam consuetudinem cum Bernardo Pezio contraxit totusque in juvandis ejus studiis fuit. Quam ob rem omnes bibliothecae forulos operosius excutere, accuratiorem mss. indicem condere, anecdota quaedam

¹⁾ Cf. *suppl. ad nova acta erud. lips.* 2, 313—16.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1741. p. 643—53.

opuscula exscribere, prelo aptare, illustrium sui monasterii viro-
rum gesta et scripta recensere ac subinde in propinqua char-
tophylacia caput falcemque immittere coepit, unde haud levem
veterum monumentorum segetem messuit, quae omnia Pezio
transmisit evulganda. Moguntiam arcessitus (1731.) ab abbate
s. Jacobi Amando Schell juniores sodales theologiam docuit.
Ibi quoque bibliothecas lustravit uberrimamque adversariorum
messem comportavit, quam Pezio edendam concessit. Anno 1733.
Viennam proficiscitur, quo audito Godefr. Bessel eum in ab-
batiam suam gottwicensem invitat, ut bibliothecae praefecturam
in se reciperet; cui invitationi Legipontius morem gessit atque
illius bibliothecae catalogum adornavit. Post aliquot annos
(1739.) rediit ad suos, sed gravissimis aemulorum molestiis
diu vexatus et jactatus, in Bohemiam, et invadente rege Bo-
russiae hanc regionem, in Moraviam digressus est. Qua occa-
sione maximo suo dolore subreptum sibi doluit insigne et labo-
riosum opus, quod de hierarchia et praerogativis ecclesiae co-
loniensis conscripserat. Dein peragratis monasteriis lustratisque
bibliothecis Austriae et Bavariae Coloniam rediit. Ab ill. comite
Gianini invitatus Olomucium abiit ac post varias peregrination-
es Augustae substitit, ut edendo operi Ziegelbaueri praeesset,
quod demum prodiit inscriptum: *Historia rei literariae O. S.*
Ben. in 4 pp. distributa, Augustae Vind. 1754. t. 4 in f.
P. 1. praeliminaris sive generalis studiorum in O. S. Ben.
origines, progressus, fata, instaurationes, Maecenates et promo-
tores, necnon celebriores scholas, bibliothecas, archiva ac rei
literariae cimelia horumque custodes et alia memoratu digna
repraesentat; p. 2. specialis sive principalis exhibet historiam
artium et scientiarum inde ab aevo s. Benedicti ad sec. XVIII.
per 13 sec. seriem apud benedictinos excultarum; p. 3. est
biographica virorum illustrium ac eorum praecipue, qui ingenio,
virtute, doctrina et lucubrationibus orbi universo inclaruerunt,

vitas, res gestas et scripta aliaque memoranda exhibet; p. 4. est bibliographica sive bibliotheca benedictina historico-critica realis, quae libros juxta materiarum seriem digestos repraesentat, uniuscujusque scriptoris genio et merito ad aequitatis lancem perpensis¹⁾. Obiit Legipontius a. 1758. Mente volverat et etiam inchoaverat quamplurima opera, unde reliquit 51 inedita; ex editis (19) huc forte referri adhuc possunt: *Monasticon moguntiacum*, Pragae 1746., in quo succinctam veterum monasteriorum in archiepiscopatu moguntino vicinisque locis exstantium suppressorum et in usus promiscuos conversorum notitiam ordine alphabetico exhibet, specimen majoris operis scil. Lexici Germaniae monasteriorum. *Introductio ad studium rei nummariae*, Herbipoli 1747. in 8; *diss. philologico-bibliographica* de adornanda bibliotheca, necnon de msc. libris rarioribus et praestantioribus ac etiam de archivo in ordinem redigendo, veterumque diplomatum criterio deque rei nummariae ac musices studio, Norimbergae 1746.

585. Ejusmodi bibliothecas plures alii magno rei literariae commodo adornarunt. Antonius Mongitore, canonicus panormitanus (n. 1. Maj. 1663., † 1743.), cujus est *bibliotheca sicula*, sive de scriptoribus siculis, qui tum vetera tum recentiora secula illustrarunt, notitiae locupletissimae, in quibus non solum siculorum auctorum, qui ad haec usque tempora scripserunt, codices excusi vel msc. adnotantur, verum etiam eorundem patria, aetas, professio, munia, dignitates, memoranda, obitus et epitaphia recensentur: encomia itidem, quibus adhuc exteri scriptores sículos auctores exornarunt, in gratiam lectorum indicantur: nonnulli scriptorum lapsus corriguntur: plures-

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1755. p. 145—64. Cf. biographiam auctoris ab ipso descriptam op. cit. 1, 647—58. et *Bibl. générale des Ecrivains de l'Ordre de s. Bénédict*, Boullion 1777. t. 2. p. 53. ss.

que siculi scriptores vel ab alienigenis provinciis usurpati verae patriae restituuntur. Accessit apparatus praeliminaris operi praevis complectens sicanæ historiae prospectum, disquisitiones de nomine Siciliae, siculorum ingenio et literis et de computo Olimpiadum, Panormi 1708. 1714. t. 2 in f., opus eruditum et accuratum¹⁾. *Palermo sanctificato* della vita de' suoi Santi Cittadini. Vita de' Santi e Beati Palermitani, ib. 1708., quo complexus est plures vitas sanctorum, quas seorsim jam ediderat. *Sicilia sacra* disquisitionibus et notitiis illustrata, ubi ll. 4 postquam de illius patriarcha et metropolita disquisitum est, a christianae religionis exordio ad nostra usque tempora cujusque praesulatus majorumque beneficiorum institutio, archiepiscopi, episcopi, abbates, priores, singulorum jura, privilegia, praeclara monumenta, civitates dioeceseon cum praecipuis earum templis religiosisque familiis atque viri siculi vel sanctitate vel doctrina illustres continentur, explicantur, auctore . . D. Roccho Pirro . . . ed. 3. emendata et continuatione aucta cura et studio A. Mongitore . . . Accessere additiones et notitia abbatiarum s. Benedicti, Cisterciensium et aliae quae desiderabantur, auctore P. D. Vito Maria Amico²⁾, Panormi 1733. t. 2 in f. *Bullae, privilegia et instrumenta panormitanae ecclesiae*, regni Siciliae primariae, collecta notisque illustrata³⁾, ib. 1734. in f. Angelus Zavarroni collegit *bibliothecam calabram* sive illustrium virorum Calabriae, qui literis claruerunt, elenchum, Neapoli 1753. in 4. Cum vero anonymus quidam auctorem

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1708. p. 537; suppl. 6, 497—500; *Journal des Sav.* 44, 420—30.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1736. p. 433—37.

³⁾ Cf. *acta* 1741. p. 337—41. Franciscus Senio-Mongitore edidit *Dissertationi Istoriche, Apologetiche e Critiche in difesa della dotissima apologia del canonico decano e Dottore D. A. Mongitore scritta a favore dell' antiche glorie si sacre come profane della Città di Palermo* 1739. in f.

reprehendisset, quod plures viros celebres, sed peregrinos, inter calabros recensisset, prodiit *Lettera di D. Nicolo Nardi* Patrizio Fiorentino e Montaltino, con cui si risponde ad altra Lettera d'incerto autore intorno alla Biblioteca Calabra del S. Zav. e si dà una giusta e spassionata idea di ciò che debba togliersi, modificarsi ed aggiugnarsi ad essa Biblioteca per renderla interamente compiuta e perfetta. Cosmas a. s. Stephano Villiers O. Carm. parisiensis n. 8. Sept. 1683., philosophiae et theologiae (1709—29.) professor († 1758.), collegit *Bibliothecam carmelitanam* notis criticis et dissertationibus illustratam, Aureliani 1752. t. 2 in f., absque auctoris nomine, opus rarum, pretiosum et eruditum. Michael a s. Joseph O. SS. Trin. Excalc., philosophiae ac theologiae professor, toletanae archidioecesis administrator, sui ordinis praepositus generalis et episcopus guadicensis († 1752.), composuit *bibliothecam criticam, sacram et profanam* in 3 t. et 4 p. distributam, Matriti 1740—42. in f., opus certe utile et eruditum, in quo quamplurima opera recenset, et correctionibus vel additionibus illustrat. Edidit praeterea *crisin de critices arte* sive tractatum de vetere et nova critice, in quo altera cum altera confertur, utriusque natura exponitur et fructus enucleantur, Matriti 1745. in 4. (fr. 2). Antonius Rivet de la Grange O. S. Ben. congr. s. Mauri confolentinus e dioecesi pictaviensi n. 30. Oct. 1683., propter insignes ingenii dotes a superioribus destinatus qui in illustrandis virorum ord. s. Ben. celebrium gestis desudaret. Cum vero consilium effectum caruerit, totus cum Jos. Duclou, Maurit. Poncet et Joanne Colomb incubuit in describenda historia literaria Galliae († 7. Febr. 1749.). Ea prodiit inscripta: *Histoire littéraire de la France* où l'on traite de l'origine et du progrès de la décadence et du rétablissement des sciences parmi les Gaulois et parmi les François; du gout et du génie des uns et des autres pour les Lettres en chaque

siècle; de leurs anciennes Ecoles; de l'établissement des Universités en France; des principaux Collèges, des Académies des Sciences et des Belles-Lettres; des meilleures Bibliothèques anciennes et modernes, des plus célèbres Imprimeries; et de tout ce qui a un rapport particulier à la Littérature; avec des Eloges historiques des Gaulois et des François qui s'y sont fait quelque réputation; le catalogue et la chronologie de leurs écrits: des remarques historiques et critiques sur les principaux ouvrages, le dénombrement des différentes éditions: le tout justifié par les citations des originaux, Parisiis 1733—63. t. 12 in 4. Tres ultimi tomi debentur Carolo Taillandier, Car. Clemencet et Franc. Clement. Cura instituti gallici prodierunt t. 13. 14. 15. ib. 1814—20. Opus certe admodum diligens planeque eruditum et laboriosum, stilo forte minus limato conscriptum, et censura non satis aliena a partium studio. Dolendum quod auctor optimas quibus praeditus erat animi dotes factionis sectaeque spiritu, quo se etiam acriter opposuit constitutioni pontificiae, infecerit; hujusque spiritus fructus quoque fuit op. *Nécrologe de l'abbaye de Notre-Dame de Port-royal des champs* . . . qui contient les éloges historiques . . . des personnes de distinction, qui l'ont obligée par leurs services, honorée d'une affection particulière, illustrée par la profession monastique, édifiée par leur pénitence et leur piété, sanctifiée par leur mort ou par leur sépulcre¹), Amstelodami (Rotomagi) 1723. in 4.

586. Magnum inter eruditos nomen sibi peperit Erasmus Frölich S. J. graecensis, de quo scribit Xystus Schier²):

¹) Cf. ejus vitam a Taillandier conscriptam et praemissam t. 9. hist. literariae, Tassin 2, 396—426., qui eum sanctis fere accensent; Feller 3, 477; *Biogr. univ.* 38, 156—8.

²) In *speciminibus Styriae literatae*, Viennae 1769. p. 29. Alius est a Gabriele Froehlich viennensi n. 7. Oct. 1657., † 1725., philo-

„Tantus erat E. Fr., ut si unus ipse urbi huic fuisset datus, ea sibi nihilominus praerogativam prae multis aliis urbibus propter ipsum vindicare posset. VI. Non. (2.) Oct. 1700. lucem primam vidit, transactisque sexdecim annis se in sinum societatis recepit (10. Oct. 1716.). Erat vir eruditionis vastae et solidae, graecae linguae peritissimus, cuique parem in re antiquaria provincia austriaca non genuit; humilitate vero, serviendi promptitudine, modestia, pietate, solitudinis amore in paucis aestimatus. Praeter philosophica studia aliaque publica tradita, potissimum suis mathesin repetentibus praefuit; nascenti autem collegio theresiano datus linguam graecam, historiam generalem, antiquam et recentiore, remque nummariam nobilissimae juventuti explicuit. Supra modum amatus a discipulis et plus quam vellet honoratus a. 1758. Non. (7.) Julii naturae debitum solvit.“ Praesertim in re nummaria, in quam ducibus Christiano Etschlager († 1740.) et Carolo Granelli († 1739.), sodalibus suis, introductus fuit, excelluit, unde non solum per Austriam, sed etiam per Germaniam, Italiam, Galliam et Angliam fama ejus peritiae divulgata, ipseque undique de ea consultus fuit. Franciscus I. imperator per horas familiariter cum eo colloquebatur de nummis peregrinis, eique cum Valentino du Val et Jos. Khell S. J. munus injunxit numothecam caesaream describendi¹⁾, atque magnam nummorum

sophiae et theologiae professore, cujus exstat l.: *Ecclesia nascens* martyrum sanguine ac literato doctorum sudore per quinque prima sec. irrigata et crescens, compendiosa selectioris historiae ecclesiasticae narratione repraesentata, Viennae in 12.

¹⁾ Descriptio haec continetur opere splendidissimo: *Numismata cimelii caesarei regni austriaci vindobonensis*, quorum rariora (220) iconismis (137), cetera catalogis exhibita, Viennae 1754. t. 1; 1755. t. 2. in f. Numerabat autem jam tunc ea numotheca c. 20,000 numismata graeca et romana, e quibus 2500 aurea erant.

copiam dono dedit. De se suisque lucubrationibus modeste sentiebat; cujuslibet censuram, quod in tanta eminentia doctrinae rarum, non aequo modo ferebat animo, sed et aliorum monitu suis in scriptis ea, quae mutanda detrahendave ducebant, emendabat. Si quando aliorum errores spongiam exigebant, id ita praestitit, ut veritatem unice, non triumphum quaesivisse videretur¹⁾. Reliquit plura (12) opera ad rem nummariam²⁾ spectantia, sed in primis mentionem hic merentur: *Annales compendiarii regum et rerum Syriacae* nummis veteribus illustrati deducti ab Alexandro M. ad Cn. Pompeji in Syriam adventum cum amplis prolegomenis, Viennae 1744. in f; 1754; quo in opere etiam dubia in libris Machabaeorum occurrentia discutit, annum syro-macedonicum cum hebraico confert et de nummis hebraeorum disserit. Opus certe doctissimum³⁾. Verum displicuit pluribus protestantibus, in primis Ernesto Frid. Wernsdorffio, quod Froelich nimis fideret libris Machabaeorum, quos canonicos ex praescripto fidei catholicae arbitratur. Exceptionibus historicis adversus horum librorum vera-

¹⁾ Plura de ipso cf. in P. Josephi Kheill S. J. *elogio Erasmi Frölich* praemisso op. *de familia Vaballathi*, Vindobonae 1762; Pletz *Neue theol. Zeitschr.* 1830. t. 1. p. 26—65; Schrank, *Nachrichten von den Begebenheiten und Schriften berühmter Gelehrten*, Norimbergae 1797. t. 1. p. 206—30; *Biogr. univ.* 16, 97—99.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1745. p. 481—96., quae conspectum absolunt: „Gratulamur merito seculo nostro tam praeclarum opus, eoque certius speramus, summam laudem apud veros et intelligentes harum rerum iudices reportaturum esse cl. auctorem, quo majoribus difficultatibus impedita est haec ipsa chronologiae investigatio.“ *Journal des Sav.* 149, 291—313.

³⁾ Ex his conspectum accuratum et clarum hujus disciplinae exhibet: *Notitia elementaris numismatum antiquiorum* illorum, quae urbium liberarum, regum et principum ac personarum illustrium appellantur, Vindobonae 1758. in 4. cum 22 tabulis aeneis.

citatem satisfacit auctor in l. *de fontibus historiae Syriae in ll. Machabaeorum* prolusio Lipsiae edita in examen vocata, Viennae 1746. in 4., quo adversarium ad silentium redegit. Cum vero Gottlieb Wernsdorff, Ernesti frater, hujus causam in se suscepisset, loco Froelich aliis impediti respondit ejusdem quondam discipulus Jos. K hell (suppresso nomine) in op.: *Auctoritas utriusque l. Machabaeorum canonico-historica asserta* et froelichiani annales Syriae defensi¹⁾ adversus commentationem historico-criticam viri er. G. W., ib. 1749. in 4. *Diplomataria sacra ducatus Styriae*, Viennae 1756. t. 2 in 4., quae quidem collegit Sigismundus Pusch S. J. (cf. supra p. 938.), Froelich vero auxit ediditque, qui ex illius collectaneis msc. edidit quoque *diplomatarium garstense* emendatum, auctum, illustratum²⁾, 1754. in 4.

587. De re *diplomatica* insigniter meruit praeter Bessel Carolus Franc. Toustain O. S. Ben. congr. s. Mauri n. in oppido Repas 13. Oct. 1700., in variis disciplinis egregie excultus, qui ut facilius familiaritatem iniret doctorum virorum operumque plures Europae linguas didicit. E superiorum mandato cum Renato Prospero Tassin († 1777.) individuo studiorum socio se accinxit parandae operum s. Theodori Studitae editioni, quae ei occasionem praebuit componendi varias dissertationes ad Studitae tempora spectantes; verum ea editio non prodiit, cum occasione ex controversia de juribus abbatae s. Audoëni data uterque junctis laboribus alteri operi incumberet difficilioris forte negotii, quod prodiit inscriptum *Nouveau Traité de Diplomatique* où l'on examine les fondemens de cet art, on établit des règles sur le discernement des titres et l'on expose historiquement les caractères des Bulles Pontifi-

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 4, 189—208.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1755. p. 491—5.

cales et des diplomes donnés en chaque siècle: avec des éclaircissemens sur un nombre considérable de points d'histoire, de chronologie, de Littérature, de critique et discipline et la réfutation de diverses accusations intentées contre beaucoup d'archives célèbres et sur tout contre celles des anciennes Eglises¹⁾, Parisiis 1750—1765. t. 6 in 4., opus plane stupendum, quomabillonianum perficitur et completur, germanice versum Francofurti 1759—69. t. 9 in 4. Verum jam t. 2. immortuus est 1. Jul. 1754. Erat vir vere pius et religiosus, morum candore et modestia omnibus carus; adeo humilis ut nonnisi superiorum jussu induci potuit ad suscipiendum presbyteratum; prae reverentia non sine tremore missae sacrificium offerebat. Pro tuenda constitutione Unigenitus edidit quoque: *La vérité persécutée* par l'erreur, ou recueil des divers ouvrages des ss. Pères sur les grandes persécutions des huit premiers siècles de l'Eglise pour prémunir les fidèles contre la séduction et la violence des Novateurs, Hagae 1733. t. 2 in 12.

588. Anselmus Banduri O. S. Ben. ragusanus n. circa an. 1670., plurimum profecit duce Montfauconio in antiquitate graeca et in re nummaria (ut testantur ejus *numismata imperatorum rom.*, Parisiis 1718. t. 2 in f.), quare inter membra academiae inscriptionum parisiinae (1715.) receptus fuit. Repertis plurimis msc. spectantibus ad historiam byzantinam

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1754. p. 673—85; 1756. p. 433—40; 1662. p. 591—600; *Tüb. Qilschrift* 1833. p. 37; Gatterer in hac scientia peritissimus, de eo scribit (*allgem. historische Bibliothek* 1, 162): „Dieses Werk, das unter die wichtigsten nicht nur des gegenwärtigen Jahrhunderts, sondern der ganzen neueren Literatur gehört, ein Werk, das man mehr wünschen als erwarten konnte, das vollkommenste und einzige Werk in seiner Art ist endlich erschienen.“ Cf. plura de eo apud Tassin 2, 481—50; praesertim ejus elogium a Tassin tr. *de diplomatia* t. 2. praemissum et *Biogr. univ.* 46, 416.

ex illis inter se collatis annotationibusque illustratis et ex aliis documentis jam notis composuit opus inscriptum: *Imperium orientale* sive antiquitates constantinopolitanae in 4 pp. distributae, quae ex variis scriptorum graecorum operibus, praesertim ineditis adornatae commentariis et geographicis, topographicis aliisque quamplurimis monumentorum ac numismatum tabellis illustrantur¹⁾, cum accuratis indicibus operum editorum vel mss. scriptorum graecorum, Parisiis 1711. t. 2 in f., etiam receptum inter *scriptores byzantinos* (p. 146. ss.), frustra acriminis et parum aequa censura ab apostata Cas. Oudin impugnatum. Paraverat editionem operum Nicephori patriarchae CP. aliorumque scriptorum graecorum, sed ei immortuus est 14. Jan. 1743. Joannes Matthaeus Garzon S. J. insignis chronologus, gaudiensis academiae cancellarius n. 1694. Villagarciae, *Idatii episcopi chronicon* correctionibus, scholiis et dissertationibus (3) illustravit, quod edidit F. X. de Ram, s. theologiae et ss. canonum doctor, collegii historici regii belgii socius, Bruxellis 1845. in 8. et etiam in Migne *patrol.* 74, 675—844. Decessit Garzon 15. Jun. 1762. Maurus Franc. Dantine O. S. Ben. congr. s. Mauri, n. 1. Apr. 1688. in dioecesi leodiensi, munus in se suscepit curandi cum Petro Carpentier novam editionem *Glossarii Ducangii* (p. 441.), de qua jam Guesnié († 1722.), cum Ludov. le Pelletier († 1733.), dein Nic. Toustain († 1741.) solliciti fuere. Ea prodiit Parisiis 1733—36. t. 6 in f., quibus Carpentier, ut alibi jam diximus t. 4 supplementum adjecit. Dantine edidit quoque *Les Pseaumes traduits sur l'Hébreu* avec des notes, Parisiis 1739. in 8; 1740. Magnam quoque partem habuit

¹⁾ Cf. Ziegelbauer p. 695; *acta erud. lips.* 1712. p. 485—91; 1713. p. 49—55; *Journal des Sav.* 52, 291—312. Cf. de Bandurio plura in *Biogr. univ.* 3, 309; de opere numismatico cf. *acta erud. lips.* 1718. p. 385—392; *Journal des Sav.* 64, 48—60; 155—169.

in opere doctissimo *Art de vérifier les Dates*, de quo alias; composuit tabulas accuratas chronologicas et calendarium perpetuum, regulasque tradidit rite computandi aetatem diplomatum atque monumentorum historicorum¹⁾. Decessit 3. Nov. 1746. Dolendum quod adhaeserit appellantium factioni. Antonius Bremond O. S. Dom. gallus n. 10. Aug. 1692. in Provincia, sui ordinis praepositus generalis (1748., † 12. Jun. 1755.), praeter *bullarium ord. s. Dominici*, Romae 1729—40. t. 8 in f. collegit quoque *annales O. Praed.*, quorum t. 1. prodiit Romae 1756., cui praemissa est vita ipsius.

VI. Theologia practica.

589. Inter innumeros, qui theologiam *practicam* ex coluerunt, dignissimus est, qui non solum propter loci fastigium, sed etiam propter doctrinae excellentiam primus nominetur, Benedictus XIV. Natus est Prosper Lambertini Bononiae 13. Maji 1675. ex marchionum lambertinorum gente, quae jam per octo sec. inter bononienses nobilitate, gloria et vetustate in primis floruit. Jam a prima aetate inter aequales ingenii dotibus et addiscendi facilitate ita excelluit, ut optimam de se faceret spem. Romae (1688.) in collegio clementino rhetoricae, philosophiae et theologiae operam dedit. Dein juri canonico impense studuit tantoque profectu, ut jam a. 1694. theologiae et legum lauream sibi promeruerit. Ut se in omni jurisprudentia magis excoleret, causidicum egit magna prudentia integritatisque fama. Clemens XI. eum advocatum consistorialem constituit, a. 1708. promotorem fidei, postea 1712. canonicum basilicae vaticanae et anno sequenti praelatum dome-

¹⁾ Cf. Tassin 2, 365—73; *Biogr. univ.* 10, 507; *Tüb. Qtschrift* 1833. p. 36.

sticum. Congregationibus rituum, immunitatis et residentiae assessor, et congregationi concilii tridentini secretarius addictus fuit, quibus in muneribus per viginti omnino annos exercitatus clarissimum sibi nomen fecit. Erat enim subtilis, perspicacis, limpidi celerisque ingenii, quo controversiae momentum accurate agnoscebat solutionemque inveniebat. Benedictus XIII. illum tanti fecit, ut eum suum doctorem appellaret eoque multum uteretur occasione concilii, quod Romae (1725.) celebravit et in causa Quesnelli. In praemium tantae doctrinae atque industriae, quam ubique prae se tulit, eum prius Theodosiae, dein Anconae episcopum (1727.) dixit, imo jam a. 1726. inter cardinales in pectore reservavit, et 30. Apr. 1728. promulgavit. Ecclesiam sibi concreditam vigilantissima custodia rexit, sed mox a Clemente XII. ad sedem bononiensem translatus fuit ingenti gaudio civitatis suae patriae. Saepius suam dioecesim lustravit, cleri reformationem verbo et opere promovit restaurato in primis in meliorem formam seminario, cui insignes dedit professores. Missiones passim in urbe et per universam dioecesim habere praecepit, eisque praecepit Leonardum a Portu Mauritio, qui postmodum inter sanctos relatus fuit. Curae tamen pastorales eum non impedierunt, quominus quotidie plures horas studiis impenderet, ut testantur doctissima opera, quae praesul solertissimus edidit. Defuncto 6. Febr. 1740. Clemente XII., ipse 17. Aug. ejusdem anni in pontificem electus est. Nostrum non est ejus pontificatus gesta fusius prosequi, cum spectent magis historiam ecclesiasticam; sed etiam pontifex, licet tot curis sollicitudinibusque obrutus, a studendi fervore non remisit, et quidquid temporis suffurari potuit negotiis ecclesiasticis, illi indulsit. Hinc tot prodire ex ejus calamo eruditissimae simul et utilissimae epistolae, constitutiones, allocutiones, responsa, quibus dubia solide resolvit, obscuris lucem affundit, omnia illustrat. Studia etiam Romae institutis variis

academiis promovebat, viros doctos fovebat eosque ad opera magnae utilitatis edenda excitabat. Bibliothecam vaticanam et bononiensem codicibus msc. rarissimis locupletabat, hunc in finem Assemanum ad conquirendos antiquos Orientis codices ad omnes regiones, ubicunque ejusmodi antiquitatis literariae thesauri detegi possent, emisit. De emendandis edendisque libris liturgicis, ut euchologio graecorum, latinis ritualibus, pontificali et martyrologio admodum erat sollicitus, de restaurandis ecclesiis, de promovenda cultus divini dignitate et majestate. Operam suam contulit, ut fundaretur Berolini ecclesia catholica s. Hedwigis. Quotidie vespere conversabatur cum viris doctis; singulis feriis secundis interfuit eruditorum academiae, in qua disserebatur de quaestionibus historiae ecclesiasticae, juris canonici et liturgiae. Vere erat pontifex sapiens, qui doctrinae et eruditionis splendore universam illuminavit Ecclesiam, eamque etiam venerandam reddidit ejus adversariis: nam penes protestantes quoque magnum erat Benedicti nomen¹⁾. Magna quoque erat ejus liberalitas erga egenos, ad quorum inopiam sublevandam quidquid in pontificiis horreis reperiebatur frumenti funditus exhausit; imo quondam cum adhuc esset archi-

¹⁾ Ita ex. gr. in *actis erud. lips.* 1749. pag. 1. ratio redditur recensionis de editione operum omnium Benedicti XIV.: »Nos pro pietate literatissimo principi debita, laudatissimi hujus instituti in gloriam et maximi Pontificis et literarum suscepti, rationes. exponemus, tanto majori cum voluptate hoc labore defuncturi, quo justius existimamus, quidquid in literis summum et egregium magnus ille Italiae sacrae arbiter praestitit, omni, si qua futura est, posteritati studiosissime commendari. Tanta Benedicti XIV. in literas sunt merita, tanta est doctrinae, qua ut in omni pene studiorum genere, ita in rerum sacrarum maxime historia, mirifice excellit, dignitas et amplitudo, ut nulla sit provincia, nulla civitas, nec academia ulla aut societas, quae non maximum hunc Ecclesiae romanae rectorem eo nomine in coelum usque laudibus efferat, et in eo praedicando quendam quasi principatum affectet.« Cf. etiam verba in seqq. annot. afferenda.

episcopus, et omnia jam essent distributa, crucem pretiosam e collo pendentem vendere jussit ad juvandos pauperes. Tempore jubilaei 1750. ecclesias et nosocomia invisit, ut ad Gregorii M. exemplum pauperibus pedes lavaret, eis ad mensam serviret illosque larga stipe donatos recrearet. Non raro ex suo palatio ad pauperes vel peregrinos, qui quotidie in ejus foro nutriebantur, descendit ac inter eos sedens illos salutari doctrina, eleemosyna et solatio pavit. Ab omni nepotum suorum affectu alienus erat; nullius cognati fortunas auxit, atque id tantum permisit, ut duo pronepotes in collegio clementino instituerentur, sed tam modeste, ut vix romanos mediocris fortunae nobiles cultu aequaverint. Decessit tantus pontifex 3. Maji 1758. a. aetatis 83. Prodierunt ejus opera Romae 1747. 1748. t. 12 in 4; Venetiis (Bassani) 1767. t. 15 in f., 1788; quae praecellunt doctrinae soliditate, praesertim in canonica civilique jurisprudentia, historia, in sacris ritibus et traditionibus ecclesiasticis¹⁾. Hoc vero ordine disponuntur (in ed. veneta magis completa): T. I—V. (V. est rerum index) *de servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*²⁾ ll. 4, Bononiae 1734—38.

¹⁾ Cum nulla fere sit pars theologiae practicae quam doctissimus Pontifex doctrina sua non illustraverit, hinc Fridericus a Jesu O. Carm., bavarus, composuit *Universam theologiam moralem* tripartitam ex operibus Benedicti XIV. necnon casibus conscientiae de mandato ejus propositis ac resolutis collectam et doctrinis s. Thomae Aq. accommodatam et illustratam pp. 3, Augustae Vind. 1780. in 8.

²⁾ Cf. de hoc op. *Mémoires de Trév.* 1735. a. 63. p. 1158—77; a. 75. p. 1386—1404; a. 102. p. 1982—2018; 1736. a. 100. p. 2117—47; *acta erud. lips.* 1740. p. 577—94; 1741. p. 12—16; 433—54; 1742. p. 145—156., quae prolixam recensionem ita absolvunt: „Delibavimus universa, lectoribus cetera permittentes et summopere laudantes opus univrsu[m], omni laudum genere dignissimu[m], aut quod verius dici potest laude omni majus.“ Baudouin edidit *Analyse de l'ouvrage de Benoît XIV. sur le beatification et canonisation approuvé par lui même*, Parisiis

t. 4 in f., Patavii (paucis demptis, inconsulto ut videtur auctore) 1743. 1745. t. 5 (cum op. de festis et sacrificio missae); Venetiis 1766. t. 7 in 5 v. (lire 40); T. VI. continentur *acta et decreta* de sanctis ab ipso canonizatis; t. VII. *supplementa* et adnotationes ad praecedens vol., necnon acta canonizationis ss. Fidelis a Sigmaringa, Camilli de Lellis, Petri Regalati, Josephi a Leonissa et Catharinae a Ricciis. T. VIII. *de ss. missae sacrificio*, Romae 1748; Bassani 1766. (l. 6); Patavii 1768. etc., quem tractatum denuo edidit multisque annotationibus auxit Jos. Schneider, Moguntiae 1879. ed. optima. T. IX. *de festis D. N. J. Christi et b. Mariae V.*¹⁾ ll. 2 (quibus accedit l. 3. de aliquibus sanctis), prius italice, Bononiae 1740. t. 2; Patavii 1747. in 8., latine redditi a Mich. Angelo Giacomelli cum priori tractatu, Patavii 1745., Bassani 1766., Bruxellis 1866. in 12. T. X. complectitur *institutiones ecclesiasticas*, quas ediderat dum esset archiepiscopus bononiensis in utilitatem suae dioecesis; prius italice, Bononiae 1731. et 1735. t. 5 in 4; eas latine reddidit Ildephonsus a s. Carolo schol. piar., Romae 1747., Venetiis 1751. T. XI. et XII. continet opus classicum, omni eruditione refertissimum et cuilibet viro ecclesiastico utilissimum, quod archiepiscopus coepit, sed pontifex edidit: *de synodo dioece-*

1761. in 8. (fr. 1); et Josephus d' Audierne O. Cap. provincialis scripsit: *Lettres curieuses utiles et Theologiques sur la Béatification des Serviteurs de Dieu et la Canonization des Bêatifiés ou abrégé du grand ouvrage de Benoît XIV. sur la même matière* 1759—63. t. 5 in 12.

¹⁾ Liber de *festis b. Mariae V.* seorsim prodiit Dilingae 1754. in 16. Cf. de hoc et praecedenti opere *actu erud. lips.* 1747. p. 193—206., quae animadvertunt, auctorem »tam copiose, tam docte, tam luculenter agere, ut quaecunque apud veteres recentioresque scriptores ad illas res pertinentia reperit, ea fere omnia congesta et bene disposita huc conjecisset videatur.«

sana ll. 8, Romae 1748. in 4. cura P. Em. de Azevedo ¹⁾; Patavii 1748. L. 1. notiones quarum usus tractationi est proprius exponuntur; 2. de iis, qui synodum dioecesanam cogere possunt, ex jure disseritur; 3. agit de vocandis ad synodum, de ordine sedendi et de sacris vestibus pro dignitate cujusque adhibendis; 4. inscribitur de officialibus seu ministris synodi, suam nimirum operam synodo praestantibus, aliisque qui pro futuris eventibus in synodo eliguntur; 5. gerenda in synodo complectitur; libro 6. de constitutionibus in dioecesana synodo edendis earumque conscribendarum methodo disputatur; 7. de constitutionibus synodalibus quam copiosissime disseritur; 8. adjiciuntur ea, quae ad synodum dioecesanam pertinent²⁾. In posterioribus editionibus hoc opus divisum fuit majoris ordinis gratia in tredecim ll. ac notabiliter auctum, ut in ed., quae prodiit Romae 1755. in f; Ferrariae (Patavii) 1756. T. XIII.

¹⁾ Magni hunc virum fecit Benedictus eo utens in edendis operibus suis. Azevedo enim curavit editionem omnium operum romanam t. 12 in 4. constantem, Romae 1747—51., et plura ejusdem opera in compendium redegit; ita opus de servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione cum synopsi de s. missae sacrificio, Romae 1747. t. 2; 1749. in 4; 1757; Bruxellis 1840. in 4. etc., qua synopsi, teste Zaccaria, nil accuratius; *doctrina de sacrosancto sacrificio missae* tam in IX. op. vol., quam in aliis sparsim traditam, Romae 1749. in 4; 1754; *de festis D. N. J. Christi* etc., institutiones ecclesiasticas et de synodo dioecesana cum praecedentibus, Venetiis 1790—92. t. 5 in 4; demum *opera omnia* Benedicti XIV. (etiam bullarium) ab eo in synopsis redacta, Neapoli 1854—58. t. 6 in 8. cura P. Cappola (lire 18).

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1750. p. 97—121., quae conspectum prolixum ita absolvunt: „Nostrum est, lectores sitim restincturos ad opus ipsum ablegare, peritia juris canonici, historiae ecclesiasticae copia, lectionis multijugae ubertate, ac rebus ad propositum pertinentibus et scopo accommodatis adeo affluens, ut nihil supra fingi possit vel excogitari.“ *Journal des Sav.* 151, 176—92; Zaccaria, *Storia Letteraria d'Italia* 13, 293—301.

et XIV. continet *quaestiones canonicas et morales* in materiis ad s. concilii congregationem spectantibus, a Benedicto XIV. propositas et discussas, dum munus secretarii ejusdem congregationis obiret. In t. XV. exstant *opuscula miscellanea* nunc primum edita atque in unum corpus collecta, ut ex. gr. disquisitio de indulgentia portiunculae; de s. Pulcheria V. et imperatrice historica monumenta, plures allocutiones et aliquot epistolae. Accedit ejus *Bullarium* t. 4, Venetiis 1768. in f., quod non canonicae modo jurisprudentiae, sed etiam sacrae antiquitatis et rei ritualis refertissimum quoddam promptuarium haberi jure ac merito debet¹⁾. Iterum prodierunt Benedicti XIV. opera Prati 1742. t. 18 in 4; sub auspiciis P. Pii VI. Romae 1783—92. t. 23 (lire 90); Prati 1839—46. t. 17 in 12 vol. in 4. (l. 100).

590. Jus canonicum integrum vel saltem ex parte tradiderunt ex *italis*: Vincentius de Sacchis (Sacco) bononiensis, n. 14. Maji 1681., juris utriusque doctor jam a. 1701., juris civilis professor (1709.) insignis, quem magni fecerunt Clemens XII. et Carolus VI. imp. et comitem crearunt, nec non et senatus bononiensis alique principes († 5. Mart. 1744.). Inter ejus opera huc spectant²⁾: *Introductio ad studium utriusque juris*: ubi de multiplicis juris significatione ac ejus origine; de libris, in quibus utrumque jus continetur; de modis interpretandi et exponendi leges, Bononiae 1711. in 12; *institutiones juris canonici* ll. 4, ubi de personis, rebus, judiciis civilibus et criminalibus 1713; 1722. in 12., cum priori 1741. et alibi. Joannes Jacobus Scarfanti pistoriensis n. 12. Sept. 1674., juris utriusque doctor, capituli patrii praepositus et vicarius generalis (1727)., suavissimis moribus, insigni vir-

¹⁾ Cf. Fantuzzi, *Notizie degli Scrittori Bolognesi* 2, 64—74.

²⁾ Cf. Fantuzzi 7, 249—53.

tute et doctrina eximia illustris, aliquoties ad episcopales honores postulatus, quos modeste recusavit († 27. Dec. 1748.), cujus exstant praeter alia¹⁾ *animadversiones ad lucubrationes canonicales Francisci Ceccoperii*, Lucae 1723—37. t. 3 in f; F. M. Gasparrus, cujus sunt *institutiones juris canonici* Venetiis 1755. in 4. (fr. 1).

Plures et celebriores sunt *germani*²⁾: Cherubinus Mayr³⁾ O. S. Fr., notarius apostolicus, theologus et confessarius archiepiscopi salisburgensis, composuit opus eruditum, utile et a juris peritis laudatum, quod inscripsit *Trismegistus juris pontificii* sive institutiones canonicae ll. 5 decr. Gregorii IX. accommodatae, Augustae Vind. 1742—51. 3 in f. (m. 15); Remigius a s. Erasmo Maschat O. Schol. piar. bohemus (n. 1692.), theologiae et juris canonici professor, insignis musicus et religiosus exemplaris († 1747.), praeter opera philosophica, historica et minora quaedam opuscula canonica elaboravit⁴⁾ *cursum juris canonici*, Znnoymae 1735. t. 2 in 4; iterum inscriptum: *Institutiones canonicae* novissimis pontificum constitutionibus, summariis decretalium omnium correctioribus ex posteriore jure et conc. tridentino collectis, bullarum ad ejusdem conc. decreta spectantium compendio auctae atque illustratae ab Ubaldo Giraldi a s. Cajetano ex iisdem scholis piis, 1759. t. 2 in 4; Ferrariae 1760. in f; Augustae Vind. 1761. in f; Florentiae

¹⁾ Cf. Zaccaria 1, 307—10.

²⁾ Quibus adde Stanislaum Karg O. S. Franc. bavarum, theologiae et juris canonici per 20 annos lectorem († 1747.), cujus exstat *Manuale theologicum canonico-legale practicum* in 5 pp. divisum, Augustae Vind. 1738. in 8.

³⁾ Alius ab eo videtur esse P. Mayer O. Min., cujus exstat: *Theologia scholastica* ad mentem J. Duns Scoti, Wirceburgi 1751. in 4. (m. 12.).

⁴⁾ Cf. Horányi, *scriptores schol. piar.* 2, 312—18.

1854. t. 4 in 4. (fr. 10); *R. Maschat a s. Erasmo et Joannis Walbrecht a s. Antonio e scholis piis resolutiones quaestionum* amplius DC in utroque jure controversarum nunc primum in unum collectae per P. Donatum Hofmann a Transfiguratione Domini ex iisdem scholis piis pp. 2, Venetiis 1764. in f. (fr. 9). Thomas Schmitz O. S. Ben. primam lucem aspexit in vico Brauweilerano haud procul Colonia Agrippina 24. Jan. 1691., theologiae et juris doctor vere eximius, auctor est *medullae juris canonici* secundum titulos in 5 ll. Decr. Gregorii IX. contentos digestae ex antiquis et recentioribus ss. pontificum constitutionibus, conc. tridentini decretis, cardinalium declarationibus, probatis auctoribus, addita suis locis legum civilium et canonicarum expositione, Coloniae 1740. t. 3 in 4; *theologiae scholasticae* ad mentem s. Thomae Aq., ib. 1734. t. 3 in 8. Holzmann O. Min. reliquit *jus canonicum* secundum ordinem 5 ll. Decr. Gregorii IX., Campidoniae 1748. in f. (fr. 15); Daniel Antonius Schindler O. Praem., ecclesiae siloensis (a. 1712.) abbas XLIII., n. 2. Jul. 1678. Jablonae in Bohemia, philosophiae, theologiae et juris canonici lector, legati caesarei in tractatu pacis ultrajectino et in comitiis ratisbonensibus theologus, vicarius generalis per Bohemiam et Moraviam. Ex humilitate abbatia cedens, eremum solitudinemque petiit, ubi jejuniis orationibusque vacans pie in Domino decessit 9. Jun. 1754. Scripsit inter alia: *Vestigium in via maris* i. e. juris canonici post emensum universum juris pontificii oceanum ex nonnullis occasione regularum juris in V. decr. Gregorii IX. resolutionibus compilatum, Pragae 1721. in f. Laurentius Vigilius de Nicollis tridentinus, protonotarius apostolicus, archiepiscopus moguntino et salisburgensi a consiliis († 1745.), composuit *praxim canonicam* seu jus canonicum casibus practicis explanatum et illustratum. Accedit praxis curiae romanae in materia beneficiaria,

matrimoniali, datariae, cancellariae ac poenitentiariae, Salisburgi 1729. et 1732. in f. (fr. 15); *praxim moralem*, qua parochi et confessarii solide et succincte instruuntur, Augustae Vind. 1735. in f. (fr. 7); *annotationes theoretico-practicae* ad tr. de decimis Jo. P. Monetae congr. reg. s. Pauli; cui accedit centuria s. rotae romanae decisionum recentissimarum, materiam decimarum illustrantium, ib. 1737. in f. Antonius Hochkirchen O. S. Aug. s. theologiae doctor et juris canonici professor, reliquit *elementa juris pontificii* sive expositionem regularum juris canonici, Brunae 1727. in 4; *syntagma juris ecclesiastici universi*, i. e. succinctam, limatam et perspicuam expositionem omnium titulorum, qui in 5 decr. ll. continentur, Leodii 1762. t. 3 in 4; *ethicam christianam* sive orthodoxam juris naturalis et gentium prudentiam ll. 2, Trajecti ad Mosam 1751.

Ex *hispanis* Petrus Murillo Velarde (n. 6. Aug. 1696., † 30. Nov. 1753.), juris canonici et s. theologiae professor in academia manilana in insulis philippinis, elaboravit *cursum juris canonici*, hispani et indici, in quo juxta ordinem titulorum Decretalium non solum canonicae decisiones afferuntur, sed insuper additur, quod in nostro Hispaniae regno et Indiarum provinciis lege, consuetudine, privilegio vel praxi statutum et admissum est, Matriti 1743. in f; 1791. t. 2 in f. ed. 3. notis et constitutionibus Benedicti XIV. illustrata et aucta cura et studio D. Joannis Martini a Villanueva. Ex *lusitanis* Ludovicus Cajetanus Lima cler. reg. O. theat. olisiponensis (n. 1671., † 5. Jun. 1757. a. religionis 70.), qui apud omnes magna auctoritate fruebatur, reliquit pariter *jus canonicum* juxta ordinem Decretalium Gregorii IX. dilucide accurateque explicatum cum interpretationibus et animadversionibus tam veterum quam recentiorum canonistarum, Olisipone 1754. 1755. t. 2 in f; morte praeventus reliquos tres tomos absolvere non potuit.

591. Ab his sejungi nequeunt qui *Decretalium libros* commentariis vel dissertationibus illustrarunt: Joannes Baptista Argiro, insignis advocatus romanus, in *theatro juris* ad nonnullos titulos decretalium, Romae 1742. t. 2 in f; Franciscus Maria Ricci O. S. Ben. in monasterio s. Pauli de Urbe, romanus, ss. canonum in brixienti gymnasio professor, editis *positionibus ex ll. decretalium* Gregorii IX., Brixiae 1725—28. t. 4, quae rarae sunt; Marianus Antonius Hermann O. Praem. bohemus n. 25. Sept. 1675., novitiorum magister, dein philosophiae, theologiae ac juris canonici professor, demum 9. Martii 1711. abbas strahoviensis et (1712.) vicarius generalis per provincias caesareas († 19. Oct. 1741.), editis *selectis quaestionibus* ex ll. decretalium excerptis, Pragae 1705—7. t. 3. Reinhard Baumgartner S. J., in academia diligana juris canonici professor, deduxit *conclusiones ex 5 ll. Decr.* et ratione ac auctoritate pariter illustravit, 1751. t. 6 in 8; Romae t. 2 in 4. Franciscus Makas (Macasius) S. J. bohemus, theologiae moralis in academiis wratislaviensi et olmucena professor († 10. Maj. 1753.), praeter *manuale theologico-canonicum de matrimonio* quaestionibus et resolutionibus compendiose deductis expositum, Olomucii 1731. in 8., jus canonicum *commentariis in 5 ll. Decr. Gregorii IX.* illustravit, Pragae 1749. t. 5 in 8. et 2 in f. Rupertus Starch O. S. Ben. in monasterio admontensi (n. 1700., † 1760.), juris utriusque doctor et ss. canonum in universitate salisburgensi professor, edito *tr. juridico ad tit. XXXI. l. 1. Decr.* iudicis ecclesiastici jura, dignitatem et amplitudinem ea stili puritate, doctrinae praestantia ac sacrae eruditionis copia propugnavit, ut se in canonicis et polemicis vere versatum probarit. Oddo Scharz O. S. Ben. in monasterio cremofanensi, n. in oppido Scharnstein Austriae superioris 11. Nov. 1691., juris canonici in academia salisburgensi professor (1733.) et

rector magnificus (1741—44., † 16. Jan. 1749.), *librum secundum Decr. Gregorii IX.* . . . a famosi cujusdam doctoris acatholici (Just. Henning. Böhrner) calumniis vindicavit, Salisburgi 1734. in 4. *Norma legalis* sive l. I. Decr. etc., ib. 1737. in 4; *tr. juridicus ad l. III. Decr. Gregorii IX.* clericorum in communi necnon praelatorum ac capitulorum in specie obligationes et jura complectens p. 1., ib. 1738; *tractatus exegeticus ad l. III. Decr.* contractus in specie exponens p. 2., 1739. in 4; *tr. exegeticus ad l. III. Decr.* materiam successionis testamentariae ac legitimae, necnon parochorum, regularium et patronorum jure aliaque ad rem liturgicam spectantia complectens p. 3., ib. 1740. in 4. Placidus Boeckhn (Boecken) O. S. Ben. in monasterio s. Petri Salisburgi, monacensis n. 13. Jul. 1690., qui in monasterii negotiis Romae commorans (1718—20.) in primis juris canonici studium excoluit, dein in academia salisburgensi illud exposuit (1721—33.); ab a. 1733—41. theologiam et exegesim docuit simul procancellarii (1729—1741.) et quatuor archiepiscoporum consiliarii munere fungens († 9. Febr. 1752.). Ipse in primis ex illis fuit, qui liberioribus opinionibus ex quodam Muratorii scripto haustis nimio forte et minus prudenti fervore se opposuerunt (cf. supra p. 1359.). Postquam plura in decretalium ll. seorsim edidit, ea simul compacta in lucem emisit sub inscriptione *commentaria in jus universum* sive in 5 ll. decretalium, Salisburgi 1735—39. t. 3 in f. (m. 14); Parisiis 1776. t. 3 in f., opus admodum utile¹⁾; *quaestiones miscellaneae* ex jure publico canonico, Salisburgi 1731. in 4., opus rarum et pariter utile. Marcus Kloz Ord. Min., theologiae lector et praepositus provinciae Austriae († 1763.), collegit *jus cano-*

¹⁾ Cf. Ziegelbauer p. 3. c. 4. §. 39., ubi ejus legitur elogium; Baader *gelehrtes Baiern* 111. ss; *suppl. ad acta erud. lips.* 3, 481—91.

nicum universum theoretico-practicum in 5 ll. Decr. Gregorii IX. ex variis probatissimis auctoribus, Augustae Vind. 1742. t. 5 in 4 (fr. 9). Nicolaus Garcia hispanus († 1745.) reliquit *commentarium in decretales*, Hispali 1730. in f. Denique Theodorus M. Rupprecht O. Serv. b. M. V., theologiae et ss. canonum lector († 26. Jul. 1763.), scripsit *notas historicas in universum jus canonicum* (scil. ad titulos decretalium) rationibus consentaneis adsertas, quaestionibus historico-critico-dogmatico-scholasticis illustratas, munitas, Pragae t. 4 in 2 v. 1751. 1755. in 4. (m. 6); Venetiis 1764. t. 4 in f.; Coloniae 1787. in 8. Notas tam prolixas vix quisquam antea edidit. Pandectas dixeris historiae ecclesiasticae, juris canonici et theologiae polemicae¹⁾.

592. Argumenta et *quaestiones speciales* tractarunt²⁾: Franciscus Kunes S. J. hungarus, philosophiae et theologiae professor (n. 8. Aug. 1697., † 26. Oct. 1763.), *regulas juris canonici* exposuit, Cassoviae 1741. in 4; Joannes Petitdidier S. J. lotharingus, s. Scripturae et juris canonici interpret, cancellarius universitatis mussipontanae (n. 1664., † 10. Aug. 1756.), qui scripsit etiam contra jansenistas, institutiones Juenini, et stilo admodum acri contra vitas sanctorum Hadriani Baillet (p. 841.), si tamen ipse est auctor op. *Lettres critiques* (25) *sur les Vies de Saints*³⁾; Antonius Soell S. J. tirolensis, juris canonici in academia dilingana et oenipontana professor († 2. Aug. 1741.), cujus sunt *quaestiones canonicae de tributis*, quibus causae ad justitiam tributorum requisitae tum exemptiones ecclesiasticorum, tum laicorum obligationes

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1757. p. 150—55.

²⁾ Praetermittimus Josephum Mariam Bolzoni parmensem (n. 22. Maji 1668., † 11. Maji 1753.), de quo cf. Pezzana, *Memoire degli Scrittori e Letterati parmigiani* 7, 44.

³⁾ Cf. Backer 2, 1913, s.

eadem solvendi explicantur, Dilingae 1719. in 4; *de judiciis causarum civilium* sive tr. canonico-legalis ad judicem ceterasque personas ad iudicium concurrentes et universim ad iudicium civile rite inchoandum, prosequendum ac finiendum pertinentia jura una cum usitatoribus actionibus explicans atque idoneis ad praxim fori tam sacri quam profani quaestionibus illustrans, ib. 1720. in 4; *de praescriptionibus* tr. canonico-civilis universam materiam de praescriptionibus complectens 1722. in 4; *scientia legum* qq. ad legem positivam et naturalem, ad quasdam selectas de variis legibus et statutis controversias pertinentibus illustrata, 1724. in 4; tr. theoricopracticus *de decimis novalium*, Oeniponti 1738. in 4. Anselmus Franciscus Ernst n. 1684. Aschafenburgi, juris doctor et juris canonici in academia moguntina professor, archiepiscopi officialis († 17. Oct. 1755.), plurima (38) scripta ad jus civile in primis spectantia reliquit¹⁾; Beda de Schallhamer O. S. Ben. in monasterio wessofontano, n. 10. Jun. Teissendorffii, juris utriusque doctor, ss. canonum interpret et a. 1743. abbas († 20. Maj. 1760.), varia quoque scripta edidit²⁾. Veremundus Gufl O. S. Ben. in monasterio prieflingensi n. Merani in Tirol 2. Jul. 1705., philosophiae scholasticae strenuus propugnator et osor spiritus libertini tunc omnia invadentis († 13. Jan. 1761.), disputavit³⁾ *de crimine usurae*, Ambergae 1748; *de crimine simoniae*, Ratisbonae 1752. in 4; et *defensionem jurium status ecclesiastici* circa temporalia ex principiis juris naturae etc. deduxit, ib. 1757. pp. 2 in 4. Adamus Staudinger S. J. n. 11. Oct. 1696. Bodenhemii ditionis moguntinae, Heidelbergae philosophiae et sacrorum canonum professor

¹⁾ Cf. Baader, *Lexikon* 1, 147.

²⁾ Lindner 1, 179.

³⁾ Cf. alia apud Lindner 1, 243. s.

(† 1762.), disseruit *de jurejurando*, Heidelbergae 1728; *de officio judicis ecclesiastici et civilis*, ib. 1738; *de usuris*; *de simonia* 1739; *de renunciatione* 1740. Petrus Maria Forti S. J. terranovens, theologiae scholasticae et moralis professor sacrarumque Scripturarum interpres in academia messanensi († 1754—58.), scripsit *de judice conservatore regularium* tr. canonicum universam conservatoris materiam complectens, Mutinae 1743. in f.; Guilelmus Beusch S. J. lucernensis, juris canonici in academia dilingana, dein ingolstadiensi professor († 23. Febr. 1743.), tractatum edidit canonico-legalem *de pactis et contractibus in genere*, in quo plurimae controversiae ex jure utroque tam publico quam privato pro re nata discutiuntur, Ingolstadii 1736. in 4; etiam in Migne *cursus theologiae* t. XVI. Augustinus Diesbach S. J. Friburgi in Helvetia natus, Dilingae theologiae scholasticae professor († 11. Apr. 1743.), disputavit *de dominio clericorum*, Dilingae in 8; Franciscus Rauch O. S. Ben. ottoburanus (n. 22. Febr. 1703., † 28. Jan. 1759.), reliquit tr. canonicum *de irregularitatibus in genere et in specie*, typis ottoburanis 1746. in 4; Henricus Ledermann O. S. Ben. ad s. Emmeramum, frisingensis (n. 21. Dec. 1704., † 21. Jul. 1763.), egit *de porta pastoralis* ab origine, habilitate, praesentatione, institutione et investitura parochi canonice aperta¹⁾, Ratisbonae 1754. in 4.

¹⁾ Joannes Baptista Furgole advocatus parlamen^{to} tolosani suo tempore celeberrimus (n. 1690., † 1761.), scripsit *Traité des Cures primitives*, où l'on examine leur origine, les différences qui y ont donné lieu, leurs Droits, Prérogatives et Charges; les différens moyens canoniques pour établir leurs droits, la manière de les exercer et les autres questions sur la même matière suivant les Décrets des Conciles, les Constitutions des Papes, les Chartres anciennes, les Ordonances et Déclarations des Rois et la Jurisprudence des Arrêts; le tout rapporté à la dernière Jurisprudence fixée par la Déclaration du Roi du 5. Oct. 1726. et cette du 15. Jan.

Caesar Maria Shguanin O. Serv. b. M. V. s. theologiae professor scripsit utilem *tr. beneficiarium* pro indemniter salvandis juribus s. matris Ecclesiae quoad beneficia ecclesiastica ex indubitatis (post verbum Dei scriptum) veritatis fontibus, Romae 1751. ed. 2. De hoc argumento disseruit etiam Petrus Gohard doctor sorbonicus, archidiaconus et vicarius generalis noviodunensis († 1749.), in *Traité des bénéfices ecclésiastiques* et *Recueil des bulles, édits, ordonnances, déclarations et arrêts des réglemens concernant les matières bénéficiales et autres qui y ont rapport*¹⁾, Parisiis 1734. t. 3 in 4; 1765. t. 7 in 4. (fr. 15).

593. Speciatim de *matrimonio* scripserunt: Vincentius de Justis, cujus exstat *tr. de dispensationibus matrimonialibus*, Venetiis 1739. in f. (fr. 9); Didymus Upianus, Antoninus Steinsieus O. Min., Franciscus Maria Muscettula († 1746.), cujus exstat *dissertatio de sponsalibus et matrimonio parentibus insciis vel invitis* (cum Mazochii annotationibus), Venetiis 1772. in 4. (fr. 3); Georgius Toussaint O. S. Ben. in congr. s. Vitoni, theologiae professor, qui publico dedit *tr. dogmatico-practicum de sacramento matrimonii*, 1739. t. 2; Josephus Silbermann O. Praem. nobili prosapia 20. Jul. 1700. ortus, theologiae et ss. canonum professor, abbas salvatorensis, tantae pietatis vir, ut quotidiana confessione mundaret conscientiam suam et in sarcophago somnum caperet († 11. Maj. 1756.), scripsit *matrimonium trino jure*

1731., Tolosae 1736. in 4., de quo cf. *Journal des Sav.* 110, 209—216; Feller 3, 144.

¹⁾ Huc etiam referri potest opus utile Ducandas canonici noviodunensis *Recueil de Décisions importantes sur les obligations des Chanoines*; sur l'usage que les Bénéficiers doivent faire des revenus de leurs Bénéfices, Novioduni 1746. in 12., de quo cf. *Journal des Sav.* 141, 310—322.

absolutum seu tr. justiniano-bavario-canonicum in tit. X. Institut. de nuptiis, Augustae Vind. 1732. in 8. Joannes Nepomucenus Tropper O. Min. edidit tr. duos, in quibus impedimenta matrimonii contractum impediencia et dirimentia ex theologiae et juris fontibus ad utriusque fori usum (addito ad quodvis impedimentum casu ejusque solutione) explanantur, Monachii 1753.

594. De *potestate ecclesiastica*¹⁾ egregie scripsit Joannes Antonius Bianchi (Blanchius) O. Min. Natus is est 29. Sept. 1686. et juvenis 17 a. ingressus ordinem Min. Observantium. Romae et Bononiae professus est philosophiam; cui adjunxit quoque studium juris civilis, sacrae profanaeque historiae, imo medicinae et chirurgiae; etruscae latineque egregie scripsit et dixit. Quia in theologicis et canonicis longe erat versatissimus, magni aestimabatur a cardinalibus, qui ejus consilio saepe utebantur; ipse Clemens XII. eo usus est ad propugnanda jura sedis apostolicae adversus Sardiniae regem. Cleri romani fuit examinador et a Benedicto XIV. factus est s. inquisitionis consultor. Ejus cubiculum gymnasium et academia dici potuit²⁾, cum in illud multi quotidie non solum studiosi, quorum sollertem gerebat curam, sed etiam viri docti convenirent. Sermo-

¹⁾ Huc referri possunt Joannes B. Sacchetti presbyter florentinus, juris utriusque doctor: *Privilegia protonotariorum apostolicorum* tam de numero participantium nuncupatorum Romae exsistentium seu honorariorum, ubique terrarum degentium cum primaeva eorundem institutione, ipsis non tantum, sed episcopis eorumque vicariis omnibusque jurisdictionem ecclesiasticam exercentibus scitu apprime necessaria, Florentiae 1747. in 8. ed. 2; Joannes de Motta lusitanus (n. 14. Aug. 1685., † 4. Nov. 1747.), cardinalis, archiepiscopus bracarensis et regius minister, cujus exstat diss. *de metropolitico jure* multis tam arabicis et chaldaeis, quam hebraeis et graecis monumentis referta, Venetiis 1726. in 4. (m. 2).

²⁾ Cf. plura de eo apud Fabronium, *vital. ital.* 11, 239—64.

nes plerumque versabantur in literis, tamque felix erat Bianchi in reminiscendis, quae viderat et legerat, iisdemque dilucide eleganterque explicandis, ut meditata proferre videretur († 17. Jan. 1758.). Adversus Petrum Janonium ¹⁾ (et Bossuet) edidit *Della potestà e polizia della Chiesa*, Romae 1745—51. t. 6 in 7 v. in 4., opus rarum (lire 40); in prioribus duobus t. agit de potestate Ecclesiae indirecta. Diss. *de quarta canonica episcopali* ex piis relictis detrahenda, Lucae 1747. cum vindiciis 1748; adversus Concina: *Dei vizi e dei difetti del moderno Teatro* e del modo di correggerli ed emendarli. Ragionamenti sei di Laurisio Tragiense pastore Arcade in Roma, 1753. in 4. De hierarchia edidit Jacobus Spreng S. J. eppanensis, tirolensis, theologiae moralis et scholasticae professor († 20. Jan. 1745.), opus inscriptum: *Hierarchia ecclesiastica* theoretico-practicis animadversionibus illustrata, Friburgi Brisgojae 1722. in 8. Alia ejusdem opera sunt: *Constitutio Unigenitus S. D. N. Papae Clementis XI. vindicata*, Bruntruti 1717; *theologia patrum vindicata*, Tirnaviae 1727; Passaviae 1747. in 16. Gaudentius de Janua O. Min. disseruit *de visitatione cujuscunque praelati ecclesiastici* et simul de jurisdictione ejusdem extra actum visitandi, Romae 1748. in f. (fr. 25); Paulus Stephanus juris utriusque doctor et s. theologiae professor in publicam lucem emisit *de supremo-dogmaticis episcoporum judiciis s. sedis apostolicae auctoritate opportuna muniendis* theologico-canonicam dissertationem, Venetiis 1750. in 4.; Franciscus Monacelli *formularium legale practicum* fori ecclesiastici cum supplemento ab

¹⁾ Adversus hunc prodierunt quoque *Osservazioni critiche* di Pietro di Paolo (Giov. Andrea Tria Arcivescovo di Tiro) intorno alla polizia della chiesa che si legge da' suoi primi tempi sino al presente ne' quattro t. della Storia civile del Regno di Napoli scritta da P. Giannone avvocato napoletano, Romae 1752. in 8. ed. 2. (lire 8).

auctoris nepote, Romae 1713. 1714. v. 4 in f. (fr. 25); 1844. v. 4 in f.; Venetiis 1736. v. 4 in 4.; 1751. v. 4 in 4.; 1772. Alexis Daniel Bouchard bisuntinus, theologiae et juris doctor (n. 1680., † 1758.), composuit *summulam conciliorum generalium*, s. romanae catholicae Ecclesiae, Parisiis 1718. in 12.

595. Ad jus canonicum denique spectant¹⁾: Carolus Cocquelines, qui Bullarium romanorum pontificum plurimum auxit ediditque inscriptum: *Bullarum, privilegiorum ac diplomatum rom. pontificum amplissima collectio*, Romae 1739—56. t. 5 in v. 14, quam excepit continuatio: Bullarium romanum seu novissima et accuratissima collectio apostolicarum constitutionum ex autographis, quae in secretiori vaticano aliisque sedis apostolicae scriniis asservantur, t. 9 in v. 14, ib. 1758—62., sed hujus continuationis t. 1. p. primam tantum redegit Cocquelines. Vincentius Petra neapolitanus ex Vastigiradi ducum genere 23. Nov. 1662. natus, variorum munerum honorumque gradibus decursis a Benedicto XIII. cardinalis creatus, s. congregationi de propaganda fide et poenitentiariae praefectus († 21. Martii 1747.), *commentaria* (valde erudita) edidit ad constitutiones apostolicas seu bullas singulas ss. pontificum in bullario romano contentas secundum collectionem Cherubini, Romae 1705. v. 5 in f.; Venetiis 1729. v. 5 in f. (fr. 32); 1741. t. 5 in 3 v. (fr. 35). Joannes Baptista Pittoni venetus († 17. Oct. 1742. a. aetatis 82.) collegit

¹⁾ Quibus addatur »Franciscus Borrullius, s. rom. rotae auditor, solio pontificio assistens praesul, Dertusae episcopus, vir doctissimus juxtaque piissimus, qui non plenus diebus, at virtute plenissimus, brevi consummato decem mensium pontificatu explevit tempora multa, maximo ovium suarum luctu, imo et totius Hispaniae planctu obiit (5. Aug. 1758.),^a ut legimus in epitaphio ei posito. Plura cf. apud Fuster, *Biblioteca Valenciana* 2, 38—42. Praeter alia edidit *decisiones s. Rotae romanae*, Romae 1755. et 1757. t. 2 in f.

et digessit ordine chronologico *constitutiones pontificias* et rom. congregationum decisiones spectantes ad confessarios utriusque cleri, Venetiis 1704. in 8; 1710; 1715; *ad parochos utriusque cleri*, ib. 1706. et 1713. ed. auctior; *ad canonicos utriusque cleri*, 1709; 1722. ed. auctior; *ad concursum parochialem et beneficiorum collationem*, 1711; *ad episcopos et abbates*, 1712; 1744. v. 4 in 8. (fr. 12); Viterbi 1722; *ad vicarios utriusque cleri*, Venetiis 1714; 1719; *ad matrimonium*, 1725; *ad sacros ritus*, 1740. t. 2 in 8. In indice tamen librorum prohibitorum sub Pittoni nomine recensentur etiam „recentiora s. rituum congregationis decreta nullibi hactenus conjunctim impressa, collecta (decr. 4. Mart. 1709.).“ *De octavis festorum*, quae in Ecclesia universali celebrantur, 1749. t. 2 in 8; *calendario romano decennale; la vita di Benedetto XIII.*, ib. 1730. in 4. Lucius Ferraris O. Min. reg. obs. soler-alexandrinus, de quo nil aliud constat, quam quod Romae in ss. congregationum officio vitam deguerit, utilissimum omnibusque notum opus composuit inscriptum: *Prompta bibliotheca canonica*, juridica, moralis, theologica, necnon asctica, polemica, rubricistica, historica ex constitutionibus pont., conciliis et ss. congregationum decretis collecta, quae saepissime prodiit, Romae 1760—66. t. 10 in 3 v. in f.; 1767. v. 8 in f. (fr. 48); Bononiae 1766. t. 9 in 4. (fr. 40); Venetiis 1782. t. 11 in 10 v. in 4; Romae 1784., editio prioribus praestantior; Monte Casino 1744. t. 7 in f. (fr. 120), editio praestantissima, studio monachorum illius monasterii locupletata novis ad singulas fere voces additamentis novisque articulis, adjecta ad calcem cujuscunque voluminis absolutissima appendice ex omnium ss. congregationum decretis, quae vel in anteactis edit. desiderantur, vel deinceps usque ad praesens lata sunt, juxta vocum seriem digestis; Parisiis 1860. t. 8 in 8. (fr. 60) accurante Migne, qui innumeras adjecit notas nec-

non sextuplicem indicem materiarum, auctorum constitutionum ss. pontificum, decretorum conciliorum et ss. congregationum. Jacobus Lanfredini, florentinus, advocatus peritus, in pauperes vere liberalis atque propterea in se parcus, legum ecclesiasticarum scientia excellens, episcopus auxitanus vere apostolicus, qui quotannis suam dioecesim lustravit, quinque synodos dioecesananas habuit, sacrum viaticum ad infirmos pauperes ipse detulit, demum s. romanae Ecclesiae cardinalis († 6. Maji 1741.), novam *concilii tridentini editionem* castigatissimam et ceteris antea editis praestantiorum curavit et docta praefatione, necnon notis succinctis quidem sed eruditis locupletavit¹⁾. Hieronymus Baldassinius exhibuit *collectanea doctorum s. rotae decisionum* et s. congregationis concilii ad conc. tridentinum, Aesii 1761. in f. (lire 7).

596. Antonius Maria Arrighi (Arrichius) corsicanus n. 29. Mart. 1689., juris canonici, dein juris civilis professor primarius, praeter alia²⁾ scripsit *juris pontificii historiam* quatuor disputationibus comprehensam. Accedunt ejusdem orationes tres: 1. pro jurisdictione pontificum (Patavii 1731. in 4.); 2. de ecclesiis suburbicariis (ib. 1731. in 4.); 3. de agro limitato (ib. 1731. in 4.), quo in op. non ex instituto juris pontificii historiam persequitur, sed illud tantum agit, ut summam de praecipuis canonum collectionibus eorumque collectoribus ea tradat, quorum cognitione carere nemo sine probro potest³⁾. Joannes Ludovicus Brunet arelatensis, parlamenti parisiensis advocatus (n. 1688., † 1747.), praeter alia scripsit⁴⁾ *Histoire*

¹⁾ Cf. Alex. a s. Joanne de Cruce *contin. hist. eccl. Fleurii* l. 234. §. 26.

²⁾ Cf. Adelung^g 1, 1138.

³⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1735. p. 499—504.

⁴⁾ Cf. Feller 3, 143. qui de ipso scribit: „Tous ces ouvrages marquent beaucoup d'érudition; mais les opinions de l'auteur ne sont

du droit canonique et du gouvernement de l'église, Parisiis 1720. in 12. (fr. 3½), novamque curavit editionem op. *Droits et libertés de l'Eglise gallicane*, auctam notisque illustratam, Parisiis 1731. t. 4 in f. Dominicus Lopez de Barrera, chartophylacii legationis hispanae in Urbe praefectus, edidit *de antiquo canonum codice ecclesiae hispanae* historicam exercitationem, Romae 1758. Andreas Marcus Burriel S. J. (n. 1719., † 9. Jun. 1762.) hispanus, vir admodum eruditus, scripsit *praefationem historico-criticam* in veram et genuinam collectionem veterum canonum ecclesiae Hispaniae a d. Isidoro, hispalensi metropolitano, Hispaniarum doctore, primum ut creditur adornatam, consequentibus deinde seculis ab hispanis patribus auctam ex pluribus mss. codd. venerandae antiquitatis . . . erutam et ad eorum fidem castigatam, Bruxellae a. 9. reip. gallicae in 8. Carolus Blascus scripsit *De collectione canonum Isidori Mercatoris* commentarium Neapoli 1760. in 4., in quo erudite de collectionis origine et fortuna disserit, deque persona atque praecipuo collectoris proposito inquit: fraudes item impostoris detegit, ex eoque ortam occasionem fingendae fabulae de Joanna papissa solidis indiciis suadet, unde verum ejusdem nomen infert. Ostendit quoque eam collectionem ampliandis juribus non tam rom. pontificis, quam potius metropolitaram et episcoporum favere. Adnectitur in calce operis appendix de pseudo-Cyriaco papa comite s. Ursulae etc., itemque diatriba de capitulis Hadriano I. tributis (lire 5).

Bartholomaeus Lutz S. J. moguntinus (n. 24. Sept. 1684., † 1756.) in universitate bambergensi theologiae et juris canonici professor, edidit *ingressum jurisprudentiae* in jus eccle-

pas toujours d'accord avec celles des canonistes les plus estimés;“ A delung 1, 2333.

siasticum universum, Bambergae 1727. in 8; *jus ecclesiasticum universum* ex ll. 5 Decr. Gregorii IX. secundum praecipuas difficultates per asserta et responsa theologico-tridentino-canonica ad casus canonicos ex decretis MM. PP., responsis s. congregationis em. card., decisionibus rotae rom., edictis imp. etc. propositas et resolutas, ib. 1727. in 4. Lucius Bertholdus Pistori O. Praem. Hochstadii n. 11. Apr. 1684., ss. canonum interpretes († 27. Febr. 1748.) typis dedit *crisin canonicam* in universum jus pontificium, 1730. Carolus Polini, s. Martini abbas († 1756.) disputavit *de juris divini et naturalis origine*¹⁾, Brixiae 1750. in 4; 1761. (m. 8); Ludovicus de Hericourt, Suessione natus 20. Aug. 1687., parlamenti parisiensis advocatus, celeberrimus per Galliam canonista, diarii eruditorum (Journal des Savans) socius († 18. Oct. 1752.), non solum Thomassini opus *de veteri et nova disciplina* (cf. pag. 385.) in compendium redegit, sed etiam collegit *Les Loix Ecclésiastiques de France* dans leur ordre naturel, et une analyse des Livres du droit canonique conférés avec les usages de l'Eglise Gallicane²⁾, Parisiis 1719. in f.; 1721; 1730; 1743; 1756. et 1771.

597. Theologiae *moralis* cursum plus minusve elaboraverunt³⁾ ex *italis*: Sabinus O. Min. bononiensis, philosophiae

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1751. p. 245—52.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 66, 407—16; 523—33; 71, 79—88; Feller 3, 143., qui de eo animadvertit: „On remarque qu'en général il est peu favorable à la puissance ecclésiastique, et que quelques-uns de ses principes pourraient jeter le trouble dans l'administration des choses spirituelles.“

³⁾ Quibus addantur: Fernandus Frasconus (Frosconus) a Varisio O. Min. strict. obs. († 1742. annos n. 87), cujus exstat *Moralis epitome una cum conscientiae morale anatome*, opus polemicum, dogmaticum, morale, juridicum, theologicum, Mediolani 1735. in 4; Franciscus Pappus O. S. Ben. n. Brigantii 1. Jan. 1674., abbas majoraugiensis († 1. Mart.

et theologiae lector (n. 10. Mart. 1665., † 24. Jan. 1742.): *Lux moralis* bipartita illustratione universam quasi moralem summam elucidans, clericis, ordinandis et confessariis instituendis in examine atque exercitio apte refulgens, Venetiis 1722; *Apologia per s. Anna*, ove fondatamente si prova la vera e piu commune sentenza, che tiene aver ella avuto un solo marito s. Giachimo ed una sola figlia Maria V., e si convince ed abbate l'opinione contraria dei tre mariti e delle tre figlie, ib. 1722. in 4. Augustinus a Coneliano O. Cap. edidit *Triennium moralis* seu theologiam moralem, Venetiis 1745. t. 3 in 4; Franciscus Frisi juris utriusque doctor, parochus patavinus, *institutiones morales*, Patavii 1751. in 8; Nicolaus Mazzotta S. J. neapolitanus, gravis probabilista, sana et perspicua doctrina insignis († 1746.), *theologiam moralem* in 4 t. distributam, Neapoli 1748. in 8. v. 5 (cum indice); Bononiae 1750; Venetiis 1754. in f.; 1760; Augustae Vind. 1756. t. 4 in 8; 1766; Fulgentius Cuniliati O. Praed., venetus, sui ordinis vicarius generalis, auctor gravis, sed probabiliorista († 9. Oct. 1759.), *universae theologiae moralis accuratam complexionem* instituendis candidatis accommodatam, in qua graviori praesertim s. Thomae auctori-

1753.), qui edidit *scholasticum personae ecclesiasticae pro foro poli et soli breviarium*, exhibens universam theologiam moralem, controversiis fidei et juris canonici permixtam, Augustae Vind. 1733. 1747. t. 2 in 4. Leonardus Jansen O. Praem., theologiae professor, abbas ecclesiae knechtstadianae (1728.), edidit *theologiam moralem universam* ad mentem praecipuorum theologorum et canonistarum, insertis suo loco propositionibus a s. sede apostolica novissime damnatis concinnatam et per casus practicos expositam, Coloniae 1725. in 4; 1738. in 8. Inter theologos polemicos omisimus Apollinarem a s. Thoma O. Carm., cujus *enchiridion polemicum dogmaticae theologiae* juxta mentem angelici doctoris et PP. salmanticensium doctrinam, Neapoli 1736. in 4., est rarum (m. 19.).

tate atque solidiori ratione ducibus quaestiones omnes, quae ad rem moralem pertinent, brevi et perspicua methodo resolvuntur, Venetiis 1752. t. 2 in 4; 1760; 1786. et saepius. Scripsit quoque *vitas sanctorum*, Venetiis 1738. t. 6, et insignem tractatum *Il catechista in Pulpito*, Venetiis 1754. Angelus Franzoja patavinus, cujus est *Teologia morum* ab H. Busenbaum primum tradita, tum a cl. La Croix et Fr. Ant. Zaccaria ejusdem sociis aucta, nunc demum juxta saniores et praesertim d. Thomae Aq. doctrinas ad trutinam revocata, Bononiae 1760. Auctor est rigidus († 1760.), qui rigore superat vel Danielelem Concina O. Praed., qui alioquin auctorum est rigidissimus.

598. Natus est nominatissimus hic theologus a. 1686. Clauzeti seu s. Danielis foro juliensis provinciae oppido, et 20. aetatis suo anno amplexus est s. Dominici institutum. Juvenis praestabat discendi ardore, ingenii acie, memoriae felicitate, necnon virtutis pietatisque studio, adeo ut inter aequales emineret. Cum polleret dicendi facundia, in illustrioribus Italiae civitatibus magno auditorum concursu verbum Dei annunciabat. Domi sodales docuit sacram theologiam. Magni factus est a Benedicto XIV., qui ejus consilio in variis Ecclesiae negotiis usus est. Regularis disciplinae observantia clarus decessit Venetiis 21. Febr. 1756. Scriptor fuit feracissimus, probabilismi impugnator implacabilis, qui tamen in iis, quae spectant disciplinam moralem, magis videtur elaborasse, ut aliorum opiniones convelleret, quam ut stabiliret suas: hinc ejus scripta propter nimium impugnationis aestum carent ordine systematico minorisque sunt utilitatis. Praecipua ejusdem opera (ex 40 circ.) sunt: *Disciplina apostolico-monastica* diss. theologicis illustrata, accedunt selecta quaedam veterum theologorum monumenta, Venetiis 1739. in 4; 1750. (fr. 3); *defensio decretorum conc. tridentini et apostolicarum constitutionum Ecclesiae romanae*

in causa paupertatis monasticae adversus duos ll. inscriptos: *Vita claustralis et vindiciae regularium*, Bononiae 1745. in 4; quorum prior l. est P. Gundisalvi Carattino, alter Thomae Milante, qui opus praecedens impugnarunt. *La disciplina antica e moderna della romana chiesa intorno al sacro quaresimale digiuno*, espressa ne' due Brevi: *Non ambigimus*, et *In suprema* del regnante s. Pont. Benedetto XIV. illustrata con osservazioni storiche, critiche e teologiche, Venetiis 1742. in 4. (lire 2); *la quaresima appellante* dal foro contenzioso di alcuni recenti casisti al tribunale del buon senso e della buona fede del popolo christiano, ib. 1739; 1744. in 4. (l. 2); *in rescriptum Benedicti XIV.* ad postulata septem archiep. Compostellae jejunii legem spectantia commentarius theologicus¹⁾, ib. 1745. in 4. (l. 2); *Della storia del probabilismo et del rigorismo*, dissertazioni teologiche, morali e critiche, ib. 1743. t. 2 in 4; Lucae 1748. in 4. (l. 5). Hanc historiam impugnarunt plures ut Jacobus Sanvitale, Caspar Gagna²⁾, Nicolaus Ghezzi³⁾, Joan-

¹⁾ Cf. *Journal des Sav.* 142, 80—97. Adversus hunc commentarium theologicum edidit Blasius Antonius Casorla S. J. valentinus (n. 1679., † 14. Jan. 1759.) *diss. apologeticas critico-theologicas*, Matriti 1755. in 8. sub nomine Antonii Montoja.

²⁾ Caspar Joseph Gagna S. J. philosophiae et theologiae professor († 25. Martii 1755.) scripsit: *Lettere d'Eugenio Apologista* delle Dissertazioni della Storia del Probabilismo e del Rigorismo ad un Collega de P. D. Concina, Lubiadae (Venetiis) 1745. in 4., quae excitavit Vinc. Patuzzi ad scribendam apologiam pro P. Concina: verum pro P. Gagna calamum strinxit Balla, de qua controversia cf. infra. Cf. Zaccaria, *Storia Letter.* 14, 339.

³⁾ Nic. Ghezzi S. J. (n. 1680., † 1766.) scripsit *Saggio de' supplementi teologici, morali, critici*, di cui abbisogna la Storia del Probabilismo e del Rigorismo, Lucae 1744; 1745. et *Riflessione sul Esame teologico* (Concinae), ib. 1745. in 4; *de' principi della morale Filosofia* riscontrati co' principi della cattolica Religione ll. 3, Mediolani 1752.

nes Antonius Lecchi¹⁾, Bovius, Richelmi etc. Verum non tacuit Concina editis variis responsionibus, ut ex. gr. *Esame Teologico* del l. intitolato: *Saggio dei Supplementi Teologici morali e critici*, di cui abbisogna la Storia del Probabilismo e del Rigorismo, Pisauri 1745. in 4; [*Osservazioni critiche e morali in difesa della storia del probabilismo e del rigorismo* contra il libro intitolato: *Giustificazione* di piu personaggi e di altri soggetti riguardevoli, Pisauri 1745. in 4. (l. 2). *Usura contractus trini* diss. historico-theologicis demonstrata adversus mollioris ethices casuistas²⁾, Romae 1746. in 4. (l. 4); *Esposizione del dogma che la chiesa propone* colla confutazione del libro intitolato: Dell'impiego del denaro (qui est Maffei, cf. supra p. 1366.), Neapoli 1746. in 4. (l. 3); *commentarius in ep. encyclicam Benedicti XIV. adversus usuram*, quo illustrata doctrina catholica Nic. Broedersen³⁾ ac aliorum errores refelluntur,

t. 2 in 4., de quo op. cf. *acta erud. lips.* 1754. p. 616—18. et *Zaccaria* 5, 135—148; 6, 142—64; 9, 68—82. Plures illud impugnarunt atque frustra nisi sunt, ut Romae prosciberetur.

¹⁾ Joannes Antonius Lecchi S. J. mediolanensis, insignis prorsus mathematicus et hydrographus caesareus (n. 7. Nov. 1702., † 25. Jul. vel 24. Aug. 1776.), cujus sunt: *Avvertenze contrapposte alla Storia del probabilismo* scritta dal P. D. Concina ed indirizzate ad un erudito cavaliere, Einsiedeln 1744. in 4.

²⁾ Cf. *Journal des Sav.* 150, 210—32.

³⁾ Ediderat Nic. Broedersen jansenianus (adversum quem alia de causa scripsit Papendrecht (cf. p. 1403.) opus inscriptum: *De usuris licitis et illicitis*, vulgo nunc compensatoriis et lucratoriis secundum jus naturale, divinum V. atque N. T., ecclesiasticum et civile, ac juxta doctrinam ss. patrum, veterumque theologorum ac juris tum canonici tum civilis peritorum, necnon usum omnium seculorum et plurimarum regionum ll. 12, in quibus omnia ordine chronologico pertractantur, et sigillatim causa dicitur pro usu emporiorum in aestimando pecuniarum interusurio illisque ad tempus collocandis adversus recentiores aliquot

Romae 1746. in 4., adversus quos ll. scripsit Franciscus Zech (de quo alias) suum *rigorismum moderatum*; *Theologia christiana dogmatico-moralis*¹⁾, Romae 1749—51. t. 10 in 4., cui adjecit apparatus, ib. 1751. t. 2 in 4; 1755. t. 12 in 4; 1758; 1773. etc. (fr. 25). Adversus hanc quoque plures scripserunt. Jacobus Sanvitale edidit: *Raccolta seconda di molte proposizioni* (140) estratte da' Tomi (9) di certa Teologia intitolata Cristiana Dogmatica Morale et impugnate come opposte al vero, Lucae 1752; et *Osservazioni rimarcabili* su i due ultimi tomi (11. et 12.) di certa Teologia ecc., ib. 1753. in 8., ex quibus alias 156 prop., quae ei plus minusve suspectae videntur, excerpit. Carolus Noceti S. J. († 1759.) vero in lucem publicam dedit: *Veritas vindicata*, sive per multae sententiae auctorum S. J. in Teologia christiana dogmatico-morali minus sincere relatae suaeque integritati restituae, ib. 1753. t. 2 in 4; Romae 1753; Matriti 1753. (m. 15). Concina vindicat Vincentius Maria Dinelli O. Pr. edito prius poemate satyrico, dein *ep. ad Nocetium* de Dan. Concinae in indicandis describendisque casuistarum locis summa

doctores ac scriptiones, 1743. in f. (s. l.), de quo cf. *acta erud. lips.* 1752. p. 577—89. Adversus hoc opus calamum quoque arripuit Petrus Ballerini in op.: *De jure divino et naturali circa usuram* ll. 6, in quibus adversus haereticos usurarum patronos, cum recentes tum antiquiores, catholicum praesertim dogma fuse defenditur, cum vindiciis juris divini ac naturalis circa usuram, quae veluti l. 7. haberi possunt adversus opus novissime editum *de usuris licitis* etc., Bononiae 1747. t. 2 in 4; de quo cf. ib. 1753. p. 443—58. et de Concinae l. p. 549—56., qui a soliditate laudatur.

¹⁾ Cf. Zaccaria *Storia Letteraria d'Italia* 2, 49—58; 3, 106—39. Cum vero plura opponerentur contra hanc theologiam, scripsit Concina *declarationem et sinceram protestationem* super aliquibus oppositionibus factis contra tomos suae theologiae christianae dogmatico-moralis, quae prostat ib. 4, 31—53. De *apparatu* cf. ib. 5, 395—404.

fide ac diligentia Romae 1753., quam secuta est alia; priorem impugnavit Nocetus edita *confutatione* Romae 1753. in 4; Bononiae 1754. Anonymus quoque sub nomine Eusebii Eranistes (Vinc. Patuzzi) apologiam scripsit pro Concina editis¹⁾ *Lettere Teologico-Morali*, Tridenti (Venetiis) 1751. t. 2 in 8; t. 3. et 4. ib. 1753., quibus et Historiam probabilismi et hanc theologiam tuetur. Concina opus fuit redactum in compendium, quod prodiit Romae 1762. t. 2 in 1 v. in 4. (l. 6) sub inscriptione *Manuale Concinae*, Mutinae 1763. t. 2 in 16. *Istruzione dei Confessori e dei Penitenti* per amministrare e frequentare degnamente il ss. Sacramento della Penitenza²⁾, Venetiis 1753. in 8; *de sacramentali absolutione* impertienda aut differenda recidivis consuetudinariis (adversus Andreucci S. J.), Romae 1755. in 4. (l. 3); *de spectaculis theatralibus* christiano cuique tum laico tum clerico vetitis diss. 2; accedit diss. 3. de presbyteris personatis, Romae 1752. in 4. (l. 5), quod opus pariter scriptum est adversus Maffejum, nec minorem strepitum excitavit plurimisque opusculis utrimque

²⁾ Cf. de hac controversia deque scriptis hac occasione editis Zaccaria l. c. 7, 399—445., qui t. 8. adjecit integrum volumen inscriptum: *Difesa della Storia Letteraria d'Italia* e del suo Autore contro le Lettere teologico-morali. Illas epistolas impugnavit quoque Philibertus Balla S. J. astensis (n. 2. Febr. 1703.) edita: *Risposta alle Lettere teologico-morali* scritte in difesa dell'Istoria del Probabilismo etc. Mutinae 1753. 1754. in 4 epistolis, quibus 5. adjecit Venetiis 1755. Cf. Zaccaria 8, 312—328., 13, 325. His occurrit Eranistes editis *Lettere Teologico-morali in continuazione* etc. t. 3. et 4., de quibus cf. ib. 329. s. sicut et de aliis opusculis hac occasione editis 311. s.; 9, 249—261; 10, 424—57. Denique ipse Concina aggressus est Nocetium *epistolis octo* de singularibus argumentis in ejusdem l. inscripto *Veritas vindicata* contentis, Venetiis 1755. in 4., de quibus cf. Zaccaria 13, 323—25.

¹⁾ Zaccaria 8, 308—11.

scriptis occasionem praeuit¹⁾. Maffei illi opposuit l. inscriptum: *De' Teatri antichi e moderni Trattato*, in cui diversi punti morali appartenenti al Teatro si mettono del tutto in chiaro: con la qual occasione risponde al P. D. Concina, chi vien ora in tal maniera così fieramente attaccato da lui, Verona 1753. in 4. Non tacuit Concina edito opere: *Dei Teatri moderni contrari alla professione cristiana* ll. 2, in conferma delle sue diss. de spectaculis, Romae 1755. in 4. (lire 4); *della religione rivelata* contro gli ateisti, deisti, materialisti, indifferentisti, che negano la verità de' misteri²⁾, Venetiis 1754. t. 2 in 4. (l. 5), opus minoris pretii. Edidit quoque *dictionarium casuum conscientiae* Pontasii (cf. p. 1176.), Venetiis 1738., in cujus praefatione impugnavit Amort, qui propterea luci publicae dedit *controversias novas morales* recenter ortas in nova ed. Pontasii, Augustae 1739. *Epistolae theologico-morales* adversum l. inscriptum: *diss. in casus reservatos* venetae dioeceseos, Venetiis 1744. Pariter controversiae literariae occasionem praeuit *Esplicazione di quattro Paradossi* che sono in voga nel secol nostro. Riflessioni sopra i due libri de' RR. PP. Lecchi e Bovio³⁾, Lucae 1746. et 1750. in 4.

¹⁾ Cf. de hac controversia Zaccaria l. c. 7, 455—466; 8, 336—43; 9, 261—65., ubi sermo est de dissertatione, secundum Zaccaria egregia, de *Teatri* comitis Didaci Rubini adversus Concinae l., Mediolani 1754; 13, 331—34.

²⁾ Cf. Zaccaria 10, 394—407.

³⁾ Liber Joannis Philippi Bovii S. J., professoris theologiae scholasticae in academia mediolanensi, quem impugnat Concina, inscribitur: *Dell' uso delle opinioni in materie morali*, diss. theologica, in cui si espongono semplicemente l'origine e lo stato della questione colle sentenze diverse dei Dottori Cattolici, Einsiedeln 1744. in 4. Ejus quoque est: *de sacramento altaris fides s. Augustini*, Mediolani 1751. in 4., etiam in thes. Zaccariae t. 10. p. 2. Alius est a Joanne Bapt. Bovio, cujus

599. Jam aliquid de praecipuis Concinae adversariis dicamus. De Nocetio, Balla, Gagna, Ghezzi, Bovio, Lecchi egimus. Jacobus Sanvitale S. J. parmensis, e nobili familia oriundus, insignis historicus, hagiographus, asceta (n. 20. Febr. 1668.), philosophiae, mathesis, scholasticae et per 19 annos moralis professor, ultimos 15 vitae annos in catechizandis pauperibus transegit. Vir erat piissimus, parci somnii, quem vix in lecto caperet; laboris assidui, qui propterea nullam sibi animi relaxationem indulgeret. Decessit anno aetatis 85., religionis 70. quinta Aug. 1753., editis libris plurimis¹). In refellendis adversariis acerbiori, eorum utique acrimonia provocatus, utitur stilo. Ex ejus operibus huc spectant: *Giustificazione di piu personaggi e d'altri soggetti riguardevoli* contro le accuse . . . a lor pregiudizio, Lucae 1743.. adversus Concinae l. *La quaresima appellante*. Cum adversus illam scriberet Dinelli carmen satyricum: *de querelis probabilistarum* ad P. Dan. Concinam, novam curavit editionem auctam colla *Giunta delle Querele della Giustificazione di piu personaggi* all'autor d'essa, ib. 1745. in 8; Concinae operi: *Osservazioni critiche* etc. opposuit: *Spiegazione breve e sincera* d'alcune Proposizioni inscrite nella *Giustificazione di piu personaggi* e Risposte alle osservazioni critiche e morali in difesa dell'Istoria del Probabilismo, ib. 1745. in 8. *Raccolta di molte proposizioni* estratte dalla Storia del Probabilismo e Rigorismo impugnate come opposte

exstat *Teatro morale dogmatico-istorico, dottrinale e predicabile*, Romae 1731. in f., in quo veritas fidei catholicae demonstratur ex auctoritate Scripturae et patrum, necnon rationibus. Venetiis 1736. 1744. t. 2.

¹) Cf. Backer 3, 550—56. scripta 53 recenset; plura de ipso cf. apud Zaccaria 8, 523—31; Barotti, *Memorie intorno alla vita del P. G. Sanvitale*, Venetiis 1757. in 4; Pezzana, *Memorie degli Scrittori e Letterati parmigiani* 7, 29—40.

al vero¹⁾, Aquilejae (Lucae) 1748. in 4. suppresso auctoris nomine, Tridenti (Venetiis) 1751; *Paradossi veri* contrapposti al l. (P. Concinae) intitolato: *Esplicazioni di quattro paradossi* che sono in voga nec secolo nostro. Esame pur anche di certo l. (P. Lecchi S. J.) intitolato: *Riflessioni sopra le avvertenze* e dissertazione contrapposte alla Storia del Probabilismo, Aquilejae (Lucae) 1748. in 8; *Lettere Teologiche-morali* a difesa dell'istoria del Probabilismo (P. Vincentii Patuzzi) esaminate e dimostrate infette di falsità²⁾, Tridenti (Venetiis) 1752. in 8. sine nomine auctoris; 1753; Lucae 1752. (auctae). De alio ejusdem op. *Raccolta seconda* di molte proposizioni etc., jam supra egimus. *Lettere de' Signori* (sic, lege Adelfo scil. Pauli, fratris Vinc. Patuzzi) e Filarmondo (Vinc. Patuzzi) esaminate e dimostrate infette di falsità, Lucae 1753. in 4. Joannes Franciscus Richelmi S. J. († 1. Febr. 1751.) philosophiae et theologiae scholasticae et moralis professor, vir insignis plane virtutis et doctrinae, auctor est horum operum: *Lettera di un Teologo* all'autore dell'opera (Petri Ballerinii) intitolata *Risposta* alla Lettera del P. P. Segneri della C. d. G. su la materia del probabile, ove si propongono li veri principi della Teologia morale e si stabiliscono certe regole per decidere delle controverse opinioni, Veronae 1734. in 8. Prodierat illud opus *Risposta*³⁾ etc. Veronae 1733., auctum 1735., aliaque opuscula utrimque de hac controversia prodierunt⁴⁾. Scripsit praeterea: *Saggio di avvertimenti* sopra l'opera del P. Concina intitolata: *Della Storia del probabilismo* etc. presentato a' legitori della mede-

¹⁾ Cf. Zaccaria 1, 53—55.

²⁾ Cf. Zaccaria 6, 425—39.

³⁾ Cf. Backer 3, 190. et praesertim Zaccaria 3. 709—13, ubi insigne auctoris elogium habetur.

⁴⁾ Cf. *suppl. ad nova acta lips.* 3, 126—28.

sima affinché la leggano con maggior utilità, Lubianae (Vinea) 1745. in 4. Josephus Carpani S. J. romanus († 1. Nov. 1762.), theologiae scholasticae professor, reliquit *de opinione probabili rectoque illius usu* opusculum tripartitum, Lucae 1753. in 4; *de delectationibus coelesti ac terrena* ob graduum superioritatem trahentibus secum infallibiliter id, quod magis delectat, duplex disp., altera polemica, altera scholastica, Romae 1756. in 8., Augustae Vind. 1763., etiam in *Thesaur*o theol. Zaccariae t. 5., adversus Berti.

600. In *Germania* theologiam moralem composuerunt: Augustinus Tepper O. Cist., in seminario archiepiscopali pragensi s. theologiae professor, cujus exstat *fragmentum theologiae moralis*, Praegae 1749. t. 3 in 4; Benjaminus Elbel O. Min., in re morali auctor gravis et probabilista, qui sana doctrina necnon casuum practicorum copia praestat, cujus est *theologia moralis decalogalis et sacramentalis* per modum conferentiarum casibus practicis illustrata, Augustae Vind. 1759. t. 3 in 4. (fr. 18); t. 6 in 8; Conradus Vogler S. J. suevus, juris canonici et s. Scripturae professor in academia dilingana, et academiae cancellarius (n. 1665., † 3. Jan. 1742.), collegit *summam totius theologiae moralis* ex operibus Suarezii pp. 5, Ingolstadii 1740., et *summam de religione*, ib. 1735. t. 4 in 4; *demonstrationem veritatis catholicae* adversus sectas patriae, Wratislaviae 1727. in 12; Budae 1765. in 8. Josephus Prickarz O. Praem. in academia coloniensi theologiae professor († 18. Oct. 1757.), eluctubravit *theologiam moralem*, in qua non tantum materias morales, sed etiam speculativas, dogmaticas et canonicas pertractat, Coloniae 1752—65. t. 8. Joannes Reuter S. J. luxemburgensis, in academia trevirensi theologiae moralis professor (n. 1680., † 1762.), auctor in re morali vere gravis, moderatus, doctrina, soliditate et rerum ordine insignis, cujus *theologia moralis quadripartita* prodiit

Coloniae 1750. t. 4 in 8. (fr. 18); 1756; Bononiae 1754. t. 4 in 12; 1768; *neoconfessarius practice instructus* seu methodus rite obeundi munus confessarii in gratiam juniorum, qui ad curam animarum aspirant, cum append. sive brevi instructione et methodo dispensationes aliasque gratias petendi et impetratas exsequendi, Coloniae 1750. in 8; 1752. etc., Lugduni 1850; Ratisbonae 1870., opus valde utile. Alexius a. s. Andrea Alexi Schol. piar. moravus, nicolsburgensis, bis suae provinciae praepositus, s. theologiae et juris canonici professor (n. 1689., † 1761.), scripsit praeter alia *theologiam moralem* methodo plana et potissimum doctrinali in tr. 5 dispertitam, quibus pro materiarum diversitate accedunt casuum complurium resolutiones; adjiciuntur duo supplementa et quaestiones canonicae de censuris et beneficiis ecclesiasticis, Campidonae 1757. in 4. Augustinus Michl can. reg. understorfensis O. S. Aug., Monachii n. 1661., theologiae et utriusque juris doctor ac professor, cels. principis episcopi frisingensis consiliarius († 1751. a. aetatis 90.), publicavit¹⁾ *theologiam canonico-moralem*, Augustae Vind. 1710—12. t. 3 in f.; *jus et justitia juridico-theologice tractata*, ib. 1697. in 4; *confutatio* infamis l., cui temerarius titulus est: *Expostulatio et protestatio*, qua reclamatur adversus decretum pontificium seu constitutionem bullae Unigenitus Pasch. Quesnellus, Landshutii 1719; Augustae Vind. 1721. De ejus controversia cum Ledrou cf. pag. 985. Sebastianus (in baptismo Melchior dictus) Riedl O. Praem. Brunae 1703. n. († 17. Febr. 1747.) pariter *theologia moralem* edidit Regino-Hradicii in f. Mas-saeus Kresslinger O. S. Franc., ss. canonum et theologiae lector, trina vice minister provincialis unanimi calculo electus († 4. Aug. 1742.), additamenta adjecit theologiae morali

¹⁾ Cf. Baader 2, 194.

Anacleti Reiffenstuel (p. 850.) et *declarationes propositionum damnatarum* edidit Ingolstadii 1734. *Breves adnotationes* ad damnatas et sub excommunicatione sedi apostolicae reservata prohibitas ab Alexandro VII. 45 prop. publicavit Wratislaviae Georgius Slezina S. J., rector universitatum pragensis, wratislaviensis et olomucensis († 1744.). In *Hispania* Marianus Navases O. Praed. valentinus (n. 21. Nov. 1697., † 25. Aug. 1752.), s. Thomae in patria academia interpres, concinnavit scholastica methodo *moralis theologiae cursum*, in quo declinato recentiorum probabilismo ad mores spectantia dubia patrum auctoritate, ss. canonum et conciliorum sanctionibus atque angelici doctoris praeclarissimis rationibus exponentur et dilucidantur, Valentiae 1754. t. 2 in 4., tertius non prodiit.

601. Praeter Concinnam eosque, quorum mentionem de ipso agentes fecimus, de *probabilismo* plures alii disseruerunt. Gabriel Gualdo cler. reg. O. Theat. vicentinus, philosophiae et theologiae professor († 9. Martii 1743.), scripsit sub nominibus adscitiis Guidonis Bellagra, Nic. Peguleti, Angeli Cupetioli. Praecipua ejusdem opera sunt: *Tr. probabilitatis ex principiis antiquorum compositus*, in quo probabilitas in genere, aequalis et minor per ea, quae docuerunt antiqui, stabiliuntur, Lovanii 1707. in 4. sub nomine N. Peguleti, sed prohibitus decr. 15. Jan. 1714; disputatio *an liceat solis rationibus naturalibus quaestiones theologicas dirimere*, Patavii 1717. in 8; diss. *an liceat peccatores statim post confessionem absolvere*, ib. 1719. in 8., in quo agit contra rituale alectanum Francisci Pavillon; diss. *de auctoritate s. Augustini*, in qua Norisii opinionem in vindictis august. assertam de hoc argumento expendit; diss. *an metus inferni expellere possit voluntatem peccandi*, 1721. in 8; *baptisma puerorum in uteris existentium* diss. medico-theo-

logica, 1710. in 8; 1712; 1723., cui adjectae sunt quatuor praecedentes diss., et praeterea disp. *an auctoritates patrum*, quas in medium proferunt probabilioristae, *efficaciter probent maiorem probabilitatem esse sequendam* (adversus cleri galli- cani assertum a. 1700., probabilismum esse inventum novum), et disp. *an recentiores aliquid invenerint*, quo aliqui ex ipsis ab opinione magistri, Alensis, Alberti M., d. Thomae, d. Bo- naventurae, Scoti et aliorum antiquorum in materia de poena peccato originali debita discedere potuerint, in qua poenam sensus ab infantibus in peccato originali defunctis excludit; et aliis scriptis pro probabilismo et adversus Serry praetermissis¹⁾, octogenarius edidit *theologiam contemplativam et moralem* d. Aur. Augustini Venetiis 1737. t. 3 in f., sub nomine Cupe- tioli (fr. 15), in qua nonnisi ordine alphabetico recitantur Augustini testimonia de variis argumentis. Vincentius Bosio O. Praed. patavinus, cujus exstat *Lettera ad un nuovo par- roco intorno al probabilismo*, Patavii 1731. in 12; Jeremias a Patavio O. Min. Observ. *probabilismum* methodo mathe- matica demonstrare nisus est, Lugduni (Patavii) 1747., Iriae 1840. in 8; contra quem plures non argumentis, sed verbis et etiam conviciis pugnarunt. Cajetanus a Bergamo O. Cap. († 10. Sept. 1753. a. aetatis 93.) scripsit *Riflessioni sopra l'opinione probabile*, opera teologico-ascetica; 1. p. circa l'abuso del probabile; 2. p. circa il buon uso del probabile, Brixiae 1753. t. 2 in 4; *l'uomo apostolico* istruito nella sua vocazione, Bergomi 1726; Brixiae 1732. etc.; *l'uomo apo- stolico* istruito nella sua vocazione al pulpito, Venetiis 1729. in 4; *Aggiunta all'uomo apostolico* cioè avvertenze a' con- fessori estratte degli opuscoli di s. Bonaventura, Bergomi 1744; *riflessioni sopra la contrizione e l'attrizione*, Venetiis 1753.

¹⁾ Cf. Vezzosi I, 425—32.

in 8. et quamplurima opuscula ascetica¹⁾. Augustinus Spinula Congr. Somasch. genuensis²⁾, episcopus Adjacii (1716.), dein Savonae (n. 18. Mart. 1677., † 16. Oct. 1755.), promulgavit *instructionem pastorem* adversus probabilismum, Mediolani 1749. in 4.

602. Angelus ab Annunciatione Paltzer Schol. piar. moravus (n. 1699., † 1749.) disseruit *de conscientia*, Pragae 1733. in 8; de qua etiam disputavit Josephus Gihl S. J. pragensis, theologiae professor et universitatis olomucensis cancellarius (n. 1692., † 22. Sept. 1746.), in op.: *Amussis vitae moralis* seu conscientia proxima et interna actuum humanorum regula resolutionibus speculativo-practicis illustrata suisque momentis stabilita, Olomucii 1735. in 8; Pragae 1737. in 4. Ejus quoque sunt: *Prodromus matrimonii* sive contractus sponsalium secundum tit. 1. l. IV. decr. Gregorii IX. methodice digestus ac interpositis quaestionibus controversis ac resolutionibus canonico-theologice succincte illustratus, Wratislaviae 1730; *vulgatum virtutum cardinalium quaternarium* doctrina speculativo-morali compendiose elucidatum, Olomucii 1735. in 8; *homo mortalis resurgens* ad immortalitatem methodo scholastica theologice expensus, Pragae 1739. in 4. Hieronymus Fiorentini (Florentinius) cler. reg. disseruit *de hominibus dubiis seu abortivis baptizandis*, Augustae Vind. 1761. in 4. (m. 6); Franciscus Emmanuel Cangiamila panormitanus, theologiae doctor, panormitanae cathedralis canonicus (n. 1. Jan. 1701., † 7. Jan. 1763.), de eodem quoque argumento disseruit in opere docto inscripto: *Sacra embryo-*

¹⁾ Cf. Zaccaria *Storia della Letter. ital.* 8, 532—35. Michael Polus scripsit *Attritionis sufficientia* ad justificationem obtinendam in sacramento poenitentiae probata et vindicata adversus Barth. Francisci diss. *de contritione et attritione*, Patavii 1743.

²⁾ Cf. ib. 14, 379. s.

logia sive de officio sacerdotum, medicorum et aliorum circa aeternam parvulorum in utero existentium salutem ll. 4, prius italice Panormi 1745. in f. edita, dein latine versa Mediolani 1751. in 4; Panormi 1758; Viennae 1765; Venetiis 1769; a Dinouartio in compendium redacta sub inscriptione: *Embryologie sacrée*, Parisiis 1762; 1766. ed. aucta cum auctoris elogio, 1774. in 12. Joannes Pichon S. J. lugdunensis (n. 1683., † 5. Maj. 1751.), qui dum nimio fervore impugnaret jansenianos, fideles a communione frequenti avertere nitentes, in contrarium incidit extremum nimis parum ad eam exigens in op. *l'esprit de Jésus Christ et de l'Eglise sur la fréquente Communion*, Parisiis 1745. in 12., Leodii 1747., quod damnatum fuit a congr. Indicis 13. Aug. 1748. et 11. Sept. 1750; prohibitum a pluribus Galliae episcopis¹⁾, reprobatum ab ordinis praepositis et ipso auctore 24. Jan. 1748; unde et occasio exstitit jansenianis proscindendi pro more calumniis universam societatem Jesu. Lambertus Gaud O. Praed. valreascensis, in academia avenionensi theologiae moralis in cathedra s. Thomae professor, qui in diss. edita circa 1729., Avenione 1741. ed. 2. tuetur necessitatem amoris non illius tantum, qui sit concupiscentiae aut simplicis benevolentiae, sed et illius qui sit super omnia sitque proinde inchoatae saltem caritatis actus, ad attritionis in sacramento poenitentiae sufficientiam, tamquam sententiam probabiliorem (cf. etiam pag. 995.). Joannes de Azevedo O. S. Aug. lusitanus, irenopolitanus, theologiae moralis per 20 annos lector († 16. Jun. 1746. a. aetatis 81., religionis 60.), scripsit *tribunal theologicum et juridicum* contra subdolos confessarios in sacramento poenitentiae ad venerem sollicitantes securioribus auctorum tum veterum tum recentiorum deliberationibus undequaque exor-

¹⁾ Cf. Backer 2, 1954. s.

natum, erectum, in quo breviter et dilucide conferuntur casus sollicitantium: deliberantur omnia fere dubia sollicitationis, Olisipone 1726. in 4. Joannes Baptista Gattico can. reg. lat. novariensis n. 1704., philosophiae et theologiae lector, abbas, splendidum sui ordinis decus († 11. Febr. 1754.), egit *de oratoriis domesticis* et de usu altaris portatilis juxta veterem ac recentem Ecclesiae disciplinam ecclesiasticorum seculariumque virorum singula jura et privilegia cômplectentem¹⁾, Romae 1746. in f., opus doctum et eruditum. Cum anonymus impugnasset ejus sententiam, illicitum esse dare communionem citra Ordinarii veniam in oratoriis privatis, in l. *Nove osservazioni sopra il decreto . . .* per la Communione da farsi nella Messa, respondit Gatticus *epistola ad amicum apologetica*, in qua defenditur cap. 29. de vetita administratione sacramenti eucharistiae in oratoriis privatis, Bergomi 1751; iterum cum praecedenti et card. Brancatii diss. *de privilegiis cardinalium in propriis capellis* (cf. p. 262.) notis illustrata a Jos. Al. Assemano, Romae 1770. in f. Sententiam Gattici approbavit epistola encyclica Benedictus XIV. *Acta selecta caeremonialia S. R. E.* ex variis mss. codd. et diariis sec. XV. XVI. XVII. aucta et illustrata pluribus aliis monumentis nondum editis t. 1., in quo eduntur plures codd. caeremoniales S. R. E. ex bibliotheca vaticana, insuper excerpta ex diariis praesertim ab a. 1483—1684., de electione, consecratione, equitatione ad lateranensem basilicam, morte et exsequiis rom. pontificum rebusque gestis apostolica sede vacante²⁾, Romae 1753. in f. Tomus unicus ex 5 vel 6, quos

¹⁾ Cf. plura de auctore nostro apud Zaccaria, *Storia Letter.* 11, 409—416; de hoc opere ib. 5, 445—8; *Acta erud. lips.* 1749. p. 491—500.

²⁾ Cf. Zaccaria 7, 472—74.

cogitaverat, et rarissimus (l. 50). *De oratoriis publicis* tr. historico-canonicum edidit Josephus de Bonis¹⁾ cler. reg. s. Pauli, Mediolani 1761; quem Jos. Al. Assemanus recudit Romae 1766. cum Fortunati de Brixia diss. *de oratoriis domesticis* veluti appendicem sui *commentarii theologico-canonical-critici de ecclesiis; de oratoriis privatis* commentarium ad recentium constitutionum normam et ad confirmanda etiam praecipua jura in tr. de oratoriis publicis exposita accommodatum, 1780. (fr. 2); *de processionibus ecclesiasticis* opus historico-theologico-canonicum, 1773. in 4. (fr. 2). Franciscus Berlendi cler. reg. O. Theat. (n. 25. Aug. 1678; † 21. Jun. 1746.) scripsit *delle Oblazioni all'Altare* diss. storico-teologica divisa in due parti. Nella prima si parla delle Oblazioni comuni, che servivano e per la materia del Sacrificio e pel mantenimento degli Ecclesiastici. De' Riti osservati nel presentarle, riceverle, distribuirle, e delle variazioni accadute: del numero delle Messe e qualmente da' Sacerdoti si applicassero per gli Offerenti si vivi come defonti. Nella seconda si nota per qual motivo e in quale tempo alle Oblazioni comuni succedettero le particolari, o sia il pecuniario stipendio della Messa: le sue pratiche di secolo in secolo, gli abusi del medesimo cogli opportuni provvedimenti fatti dalla Chiesa, Venetiis 1733. in 4; 1736. ed. aucta; 1743. latine versa²⁾, in qua hoc argumentum erudite versat, ita ut nihil desiderari possit. *Cabalomachia* h. e. artis cabalisticae oppugnatio, diatriba exegetica, didascalica, catacritica duobus distincta cap.,

¹⁾ Alius a Homobono de Bonis mediolanensi, ex ord. pariter cler. reg. s. Pauli, in universitate s. Alexandri Mediolani s. theologiae professore, cujus prodiit *de natura divinae gratiae* diss., Mediolani 1755. in 12.

²⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1736. p. 309—14.

in quorum uno agitur de cabala hebraica, de pythagorica in altero, sub nomine Bernardi Schinflenii. Scripsit quoque pro tuendo Diana *Lettera responsiva ad un Amico* intorno al l. intitolato *Quaresima Appellante* (P. Concinae), Lucae 1740. in 8., quam impugnavit Antonius Valsecchi. Antonius Guiard O. S. Ben. congr. s. Mauri († 25. Aug. 1760.) pariter scripsit: *Dissertation sur l'honoraire des Messes*¹⁾, 1748. in 8. (fr. 2); 1757. in 12., in qua missarum stipendia insectatur, urgetque, ut obsoletus oblationum mos restituatur; prohibitus tamen Romae decr. 11. Sept. 1750. J. Perez de Lara agit *de anniversariis et capellaniis* ll. 2, Lugduni 1757. in f. (fr. 3). Horontius Stabili O. S. Ben. sub nomine Olai Mansiovitsch di s. Severo scripsit *Ragionamento intorno al divieto delle opere servili ne di festivi*²⁾, Tarenti (Lucae) 1750. in 4; Liburni 1755; Leo a Sambuca O. Cap. *spicilegium* seu causam pauperum, in qua firmissimis rationibus et argumentis jus pauperum ad colligendas spicas demonstratur, Romae 1763. in 4. Oddo Gutrath O. S. Ben. († 22. Jul. 1759.) praeter philosophica edidit *selecta quaedam theologica dogmatico-moralia de peccatis* breviter expensa, Salisburgi 1746. in 4; *de primo decalogi praecepto*, ib. 1745. in 4.

603. Ad *theologiam pastorem* referri possunt Thomas Maria Alfami O. Praed. salernitanus, in academia salernitana mathesis professor, Caroli VI. imp. theologus († 20. Aug.

¹⁾ Feller 3, 57: „Diss. ... qui a paru sévère à bien du monde, parce que l'auteur ramène tout à l'antiquité: règle qui renverserait bien des choses raisonnablement établies; aussi a-t-il essuyé des critiques fondées.“ Errores ea contentos aperiunt refelluntque *Mémoires de Trév.* 1749. a. 6.

²⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letter.* 11, 279—90.

1742.) qui descripsit *vita ed uffizi del vescovo* secondo gli ammaestramenti di s. Paolo e la continuata disciplina e spirito di s. Chiesa¹⁾, Neapoli 1728. in 8; Bernhardus Grassoldt S. J. bohemus (n. 1695., † 1754.) *candidatum sacramenti poenitentiae administrandi* summaria et expedita notitia pro hoc munere congrue obeundo instruit, Olomucii 1761. in 8., et *impedimenta matrimonii* (ib. 1743.) necnon tract. *de contractibus* casuum resolutione illustravit (ib. 1744.); Hieronymus del Portico congr. Matris Dei scripsit *gli amori fra le persone di diverso sesso* esaminati con i principi della morale Teologia per istruzione dei novelli Confessori, Lucae 1741. in 4. Thomas Malaguzzi O. Carm. composuit *manuale parochorum*, in quo gerentes curam animarum facili negotio deprehendere possunt onera tanti officii atque habent ad manus methodum complendi rite quodlibet eorum, Ravennae 1757. t. 2 in 4. (fr. 10); Gerhardus Zettl O. S. Franc. († 23. Maj. 1745.), cujus est *Confessarius tam secularis quam regularis* juxta tria officia judicis, doctoris et medici instructus, Monachii 1709. et 1730. t. 2 in 4. Franciscus Xav. Fegeli S. J. friburgensis († 29. Jun. 1748.) proposuit quaestiones practicas *de munere confessarii* circa omnis generis personas et peccatores valide, licite et fructuose exercendo, Friburgi Helv. 1732. in 8. etc.; quaestiones practicas *de munere poenitentis*, Augustae et Ratisbonae 1733. in 8. Franciscus Joannes de Deo Staidel O. Min. Conv. composuit *Enchiridium ad usum sacerdotum*, qui a sacris confessionibus sunt, Tridenti 1753. in 12. Franciscus Antonius Reichle parochus in Scheer collegit *compendiosam ac universalem notitiam* eorum, quae tum ordinandis tum parochis ac anima-

¹⁾ Cf. *Mémoires de Trévoux* 1731. a. 22. p. 429 – 43. Alia ejusdem opera cf. apud Adelung 1, 582.

rum curatoribus scitu necessaria sunt, Constantiae 1759. ed. 3. Rogerius Franciscus Daon congr. eudistarum († 16. Aug. 1748.) reliquit *la Conduite des confesseurs* dans le tribunal de la pénitence, Parisiis 1740. in 12. ed. 5., cujus veluti p. 2. est: *La Conduite des âmes dans la voie du salut*, ib. 1753. in 12., quae laudantur. Jacobus Bartolt S. J. lituanus (n. 16. Apr. 1670; † 13. Febr. 1753. anno relig. 65.) theologiae moralis professor, cujus est *corona decennii explanationi theologiae moralis utriusque lectionis impensi* seu practica ratio agendi in arcano colloquio confessarii docti et doctoris cum poenitente praesertim rudi, Sandomiriae 1725. in 8; 1753. etc.; *compendiosa totius theologiae moralis explanationis* seu practica ratio agendi confessarii cum poenitente, Calissi 1784. in 8. De Joanne Francisco Montani S. J. (Pisauri n. circa a. 1685., † 1760.), quem Benedictus XIV. magni faciebat, egimus disserentes t. 1. p. 913. de Pelizzario, cujus tr. *de monialibus* correxit et auxit. Albertus Joly de Choin n. 22. Jan. 1702., episcopus toulonensis (1738.), praesul vere apostolicus, exemplum cleri et gregis, pater pauperum († 16. Apr. 1759.) reliquit, *Instructions sur le Rituel*¹⁾, Lugduni 1778. t. 3 in 4. (fr. 30) et saepius alibi.

604. *Casus conscientiae* solvunt²⁾ Raphael a Tusculo O. Cap., cujus sunt *Resolutiones practico-morales* in Decalogi

¹⁾ „Ouvrage, inquit Feller 3, 46., digne de beaucoup d'éloges, et qui seul peut tenir lieu de bibliothèque à un ecclésiastique engagé dans le saint ministère.“ Cf. *Bibl. un.* 8, 421.

²⁾ Praetermittimus Seraphinum Mariam Maccarinelli, Adalbertum Thaveller prope Brixinam natum, O. Praem. in canoniam wilthinensi († 1. Dec. 1749.), et David a s. Maria O. Erem. disc. O. S. Aug., cujus *casus reservati in archiepiscopali dioecesi turinensi* prodierunt Venetiis 1740. in 4., de quibus cf. *acta erud. lips.* suppl. 6, 21—24.

praecepta et Ecclesiae sacramenta in 3 pp. divisae, Romae 1741. 1743. t. 3 in 4; Andreas Zuccheri S. J. (n. 18. Maji 1664., † 6. Dec. 1744.), card. Cornelii (Cornaro) episcopi patavini theologus, qui collegit *decisiones patavinæ* ab a. 1707—10. de sacr. poenitentiae et eucharistiae, de restitutione et obligatione patrumfamilias, Patavii 1708—16. t. 4 in 4. Bombardieri S. J. collegit *decisiones pistorienses* sive responsa theologico-moralia de restitutione ad casus clero dioecetano pistoriensi propositos, Pistorii 1750. in 4; *de contractibus*, ib. 1752. in 4; Bonaventura Leonardelli S. J. tridentinus (n. 20. Apr. 1673., † 1757) *decisiones practicas casuum conscientiae* selectorum, Augustae Vind. 1734. 1739. t. 2 in 4; 1747. et 1749; *septem gratiarum rivos* ex fonte vitae jugiter emanantes seu septem sacramenta a Christo Domino instituta per quaestiones et casus practicos proposita et explanata, ib. 1745. in 4. (m. 5); Alexander Bekaowsky S. J. lithuanus (n. 10. Mart. 1682., † 13. Febr. 1755.), theologiae moralis, scholasticae, positivae et controversae in universitate vilnensi professor, quaestiones theologicas canonico-morales *de septem sacramentis* etc., Vilnae 1732. in 4; Samuel Horack O. Praem. bohemus (n. 19. Nov. 1696., † 18. Aug. 1742.), philosophiae et theologiae professor, l. controversiarum canonico-moralium *de restitutione et poenitentia* etc., Olomucii 1757. in 4. Antoninus Heislinger S. J. theologiae moralis et scholasticae professor (n. 1668., † 19. Jul. 1745.), dedit *resolutiones morales in causis sponsalitiis et matrimonialibus*, Ingolstadii 1723. in 8; *de matrimonio*, hujus impedimentis et dispensatione, Augustae Vind. 1739. pp. 3 in 4; *in causis justitiae commutativae* de restitutione et contractibus, Ingolstadii 1726. t. 2 in 4; *de causis ad forum ecclesiasticum et seculare spectantibus*, ib. 1738. t. 2 in 4; *pro foro interno et externo*, Monachii 1745. in 4. Prosper

Ilger O. S. Ben. echingensis monasterii (n. 11. Dec. 1707., † 26. Jul. 1753.) solvit quaestiones theologicas *de restitutione fructuum et poenitentiae sacramento valido et informi*, 1751. in 8.

605. De *s. liturgia et ritibus* plures, etiam viri vere docti scripserunt: Cajetanus Maria Merati cler. reg. Theat., venetus, n. 23. Dec. 1668., in baptismo Dominicus Victor dictus, theologiae professor, a Clemente XI. consultor factus s. congregationis rituum, cujus propter insignem eruditionem veluti oraculum fuit († 8. Sept. 1744.). Benedictus XIV. praesertim eum magni fecit, diligentem scriptorem appellat, cujus eruditionis egregia specimina omnium iudicio probantur. Ad ejus et b. Thomasii memoriam honorandam statuit idem pontifex, ut semper unus e sodalibus consultor esset s. illius congregationis¹⁾. Eruditionem ejus testantur haec opera: *Thesaurus ss. rituum* a Barth. Gavanto . . . olim concinnatus et saepius editus, nunc vero correctior et locupletior adjectis ss. pontificum et S. R. E. decretis usque ad praesens emanatis novisque additionibus et observationibus tr. 2. in pp. 4, Romae 1736—38. in 4. *Additiones et observationes* seorsim prodierunt Augustae Vind. 1740. t. 2; Venetiis 1740. (cum Gavanti); 1744; 1749. *La verità della Religione cristiana dimostrata* ne suoi fondamenti, ne' suoi caratteri, pregi, misteri e dogmi contenuti nella professione della vera fede; ragionamenti polemici, Venetiis 1721. t. 6 in 4., fructus sermonum, quos Londini habuit, dum comitaretur illuc Cornaro legatum venetum. Plura in Meratio reprehendit, sed acius et minus aequè, Joannes Michael Cavalieri O. S. Aug. († 6. Jan.

¹⁾ Cf. plura de eo in *Memorie intorno alla vita ed agli scritti del P. D. G. M. Merati*, Venetiis 1755. auctore Jos. Merati sub nomine Caroli de Ponivalle; Vezzosi 2, 57—62; Zaccaria 13, 264—66. •

1757.), vir alioquin eruditus, cujus *opera liturgica* seu commentaria in authentica ss. rituum congregationis decreta prodierunt collecta t. 5 in 2 v. in f. (fr. 32); Bassani 1778. Illustrat decreta spectantia breviarium, missam aliosque ritus. Quare Jos. Merati memoriis suis de vita Merati adiecit *Risposta* a quanto oppone il P. G. Cavalieri contro le nuove osservazioni e addizioni etc. Hieronymus Baruffaldi ferrariensis n. 17. Jul. 1675., philosophiae et utriusque juris doctor, protonotarius apostolicus et lector s. Scripturae in academia patria (1721—24.), collegiatae centensis archipresbyter († 31. Mart. 1755.), vir eruditus et in literis humanioribus admodum excultus, unde fere omnium academiarum (24) fuit socius et cum viris doctissimis illius aetatis, ut cum Muratori, Orsi, Quirini, Maffei, Bellati, Facciolati, Volpi, Valisnieri, Zeno etc. amicitia junctus. Quamplurima (c. 28) reliquit¹⁾ opera, historica, critica, poetica, ascetica etc., ex quibus ad nos spectant: *Commentaria ad rituale romanum*, Venetiis 1731. in f.; 1752. ed. aucta; 1792. in 4; Augustae Vind. 1735. 1736. in 4; Florentiae 1847. t. 2 in 1 v. in 8. (fr. 12), cui editioni decretorum ad rituale pertinentium ad haec tempora catalogus accedit. Additiones ad Ughellium *de episcopis ferrariensibus* t. 2. ed. Coleti; *Istoria di Ferrara* ll. 9 dal 1655—1700., Ferrariae 1700. in 4; *cronologia de Card. Legati*, i quali hanno avuto il governo della Città di Ferrara dalla devoluzione dello stato alla s. Sede fino al 1718., ib. 1718. in f. Robertus Sala edidit notisque illustravit²⁾ opera omnia card. Bonae (pag. 262. ss.) Taurini 1747—55. t. 4 in f. (fr. 90). Hieronymus Crispi ferrariensis, romanae rotae auditor, raven-

¹⁾ Cf. Zaccaria, *Storia Letter.* 14, 341—359, ubi diligentissime opera edita et msc. (113) recensentur; Mazzucchelli 2, 485.

²⁾ De qua ed. cf. Zaccaria 4, 63—88; 12, 258—65.

natis Ecclesiae praesul (1720.), qua abdicata, Romam se contulit, ubi patriarcha antiochenus renunciatus est, tandem a Benedicto XIV. ecclesiae ferrariensi (1743.) praefectus († 1746.); dissevit *de mysteriis evangelicae legis* ac sacramenti eucharistiae et missae, Romae 1729. et 1734. in 12. *Ritualis romani documenta de exorcizandis obsessis a daemonio* commentariis ex ss. patribus et ecclesiasticis scriptoribus potissimum depromptis illustravit (Venetiis 1733.) Paulus Maria Cardi O. Serv. b. M. V. Natus is est Regii 8. Dec. 1692. Datis jam inter ipsum studium singularis ingenii speciminibus, variis in conventibus sui ordinis theologiam docuit, et ad praecipua ejusdem honorifica munera electus fuit. A Benedicto XIV. honoratus fuit titulo et privilegiis exgeneralis († 14. Febr. 1755.). Scripsit etiam adversus Affarosi (cf. pag. 1333.) negantem s. Prosperum aquitanum fuisse episcopum regiensem *tre lettere di Ipomonetico Filopatrido* ad Eritimo Proselito, colle quali si dà contezza del critico Scrutinio sopra l'età e la Patria di s. Prospero Vescovo di Reggio inserito nell'opera intitolata: *Monasterii d. Prosperi reg. commentaria* etc.¹⁾, Venetiis 1747. Gregorius Berthelet O. S. Ben. gallus (n. c. 1680., † 1754.) scripsit *de ritibus* et etiam: *Traité historique et moral de l'abstinence*, Rotomagi 1731. in 4. Josephus Pereira a s. Anna O. Carm., in universitate conimbricensi doctor († 1747.), vulgavit dissertationem apologeticam, historicam, liturgicam, dogmaticam et politicam *de ritibus sacris*. Bernardus ab Annunciatione can. reg. later. edidit collectionem *academiae liturgicae pontificiae* exhibentem *lucubrations* a. 1758—62., Conimbricae 1760—62. v. 5 in 4. (fr. 25); *ritus universos hierarchiae ecclesiasticae*, ordinem 1.

¹⁾ Cf. plura apud Zaccaria 14, 323—29.

(et ut videtur unicum) de romano pontifice, ib. 1760. in 4. (m: 10).

605. Hannibal Albanus urbinas, ex nobilissima patri-
tiorum stirpe progenitus, natus est 15. Aug. 1682. Naturae
liberalitate praeclaris ingenii dotibus cumulatus splendido suc-
cessu studia absolvit, adeo ut patruus suus Clemens XI., qui
nullam consanguineitatis rationem in distribuendis muneribus
habuit, eum tamen intuitu dotum et meritorum gradatim pro-
moverit, basilicae vaticanae canonicum, protonotarium, legatum
apostolicum ad Caesarem constituerit, ac demum urgentibus
cardinalibus cardinalem creaverit. A Benedicto XIV. dictus
est episcopus portuensis, sed mox decessit 21. Sept. 1751.
Edidit praeter *epistolas et brevia selectiora Clementis XI.*,
Romae 1724. t. 2 in f.; ejusdem *orationes consistoriales*, ib.
1722; *homilias in evangelia*, ib. 1722; *bullarium* 1723.
(editiones splendidissimae), ll. 6 *de vita et rebus gestis Cle-*
mentis XI., ib. 1727; *Memorie concernenti la Città di*
Urbino, Romae 1724. (ex t. 3 prodiit tantum primus); *pon-*
tificale romanum Clementis auctoritate recognitum, Romae
1726. in f. et praesertim *Menologium graecorum* jussu Ba-
siliï imp. graece olim editum . . . nunc primum graece et
latine¹⁾, Urbini 1727. t. 3 in f. (fr. 200). Octavius Turcius
canonicus pyranus illustravit *sacramentarium vetus* observa-
tionibus et notis, quae habentur apud Mittarelli et
Costadoni, *annales camald.* Venetiis 1756. t. 2. append.
et Migne *patrol. lat.* 151, 825. ss. Joannes de Joanne
sculus n. 23. Jun. 1699., a. 22. aetatis jam utriusque legis
doctor, canonicus ecclesiae cathedralis panormitanae et seminarii

¹⁾ Cf. *acta erud. lips.* 1731. p. 145—148. De ipso Albani cf.
plura in *contin. hist. eccl.* Fleurii l. 240. §. 10. 11; *Biogr. univ.* 56,
130; *Mazzucchelli* 1, 270.

rector, demum monarchiae regiae sicalae iudex († 8. Jul. 1753.), disseruit eruditissime²⁾ *de divinis sicalorum officiis*, Panormi 1736., quo in opere exhibentur antiqui ordines pro festo purificationis S. M. V., reconciliationis, diei cinerum, benedictionis palmarum, sabbati sancti, rogationum etc. Edidit quoque *codicem diplomaticum Siciliae*, Panormi 1743. Alexander Lesley S. J. scotus (n. 1694., † 27. Mart. 1758.), patiens antiquitatum omnium investigator, *missale mixtum* secundum regulam b. Isidori dictum *mozarabes* praefatione, notis (exquisitissimis) et appendice ornavit¹⁾, Romae 1755. t. 2 in 4., in quibus non vulgaris, neque hausta de triviis eruditio cum summa rei liturgicae peritia decertare videntur. Denique Petrus Pompilius Rodota²⁾, graecae linguae in vaticana bibliotheca professor, scripsit *dell'origine, progresso e stato presente del Rito greco* in Italia osservato dai Greci, monaci Basiliani e Albanesi ll. 3, Romae 1758. t. 3 in 4. (fr. 20), opus rarum; *in ep. encyclicam* a S. D. N. Benedicto XIV. datam ad omnes episcopos ditionis ecclesiasticae, 1749. in 4; *codicem* quoque *ss. evangeliorum et epistolarum*, qui totum fere N. T. com-

¹⁾ Cf. plura apud Zaccaria ll. 387—405.

²⁾ Cf. Zaccaria 12, 442—52; Arevalus in *Isidorianis* p. 3. c. 39; *Biogr. univ.* 24, 296.

³⁾ Ex fratre nepos Felicis Samuelis Rodota, de quo apud Zavarroni *bibl. cal.* p. 193. legimus: „In collegio graeco de Urbe linguae graecae et rhetoricae professor, librorum ecclesiasticorum orientalium revisor et consultor: vaticanae bibliothecae apostolicus scriptor, a Clemente XII. P. M. archiepiscopus berroensis creatus et abbas s. Benedicti ullanensis, primusque pro italo-graecis deputatus episcopus . . . vir graece et latine doctissimus . . . Hic *formulam synodici sanctae et universalis VII. synodi* ita ut nunc ab orthodoxis graecis recitatur, in latinum vertit ediditque Venetiis; ex Amat. in Pantopol. *Lectiones* quoque *varias tropariorum triochiae in laudem ss. monachorum* ex duobus codd. vatic. et barberino excerptas latinitati donavit . . . Obiit Ullanni a. 1740.“

plectitur et singulis diebus in graecorum missa legitur, recenti ac literali versione donavit, graecis in ipsa versione codd. usus, qui Venetiis 1728. et 1730. prodierant, eisque non uno in loco castigatis ac menologio et indice adjectis; *Compendio della Storia Universale sacra ecclesiastica e profana*: in cui si contiene la serie di tutt'i Potentati del Mondo colla notizia de' fatti piu memorabili in essa succeduti, e degli uomini illustri in Santità, Dottrina e belle Arti di Carlo Delfini Butler de Boursaler accresciuto e continuato sino all'a. 1751., Romae 1751. in f.

I. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM DISCIPLINAS

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1741	Alex. Mazzinelli Barb. de Angelis* Apollinaris a s. Thoma O. Carm.* Leon. Piertz S. J. Franz Xav. Sterzinger S. J. Greg. Moret O. Min.*	Dominic. de Colonia S. J. Joan. Zahradka S. J. Laur. Migliacci* Nic. Capassi* Joan. Chrys. a s. Joseph schol. piar.*	Jodocus Jos. Plu- myoen* Phil. Garbellus* Dom. Scifelli Aug.*
1742	Vinc. Ludov. Gotti O. Pr. Godefr. Herman S. J.* Georg. Nic. Busi	Claud. Franciscus Houteville Renat. Hyac. Drouin O. Praed. Jac. Robbe Fulg. Bellelli O. S. Aug. J. Stan. Kostka Woy- kowski O. Praem.* Regimb. Perckmayer O. S. Ben. Aegid. Domer Aug. Bonav. Attardi Aug. Jgn. Como O. Min.* Angelin. Brinkmann Fr.* <i>Vinc. Lud. Gotti O. Pr.</i>	Petrus Sabatier O. S. Ben. Henr. Mich. Guedier de St. Aubin Joan. Seidel S. J. Mich. Languedoc S. J. Vinc. Avvocatus O. Pr.*

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1741—1763.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Bernardus Mont- faucon O.S.Ben.	Guil. Cuypers S. J. Thom. Bouges O. S. Aug. Ign. Kulczynski O. S. Bas. Jan. de Lannes O. Cist.* Jos. Volpi* Nicaise*	Ant. Soell S. J. Jac. Lanfredini Franc. Monacelli* Marianus Ant. Herr- mann O. Praem.* Franc. M. Ricci O. S. Ben.* Vinc. de Justis* Caes. M. Shguanin O. Serv. b. M. V.*	1741
Petr. Benedictus S. J. Paul. Gagliardi	Petrus Claudius Fon- tenay S. J. Hilar. Dumas Guido Grandi O. Cam. Roualt*	Massaeus Kresslinger O. S. Franc. Conr. Vogler S. J. Sabinus O. Min. Joan. B. Argiro Thom. M. Alfani O. Pr. Frn. Frasconus a Varisio O. Min. Sam. Horack O. Praem.	1742

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1743	Alph. Wenzel Ben. Paul. Gabriel An- toine S. J. Nic. de Segura S. J. Jos. Maria Platina Cajet. Maria Pezzo Theat. Petr. Pfister S. J. David a s. Maria Aug.* Jos. de Ribas O. Pr.*	Joan. Fr. Baltus S. J. Hyac. Bougeant S. J. Claud. Pelletier Adolph. a s. Georgio Groll Schol. piar. Nic. Girardeau* Elias Libor. Roblick* Gabr. Mousson* Hier. Schaser S. J.	Thomas Aq. Erhard O. S. Ben. Jac. Villotte S. J. Horat. de Parma Min.* Frid. Mauritius Foinard
1744	Bonav. Telladus O. S. Fr.* Phil. Saller O. S. Aug.	Marian. degli Amatori* <i>Cajet. M. Merati Theat.</i>	Steph. Souciet S. J. Bern. Mahy S. J.
1745	Ant. Gutierrez de la Sal S. J. Ludov. Flandrensis O. Cap.*	Ludov. Maria Lucini O. Pr. Claud. Renatus Hon- gnant S. J. Franc. Carolus a Breno O. Min. Mich. a Castrofranco O. Cap.* Ant. Ign. Mancuso S. J.	Franc. Szdellar S. J. Ant. Martinetti* Jacobus Vinc. Bidal d' Asfeld

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Ans. Banduri O. S. Ben. Petr. Marcellinus Cor- radini Greg. Berthelet O. S. Ben.	Gabr. Gualdo Theat. Raph. a Tusculo O. Cap.* Guil. Beusch S. J. Mich. Polus* August. Diesbach S. J. Lamb. Gaud O. Praed. <i>Paul. Gabr. Antoine</i> <i>S. J.</i>	1743
	Franc. M. Leoni*	Cajet. M. Merati Theat. Vinc. de Sacchis Andr. Zuccheri S. J. Georg. Slezina S. J.	1744
	Car. Andrian S. J. Lucas Joseph. Cer- rachani Melito Perpinianensis O. Cap.* Joan. a s. Facundo Raulin O. S. Aug.*	Laur. Vig. de Nicollis Jac. Spreng S. J. Gerh. Zetl O. S. Franc. Antonin. Heislinger S. J. Nic. Garcia August. a Corneliano O. Cap.* <i>Marc. M. Struggl Serv.</i> <i>b. M. V.*</i>	1745

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1746	Ant. Erber S. J. Thom. Madalena O. Praed. Simon Braumann O. Praem. Ant. Ruerk O. Min.* Joan. Dominicus Agnani O. Pr. <i>Did. Quadros S. J.</i>	Joan. B. Bovio*	Didacus Qua- dros S. J. Franc. Steinhart S. J.
1747	Joan. a s. Ant. Wal- brecht schol. piar. L. Ramirez Franc.* Cajet. Frank Serv. <i>Thom. Schmitz O. S.</i> <i>* Ben.</i>	Car. Merlin S. J. Bened. de Gaëtanis*	Petr. Guillemin Ben. Petrus Kwiatkowski S. J. Jos. Ant. Constantini*
1748	Lafosse de Champdorât	Jac. Philippus Lal- lemant S. J. Franc. Ant. Caval- canti O. Theat. Jos. Corneli S. J. Christoph. Leopold S. J. Joan. de Cataneo* Paschal. Magli*	Ant. Remy S. J. Didac. a s. Antonio O. Carm.* Jos. Charlemagne a b. Mich. O. Carm.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Jos. Renatus O. S. Aug.*	Dominic. Giorgi Car. Peterffy S. J. Mauritius Franciscus Dantine O. S. Ben. Jos. Rochus Volpi S. J. Greg. Kolb S. J. Cesare Benvenutican. lat. Ladisl. Szörényi* Esnault*	Nic. Mazzotta S. J. Fr. Berlendi Theat. Jos. Gihl S. J. Hier. Crispi Franc. M. Muscettula Vinc. Bosio O. Praed. Joan. de Azevedo O. S. Aug. <i>Greg. Kolb S. J.</i>	1746
	Jo. van den Velden S. J. Petr. Juenin Ludovicus Sabbatini d' Anfora* Joan. Dominicus Ber- toli* Laur. Karolyi*	Vinc. Petra J. Lud. Brunet Remig. a s. Erasmo Maschatschol. piar. Th. Schmitz Ben.* Stanisl. Karg O. S. Franc. Joan. B. de Motta Joan. B. Sacchetti* Jer. a Patavio Fr.* Jos. Pereira a s. Anna O Carm.*	1747
	Corn. van Gestel El. de Amato O. Carm. J. Anton. Pecci* Ant. Solis S. J.*	Fr. M. Rotarius Barn. Joan. B. Pittoni Joan. Jac. Scarfantoni Holzmann O. Min.* Rob. Sala Cist.* Gaud. de Janua O. Min.* Franc. Xav. Fegeli S. J. Lucius Berthold. Pistori O. Praem. Roger. Franc. Daon <i>Ant. Remy S. J.</i>	1748

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1749	Cres. Kri-per O. Min. Ant. Mayer S. J. Melch. Briga S. J. Ign. Seitz S. J.	Remig. Breyer Joan. Nic. Weislin- ger* Christoph. Neuenheim S. J.	Pius Thomas Milante O. Praed. Caes. Calino S. J. Germ. Cartier Ben. Henr. Fr. de Vence Petrus Mekhitar Ant. Ang. Bruzen de la Martinière Franc. Bellenger
1750	Em. Ignatius Cou- tinho Carm.* Bern. Vargas S. J.* Jos. Mediopica* Frid. Donati S. J.	Greg. Kurtz Ben. Dyon. Bern. de Mo- raes Fr. Antonius Pyrus Minim.* Ant. Costanzi* Rom. Dreyer Ben. Fr. X. Pfyffer S. J. Ign. Milanese S. J. Jos. Frova* Henr. Eickendorf* <i>Bon. Amad. de Cae- sare Conv.* L. A. Muratori</i>	Jac. Pires S. J. J. Diaz de Arze Anna Jos. Neuville S. J. Ars. a s. Roberto Carm.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Godefr. Bessel Ben. Marc. Anton. Boldetti Joan. Pinius S. J. Joan. Liron Ben. Hier. Contador de Argote Theat. Ant. Rivet de la Grange Ben. Michael Moerckens Carth.* Franco Girvesi*	Od. Scharz Ben. Petr. Gohard Aug. Tepper Cist.* Ang. ab Annunciat. Paltzer Sch. piar. Adalb. Thaveller O. Praem. Bombardieri S. J.*	1749
<i>Jo. Liron Ben.</i>			
Joan. Franciscus Ma- drisi Or.	Ludov. Anton. Muratori Mangoald. Ziegel- bauer Ben. Jos. Georgius ab Eggs P. Hyac. Morice de Beaubois Ign. Brentano Cima- rolo Ben. Berth. Rizelius Ben.* Bonav. Amad. de Caesare Conv.* Maurit. Marchesi S. J. Bernardin Mezzardus Fr*	Seb. Riedl Praem. Const. Grimaldi Benj. Elbel Min.* Leon. Jansen Praem.* Paul. Stefani* Hor. Stabili Ben.*	1750
<i>L. A. Muratori</i>		<i>Lud. A Muratori</i>	

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1751	Ans. Schnell Ben. P. Mayer Min.* Al. Ant. Verney*	Joan. d'Yse de Saléon Jos. Caj. Moniglia Fr. M. Spinelli* Joan. Clemens Cecchetti O. Min.* Lagedamon* <i>Ans. Schnell O. S. Ben.</i>	Jac. Martin Ben.
1752	Car. Maria Angeletti O. Min. Joan. Ximenez O. Carm.* Th. Aq. Schöttl Aug. Joan. Jos. de Eguirara*	Car. Regent S. J. Vict. Amadeus Soardi congr. s. Laz. Salvat. Maurici S. J.*	Ant. Patrono S. J. Franc. Oudin S. J. Ludov. Bourbon

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Seb. Paoli Franc. Armand. Ger- vaise Fr. Bonacchi* Dom. M. Speroni Conv.*	Jos. Catalanus O. S. Hier.* J. Ant. Sassi Ant. Sandini Petr. Anton. Corsi- gnani Jos. M. Brocchi J. Steph. Remondini Som.* Petr. Dolmans S. J. Ign. Mar. Como	Aug. Michl Aug. Hanib. Albani Joan. Franc. Richelmi S. J. Cher. Mayr Franc.* Reinh. Baumgartner S. J.* Hier. del Portico congr. Matris D.* Joan. Pichon S. J. J. B. Chiarelli* Raym. Cecchetti* Franc. Frisus* <i>A. Schnell O. S. Ben.</i> <i>Jos. Maria Brocchi</i> <i>Jos. Catalanus O. S.</i> <i>Hier.*</i>	1751
Jos. Doussot Ben. Greg. Cannoni Aug.*	Alex. Politi Sch. piar. Mich. a s. Joseph O. S. Trin. Em. Garay* Mich. a s. Trinitate Horvath Sch. piar. Franc. Ign. Dunod de Charnage Sim. Reboulet Hyac. Segura Pr.* J. B. M. Contareni Pr.* Car. Hier. Sormanni* Gerald. Zürcher Ben.* Jos. Bedekovich Paul *	Placid. Boeckhn Ben. Ludov. de Hericourt Mar. Novases O. Pr. Seb. Donati* Octav. Turci* Leo a Sambuca Cap.*	1752

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1753	Coel. Mayr O. S. Ben. Petrus Gianotti*	Aloys. Andruzzi Franc. Ilharart de la Chambre J. Jos. Languet Franc. de Borgia Goetzenberger S. J. Aemil. Naisl O. S. Ben. De Roujoux* Const. Gaudio*	Godefr. Kroell O. S. Ben. Fevrier S. J.*
1754	Bened. Schmier Ben.* Ambr. Ziegler Ben.* Christ. Schardt S. J. Joan. Bened. Bayer O. Praem. Henr. Menschengen S. J. Aem. Dratzieher Ben.	Fortunatus a Brixia O. Min. Lud. la Taste Ben. Engelb. Hoermann O. S. Ben. Joan. B. Gaddi* Jos. Guerreri* Frid. de Judice O. Coel.* Phil. Merz Nonnos. Haeckl Ben. Thomas Gal O. Min.* Car. Lud. du Gard*	Ludov. Eschborn S. J.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Joa. Marangoni Ant. Rivautella Joan. Vignoli Corn. Paul. Hoynk van Papendrecht Jac. Felix Girardin Joan. B. Ludov. de Castillion Urb. Sticker S. J. J. Cl. Fabre Gabriel M. Scarmagli O. S. Ben * Seb. Donati* Enman. Garray O Min.*	Jac. Sanvitale S. J. Franc. Makas S. J. Petr. Murillo Velarde S. J. Fran. Pappus O. S. Ben. Cajet. a Bergamo O. Cap. Prosp Ilger O. S. Ben. Jac. Bartolt S. J. Joan. de Joanne Fr. Rauch Ben. Ant. M. Arrighi* Jos. Maria Bolzoni Franc. Joan. de Deo Staidel Conv.* Clem. Baroni de Caval- cabo*	1753
Ant. M. Merenda* Petrus de Castro* Franc. Florius*	Mart. Bouquet Ben. Car. Franciscus Tou- stain O. S. Ben. Franc. Argellati Casimirus Tempesti Conv.* Fidelis Soldani O. Valumbr.* Philip. Monti Fr. Innoc. Fileppi* Trojanus Spinelli* Ang. Zavarroni* Dragoni*	Joan. B. Gattico Bern. Grassoldt S. J. Dan. Ant. Schindler O. Praem. Petrus M. Forti S. J. Vinc. M. Dinelli Pr.* Greg. Berthelet Ben. Seraph M Maccarinelli* Jo. N. Tropper Min.*	1754

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1755	Ant. de Albalate O. Min.* Did. Gonzalez Mat- thaeus O. Min.* Homob. de Bonis Barn.*	J. Poszakowski S. J. Jac. le Febure S. J. Berth. Crassous O. Carm.* Henr. Michael Sau- vage S. J.* Seb. Baader Aug. Cels. Migliavacca can. ss. Salv. Petr. Wautyer S. J.* Blas. Stentucci* <i>J.B.Ph. de Chesne S. J.</i> <i>Fr. Sc. Maffei</i> <i>Ang. M Quirinus O.</i> <i>S. Ben.</i>	Fr. X. Widenhofer S. J. Ant. Casini S. J. J. B. a Gentilino Franc. Carol Mosca* Parigi O. Carm.*
1756	Marian. Brokie O. S. Ben. Jos. Gautier S. J.* Casim. a Marsala O. Cap.*	Wilib. Heiss O.S.Fr.* Dominic. Parfusius* Yvo Valois S. J.* Franc. Wencesl. Barko- vich O. Som.	Nonnos. Moser O. S. Ben.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Angelus Maria Quirinus O. S. Ben. Camillus Affarosi O. S. Ben.* <i>Fr. Sc. Maffei</i>	Fr. Scipio Maffei Jo. B. Philipoteau du Chesne S. J. Nic. Lenglet du Fresnoy Ant. Bremond Pr. Hadr. Daude S. J. Steph. Gabriel Brice O. S. Ben. Henr. Fr. X. de Bel- sunce Joan. Bertholet S. J. Phil. Argellati Jac. Bettazzi Rom. Endel O. S. Ben. Jos. Hyac. Triverius O. Pr.* (Bonav. Racine) <i>Ang. M. Quirinus O. S. Ben.</i>	Hier. Baruffaldi Casp. J. Gagna S. J. Ans. Fr. Ernst Philib. Balla S. J.* Alex. Bekanowski S. J. Leop. Pilati August. Spinula Som. Paul. M. Cardi Serv. b. M. V. Horront. Stabili Ben. F. M. Gasparus	1755
	Horat. Bianchi Jos. Vaissette O. S. Ben. Vit. Maria Amicus Ben. Jac. Acami* Jos. Allegranza O. Pr.* Fr. Ant. Vitale*	Dan. Concina O. Pr. Joan. Jos. Petitdidier S. J. Barth. Lutz S. J. Jos. Silbermann O. Praem. Car. Polini Franc. Ant. Reichle*	1756

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1757	Car. Renatus Billuart O. Praed. Raphael. Nolbeck Praem. J. Fr. Lopez S. J. Joan. Liebig S. J.	Franc. Burgi S. J.* Bonav. Blanciotti O. Carm.* Corbin. Graez O. S. Ben. Balleur O. S. Franc*.	August Calmet O. S. Ben. Horat. degli Azzi O. Min. Id. Catelinot Ben. Jo. Gremner S. J.
1758	Bonif. Sanftl Ben. Georg. Lhotsky S. J.	Franc. Féguely de Seedorf S. J. Jac. Cavalli Melch. di Lorenzo S. J.*	Isaac. Jos. Berruyer Andr. Pauly Min.* Nic. Zillich S. J.

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
	Fr. Ant. Gori	J. Mich. Cavalieri O. S. Aug. Ludov. Cajet. Lima Theat. Jos. Prickarz Praem. Bonav. Leonardelli S. J. Thom. Malaguzzi O. Cam.* J. Phil. Bovio S. J.* J. Perez de Lara* <i>Car. R. Billuart Pr.</i>	1757
	Er. Froelich S. J. Ol. Legipont Ben. Cosmas a s. Steph. Villiers O. Carm. Ign. Gropp Ben. Ludovicus Agnellus Anastasius Jo. Ig. Roderique Seb. Briguet	Benedictus XIV. Jo. Ant. Bianchi Min. Alex. Lesley S. J. Car. Cocquelines Franc. Borull Petr. Pompilius Ro- dota* Georgius Toussaint Ben.* Alexis Dan. Bouchard Dom. Lopez de Barrera*	1758

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1759	Jos. de Araujo S. J. Udalr. Munier S. J. Benign. a s. Matthaeo Böhm Schol. piar. Bern. Raschdorf S. J.	J. Fr. Audebois de la Chalinière Leop. Grim S. J. Jarosl. a s. Alexio Kapeller Sch. piar. Cajet. Maria Cottone O. theat. Ant. Steinsits O. S. Franc.* Joan. B. Kazy S. J. Colom. a s. Radegunde Stur Schol. piar.	
1760	Marcus M. Struggl Serv. b. M. V. Jos. Mar. Figuereido y Sousa O. S. Fr. Christ. A. Fröhlich Min Hon. Cordier Min*	Joan. Andreas Ti- paldi S. J. Angel. a Vicetia O. Min. J. B. Szegedi S. J. Amad. Markel Serv. b. M. V. Guil. Frid. de Tuhegljo Greg. Horner O. S. Ben Ign. Fries S. J. Joan. Tille S. J. Ant. Koniasch S. J.	Petr. Nic. Desmolets Orat. Bonav. Setaro a Mag- dalono Franc.* Car. Ant. Erra congr. Matris Dei* Petr. Chompré
1761	Bened. Piazza S. J. Nic. Terzaghi Jos. Redelhamer S. J. Elias Schluderbacher O. Praem. Anast. a Cruce Carm.	Hier. Tartarotti Ign. Tentscher S. J.* Vespas. M Trigona S. J. Thomas de Tilly Praem * Theod. Grossmann Cist.* <i>Jos. August. Orsi O. Praed.</i>	Ant. Pluche S. J. Verem. Eisvogel Ben.*

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Eduard a s. Xaverio O. Carm.*	A. Cajet. de Sousa O. Theat. Coel. Leutner O. S. Ben. Th. ab Incarnat. can. reg. lat,* Nic. Carm Falconius Ang. Floerchen Ben.* Ant. Mart. Lefevre*	Alb. Joly de Choin Fulg. Cuniliati O. Pr. C. Noceti S. J. L. Ferraris O. Min.* Blas A Casorla S. J. Fr. Rauch O. S. Ben. Oddo Gutrath Ben.	1759
Ant. Bongiovanni*	J. Andreas Tria Joan. Leboeuf Joan. Henr. de Fal- kenstein Ant. Roschmann Cajet. Cenni* Fr. Berta*	J. Fr. Montani S. J. Beda Schallhamer O. S. Ben. Rup. Starch O. S. Ben. Ant. Guyard O. S. Ben. Ang. Franzoja Didym. Upianus* Car. Blascus*	1760
Remig. Ceillier O. S. Ben. Domin. Passionei	Jos. August. Orsi O. Praed. Sigism. Calles S. J. J. Fr. Foppens Petr. Fr. X. Char- levoix S. J. Jos. Ricca S. J. Phil. Bayrhamer O. Praem.	Verem. Gufl O. S. Ben. Alex. a s. Andrea Alexi Sch. piar. Hier. Fiorentini cler. reg* Joan. B. Furgole Hier. Baldassini* Jos. de Bonis Barn.*	1761

	Theologia scholastica.	Theologia positiva et polemica.	Disciplinae ad ss. literas spectantes.
1762	Willib. Mohrenwal- der O. Pr. Gr. Plaichshirn Ben. J. B. Cortivo Aug.*	Mart. de Padani Biro Rud. du Tertre S. J. Jos. Galien Pr. Casp. Trost S. J.* <i>J. B. Kraus O. S. Ben.</i> <i>Prud. Maranus O. S.</i> <i>Ben.</i>	Ant. Zanolini Petr. Curti S. J. Herm. Janssens O. Min.
1763	Marc. Ant. Gravois O. Min.*	J. Fr. Delamare Herm. Minetti O. Praem.* Car. Bonav. Rigotti O. S. Fr. Sebast. Redfort S. J. Georg. a s. Joseph Carm.	Jos. de Bonis Barn.* Osw. Loschert O. Praem.* (Franc. Phil. Mesénguy)

Patrologia.	Historia ecclesiastica.	Theologia practica.	
Prudentius Ma- ranus O. S. Ben. Vinc. de la Rue Ben. P. Jos. Tricalet	Joan. Stiltinck S. J. Hier. Pez O. S. Ben. Marquard Herrgott O. S. Ben. Joan. B. Kraus O. S. Ben. Joan. Perier S. J. Joach. Matth. Garzon S. J. A. Felix Matthaеjus O. Conv.* H. B. Patrick*	J. Reuter S. J. Andr. Marcus Burriel S. J. Jos. Carpani S. J. Ad. Staudinger S. J. Bern. ab Annuncia- tione can. lat.*	1762
	Jos. Hartzheim S. J. Petr. Corgne* Val. Zellner Aug. Petr. le Merre J. In. a d. Th. A. Desericius Sch. p. Bruno Parode Ben. Ben. Cl. de Arotzegui*	Marc. Kloz Min. Theod. M. Rupprecht Serv. b. M. V. Franc. Emman. Can- giamila Ant. Hochkirchen O. S. Aug.* Henr. Ledermann O. S. Ben. Franc. Kunics S. J. Leo a Sambuca Cap * Car. Ig. Cantova S. J * Jos d' Audierne O. Cap.*	1763

II. TABULÆ CHRONOLOGICÆ

SECUNDUM NATIONES

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
	Alex. Mazzinelli Jac. Lanfredini Fr. Monacelli* Vinc. de Justis* Fr. M. Ricci Ben.* Barb. de Angelis* Jos. Volpi* Caes. M. Sghuanin Serv.* Nic. Capassi* Joan. Chrys. a s. Joseph Schol. piar.* Ph. Garbellus* 1741 Dom. Scifelli Aug.* Laur. Migliacci*		Bern. Montfau- con O. S. Ben. Dom. de Colonia S. J. Thomas Bouges O. S. Aug. Jo. de Lannes O. Cist.* Nicaise*

THEOLOGORUM

DISPOSITÆ AB A. 1741—1763.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Guil. Cuypers S. J. Jod. Joseph. Plu- myoen*	Ant. Soell S. J. Jo. Zahradka S. J. Marian. Ant. Her- mann O. Praem. Leon. Piertz S. J. Franc. X. Sterzinger S. J. Greg. Moret O. Min.*		Ign. Kulczynski O. S. Bas.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1742	Vincent. Ludov. Gotti O. Praed. Paul. Gagliardi Guid. Grandi O. Cam. Fulg. Bellelli O. S. Aug. Sabinus O. Min. Vinc. Avvocatus O. Pr.* J. B. Argiro* Thom. M. Alfani O. Pr. Fern. Frasconus a Va- risio O. Min. Georg. Nic. Busi Ign. Como O. Min.* (P. Benedictus S. J syrus) Bonav. Attardi O. S. Aug.*		Petr. Sabatier O. S. Ben. Petr. Claud. Fonte- nay S. J. Claud. Franc. Houte- ville Ren. Hyac. Drouin O. Pr. Mich. Languedoc S. J. Hil. Dumas Jac. Robbe Henr. Mi. Guedier de Saint-Aubin Roualt*
1743	Ans. Banduri O. S. Ben. Ant. Mongitore Petr. Marcell. Corra- dini Gabr. Gualdi Theat. Jos. M. Platina Cajet. M. Pezzo Theat. Hor. de Parma Min.* Raph. a Tusculo O. Cap.* David a s. Maria O. Aug.*	Nic. de Segura S. J. Jos. de Ribas O. Pr.*	Jo. Fr. Baltus S. J. Paul. Gabr. Antoine S. J. Cl. Pelletier Guil. Hyac. Bougeant S. J. Jac. Villote Greg. Berthelet O. S. Ben. Nic. Girardeau* Gabr. Mousson* Frid. Maurit. Foinard Lamp. Gaud O. Pr.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
	Conr. Vogler S. J. Mass. Kresslinger O. S. Franc. Godefr. Herman S. J. Jos. Seidel S. J. Sam. Horack O. Praem. Aeg. Domer O. S. Aug. Reginbald. Perck- mayr O. S. Ben. Aug. Brinckmann O. S. Fr.*		Joan. Stanisl. K. Woykowski O. Praem.*
	Alphons. Wenzel Ben. Th. Aq. Erhard Ben. Adolphus a s. Georgio Groll Sch. piar. El. Liborius Ro- blick* Guil. Beusch S. J. Aug. Diesbach S. J. Petr. Pfister S. J. Hier. Schaser S. J. Aug. Trepper Cist.*		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1744	Caj. M. Merati Theat. Vinc. de Sacchis Andr. Zuccheri S. J. Marian. degl' Amatori* Fr. M. Leoni* Mich. Polus* Raym. Cecchetti* Fr. Innoc. Fileppi	Bonav. Telladus O. S. Fr.*	Steph. Souciet S. J.
1745	Ludov. M. Lucini O. Pr. Luc. Jos. Cerrachani Franc. Car. a Breno O. Min. Ant. Martinetti* Aug. a Coneliano Cap.* Ant. Ign. Mancuso S. J. Fr. M. Spinelli* Homob. de Bonis Barn.*	Ant. Gutierrez de la Sal S. J. Nic. Garcia	Cl. Renat. Hongnant S. J. Melito Perpinianensis O. Cap.* Mich. a Castrofranco O. Cap.* Jacobus Vinc. Bidal d' Asfeld
1746	Dom. Giorgi Fr. Berlendi Theat. Jos. Rochus Volpi S. J. Benv. Cesare can. lat. Nic. Mazzotta S. J. Fr. M. Muscettula J. B. Bovio* Joan. Dom. Agnani O. Pr. Hier. Crispi Vinc. Bosio O. Pr. Jos. Renatus O. S. Aug.*	Did. Quadros S. J. Thom. Madalena O. Pr. Jo. de Azevedo J. S.	Maur. Fr. Dantine O. S. Ben. Esnault* Ducandas*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Bernh. Mahy S. J.	Greg. Slezina S. J. Phil. Saller can. reg. s. Aug.		
Ludov. flandren- sis O. Cap.*	Car. Andrian S. J. Laur. Vig. de Ni- collis Jac. Spreng S. J. Gerh. Zettl O. S. Ant. Heisslinger S. J. Jo. as. Fac. Raulin O. S. Aug.*		Fr. Szdellar S. J.
	Ant. Erber S. J. Fr. Steinhart S. J. Greg. Kolb S. J. Sim. Brauman O. Praem. Jos. Gihl S. J.	Ant. Ruerk O. Min.*	Carol. Peterffy S. J. Lad. Szörényi*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1747	Vinc. Petra J. Dom. Bertoli* Ludovicus Sabbatini d' Anfora* J. B. Sacchetti* Ang. Zavarroni* Bened. de Gaetanis* Jos. Ant. Constantini* Jer. a Patavio Min. J. B. Chiarelli* Coest. Gaudio*	L. Ramirez Fr.* J. B. de Motta Jos. Pereira a s. Anna O. Carm.	Car. Merln S. J. J. Lud. Brunet Petr. Juenin Petr. Guillemine Ben.
1748	Franc. Ant. Caval- canti Theat. J. B. Pittoni Fr. M. Rotarius Barn. El. de Amato Carm. Jo. Jac. Scarfantoni Rob. Sala Cist.* Gaud. de Janua Min.* J. Ant. Pecci* Joan. de Cataneo* Pasch. Magli* Hor. Stablii Ben.* Gabr. M. Scarmagli Ben.*	Ant. Solis S. J.*	Jac. Phil. Lallemand S. J. Lafosse de Champdorot Jos. Car. M. a s. Mich. O. Carm. Fr. Reg. Daon

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Jo. van de Velden S. J.	Remigius a s. Erasmus Maschat Sch. p. Joan. a s. Ant. Walbrecht Sch. piar. Th. Schmitz O. S. Ben.* Cajet. Frank Serv. Stanisl. Karg O. S. Fr.		Petr. Kwiat- kowski S. J. Laur. Karolyi*
Corn. van Gestel Did. a s. Antonio O. Carm.*	Ant. Remy S. J. Holzmann O. S. Fr.* Fr. X. Fegeli S. J. Christoph. Leopold S. J. Berth. Pistori Praem. Jo. Nic. Weislin- ger* Augustin. Tepper Cist.*		Joan. Corneli S. J.

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1749	M. Ant. Boldetti Pius Th. Milante O. Pr. Caes. Calino S. J. Melch. Briga S. J. Hieron. del Portico congr. M. D.* Franco Girvesi* Paulus Stefani* Bombardieri S. J. Viet. Cavalesi* Clem. Baroni de Caval- cabo Petr. Mekhitar armenus	Hier. Contador de Argote Theat.	Henr. Fr. de Vence Jo. Liron Ben. Ant. Rivet Ben. Petr. Gohard Remig. Breyer Ant. Aug. Bruzen de la Martinière
1750	Ludov. Ant. Mu- ratori Fr. Madrisi Orat. Dion. Bern. Moraes Const. Grimaldus Bonav. Amad. de Cae- sare Conv.* Joan. Ant. Constanzi* Franc. Ant. Pirus O. Minim.* Jos. Mediopica* Jos. Ign. Milanese S. J. Frid. Donati S. J. Bern. Mezzardus Fr.* Jos. Frova*	Bern. Vargas S. J.* Em. Ignat. Coutinho Carm.* Jo. Diaz de Arce*	P. Hyac. Morice de Beaubois Ben. Anna Jos. Neuville S. J.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Jo. Pinius S. J.	Godefrid. Bessel Ben. Crescent. Krisper Min. Ant. Mayr S. J. Ign. Seitz S. J. German. Cartier Ben. Od. Scharz Ben. Mich. Moerkens Carth.* Christ. Neuenheim S. J. Ang. ab Annuncia- tione Palzter Sch. piar. Adalbert. Thaveller Praem.		
Jac. Pires S. J. Arsen. a s. Roberto Carm.*	Mag. Ziegelbauer O. S. Ben. Georg. Jos. ab Eggs Greg. Kurtz Ben. Ign. Brentano Ci- marolo Ben. Seb. Riedl Praem. Benj. Elbel Min.* Berth. Rizel Ben.* Rom. Dreyer Ben.* Franc. X. Pfyffer S. J. Maurit. Marchesi Henr. Eickendorf* Leon. Jansen Praem.*		

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1751	Jos. Catalanus* J. Ant. Sassi Obl. Ant. Sandini Han. Albani Ant. Corsignani J. Caj. Moniglia Sebast. Paoli congr. M. D. J. M. Brocchi Fr. Richelmi S. J. Fr. Bonacchi* Ign. M. Como Dom. M. Speroni Conv. Joan. Cl. Cecchetti O. Minim.*	Al. Ant. Verney*	Jac. Martin Ben. Joan. d'Yse de Saleon Fr. Armand. Gervaise Trap. Jo. Pichon S. J. Je. Lagedamon*
1752	Vict. Amad. Soardi congr. s. Laz. Andr. Patrono S. J. Al. Politi Sch. p. Carol. M. Angeletti O. Min. J. Steph. Remondini Som.* Greg. Canoni O. S. Aug.* J. B. M. Contareni Pr.* Oct. Turcius* Salv. Maurici S. J.* Car. Hier. Sormanni* Ser. M. Maccarinelli*	Mich. a s. Joteph O. ss. Trin. Marian. Navases O. Praed. Joan. Jos. de Eguiara* Joan. Ximenez O. Carm.* Em. Garay* Hyac. Segura Pr.*	Lud. de Hericourt Lud. Bourbon Fr. Oudin S. J. Jos. Doussot Ben. Sim. Reboulet Fr. Ign. Dunod

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Petr. Dolmans S. J.	Ans. Schnell Ben. Aug. Michl Aug. Cherubin. Mayr O. S. Fr.* P. Mayer Min.* Reinh. Baum- gartner S. J.*		
	Plac. Boekhn Ben. Car. Regent S. J. Th. Aq. Schöttl Aug. Ger. Zürcher Ben.*		Mich. a ss. Trin. Horvath Sch. piar. Joseph Bedekovich O. S. Paul.*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1753	Jo. Marangoni Ant. Rivautella Jo. Vignoli Jac. Sanvitale S. J. Jo. de Joanne Ant. M. Arrighi* Vinc. M. Dinelli O. Pr.* Seb. Donati* Jos. M. a Jesu O. Carm.* Fidelis Soldani O. Valumbr.* Caj. a Bergamo O. Cap. Petr. Gianotti* Jos. M. Bolzoni Al. Andruzzi (graec.)	P. Murillo Velarde*	Jo. Jos. Languet de Gercy Fr. Ilharart de la Chambre Jac. Felix Girardin de Roujoux* Fevrier S. J.* J. Cl. Fabre
1754	Fortunat. Brixianus O. Min. J. B. Gattico can. lat. Fr. Argellati Petr. M. Forti S. J. Joan. B. Gaddi* Jos. Guerreri* Frid. de Judice O. Coel.* Ant. M. Merenda* Cas. Tempesti Conv.* Phil. Monti Trajan. Spinelli* Franc. Florius* Petr. de Castro*		Mart. Bouquet O. S. Ben. Car. Fr. Toustain O. S. Ben. Lud. la Taste O. S. Ben. Greg. Berthelet O. S. Ben. Car. Lud. du Gard*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Corn. Paul. Hoynk van Papen- drecht J. B. Lud. Castil- lion Urb. Sticker S. J.	Coel. Mayr O. S. Ben. Godef. Kroell O. S. Ben. Franc. Goetzen- berger Aem. Naisl O. S. Ben. Fr. Makas S. J. Fr. Rauch O. S. Ben. Franc. Pappus Ben. Prosp. Ilger Ben. Fr. Joan. de Deo Staidel O. Min. Conv.*		Jac. Bartolt S. J.
	Bern. Grassoldt S. J. Dan. A. Schindler Praem. Engelb. Hoer- mann O. S. Ben. Ludov. Eschborn S. J. B. Schmier Ben.* Phil. Merz Jo. Bayer O. Praem. Christ. Schardt S. J. Henr. Menschengen S. J. Aem. Dratzieher Ben. Nonnos. Haeckl Ben. J. N. Tropper Min.*		Thom. Gal O. Min.*

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1755	Ang. M. Quirinus O. S. Ben. Fr. Scipio Maffei Ant. Casini S. J. Hier. Baruffaldi Phil. Argellati Celsus Migliavacca can. lat. Jac. Bettazzi Casp. J. Gagna S. J. Camillus Affarosi O. S. Ben.* J. B. a Gentilino Franc. August. Spinula Som. Paul. M. Cardi Serv. Jos. Hyac. Triverius O. Pr.* Blas. Stentucci*	Ant. de Albalate O. Min.* Did. Gonzalez Mat- thaeus O. Min.*	Nic. Lenglet du Fresnoy Steph. Gabriel Brice O. S. Ben. Henr. Fr. X. de Bel- sunce J. B. Philipoteaux du Chesne S. J. Ant. Bremond Pr. Jac. le Febure S. J. Henr. Michael Sau- vage S. J.* Berth. Crassous O. Carm.* (Bonav. Racine)
1756	Horat. Bianchi Dan. Concina O. Pr. Vit. M. Amico Ben. Jos. Allegranza O. Pr.* Fr. Ant. Vitale* Jac. Acami* Casim. a Marsala O. Cap.* Philib. Balla S. J.* Franc. Wencesl. Bako- vich O. Som.* Car. Polini F. M. Gasparus		Jos. Vaissette O. S. Ben. J. Petitdidier S. J. Yvo Valois S. J.*

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Jo. Bertholet S. J.	Fr. X. Widen- hofer S. J. Ans. Fr. Ernst Hadr. Daude S. J. Leop. de Pilati Rom. Endel Ben. Seb. Baader Aug. Petr. Wautyer S. J.*		Joan Posza- kowski S. J. Alex. Bekanowski S. J.
	Barth. Lutz S. J. Wilib. Heiss Fr.* Jos. Gautier S. J.* Dom. Parfusius* Jos. Silbermann O. Praem. Nonnos. Moser Ben. Fr. Ant. Reichle*	Marian. Brokie O. S. Ben.	

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1757	Mich. Cavalieri O. S. Aug. Fr. Ant. Gori Petr. M. Forti S. J. Horat. degli Azzi O. Min. Bonav. Leonardelli S. J. Th. Magaluzzi Carm.* Bonav. Blanciotti O. Carm.* Franc. Burgi S. J.* J. Phil. Bovio S. J.* Homob. de Bonis Barn.* Carol. Mosca*	Lud. Caj. Lima Theat. J. Fr. Lopez S. J.* J. Perez de Lara*	August. Calmet O. S. Ben. Ild. Catelinot Ben. Seb. Briguet Balleur O. S. Franc*.
1758	Benedictus XIV. Ant. Bianchi Min. Lud. Agnellus Anastasius Petr. Pomp. Rodota* Jac. Cavalli Melch. de Laurentio S. J.* Parigi O. Carm.*	Franc. Borull Dom. Lopez de Barrera*	Cosmas a s. Steph. Villiers O. Carm. Georg. Toussaint Ben. Al. Dan. Bouchard Isaac. Jos. Berruyer S. J.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
Car. Renatus Bil- luart O. Praed.	Raph. Nolbeck O. Praem. Jos. Prikarz O. Praem. Jac. Gremner S. J. Corbin. Graez O. S. Ben. Joan. Liebig S. J.		
Car. Cocquelines Andreas Pauly Min.*	Er. Frölich S. J. Ol. Legipont Ben. Ign. Gropp Ben. Franc. Féguely de Seedorf S. J. Georg. Lhotsky S. J. Bonif. Sanftl Ben. Jo. Ign. Roderique Nic. Zillich S. J.	Alex. Lesley S. J.	

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1759	Fulg. Cuniliati O. Praed. Car. Noceti S. J. Cajet. M. Cottone Theat. Luc. Ferraris Min.* Ed. a s. Xaverio Carm.* Nic. Carm. Falconius Dragoni*	Jos. de Araujo S. J. Ant. Caj. de Sousa Theat. Th. ab Incarnatione can. lat.* Blas. Ant. Casoria S. J.	Alb. Joly de Choin J. Fr. Audebois de la Chalinière Ant. Mart. Lefevre*
1760	J. Andr. Tria J. Fr. Montani S. J. Cajet. Cenni* Angelicus a Vicetia O. Min. Bonav. Setaro a Magdalono O. Fr.* Car. Ant. Erra congr. M. D.* Ant. Bongiovanni* Fr. Berta* Aug. Franzoja Car. Blascus* Did. Upianus* Joan. Andr. Tipaldi S. J. (graecus)	Jos. M. Fonseca Figueredo y Sousa Fr.	J. Leboeuf Ant. Guyard O. S. Ben. P. Nicol. Desmolets Orat. Petr. Chompré

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
	Udalric. Munier S. J. Jarol. a s. Alex. Kapeller Schol. piar. Coelest. Leutner Ben. Leop. Grim S. J. Fr. Rauch O. S. Ben. Ot. Gutrather Ben. Benignus a s. Matth. Böhm Sch. p. Bern. Raschdorf S. J. Colom a s. Rade- gunde Stur Sch. p. Aug. Floerchen Ben.*		Joan Kazy S. J. Ant. Steinsitz O. S. Franc.*
	Marc. M. Struggl Serv. b. M. V. Amad. Markel Serv. b. M. V. J. Henr. de Fal- kenstein Ant. Roschmann Rup. Starch Ben. Bed. de Schall- hamer O. S. Ben. Ign. Fries S. J. Christoph. Anton. Froehlich O. S. Fr. Honor. Cordier O. Min.* Ant. Koniasch S. J. Greg. Horner O. S. Ben. Joan. Tille S. J.		Joan. B. Szegedi S. J. Frid. de Tuhegli

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1761	Fr. August. Orsi O. Pr. Bened. Plazza S. J. Dom. Passionei Hier. Tartarotti Jos. Ricca S. J. Nic. Terzaghi Hier. Baldassini* Jos. de Bonis Barn.* Vespas. M. Trigona S. J. Hier. Fiorentini cler. reg.*		Remig. Ceillier O. S. Ben. Petrus Fr. X. Charle- voix S. J. J. B. Furgole Ant. Pluche
1762	Ant. Zanolini Pet. Curti S. J. Ant. Fel. Matthaеjus Conv.* Jos. Carpani S. J.	Andr. Marc. Burriel S. J. J. Matth. Garzon S. J. Bern. ab Annuncia- tione can. lat.*	Prud. Maranus O. S. Ben. Vinc. de la Rue Ben. Petr. Jos. Tricalet Rud. du Tertre S. J. Jos. Galien O. Pr.

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
J. Fr. Foppens	Sigism. Calles S. J. Jos. Redlhamer S. J. Phil. Bayrhamer Praem. Verem. Gufl Ben. Al. a s. Andrea Alexi Sch. p. Ign. Tentscher S. J.* El. Schluderbacher Praem. Anast. a Cruce Carm. Theod. Grossmann Cist.* Verem. Eisevogl Ben.*	Thom. de Tilly Praem.*	
Jo. Stiltinck S. J. Jo. Perier S. J. Herm. Janssens Min.	Hier. Pez Ben. Marq. Herrgott Ben. Jo. Reuter S. J. J. B. Kraus Ben. Wilib. Mohren- walder O. Pr. Ad. Staudinger S. J. Gr. Plaichshirn Ben. Herm. Minetti O. Praem.* J. B. Cortivo Aug.* Casp. Trost S. J.*	H. B. Patrick*	Mart. de Padani Biro

	Italia.	Hispania et Lusitania.	Gallia.
1763	Fr. Em. Cangiamila Jos. de Bonis Barn.* Brun. Parode Ben. Car. Bonav. Rigotti O. S. Franc. Marc. Ant. Gravois O. Min.* Car. Ign. Cantova S. J. Leo a Sambuca Cap.	Ben. Cl. de Arotzegui*	Petr. Corgne* Petr. le Mere Jo. Fr. Delamare S. J. Jos. d'Andierne Cap.* (Fr. Phil. Mesénguy)

Belgium.	Germania et Helvetia.	Anglia, Scotia et Hibernia.	Polonia et Hungaria.
	Jos. Hartz- heim S. J. Th. M. Rupprecht O. Serv. b. M. V. Marc. Kloz Min. Val. Zellner Aug. Henr. Ledermann Ben. A. Hochkirchen Aug.* Osw. Loschert Praem.* Greg. a s. Jos. Carm.	Sebast. Redfort S. J.	Jos. Innoc. a d. Th. Aq. Dese- ricius Sch. p. Fr. Kunics S. J.

Conspectus fasciculi V.

(ab a. 1741—1763.).

	Pag.
I. Theologia scholastica	
in Germania	1231
Belgio	1242
Hispania	1243
Gallia	1245
Italia	1247
II. Theologia positiva et polemica	
in Italia	1256
Anglia	1265
Polonia et Hungaria	1265
Germania	1267
Gallia	1274
III. Disciplinae ad ss. literas spectantes	1290
IV. Patrologia	1320
V. Historia ecclesiastica	1346
Studium antiquitatis	1346
Disciplinae isagogicae	1368
Historia Ecclesiae universalis	1373
Historia rom. pontificum	1380
Historia ecclesiarum particularium	1384
Archaeologia	1408
Hagiographia	1413
Haereseologia	1418
Miscellanea	1420
VI. Theologia practica	1438
Jus canonicum	1444
Theologia moralis	1460
Theologia pastoralis	1478
Liturgia sacra	1482
A. Tabulae chronologicae theologorum secundum disciplinas dispositae	1488
B. Tabulae chronologicae theologorum secundum nationes dispositae	1508

Index theologorum

qui ab a. 1664—1763. floruerunt et quorum in t. II. mentio fit.

Numerus uncinis inclusus annum mortis designat; si hic nobis est incompertus, asteriscum apponemus et annum indicabimus, quo theologus, cui apponitur, adhuc floruit.

	Pagina
A.	
Abbati Steph. it. (1717.*)	875
Abelly Ludov. gall. (1691.)	527
Abreu Sebast. S. J. lusit. (1674.)	257
Absolon Jo. S. J. boh. (1730.)	970
Acciarelli Xav. S. J. it. (1702.)	834
d' Achery Lucas O. S. Ben. gall. (1685.)	437
Adam Joan. S. J. gall. (1684.)	399
Adrizzonus Thom. El. O. Praed. it. (1682.)	426
Aegidius O. Conv. it. (1678.*)	101
Affarosi Cam. O. S. Ben. it. (1751.*)	1333
Agnani Jo. Dom. O. Praed. it. (1746.)	1247
Agostini Bonif. O. Min. Conv. it. (1698.)	337
Agramunt Pasch. hisp. (1738.)	950
Agricola Magnus O. S. Ben. germ. (1688.)	320
Agudi Ludov. O. Praed. it. (1673.)	250
del Aguila Joan. hisp. (1654.*)	243
Aguilar Jos. S. J. hisp. (1731.*)	946
d' Aguirre Jos. O. S. Ben. hisp. (1699.)	479
Aicher Otto O. S. Ben. germ. (1705.)	829
Aigner Henr. O. S. Ben. germ. (1704.)	880
d' Aigrefeuille Car. (1739.*)	1126
Alamin Fel. O. Cap. hisp. (1727.*)	945
Albalate Ant. O. Min. hisp. (1741.*)	1244
Albanus Hannib. it. (1751.)	1485

	Pagina
de Albertis Alb. S. J. it. (1676.)	253
Albertus Nic. it. (1707.)	758
Albizi Franc. it. (1684.)	520
Albrichius Mart. transilv. (1694.)	370
Aler Paul S. J. germ. (1727.)	1168
Alessandri Caj. Theat. it. (1730.)	1174
Alexander Nat. O. Praed. gall. (1724.)	1082
Alexander a s. Theresia O. Carm. belga (1686.)	377
Alexi Alex. a s. Andrea Schol. piar. mor. (1761.)	1471
Alfami Th. M. O. Praed. it. (1742.)	1478
Alff Balth. S. J. germ. (1608.*)	620
Allatius Leo graecus (1660.)	104
Allegranza Jos. O. Praed. it. (1763.*)	1411
Alliaga Joan. de O. Praed. (1734.*)	942
de Almeida Franc. lusit. (1737.*)	1185
Aloza Joan. S. J. peruanus (1666.)	258
Aloysius Petrus S. J. it. (1667.)	133
Alphonsus ab Angelis O. Carm. (1624.*)	1165
Altaserra Dad. gall. (1682.)	517
de Alva et Astorga Petrus O. Min. hisp. (1667.)	12
Alvarez Gabr. hisp. (1713.*)	754
Alvarez Ludov. S. J. lusit. (1709.)	753
Aman Aquil. O. S. Franc. germ. (1727.)	1168
de Amato El. O. Carm. it. (1748.)	1407
degli Amatori Marian. it. (1744.*)	1263
Amatus Joan. M. S. J. it. (1726.*)	1119
Amatus Mich. it. (1729.)	1129
Ambry Ant. (1695.)	484
Amelotte Dion. Orat. gall. (1678.)	131
Amendiosa (Amendola) Thom. it. (1706.*)	862
Amendola Jos. it. (1705.*)	659
Amico Vitus M. O. S. Ben. it. (1756.)	1391
Amostazo Franc. hisp. (1698.*)	545
Amrhyn Beatus S. J. helv. (1673.)	2
Anacletus a Portu Gratiae O. Cap. gall. (1712.*)	691
Anastasio Agn. it. (1758.)	1295
Anastasio Phil. it. (1735.)	1121

	Pagina
Anastasius O. S. Franc. gall. (1723.*)	1016
Anastasius a Cruce O. Carm. germ. (1761.)	1241
André de la Paluelle gall. (1701.*)	881
Andre Spiritus O. Praed. gall. (1719.*)	832
Andreas a Cruce O. Carm. it. (1675.)	17
Andreas a s. Nicolao O. Carm. gall. (1697.*)	494
Andrian Car. S. J. germ. (1745.)	1408
Andruzzi Al. graec. (1753.)	1258
Andry Claud. gall. (1713.*)	704
Andry Nic. gall. (1713.*)	705
Angeletti Car. M. O. Min. (1752.)	1253
Angelicus a Vicetia O. Min. it. (1760.)	1264
de Angelis Aug. Congr. som. it. (1681.)	338
de Angelis Barb. it. (1741.*)	1262
Angelus a Passione O. Carm. gall. (1731.)	992
Annatus Franc. S. J. gall. (1670.)	63
Annatus Petr. congr. cler. doct. christ. gall. (1706.*)	691
Anquetin gall. (1699.*)	742
Anterus Maria a s. Bonaventura O. S. Aug. it. (1673.*)	126
Anthelmi Jos. gall. (1697.)	496
Anthelmi Car. Leont. Oct. gall. (1752.)	496
Antoine Joan. B. gall. (1721.*)	1146
Antoine Paul. Gabr. S. J. gall. (1743.)	1245
Antonelli Joan. Car. it. (1694.)	547
Antonius ab Annunciatione O. Carm. hisp. (1714.)	879
Antonius a s. Joan. Bapt. O. Carm. hisp. (1704.*)	339
Antonius a Matre Dei O. Carm. hisp. (1679.)	117
Antonius de Spiritu s. O. Carm. hisp. (1677.)	234
Apollinaris a s. Thoma O. Carm. (1736.*)	1461
Aprile Franc. S. J. it. (1723.)	1119
de Arachiel Caciaturu arm. (1726.*)	955
Aranda Phil. S. J. hisp. (1695.)	347
Arauxo Franc. O. Praed. hisp. (1664.)	4
Araujo Jos. S. J. hisp. (1759.)	1244
Arbiol Ant. O. S. Franc. hisp. (1726.)	945
Arbussy Jos. gall. (1671.*)	57
Archaimbaud Ben. Orat. (1688.)	510

	Pagina
Archdekin Rich. S. J. hib. (1693.)	374
d'Arcons Caes. gall. (1681.)	425
Arent Tob. S.*J. pol. (1724.)	973
Argaiz Greg. O. S. Ben. hisp. (1683.)	489
Argellati Franc. it. (1754.)	1410
Argellati Phil. it. (1755.)	1410
d'Argentré Car. du Plessis gall. (1740.)	934
Argiro Joan. B. it. (1742.*)	1448
d'Argonne Bonav. O. Carth. gall. (1705.)	762
Aringhi Paul. Orat. it. (1676.)	199
Arizarrar Plac. O. Praed. it. (1740.*)	1031
Armellini Mar. O. S. Ben. it. (1737.)	1142
Arnaldus Ant. gall. (1694.)	403
Arnu Nic. O. Praed. gall. (1692.)	309
Arotzegni Bened. Clem. hisp. (1763.*)	1421
Arpe Aug. O. S. Aug. it. (1704.)	651
Arriaga Paul. Jos. S. J. hisp. (1622.)	1
de Arriaga Rod. S. J. hisp. (1667.)	1
Arrighi Ant. M. it. (1731.*)	1458
Arsenius a s. Roberto O. Carm. belg. (1751.*)	1319
Artinger Petrus germ. (1729.)	1041
de Arze Joan. Diaz hisp. (1750.*)	1290
d'Asfeld Vinc. Bidal gall. (1745.)	1308
Assermet Franc. M. O. S. Franc. (1715.*)	634
d'Aste Franc. M. Theat. it. (1709.)	845
Astorini Petrus Elias Carm. (1703.)	658
d'Astroy Barth. O. Min. bat. (1670.)	76
Attardi Bonav. O. S. Aug. it. (1742.*)	1358
d'Aubermont Jo. Ant. O. Praed. belg. (1686.)	379
Augustinus a Coneliano O. Cap. it. (1745.*)	1461
Augustinus a V. Maria gall. (1689.)	307
Aurat Franc. gall. (1693.)	424
Avancini Nic. S. J. it. (1686.)	321
Avendaño Did. S. J. hisp. (1668.*)	7
de Avendaño Estenaga Mich. S. J. hisp. (1674.*)	10
Averhausen Jos. S. J. germ. (1734.)	967
d'Avezan Joan. gall. (1669.)	223

	Pagina
Avvocatus Vinc. O. Praed. it. (1747.*)	1290
de Ayala Jo. Interian O. de Merc. hisp. (1730.)	1133
de Ayllon et Quadros Ludov. hisp. (1675.*)	122
Ayrolí Jac. M. S. J. it. (1718.*)	1044
de Azevedo Em. S. J. lusit. (1754.*)	1443
de Azevedo Cidron Franc. S. J. hisp. (1670.*)	133
de Azevedo Joan. O. S. Aug. (1747.*)	1290
degli Azzi Hor. O. Min. it. (1757.)	1307
Azzoguidi Fel. it. (1728.)	1032

B.

Baader Seb. O. S. Aug. germ. (1755.)	1268
Babenstuber Lud. O. S. Ben. germ. (1726.)	937
Babin Franc. gall. (1734.)	1171
Bacchinius Ben. O. S. Ben. it. (1721.)	1122
de Baccis Car. O. S. Ben. it. (1683.)	541
Badalini J. B. Serv. b. M. V. it. (1730.)	1176
Baertius Franc. S. J. belg. (1719.)	841
Bagnati Ign. O. Carm. it. (1724.)	1074
Bagot Joan. S. J. gall. (1664.)	59
Bail Ludov. gall. (1669.)	210
Baillé Thom. O. S. Ben. scot. (1729.*)	977
Baillet Hadr. gall. (1706.)	841
Balbinus Bohusl. S. J. boh. (1688.)	488
Baldassari Ant. S. J. it (1700.*)	549
Baldassini Hier. it. (1761.*)	1458
Balesdens Joan. gall. (1675.*)	141
Balista Quint. it. (1703.*)	881
Balla Philip. S. J. it. (1754.*)	1466
Balleur O. S. Franc. gall. (1757.*)	1281
Balogh Joan. S. J. hung. (1740.)	974
Baltus Jo. Franc. S. J. gall. (1743.)	1277
Baluzius Steph. gall. (1718.)	777
Bancel Ludov. O. Praed. gall. (1685.)	525
Banduri Ans. O. S. Ben. dalm. (1743.)	1436
de Barberiis Barth. O. Cap. it. (1680.*)	18

	Pagina
de Barcos Mart. gall. (1678.)	61
Barillon Henr. gall. (1699.)	547
Barkovich Wencesl. dalm. (1730.)*	1257
Barlow Ed. angl. (1717.)	665
Baron Vinc. O. Praed. gall. (1674.)	236. 243
Baroni Clem. it. (1751.)*	1399
Baronius Bonav. O. Min. hib. (1694.)	29
Baronius Jos. it. (1726.)*	962
de Barrientos Genes. O. Praed. hisp. (1695.)	536
Bartolocci Jul. O. Cist. it. (1687.)	430
Bartolt Jac. S. J. pol. (1753.)	1480
Baruffaldi Hier. it. (1755.)	1483
Barugi Petr. it. (1708.)	857
Bascetti Clem. O. Min. it. (1689.)*	328
Basellus Fr. S. J. it. (1678.)	127
Basilius Suessionensis O. Cap. gall. (1686.)*	398
Bassi Joan. B. it. (1736.)	1163
Bastide Ludov. gall. (1706.)*	703
Bátsm-gyei Joan. hung. (1735.)*	974
Battaglini Marc. it. (1717.)	831
Baudeau gall. (1761.)*	1441
a Baudunio Marc. O. Cap. gall. (1673.)*	31
Baumgartner Reinh. S. J. germ. (1751.)*	1448
Bayer Bened. Jo. O. Praem. boh. (1754.)	1239
Bayrhamer Phil. O. Praem. germ. (1761.)	1420
de Beaubois P. Hyac. Morice O. S. Ben. gall. (1750.)	1390
Beaugendre Ant. O. S. Ben. gall. (1708.)	163
Beaunier O. S. Ben. gall. (1726.)*	1109
Becerra O. Min. hisp.	844
Bedekovich Jos. O. S. Pauli Er. croat. (1752.)*	1414
Begnudelli Ant. it. (1713.)	857
Bekanowsky Alex. S. J. pol. (1755.)	1481
Belin Alb. (Joan.) O. S. Ben. gall. (1677.)	51
Belin Alph. O. S. Ben. gall. (1683.)*	396
Bellelli Fulg. O. S. Aug. (1742.)	1263
Bellenger Franc. gall. (1749.)	1309
Bellutus Bonav. O. Min. Conv. it. (1676.)	21

	Pagina
de Belsunce Henr. Fr. X. gall. (1755.)	1402
Bencini Franc. Dom. it. (1720.)*	751
del Bene Thom. Theat. it. (1673.)	19
Benedetti Petrus S. J. maron. (1742.)	1336
de Benedictis Jo. B. S. J. it. (1706.)	655
Benedictus XIII. it. (1730.)	1120
Benedictus XIV. it. (1758.)	1438
Benedictus a s. Jac. O. S. Aug. it. (1676.)*	20
Benitez de Lugo Caj. O. Praed. hisp. (1739.)	945
Benjumea Blas. O. S. Franc. hisp. (1677.)*	14
Benoist Joan. O. Praed. gall. (1705.)	846
Beretta Jo. Casp. O. S. Ben. it. (1736.)	1353
Berlanga Christ. S. J. hisp. (1715.)*	1041
Berlendi Franc. O. Theat. it. (1746.)	1477
Bernardinus a Piconio O. Cap. gall. (1709.)	759
Bernardt Wilib. O. S. Franc. germ. (1677.)*	48
Bernardus a s. Theresia O. S. Aug. germ. (1715.)*	673
Bernardus Attrebatensis O. Cap. gall. (1736.)	1019
Bernardus ab Annunciatione can. reg. lus. (1762.)*	1484
Bernini Dom. it. (1705.)*	846
Bernique Joan. O. S. Franc. gall. (1705.)*	643
Berruyer Jo. Jos. S. J. gall. (1758.)	1298
Berta Franc. it. (1753.)*	1395
Bertagna Petrus M. O. Praed. it. (1697.)	327
Berthelet Greg. O. S. Ben. gall. (1754.)	1408. 1484
Bertholet Joan. S. J. belg. (1755.)	1402
Berthold Joan. S. J. germ. (1673)	50
Bertoli Joan. M. it. (1737.)	930
Bertoli Joan. Dom. it. (1741.)*	1393
Bertrand Laur. gall. (1675.)*	138
Berulle Marc. O. Min. Conv. gall. (1668.)*	30
Berzeviczi Georg. S. J. hung. (1708.)	625
Besombes Jac. gall. (1713.)*	861
Besozzi Innoc. it. (1728.)	928
Bessel Godefr. O. S. Ben. germ. (1749.)	1420
Bessin Guil. O. S. Ben. gall. (1726.)	1110
Besson Joan. S. J. gall. (1665.)	128

	Pagina
Betazzi Jac. it. (1755.)	1368
Beusch Guil. S. J. helv. (1743.)	1452
Biacca Fr. Maria it. (1735.)	1031
Bianchi Horat. it. (1756.)	1353
Bianchi Ant. O. Min. it. (1758.)	1454
Bianchini Franc. it. (1729.)	1092
Biesman Casp. S. J. germ. (1689.)*	523
Bigot Emer. gall. (1689.)	453
Bilialdus Nic. Ladvocatus gall. (1670.)	414
Billuart Car. Ren. O. Praed. belg. (1757.)	1242
Binner Thom. S. J. germ. (1730.)*	967
Biro Mart. de Padani hung. (1762.)	1267
Bisselius Joan. S. J. germ. (1678.)*	121
Bissus Bern. O. S. Ben. it. (1716.)	882
de Bissy Henr. de Thyard gall. (1735.)	999
Blampin Thomas O. S. Ben. gall. (1710.)	766
le Blanc Thom. S. J. gall. (1669.)	127
Blanchet Joan. S. J. gall. (1696.)*	869
Blanciotti Bonav. a s. Marco O. Carm. it. (1757.)*	1263
Blano Math. S. J. amer. (1734.)	945
Blascus Dion. O. Carm. hisp. (1670.)*	4
Blascus Car. hisp. (1760.)*	1459
Blasius a Conceptione O. Carm. gall. (1694.)	306
Blasius a Purificatione O. Carm. it. (1678.)*	873
Blisson gall. (1715.)	856
Blondel Petr. Jac. gall. (1730.)	1002
Bocquillot Laz. Andr. gall. (1728.)	1182
de Boecken Jo. Casp. germ. (1733.)	971
Boekhn Plac. O. S. Ben. germ. (1752.)	1449
Böhm Benign. a s. Matth. Schol. piar. mor. (1759.)	1236
Boileau Jac. gall. (1718.)	696
Boireau Jac. S. J. gall. (1672.)*	53
du Bois Gerard Orat. gall. (1696.)	496
du Bois Nic. belg. (1696.)	378
du Bois Nic. O. Praed. gall. (1697.)	430
du Bois Phil. Goibaud gall. (1694.)	430
du Bois Renat. Jos. S. J. gall. (1725.)	997

	Pagina
Boivin Joan. gall. (1726.)	1138
Boldetti Marc. Ant. it. (1749.)	1408
Bolivar Joan. O. Praed. hisp. (1701 *)	647
Bollandus Joan. S. J. belg. (1665.)	186
Bolzoni Jos. M. it. (1753.)	1450
Bombardieri S. J. it. (1750.*)"	1481
Bompiano Ign. S. J. it. (1675.)	160
Bona Joan. O. Cist. it. (1674.)	262
Bonacchi Franc. it. (1751.*)"	1333
Bonae Spei Franc. O. Carm. belg. (1677.)	46. 239
Bonagratia Habsensis O. Cap. germ. (1672.)	50
Bonal Raym. gall. (1677.*)"	236
Bonaventura a s. Amabili O. Carm. gall. (1691.)	494
Bonaventura a s. Anna O. Carm. gall. (1665.*)"	68
Bonaventura a s. Elia O. S. Franc. it. (1687.*)"	832
Bonelli Bened. O. Min. it. (1751.*)"	1398
Bongiovanni Ant. it. (1759.*)"	1336
Bonherba Raph. O. S. Aug. it. (1681.)	523
Bonini Phil. Mar. it. (1670.)	99
de Bonis Homobonus Barn. it (1755.*)"	1477
de Bonis Jos. Barn. it (1761.*)"	1477
Bonjour Guil. O. S. Aug. gall. (1714)	750
Bonnefoy Bened. S. J. gall. (1664.*)"	169
Bonnet Ant. S. J. gall. (1700.)	537
Bonolli Petr. it. (1756.)	1395
Bontempius Bonav. O. Min. Conv. it. (1700.)	524
Bontempus Gaud. O. Cap. it. (1672.)	18
Bonucci Ant. M. S. J. it. (1729.)	1172
Bonvill Ant. S. J. angl. (1676.)	239
de la Borde Laur. gall. (1668.*)"	57
la Borde Viv. gall. (1748.)	1282
Bordon Ant. O. Praed. gall. (1706.*)"	872
Bordonus Franc. O. S. Franc. it. (1671.)	245
Borghi Bern. O. Praed. it. (1697.)	434
Borjon Car. Em. gall. (1696.*)"	517
Borrull Franc. hisp. (1758.)	1456
Borrull Math. S. J. hisp. (1664.*)"	9

	Pagina
de Bos gall. (1705.*)	759
Bosca Petr. Paul. it. (1699.)	492
Boschius Petr. S. J. belg. (1736.)	1135
Bosco Joan. O. Min. belg. (1684.)	538
Boselli a Sestola Bonav. O. Conv. it. (1666.)	103
Bosio Vinc. O. Praed. it. (1731.*)	1473
Bosquet Franc. gall. (1676.)	162
Bossanyi Wolfg. S. J. hung. (1726.)	973
de Bosses Barth. S. J. belg. (1738.)	979
Bossio Joan. O. Barn. it. (1665.)	252
le Bossu Jac. O. S. Ben. gall. (1626.)	45
Bossuet Jac. Ben. gall. (1704.)	706
van Bossuit Jac. O. S. Aug. belg. (1709*.)	1165
Boucat Ant. O. Minim. (1718.*)	695
Bouchard Al. Dan. gall. (1758.)	1456
Boucher Phil. gall. (1768.)	1044. 1283
Boucher Marc. gall. (1754.)	1283
Boudewyns Mich. belg. (1681.)	548
Bougeant Guil. Hyac. S. J. gall. (1743.)	1287
Bouges Thom. O. S. Aug. gall. (1741.)	1400
Bouillart Jac. O. S. Ben. gall. (1726.)	1137
de Boulay Egasse Caes. gall. (1678.)	198
Bouquet Mart. O. S. Ben. gall. (1754.)	1388
Bouquin Car. O. Praed. gall. (1698.*)	398
Bouradier gall. (1749.)	1282
Bourbon Ludov. gall. (1752.)	1308
Bourdaille Mich. gall. (1694.)	526
Boursier Laur. Franc. gall. (1748.)	688 1282
de Bourzeis Amab. gall. (1672.)	52. 138
Boussac Sim. gall. (1697.*)	504
Bovari Ant. O. Minim. it. (1726.)	1176
Bovio Jo. B. it. (1731.*)	1467
Bovio Phil. S. J. it. (1744.*)	1467
Boye Em. S. J. boh. (1700.)	372
Boyen Bened. S. J. pol. (1670.)	97
Boyen Mich. S. J. pol. (1659.)	97
Boyer a s. Martha Ludov. Ant. O. Praed. gall. (1710.*)	835

	Pagina
Boyvin Jos. Gabr. O. Min. gall. (1681.)*	306
Brachet de la Milletière Theoph. gall. (1665.)	55
de Bralion Nic. Orat. it. (1672.)	199
Brambila Hier. O. Min. it. (1692.)	337
Brancatius de Laurea Laur. O. Min. it. (1693.)	332
Brancatius Franc. it. (1675.)	261
Brandsack Ant. O. S. Fr. boh. (1683.)	318
Braschi Jo. B it (1727.)	857. 1121
Brauman Sim. O. Praem. germ.	1233
Bravi Christoph. it. (1690.)	520
Bravo Marc. A. hisp. (1674.)	252
Bremond Ant. O. Praed. gall. (1755.)	1438
a Breno Car. O. Min. it. (1745.)	1258
de Bretagne Petr. O. S. Aug. gall (1733.)	1030
Breyer Remig. gall. (1749.)	1288
Brice Steph. Gabr. O. S. Ben. gall. (1755.)	1388
Brictius Mart. S. J. pol. (1727.)	1045
Briet Phil. S. J. gall. (1668.)	207
Briga Melch. S. J. it. (1749.)	1253
Briguet Sebast. helv. (1750.)*	1402
Brinkmann Aug. O. S. Franc. germ. (1733.)	1269
Brisacier Joan. S. J. gall. (1668.)	52
Brocard a s. Laurentio O. Carm. germ. (1726.)*	971
Brocchi Jos. M. it. (1751.)	1416
Brognolo Cand. O. Min. it. (1665.)*	257
Brueys Dav. Aug. gall. (1731.)	1017
le Brun Jo. B. gall. (1731.)	1057
le Brun Petr. Orat. gall. (1729.)	1177
Brunet Lud. gall. (1747.)	1458
Brunet Jos. O. Carm. gall. (1701.)*	749
Brunus Coel. O. S. Aug. it. (1664.)	29
Brunus Ign. S. J. hib. (1679.)	82
Bruodinus Ant. O. Min. hib. (1664.)	29
de Bruyn Is. S. J. belg. (1724.)	979
Bruzeau Paul. gall. (1682.)*	398
Bucelinus Gabr. O. S. Ben. germ. (1691.)	487
Bucherius Aeg. S. J. belg. (1665.)	150. 172

	Pagina
Buffier Claud. S. J. gall. (1737.)	1003
de Bugis Petr. S. J. gall. (1676.)	42
Bukentop Henr. O. Min. belg. (1710.*)	761
Bulteau Car. gall. (1710.)	503
Bulteau Lud. O. S. Ben. gall. (1693.)	502
Buonanni Phil. S. J. it. (1725.)	1096
Buonaroti Phil. it. (1733.)	1129
Burghaber Ad. S. J. germ. (1687.)	371
Burgis Ed. Ambr. O. Praed. angl. (1719.*)	828
Burgi Franc. S. J. it. (1757.*)	1357
de Burgo Edm. O. Praed. hib. (1713.*)	625
Burriel Andr. Marc. S. J. hisp. (1762.)	1459
Burry Guil. belg. (1700.)	484
Busenbaum Herm. S. J. germ. (1668.)	224
de Bussièrès Joan. S. J. gall. (1649.*)	160
Bussy Hadr. Aug. gall. (1691.)	548
Büttner Sigism. O. S. Aug. germ. (1742.)	940
Buy Felix O. Carm. gall. (1687.)	471

C.

Cabassutius Jo. Orat. gall. (1685.)	461
Cacheranus Jos. O. Barn. it. (1685.*)	325
Cadry Joan. B. gall. (1756.)	1283
de Caesare Bonav. Amad. O. Min. Conv. it. (1736.*)	1418
Cajetanus a Bergamo O. Cap. it. (1753.)	1473
Calame Rom. O. S. Ben. gall. (1707.)	827
Calino Caes. S. J. it. (1749.)	1307
Calles Sigism. S. J. germ. (1761.)	1385
Cally Petr. gall. (1709.)	638
Calmet Aug. O. S. Ben. gall. (1757.)	1300
Camarda Ant. Ser. O. Praed. it. (1715.*)	858
de Camargo Ign. S. J. hisp. (1722.)	1167
Campetti Petr. Calixt. O. Cap. it. (1670.)	256
Campiani Guil. S. J. angl. (1665.)	80
de Campis Novis (Champsneufs) S. J. gall. (1675.)	126
de Campoverde Joan. S. J. hisp. (1737.)	944

	Pagina
Canali Bened. Aug. M. Serv. b. M. V. it. (1734.*)	929
du Cange Car. Fresne gall. (1688.)	440
Cangiamila Franc. Em. it. (1763.)	1474
Canieres de Belmonte Dion. Joach. Serv. b. M. V. it. (1732.)	1164
Canninus Paul. M. O. Praed. it. (1716.)	652
Cannoni Greg. O. S. Aug. it. (1752.*)	1335
Cantel Petr. Jos. S. J. gall. (1684.)	498
Cantova Car. Ign. S. J. (1763.*)	1321
Caparelli Plac. O. S. Ben. it. (1727.*)	1147
Capassi Ger. M. Serv. b. M. V. it. (1737.)	928
Capassi Nic. it. (1754.*)	1257
Capisucchi Raym. O. Praed. it. (1651.)	329
Capone Jul. it. (1677.*)	223
Caraccioli Joan. B. it. (1731.*)	1048
Caraffa Greg. Theat. it. (1676.)	248
Caraffinus Laz. it. (1665.)	176
Caramuel de Lobkovicz Joan. O. Cist. hisp. (1682.)	529
Carasco Fr. O. Praed. hisp. (1699.)	349
Cardenas Joan. S. J. hisp. (1684.)	231
Cardi Paul. M. Serv. b. M. V. it. (1755.)	1484
Cardoso Georg. lus. (1669.)	195
Carleton Thom. S. J. angl. (1666.)	29
Carolus ab Assumptione O. Car. gall. (1686.)	310. 638
Carolus Franc. de Varisio O. S. Franc. it. (1718.)	650
Carolus Hildesiensis O. Cap. germ. (1686.*)	370
Carolus Jos. Tricassinus O. Cap. gall. (1691.*)	410
Caron Raym. O. Min. hib. (1666.)	87
Carpani Jos. S. J. it. (1762.)	1470
Carrera Franc. S. J. it. (1683.)	507
Carrière Franc. O. Min. Conv. gall. (1665.)	122
Carrières Lud. Orat. gall. (1717.)	753
Cartier Germ. O. S. Ben. germ. (1749.)	1306
de Carusis Paul. Ant. it. (1730.*)	1172
Carnell (Thorold.) Thom. S. J. angl. (1664.)	79
Casalichius Car. S. J. it. (1686.*)	523
Casati Paul. S. J. it. (1707.)	654
Casimirus a Marsala O. Cap. it. (1748.*)	1255

	Pagina
Casini Ant. S. J. it. (1755.)	1318
Casnedi Car. Ant. S. J. it. (1725.)	1166
Casorla Blas. Ant. S. J. hisp. (1759.)	1463
Caspar a s. Magd. O. Carm. belg. (1722.)	1174
Cassianus a s. Elia O. Carm. it. (1714.)	863
Casteel Ger. germ. (1733.)	1092
Castel Ant. O. S. Franc. hisp. (1717.)	649
Castel Perard Franc. gall. (1687.)	516
Castellani Alb. O. Praed. it. (1715.)	857
Castelli Ant. M. Serv. b. M. V. it. (1716.)	654
de Castilla O. Carm. hisp. (1731.*)	942
de el Castillo Mart. O. Min. hisp. (1680.*)	129
de Castro Petr. it. (1754.*)	1334
Castrovillare Const. O. Minim. it. (1697.*)	435
Catalano Petr. S. J. it. (1732.)	1164
Catalanus Jos. Congr. s. Hier. it. (1751.*)	1379
Cataloni Joan. Petr. it. (1666.*)	166
de Cataneo Joan. it. (1748.*)	1256
de Catellan Joan. gall. (1725.)	1126
Catrou Franc. S. J. gall. (1737.)	1128
Cattanei Car. Ambr. S. J. it. (1705.)	1377
Catullius Andr. gall. (1667.)	170
Cavalçanti Fr. Ant. Theat. it. (1748.)	1260
Cavalesi Vict. it. (1751.*)	1358
Cavalieri Joan. Mich. O. S. Aug. it. (1757.)	1482
Cavalli Jac. it. (1758.)	1263
de Caylus gall. (1754.)	1283
Cecchetti Joan. Clem. O. Min. it. (1751.*)	1257
Cecchetti Raym. it. (1751.)	1257
Ceillier Rem. O. S. Ben. gall. (1761.)	1320
Celestris Ant. O. S. Franc. it. (1706.)	663
Celsus Aug. it. (1682.)	521
Cenni Cajet. it. (1760.*)	1383
de Cepeda Fr. Nuñez S. J. hisp. (1690.)	546
de Cerf Henr. belg. (1669.*)	48
Cermelli Aug. O. Praed. it. (1677.)	125
Cermenate Joan. Andr. O. Barn. it. (1671.)	252

	Pagina
Cerrachoni Luc. Jos. it. (1745.)	1393
Cesare Benvenuti can. lat. (1746.)	1420
de la Chalinière Fr. Audeb. gall. (1759.)	1286
Chalvet Hyac. O. Praed. gall. (1683.)	305
de la Chambre Fr. Ilharart gall. (1753.)	1285
Chamillart Steph. S. J. gall. (1730.)	1057
de Champdorot Lafosse gall. (1748.)	1246
Champeils Leon. S. J. gall. (1669.)	51
Champsneuf Petr. S. J. gall. (1675.)	126
Chantelou Claud. O. S. Ben. gall. (1664.)	144
Chaponnel d'Anlescourt Raym. can. O. S. Aug. gall. (1700.) .	504
Chardon de Lugny Zach. gall. (1733.)	1003
Charlas Ant. gall. (1698.)	413
Charlevoix Petr. Franc. X. S. J. gall. (1761.)	1388
Charon gall. (1703.*)	682
Chastelain Claud. gall. (1712.)	844
Chastanel de Bourgeois gall. (1718.)	1098
de Chaumont Paul Phil. gall. (1697.)	390
de Chaumont Joan. gall. (1667.)	52
Chefneux Math. O. S. Aug. belg. (1670.)	160
Cherubim a s. Joseph O. Carm. gall. (1715.)	746
du Chesne Joan. B. Philipoteau S. J. gall. (1755.)	1419
Chetardie Joach. Trotti gall. (1714.)	761
Chevillier Andr. gall. (1700.)	472
Chiarelli Joan. B. it. (1751.*)	1366
Chiavetta Bened. S. J. it. (1715.*)	854
Chifflet Claud. gall. (1580.)	449
Chifflet Joan. gall. (1666.)	449
Chifflet Joan. Jac. gall. (1660.)	449
Chifflet Jul. gall. (1676.)	449
Chifflet Paul. Fr. O. S. Ben. (1643.*)	450
Chifflet Petr. Fr. S. J. gall. (1682.)	449
Chifflet Phil. gall. (1667.)	449
de Choiseul du Plessis Praslain. gall. (1689.)	389
de Choisy Franc. Timoleon gall. (1724.)	1088
Christen Franc. S. J. boh. (1733.)	967
Christophorus a s. Joseph. O. Carm. hisp. (1711.*)	870

	Pagina
Ciampalentes Jac. it. (1669 ^o .)	160
Ciampini Joan. Just. it. (1698.)	506
Ciantar Ant. it. (1738. [*])	1043
Ciantes Jos. Mar. O. Praed. it. (1670.)	100
Cicovius Nic. S. J. pol. (1669.)	95
Cienfuegos Alv. S. J. hisp. (1739.)	946
Cimarolo Ign. Brentano germ. (1750.	1373
Claes Guil. Marc. belg. (1710.)	870
Clagius Thom. S. J. germ. (1664.)	89
Clericatus Joan. Orat. it. (1717.)	881
Coco Jos. it. (1711. [*])	875
Cocquelin Car. (1758.)	1456
de Cocy Florent. O. Praem. belg. (1691.)	524
Codurcus Phil. gall. (1666.)	125
Coelestinus a s. Ludwina O. Carm. bat. (1672.)	115
le Cointe Car. Orat. gall. (1681.)	485
Colendal Henr. S. J. germ. (1729.)	967
Collet Philib. gall. (1718.)	877
de Colonia Dom. S. J. gall. (1741.)	1275
Columbia Joan. S. J. gall. (1679.)	169
Combefisius Franc. O. Praed. gall. (1679.)	141
de Comitibus Blas. O. Conv. it. (1685.)	328
de Comitibus Petr. O. S. Aug. it. (1679. [*])	19
de Commanville gall. (1700. [*])	456
Como Ign. O. Min. it. (1742. [*])	1359
Como Ign. M. it. (1751.)	1381
Comptonus Thomas S. J. angl. (1666.)	29
Concina Dan. O. Praed. it. (1756.)	1462
Condomitti Ant. O. Praed. it. (1706. [*])	865
O'Connel Christoph. O. Praed. hib. (1701. [*])	625
Constantini Petr. Ant. it. (1747. [*])	1317
Constantius Joan. Ant. it. (1749. [*])	1257
Contador de Argote Hier. Theat. lusit. (1749.)	1400
Contareni Joan. B. M. O. Praed. it. (1753. [*])	1394
Contenson Vinc. O. Praed. gall. (1674.)	32
Conti princeps gall. (1666.)	728
Conti Petr. S. J. it. (1714. [*])	882

	Pagina
Coquetin Nic. gall. (1693.)	424
Corazza Caj. Theat. it. (1736.*)	1172
Corbiere gall. (1712.*)	756
Cordemoy Lud. Ger. gall. (1722.)	1015
Cordeyro Ant. S. J. lusit. (1722.)	942
Cordier Hon. O. Min. germ. (1760.*)	1231
Corea Em. S. J. angol. (1712.)	875
Corella Jos. O. Cap. hisp. (1699.)	546
Corgne Petr. gall. (1741.*)	1382
Corius Haym. Barn. it. (1679.)	422
Corker Maur. O. S. Ben. angol. (1682.)	374
Cornaccioli Car. O. Carm. it. (1737.)	929
Cornaeus Melch. S. J. germ. (1665.)	90
Cornaeus Petr. germ. (1672.*)	90
Corneli Joan. S. J. hung. (1748.)	1266
a Corona Math. O. Carm. belg. (1676.)	77
Coronelli Vinc. M. O. Min. it. (1718.)	828. 834
Corradini Petr. Marc. it. (1743.)	1392
Corsignani Ant. it. (1751.)	1416
Cortasse Jos. S. J. gall. (1740.)	934
Cortivo Joan. B. O. S. Aug. it. (1754.)	1239
Cossart Gabr. S. J. gall. (1674.)	210
Costadau Alph. O. Praed. gall. (1730.)	1171
Coster Winold. O. Carth. bat. (1674.)	76
Cotel Guil. S. J. belg. (1711.)	676
Cotelier Joan. B. gall. (1686.)	435
Coton Ant. O. S. Franc. it. (1682.)	522
Cottone Caj. M. Theat. (1759.)	1258
Coulon Lud. gall. (1664.)	163
Courcier Petr. S. J. gall. (1692.)	413
Coustant Petr. O. S. Ben. gall. (1721.)	1052
Coutinho Em. Ign. O. Carm. hisp. (1750.*)	1245
Cozza Laur. O. Min. it. (1729.)	964
Cozzandus Leon. O. Serv. b. M. V. it. (1702.)	834
Crassous Berth. O. Carm. gall. (1755.*)	1286
Cressy Hug. angl. (1674.)	172
Cressy Seren. O. S. Ben. angl. (1674.)	172

	Pagina
Crippa Cyr. a s. Maria O. Carm. it. (1733.)	929
Crispi Hier. it. (1746.)	1483
Crispo Ascan. M. O. Praed. it. (1678.)*	120
de Crossey Paul. Hugo angl. (1674.)	85
Csato Alex. O. S. Franc. transilv. (1739.)*	931
Cseles Mart. S. J. hung (1701.)*	835
de Cuellar Jos. O. S. Franc. hisp. (1034.)	943
Cuniliati Fulg. O. Praed. (1759.)	1461
Curti Petr. S. J. it. (1762.)	1317
Cuypers Guil. S. J. belg. (1741.)	1413

D.

Daelman Guisl. Car. belg. (1731.)	931
Dalbert Jos. S. J. mor. (1740.)	1169
Damen Herm. belg. (1703.)*	879
Dandini Ans. it. (1703.)*	855
Danes Petr. Lud. belg. (1736.)	983
Dangeau gall. (1723.)	1089
Daniel Gabr. S. J. gall. (1728.)	996
Dantecourt Joan. B. gall. (1718.)	705
Dantine Maur. Franc. O. S. Ben. (1746.)	1437
Daon Rog. Fr. Eud. gall. (1748.)	1480
Darecortsius Dion. O. S. Franc. it. (1677.)*	20
Darrell Guil. angl. (1721.)	976
Daude Hadr. S. J. germ. (1755.)	1373
Daures Lud. gall. (1728.)	702. 1019
Davenportus Christoph. O. Min. angl. (1680.)	83
David Joan. gall. (1671.)	223
David Claud. O. S. Ben. gall. (1705.)	762
David Maurit. gall. (1679.)	446
David a s. Martha O. S. Aug. it. (1740.)*	1480
Dechamps Steph. S. J. gall. (1701.)	723
Decker Leg. Car. belg. (1723.)	978
Delamare Joan. Fr. S. J. gall. (1763.)	1280
Delan Joan. Fr. gall. (1754.)	1283
Delbecque Norb. O. Praed. belg. (1714.)	864

	Pagina
Delfau Franc. O. S. Ben. gall. (1676.)	766
Delgadillo Christoph. O. S. Franc. hisp. (1671.)	10
Delle Claud. O. Praed. gall. (1699.)	503
le Dent Max. S. J. belg. (1688.)	535
Denyse gall. (1717.*)	1002
Desbors des Doires Oliv. gall. (1701.*)	729
Desericius Jos. Innoc. a Thom. Aq. Schol. piar. (1763.)	1407
Desessarts Alexis gall. (1774.)	1283
Desessarts Joan. B. gall. (1762.)	1283
Desguerros Nic. gall. (1676.)	197
Desirant Bern. O. S. Aug. belg. (1728.)	982
Deslyons Joan. gall. (1700.)	549
Desmares Toussaint O. S. Ben. gall. (1687.)	409
Desmolets Petr. Nic. Orat. gall. (1760.)	1290
Desmont Remig. O. S. Ben. gall. (1721.*)	1002
Despont Phil. gall. (1677.*)	139
Dez Joan. S. J. gall. (1712.)	684
Diana Mar. O. Praed. it. (1705.*)	866
Diaz hisp. (1664.*)	340
Didacus a s. Antonio O. Carm. belg. (1745.*)	1291
Didacus a s. Augustino O. Carm. belg. (1713.)	626
Diertins Joan. S. J. belg. (1700.)	539
Diesbach Aug. S. J. helv. (1743.)	1452
Dietl Greg. O. S. Ben. germ. (1674.*)	248
Digby Kenelm angl. (1675.)	85
Dionysius Werlensis O. Cap. germ. (1709.)	669
Diroy Franc. gall. (1691.)	390
Divisick Proc. O. Praem. (1735.*)	937
Dolmans Petrus S. J. belg. (1751.)	1414
Dolmans Matth. O. Praed. belg. (1730.)	983
Domer Aegid. O. S. Aug. germ. (1742.)	1267
Dominicus a s. Thoma O. Praed. hisp. (1674.*)	4
Dominicus a ss. Trinitate O. Carm. gall. (1687.)	387
Donati Seb. it. (1763.*)	1368
Donati Frid. S. J. it. (1750.)	1254
Doni d' Attichi Lud. O. Minim. it. (1664.)	161
Dorotheus a s. Renato O. Carm. gall. (1703.)	755

	Pagina
Dorron Car. Orat. gall. (1666.)	121
Dorsanne Ant. gall. (1728.)	997
Doucin Lud. S. J. gall. (1726.)	1127
Doujat Joan. gall. (1688.)	514
Doussot Jos. O. S. Ben. gall. (1752.)	1327
Downarovicz Elias S. J. ruth. (1669.)	248
Dragoni it. (1755.*)	1395
Drapier Guido gall. (1716.)	729
Drattenberger Matth. S. J. germ. (1711.)	624
Dratzieher Aem. O. S. Ben. germ. (1754.)	1232
Drescher Jos. O. S. Ben. germ. (1698.)	548
Dreyer Rom. O. S. Ben. germ. (1750.)	1268
a Dript Laur. O. S. Ben. germ. (1672.)	89
le Drou Petr. Lamb. O. S. Aug. belg. (1721.)	983
Drouin Renat. Hyac. O. Praed. gall. (1742.)	1289
Duarte Did. O. S. Franc. it. (1701.*)	875
Dubois Ludov. gall. (1670.)	221
Dubos Franc. Car. gall. (1724.)	1171
Ducandas gall. (1746.*)	1453
Ducasse Franc. gall. (1706.)	856
Dücker Henr. S. J. germ. (1722.)	939
Duellius Raym. O. S. Aug. germ. (1740.)	1138
Dufour Lud. gall. (1733.)	1075
Dugard gall. (1735.*)	1003
Duguet Jac. Jos. gall. (1733.)	1038
Dulaurens Lud. Orat. gall. (1671.)	53
Dumas Hil. gall. (1742.)	1419
Dunod Fr. Ign. gall. (1752.)	1401
Durand Barth. O. Min. gall. (1720.)	629
Dussik Henr. S. J. pol. (1737.)	931

E.

Ebbert Joan. B. O. S. Ben. germ. (1736.)	1161
Ebenauer Hier. O. S. Aug. germ. (1694.)	319
Ecchelensis Abrah. maron. (1664.)	104. 114
Echard Jac. O. Praed. gall. (1724.)	1140

	Pagina
de Echeverria Car. Fel. S. J. hisp. (1699.)	348
de Eckhart Joan. Georg. germ. (1730.)	1114
Eder Wolfg. O. S. Aug. germ. (1703.)	673
Eduardus a s. Xaverio O. Carm. it. (1759.)*	1336
Egger Fel. O. S. Ben. germ. (1720.)	620
ab Eggs Greg. Jos. germ. (1750.)	1381
Ehrentreich Ad. S. J. germ. (1700.)*	321
Eickendorf Henr. germ. (1741.)*	1267
Elbel Benjam. O. Min. germ. (1759.)*	1470
Elinga Franc. Janssens O. Praed. belg. (1715.)	676
Elizalde Mich. S. J. hisp. (1678.)	240
Emmanuel a Conceptione O. ss. Trinit. hisp. (1701.)	643
Emmanuel a s. Hieronymo O. Carm. lusit. (1720.)*	749
Emmanuel de Incarnatione O. Praed. lusit. (1714.)*	759
Endel Rom. O. S. Ben. germ. (1755.)	1420
Engel Ludov. O. S. Ben. germ. (1674.)	217
d'Enghien Fr. O. Praed. belg. (1719.)*	680
Erath Aug. can. reg. O. S. Aug. germ. (1719.)	623
Erber Ant. S. J. germ. (1746.)	1235
Erbermann Vitus S. J. germ. (1675.)	87
Erhard Casp. O. S. Ben. germ. (1729.)	940
Erhard Thom. Aq. O. S. Ben. germ. (1743.)	1306
Erkens Plac. O. S. Ben. germ. (1713.)*	623
Ernestus a s. Joseph O. Carm. belg. (1718.)*	880
Ernst Franc. germ. (1755.)	1451
Erra Car. Ant. cler. reg. congr. M. D. it. (1747.)*	1298
Errico Scipio it. (1670.)	25
Eschborn Lud. S. J. germ. (1748.)	1307
de Escobar del Coro Joan. hisp. (1642.)*	231
de Escobar et Mendoza Ant. S. J. hisp. (1669.)	229
de Escolano Did. hisp. (1672.)	99
Esnault gall. (1746.)*	1400
de Esparsa Artieda Mart. S. J. hisp. (1676.)	3
van Espen Zeger Bern. belg. (1728.)	1153
Espières Joan. O. S. Ben. gall. (1664.)	118
Espin Laur. Aug. O. Carm. hisp. (1669.)	259
d'Espineul S. J. gall. (1704.)*	682

	Pagina
Estrix Aeg. S. J. belg. (1694.)	314
Eusebius de ss. Sacramento O. ss. Trinit. hisp. (1724.)*	1172
Eustachius a Conceptione O. Carm. gall. (1697.)*	537
Eustachius a s. Maria O. Carm. it. (1731.)*	1185
Eustachius a s. Ubaldo O. S. Aug. it. (1700.)	492

F.

Faber Franc. X.º O. Min. germ. (1701.)*	880
Fabretti Raph. it. (1700.)	505
Fabri Honorat. S. J. it. (1688.)	534
Fagnanus Prosp. it. (1678.)	212
Falconius Nic. O. Carm. it. (1759.)	1413
de Falkenstein Joan. Henr. germ. (1760.)	1403
Fardella Alb. cler. reg. it. (1683.)	337
Farolfus Mich. Aug. O. Min. cretens. (1715.)	730
Fasseau Paul. O. Praed. belg. (1691.)	313
Fattolilli Joan. B. C. it. (1730.)*	1171
Febure Mich. gall. (1679.)*	51
Febure Jac. gall. (1755.)	1280
Federer Joan. helv. (1672.)*	94
Fegeli Fr. X. helv. (1748.)	1479
Felibien Jac. gall. (1716.)	755
Felibien Mich. O. S. Ben. gall. (1719.)	755
Felle Guil. O. Praed. gall. (1710.)	714
Fenelon Fr. de Salignac de la Mothe gall. (1715.)	719
de Fenis Joan. Leon. S. J. gall. (1686.)*	400
Fennel hib. (1726.)*	1065
Ferler Joan. O. Praed. (1735.)	930
Fermosini Nic. Rodriq. hisp. (1669.)	214
Fernandez de s. Cruz Em. hisp. (1699.)	430
Ferrand Lud. gall. (1699.)	392
Ferrandus Joan. S. J. gall. (1672.)	69
Ferrari Fr. Bern. it. (1669.)	199
Ferrari Joan. Alex. (1676.)*	104
Ferraris Luc. O. Min. it. (1760.)*	1457
Ferre Vinc. O. Praed. hisp. (1682.)	339

	Pagina
Ferre Marc. it. (1675.)	15
de Ferreras Joan. hisp. (1735.)	944
Ferrerius Vinc. O. Praed. hisp. (1738.)	943
Ferri Vinc. M. O. Praed. it. (1702.*)	759
Ferrier Joan. S. J. gall. (1674.)	67. 239
de Ferrieres Claud. Jos. gall. (1715.)	854
Ferro Barth. O. Theat. it. (1706.)	659
Feu Franc. gall. (1699.)	308
de la Feuille gall. (1708.*)	692
le Fevre Hil. gall. (1660.)	834
Fevrier S. J. gall. (1750.*)	1292
Feytens Joan. S. J. belg. (1725.*)	932
Fibiger Mich. Jos. germ. (1712.)	673. 834
Fibus Barth. S. J. germ. (1706.)	674
la Ficarra Clem. O. Theat. it. (1683.)	544
Fileppi Innoc. it. (1749.*)	1394
Filguera Em. Ambr. cler. reg. hisp. (1671.*)	259
Filippini Chrys. O. Theat. it. (1696.*)	543
Filleau de la Chaise gall. (1693.)	467
Filleau Joan. gall. (1682.)	412
Finkeneis Bas. O. S. Ben. germ. (1693.)	371
Fiorentini Hier. it. (1761.)	1474
Fiori Aug. O. Cam. it. (1738.*)	966
Fiume Ign. O. Praed. it. (1694.)	366
Flamare gall. (1701.*)	699
Flavigny Valer. gall. (1674.)	116
Fleury Claud. gall. (1723.)	1076
Fley Bern. Bald. germ. (1739.)	971
Floerchen Ang. O. S. Ben. germ. (1743.*)	1370
Florentini Franc. M. it. (1673.)	197
de Floriot Petr. gall. (1691.)	538
Florius Franc. it. (1754.*)	1320
Foinard Frid. Maur. gall. (1743.)	1309
Fonius Joan. B. O. S. Franc. it. (1688.*)	332
de la Font gall. (1709.*)	865
Fontaine Nic. gall. (1709.)	723
Fontaine Jac. gall. (1761.)	1283

	Pagina
Fontana Caj. O. Theat. it. (1719.)	827
Fontana Joan. it. (1716.)	857
Fontana Jac. S. J. belg. (1728.)	981
Fontanini Justus it. (1736.)	1143
Fontenay Petr. Cl. S. J. gall. (1742.)	1388
Foppens Joan. Franc. belg. (1761.)	1386
Forestier Petr. gall. (1723.)	1172
Förschan Joan. S. J. boh. (1740.)	968
Forti Petr. M. S. J. it. (1754.)	1452
Fortunatus Brixianus O. Min. it. (1754.)	1261
du Fossé Petr. Th. gall. (1698.)	421
Fouilloux Jac. gall. (1736.)	997
Fouqueré Ant. Mich. O. S. Ben. gall. (1709.)	846
Fourmestreux Franc. S. J. belg. (1683.*)	313
Frain Joan. gall. (1724.)	1168
Frances de Urrutigoyti O. Min. hisp. (1682.)	349
Franciscus M. Bruxellensis O. Cap. belg. (1713.)	626
Franciscus Petronius a s. Anna O. S. Franc. it. (1697.)	428
Franciscus a s. Aug. O. S. Aug. it. (1671.*)	18
Franciscus a s. Clara O. Min. angl. (1680.)	83
Franciscus a Jesu M. O. Carm. hisp. (1677.)	232
Francolinus Balth. S. J. it. (1709.)	871
Frank Cajet. O. Serv. b. M. V. germ. (1747.)	1233
Franzoja Ang. it. (1760.)	1462
Frasconus Fern. O. Min. it. (1742.)	1460
Frassen Claud. O. Min. gall. (1711.)	626
Freher Rom. O. S. Ben. germ. (1719.*)	620
Freiberger Udalr. O. S. Ben. germ. (1664.*)	248
de Freine Joan. gall. (1688.*)	486
Frenzz Christoph. O. Praed. hib. (1703.*)	625
Frère Claud. S. J. gall. (1672.*)	252
Freschott Casim. O. S. Ben. gall. (1685.*)	486
du Fresne du Cange Car. gall. (1688.)	440
Freytag Franc. S. J. germ. (1709.)	671
Friedrich Melch. S. J. germ. (1709.)	855
Fries Ign. S. J. germ. (1760.)	1267
du Frische Jac. O. S. Ben. gall. (1693.)	451

	Pagina
Frischmann Proc. O. Praem. boh. (1728.)	991
Frisi Franc. it. (1751.*)"	1461
Froehlich Christ. Ant. O. S. Franc. germ. (1760.)	1234
Froelich Erasm. S. J. germ. (1758.)	1432
Froelich Gabr. germ. (1725.)	1432
Fromageau Germ. gall. (1705.)	881
Fromm Andr. germ. (1685.)	372
Frova Jos. it. (1750.*)"	1263
de la Fuente Hurtado Did. S. J. hisp. (1688.)	520
de la Fuente Jos. Alv. hisp. (1731.*)"	1097
Fullonius Joan. Erard. S. J. belg. (1668.)	130
Furgole Joan. B. gall. (1761.)	1452
Fuster Melch. hisp. (1681.)	347
Fyot de la March Cl. gall. (1721.)	1126

G.

Gabriel Aegid. O. S. Franc. belg. (1680.*)"	229
Gabriel a s. Vincentio O. Carm. it. (1671.)	17
Gabrieli Joan. M. O. Cist. it. (1711.)	659
Gaddi Joan. Bapt. it. (1750.*)"	1359
Gaetanis de Bened. it. (1747.*)"	1263
Gaffarel Jac. gall. (1681.)	392
Gagliardi Paul. it. (1742.)	1334
Gagna Casp. Jos. S. J. it. (1755.)	1463
Gaitte Jac. gall. (1688.*)"	538
Gal Thom. O. Min. transilv. (1754.*)"	1266
Galanus Clem. O. Theat. it. (1666.)	101
Galesius it. (1679.)	179
Galien Jos. O. Praed. gall. (1762.)	1284
Galimbert it. (1739.*)"	966
le Gallois Ant. Paul. O. S. Ben.	395
Garau Franc. S. J. hisp. (1701.)	647
Garay Em. O. Min. hisp. (1741.*)"	1368
Garbelli Phil. it. (1741.*)"	1292
Garcia Elis. O. Carm. it. (1710.*)"	650
Garcia Nic. hisp. (1745.)	1450

	Pagina
du Gard Car. Lud. gall. (1754.)*	1281
Gardebose Ambr. O. Carm. gell. (1715.)*	829
Garet Joan. O. S. Ben. gall. (1694.)	452
Gariel Petr. gall. (1670.)	169
Garnier Jul. O. S. Ben. gall. (1725.)	1055
Garnier Joan. S. J. gall. (1681.)	447
Garuffi Malatesta Jos. it. (1691.)	505
Garzon Joan. Matth. S. J. hisp. (1762.)	1437
Gasparrus M. it. (1755.)*	1445
Gastineau Nic. gall. (1696.)	400
Gattico Joan. Bapt. can. reg. it. (1754.)	1476
Gattola Erasm. O. S. Ben. it. (1734.)	1141
Gaudinus Jac. gall. (1695.)*	414
Gaudinus Alex. O. Carth. gall. (1707.)	683
Gaudio Const. it. (1753.)*	1359
Gaultruche Petr. S. J. gall. (1681.)	458
Gautier Jos. S. J. germ. (1756.)	1236
Gavardi Frid. Nic. O. S. Aug. it. (1715.)	651
Genet Franc. gall. (1704.)	861
Gengell Greg. S. J. pol. (1730.)	974
Gennarius Theod. it. (1674.)	169
Gennaro Nic. M. O. Praed. it. (1702.)	873
de Gennes Jul. Ren. Benj. gall. (1748.)	1282
le Gentil Joan. gall. (1675.)*	517
a Gentilino Joan. Bapt. O. S. Franc. it. (1755.)	1311
Gentilotti Joan. Ben. it. (1725.)	1142
Geoffroy gall. (1715.)	397
Georgius Joan. helv. (1665.)	94
Georgius Ign. O. S. Ben. dalm. (1730.)*	1043
de Gerard Armand. gall. (1697.)	424
Gerard Andr. S. J. gall. (1675.)	54
Gerbais Joan. gall. (1699.)	518
Gerberon Gabr. O. S. Ben. gall. (1711.)	793
Germain Mich. O. S. Ben. gall. (1686.)	812
Germon Barth. S. J. galt. (1718.)	809
Gervais Nic. gall. (1729.)	1069
Gervaise Franc. Arm. O. Trap. gall. (1751.)	1321

	Pagina
Gervasius brisaciensis O. Cap. germ. (1690.*)	318.
Gerwig Laur. S. J. germ. (1681.)	324
van Gestel Corn. belg. (1748.)	1403
Gesures Franc. O. S. Ben. gall. (1705.)	410. 767
Ghezzi Nic. S. J. it. (1766.)	1463
Giattini Joan. Bapt. S. J. it. (1672.)	166
Gibalinus Jos. S. J. gall. (1671.)	220
Gibbon Aug. O. S. Aug. hib. (1676.)	28
Gibert Joan. Petr. gall. (1736.)	1156
Gibert Balth. gall. (1741.)	1156
Gihl Jos. S. J. boh. (1746.)	1474
Gillis Jos. O. Praed. belg. (1715.*)	877
Giorgi Dom. it. (1746.)	1414
Girard gall. (1660.*)	132
Girardeau Nic. gall. (1743.*)	1286
Girardin Jac. Fel. gall. (1753.)	1402
Giribaldi Silv. O. Barn. it. (1706.*)	862
Girken Nic. O. S. Aug. germ. (1717.)	621
Girvesi Franc. it. (1749.*)	1419
Gisbert Blas. S. J. gall. (1731.)	1156
Gisbert Joan. S. J. gall. (1710.)	870
Giuliani Joan. S. J. it. (1707.*)	865
Glowacki Ign. S. J. pol. (1729.)	1161
Gobat Georg. S. J. germ. (1679.)	226
Gobien Car. S. J. gall. (1708.)	833
Godeau Ant. gall. (1672.)	158
Godinus Joan. Ang. O. S. Ben. gall. (1665.)	833
de Godoy Petr. O. Praed. hisp. (1677.)	6
Goeppert Georg. S. J. germ. (1706.)	624
Goetzenberger Franc. de Borgia germ. (1753.)	1271
Gohard Petr. gall. (1749.)	1453
Gonet Joan. Bapt. O. Praed. gall. (1681.)	301
Gonzalez de Santalla Thyrsus S. J. hisp. (1705.)	866
Gonzalez et Virtus Em. hisp. (1710.)	855
Gonzalez Matth. hisp. (1741.)	1244
Goodwin Ign. S. J. angl. (1667.)	80
Gori Franc. Ant. it. (1754.)	1412

	Pagina
Gormaz Joan. Bapt. S. J. hisp. (1708.)	647
Goter Joan. angl. (1704.)	665
Gotti Ludov. O. Praed. it. (1742.)	1247
Goudin Ant. O. Praed. gall. (1695.)	306. 634
Gould Thom. hib. (1734.)	978
de Goussanville Petr. gall. (1683.)	453
Graez Corb. O. S. Ben. germ. (1757.)	1271
Grammatici Nicas. S. J. it. (1736.)	1074
Graña Nieto Ant. hisp. (1665.*)	215
Grancolas Joan. gall. (1732.)	1180
le Grand Ant. O. Min. gall. (1699.)	458
Grandami Jac. S. J. gall. (1672.)	151
Grandi Bonif. Mar. O. Praed. it. (1692.)	327
Grandi Guido O. Camald. it. (1742.)	1420
Grandin Mart. gall. (1691.)	307
Grangel Christ. S. J. hisp. (1712.)	754
Grassi Petr. M. it. (1707.*)	847
Grassoldt Bern. S. J. boh. (1754.)	1479
de Graveson Hyac. O. Praed. gall. (1733.)	1089
Gravina Jan. Vinc. it. (1718.)	853
Graviset Paul. gall. (1700.)	417
Gravois Marc. Ant. O. Min. (1762.*)	1254
Grazini Aug. Laur. it. (1755.*)	1395
Gregorius a s. Joseph O. Carm. germ. (1763.)	1272
Gregorius lugdunensis O. Cap. gall. (1688.*)	396
Gremner Jac. S. J. germ. (1757.)	1308
Griffon gall. (1711.*)	632
Grim Leop. S. J. boh. (1759.)	1268
Grimaldi Const. it. (1750.)	1254
Grimaud Gilb. gall. (1665.)	260
Groll Adalb. a s. Georgio Schol. piar. germ. (1743.)	1274
Gropp Ign. O. S. Bon. germ. (1758.)	1403
le Gros Nic. gall. (1751.)	1282
Grossi Phil. M. O. Praed. it. (1701.*)	862
de Grossis Joan. Bapt. it. (1666.)	175
Grossmann Theod. O. Praem. germ. (1761.*)	1267
Groteste de Mahis Mart. gall. (1694.)	397

	Pagina
Gruther Phil. cler. reg. (1711.*)	873
Gualdo Gabr. O. Theat. it. (1743.)	1472
Guarin Petr. O. S. Ben. gall. (1729.)	1031
Guarnerius Ant. O. Conv. it. (1694.*)	358
Guedier de St. Aubin Henr. Mi. gall. (1742.)	1297
Guerard Rob. O. S. Ben. gall. (1715.)	767
Guerini Mart. Ant. it. (1696.*)	492
Guerinois Jac. Cas. gall. (1703.)	633
Guerreri Jos. it. (1754.*)	1258
Guesnie Claud. O. S. Ben. gall. (1722.)	766
Guetrather Petr. O. S. Ben. germ. (1725.)	1149
Gueulette Sim. O. S. Ben. gall. (1699.)	486
Gufi Verem. O. S. Ben. germ. (1761.)	1451
Guiard Ant. O. S. Ben. gall. (1760.)	1478
Guillaerts Dom. belg. (1723.)	1041
Guillart Raph. O. S. Franc. hisp. (1687.*)	528
Guillebaud Petr. gall. (1667.)	168
Guilleminot Joan. S. J. gall. (1680.)	42
Gutrather Oddo O. S. Ben. germ. (1759.)	1478
Guttierrez de la Sal Ant. S. J. hisp. (1745.)	1244
Guyard Bern. O. Praed. gall. (1674.)	66
Guyet Car. S. J. gall. (1664.)	261

H.

Habert Isaac gall. (1668.)	57. 260
Habert Ludov. gall. (1718.)	694
Hacki Joan. Fr. S. J. pol. (1680.*)	98
Hadrianus a Nancæo O. Cap. gall. (1729.*)	934
Haekl Nonnos. O. S. Ben. germ. (1754.)	1267
Hagemann Ger. O. S. Ben. germ. (1695.*)	672
Haidelberger Georg. S. J. germ. (1683.)	370
Halden Joan. Bapt. S. J. germ. (1726.)	1174
Hallé Petr. gall. (1689.)	513
du Hamel Bard. gall. (1751.*)	630
du Hamel Joan. Bapt. gall. (1706.)	630
Hamilton Jos. Rod. angl. (1722.)	977

	Pagina
Hammerschmid Joan. Flor. boh. (1737.)	1138
Hamon Joan. gall. (1687.)	424
Hannenbergh Godefr. S. J. pol. (1730.*)	974
Hardouin Joan. S. J. gall. (1729.)	1099
Harney Mart. O. Praed. belg. (1704.)	678
Hartzheim Casp. S. J. (1724.*)	1030
Hartzheim Jos. S. J. germ. (1763.)	1386
Haunold Christoph. S. J. germ. (1688.)	540
Havermans Mac. O. Praem. belg. (1680.)	229
Hawarden Ed. angl. (1735.)	977
Hazart Corn. S. J. belg. (1688.)	378
Hecquet Joan. O. Praed. hib. (1675.*)	30. 262
Hecquet Phil. O. Carm. gall. (1737.)	1175
Heinlin Henr. O. S. Ben. germ. (1680.)	226
Heislinger Ant. S. J. germ. (1745.)	1481
Heiss Wilib. O. S. Franc. germ. (1756.*)	1272
Helbig Joan. Laur. germ. (1717.*)	753
Helyot Petr. O. S. Franc. gall. (1716.)	836
Hemm Joan. Bapt. O. S. Ben. germ. (1719.)	621
Henao Gabr. S. J. hisp. (1704.)	642
Henneguier Hier. O. Praed. gall. (1712.)	637
Hennequin Claud. gall. (1731.*)	1032
Henno Franc. O. Min. germ. (1713.*)	621
Henricus a s. Ignatio O. Carm. belg. (1719.)	859
Henriet Protasius O. S. Franc. gall. (1688.)	425
Henschenius Godefr. S. J. belg. (1681.)	190. 508
de Hericourt Ludov. gall. (1752.)	1460
Herinckx Guil. O. Min. belg. (1677.)	46
Herlet Georg. Frid. germ. (1718.)	880
Herman Godefr. S. J. germ. (1741.)	1240
Hermann Amand. O. S. Franc. germ. (1700.)	319
Hermann Ant. Mar. O. Praem. boh. (1741.)	1448
Hermann Coel. germ. (1720.*)	620
Hermann Jos. a ss. Trinitate O. S. Aug. germ. (1716.*)	939
Hermant Godefr. gall. (1699.)	453
Hermant Joan. gall. (1725.)	1098
l'Herminier Nic. gal.. (1735.)	932

Hernandez de la Torre Hyac. O. S. Franc. hisp. (1695.)	340
Herrera Aug. S. J. hisp. (1684.)	339
Herrgott Marq. O. S. Ben. germ. (1762.)	1424
Hertzig Franc. S. J. morav. (1732.)	972
Herveus Dan. Orat. gall. (1694.)	430
Heser Georg. S. J. germ. (1676.*)	127
van Heusen Hugo Franc. bat. (1719.)	833
Heuzet Joan. gall. (1728.)	1033
Hidalgo Joan. O. S. Aug. hisp. (1736.*)	941
Hieronymus a Montefortino O. S. Fran. it. (1728.*)	928
Hieronimus a s. Augustino O. ss. Trin. hisp. (1737.*)	955
Hieronimus a s. Helena O. Carm. it. (1701.*)	864
Hieronimus a s. Paulo O. S. Aug. gall. (1703.*)	699
Hilden Hieron. O. Praed. germ. (1682.)	319
Hinckelmann Fab. O. S. Franc. germ. (1721.*)	970
Hlawaczek Mart. S. J. boh. (1722.)	972
Hochkirchen Ant. O. S. Aug. germ. (1762.*)	1447
Hodin Felix O. S. Ben. gall. (1755.)	1109
Hodleston Rich. O. S. Ben. angl. (1688.*)	374
Hoefler Aug. O. S. Aug. germ. (1713.)	621
Hoehn Nic. S. J. germ. (1733.*)	938
Hoenike Matth. S. J. germ. (1724.)	939
Hoermann Engelb. O. S. Ben. germ. (1754.)	1272
Hoffsteter Jac. O. Min. germ. (1711.*)	1147
Hofstetter Phil. S. J. germ. (1720.)	879
Hognant Claud. Ren. S. J. gall. (1745.)	1288
Holzbecher Christ. S. J. boh. (1722.)	1148
Holzmann Apol. germ. (1703.*)	878
Holzmann O. Min.* germ. (1748.*)	1446
Honkamp Matth. germ. (1690.*)	426
Honoratus a s. Maria O. Carm. gall. (1729.)	1070
Horack Sam. O. Praem. boh. (1742.)	1481
Horner Greg. O. S. Ben. germ. (1760.)	1270
Horvath Mich. a ss. Trinitate Schol. piar. hung. (1752.)	1406
Hostynski Joan. S. J. pol. (1685.)	325
Houteville Cl. Franc. gall. (1742.)	1276
Huber Apron. O. S. Ben. germ. (1754.)	940

	Pagina
Huetius Dan. gall. (1721.)	1004
Hugo Ludov. O. Praem. germ. (1739.)	1139
Huguenin Dav. gall. (1703.*)	700
Humblot Martin. gall. (1719.)	749
Humpl Columb. O. S. Aug. germ. (1708.)	621
Huré Car. gall. (1717.)	752
Hurtado Gutierrez Ildeph. S. J. hisp. (1721.)	1165
Huygens Gom. belg. (1702.)	677
Huylenbrock Alph. belg. (1722.)	979

I.

Illsung Jac. S. J. germ. (1695.)	524
Imbert Edm. gall. (1704.)	759
Imbonati Car. Jos. O. Cist. it. (1694.)	431
Incensin a s. Maria Martin. gall. (1673.*)	120
Indersdorffer Jos. O. S. Ben. germ. (1701.*)	878
Ininger Joan. Bapt. O. S. Aug. germ. (1730.)	940
Inveges Aug. it. (1677.)	123
Irenaeus a Cruce O. Carm. it. (1698.*)	493
Iribarren Ant. O. Praed. hisp. (1709.*)	864
Isidorus a s. Michael O. Min. hisp. (1704.*)	759
Isidorus Niostensis O. Cap. gall.	691
Ivo Parisiensis O. Cap. gall. (1678.)	394
Izquierdo Sebast. S. J. hisp. (1680.)	10

J.

Jacobatius Raph. O. Praed. it. (1711.*)	654
Jacobillus Lud. it. (1670.)	175
Jacobus a s. Dominico O. Praed. gall. (1704.)	634
Jacques Franc. O. Min. gall. (1716.*)	827
Jajus Claud. Mich. gall. (1675.)	113
Jammy Petr. O. Praed. gall. (1665.)	69
Janning Conr. S. J. belg. (1723.)	1134
Jansen Leon. O. Praed. germ. (1738.*)	1461
Janssens Herm. O. Min. belg. (1762.)	1294

	Pagina
de Janua Gaud. O. Min. it. (1748.*)	1455
Janvier Ambr. O. S. Ben. gall. (1682.)	439
Jeremias a Patavio O. Min. it. (1747.*)	1473
Joachim Rappersvillanus O. Cap. helv. (1726.*)	970
Joannes Ambr. a s. Carolo it. (1677.*)	128
Joannes a s. Anna O. Carm. (1727.)	1030
Joannes ab Annunciatione O. Carm. hisp. (1701.)	648
Joannes de Burgo (1718.*)	1174
Joannes Chrys. a s. Joseph Schol. piar. it. (1743.*)	1262
Joannes Franc. a s. Maria Magd. O. Carm. it. (1754.*)	657
Joannes de Joanne it. (1753.)	1485
Joannes Lud. a s. Joseph O. Carm. gall. (1690.)	471
Joannes Matthaeus a s. Stephano O. Min. it. (1709.*)	750
Joannes a s. Michael O. Carm. hisp. (1730.)	942
Joannes a Nativitate O. S. Franc. hisp. (1705.)	649
Joannes a s. Thoma O. ss. Trin. hisp. (1692.*)	350
Joannes a ss. Trinitate O. S. Franc. hisp. (1705.*)	649
Joffredus Petr. it. (1692.)	492
Joliot gall. (1709.*)	881
Joly de Choin Alb. gall. (1759.)	1480
Joly Claud. gall. (1700.)	414
Jona Joan. Bapt. it. (1668.)	431
de Jonghe Jean. S. J. bat. (1669.)	77
Josephus Ang. a Nativitate O. Carm. it. (1724.)	1047
Josephus d' Audierne O. Cap. gall. (1763.)	1442
Josephus Charlemagne a b. Mich. O. Carm. (1748.)	1298
Josephus Maria a Jesu O. Carm. (1753.*)	1358
Josephus ab Osseria O. Cap. hisp. (1701.*)	749
Josephus a Spiritu s. O. Carm. hisp. (1739.)	952
Josephus a s. Theresia O. Carm. hisp. (1697.)	350
Joubert Franc. gall. (1763.)	1308
Jouet gall. (1710.*)	845
de Judice Frid. O. Coel. it. (1754.*)	1257
de Judice Mich. O. S. Ben. it. (1727.)	1119
Juenin Casp. Orat. gall. (1707.)	692
Juenin Petr. gall. (1747.)	1421
le Juge Christoph. S. J. gall. (1670.)	50

	Pagina
Julianus Joan. S. J. it. (1707.)	865
Junius Andr. S. J. scotus (1674.)	97
de Justis Vinc. it. (1739.*)	1453
Juvenalis Annaniensis O. Cap. germ. (1678.)	394

K.

Kamperger Fr. Mar. S. J. morav. (1698.)	319
Kapeller Jarosl. a s. Alexio Schol. piar. germ. (1759.)	1268
Kapi Gabr. S. J. hung. (1728.)	973
Karchne Sim. S. J. germ. (1722.)	1168
Karg Joan. Frid. germ. (1719.)	668
Karolyi Laur. hung. (1747.*)	1406
Kaufmann Georg. S. J. germ. (1721.*)	968
Kazenberger Kilian. germ. (1729.*)	1166
Kazy Joan. S. J. hung. (1759.)	1266
Kerkherdère Joan. Greg. bat. (1738.)	1044
Ketteler Joan. Jac. germ. (1718.*)	831
van Ketwig Joan. Bapt. O. Praed. belg. (1720.*)	676
Keul Math. O. Min. belg. (1699.*)	375
Keynes Joan. S. J. angl. (1697.)	374
Khamm Corb. O. S. Ben. germ. (1730.)	1118
Kimpfler Greg. O. S. Ben. germ. (1693.)	540
Kimpfler Rup. O. S. Ben. germ. (1708.)	540
Kircher Athan. S. J. germ. (1680.)	123
Kircher Henr. S. J. germ. (1676.)	134
Kirsch Petr. S. J. germ. (1708.*)	623
Kis Emer. S. J. hung. (1683.)	369
Klein Joan. S. J. germ. (1685.)	470
Kloz Marc. O. Min. germ. (1763.)	1449
Kneutgen O. S. Aug. germ. (1716.)	865
Knippenberg Seb. O. Praed. germ. (1700.*)	321. 623
Knippenberg J. germ. (1719.*)	321
Koenig Rob. O. S. Ben. germ. (1713.)	853
Kojalovicz Wijuk Alb. S. J. pol. (1677.)	97
Kojalovicz Casim. S. J. pol. (1674.)	97
Kolb Ger. O. S. Ben. germ. (1728.*)	1148

	Pagina
Kolb Greg. S. J. germ. (1746.)	1381
Kolbe Franc. S. J. boh. (1727.)	938
Kols Rob. O. S. Ben. germ. (1700.*)"	372
Kondig Raph. germ. (1729.)	941
Koniasch. Ant. S. J. boh. (1760.)	1268
Kramski Malach. S. J. pol. (1699.*)"	369
Kraus Joan. S. J. boh. (1732.)	967
Kraus Joan. Bapt. O. S. Ben. germ. (1762.)	1404
Kresslinger Mass. O. S. Franc. germ. (1742.)	1471
Kreyenriet Thieb. O. Cist. als. (1731.*)"	939
Kreyssel Mart. S. J. boh. (1714.)	667
Krimer Ferd. S. J. germ. (1703.)	853
Krisper Cresc. O. Min. germ. (1749.)	1234
Kroell Godefr. O. S. Ben. germ. (1753.)	1310
Kuemmet Casp. S. J. germ. (1706.)	753
Kugler Joan. S. J. boh. (1721.)	1160
Kulczynski Ign. O. S. Bas. pol. (1741.)	1384
Kulesza Joan. Aloys. S. J. transilv. (1706.)	667
Kunckel Quir. germ. (1702.*)"	670
Kunics Franc. S. J. hung. (1763.)	1450
Kurtz Greg. O. S. Ben. germ. (1750.)	1273
Kwiatkiewicz Joan. S. J. pol. (1703.)	830
Kwiatkowski Petr. S. J. pol. (1747.)	1297

L.

Labat Petr. O. Praed. gall. (1670.)	33
Labbe Petr. S. J. gall. (1680.)	201
Labbe Phil. S. J. gall. (1667.)	201
Labbey Faust. O. S. Ben. gall. (1727.)	1139
Lacaeus Guil. S. J. angl. (1673.)	81
Lacroix Claud. S. J. belg. (1714.)	858
Laderchi Jac. Orat. it. (1738.)	1075
van der Laen Petr. S. J. bat. (1669.)	74
Lafosse O. S. Aug. gall. (1762.*)"	32
Lagedamon Joan. gall. (1741.*)"	1287
Laget Honor. Vinc. O. Praed. gall. (1718.*)"	865

	Pagina
Lallemant Jac. Phil. S. J. gall. (1748.)	1284
Lalouette Ambr. gall. (1724.)	418. 1018
Lalouette Franc. Lud. gall. (1697.)	418
Lambertus Mosburgensis O. Cap. (1712.)	370. 673
Lami Bern. Orat. gall. (1715.)	740
Lami Franc. O. S. Ben. gall. (1711.)	688
Lamparter Henr. S. J. helv. (1670.)	94
Lancelot Claud. O. S. Ben. gall. (1695.)	417
la Lande Jac. gall. (1703.)	855
de Landheere Guil. S. J. bat. (1666.)	74
Lanfredini Jac. it. (1741.)	1458
Langleois Joan. Bapt. S. J. gall. (1706.)	847
Languedoc Mich. S. J. gall. (1742.)	1285
Languet Joan. Jos. gall. (1753.)	1285
Languevin Eleon. Ant. gall. (1707.)	704
de Lanne Joan. O. Cist. gall. (1741.)*	1383
Lanterius Car. O. S. Franc. it. (1667.)*	21
Lardito Joan. Bapt. O. S. Ben. hisp. (1700.)*	346
Larraga Franc. O. Praed. hisp. (1710.)	880
Latenay Franc. O. Carm. gall. (1732.)	1168
Latus Car. it. (1667.)	253
de Lattaignant Joan. S. J. gall. (1728.)	1041
Laubenberger Tim. germ. (1664.)*	94
de Laubrussel Ign. S. J. gall. (1730.)	1002
Laudati Bened. O. S. Ben. it. (1724.)	1146
Laugeois Ben. O. Cap. gall. (1682.)	418
Laugeois Nat. gall. (1662.)*	418
Launojus Joan. gall. (1678.)	176
de Launoy Alex. O. Min. belg. (1665.)*	176
Laurengo Aug. S. J. hisp. (1695.)	340
de Laurentio Melch. S. J. it. (1743.)*	1358
Laurentius a s. Francisca Rom. O. S. Aug. it. (1690.)*	418
Laurentius a s. Theresia O. Carm. hib. (1670.)	27
Lavaur Guil. gall. (1730.)	1010
Lazzarini Dom. it. (1734.)	1145
Leali Jos. O. Min. it. (1682.)*	332
Leander Divionensis O. Cap. gall. (1665.)*	133

	Pagina
Leboeuf Joan. gall. (1760.)	1401
Lebrasseur Petrus gall. (1730.*)"	1126
Lebret Henr. gall. (1716.)	705
Lecchi Joan. Ant. S. J. it. (1776.)	1464
Ledermann Henr. O. S. Ben. (1763.)	1452
Ledrou Petr. Lamb. O. S. Aug. belg. (1721.)	983
Lefebure Hyac. O. Min. gall. (1671.)	252
Lefevre gall. (1716.)	135
Lefevre Ant. M. gall. (1747.*)"	1401
Lefevre de Cammartin Joan. Fr. Paul. gall. (1733.)	1171
Lefevre Jac. gall. (1716.)	705
Legipontius Oliv. O. S. Ben. germ. (1758.)	1427
Legris Jac. a s. Michaelae gall. (1676.)	131
Leinker Melch. Eust. a s. Ant. Schol. piar. germ. (1705.)	625
Lendelmayer Marian. O. S. Ben. germ. (1707.)	619
Lenfant Dav. O. Prad. gall. (1688.)	458
Lenglet du Fresnoy Nic. gall. (1755.)	1371
Leo Franc. germ. (1682.*)"	512
Leo a s. Joanne O. Carm. gall. (1671.)	31
Leo a Sambuca O. Cap. it. (1750.*)"	1478
Leon O. S. Aug. gall. (1705.*)"	749
Leonardelli Bonav. S. J. it. (1757.)	1481
Leonardi Thom. O. Praed. belg. (1668.)	76
Leone de Lycio Dion. O. Praed. it. (1670.*)"	15
Leoni Franc. it. (1744.*)"	1420
Leonis a Carpo Joan. Fr. O. Cap. it. (1699.*)"	520
Leopold Christ. S. J. germ. (1748.)	1270
Lesaro de Belliquadro Ambr. O. Praed. it. (1670.)	15
Leski Sam. S. J. pol. (1676.*)"	97
Lesley Alex. S. J. scot. (1758.)	1486
Lesquevin gall. (1733.*)"	1032
Leullier Jac. gall. (1678.*)"	180
Leurenus Petrus S. J. germ. (1723.)	1148
Leutner Coel. O. S. Ben. germ. (1759.)	1421
Leytam Franc. S. J. lusit. (1715.)	663
de Lezana Maur. O. Praed. hisp. (1668.)	6
Lhotsky Greg. S. J. boh. (1758.)	1239

	Pagina
Libens Joan. O. S. Aug. belg. (1715.)*	626
Liberius a Jesu O. Carm. it. (1719.)	656
Lichtenstein Maur. O. S. Ben. germ. (1709.)	619
Licenius a s. Scholastica O. Carm. (1674.)	34
Liebig Joan. S. J. germ. (1757.)	1239
Lima Lud. Caj. O. Theat. lusit. (1757.)	1447
Lindeborn Joan. belg. (1696.)	489
Liron Joan. O. S. Ben. gall. (1749.)	1389
Liscutin Alex. S. J. germ. (1709.)	674
Llamazares Th. O. S. Franc. hisp. (1690.)*	340
Lobbetius Jac. S. J. belg. (1672.)	133
Lobineau Vit. Alex. O. S. Ben. gall. (1727.)	1138
de Lobkowicz Joan. Caramuel O. Cist. hisp. (1682.)	529
Lochon Steph. O. Cist. gall. (1720.)	878
Loeffs Doroth. S. J. belg. (1685.)	378
Loeper Bern. S. J. germ. (1670.)	91
Lohner Tob. S. J. germ. (1680.)*	257
Lombard Joan. S. J. gall. (1725.)*	1018
de Londogno Nic. Garc. hisp. (1701.)*	754
le Long Jac. Orat. gall. (1721.)	1026
Longueval Jac. S. J. (1735.)	1112
Lopez de Barrera Dom. hisp. (1758.)*	1459
Lopez Ezquerria Jos. hisp. (1722.)*	953
Lopez Joan. Perez O. S. Franc. hisp. (1724.)	941
Lopinus Jac. O. S. Ben. gall. (1693.)	436
Lorenzoni Steph. Orat. it. (1730.)*	962
le Lorrain Joan. gall. (1710.)	831
le Lorrain Petr. gall. (1721.)	1183
Loschert Osw. O. Praem. germ. (1763.)*	1317
Lossada Dom. O. S. Franc. hisp. (1733.)	951
Lossius Dan. germ. (1718.)	673
Louail Joan. gall. (1724.)	997
Lubin Aug. O. S. Aug. gall. (1695.)	456
Luca Gotth. S. J. germ. (1674.)*	252
de Luca Joan. it. (1739.)	930
de Luca Joan. Bapt. it. (1683.)	510
Lucarinus Regin. O. Praed. it. (1671.)	20

	Pagina
Lucchesini Laur. S. J. it. (1716.)	660
Luccioni de Bonifacio Th. O. Praed. it. (1710.)	871
Lucianus Montifontanus O. Cap. germ. (1716.)	675
Lucini Ludov. M. O. Praed. (1745.)	1259
Ludovicus Ambianensis O. Cap. gall. (1685.)*	455
Ludovicus a Conceptione O. ss. Trin. lusit. (1681.)	548
Ludovicus Flandrensis O. Cap. belg. (1755.)*	1243
Ludovicus Jac. a s. Carolo O. Carm. gall. (1670.)	161
Luggiato Orat. it. (1750.)*	1399
Lumbier Raym. O. Carm. hisp. (1684.)	338
Lupi Ant. M. S. J. it. (1733.)	1130
Lupus Christ. O. S. Aug. (1681.)	472
Lutz Barth. S. J. germ. (1756.)	1459
da Luz Isid. O. ss. Trin. lusit. (1677.)*	99
Lyncaeus Rich. S. J. hib. (1676.)	30

M.

Maan Joan. gall. (1667.)	169
Mabillon Joan. O. S. Ben. gall. (1707.)	803
Macaes Franc. gall. (1721.)	1033
Maccarinelli Seraph. it. (1741.)	1481
Macchietta Fr. it. (1739.)	1184
Macedo Ant. S. J. lusit. (1693.)	341
Macedo Franc. a s. Aug. O. S. Franc. lusit. (1681.)	341
Maclot Edm. O. Praem. gall. (1711.)	753
Macri Car. it. (1677.)*	135
Macri Dom. it. (1672.)	135
Madalena Th. O. Praed. hisp. (1746.)	941. 1243
Maderni Alex. Barn. it. (1685.)	328
Madrissi Joan. Franc. Orat. it. (1750.)	1334
Maendl Casp. S. J. germ. (1728.)	967
Maeratus Ludov. S. J. gall. (1664.)	35
Maes Boniv. O. Min. belg. (1709.)*	754
Maffei Franc. Scipio it. (1755.)	1362
Magalhaens Petr. O. Praed. lusit. (1672.)	6
Magg Aug. O. S. Ben. germ. (1710.)	878

	Pagina
Maggio Fr. Maria O. Theat. it. (1686.)	544
Maggio Hier. O. Theat. it. (1691.)	545
Mahy Bern. S. J. gall. (1742.)	1297
Maignan Em. O. Minim. gall. (1676.)	152
Maimbourg Lud. gall. (1686.)	467
le Maire gall. (1686.*)	398
le Maistre de Sacy Is. Lud. gall. (1684.)	419
le Maitre Joan. O. S. Ben. gall. (1740.)	1328
Makas Fr. S. J. boh. (1753.)	1448
Malaguzzi Thom. O. Carm. it. (1757.*)	1479
Malatra Joan. Franc. S. J. it. (1720.)	865
Malebranche Nic. Orat. gall. (1715.)	685
Mallemans Joan. gall. (1740.)	1045
Mallet Car. gall. (1680.)	54
Mancuso Ant. Ign. S. J. it. (1745.)	1358
de Manentibus Car. Ant. it. (1707.*)	857
Mangeant Luc. Urb. gall. (1727.)	1056
Mangoni Car. Franc. Olivet. it. (1715.)	685
Manrique Ildeph. O. Praed. hisp. (1709.*)	864
Manço Petr. O. S. Aug. hisp. (1729.*)	953
Mantelius Joan. O. S. Aug. bat. (1676.)	76
Maranus Prud. O. S. Ben. gall. (1762.)	1328
de Marandé N. gall. (1664.*)	62
Marangoni Joan. it. (1754.)	1409
Maraviglia Jos. M. O. Theat. it. (1684.)	543
Marcel Guil. gall. (1708.)	828
Marcellius Henr. S. J. bat. (1664.)	117
Marcellus Regiensis O. Cap. gall. (1670.*)	30
Marchese Dom. M. O. Praed. it. (1692.)	542
Marchesi Franc. it. (1709.*)	881
Marchesi Mauriti. S. J. it. (1750.)	1368
Marchesi Salv. O. Theat. it. (1688.)	521
de Marcilly Guillot. gall. (1721.)	1015
Margarinus Corn. O. S. Ben. it. (1681.)	504
de Marguerie Laisne gall. (1678.)	129
Mariani della Rovere Lud. Vinc. it. (1708.*)	1166
Marianus O. Praem. boh. (1740.*)	1098

	Pagina
Marianus Franc. it. (1728.)*	1121
Marin Joan. S. J. hisp. (1725.)	942
Marinari Ant. O. Carm. it. (1689.)	365
de Marinis Dom. O. Praed. it. (1669.)	14
Marion Alb. O. Praem. gall. (1750.)	1140
Markel M. Amad. O. Serv. b. M. V. germ. (1760.)	1268
Marletta Gabr. it. (1678.)*	15
Marlot Guil. O. S. Ben. gall. (1667.)	168
Marolles Mich. gall. (1681.)	424
Maroni Prosp. Dom. O. Praed. it. (1712.)	881
Marracci Hippol. Congr. M. D. it. (1675.)	25
Marracci Ludov. Congr. M. D. it. (1700.)*	366
Marracci Ludov. it. (1700.)*	368
Marsollier Jac. gall. (1724.)	1132
Martene Edm. O. S. Ben. gall. (1739.)	1058
Martialis a Conceptione O. Carm. gall. (1695.)	455
Martianay Joan. O. S. Ben. gall. (1717.)	770
Martin Andr. Orat. gall. (1695.)	410
Martin Guil. gall. (1674.)*	55
Martin Jac. O. S. Ben. gall. (1751.)	1313
Martinetti Ant. it. (1745.)*	1292
Martinez Nic. S. J. hisp. (1678.)*	10
Martinus Cochemensis O. Cap. germ. (1712.)	830
du Mas Hil. gall. (1699.)*	412
Mascarell Vinc. S. J. hisp. (1730.)	1032
Maschat Remig. a s. Erasmo Schol. piar. boh. (1747.)	1445
Maschi Ludov. O. Praed. it. (1739.)	928
Masen Jac. S. J. belg. (1681.)	376
de Massiot Leon. O. S. Ben. gall. (1717.)	699
le Masson gall. (1713.)*	742
Masson Ant. O. Minim. gall. (1700.)	423
le Masson Phil. Innoc. O. Cist. gall. (1703.)	742
Massoulié Ant. O. Praed. gall. (1706.)	635
Massuet Ren. O. S. Ben. gall. (1716.)	768
de Matha Car. Fel. it. (1701.)	522
Mathias a Corona O. Carm. belg. (1676.)	77
Mathoud Cl. Hugo O. S. Ben. gall. (1705.)	834

	Pagina
Matina Leo O. S. Ben. it. (1675.*)	125
Matthaejus Ant. Fel. it. (1758.*)	1391
Matthaeucci Aug. O. S. Franc. (1722.)	956
Mauduit Mich. Orat. gall. (1709.)	760
Mauguin Gilb. gall. (1674.)	137
de Maupertuy Joan. Bapt. Drouet gall. (1730.)	1126
Maurus Silv. S. J. it. (1687.)	325
Mayer Henr. S. J. germ. (1675.)	135
Mayer Leod. O. S. Ben. helv. (1737.*)	1185
Maynard gall. (1689.*)	1019
Mayol Jos. O. Praed. gall. (1704.*)	860
Mayr Ant. S. J. germ. (1749.)	1234
Mayr Cherub. O. S. Franc. germ. (1751.)	1445
Mayr Coel. O. S. Ben. germ. (1753.)	1238
Mayr Simon S. J. germ. (1721.)	967
Maximinus Aquensis O. Cap. gall. (1681.*)	419
Mazzinelli Alex. it. (1741.)	1252
Mazzotta Nic. S. J. it. (1746.)	1461
Medici Paul. Seb. it. (1738.)	1033
Mediopica Jos. it. (1748.*)	1253
Medrano Petr. S. J. peruan. (1702.*)	647
Meichelbeck Car. O. S. Ben. germ. (1734.)	1115
Meixner Ferd. O. Praem. germ. (1728.)	938
Mekhitarr Petr. armen. (1749.)	1293
Melatius Joan. it. (1679.)	221
Melchior Eust. a s. Ant. Schol. piar. it. (1705.)	625
Melito Perpinianensis O. Cap. gall. (1743.*)	1369
Mellaeus Steph. gall. (1678.*)	224
Menard gall. (1710.)	756
Mendo Andr. S. J. hisp. (1684.)	536
Menschengen Henr. S. J. germ. (1754.*)	1231
Merati Cajet. M. O. Theat. (1744.)	1482
Merbesius Bon. (1684.)	528
Mercier Rich. S. J. gall. (1664.)	51
Mercorus Jul. O. Praed. it. (1669.)	244
Merenda Ant. M. it. (1754.)	1336
Merlin Car. S. J. gall. (1747.)	1288

	Pagina
le Merre Petrus gall. (1728.)	1158
le Merre Petrus gall. (1763.)	1388
Mertzenfeld Greg. O. S. Ben. germ. (1714.*)	855
de Merville Petr. Biarnoy gall. (1685.*)	516
Merz Phil. germ. (1754.)	1271
Mesnil Ludov. gall. (1730.*)	1024
Meye Jos. O. S. Ben. gall. (1691.)	424
Meyer Car. O. S. Ben. germ. (1732.)	939
Meyer Liv. S. J. belg. (1730.)	985
Meynier Bern. S. J. gall. (1676.*)	54
Mezger Franc. O. S. Ben. germ. (1701.)	493
Mezger Jos. O. S. Ben. germ. (1683.)	493
Mezger Paul. O. S. Ben. germ. (1702.)	493, 617
Mezzardus Bern. O. S. Franc. (1750.*)	1382
Miaskowski Hadr. S. J. pol. (1737.)	931
Mibes Jac. S. J. boh. (1726.)	938
Michael a s. Maria O. S. Aug. hisp. (1128.)	1113, 1413
Michael a Castrofranco O. Cap. gall. (1741.*)	1284
Michael a s. Joseph O. ss. Trin. hisp. (1752.)	1431
Michel gall. (1733.*)	1074
Michl Aug. can. reg. O. S. Aug. germ. (1751.)	1471
Miconus Anterus M. a s. Bonaventura O. S. Aug. it. (1681.*)	126
Migliacci Laur. it. (1748.*)	1358
Migliavacca Cels. can. lat. it. (1755.)	1365
Milan Joan. S. J. germ. (1738.)	968
Milanese Jos. Ign. it. (1750.)	1358
Milante Pius Th. O. Praed. (1749.)	1294
Milhet Arn. gall. (1691.*)	418
Milunski Matth. S. J. pol. (1719.)	879
de Miñano Fern. hisp. (1674.*)	224
Minetti Herm. O. Praem. boh. (1763.*)	1269
Minorelli Th. O. Praed. it. (1712.*)	831
Minutoli Joach. Frid. it. (1714.*)	662
Minutoli Lud. (Hannib.) it. (1673.)	251
Mira Steph. it. (1711.)	857
Miranda Elizalde et Ursua Petr. Jos. hisp. (1734.*)	1070
Missorius O. Conv. it. (1734.*)	1037

	Pagina
Mlodzianowski Th. S. J. pol. (1686.)	324
Modestus a s. Amabili O. Carm. gall. (1684.)*	306
Modestus a s. Georgio O. Carm. it. (1664.)*	21
Modestus a s. Joan. Ev. O. Carm. boh. (1719.)*	757
Moerkens Mich. O. Carth. (1745.)*	1403
Mohrenwalder Wilib. O. Praed. germ. (1762.)	1236
de Moissy gall. (1683.)*	453
Molinetus Claud. can. reg. O. S. Aug. gall. (1687.)	484
de los Molinos Fel. hisp. (1727.)*	955
Monacelli Fr. it. (1714.)*	1456
de la Moneda Andr. O. S. Ben. hisp. (1672.)*	4
Mongitore Anton. it. (1743.)	1429
Moniglia Jos. it. (1751.)	1257
Montani Joan. Fr. S. J. it. (1760.)	1480
de Montefrio Jac. S. J. hisp. (1678.)*	120
Monterde Hier. O. Merc. hisp. (1702.)*	754
Montfaucon Bern. O. S. Ben. gall. (1741.)	1323
de Montibus Phil. it. (1754.)	1382
Moors Bonav. O. S. Aug. (1699.)*	378
Morabitus Car. it. (1688.)	492
de Moraes Dion. Bern. lusit. (1750.)	1359
de Moral Car. O. S. Franc. hisp. (1731.)	951
Morandi Joan. O. Theat. it. (1667.)*	16
Morawski Joan. S. J. pol. (1700.)	324
Moreau belg. (1689.)*	539
Moret Greg. O. Min. germ. (1741.)*	1231
Moretti Petr. it. (1734.)*	1184
Moretus Theod. S. J. belg. (1667.)	75
Morezzo Car. Jos. O. Cist. it. (1729.)	1139
du Mortier Nic. cler. reg. inf. min. gall. (1703.)*	762
Mosca Car. it. (1755.)*	1317
Moser Nonnosus O. S. Ben. germ. (1756.)	1310
a Mostazzo Franc. it. (1735.)*	1162
de la Mota Franc. O. Cap. gall. (1720.)*	876
Mothier Sim. S. J. gall. (1701.)*	844
de Motta Joan. lusit. (1747.)	1454
Mourgues Matth. gall. (1670.)	683

	Pagina
Mourgues Mich. S. J. gall. (1712.)	683
Mousson Gabr. gall. (1745.)*	1287
de Moya Matth. S. J. (1684.)	242
Mueller Christ. O. S. Aug. germ. (1715.)	837
Muelmann Hier. S. J. germ. (1666.)	90
Mumford Jac. S. J. angl. (1666.)	80
Munier Udalr. S. J. germ. (1759.)	1257
Muniessa Thom. S. J. hisp. (1696.)	348
Muratori Ludov. Ant. it. (1750.)	1346
de la Mure Joan. M. gall. (1671.)	169
Murillo Velarde Petr. hisp. (1753.)	1447
Musanti Joan. Dom. S. J. it. (1692.)	828
Muscara Andr. it. (1666.)	221
Muscettula Franc. M. it. (1746.)	1453

N.

Naironus Faustus maron. (1711.)	729
Naisl Aemil. Ben. germ. (1753.)	1273
Nari Corn. hib. (1738.)	977
Nau Mich. S. J. (1683.)	392
Navarro Casp. O. Carm. hisp. (1681.)*	426
Navarro Em. O. S. Ben. hisp. (1701.)*	645
Navarro Tiburt. O. S. Franc. (1688.)*	538
Navases Mar. O. Praed. hisp. (1752.)	1472
Naxera Emman. S. J. hisp. (1680.)	124
Naxera Emman. O. Minim. hisp. (1720.)*	639
Neef Steph. O. Min. belg. (1721.)*	977
Neercassel Joan. Orat. belg. (1686.)	380
Neesen Laur. belg. (1679.)	46
Neri a Petra sancta Joan. Bapt. it. (1683.)*	510
Neuenheim Christoph. morav. (1749.)	1268
Neuhauser Bern. S. J. germ. (1673.)	91
Neumann Odilo O. S. Ben. germ. (1720.)	672
Neusser Bruno O. Min. germ. (1680.)*	253
Neuville Anna Jos. gall. (1750.)	1309
de Nicolai Franc. Paul. (1731)	1163

	Pagina
Nicolai Joan. O. Praed. gall. (1673.)	36
Nicolaus a Joan. Bapt. O. S. Aug. it. (1692.)	328
Nicole Petr. gall. (1694.)	406
Nicolle Vinc. O. Praed. belg. (1739.)	1092
de Nicollis Laur. Vig. germ. (1745.)	1446
Nicolucci Joan. Dom. O. Praed. it. (1691.*)"	366
Nicquetius Honorat. S. J. gall. (1667.)	53
Nidhardus Everard. S. J. germ. (1681.)	322
Nidi Raym. O. Praed. it. (1682.*)"	510
Nivelle Gabr. Nic. gall. (1761.)	1283
Niviantds Frid. germ. (1701.*)"	670
Noceti Car. S. J. it. (1759.)	1465
Noël Franc. S. J. gall. (1729.)	932
Nogueira Lud. S. J. lusit. (1696.)	545
Noidens Bened. cler. reg. belg. (1668.)	259
Nolbeck Raph. O. Praem. morav. (1757.)	1237
Nonhardt Franc. S. J. germ. (1735.)	968
Norisius Henr. O. S. Aug. it. (1704.)	795
Nouet Jac. S. J. gall. (1680.)	68
le Nourry Nic. O. S. Ben. gall. (1724.)	1066
Novaes Sebast. S. J. lusit. (1692.)	350
de Nuce Angel. O. S. Ben. it. (1691.)	498
Nuñez Dom. S. J. hisp. (1713.)	869

O.

Oberascher Maur. O. S. Ben. germ. (1693.)	320
O'Connell Christ. O. Praed. hib. (1701.*)"	625
Octavius Maria a s. Joseph O. S. Aug. it. (1704.*)"	881
O'Donelly O. Praed. hib. (1709.*)"	739
Ohneberger Joan. S. J. germ. (1675.)	91
L' Oiseleur gall. (1715.*)"	684
Oldoini Aug. S. J. it. (1677.*)"	161
Oliva Sanctorus it. (1693.)	521
Olzina Jos. S. J. hisp. (1667.)	12
Onoratus Agnell. (1737.*)"	1132
Opstraet Joan. belg. (1720.)	677

	Pagina
Orlandus Matth. O. Carm. it. (1695.)	330
Orlendi Franc. O. Praed. it. (1737.)	1131
de Ormazza Jos. S. J. hisp. (1680.)*	121
Orsi Franc. O. Praed. it. (1761.)	1374
de Ortega Christoph. S. J. hisp. (1686.)	347
Otroksiforis Franc. hung. (1718.)	667
Ott Christoph. S. J. germ. (1684.)	371
Oudin Franc. S. J. gall. (1752.)	1312
Oxea Petr. S. J. hisp. (1683.)	349

P.

Pable Frid. S. J. germ. (1699.)	372
Pacichelli Joan. it. (1683.)*	260
Pagi Ant. O. Min. gall. (1699.)	372
Pagi Franc. O. Min. gall. (1721.)	1092
Palanco Franc. O. Minim. hisp. (1720.)	641
Palazzi Joan. it. (1703.)	831
de la Palisse Bern. O. Praed. gall. (1666.)	126
Pallavicino Nic. Mar. S. J. it. (1692.)	357
Pallavicino Sfortia S. J. it. (1667.)	163
Palou Ign. Ant. hisp. (1721.)	1185
Palteniero Jos. M. it. (1702.)	875
Paltzer Ang. ab Annunciatione Schol. piar. germ. (1749.)	1474
Panger Marin. O. S. Franc. belg. (1732.)*	931
Paoli Sebast. congr. M. D. it. (1751.)	1334
Papadopoli Nic. Comn. cret. (1740.)	1147
Papebrochius Dan. S. J. belg. (1714.)	837
van Papendrecht Corn. Paul. Hoynk belg. (1753.)	1402
Papin Isaac gall. (1709.)	700
Pappus Fr. O. S. Ben. germ. (1753.)	1460
Parain Jac. gall. (1702.)	754
Paravicini Joan. Paul. O. Barn. it. (1711.)	858
Parfusius Dom. morav. (1756.)*	1274
Parigi O. Carm. (1755.)*	1317
Paris Ans. gall. (1683.)	402
Paris Franc. gall. (1718.)	878

	Pagina
Parpera Hyac. Orat. it. (1697.*)	537
de la Parra et Arteaga Ant. cler. reg. min. hisp. (1668.*)	8
de la Parre Claud. gall. (1665.*)	70
Pasqualigo Zach. O. Theat. it. (1664.)	254
du Pasquier Sebast O. Min. gall. (1718.*)	630
Passerinus de Sextula Petr. O. Praed. it. (1677.)	211
Passionei Dom. it. (1761.)	1345
Patin Jos. O. Praed. gall. (1720.*)	748
Patrick H. B. hib. (1762.*)	1368
Patrono Andr. S. J. it. (1752.)	1309
Paulus a Conceptione O. Carm. hisp. (1726.)	943
Paulus Lugdunensis O. Cap. gall. (1731.*)	932
Paulutius Ant. it. (1682.*)	510
Pauly Andr. O. Min. belg. (1741.*)	1291
Pauwels Mic. belg. (1713.)	865
Pean de la Coullardiere Franc. gall. (1680.)	123
Pecci Joan. Ant. it. (1748.*)	1394
Pedrolus Fid. it. (1738.)	1170
Peichich Christ. illyr. (1730.*)	976
Pelican Petr. O. Praed. gall. (1672.)	41
Pelisson Fontanier Paul. gall. (1693.)	396
Pelletier Claud. gall. (1743.)	1283
le Pelletier Claud. gall. (1711.)	855
le Pelletier Joan. gall. (1711.)	744
Pencini Innoc. O. Praed. (1690.)	422
Pepanus Demetr. graec. (1649.*)	104
de Peralta Ant. S. J. mexic. (1736.)	951
Pereira Em. S. J. lusit. (1683.)	545
Pereyra Bened. S. J. lusit. (1681.)	528
Pereyra de Silva Legali Em. lusit. (1730.*)	1127
Perez Ant. O. S. Franc. hisp. (1710.)	648
Perez Dom. O. Praed. hisp. (1724.)	944
Perez Jos. O. S. Ben. hisp. (1697.)	498
Perez Mich. O. S. Bas. hisp. (1708.*)	761
Pergolini Jos. O. Min. Conv. it. (1707.*)	750
Peri Hyac. O. S. Ben. germ. (1721.*)	939
Perier Joan. S. J. belg. (1762.)	1414

	Pagina
Perimezzi Jos. Mar. O. Minim. it. (1740.)	962
Perkmayer Reginb. O. S. Ben. (1742.)	1267
le Perray Mich. gall. (1730.)	1159
Perrea y Pores Franc. hisp. (1733.)	1167
Perrin Franc. S. J. gall. (1716.)	632
Peter Franc. O. S. Aug. germ. (1716.)	832
Peterffy Car. S. J. hung. (1746.)	1385
Petiot Steph. S. J. gall. (1675.)	50
Petit Jac. gall. (1677.*)	256
Petitdidier Joan. S. J. gall. (1756.)	1019, 1450
Petitdidier Matth. O. S. Ben. (1727.)	1019
Petitpied Nic. gall. (1705.)	855
Petitpied Nic. gall. (1747.)	1282
Petra Vinc. it. (1747.)	1456
Petrucci Petrus M. O. Praed. it. (1698.*)	524
Petrus Franc. can. reg. germ. (1699.*)	488
Petrus a Matre Dei O. Carm. belg. (1683.)	376
Petrus a s. Romualdo gall. (1647.*)	168
Pettschacher Bened. O. S. Ben. germ. (1701.)	617
Peyronet Sim. gall. (1666.*)	196
Pez Bern. O. Ben. germ. (1736.)	1048
Pez Hier O. S. Ben. germ. (1762.)	1423
Pezron Jos. Paul. O. Cist. gall. (1706.)	771
Pezzo Cajet. M. O. Theat. it. (1743.)	1253
Pfeiffer Alan. O. S. Ben. germ. (1737.)	620
Pfeiffer Joan. Phil. germ. (1695.)	374
Pfyffer Franc. Xav. S. J. helv. (1750.)	1267
Phelippeaux Joan. gall. (1708.)	847
Philippi Maur. O. Min. belg. (1667.*)	247
Philippus a ss. Trinitate O. Carm. gall. (1671.)	34
Philomarinus Franc. M. O. Cap. it. (1683.)	544
Phoebeus Franc. Ant. S. J. it. (1705.)	854
Piazza Car. Barth. congr. Obl. it. (1711.*)	847
Picard Bened. a Tullo O. Cap. gall. (1720.)	835
Piccinardi Seraph. O. Praed. it. (1695.)	330
Piccolomini Ant. M. O. Theat. it. (1700.*)	548
Pichler Vitus S. J. germ. (1736.)	1151

	Pagina
Pichon Joan. S. J. gall. (1751.)	1475
Pichon Merinero Franc. O. S. Franc. hisp. (1668.)*	10
Picinellus Phil. can. reg. lat. it. (1667.)*	137
a Piconio Bernardin. O. Cap. gall. (1709.)	759
Piertz Leon. S. J. germ. (1741.)	1231
Piette Aur. O. S. Aug. belg. (1730.)	932
Piettre Car. O. S. Ben. gall. (1729.)*	1017
Pignatelli Fabr. S. J. it. (1656.)	222
Pignatelli Jac. it. (1675.)*	222
Pilaja Jos. it. (1690.)	521
de Pilati Leop. germ. (1755.)	1398
du Pin Lud. Ellies gall. (1719.)	781
Pinart Mich. gall. (1717.)	750
Pinchinart O. Min. gall. (1736.)*	1127
Pinius Joan. S. J. belg. (1749.)	1413
Pinsson Franc. gall. (1691.)	516
Pintherau Franc. S. J. gall. (1664.)	60
Piny Alex. O. Praed. gall. (1709.)	633
Pires Jac. S. J. belg. (1750.)	1311
Pirhing Henr. S. J. germ. (1679.)	219
Pirking Joan. S. J. germ. (1702.)*	881
Piromallus Clem. O. Praed. it. (1667.)	101
Pisani Laur. Mar. O. Praed. (1690.)	542
Pisant Ludov. O. S. Ben. gall. (1726.)	1159
Pisanus Franc. Mar. it. (1720.)*	855
Pisart Henr. O. S. Aug. belg. (1715.)*	880
Piselli Clem. cler. reg. min. it. (1715.)	865
Pistacchi Castelli Aug. O. Theat. it. (1681.)	544
Pistori Luc. Berth. O. Praem. germ. (1748.)	1460
Pitonus Franc. M. it. (1723.)	1159
Pitton Joan. Schol. piar. gall. (1690.)	494
Pittoni Joan. Bapt. it. (1742.)	1456
Plaichshirn Greg. O. S. Ben. (1762.)	1239
Platelius Jac. S. J. belg. (1681.)	313
Platina Jos. Mar. it. (1743.)	1253
Plazza Bened. S. J. it. (1761.)	1254
Plettenberg Hunold S. J. germ. (1693.)	510

Pley Coelest. O. S. Ben. germ. (1710.)	619
Pluche Ant. gall. (1761.)	1310
Plumoyen Jod. Jos. belg. (1741.)	1318
Poisson Jos. Orat. gall. (1710.)	832
Polini Car. it. (1756.)	1460
Politi Alex. a s. Sigismundo Schol. piar. (1752.)	1417
Pollenter Joan. S. J. belg. (1695.)	538
Pollinier Joan. gall. (1699.*)	426
Polo Petr. O. Min. hisp. (1725.*)	1030
Polus Mich. it. (1753.)	1474
de Pommeraye Franc. O. S. Ben. gall. (1687.)	494
Pons Bonav. O. Praed. hisp. (1672.*)	136
Pontas Joan. gall. (1728.)	1176
Ponticelli Petr. Paul. it. (1689.*)	422
le Porq Joan. Orat. gall.	998
Porta Jos. O. S. Ben. it. (1690.*)	483
Porter Franc. O. Min. hib. (1712.)	664. 834
del Portico Hier. congr. M. Dei (1741.*)	1479
a Portu Hippol. S. J. it. (1705.)	882
Posch Franc. O. Praem. germ. (1731.)	938
Possinus Petr. S. J. gall. (1686.)	443
Poszakowski Joan. S. J. pol. (1755)	1265
Potestas Felix O. Minim. it. (1702.)	881
Pouget Ant. O. S. Ben. gall. (1709.)	772
Pouget Franc. Amat. Orat. (1723.)	1022
de la Poype de Vertrieu Claud. gall. (1732.)	1025
Pozzobonelli Joan. Cl. O. Barn. it. (1718.)	652
Pozzolo Joan. Bern. Som. (1727.*)	956
de Prado Joan. Martinez O. Praed. hisp. (1668.)	233
Praetorius Matth. germ. (1707.)	668
Prantl Joan. Christ. germ. (1715.*)	864
Pricaeus Joan. angl. (1676.)	131
Prickarz Jos. O. Praem. boh. (1757.)	1470
le Prieur Phil. gall. (1680.)	70. 139
Privitera Franc. O. S. Franc. it. (1702.)	856
Prousteau Guil. gall. (1703.)	855
Ptolomaeus Joan. Bapt. S. J. it. (1726.)	957

	Pagina
Puccinelli Calixt. O. Serv. b. M. V. (1660.*)	167
Puccinelli Plac. O. S. Ben. it. (1685.)	492
Puetner Phil. a s. Joseph Schol. piar. boh. (1729.)	1048
Puettnner Georg. S. J. germ. (1686.)	541
Pueyo et Abadia Ludov. O. Carm. hisp. (1704.)	864
Pugliesse Petr. Th. O. Carm. it. (1707.)	663
Pusch Sigism. S. J. germ. (1735.)	938
de Puteo Raym. it. (1694.)	366
Puzyna Steph. pol. (1738.)	931
Pyrus Franc. Ant. O. Minim. it. (1749.*)	1256

Q.

Quadros Did. S. J. hisp. (1746.)	1315
Quetif Jac. O. Praed. gall. (1698.)	309
Quesnel Pasch. gall. (1719.)	789
le Quien Mich. O. Praed. gall. (1733.)	1064
Quilin Mich. Mac O. Praed. hib. (1714.)	879
Quirinus Ang. Mar. O. S. Ben. it. (1755.)	1339
de Quiroga Em. Perez O. S. Franc. hisp. (1714.*)	649
de Quiros Ant. Bern. S. J. hisp. (1668.)	8

R.

Rabaudy Bern. O. Praed. gall. (1731.)	934
a Raesewiz Ferd. germ. (1720.)	669
Raguenet Franc. gall. (1722.)	1032
Ragusa Hier. S. J. it. (1715.*)	754
Raicsani Joan. S. J. hung. (1733.)	973
de Rajos Albin. Paul. S. J. hisp. (1667.)	129
Rambeck Aeg. O. S. Ben. germ. (1692.)	522
Ramirez L. O. S. Franc. hisp. (1741.*)	1245
Ramirez Vinc. S. J. hisp. (1720.)	643
van Ranst Franc. belg. (1720.*)	877
Raphael a Tusculo O. Cap. (1741.*)	1480
Rapine Car. O. Min. gall. (1698.)	428
Raschdorf Bern. S. J. germ. (1759.)	1231

	Pagina
Rasponi Caes. it. (1675.)	198
Rassler Christoph. O. S. Ben. germ. (1675.)	49
Rassler Christoph. S. J. germ. (1701.*)"	622
Rassler Franc. S. J. germ. (1734.)	622
Rassler Joan. S. J. germ. (1719.*)"	622
Ratto y Ottonelli Thom. hisp. (1738.)	1162
Rauch Franc. O. S. Ben. germ. (1759.)	1452
Raulin Joan. a s. Facundo O. S. Aug. hisp. (1745.*)"	1391
Raye Nic. S. J. belg. (1715.)	626
Raynaldus Odericus Orat. (1671.)	157
Reboulet Sim. gall. (1742.)	1383
Recrosius Raym. O. Barn. it. (1719.*)"	873
Redelhamer Jos. S. J. germ. (1761.)	1235
Redfort Seb. S. J. angl. (1763.)	1265
Reding Aug. O. S. Ben. helv. (1692.)	315
Redn Just. O. S. Franc. germ. (1728.)	1161
Regent Car. S. J. germ. (1752.)	1273
Reginaldus Ant. O. Praed. gall. (1676.)	42
Reichards Al. S. J. boh. (1681.)	370
Reichenberger Max. S. J. germ. (1673.)	48
Reichle Fr. Ant. germ. (1759.*)"	1480
Reiffenstuel Alb. O. S. Franc. germ. (1723.)	850
Reiffenstuel Anacl. O. S. Franc. germ. (1703.)	850
Reitmayer Coel. O. S. Ben. germ. (1729.)	1166
Remi Jac. O. S. Ben. gall. (1703.)	439
Remondini Joan. Steph. it. (1751.*)"	1394
Remy Ant. S. J. belg. (1748.)	1311
Renatus Coloniensis O. Cap. germ. (1730.)	970
Renatus Jos. O. S. Aug. it. (1746.*)"	1333
Renaudot Eus. gall. (1720.)	885
Renz Plac. O. S. Ben. germ. (1730.*)"	318
Requesens Jos. Mar. S. J. it. (1690.)	542
Rettenbacher Sim. O. S. Ben. germ. (1716.)	833
Reuter Joan. S. J. germ. (1762.)	1470
Reutlinger Joan. S. J. germ. (1716.*)"	879
de Reyn Ludov. O. Cap. belg. (1716.*)"	676
Rhay Theod. S. J. germ. (1671.)	91

	Pagina
Rhodigni Georg. it. (1731.*)	1184
de Ribadeneyra Casp. hisp. (1675.*)	8
Ricca Jos. S. J. it. (1761.)	1396
Ricci Aug. Mar. it. (1732.*)	1048
Ricci Dom. O. Praed. it. (1687.*)	876
Ricci Franc. Mar. O. S. Ben. it. (1728.*)	1448
Ricci Jos. S. J. it. (1702.*)	871
Ricciolius Joan. Bapt. S. J. it. (1671.)	150
Richard Franc. S. J. gall. (1673.)	51
Richard Joan. gall. (1786.)	409
Richard Joan. gall. (1719.)	409
Richelmi Joan Fr. S. J. it. (1751.)	1469
Riclos Ludov. gall. (1738.)	1043
Riedl Seb. O. Praem. morav. (1747.)	1471
Riganti Jos. it. (1735.)	1163
Rigotti Car. Bonav. it. (1763.)	1258
Ringelhan Joan. S. J. boh. (1740.)	968
de Ripalda Joan. Martinez S. J. hisp. (1704.*)	648
Rippel Greg. germ. (1721.*)	1185
Ritter Alan. O. S. Ben. germ. (1737.)	940
Rivautella Ant. it. (1753.)	1395
de Rives Dion. O. Cap. gall. (1670.)	51
Rivet de la Grange Ant. O. S. Ben. gall. (1749.)	1431
Rivius Joan. O. S. Aug. belg. (1665.)	137
Robbe Jac. gall. (1742.)	1287
Roberedo Jul. Ant. O. Serv. b. M. V. lusit. (1715.*)	756
Robillart Hyac. S. J. gall. (1719.)	830
Roblick El. Lib. morav. (1741.*)	1273
de Rocaberti Thom. O. Praed. hisp. (1699.)	351
Rocca Hier. it. (1691.)	521
Roderique Jos. Ign. germ. (1758.)	1387
Rodota Fel. Sam. it. (1740.)	1486
Rodota Pompil. it. (1758.*)	1486
Roger Ludov. gall. (1713.*)	756
Roldan Ildeph. O. S. Ben. hisp. (1721.*)	955
Romelius Frid. O. Praem. germ. (1656.)	224
Romualdus a s. Maria O. S. Aug. it. (1699.*)	507

	Pagina
Roncaglia Constant. congr. M. Dei it. (1737.)	1164
Rondinini Phil. it. (1706.*)"	845
Rosa Thom. it. (1695.)	521
Roschmann Ant. germ. (1760.)	1405
Rosignoli Greg. O. Barn. it. (1715.)	544. 873
Rosmer Paul. S. J. belg. (1664.)	47
Rossel Theoph. gall. (1671.*)"	57
Rotarius Franc. O. Barn. it. (1707.)	865
Rotenheusler Cand. O. S. Ben. germ. (1687.*)"	675
Roth Andr. O. Praed. germ. (1735.)	940
Rotigni Const. it. (1751.*)"	1360
Rottner Joan. Ev. O. S. Ben. germ. (1725.)	1169
Roualt gall. (1742.*)"	1400
de Roujoux gall. (1753.*)"	1287
le Roux Sebast. gall. (1713.*)"	758
Rouxelin gall. (1707.*)"	699
Rovera Joan. S. J. it. (1671.)	252
de Roy Franc. S. J. bat. (1679.)	74
van Roy Leon. O. S. Aug. belg. (1699.)	313
de Roye Franc. gall. (1686.)	513
Rudolphus Svitensis O. Cap. helv. (1716.)	675
de la Rue Car. O. S. Ben. gall. (1739.)	1058
de la Rue Vinc. O. S. Ben. gall. (1762.)	1331
Rüegg Joan. Jac. helv. (1693.)	373
Ruerk Ant. O. Min. hib. (1746.*)"	1241
de Ruffy Lud. Ant. gall. (1724.)	1125
Ruinart Theodor. O. S. Ben. gall. (1709.)	763
Rupertus a s. Casparo O. Carm. belg. (1712.)	676
Rupprecht Theod. O. Serv. b. M. V. germ. (1763.)	1450
Rusca Ludov. O. Min. it. (1733.)	966
Rutka Theoph. S. J. pol. (1700.)	368

S.

Sabatier Petr. O. S. Ben. gall. (1742.)	1291
Sabbatini d' Anfora Ludov. it. (1746.*)"	1393
Sabinus Franc. O. Min. it. (1742.)	1163. 1460

	Pagina
Sablon Vinc. gall. (1677.*)	493
Saccheri Hier. S. J. it. (1733.)	1170
Sacchetti Joan. Bapt. it. (1741.*)	1454
de Sacchis Vinc. it. (1744.)	1444
Sachot gall. (1723.*)	1159
de Sacy Lud. Is. le Maistre gall. (1684.)	419
Saguens Joan. O. Minim gall. (1718.*)	639
Sailer Joach. O. S. Ben. helv. (1684.)	507
Saint Beuve Jac. gall. (1677.)	259
Saint Martin Raym. S. J. gall. (1665.)	52
Sala Pasch. hisp. (1740.*)	1030
Sala Rob. Cist. it. (1755.*)	1483
Salcedo Ant. O. Praed. hisp. (1670.*)	9
Salcedon Franc. O. S. Ben. hisp. (1699.*)	435
Salelles Sebast. S. J. hisp. (1666.)	222
Salier Jac. O. Minim. gall. (1707.)	639
Salinas Joan. it. (1732.*)	1047
Saller Phil. can. reg. O. S. Aug. germ. (1744.)	1231
Salmon Franc. gall. (1736.)	1098
Salvator Montalbanus O. Cap. it. (1722.*)	930
Sambar Math. S. J. hung. (1685.)	369
de Sande Franc. hisp. (1726.)	943
Sanderus Ant. belg. (1664.)	173
Sandi Joan. Bapt. it. (1737.*)	929
Sandini Ant. it. (1751.)	1380
Sanfelice Jos. S. J. it. (1728.*)	963
Sanftl Bonif. O. S. Ben. germ. (1758.)	1238
Sanmarco Luc. it. (1666.*)	236
Sanmarthanus Dion. O. S. Ben. gall. (1729.)	1107
Sannicolas hisp. (1725.*)	1112
Sannig Bern. O. Min. germ. (1681.*)	318
Sanseverino Lud. it. (1669.)	137
Sanson Guil. gall. (1703.)	120
Sanson Nic. gall. (1666.)	120
Sanvis Max. O. S. Ben. germ. (1707.*)	878
Sanvitale Jac. S. J. (1753.)	1468
Sanz Emman. S. J. it. (1691.*)	366

	Pagina
Sargar Elis. germ. (1720.*)	881
Sarnelli Pompej. it. (1724.)	1128
Sassi Joan. Ant. it. (1751.)	1396
du Saussay Andr. gall. (1675.)	197
de la Saussaye Car. gall. (1621.)	197
Sauvage Henr. Mich. S. J. gall. (1756.*)	1286
Sbogar Joan. O. Barn boh. (1698.*)	539
Scaille Henr. belg. (1704.*)	547
Scarfantoni Joan. Jac. it. (1748.)	1444
Scarpelli Hyac. it. (1703.*)	881
Scarpho Joan. Chrys. O. S. Bas. it (1740.)	957
de Schallhamer Beda O. S. Ben. germ. (1760.)	1451
Schallhamer Bern. O. S. Ben. germ. (1732.)	939
Schallhamer Paul. O. S. Ben. germ. (1732.)	939
Schambogen Christ. germ. (1696.)	513
Schannat Frid. germ. (1739.)	970
Schapperger Desid. O. S. Ben. germ. (1698.)	540
Schardt Christ. S. J. boh. (1754.)	1237
Scharz Oddo O. S. Ben. germ. (1749.)	1448
Schaser Hier. S. J. germ. (1743.)	1267
Schatten Nic. S. J. germ. (1676.)	171
Schaumburger Aemil. O. S. Ben. germ. (1718.)	620
Schauthet Fulg. O. S. Aug. belg. (1701.)	626
Scheffer Petr. germ. (1739.)	930
Scheffler Joan. germ. (1677.)	91
Scheffmacher Joan. Jac. S. J. germ. (1733.)	968
Schelstrate Emman. belg. (1692.)	499
Schiara Ant. O. Theat. it. (1718.)	874
Schier Jac. O. S. Franc. hib. (1725.)	977
Schindler Dan. Ant. O. Praem. germ. (1754.)	1446
Schluderbacher El. O. Praem. germ. (1761.)	1239
Schmalzgruber Franc. S. J. germ. (1735.)	1150
Schmier Ben. O. S. Ben. germ. (1741.*)	1232
Schmier Franc. O. S. Ben. germ. (1728.)	1149
Schmitz Franc. S. J. germ. (1731.)	967
Schmitz Thom. O. S. Ben. (1741.)	1446
Schnell Ans. O. S. Ben. germ. (1751.)	1233

	Pagina
Schnorrenberg Ann. O. Praem. germ. (1715.)	852
Schoenleben Lud. germ. (1681.)	322
Schoettl Thom. Aq. O. S. Aug. germ. (1752.)	1237
Schopen Wolter O. Min. Conv. germ. (1717.)	622
Schramb Aug. O. S. Ben. germ. (1700.)	504
Schrenk Car. O. S. Ben. germ. (1704.)	619
Schwab Marian. O. S. Ben. germ. (1664.)	49
Schwaiger Thad. Fr. O. Praem. boh. (1736.)*	1148
Schwarz Adalr. O. S. Ben. helv. (1701.)*	881
Schweitzer Joan. O. S. Aug. germ. (1708.)*	621
Scifelli Dom. O. S. Aug. it. (1732.)*	1297
Seildere Lud. S. J. belg. (1667.)	247
Scotti Jul. Clem. it. (1669.)	244
Scouville Phil. S. J. luxemb. (1701.)	675
Sebaldu ^s a s. Christophoro O. Carm. germ. (1741.)*	1166
Sebastianus a s. Joachimo O. Carm. hisp. (1714.)	864
Sebastianus a s. Paulo O. Carm. belg. (1706.)	838
de Seedorf Féguely S. J. helv. (1758.)	1269
Segneri Paulus (senior) S. J. it. (1694.)	546
Segura Hyac. O. Praed. hisp. (1733.)*	1371
Seidel Jos. S. J. germ. (1742.)	1318
Seidl Ildeph. O. S. Ben. germ. (1739.)	1147
Seitz Ign. S. J. germ. (1749.)	1235
Selleri Greg. O. Praed. it. (1729.)	963
Sem Deodatus it. (1707.)*	828
le Semelier Joan. Laur. congr. doctr. chr. gall. (1725.)	1171
Semery Andr. S. J. gall. (1717.)	705
Sendin Cald. Joan. O. S. Franc. hisp. (1667.)	14
de Seneschal Mich. S. J. belg. (1673.)	152
Senkler Casp. germ. (1701.)*	670
Sequeiros et Sotomajor O. S. Aug. hisp. (1683.)*	350
Serge gall. (1700.)*	537
Sergeant Joan. hib. (1707.)	664
Serre gall. (1698.)*	429
Serry Hyac. O. Praed. gall. (1738.)	990
Sessa Joan. Ant. O. S. Franc. it. (1709.)*	654
Setaro a Magdalono Bonav. O. S. Franc. it. (1760.)	1293

Sevenstern Casp. S. J. bat. (1677.)	74
Sfondrati Coel. O. S. Ben. helv. (1696.)	358
Sghuanin Caes. M. O. Serv. b. M. V. (1751.*)	1453
Sianda Joan. O. Cist. it. (1734.*)	966
Sichrowski Bened. O. S. Aug. pol. (1706.*)	651
Sieripepoli Ant. Mar. S. J. it. (1707.*)	654
Sieghard Ferd. S. J. germ. (1733.)	1169
Siess Plac. S. J. germ. (1710.)	671
Silbermann Jos. O. Praem. germ. (1756.)	1453
de Silva Pacheco Did. O. S. Ben. hisp. (1677.)	7
Silveira Ant. O. ss. Trin. hisp. (1738.*)	1041
Silvester Mediolanensis O. Cap. it. (1737.*)	1139
Simeon a s. Cruce O. Carm. it. (1708.*)	652
de Simeonibus Ant. it. (1717.*)	662
Simmonet Edm. S. J. gall. (1733.)	1025
Simon Dion. gall. (1731.)	221
Simon Rich. gall. (1712.)	731
Simon Rich. gall. (1702.)	751
Simonzin Lud. S. J. germ. (1711.*)	624
Sinnigh Joan. hib. (1666.)	85
Sittartz Godefr. S. J. germ. (1725.)	967
Siuri Domin. hisp. (1734.)	1041
Slezina Georg. S. J. germ. (1744.)	1472
Soardi Vict. Amad. Laz. it. (1752.)	1260
Soell Ant. S. J. germ. (1741.)	1450
Soggia Georg. O. Serv. b. M. V. it. (1701.)	650
Soldani Fid. O. Vall. Umbr. it. (1741.*)	1421
Solis Ant. S. J. hisp. (1748.*)	1400
du Sollier Joan. Bapt. S. J. belg. (1740.)	1135
Sommier Joan. Cl. gall. (1737.)	1025
Sonnemann Joan. Theod. Godefr. germ. (1708.*)	673
Sormanni Car. Hier. it. (1752.*)	1397
Sormanni Nic. Obl. it. (1740.*)	1121
Souciet Steph. S. J. gall. (1744.)	1312
le Soudier Andr. gall. (1724.*)	1024
Soulier Petr. gall. (1686*)	471
de Sousa Ant. Cas. O. Theat. lusit. (1759.)	1390

	Pagina
de Sousa Emman Caj. O. Theat. lusit. (1734)	1113
de Sousa Hier. O. S. Franc. hisp. (1711.)	646
Sparaverius Franc. it. (1697.)	434
Spencer Joan. S. J. angl. (1671.)	80
Spengler Joan. Georg. germ. (1731.*)	1175
Speroni Dom. O. Conv. it. (1750.*)	1334
Spinelli Franc. Mar. it. (1751.*)	1256
Spinelli Trojanus it. (1754.*)	1256
Spinula Aug. congr. Som. it. (1755.)	1474
Spinula Steph. congr. Som. it. (1682.)	327
Sporer Patrit. O. Min. germ. (1714.)	860
Spreng Jac. S. J. germ. (1745.)	1455
Stabili Hor. O. S. Ben. it. (1750.)	1478
Stadelmayer Alph. O. S. Ben. germ. (1683.)	320
Staidel Franc. Joan. de Deo O. Min. Conv. germ. (1753.)	1479
Stalens Joan. Orat. germ. (1681.)	370
Stampa Jos. Mar. O. Som. it. (1734.)	1121
Stankovits Joan. S. J. hung. (1673.)	95
Starch Rup. O. S. Ben. germ. (1760.)	1448
Staudinger Ad. S. J. germ. (1762.)	1451
Steiger Wencesl. S. J. morav. (1692.)	512
Steinbach Joan. S. J. germ. (1709.)	878
Steinhart Franc. germ. (1746.)	1297
Steinsits Ant. O. Min. hung. (1745.*)	1266. 1453
Steno Nic. dan. (1687.)	373
Stentucci Blasius it. (1755.*)	1257
Stephanus Blasius O. Praem. boh. (1719.*)	1148
Stephanus Paul. it. (1750.*)	1455
Sterzinger Franc. Xav. S. J. germ. (1741.)	1231
Steyaertius Mart. belg. (1701.)	679
Stibigk Andr. S. J. pol. (1669.)	97
Sticker Urb. S. J. belg. (1753.)	1414
Stievenard Sim. Petr. gall. (1735.)	1002
Stiltinck Joan. S. J. belg. (1762.)	1414
Stoiber Ubald. O. Min. germ. (1726.*)	1175
Stoz Joan. S. J. germ. (1695.*)	472
Stoz Matth. S. J. germ. (1678)	257

	Pagina
Stredowsky Joan. Mar. morav. (1712.*)	833
a Strevesdorff Wolterus Henr. O. S. Aug. germ. (1674.)	249
Strozzi Thom. it. (1700.*)	349
Struggl Marc. M. O. Serv. b. M. V. (1760.)	1233
Stumel Frid. O. Min. germ. (1680.*)	49
Suarez Jos. M. gall. (1677.)	140
Sverts Alb. O. S. Aug. belg. (1732.*)	931
de Swaen Henr. belg. (1700.*)	378
de Sylveira Joan. O. Carm. lusit. (1687.)	425
Syrus Joan. O. Praed. it. (1727.*)	928
Szdelar Franc. S. J. croat. (1745.)	1296
Szegedi Joan. Bapt. S. J. hung. (1760.)	1266
Szentivany Mart. S. J. hung. (1705.)	665
Szerdahelyi Gabr. S. J. hung. (1725.)	836
Szoerenyi Ladisl. hung. (1746.*)	1406

T.

Taberna Joan. Bapt. S. J. gall. (1686.)	525
Talbot Petr. angl. (1680.)	82
Talon Nic. S. J. gall. (1691.)	416
de Tamayo Jos. S. J. hisp. (1676.*)	123
Tamburini Thomas S. J. it. (1675.)	234
Tapolesányi Laur. S. J. hung. (1729.)	1176
de Targny Ludov. gall. (1737.)	1112
Tartarotti Hier. it. (1761.)	1397
la Taste Ludov. O. S. Ben. gall. (1754.)	1286
Tedeschi Nic. M. it. (1730.)	927
Telladus Bonav. O. S. Franc. hisp. (1744.)	1245
Tellez Gonzalez Em. hisp. (1673.*)	213
le Tellier Mich. S. J. gall. (1719.)	728
Tempesti Lib. O. Min. Conv. it. (1751.*)	1255. 1383
Tenscher Ign. S. J. boh. (1761.*)	1269
Tepper Aug. O. Cist. germ. (1749.*)	1460
du Tertre Rud. S. J. gall. (1762.)	1280
Terzaghi Nic. it. (1761.)	1247
Terzi di Lauria Blasins it. (1695.*)	485

	Pagina
van Teylingen Aug. S. J. bat. (1665.)	74
Thalhammer Jos. O. S. Aug. germ. (1736.)	939
Thaveller Adalb. O. Praem. germ. (1749.)	1480
Theodorus a s. Renato O. Carm. gall. (1728.)	1019
Theraize Mich. gall. (1726.)	1182
Thesaurus Emman. it. (1677.)	150
Thiers Joan. Bapt. gall. (1703.)	848
Thiroux Joan. gall. (1731.)	1109
Thomas ab Incarnatione can. reg. lat. hisp. (1759.)*	1390
B. Thomasius Jos. Maria O. Theat. it. (1713.)	887
Thomassinus Ludov. Orat. gall. (1695.)	381
Thorentier Jac. Orat. gall. (1713.)	877
Thouret de s. Catharina Ludov. gall. (1679.)	133
Thuillier Vinc. O. S. Ben. gall. (1736.)	998
Tilladetus gall. (1731.)	1014
Tille Joan. S. J. boh. (1760.)	1270
de Tillemont Lud. Seb. le Nain gall. (1698.)	462
de Tillemont Petr. O. Trap. gall. (1713.)	463
de Tilly Thom. O. Praem. hib. (1761.)*	1265
Timon Sam. S. J. hung. (1736.)	1138
Tipaldi Joan. Andr. S. J. graec. (1760.)	1258
Tissier Bertrand. O. Cist. gall. (1670.)	139
Titonius Ang. O. S. Franc. it. (1710.)	650
Tobias a Nativitate b. M. V. O. S. Aug. germ. (1731.)*	1037
Todtfeller Christoph. S. J. germ. (1678.)	48
Tolomei Joan. Bapt. S. J. it. (1726.)	957
Tomasi Car. O. Theat. (1675.)	16
Tombeur Nic. O. S. Aug. belg. (1735.)	880
Tonti Hyac. it. (1713.)*	663
de Torrecilla Mart. O. Cap. hisp. (1709.)	876
Torrez Isid. O. ss. Trin. hisp. (1707.)*	646
Torrez Mich. Pius O. Praed. it. (1687.)*	330
Tournely Honor. gall. (1729.)	1022
Tournemine Jos. Ren. S. J. gall. (1739.)	1034
le Tourneux Nic. gall. (1686.)	429
Toussaint Georg. O. S. Ben. gall. (1739.)	1453
Toustain Car. Franc. O. S. Ben. gall. (1754.)	1435

	Pagina
Toultée Ant. Aug. O. S. Ben. (1718.)	777
Toynard Nic. gall. (1706.)	758
Travers Nic. gall. (1750.)	1282
Treuvé Mich. gall. (1730.)	1174
Tria Joan. Andr. it. (1760.)	1395
de Tricalet Petr. Jos. gall. (1762.)	1331
Tricassinus Car. Jos. O. Cap. gall. (1691.)	410
Trigona Vespas. M. it. (1761.)	1358
Triverius Hyac. O. Praed. it. (1754.)*	1394
Troici Placid. O. S. Ben. it. (1738.)*	955
Trom Joan. germ. (1721.)*	967
Tropper Joan. Nep. germ. (1753.)*	1454
Trost Casp. S. J. germ. (1741.)*	1267
de Tuhegli Guil. Frid. bosn. (1760.)	1266
Turcius Octav. it. (1756.)*	1485
de Turre Jos. Mar. O. Praed. hisp. (1711.)	750
Tylkowski Adalb. S. J. pol.	545

U.

Ughelli Ferd. O. Cist. it. (1670.)	176
Ulloa Joan. S. J. hisp. (1719.)*	647
Unczovskhi Marian. pol. (1688.)*	328
Upianus Did. (1741.)*	1453
de Urrutigoyti Thom. Frances O. Min. hisp. (1682.)	349
Ursaja Domin. (1736.)*	1162
Usleber Paul. S. J. germ. (1716.)*	671

V.

Vaillant Guil. Hugo O. S. Ben. gall. (1678.)	766
Vaira Ant. it. (1732.)	956
Vaissette Jos. O. S. Ben. gall. (1756.)	1368
Valentinus a Matre Dei O. Carm. hisp. (1715.)*	876
Valesius Hadr. gall. (1692.)	155
Valesius Henr. gall. (1676.)	154
de la Valette gall. (1686.)*	471

de Valgornera Thom. O. Praed. hisp. (1665.)	28
Valois Ivo S. J. gall. (1751.*)	1281
Valsecchi Virgin. O. S. Ben. it. 1739.)	1161
Vargas Bern. S. J. hisp. (1751.*)	1244
Varignon Petr. gall. (1722.)	1018
Varillas Ant. gall. (1696.)	470
de Varisio Car. Franc. O. S. Franc. it. (1718.)	650
le Vasseur Mich. gall. (1705.*)	683
Vatar gall. (1705.*)	882
Vavas seur Franc. S. J. gall. (1681.)	426
de Vecchia Petr. O. S. Ben. it. (1695.)	429
Vega Christoph. S. J. hisp. (1672.)	11
van de Veken Franc. S. J. belg. (1664.)	47
de Velasco Acat. O. Praed. hisp. (1665.)	259
Velasquez Joan. Ant. S. J. hisp. (1669.)	134
van de Velden Joan. S. J. belg. (1747.)	1413
de Vence Henr. Lud. gall. (1749.)	1305
Venerius Fortunatus O. Barn. (1735.*)	930
Verano Caj. Felix O. Theat. it. (1713.)	652
Verde Franc. it. (1706.)	533. 854
de la Ver dure Jos. gall. (1717.)	878
du Verger Joân. gall. (1643.)	60
Verhaven Humilis O. Cap. belg. (1714.*)	671
Verhorst Petr. germ. (1708.)	757
Verhoven Franc. S. J. belg. (1701.)	840
Verhulst Petr. Lud. belg. (1743.)	1283
Verjus Ant. S. J. gall. (1706.)	695
de Versé Nat. Aubert gall. (1714.)	702
de Vert Claud. O. S. Ben. gall. (1708.)	882
Vertot d'Auboeuf Ren. gall. (1735.)	1099
Vetweis Bern. O. Min. germ. (1664.*)	89
Via Jac. S. J. it. (1671.)	259
de Viaixnes Franc. Fagnier gall. (1735.)	997
van Viane Franc. belg. (1693.)	539
Viani O. Serv. b. M. V. it. (1739.)	928
Viglioni Joan. Bapt. it. (1723.*)	1168
Vigne gall. (1686.*)	394

	Pagina
Vignier Jac. S. J. gall. (1669.)	170
Vignolius Joan. it. (1753.)	1095
de Villafuerte Zamoranus S. J. hisp. (1676.*)	251
Villalobos Joan. O. S. Franc. hisp. (1703.*)	864
a Villanova Jos. O. S. Aug. hisp. (1670.*)	10
Villaroel Emman. O. S. Ben. hisp. (1731.)	1046
Villiers Cosm. a s. Steph. O. Carm. gall. (1758.)	1431
Vilotte Jac. gall. (1743.)	1294
Vincentius a s. Dominico O. Carm. it. (1738.)	1047
de Visch Car. O. Cist. belg. (1666.)	138
de Vita Jos. O. Praed. it. (1677.)	22
Vitale Franc. Ant. it. (1755.*)	1411
Vitry Ed. S. J. gall. (1729.)	1068
Viva Domin S. J. it. (1710.*)	862
Vivant Franc. gall. (1739.)	1106
Voellius Guil. gall. (1664.)	211
Vogler Conr. S. J. germ. (1742.)	1470
Vogler Jos. S. J. germ. (1708.)	878
de Vois Renat. O. Carm. gall. (1728.)	1019
de Voisin Jos. gall. (1685.)	391
Volpi Jos it. (1720.*)	1393
Volpi Jos. Roch. S. J. (1746.)	1392
Volusius Adolph. Godefr. germ. (1679.)	91
de Vos Phil. S. J. belg. (1688.)	378

W.

Walbrecht a s. Adelg. O. Carm. belg. (1738.*)	1166
Walbrecht a s. Ant. Schol. piar. boh. (1747.)	1236
Wagnereck Henr. S. J. germ. (1664.)	216
Waldhauser Ferd. S. J. germ. (1707.)	625
van Walenburch Hadr. belg. (1669.)	71
van Walenburch Petr. belg. (1675.)	71
Walker Obadiah angl. (1688.*)	428
Wanslebius Joan. Mich. germ. (1681.)	490
Ward Thomas angl. (1688.*)	374
Warner Joan. S. J. angl. (1692.)	374

	Pagina
van Wawre Phil. O. S. Aug. (1719.)	678
Weber Joan. Adal. can. reg. germ. (1686.)	321
Weibel Bern. O. S. Ben. germ. (1699.)	320
Weislinger Joan. Nic. germ. (1751.*)	1271
Wenzel Alph. O. S. Ben. germ. (1743.)	1240
Wex Jac. S. J. germ. (1702.*)	852
Wibmberger Greg. O. S. Ben. germ. (1705.)	619
Widenhofer Franc. X. S. J. germ. (1759.)	1319
Wiestner Jac. S. J. germ. (1705.*)	852
Wietrowsky Maxim. S. J. boh. (1737.)	969
Wigandt Mart. O. Praed. germ. (1703.*)	880
de Wiltheim Alex. S. J. luxemb. (1694.)	490
Winther Dav. O. S. Franc. germ. (1724.)	1170
Witasse Car. gall. (1716.)	694
Woelker Franc. S. J. boh. (1714.)	623
Woelker Joan. S. J. boh. (1723.)	623
Worel Eug. O. Cist. boh. (1729.*)	1147
Worst Octav. O. Cap. bat. (1671.)	78
Woykowski Stanisl. K. O. Praem. pol. (1741.*)	1265
Wysing Nic. S. J. helv. (1672.)	49

X.

Xantori Maxim. it. (1702.*)	654
---------------------------------------	-----

Y.

d'Yse Alex. gall. (1678.)	393
d'Yse de Saleon gall. (1751.)	1264

Z.

Zaccagni Laur. Alex. it. (1712.)	762
Zacharias a s. Joan. Bapt. O. Carm. gall. (1725.)	997
Zagaglia Jos. O. Carm. it. (1711.)	650
Zahradka Joan. S. J. boh. (1741.)	1273
Zaloszowski Nic. pol. (1701.*)	856

	Pagina
Zambaldi Jos. Vict. O. S. Hier. it. (1722.*)	955
de Zambrana Davilos Ant. O. ss. Trin. hisp. (1695.*)	347
Zanolini Ant. it. (1762.)	1296
Zanoni Petr. Fr. a Conc. b. M. V. Schol. piar. it. (1712.)	752
Zavarroni Aug. it. (1753.*)	1430
Zavarroni Franc. Q. Min. it. (1740.)	963
Zellner Valer. O. S. Aug. germ. (1763.)	1408
Zenner Alb. O. Praed. germ. (1670.*)	89
Zerbi Marc. Alb. it. (1706.*)	857
Zettl Gerh. O. S. Franc. germ. (1745.)	1479
Zettl Paul. S. J. germ. (1740.)	1169
Ziegelbauer Magnoald. O. S. Ben. germ. (1750.)	1425
Ziegler Ambros. O. S. Ben. (1741.)	1237
Zillich Nic. S. J. germ. (1758.)	1293
Zoller Jos. O. S. Ben. germ. (1712.*)	620
Zuccheri Andr. S. J. (1744.)	1481
Zucconi Ferd. S. J. it. (1720.)	743
Zuercher Ger. O. S. Ben. germ. (1752.)	1408
Zuleta Ign. S. J. hisp. (1668.*)	134
de Zuñiga Ortiz Did. hisp. (1680.)	172

Praetermissi:

Badier Steph. O. S. Ben. gall. (1719.)	1069
Benedictus a s. Jacobo O. S. Aug. it. (1668.*)	20
Franciscus a Jesu M. O. Carm. belg. (1677.)	232
Nicolaus a s. Simeone (1668.)	5

Index rerum

quae in libris hoc tomo recensitis tractantur.

NB. Numerus paginae typis nitidioribus expressus significat, argumentum in opere ea pagina recensito docte admodum tractari; numerus vero paginae uncinis inclusus significat, argumentum eò in opere ex parte tantum evolvi.

Commentarii varios, in libros s. Scripturae quaerantur sub verbo Scriptura; historia vero particularium ecclesiarum, dioecesium etc., sub harum nomine. Per se patet argumenta specialia illis in operibus reperiri, quae de argumento generali, sub quo illa continentur agunt, et si sub uno titulo non reperiuntur, forte sub alio affini vel simili inveniri.

Abaelardi vita 1321.

Abbatum jura 224.

Absolutio 312, 638, 1472.

Acacianum schisma 1364.

Acclamationes veterum 199.

Actus humani: 8, 16, 47, 99, 248,

249, 252 bis; 320, 321, 348,

395, 541, 647, 863, 931, 937,

941, 943, 944, 1168.

Adelmanni ep. opera 1334.

Adoratio 11, 873.

Aegidius Columna illustratus 651. ter.

Affectus humani 653.

Africana ecclesia 500.

Agapitae 803.

Agelli l. pontificalis 1125.

Agni Dei 140, 549.

Agobardi opera 779.

Alani de Insulis opera 138.

Alberti M. opera 69.

Albigenses 846 bis; 847.

Alcuini op. (1346.)

Alexandri III. ep. 1062. — *Alexandri* VII. vita 167.

Alexandrinae ecclesiae historia 105?
490, 886. (887) 1136; versio 117.

Alienatio rerum 520, 853.

Ambrosii op. 451; vita 454.

Amphilochii icon. opera 144.

Amor 395, 538, 636, 688, 690, 756,
786, 873, 936, 1072, 1255, 1283.

Anabaptistarum historia 1128; gesta
492.

Anastasius illustratus 518, 1094.

Andreas cret. opera 144, 1048.

Angeli 8, 11, 16, 328, 349, 624,
645, 654 bis; 931; eorum prae-
destinatio 216; custodes 482,

- 939, 956, 1237, 1253, 1305.
- Anglicanae* ecclesiae historia 486, 1112.
- Animarum* creatio 216; immortalitas 684, 723, 976, 1003, 1089, 1281.
- S. Anna* 1461.
- Anselmi* cant. opera (108) **793**. — doctrina **346**, **482**, 927 bis.
- Antichristus* 1165.
- Antiochenum* conc. (a. 341.) 500; antiochena ecclesia **1135**.
- Antipapae* 1295.
- Antiquitas* illustrata **499**.
- Antissiodorensis* ecclesia 1401.
- Antonii* ab. scripta 105 bis; patavini sermones 461.
- Antverpiensis* ecclesia 1386; urbis annales 840.
- Apollonius* thyaneus 787.
- Apostatae* 1267.
- Apostolorum* historia 1380; canones 434.
- Apparitiones* 1372 bis.
- Appellationes* **477**, 679 bis.
- Aqua* benedicta 261. — in eucharistia vino miscenda 1253.
- Aquileja* illustrata 1393; aquilejensis ecclesia 1398; historia literaria 1146.
- Arca* Noe 123, 124, 744 bis.
- Arcani disciplina* 502.
- Archaeologia* 62, 504 bis; 505 ter; **506**, 507 bis; 849, **1128**, 1129 bis; **1130**, 1131 bis; 1132, 1146, **1327**, 1335 ter, 1410—12; — biblica **747**; vide *ritus*.
- Arelutensis* ecclesia 494.
- Argumenti* negantis vis probandi 181, 182 bis.
- Arianismi* historia 468, 969.
- Ariminense* conc. 1382.
- Aristotelis* opera illustrata 5, 46, 233, 234, 324. **326**, 482, 1245. — eorum fata 184.
- Armenae* ecclesiae historia 103.
- Aretina* ecclesia 1395.
- Arnaldus* refutatus 40, 68.
- Articuli* fundamentales et non fundamentales 52.
- Artium* cursus 4.
- Asterii* amas. opera 1056.
- Astrologia* judiciaria 84
- Astronomia* 150.
- Asylum* 1257.
- Athanasii* vita 454. (1146.) 1262; fides 104; opera **1325**; symbolum 497, 1334.
- Attritionis* sufficientia 62, 314, 535, 537, 542, 630, 657, 872, 875 bis; 936, 984, 985, 1473, 1475. vide *contritio*.
- Augustana* ecclesia 1118.
- Augustini* vita 125, 137, 159, 452, 766, (1146); opera 79, (141); (217), **767**, (892), (1314), (1423); elogium 201; auctoritas 429, 727, 729, 1472; doctrina 79, 86, 180, 344 bis; 372, **410**, **411**, 412, 458, 459, 526, 679 bis; 953 quater; 954, 1235, 1263, 1264, 1467; illustrata 40, 41, 55, 76, 183, **411**, 679, 696, 799 bis; 962 bis; **965**, 987, 997, **1288**; defensa 181, 345, 365, 679, 983 bis; 992 bis; 1239, 1267.

Austria sancta 1418; scriptores historiae **1423**.

Aviti vienensis ep. 70.

Axiomata 20, 120, 649.

Azymus panis in eucharistia 196.
264, 345 bis; 387, 506, **824**.

Babelica turris 123, 124.

Bajanismi historia 978, 1419; refutatio 1285.

Baji opera 795.

Bajocensis ecclesia 1099.

Baptismi sacramentum 348, 1172, 1237; in nomine Christi 1272, 1377, 1378 bis; puerorum 1411; in utero exsistentium 1472, 1475; hominum dubiorum 1474; haereticorum 183; adjuncta et caeremoniae 41, 140, 1040, 1366, 1411; quaestiones selectae 1102.

Barnabae ap. ep. 439.

Baronius vindicatus 318; illustratus **459**.

Basilii Caes. vita 454; opera (145); (148); 149, **1056**; seleuciensis op. (148).

Batavia sacra 834.

Bayle impugnatus 1280, 1288.

Beatificatio 967; vide *canonizatio*.

Beatitudo 249, 321, 931, 937, 945, 1244; vide *Dei* visio.

Beda illustratus 450.

Belgium ecclesiasticum 173; doctum 1386; ejus historia ecclesiastica 833, 1386, 1403.

Bellarminus defensus 89.

Bellum **874**.

Benedicti XIII. vita 1457.

Benedictinorum ord. historia 487 ter;

489, 503, **814**, **1061**; hist. literaria **1428**; sanctorum acta **805**; regula illustrata 1059.

Benedictio Dei 492.

Benedicto-buranum chronicon **1117**.

Beneficia et de re beneficiaria (220), **384**, 516 bis; 698, 863, 882, 1149, 1158, 1160 saepius; 1453 bis; 1457.

Beneventana ecclesia 1120, 1129, 1415.

Berengarius 513.

Bergomensis ecclesia 492, 834.

Bernardi vita 450; op. (145), **805**; theologia 139, 459, 533; sententia de immaculata conceptione b. M. V. 324; de ablutione pedum 936.

Berosus Annianus 1370.

Biblia polyglotta (105), **113**, 735; arabica 115; armena 1294.

Bibliotheca antijanseniana 209; asctica 144, 259, 439, 446, **1050**; concionatoria 144 bis; 148, 211, 259, 1048; critica 1431; hispana **483**; historica 450, 1028, 1114; juris canonici 211, 857, **1457**; mss. 208 ter; 1327, **1328**, 1412; rabbinica 431, 433; sacra **1028**, **1294**; scriptorum veterum 779, 782, 787, **806**, **1049**, 1052, **1060**, **1061**, **1062**, 1068, 1140; eam ordinandi systema 449.

Bisuntina ecclesia 494, 1401.

Böhm Jac. refutatus 972.

Boëthius illustratus 29, 639, 1069.

Bohemia sacra, docta, ecclesiastica etc. 488.

- Bonaventura illustratus* 18 (bis).
Bonifacius VIII. 843, 1030.
Bonum 167, 1256.
Brabantia sacra 175.
Bracarensis ecclesia 1400.
Breviarium 231, 248, 253, 258, 261, 386, 416, 896, **1181** bis; 1184.
Britanniae historia ecclesiastica 172, 1138, **1390** bis; sanctorum vitae 1138.
Brixienensis ecclesiae historia 834; literatura 1343.
Brixinensis ecclesia 1397, 1398.
Brugensis ecclesia 1386.
Bulla cruciata 236, 253, 545.
Bullarum collectio 1456, 1457 saepius; commentaria in easdem **1456**.
Byzantini scriptores **146**, 207, **442**, 443; 445, 446, 1138; imperii historia 207, **1437**.
Cabbala judaeorum 747, 761, 1168, 1296, 1477.
Caeremoniae 544, 545; vide *ritus*.
Caesarii arelat. opera 779.
Cajetanus illustratus 15.
Calendarium 118, **1094**, 1457; Gregorianum vindicatum 151; hebraeorum 1030 bis; vide *computus paschalis*.
Calixtus P. et M. 1184.
Calixtus luth. refutatus 88 bis.
Calvini gesta 975.
Calvinismi historia 469, 471 bis; 969.
Campana 261, 849.
Cancellarias regulae 516, **1163**.
Canon paschalis 1094; *canon Scripturae* vide *Scriptura*.
Canonici 1453; *canonicorum ordo* 504; *residentia* 697.
Canonizatio sanctorum 522, 957, 1185, **1141**; *acta* 1146.
Canonum collectio 516, 858, 1459 bis.
Capitularia 780.
Capitulum 856; *sede vacante* 856 bis.
Capuccinorum historia 1139.
Caramuel impugnatus vel vindicatus 17, 46, 232, 533 bis; 939.
Carcassina (Carcassone) ecclesia 1400.
Cardinales 262; *eorum gesta* 161 bis, 175, 484, 778, 831, 1184, 1381, 1382 ter.
Caritas 14. vide *amor*.
Carniolae historia ecclesiastica **322**.
Carnotensis ecclesia 493; *bibliotheca* 1389, 1390.
S. Caroli Borromaei vita 160.
Carolus M. vindicatus 171.
Cassianense monasterium 498, 1141, 1142; *bibliotheca* 1142.
Cassiodorii vita 1111; *op.* 452, (1364).
Casus conscientiae 12, 227, 228 saepius; 246, 254, 255, 259 saepe; 260, 350, 371, 545, 547 saepius; 628, 861, 881, 882, 883, 971, 1176 saepius; 1467, 1480—81 saepius.
Catalaunensis ecclesia 428.
Catanensis ecclesia 175, 834, 1391.
Catechismus 709, 969, 1080; *tridentini auctoritas* 44; *eum tradendi instructio* 258, 1462.
Catena in s. *Scripturam* 108, 125, 137, 445 bis.

Causae majores 519, 696; piae **545**, 1162.

Censurae 17, 220, 223, 234, 250, 256, 415, 873, 1155; theologiae **655**; harum collectio **936**.

Census sacri 518.

Cephas 699, 1044, 1105.

Cesenatensis ecclesia 1121.

Character sacramentalis 620.

Choreae 254.

Christianus instructus.

Christus in Scripturis revelatus 121;

703; ejus divinitas 96, 674, 962, 1240, **1330**, 1331; filius Dei 252; duplex adventus 1235, 1238; mysteria ad eum spectantia 993 bis; 1238; gratia et sanctitas 647; historia 682, 748, 993, 1091, 1332; genealogia 122, 125, 150, 428, 445, 759; itinera 1311; miracula 428, 674; sacerdotium 1317; passio 490, (962), 1039; mors pro omnibus 39; sanguis 649, 697; descensus ad inferos 73; lintea sepulchralia 449; chronologia 151; quo anno natus vel mortuus 151 bis; 152 bis; 682, 1045, 1074, 1131; quo die pascha celebraverit 742, 743, 760, 995, 996, 1037, 1103, 1110, 1317; ejus voluntas 1272; adoratio 739; monogramma 1416; forma 426.

Chronicon paschale 443. *

Chronologiae principia 150, 455, 827, 1256, 1370, 1371; quaestiones 459, 800, 827, 1075, 1096, 1162, 1368 bis; 1408. bis; chronol.

sacra 417, 755, 1032 quinquies; 1057, 1296; sacrae et profanae concordia 206, 208, 1103.

Chrysologi (Petri) sermones 129.

Chrysostomi vita **453**, 454; opera (108), (148), **1327**, (1363); doctrina illustrata 26, 1380; vindicata 99, 1103, 1269, 1363.

Cisterciensium historia 463, 1139.

Claudius calv. impugnatus 393, 399, 400, 401, 402, 403, 407 bis; 705, 707, 711.

Clausura 220, 849.

Claves Petri 343.

Clementis XI. vita 1383, **1485**.

Clerici **198**, 246, 547; eorum jura 1148; privilegia 246; immunitas a vectigalibus 152; munera et officia 257, 503, 748; dominium 319, 849, 1452; poenitentia in antiqua Ecclesia 484.

Clericus Joan. impugnatus 682.

Coadjutores perpetui 1150.

Coccejus impugnatus 376.

Coelibatus 1087, 1251.

Coelum 1310.

Coemiteria antiqua **1409**, 1411.

Colocensis ecclesia 1406.

S. Colomanni vita 1424.

Coloniensis ecclesia 1381, 1387 saepius; 1403; bibliotheca 1387.

Comensis ecclesia 176, 1121.

Comitia 19.

Communio sub una vel duplici specie 711, 1018, 1127, 1148, 1182; frequens 179, 236, 312, 1475.

Compensatio 251.

Complices in peccato 1360.

Computus paschalis 801, 1074, 1369
ter; 1370.

Concilia **1098**, 1148, 1170, 1235;
eorum historia 471, 472, 549,
831 bis; 969; 1098, 1408; acta
collecta **205**, (422), **1101**; illu-
strata **383, 476, 499**, 1155, 1379;
synopsis et summa 205, 210,
336, 454, 832 quater; 1456.
Galliae **205**, 780, (1110), (494).
Germaniae **1387**.

Hispaniae **480**; conc. illiberitanum
213.

Hungariae **1385**.

Concilium nic. 105, 1262 bis; ca-
non 6; explicatus 183.

Concilium oecum. III. 112, 718.

Concilium oecum. IV. 718.

Concilium oecum. V. 797.

Conc. constantiense 501 bis; 1021,
1098.

Conc. florentinum 113.

Conc. tridentinum defensum 92,
317; ejus historia (25), **166**,
472; canones et decreta 206,
449, 1456; doctrina illustrata 44
bis; 45, 46, 179 bis; 314, 673,
718, 930, 986.

Concionatorum instructio 1, 1088,
1156 bis; 1473.

Conciones sacrae **199**, 258.

Concordia ecclesiae graecae cum latina
vide *Ecclesia*.

Concupiscentia 374.

Concursus 248, 945.

Confessariorum instructio 20, 234,
235, 257, 258, 449, 546, 850,
880 ter; 956, 972, 1174 bis;

1181, 1233, 1447, 1457, 1466,
1471, 1479 saepius; 1480 sae-
pius; vide *theologia pastoralis*.

Confessio augustana impugnata 666,
667, 671, 1151.

Confessio auricularis 697, **1087, 1111**,
1181; annua 179.

Confirmatio 260, 1129, 1236.

Congregationes romanae 510, 1379;
de auxiliis 811, **988, 989, 990**,
991; piaae 1163.

Convingius luth. impugnatus 88.

Conscientia 239 bis; 247, 249, 348,
618, 642, 863, 866, 878, 939,
1166, 1167, 1474 bis; vide
regula morum, probabilismus.

Consilia evangelica 657.

Constantia sacra 487; constantiense
concilium 501 bis; 1021, 1098.

Constantini baptismus 41.

Constantinopolitani patriarchae **1413**.

Consuetudo 220. 540.

Consultationes canonicae **222**; vide
quaestiones canonicae sub voce
jus, morales sub voce *theologia*
moralis.

Contractus 47, 250, 492, 873 sae-
pius; 1243, 1452, 1479.

Contritio 478, 875, 879, 936, 939,
940, 984, 985, 1235, 1473, vide
attritio, poenitentia.

Controversiae de variis fidei capiti-
bus 374, 1266, 1267, **1269**.

adversus *atheos et infideles* 82, 87,
100, 371, 390 bis; 663, 674,
683, 684, 689, 974, 975, 1037 bis.

adversus *deistas* **703**, 974.

adversus *judaeos* 100, 101, 162,

368, **391**, 663 bis; 664, 674 bis; 955, 970, 1257 bis; 1273 1274 bis.

adversus *mohammedanos* 51, 366.

367, 392, 674, 696, 869, 955.

adversus *haereticos* in genere 32, 319, 343, 366, 377, 470, **657**, 661, 663, 674, 676, 880, 955.

adversus *graecis* schismaticos 101, 112, 343, 368, 369, 392, 666, 970, 1064, 1258 bis, 1259.

adversus *armenos* schismaticos 102, 103.

adversus *hussitas* 1273.

adversus *protestantes* 53, 54 bis; 55 saepius; 56, 57, **72**, 73, 75, 80, 84, 87, 91 bis, 94 bis, 97 saepius, 98, 171, 172, 238, 317, 324, 366 ter; 370, 371 saepius; 373, 376, 377, 397, 666, 667 bis, 668, 670 bis; 672, 673 bis; 676, 700, **968**. 970 ter; 971, 974, 1015 bis; 1016, 1125, 1151. 1164, 1265, 1266, 1271 saepius; 1344.

adversus *calvinianos* 76, 79, 95, 97, 369, 371, 393, 395, 400, 405 ter; 407, 673, **701**, 702, 703, 704 bis; 705 bis; **722**, 972, 977, 1003, 1016, 1019 bis.

adversus *anglicanos* 79. 80 saepius; 81 saepius; 82 saepius; 84, 341, 976, 979, 1265 bis.

adversus *socinianos* 81, 96 bis; 702, 1016.

adversus *jansenianos* 15, 57, 58, 59, 66 saepius; 78, 86, 210, 344, 365, 427, 678, 722, **726**

ter; 932, 955, 963, 998, 1073, 1261, 1284; vide *Jansenismus*.

Controversiarum *judeæ* 80, 376, 1382; componendi methodus 73, bis; 98, 1252. Vide alia sub vocibus *Ecclesia*, *fides*, *religio*; controversias scholasticas sub *theologia scholastica*.

Conversatio cum mulieribus 1164, 1479.

Cossedias (Coutances) ecclesia 1400.

Creatio 51, 328.

Cremonensium episcoporum series 176.

Critices usus vel abusus 1002, **1070** bis; 1076, 1368.

Cruciatarum historia 468, 969.

Crucis fructus 211; titulus 54; crux graecorum 666.

Cultus religiosus 538, **882**, 1017; vide *sancti*.

Cypriani vita 1321; opera **779**, **1829**; defensio vel illustratus 679, 987, 1037 bis; 1260, 1382.

Cyrillus alex. vindicatus 112; illustratus 369; hierosolymitani opera **777**; doctrina 1181.

Daemon 1253.

Damasi opera 1336.

Daventriensis ecclesia 490.

David 424, 1089.

Decensis (Diez) ecclesia 1026 bis.

Decimae 852, 855, 1133, 1154 bis; 1158, 1159, 1441, 1447.

Decretales commentariis illustratae 211, **212**, **213**, **214**, 215, 216, 513, 518, 653, (696), 853, (854), (1121), 1147 saepius; 1168; 1232, 1448 sexies; 1449 sae-

pius; 1450; earum synopsis 858;
pseudoisidorianae 103.

Delectatio victrix 1470.

Deus: de Deo tractatus 8, 9 bis;
10, 16, 42, 47 bis; 48, 68, 135,
252, 255, 306, 320 bis; 321,
322, 325, 328, 338 bis; 347,
348, **385**, 395, 624, 625, 634
bis; 639, 641, 646, 647, 654,
675, 759, 878, 929, 930, 937
bis; 941, 944 bis; 956, 1037,
1176, 1231, 1236 bis; 1237,
1243, 1245, 1247, 1253, 1257,
1272.

Dei exsistentia demonstrata 81, 684,
687, 722 bis; 1089, 1281.

Cognitio 394.

nomina 1239.

visio 9, 49, 252, 320, 542, 621,
654, 939.

scientia 6, 8, 9, 10 ter, 49, 328,
349, 621, 643 bis, 644, 939,
942, 944, 962; vide *scientia*
media.

voluntas 6, 8, 9, 49, 347, 621,
644, 654, 939, 942, 944; salu-
tifera 936.

libertas 47.

sanctitas 14.

providentia 30, 313, 321, 328, 348,
700, 1089.

Diaconissae **1413**.

Diensium episcoporum gesta 169.

Diluvium 1317 bis.

S. Dionysii abbatia 755.

Dionysius atheniensis et parisiensis
182, 451 bis; Areopagita 762,
966, 1072.

Diplomatica (disciplina) 765, **807**,
809, 810 saepius; 1145, 1363,
1422, **1435** bis.

Diptycha 1412.

Discepciones forenses 223.

Disciplina monastica 1424 1462,
1463; ecclesiastica vide *Ecclesia*.

Discretio spirituum 265.

Dispensatio 1159; v. *matrimonium*.

Distinctio inter bonum et malum
683; scotistica 49, 650; distinctio-
nes philosophicae 973.

Dolense coenobium 208.

S. Dominicus 846.

Dominicus dies 51.

Dominium 533.

Donatistarum historia 803.

Dorschaeus luth. impugnatus 89, 217.

Dos 873.

Doxologia 198.

Duellum 248, 1362.

Durandus vindicatus 178.

Ebed-Jesu opera 106.

Ebroicensis ecclesia 1126.

Ecclesia Christi 358; propugnata et
vindicata 50, 53, 56 bis, 73, 76,
77, 87 bis, 90, 92, 99, 104, 119,
325, 357, 373, **386**, 393, 394,
400, 429, 618, 658, 660, 661,
664, 671, 705 bis; 936, 955,
956, 974, 977, 983, 1017, **1249**,
1257, 1267, 1285; adversus
graecos schismaticos 51; vide
controversia, *religio* catholica.
potestas et auctoritas 786, 935,
1455 bis.

infallibilitas 51, 81, 82 ter; 88,
119, 369, 659, 704. **711**, 936,

983, 1169, 1272; in factis
dogmaticis 722, 935.

indefectibilitas 675; comparatio cum
antiqua Ecclesia 88, 987, 1240,
1259.

unitas 73, 386, 408.

extra eam non est salus 976.

notae 89, 971, 974.

potestas puniendi 220.

jus circa bona temporalia 1160,
1451.

disciplina 788, 878, 1024, 1060,
1080, 1132, 1133, 1460.

graecae fides consona catholicae
106, 109, 110 bis; 402, 502,
695, 729, 738, 1147.

romanae triumphus 87, 89.

ecclesiae metropolitanae 497;
earum auctoritas 502; 1454;
Italiae 1415.

Eistetensis ecclesia 1403 bis.

Electio canonica 212, 423, 1161.

Eleemosyna 386, 848.

Elias 1317.

Eloquentia sacra 1, 1156 bis; vide
concionatorum instructio.

Emptio 856.

Engastrimythus 108.

Entium distinctio 151.

Ephraemi opera 1338.

Epiclesis 1377.

Epiphanii vita 1321 bis.

Episcopus 20, 198, 212, 512, 857,
876, 1457; praeeminentia 1087;
ejus jura 60, 84, 1382; juris-
dictio 253, 379, 520, 856, 857;
judicium 223, 1455; manuale
429, 527, 543, 547, 856, 857,

1479; monogamia 198; resi-
dentia 522; cum regularibus
controversiae 255, 856; ejus
adjutores 518; vicarius 1149;
caeremoniale 1379.

Epistolae ecclesiasticae 199.

Erasmus 1133.

Eschatologia 1042; v. *mundus*.

Ethica 482, 1259, 1351; christiana
395, 745: christianae cum gen-
tilium ethica comparatio 684,
1279.

Etruria sacra 1121.

Etymologiae 762.

Eucharistia 11, 15, 32, 52, 55 bis;
73, 104, 119, 126, 134, 212,
233, 348, 369, 398 saepius;
399 saepius: 400 saepius; 402.
516, 526, 642, 652, 665, 672,
698, (930), 937, 940, 945, 947,
950 bis; 976, 1016, 1017, 1018
ter; 1040, 1238, 1259, 1263,
1273, 1287, 1296; realis prae-
sentiae possibilitas 1018; forma
consecrationis 1178 ter; 1288,
1238, 1377; eucharisticae spe-
cies 639 bis; 874, 1240, 1253,
1261, 1262; expositio eucha-
ristiae 848.

Eucherius lugdunensis 496.

Eugenii III. vita 1383.

Eulogiae 884.

Eusebii caesar. historia eccles. 156;
vita, scripta, fides 156.

Eustathii opera (108).

Eutychius patriarcha alex. vindicatus
105.

Evagrii historia eccles. 157.

- Evangeliorum* auctoritas 682, 772; evangelium meditationibus expositum 709.
- Excommunicatio* 789, 877.
- Exemptiones* 1159.
- Exorcistarum* instructio 257, 1484.
- Exsequiae* 848.
- Extrema* unctio 179, 260, 729, 1263.
- Fama* 544.
- Familiae* sacrae historia 1380.
- Feretranæ* ecclesia 1394.
- Ferrandi* vita 70; opera 450.
- Ferrariensis* ecclesia 1483.
- Festi* dies 261, 386, 844, 847 bis, 848 bis, 1361, **1442**; eorum octava 1457; festi dies hebraeorum 1030, 1296.
- Fides* 14, 348, 620, 622, 878, 944 ter, 945, 1238; christiana 423, 1040, 1258; catholica defensa et illustrata adv. haereticos 51, 74, 358, 376, 396 ter, 397, 398 bis, 399, 622, 628, 671, 672, 673, 674, 684, 700 bis, 876, 968, 971, 973, 978, 1248, 1252, 1467, 1470; vide *religio*; ex orientalium consensu probata 729.
- Fidei regula 622, 973, 977; formulae 472; expositio **709**, 972, 1127, 1182, 1286, 1294; mysteria 945; analysis 936; habitus ad rationem 1011; rudium 315; necessitas 786; libertas 1032.
- Filius* Dei 252.
- Finis* ultimus 30, 249, 931, 944; vide *beatitudo*.
- Flandria* sacra et docta 174.
- Fleury* 1073, 1078 saepius.
- Florentia* sancta 1417; florentina ecclesia 1393, 1396.
- Florentii* M. acta 152.
- Forojuliensis* ecclesia 496.
- Forum* competens 214, 856; utrumque 231, 1481; ecclesiasticum 1455.
- Frejensis* ecclesia 1402.
- Frisingensis* ecclesia **1116**.
- Fuldensis* ecclesia **1113**, 1115.
- Fulgentii* rusp. opera 434, 1056.
- Fuliginensis* ecclesia 175.
- Gabriel* archang. 54.
- Gallia* christiana 1109, **1110**, 1388; Galliae historia illustrata **155**, 156, 503, 1314 ter, **1328**, 1365, **1388**, 1401; Gallia literaria **1431**.
- Gallicanae* ecclesiae historia 162, (182) ter, (208), **485**, 486 bis, **1388**, 1389; Hagiologium 207; cleri acta 517, 518, 1388, 1112, 1158; declaratio 350, 362 bis, 379, 413, 483, 501, 622, 658, 680, 715, 867.
- Gaudentii* brix. op. 1334.
- Gelasii* I. decretum 1146.
- Geldriae* historia ecclesiastica 321.
- Gennadii* CP. opera 886.
- Gentilium* salus 1240.
- Geographia* biblica 120, 121 ter, 1297, ecclesiastica 207, 456 saepius; **499**, **786**. 1368.
- Georgii* Acropolitæ historia 110; Georgiorum scripta 110.
- Germani* CP. op. (148).
- S. Germani* de Pratis monast. 1137.
- Germania* sacra 487, (833), 1113; historia ecclesiastica 1385.

- Gersonii* opera 787.
Glossarium 441.
Gottescalcus 803.
Gottwicense chronicon 1422.
Graecorum schisma 965, 969, 976;
 officia 1342.
Gratia 14 (bis), 17, 38, 40, 58, 60,
 65, 69, 85, 86, 138, 180 bis,
 238, 321 bis, 336, 348, 383,
 449, 634 bis, 639, 646, 647,
 686, 700, 728, 931, 937, 939
 bis, 953, 991, 992, 993, 1023,
 1040, 1086, 1169, 1176, 1231,
 1234, 1238, 1239 bis, 1283,
 1286, 1287, 1356, 1365, 1477;
 ejus universalitas 411; efficacia
 412; concordia cum libertate
 411, 728, 940, 945, 1069.
Gratiani decretum editum 1144.
Gregorii M. vita 469, 970, 1108;
 opera 453, 1110; epistolae illu-
 stratae 518; Gregoriis VII. vin-
 dicatus 351, 680; Gregorii X. vita
 1172; Gregorii XIII. historia 160.
Gregorii nazianzeni vita 454; nysseni
 opera (1048); Gregorius thauma-
 turgus 1172; turonensis opera
 141, 765; illustrata 518.
Guardiana ecclesia 1127.
Guiberti ab. opera 439.
Habitus 941 bis.
Haereseologia 104, 470 bis, 527,
 666, 676, 787, 846, 877, 965,
 966, 1017, 1092, 1099, 1127,
 1417.
Haeresis 855; absolutio ab ea 849.
Haeticorum catalogi 104; fraudes
 315.
Hebdomadae Danielis 446, 682, 704,
 751, 1045 bis, 1104, 1392, 1400.
Henoch 754.
Henricus gandavensis illustratus 347,
 651, 930 bis.
Hexaemeron 7, 123, 956.
Hiberniae hist. ecclesiastica 664, 834.
Hierarchia ecclesiastica 527, 534, 652,
 696, 1019, 1097, 1123, 1266,
 1373, 1374, 1455.
Hierolexicon 146, 418, 751, 752,
 1302, 1303, 1306.
Hieronymi vita 125, 776, 1333;
 opera 773; illustrata (1380);
 ejus apologia 774; solum natale
 1414.
Hierosolymitana synodus (a. 1672.)
 846.
Hierothei atheniensis chronicon 99.
Hilarius arelat. vindicatus 345; opera
 1047; pictaviensis illustratus 936;
 opera 1053.
Hildeberti cenom. opera 763.
S. Hippolyti canonica 837.
Hispalensis ecclesia 172, 1384, 1400.
Hispania ecclesiastica 489, 498; docta
 483; ejus historia ecclesiastica
 1112, 1383, 1384.
Historia Eccl. universalis 35, 157,
 158, 465, 499, 831, (970), 1075,
 1077, 1084, 1088, 1090, (1094),
 1304, 1373, 1375, 1408.
 systema vel compendium 141, 157,
 160 ter, 168, 206, 207 bis, 345,
 390, 455, 458 saepius, 459, 462,
 487, 708, 787, 828 ter, 829
 ter, 830 ter, (831), 963, 983,
 1046, 1091, 1180, 1304, 1372,

- 1373, 1381, 1408, 1433, 1487.
- rom. pontificum 122, 160, 161 saepius, (162), 484 bis, 518 (780), 831, 1026, **1092**, 1097, 1380 bis, 1381 bis, 1410.
- controversiarum 782.
- monastica 503 bis, 504, 518, 836, 837, 1099 bis.
- religionum 845.
- graeci imperii 146, 207, 442, 443, 445, 446, **1437**; imperatorum 464, 468.
- diss. ecclesiasticae hist. 451, 507, 660, 1040, 1092, 1247, 1389, 1390, 1407 ter, 1408; miscellanea 1139, 1140, 1313, 1315, 1412.
- methodus in ea servanda 486, 1371; historiographia ecclesiastica 827; historici veteres editi 155, **156**, 450, 1114.
- Honorati* massil. opera 1047.
- Honorius* Pont. vindicatus 351, 846, 936, 983, 1289.
- Horae* canonicae, vide *Breviarium*.
- Hottinger* refutatus 112 bis.
- Hungariae* historia 1407.
- Huttenus* delarvatus 1271.
- Hydruntina* ecclesia 845.
- Iconoclastarum* historia 82, 468, 969; refutatio 174; vide *imagines*.
- Idatii* chronicon 1437.
- Ignorantia* 537, 539.
- Ildephonsus* toletanus 1259.
- Illiberitanum* concilium 213.
- Illyricum* sanctum 1414.
- Imagines* sacrae 1016, 1259, 1263.
- Imago* Dei in homine 1317.
- Imitationis* Christi auctor 185.
- Immunitas* ecclesiastica 221, 522, 857, 962, 1061 bis.
- Incarnatio* 8, 10, 11, 14, 17, 21, 22, 42, 101, 102, 212, 321, 322, 325 bis, 338, 347, 348 bis, **385**, 617, 621, 624 bis, 625, 642, 647, 654, 929, 931, 939, 940, 944, 945, 1236, 1237 bis, 1238, 1240 bis, 1244, 1287, 1317.
- Indicis* congregatio 1379.
- Indifferentismus* 1266.
- Indulgentiae* 8, 212, 227, 896, 1071, 1172, 1235, 1281; vide *jubilaeum*.
- Infantes* sine baptismo decedentes 542; vide *baptismus*.
- Inferni* aeternitas 1016, 1284; ignis quomodo torqueat daemones 337; metus 117, 1472.
- Infidelium* opera 954, 988.
- Infirmorum* visitatio 1175; vide *moribundi*.
- Injuria* 318.
- Innocentii III.* vita 780, 1383; epistolae 162, 780; illustratae 518.
- Inquisitio* 222, 346, 1133.
- Inscriptiones* 505 ter, 1345, **1355**.
- Institutio* liberorum **719**.
- Insulensis* (Lille) ecclesia 1109.
- Intentio* 533; in sacramentis 995 ter.
- Interpretandi* regulae 1007.
- Intrusio* 350.
- Investitura* 303.
- Irenaei* vita 1321; opera **768**, (1363).
- Irregularitas* 220, 545, 1452.
- Isidori* Pelus. ep. 446.

Italia sacra 176; ejus historia illustrata 1353, 1354 bis, 1356.

Iter literarium 766, 807, 812, 827, 1061, 1062, 1325; liturgicum 1057.

Itinerarium in Orientem 135.

Jacobi ap. adventus in Hispaniam 345, 1113, 1413.

Jansenii doctrina refutata 15, 57, 58, 59, 66 saepius, 78, 86, 210, 344, 365, 427, 678, 722, 726 ter, 932, 955, 963, 998, 1073, 1261, 1284.

Jansenismus 62 saepius, 63, 64 saepius, 65 bis, 67 saepius, 132, 399, 661, 728, 972, 979, 982 bis, 987, 999, 1001, 1002 bis, 1164, 1234, 1285, 1286 bis, 1365; ejus historia 412 ter, 661, 795, 978, 1127, 1266, 1286, 1419, 1420, 1471; ejus discrimen a doctrina thomistica 66; vide *controversiae* adversus jansenianos.

Japonensis ecclesia 1389.

Jaurinensis ecclesia 1406.

Jejunium ecclesiasticum 40, 184, 255, 262, 386, 705, 966, 1129, 1174, 1175, 1309, 1335, 1408, 1463 quater, 1484.

Jerusalem 744.

Jesuitarum doctrina defensa 996; vide *probabilismus*, *scientia* media etc.

Joachimi ab. vita 1321.

Joannae papissae fabula reprobata 108, 209, 449.

Joannes XXII. vindicatus 351, 1272;

Joannes XLIV. ep. hieros. vindicatus 46.

Joannis Damasceni opera 1064

Joelis chronographia 110.

Josephus aegyptius 751, 753.

Jubilaum 227, 252, 255, 388, 391, 862, 882, 1071, 1161, 1172.

Judaeorum historia 618, 787, 1297 saepius, 1298; sectae 1299; mores 1079; ritus 732 bis, 1033; festi dies 1030, 1296; musica 1030.

Judex controversiarum 80, 376, 1382.

Judicis ordinarii et delegati jurisdictio 220; munera 227, 1170, 1451, 1452; judex conservator 1452.

Judicium particulare et universale 975.

Judithae historia vindicata 1325.

Juramentum 19, 386, 544, 1148, 1451.

Jurieu calv. refutatus 393, 408, 701, 703, 711, 794.

Jurisdictio ecclesiastica 19, 219, 220, 518, 856; poenitentialis 320.

Jurisprudentia judiciaria 540.

Jus 219, 235; ejus origo 1460.

Jus canonicum 219 bis, 220, 223, 319, 462, 510 bis, 512 ter, 514, 515, 581, 582 ter, 835 bis, 854 bis, 1080, 1149 bis, 1150 bis, 1152, 1156, 1236, 1444, 1445 saepius, 1446 quater, 1447 quater, 1448, 1449, 1460 bis; vide *decretales*.

juris canonici compendium 219, 512, 516, 854 bis, 1147, 1148 bis, 1151, 1152 bis, 1153.

juris can. introductio 510, 514, 855, 1147, 1148, 1311, 1444,

- 1456; historia 510, 514, 1458, 1459.
- juris regulae dilucidatae* 89, 510, 851, 854, 1146, 1450.
- quaestiones selectae* 221, 254, 255, 518, 521 bis, 540, 854, 1151, 1158, 1159, 1161, 1162 bis, 1236, 1266, **1444**, 1446, 1450.
- de jure et justitia* 17, 31, 47 bis, 234, 249, 250, 320, 321, 322, 525, 540, 541, 624, 694, 878, 937, 940, 1168, 1169, 1237; 1238, 1471.
- jus gallicum* 221, 515, 516, 1459, 1460.
- Justificatio* 73, 120, 126, 366, 373, 647, 1239.
- Justini opera* **1330**.
- Justitia christiana* 1044; commutativa 251; vide *de jure et justitia*.
- Lactantius illustratus* 503, 759; ejus opera 779, 1057, 1068, 1336, 1372.
- Laesio* 520.
- Lanfranci op.* 439.
- Larinensis ecclesia* 1395.
- Lateranensis basilica* 198.
- Latium sacrum* 1392.
- Laudensium episcoporum series* 176.
- Launojus castigatus* 238, 848, 1088.
- Lazari Massiliani adventus* 182.
- Leges* 14, 248, 320, 543, 635, 878 bis, 1148, 1154, 1451; earum obligatio 248; legis divinae historia 391.
- Lemovicensis ecclesia* 496.
- Leodiensis ecclesiae historia* **130**, 173, 490.
- Leonis M. historia* 469; opera 497, 91.
- Leontii opera* (1336).
- S. Leopoldi vita* 1424.
- Lexicon biblicum* 418, 751, **752**, **1302**, 1303, 1306; sacrum 136; theologicum 1265; philosophicum 935; linguarum orientalium 1031, 1294, 1296, 1315.
- Liber diurnus rom. pontificum* **449**; pontificalis 506.
- Liberati* diac. cart. breviarium 449.
- Liberius P.* 988, 1382.
- Libertas* 65, 238, 395, 624, **725**; sub gratia 411, 728, 940, 945, 1069; ecclesiastica 522, 1121.
- Libertates gallicanae* 1081, 1459.
- Libri liturgici* **892**, **893** bis; ecclesiastici graecorum **58**, 109; basilici 140.
- Lingonensis ecclesiae historia* 170.
- Litterae canonicae, synodicae etc.* 140, 751; literarum exsecutores 521.
- Lithuaniae historia* 98.
- Liturgia* 260, **246**, 549, **885**, 1120, 1178, 1180, 1182 bis, 1184, 1185, **1355**, 1411; gallicana **825**; hispana **1413**, **1486**; sicula 1486; rom. pontificis 1415, 1416; vide *libri*.
- Loci theologici* 956; vide *theologiae quaestiones praeliminare*s, theol. fundamentalis; locus legalis 547.
- Lotharingiae historia ecclesiastica* 1304, 1305; viri illustres 1305.
- Lotio pedum* 1132.
- Lucensis ecclesia* 1335.
- Lucerna lapidaria* 505.

Lucifer calarit. vindicatus 46.

Ludi 849.

S. Ludovici regis vita 442; sanctio pragmatica 516.

Lugdunensis ecclesiae historia 169; literaria 1276.

Lupi ep. trec. vita 197; *Servati op.* 779.

Lusitania purpurata et infulata 341, 1391; ejus historia ecclesiastica 1390; *Hagiologium* 1391.

Lutheranismi historia 469.

Lutherus refutatus 28, 966; ejus dicta et gesta 975, 1016.

Luxemburgensis ecclesia 1402.

Luxoviense chronicon 1139.

Magalonensis ecclesiae historia 169.

Magdeburgensis ecclesia 249.

Magia 257, 876, 1247, 1264, 1399 saepius, 1400.

Magister s. Palatii 1379.

Malabarica ecclesia 1391.

Malum 1256 bis.

Manichaeismi historia 83.

Maresius refutatus 94.

Mariologia 11, 25, 26 saepius, 54, 75, 99, (129 bis), (134), (176), 232, 325, 349, 358, 413, 620 bis, 647 bis, 676, 931, 938, 951 bis, 974, 1169, 1240, 1244.

Maria conceptio immaculata 4, 9, 12, 13 (saepius), 26, 27, 35, 84, 134, 233, 253, 322 saepius, 323, 324, 349, 350 bis, 363, 425, 444, 620 bis, 868, 930 bis, 951, 970, 975, 1241, 1254 ter, 1357—59 saepius, 1426; conceptionis immaculatae festum

134, 1254; conceptio immaculata impugnata 178.

assumptio in coelum 414—15, 699; pulchritudo 133.

cultus 48, 89, 528, 1238, 1360, 1361 saepius.

Maria Magdalena 742 saepius; ejus *Massiliam adventus* 182.

Marius Merc. op. 447, 779, 791.

Maronitae 730.

Marsicana ecclesia 1416.

Martialis ep. 945.

S. Martini vita 1069.

Martyrologium 195, 456, 844; romanum 845 bis, 1358, 1417; gallicanum 197; *Adonis* 1415; *Usuardi* 1136, 1137.

Martyrum acta 764, 845, 1076, 1409, 1410, 1412, 1416 bis.

Massiliensis ecclesia 1125, 1402.

Mathildis comitissae vita 196.

Matrimonium 10, 135, 223, 252 saepius, 516, 540, 873 bis, 879 bis, 1157, 1159, 1160, 1168, 1169, 1171, 1175, 1237, 1287, 1448, 1453 bis, 1457, 1474, 1481.

indissolubilitas 104.

impedimenta 698, 853, 1148, 1454, 1479, 1481; dispensatio circa ea 1453, 1481.

matrimonia mixta 1019; haereticorum 50.

potestas Ecclesiae in matrimonium 180 ter, 520, 1148, 1159; patria 1157, 1158, 1161, 1453.

Maximi conf. op. (108), 145.

Mechlinensis ecclesia 1403.

- Medicinae* in re theologica usus 548, 1175.
- Mediolanensis* ecclesia 492 bis, 1121, 1395 bis, 1396 bis, 1397; historia literaria 1397.
- Mellicense* chronicon 504.
- Mendacium* 386.
- Menologium* benedictinum 487; basilianum 1385; graecorum 1485.
- Mensurae* veterum 106, 433, 744, 1030.
- Meritum* 73, 339, 340, 542, 1239 bis.
- Messanensis* ecclesia 492.
- Messias* 674, 1320; vide *controversiae* adversus judaeos.
- Mestrezat* calv. impugnatus 90.
- Methodii* patarensis op. 141, 445.
- Methodus* probandi fidem catholicam 72, 73 bis; 98, 1252; convincendi acatholicum 373, 376, 377 (per exercitia spiritualia), 400, 972, 1018, 1151, 1256; mohammedanum 868; methodus studendi 555, 630, 762, 785, 1351, 1372.
- Miraculum* 247, 675, 1112, 1289, 1331.
- Misniensis* ecclesia 1385.
- Missae* sacrificium 126, 222, 233, 235, 254, 165, 320, 321, 642, 699 bis, 712, 936, 978, 1017, 1181, 1283, 1317, 1320, 1372, 1442.
- ritus 882, 896, 1181, 1182 bis, 1183, 1287, 1294, 1411, 1482, 1483, 1484 saepius.
- missa parochialis 538; stipendium 1170, 1478; anniversaria 1478.
- Missalia* 892, 893.
- Missionum* historia 833 bis.
- Moguntina* ecclesia 1381; moguntinum monasticum 1429.
- Molinaeus* Petrus (de Moulin) refellitur 52.
- Molinos* refutatus 1167, 1255.
- Monachorum* studia 813, 814.
- Monasteriorum* privilegia 219; monasterii s. Michaelis de Passiniano historia 1421.
- Monotheletae* 846, 1382.
- Montispezzulanae* ecclesiae historia 169, 1126.
- Montisregalis* ecclesia 1119.
- Moravia* sacra 834.
- Moribundi* 255, 638; pestis tempore 548, 1352.
- Mosaicae* historiae praestantia 1343.
- Motio* divina 23; vide *praedeterminatio*.
- Motiva* conversionis 70, 71, 85, 92, 93, 94, 95, 217, 371, 372, 373 ter, 662 bis, 666, 673, 690, 706, 973, 974 bis, 1017 bis, 1132, 1423.
- Motor* primus 310, 1244.
- Mulierum* ornatus 254.
- Mundi* origo 648; aetas 1074 bis; duratio 1032; consumatio 648, 940, 1238; vide *eschatologia*.
- Musaeus* luth. refutatus 88.
- Natalis* Alex. historia 706.
- Nathanael* 222.
- Neapolitana* ecclesia 1393.
- Negotiatio* 221, 386.
- Nepotismus* 364.
- Nestoriana* haeresis 1127 ter.

Niciensis ecclesia 492.
S. Nicolai ep. acta 1413; Nicolaus III. vindicatus 351; Nicolai V. vita 1416.
Nili ab. opera 140, 444, 445.
Nolana ecclesia 1394.
Norica historia 833.
Novanae (Cittanova) ecclesia 1410.
Nuceriae historia ecclesiastica 175.
Numismata 788, 1058, **1100**, 1103, 1104, 1412, 1429, **1433**, 1434; pontificum 1096, **1097** bis.
Obedientia principibus debita 1017.
Oblationes 729, 1477.
Occasio proxima 1417.
Occidentale schisma 969.
Occitaniae (Languedoc) historia 1368.
Officiales curiae ecclesiasticae 957.
Officium Parasceves 894.
Opera bona 216, 411, 997; servilia 1478.
Optati opera 140, **786**.
Oracula veterum **1278**.
Oratio 336, 636, 713, 714, 893, 955, 1040 ter, 1072.
Oratorium 1272, 1476, 1477 bis.
Orbis sacer 1132.
Ordinatio (106), 109; anglicanorum 1019, 1065 saepius; 1066, 1105, 1106 bis, 1321.
Ordines religiosi 1097; equestres 1072, 1097, 1099, 1139.
Ordinis sacramentum 15.
Ordinum religiosorum historia 836, 837, 1099 ter.
Oriens christianus **1065**.
Oriente chronicon 105.
Orientii commonitorium 1060.

Origenis vita 421; opera edita (108), 1008, **1058**; illustrata 51, 141; Hexapla **1326**; errores 1127.
Paderbornensis ecclesia 171.
Palaeographia graeca 1326.
Palladii op. 453.
Pallium 199, 549, 766.
Panonica purpura 1138.
Panormitana ecclesia 123, 1119, 1430; Panormum sanctum 1430.
Papia sacrá 507; papiensis ecclesia 1412.
Paradisus terrestris 123, 754, 1012, 1044, 1046; coelestis 1254, 1360.
Parisiensis ecclesia 496, 765, 1138, 1182, 1400, 1401 bis; universitas 168; veterum parisiensium theologorum doctrina 69.
Parochia 224.
Parochorum instructio 218, 257, 547, 972, 1148, 1174 bis, 1175, 1381, 1409, 1447, 1452, 1457, 1479, ter; vide *theologia* pastoralis.
Parthenii patriarchae CP. declaratio adversus lutheranos 210.
Paschatis celebratio 694; computatio vide *computus*; quo die illud Christus celebraverit v. *Christus*.
Patriarchae V. T. 1308.
Patriarchalis auctoritas 502.
Patronatus 513, 1160.
Patrum opera edita 138 bis, **139**, **144**, 145, 148, 210, **436**, 437, 438, 450, 762, 895, **1324**, **1326**, 1332, **1352**, **1353**; apostolicorum opera **436**.
Patrum doctrina 992, 1191; illustrata 683, 763, **1066**, 1068;

- apologia 426, 453, 718, 1279, 1289, 1322, 1455; lectio 762.
- Pauli* ap. vita 1321; *Pauli* II. vita 1343; *Pauli* III. vita 1343.
- S. Pauli* Tricastinorum ecclesia 835.
- Paulini* nolani vita et opera 450, 1057, 1321, 1334, **1352** bis.
- Paupertas* monastica 1296.
- Pauperum* cura 184; privilegia 1478.
- Peccatum* 23, 249, 256, 321, 621, 646, 864, 941, 1169, 1171, 1176, 1239 bis, 1282, 1478; originale 176, 411, 938, 952, 1182.
- Pelagianorum* historia 83, 797, 986.
- Peregrinationes* 317, 370.
- Perpetuae* et Felicitas MM. orthodoxia **1377**.
- Pestis* tempore quid agendum 1352.
- Petri* primatus 38, 51, 58, 659, **961**, 962, 1266, 1408; romanus per 25 annos 1382; clavis 343.
- Petri* Chrysologi opera 1335; Blesensis opera 453; Cellensis opera 439; Comestoris opera 435; Damiani vita 1075; Pictaviensis 835.
- Philastrii* opera 1334.
- Philippi* imp. an. christiani 507.
- Philosophiae* cursus 2 (bis), 4, 8, 16, 18, 22, 29, 30, 31, 35, 153, 306 saepius, 307, 310 bis, 318 bis, 319, 320, 324, 331, 340 ter, 361, 370, 428, 482, **627**, 630 bis, 631, 633, 634 bis, 639 bis, 641, 644, **648**, 649, 650, 652 bis, 655, 705, 876, 928, 930, (932), 937, **941**, 953, **958**, 1071, 1233, 1234, 1235 ter, 1240, **1244**, 1245 bis, 1247, 1261. 1268 bis, 1417; vide *Ethica*; disputationes philosophicae 18, 42, 50, 233, 255, 324, 326, 622, 626, 649, 1005, 1243, 1244, 1247.
- philosophia augustiniana 239; Maignani 153.
- ancilla theologiae 2.
- Pictura* 141, 147, 1133 bis.
- Pii* V. vita 831.
- Pisana* ecclesia 1392.
- Poenitentiae* virtus et sacramentum 11, 15, 47, 48, 252 ter, 540, 645, 652, **657**, 695, 877, 986, 1044, 1169, 1170 bis, 1172, 1237 bis, 1247, 1283, 1366, 1481 saepius, 1482; vide *confessio*.
- Poenitentiaria* 538.
- Poenitentium* instructio 257, 547, 1466, 1479.
- Poli* Reginaldi card. epistolae 1343.
- Poliironis* monasterium **1125**.
- Pontifex* romanus, ejus primatus 18, 68, 105, 344, **351**, **352**, 357, 361, 378, 395, 413, 543, 618, 658, 659, 660 bis, 661, 662, **663**, 681 bis, 874, **956** bis, 970, 1122, 1146, 1251, 1260; potestas 223, 224.
- infallibilitas 78, 79, 88, 314, 315, 317, 346, 351, 379, 651, 661, 676 bis, 867, 868, 971, 983 bis, 994 ter, 995, 1020, 1151, 1259, 1260 bis, **1378**; in canonizatione sanctorum 151.
- electio 212; dominium temporale

- 1383; pontificum catalogi 460, 509, 840; epistolae **1054**, 1061, 1062; vide *numismata*.
 pontifices vindicati a calumniis 371, 657, 1260, 1272, 1321.
 eorum historia vide *historia*.
Pontificale romanum **1379**, **1485**;
 Damasi 173; ecclesiae graecae 58.
Porticus ecclesiae 849.
Portio congrua 1160.
Possidius 1048.
Potentia obedientialis 542.
Potestas ecclesiastica vide *Ecclesia*;
 ecclesiastica et civilis 1158; patria
 873; vide *matrimonium*.
Praeadamitae 140.
Praecepta decalogi vel Ecclesiae 234,
 235, 235, 256, 540 bis, 547.
Praedestinatiani 329, 332, 1419.
Praedestinatio 6, 8, 10, 30, 49, 138,
 180 bis, 328, 336, 348, **364**,
 365, **410**, 542, 621, 643, 646,
 831, 835, 941, 942, 991, 1171,
 1237 bis, vide *reprobatio*.
Praedeterminatio physica 312, 313,
 319, 622, 623, 635, 637, 688,
 936, 945, 986, 1407.
Praedicatorum O. annales 1438.
Praelati iurisdictio 219.
Praelatio 1393.
Praemonstratensium historia 1140.
Praescriptio 73, 1451.
Preces primariae 1393.
Presbyteri jura 697; officia 306.
Principis institutio 134, 620, 708,
 719 ter, 875 bis, 1401.
Priscillianistae 1419.
Privilegia 1159.
Probabilismus (pro et contra) 3, 46,
 67, 237, 238, 239, 241, 243,
 244, 245 saepius, 246, 251, 252,
 304, 315, 321 ter, 338, 361,
 365, 478, 534 bis, 536 ter, 537
 bis, 547, 621, 623 bis, 624,
 635, 674, 727, 866, 869, 870
 saepius, 871 ter, 872, 875, 883,
 943, 1166, 1167 bis, 1168, 1174,
 1463—64 saepius, 1465—66
 saepius, 1467, 1468—70 saepius,
 1472, 1473 saepius, 1474.
Processiones 175, 261, 370, 478,
 882, 1477.
Professio regularis 246.
Prophetarum clavis 667.
Propositiones damnatae 339, 448,
 538, 539, 542, 621, 662, 682,
 854, **862**, 875 bis, 876 bis, 877
 quater, 1165, 1167, 1172, 1255,
 1273, 1295, 1472 bis.
Prosperi vita (1333), (1494); opera
 497, 1047, **1056**.
Protestantismi historia, variationes
 90, **710**, 969, 1128.
Protestantium testimonia pro veritate
 catholica 55, 57.
Protonotarii 1163, 1454.
Protoparentum status 328, 621,
 1240, 1263.
Prudentia 878.
Prudentii opera 1057.
Psalmodia 264.
Psalterium 892, 894, 1292.
Pselli eorumque scripta 109.
Pulli card. opera 835.
Purgatorium 73, 104, 110, 657.
Quackerorum historia 1128.

- Quesnelli* vita 979; propositiones et errores [862, 877, 932, 938, 955, 972, 1032, 1234, 1264, 1284, 1285; vide *Unigenitus* (bull)].
- Quietismi* historia 847.
- Quietistarum* errores refutati 408, 547 bis, 636, 714, 876 bis, 957, 1181.
- Ramperii* ep. brix. opera 1334.
- Rationis* imbecillitas 1015, 1333; vindiciae 1352; habitus ad fidem 1011; usus in rebus fidei 1017, 1267, 1356, 1472.
- Ratisbonensis* ecclesia 1405 saepius.
- Ratramnus* illustratus 698.
- Ravennatensis* ecclesia **1125**.
- Raymundus* Lullus 1136; illustratus 1243.
- Recidivi* 1466.
- Reformationis* deformatio 52.
- Regalia* 517 bis, 1160.
- Reginonis* prum. opera 779.
- Regula* fidei 74, 82, 622; morum 239, 623 bis, 624, 865 bis, 869, 937, 971, 1238, 1474; vide *conscientia*; regulae monasticae illustratae 534.
- Regularium* tribunal 212; directorium 234; variae resolutiones circa eos 246, 520; privilegia 212; status 212.
- Relaxatio* animi 872.
- Religio* 684, 687, 723, 1089, 1287, 1370; ejus historia 1025; verae inveniendae methodus 32, 55, 59. christiana demonstrata 50, 61, 60, 104, 348, 390, 393, 547, 682, 683, 685, 689, 701, 1002, 1003 bis, 1004, 1009, **1252**, 1275, **1276**, **1280**, 1281 ter, 1285, 1467, 1482.
- catholica demonstrata vel defensa 104, 167, 371, 374, 705, 1246, 1252; vide *Ecclesia*, *fides*.
- Reliquiae* 69, 825, 826, 1016.
- Remensis* ecclesiae historia 168.
- Renunciatio* 1452.
- Reprobatio* 8, 328, 336, 621, 643, 941, 942, 1237; vide *praedestinatio*.
- Residentia* 697.
- Restitutio* 250, 416, 492, 493, **545** bis, 617, 873, 878 bis, 1169 bis, 1171, 1376 saepius, 1377, 1481 saepius.
- Restrictio* mentalis 351, 534.
- Rethorica* ars 1275.
- Revelationes* 544, 945, 1372 bis.
- Rhaetia* sacra 487.
- Rituale* romanum **1379**, **1483**.
- Ritus* 847, 882, 883, 884 ter, **1059**, 1132, 1133, 1146, 1178, 1180 bis, 1181, 1182, 1195, **1379** bis, 1410, 1411, 1457, 1476, **1482**, **1483**; orandi 832; graecorum 1486; judaici 732 bis, 1033.
- Roboretum* 1389 bis.
- Roggenburgense* monasterium **1420**.
- Roma* antiqua 198; subteranea 200.
- Romanae* ecclesiae historia **460**, 699.
- Rosa* aurea 549.
- Rotae* romanae decisiones 512, 521, 1162, 1456, 1458.

- Rotomagensis* ecclesia 494, 1400; ejus concilia 484.
- Rufini* vita 1321.
- Rupertus* episc. salisburgensis 483; tuitiensis 781, 1335.
- Ruthenica* ecclesia 1384.
- Sacerdos* 198.
- Sacerdotii* dignitas 259; munia 528.
- Sacramenta* 9, 11, 17, 49, (80), 212, 233, 234, 247, 249, 250, 251, 321, 398, 490, 539, 547, 617, 624, 652, 654 bis, 657, 862, 873, 882, 930 bis, 933, 936, 1165, 1174, 1175, 1237, 1238, 1264, 1267, 1287, **1288**, 1289, 1481 saepius; eorum efficacia 936, 939.
- Sacramentaria* **892**, 1180, 1412, 1485.
- Sacrificia* mosayca 489.
- Sais* (ecclesia) 1400.
- Salisburgensis* ecclesia 493; universitas 1420.
- Salomon* 1012, 1172.
- Saltationes* 254.
- Salviani* opera 779.
- Sanctorum* cultus et invocatio 73, 526, 825, 962, 1016, 1076, 1245; acta **188**, 195, 421, **440**, 842, 844 ter, 1462; catalogus 197; vide *imagines*.
- Sancyranus* (du Verger de Hauranne) impugnatus 61, 62.
- Sardinia* sacra 1391.
- Schisma* 1112; schismatis graecorum historia 468; occidentalis historia 469.
- Scholae* ecclesiasticae 416; celebriores 184, 185.
- Schwenkfeldiani* refutati 972.
- Scientia* media 14, 25, 313, 642, 867, 1231.
- Scoti* vita 941; doctrina illustrata 29 saepius, 49, 340 saepius; theologia 206, **318**, 328, 332 bis, **336**, 620, 622, 628, 629, 630, 650, **928**, 1234 ter, 1240, 1241, 1253; vide *theologia*.
- Scriptores* ecclesiastici recensiti **1321**. veterum opera edita **806**, **1049**, 1052, **1060**, **1061**, **1062**, 1068, 1140; vide *patrum* opera; *byzantini*.
- Graeciae orthodoxae 110.
- illustres collecti et recensiti 108, 128, 174, 176, 198 bis, 209, 309, **483**, **488**, 1049, **1141**, 1142, 1268, 1276, 1295, 1305, 1343, 1368, 1386, 1389, 1390, 1397, **1411**, **1428**, **1429**, 1430, **1431** bis.
- Scriptura* sacra: prolegomena 51, 117, 120, 350, 394, 418 bis, 425, 493, 632, 733, 734, **741**, **746**, 747, **748** bis, 749 saepius, 750, 776, 945, 1028, 1030, 1033, 1081, 1091, 1268, 1272, 1290 bis, 1291, 1293, 1294, **1315**, 1318 bis.
- inspiratio 736; canon 751, 776, 1262; apologia 426.
- canones interpretandi 119 bis, 120, 129, 618, 647, 749, 752 bis, 776 bis, 1031, 1040, 1318; varii sensus 233, 750 bis, 701, 776,

- 1255; poesis 1319; interpretum elenchus 175, 733, 735, **1028**, **1294**, **1302**.
 hierolexicon 418, 751, 752, **1302**; onomasticon 368, **1302**; concordantia 1306.
 editiones 733, 736, 750, **1028**, **1302**; vide *versiones*.
 lectio 541, 678 bis, usus ad probanda fidei dogmata 97.
 historia sacra 416, 417, 421, 751, 753, 754, 782, 1030, 1033 saepius, 1089, 1297 saepius, 1298 ter, 1303, 1308; medulla 122, 749, 767, 1298.
 dissertationes biblicae 120, 175, 428, 446, 750, 772, 795, 1022, **1036**, 1041 bis, 1044, 1045, 1081, 1104, 1296 ter, **1301**, **1312**, 1314, 1317, 1318, 1407.
 in universam Script. commentarii 18, 30, 121, (170), 131, 418 bis, 420, 753 ter, 1032, 1034, 1036, **1300**, 1301, 1305, 1306, 1307 bis; paraphrasis 159, 1309.
 in Pentateuchum 123, 422 ter, 628, 753, 754 ter, 785.
 in Genesim 422, 754 ter, 929, 1039, 1041, 1307, (1308).
 in Exodum (422), 1120.
 in l. Josue 122, 754 bis, 755.
 in l. Iudicum 11, 754, 755.
 in l. Ruth 754 bis, 755.
 in ll. Regum 124 bis, 755 bis, 1039, (1145), (1308): concordia cum ll. Paralipomenon 1057.
 in ll. Paralipomenon 1308.
 in l. Tobiae 1309.
 in l. Judith 1309.
 in l. Job 123, **125** bis, 427, 1039, 1106, (1317).
 in Psalmos 123, 126 ter, 127 bis, 128, 131, 394, 420, 423, 424, 428, 439, 717, 755 bis, 756, 785, 1039, 1041, 1274, 1285, 1294, 1307, 1309 ter, 1310 bis, 1437.
 in libros sapientiales 123, 717.
 in Ecclesiasten 1106.
 in Canticum cant. 128 bis, (129), 231, 424 quater, 717, 742, 1034.
 in Ecclesiasticum 756, 1294.
 in prophetas 123, 771.
 in Isaiam 129 bis, (718), **756**, (756), 1039, 1308.
 in Daniele (493), (1044), vide *hebdomadae* Danielis.
 in prophetas minores 1319.
 in Oseam 428.
 in ll. Machabaeorum 130, 757, **1435**.
 in N. T. 123, 1106, 1372; summa N. T. 131.
 in Evangelia 141, 425, 760, 1041, 1042, 1087, 1294, 1308.
 harmonia evangelica 32, 131, 151, 424, 682, 742, (743), **744**, 758 ter, 1291, 1310.
 in Evang. Matthaei 131, 133 bis, (391), 423, 426 bis, 445, 759 bis, (1041), 1294, 1311.
 in Evang. Marci 423, 445, 1311.
 in Evang. Lucae 131, (1041), 1311.
 in Evang. Joannis 131, (133), (426), 1041, (1046), 1311.

- in acta ap. 126, 131, 425, 759, 1308.
 in omnes ep. 54, 159, 1087.
 in ep. b. Pauli 133 bis, 157, 759 ter, 760, 1043, 1311.
 in ep. ad Romanos 378, 428, 429, (429), (761), 1311.
 ad Philippenses 134.
 ad Timotheum 58, 131, 428.
 ad Titum 58, 131, 428.
 ad Hebraeos 125, 428, 1044.
 ad Philemonem 131, 428.
 in ep. Jacobi 131, 134, 1311.
 in ep. b. Petri ap. 131, 1311.
 in ep. b. Joannis ap. 131, (756), 1311.
 in ep. b. Judae ap. 131, 430, 1311.
 in Apocalypsim 63, 131, 134, 233, 425, 430, 702, 711, 755, 761, 785, 1044.
 in locos selectos 122, 126, 425, 761, 1030, 1046, 1308.
 contradictiones apparentes compositae 135 bis, 137, 430, 1041, 1047, 1177, 1298, **1319** bis.
 ex scriptoribus classicis illustrata 137.
Secretum 1170, 1183.
Seckendorf impugnatus 1273.
Semiariani 1329.
Semipelagiani 986, 1367.
Senensis ecclesia 1394.
Senonensis ecclesia 834, 835.
Sensus compositus et divisus 44 bis, 876.
Sententiarum libri illustrati 9, 18 bis, 319, 337 bis, 648, 649 ter, 650 bis, 651, 941.
Setina ecclesia 1392, 1415.
Severiani gabalit. opera 148.
Sibyllae 1420.
Sicilia sancta 507; sacra **1391**, 1430; docta **429**; ejus historia ecclesiastica 1119.
Sigillum sacramentale 878, 1148, 1170, 1372.
Sigonii opera 1353.
Silentium religiosum 455, 1170; obsequiosum 722.
Silvaducensis ecclesia 1386.
Simeonum scripta 112.
Simon Rich. impugnatus 718 bis.
Simonia 184, 221, 539, 863, 873, 1088, 1148, 1155, 1451, 1452.
Sipontina ecclesia 1121, 1129.
Sirmiensis ecclesia 835.
Sistarciensium episcoporum gesta 170.
Sixti V. vita 1256, 1383.
Socinianorum historia 1016.
Socratis historia ecclesiastica **157**.
Sollicitatio 231, 966, 1172, 1475.
Somnia 1168.
Sozomeni hist. eccl. **157**.
Spinoza refutatus 689.
Spiritus S. 657; processio a Filio 96 bis, 104, 112, 368, 369 saepius, 646, 649, 651, 1259, 1368; vide *controversiae* adversus graecos schismaticos.
Sponsalia 135, 223, 252, 540, 852, 873, 879, 1159.
Sportulae 803.
Stabiana ecclesia 1295.
Status religiosus in V. T. 657.
Status varii 212, 940; originalis 328,

- 621, 1240, 1263; supernaturalis 255; naturae purae **1319**.
- Stephani* tornacensis ep. epistolae 484; s. *Stephani* regis vita **1414**.
- Strigoniensis* ecclesia 836.
- Styriae* diplomatarium 1435.
- Suevia* ecclesiastica 488, 832.
- Sugerii* vita 1321.
- Supernaturale* 42, 153, 348, 935; vide *status* supernaturalis.
- Superstitio* 543, 544, 849, 876, 1176.
- Surrentina* ecclesia 1122.
- Symbolum* apostolicum illustratum 20, 1071, 1258.
- Synodus* dioecesana 1158, **1442**.
- Syria* sacra 485; ejus historia antiqua **1434**.
- Tabernaculum* foederis **744**.
- Targumim* 1296.
- Te Deum* auctor hujus hymni 492.
- Templa* graecorum **109**; templum hierosol. **744**.
- Tempus* legale 547.
- Tergestina* ecclesia 493.
- Terra* sancta illustrata 392.
- Terrae* immobilitas defensa 151.
- Tertulliani* vita 421, (1321); opera 139, (140); illustrata 478.
- Testamentum* 1243.
- Teutonici* equites 1139.
- Textus* hebraicus 116 saepius, 117, 733, 756, 771 ter, 772 bis, 1064.
- Thaddaei* ap. vita 1358.
- Theatrum* 1179, 1180, 1455, 1466, 1467 ter.
- Theologia*: quaestiones praeliminares 6, 32, 49, 320, 872, 928, 929 bis, 931, 935, 1236, 1244, 1315; theologia fundamentalis **388**, 691, 1236, 1252, 1286, 1387; scholastica defensa 655; disciplinarum regina 504.
- theol. dogmaticae cursus 3, 4, 16, 19 bis, 28, 29, 30, 31 bis, 33 bis, 35, 46 ter, 122, 167, **304**, 306, 307, 308, 309, 313 bis, **316**, 318 ter, 319 bis, 324, 325, **326**, 327, 328, 338, 525, 539, 541, 617 bis, 619, 622, 626, 631, 647 bis, **648**, 650, 652, 691, 692, 694, 695 bis, 870, 928 ter, 931 bis, 938 bis, 942, 943 bis, 955, 996, **1023**, 1024 ter, 1025 bis, 1085, 1232, 1233 ter, 1235 ter, 1239, 1241, 1243, 1244 bis, 1252, 1268, 1446, 1465.
- compendium 4, 20, 29, 31, 32, 38, 47, 85, 90, 132, 257, 304, 328, 375, 527, 536, 541, 621, 622, 624, 625 bis (626), 632, 652, 692, 863, 932, 938 bis, 943, 955, 983, 1233, 1234, 1236, 1237, 1241, 1245, 1253, 1257 bis, 1445, 1461.
- theologia baconiana 4, 650, 942.
- quaestiones selectae 15, 16, 20, 21, 47, 48, 50, 84, 317, 326, 328, 339, 340, 349, 366, 481, 537, 540, 620 bis, 621, 646, 649 bis, 867, 929, 930, 932, 933, 934, 940, 941, 953, 956, 1126, 1159, 1236, 1240, 1243, 1268, 1295.
- theologia polemica 371 bis, 372, 374, 652, 664, 667, 669, 691, 969, 970, 973 bis, 974, 1152,

- 1233, 1235, 1268 bis, 1269 quater, 1270 ter; irenica 57, 93, 119, 392, 393, 669, 670, 671; biblica 118, 936.
- theologia moralis 4, 17, 45, (160), 224, 226, 229, 230, 232, 236, 237, 238, 253, 522, 523 ter, 524 bis, 525 ter, 526, 528 quater, 533 ter, 537 bis, 546, 623, 644, 694, 851, 858, 859, 860, 861 ter, 862 quater, 863, 864 saepius, 865 saepius, 876, 880, 937, 943 bis, 997, 1163, 1164 ter, 1165 saepius, 1166, 1233, 1246, 1460, 1461 septies, 1462, 1465, 1470 saepius, 1471 ter, 1472, 1473.
- introductio ad theol. moralem 865; quaestiones selectae 6, 19, 21 bis, 22, 231, 233, 234, 238, 244, 246, 253, 322, 520, 522, 524, 876, 1097, 1165, 1166, 1417, 1441; vide *conscientia*, *probabilismus* etc.
- theologia pastoralis 256 bis, 258, 375, 546 saepius, 692, 879, 881, 1166, 1171 quater, 1174 ter, 1175 saepius, 1479—80 saepius; vide *casus*, *confessariorum*, *parochorum* instructio etc.
- theologia ascetica 167, 258, 259, 265, 526, 690, 723; mystica 28, 32, 35, 234, 248, 879 bis, 952 bis, 953, 1247, 1255 bis, 1256; concionatoria 305.
- Theophylacti* opera 445.
- Therapeutae* 1326.
- Thomas* Aq., facta specialia ex ejus vita 69; opera edita 39, 41: ejus summa vindicata 1088, 1141. illustratus 15, 44, 48, 72, 76, 369, 398; vindicatus 89, 249, 380, 776.
- ejus doctrinae approbatio 330; usus vel abusus 648.
- ejus expositio s. Scripturae 459; doctrina moralis 526; doctrina de immaculata conceptione 96, 324, 363.
- commentaria in summam 2, 5, 7, 15, 16, 36, (319), 534, (625), 652, 931, 934, 938, 940, 941.
- in 1. p. 6 (bis), 7, 15, 17, 18, (310), 327, 330, 339 bis, 340, 652, 931, 942, 946, 1236.
- in 1. 2. p. 7, 18, 30, 167, 248, 339, 340, 542, 865 bis, 942.
- in 2. 2. p. 339, 875, 878, 940.
- in 3 p. 330, 853, 875, 940.
- controversiae selectae e summa illustratae 28, 50, 325, 634, 1239.
- epitome theologiae seu summae s. Thomae 632, 643; doctrina in meditationes redacta 211, 636.
- collatio cum Scoto 18, 343, 523, 1239.
- Thomae* cantuar. vita 221; et epist. 478; Thomas Waldensis 1263.
- Thomismi* apologia 20, 304, 311, 312, 625 bis, 635, 637, 638, 938, 941 bis, 992, 1086, 1091, 1241, 1315.
- Tinurtii* (Tournus) historia 451, 1421.
- Tolerantia* religiosa 397, 702.
- Tolosana* ecclesia 196.
- Tonsura* 803.

- Tornacensis* ecclesiae historia (168).
Tractatoriae 803.
Traditio 73, 99, 962.
Trajectensis ecclesia 509, 1414.
Transilvaniae episcopatus 835.
Transubstantiatio 80, 1338.
Trecensis ecclesiae historia 197.
Trevirensis ecclesia 377, 1381.
Tributa 1450.
Tridentina ecclesia 1397, 1398; tridentinum conc. vide *concilium*.
Trinitatis mysterium 6, 9, 10, 42, 48, 96, 100, 320, 347, 391, 621, 624, 634, 644, 645, 651, 654, 929, 931, 937, 939, 941, 944, 947, 1237, 1239, 1263, 1317; adumbratio in V. T. 1318.
Trismegistus 534.
Tritheismus refutatus 1140.
Tullensis ecclesia 835 bis, 1026.
Tungrensis ecclesiae historia 130, 173, 509.
Turgovia sancta 507.
Turonensis ecclesia 169.
Turricellana ecclesia 1395.
Tusciae historia ecclesiastica 196.
Tutelares orbis christiani 341.
Tutelensis ecclesia 781.
Ulcienensis ecclesia 1365.
Ultrajectensis ecclesia 1402.
Umbria sacra 175 bis.
Unigenitus (bulla) propugnata 662, 679, 680, 811, 966 bis, 971, 979 ser, 981, 997, 998, 999, 1028, 1072 bis, 1241, 1259, 1284, 1286, 1419, 1455; vide *jansenismus*, *Quesnellus*.
Urbani II. vita 766.
Urbium (civitas) 1485.
Usuardi martyrologium 1136, 1137.
Usura 153, 220, 386, 503 bis, 538, 719, 863, 874, 1171, 1240, 1366 bis, 1451, 1452, 1464 ter, 1465 bis.
Vaciensis ecclesia 1407.
Valentina ecclesia 169, (170), 1126.
Valentinus episcopus 1406.
Vallesia sacra 1402.
Vasionensium episcoporum gesta 170.
Vaticinia 1280, 1318.
Venditio 856.
Veneta ecclesia 1382.
Verbi generatio 651.
Verbi Dei audiendi obligatio 682.
Vercellensis ecclesia 1394 quater.
Verona illustrata 1366.
Versio Scripturae alexandrina 736, (893); itala 775, 776, 1292; vide *vulgata*; gallica 131, 419, 424, 718, 729, 738; historia vers. gallicarum 418, 734, 1018; versiones corruptae ab haereticis 53, 54, 89, 1003.
Vicarius 1457.
Victor vitensis 450, 764, 1389.
Victorinus ep. et M. 182.
Viennensis ecclesia 1126.
Vigiliensis (Biseglia) ecclesia 1129.
Vigilius taps. 450.
Vincentius lirin. vindicatus 345; ejus commonitorium 1047.
Virginitas 424.
Virtutes 320, 639, 642, 941, 1739; theologicae 10, 17, 30, 349 bis, 621, 645, 931, 983, 1239 bis, 1254; cardinales 1474; morales

248; heroicae 328, 1185; infidelium 646.	ejus chronologia 771 bis, 1104.
<i>Visio</i> vide <i>Deus</i> .	<i>Waldenses</i> 846.
<i>Visitator</i> 1163, 1455.	<i>Wessofontanum chronicon</i> 1421.
<i>Vitia</i> 1239; vide <i>peccatum</i> .	<i>Wicleffus</i> 847.
<i>Vivariensium</i> episcoporum gesta 170.	<i>Wirceburgensis ecclesia</i> 1114, 1404 saepius.
<i>Votum</i> 544, 873.	<i>Zenonis veron. vita</i> (1333); opera 434, 1333.
<i>Vulgata</i> versio 117, 1087 bis, 1293 ter, 1318; editio Sixti V. 761;	<i>Zwinglius</i> 975.

A. M. D. G.

10-0975-61

